

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapitler: 600–691, 2541–2543, 2620–2690

Inntektskapitler: 3600–3690, 5701–5705

Særskilte vedlegg:

- A-0010 B Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og Mål for inkludering
- A-0011 B Handlingsplan mot fattigdom
- A-0012 B Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2007

Innhold

Del I

Innledende del	9
1 Regjeringens verdigrunnlag og mål for arbeids- og inkluderingspolitikken	11
1.1 Strategiske målsettinger	11
2 Profil og satsingsområder	13
2.1 Samlet budsjettforslag fordelt på programområder og programkategorier	13
2.2 Satsinger	14
2.2.1 Handlingsplan mot fattigdom	14
2.2.2 Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen	17
2.2.3 Ny arbeids- og velferdsforvaltning	20
2.2.4 Pensjonsreformen	21
2.2.5 Arbeidsmarkedspolitikken	22
2.2.6 Nasjonale minoriteter og samiske formål	23
2.2.7 Økt kvote for overføringsflyktninger	23
2.2.8 Utlendingsforvaltningen	23
2.2.9 Forskning om sykefravær og utstøting	24
2.3 Andre sentrale tiltak	24
2.3.1 Stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering	24
2.3.2 Endringer i arbeidsgivernes ansvar for sykepenges	25
2.3.3 Bekjempelse av sosial dumping	27
2.3.4 Personer med nedsatt funksjonsevne	27
3 Sentrale utviklingstrekk	28
3.1 Noen sentrale utviklingstrekk innenfor arbeids- og sosialsektoren og innvandringsfeltet	28
3.2 Noen sentrale utviklingstrekk innenfor folketrygden	30
3.3 Grunnbeløp, særtilllegg og andre stønader som Stortinget fastsetter	32
4 Anmodningsvedtak	36

4.1 Anmodningsvedtak nr. 346, 11. mai 2006	36
4.2 Anmodningsvedtak nr. 460, 13. juni 2005	36
4.3 Anmodningsvedtak nr. 517, 17. juni 2004	36
5 Oversiktstabeller	37
5.1 Utgifter og inntekter fordelt på kapitler	37
5.2 Årsverksoversikt	41
5.3 Bruk av stikkordet «kan overføres»	42

Del II

Nærmere om budsjettforslaget	45
<i>Resultatområde 1 Administrasjon, forvaltning og utvikling, arbeids- og velferdsetaten</i>	<i>47</i>
<i>Programkategori 09.00 Administrasjon m.v. ...</i>	<i>50</i>
Kap. 600 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	50
Kap. 3600 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	53
Kap. 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	53
Kap. 603 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	56
Kap. 3603 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	57
Kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform	57
Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten	61
Kap. 3605 Arbeids- og velferdsetaten	65
Kap. 606 Trygderetten	66
Kap. 3606 Trygderetten	68
<i>Programkategori 29.10 Administrasjon</i>	<i>69</i>
Kap. 2600 Trygdeetaten	69
Kap. 2603 Trygderetten	74
Kap. 5702 Trygderetten	74
Et velfungerende arbeidsliv	75
<i>Resultatområde 2 Arbeidsmarked</i>	<i>75</i>
<i>Programkategori 09.30 Arbeidsmarked</i>	<i>91</i>

Kap. 630 Aetat	91	Kap. 621 Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet	185
Kap. 3630 Aetat, tidl. kap. 4590	93	Kap. 622 Statens institutt for rusmiddelforskning	191
Kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak	93	Kap. 3622 Statens institutt for rusmiddelforskning	191
Kap. 3634 Arbeidsmarkedstiltak	96	Kap. 623 Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne	192
Kap. 635 Ventelønn	96	Kap. 5527 Vinmonopolavgiften m.m.	193
Kap. 3635 Ventelønn m.v.	97	Kap. 5631 Aksjer i AS Vinmonopolet	193
<i>Programkategori 33.30 Arbeidsliv</i>	98	<i>Programkategori 29.60 Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne mv.</i>	194
Kap. 2541 Dagpenger	98	Kap. 2661 Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.	194
Kap. 5705 Refusjon av dagpenger	101	<i>Resultatområde 6 Integrering og mangfold</i>	206
Kap. 2542 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.	101	<i>Programkategori 09.50 Integrering og mangfold</i>	222
Kap. 5704 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs 102		Kap. 650 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	223
Kap. 2543 Ytelser til yrkesrettet attføring	103	Kap. 651 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	224
<i>Resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>	104	Kap. 3651 Bosetting av flyktninger og tilfak for innvandrere	236
<i>Programkategori 09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>	114	Kap. 652 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	236
Kap. 640 Arbeidstilsynet	114	Pensjoner	238
Kap. 3640 Arbeidstilsynet	121	<i>Resultatområde 7 Pensjoner m.v.</i>	238
Kap. 642 Petroleumsstilsynet	121	<i>Programkategori 09.60 Kontantytelser</i>	240
Kap. 3642 Petroleumsstilsynet	124	Kap. 660 Krigspensjon	240
Kap. 643 Statens arbeidsmiljøinstitutt	125	Kap. 664 Pensjonstrygden for sjømenn	242
Kap. 646 Pionerdykkere i Nordsjøen	127	Kap. 666 Avtalefestet pensjon (AFP)	244
Kap. 648 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	129	Kap. 667 Supplerende stønad til personer over 67 år	247
Kap. 3648 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.m.	131	<i>Programkategori 29.70 Alderdom</i>	249
Arbeidsretting, velferd og inkludering	132	Kap. 2670 Alderdom	249
<i>Resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak</i>	132	<i>Programkategori 29.80 Forsørgertap og eneomsorg for barn m.v.</i>	256
<i>Programkategori 29.20 Enslige forsørgere</i>	140	Kap. 2680 Etterlatte	256
Kap. 2620 Stønad til enslig mor eller far	140	Kap. 2683 Stønad til enslig mor eller far	261
<i>Programkategori 29.50 Inntektssikring ved sykdom, rehabilitering, attføring og uførhet</i>	147	Kap. 2686 Gravferdsstønad	261
Kap. 2650 Sykepenger	148	<i>Programkategori 29.90 Diverse utgifter</i>	263
Kap. 2652 Medisinsk rehabilitering m.v.	156	Kap. 2690 Diverse utgifter	263
Kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring	161	Kap. 5701 Diverse inntekter	264
Kap. 2655 Uførhet	164		
<i>Resultatområde 5 Levekår</i>	173		
<i>Programkategori 09.20 Tiltak for bedre levekår</i>	184		
Kap. 620 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	184		

Urfolk og nasjonale minoriteter	267
<i>Resultatområde 8 Nasjonale minoriteter</i>	267
<i>Programkategori 09.70 Nasjonale minoriteter</i>	273
Kap. 670 Nasjonale minoriteter	274
Kap. 3670 Nasjonale minoriteter	275
<i>Resultatområde 9 Samene</i>	276
<i>Programkategori 09.80 Samiske formål</i>	286
Kap. 680 Sametinget	287
Kap. 3680 Sametinget	288
Kap. 681 Tilskudd til samiske formål	288
Kap. 682 Kompetansesenter for urfolks rettigheter	289
Kap. 3682 Kompetansesenter for urfolks rettigheter	289
Kap. 683 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester	290
Kap. 3683 Ressurssenter for natur og reindriftstjenester	290
Kap. 684 Internasjonalt fag- og formidlings- senter for reindrift	290
Kap. 3684 Internasjonalt fag- og formidlings- senter for reindrift	291
Kap. 685 Finnmarkseiendom	291
Kap. 5606 Renter og utbytte m.v. Finnmarkseiendom	291
<i>Boadussuorgi 9 Sápmelaččat</i>	292
<i>Prográmmakategoriija 09.80 Sámi ulbmilat</i> ...	303
Kap. 680 Sámediggi	304
Kap. 3680 Sámediggi	305
Kap. 681 Doarjja sámi ulbmiliidda	305
Kap. 682 Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuoda-guovddáš	306
Kap. 3682 Álgoálbmot vuoigatvuodaid gelbbolaš-vuodaguovddáš	306
Kap. 683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš	307
Kap. 3683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš	307
Kap. 684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš	307
Kap. 3684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš	308
Kap. 685 Finnmarkkuopmodat	308
Kap. 5606 Finnmarkkuopmodat Reanttu, dienas ja eará	308

Migrasjon	309
------------------------	-----

<i>Resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring</i>	309
---	-----

<i>Programkategori 09.90 Beskyttelse og innvandring</i> 321	
--	--

Kap. 690 Utlendingsdirektoratet	322
Kap. 3690 Utlendingsdirektoratet	328
Kap. 691 Utlendingsnemnda	329
Kap. 3691 Utlendingsnemnda	331

Del III

Omtale av særlige tema	333
------------------------------	-----

7	Forskning og annen kunnskapsutvikling	335
----------	--	-----

7.1	Forskning i regi av Norges forskningsråd	335
-----	---	-----

7.2	Direktefinansiert forskning og utredningsvirksomhet	335
-----	--	-----

7.3	Forskning i regi av underliggende etater	336
-----	---	-----

8	Samfunnssikkerhet og beredskap	337
----------	---	-----

8.1	Petroleumsvirksomheten	337
-----	------------------------------	-----

8.2	Økonomisk sosialhjelp	337
-----	-----------------------------	-----

8.3	Arbeids- og velferdsetaten	337
-----	----------------------------------	-----

8.4	Utlendingsfeltet	338
-----	------------------------	-----

8.5	Integreringsfeltet	338
-----	--------------------------	-----

9	Fornyning, organisasjons- og strukturendring i statsforvaltningen	339
----------	--	-----

9.1	En helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning	339
-----	---	-----

9.2	Brukervennlig forskriftsverk innen helse, miljø og sikkerhet	339
-----	---	-----

9.3	Nytt regelverk for petroleumsvirksomheten	339
-----	--	-----

9.4	Brukerrettede internettilbud	339
-----	------------------------------------	-----

9.5	Effektiv hjelpemiddelformidling ...	340
-----	-------------------------------------	-----

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetåret 2007, kapitlene 600–691, 2541–2542, 2620–2690, 3605–3690, 5701–5705	342
---	-----

Figuroversikt

Figur 6.1	Utviklingen i antall helt ledige og summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere registrert ved etaten (januar 2002 til juli 2006) og ledighetsutviklingen ifølge AKU-tall (januar 2002 til juni 2006), sesongjusterte tall	79	Figur 6.6	Antall sykepengedager betalt av folketrygden pr. sysselsatt lønnstaker	152
Figur 6.2	Utviklingen i antall permitterte fra 1995 til og med 1. halvår 2006. (Sesongkorrigerte tall)	90	Figur 6.7	Andel løpende sykefraværstilfeller der aktive tiltak har vært tatt i bruk i 2004 og 2005	152
Figur 6.3	Kostnadsfordeling under dagpengeordningen (i mill. kroner) ...	99	Figur 6.8	Utgifter til økonomisk sosialhjelp (2005-kroner) og antall stønads-mottakere 1987-2005. Tall for 2003 og 2004 inkluderer mottak av introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere.	175
Figur 6.4	Antall mottakere av sykepenge, rehabiliteringspenge, attføringspenge, tidsbegrenset uførestønad og varig uførepensjon pr. 31.12. 2001-2005.	133	Figur 6.9	Asylsaker –utfall av realitetsbehandlede saker, 2005-2006 (1. juli)	317
Figur 6.5	Utviklingen i sykefraværprosenten fra 2. kvartal 2000 til 1. kvartal 2006.	150	Figur 6.10	Saker UNE har behandlet siden 2001	330

Oversikt over bokser

Boks 6.1	Nærmere om begreper knyttet til arbeidsstyrken	76	Boks 6.4	Handlingsplan mot sosial dumping	112
Boks 6.2	AKU og registrert ledighet	78	Boks 6.5	God vakt! Arbeidsmiljø i sykehus	116
Boks 6.3	Statistisk begrepsavklaring – yrkeshemmede og funksjonshemmede	81			

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapitler: 600–691, 2541–2543, 2620–2690

Inntektskapitler: 3600–3690, 5701–5705

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 22. september 2006,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

*Del I
Innledende del*

1 Regjeringens verdigrunnlag og mål for arbeids- og inkluderingspolitikken

Regjeringen vil føre en politikk bygget på rettferdighet og fellesskap – en politikk som styrker den enkeltes personlige trygghet gjennom sterke felles velferdsordninger og rettferdig omfordeling.

Regjeringen vil føre en politikk for å redusere forskjellene i samfunnet. Vi vil avskaffe fattigdom ved å styrke de offentlige sikkerhetsnettene og ved å gi arbeidsledige mulighet til å komme tilbake til aktivt arbeid. Kamp mot arbeidsledighet er en høyt prioritert oppgave. Arbeid til alle er det viktigste virkemiddelet for å redusere sosiale forskjeller. Vi vil arbeide for et mer inkluderende arbeidsliv, med plass til ulike mennesker og med en forventning om at alle kan arbeide etter evne.

Regjeringen vil føre en helhetlig innvandrings- og flyktningpolitikk forankret i Norges internasjonale forpliktelser, og en human, solidarisk og retts-sikker flyktning- og asylpolitikk. Regjeringen vil føre en aktiv integreringspolitikk overfor nyankomne innvandrere for å sikre at de raskest mulig kan bidra med sine ressurser i det norske arbeidsliv og i samfunnet for øvrig. Regjeringen vil motarbeide et klassesdelt samfunn hvor personer med innvandrerbakgrunn har dårligere levekår og vil føre en aktiv inkluderingspolitikk som sikrer innvandrere og etterkommere av disse like muligheter som andre.

Regjeringen vil føre en politikk for at samenes stilling og rettigheter som urfolk i Norge blir ivarettatt. De nasjonale minoritetene skal sikres mulighet til å opprettholde og utvikle sin kultur.

1.1 Strategiske målsettinger

Det overordnede målet for politikken på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde er at den skal bidra til arbeid, velferd og et inkluderende samfunn gjennom å ta i bruk og utvikle de virkemidler en samlet sosialpolitikk, arbeidsmarkedspolitik og innvandrings- og integreringspolitikk gir. Departementet skal også ivareta urbefolkningens og de nasjonale minoritetenes rettigheter.

Ett av regjeringens hovedmål er å bidra til høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften. Dette er viktig for å kunne opprettholde og videreutvikle velferdssamfunnet. Deltakelse i

arbeidslivet er også den viktigste sikringen mot fattigdom og for at enkeltindividet skal få utnyttet sine muligheter.

Regjeringen vil bygge opp under den norske arbeidslivsmodellen med blant annet trepartssamarbeid og et regulert arbeidsmarked som samtidig har betydelig fleksibilitet og omstillingsevne.

Å skape et mer inkluderende arbeidsliv basert på enkeltmenneskets ressurser og verdighet er et av regjeringens viktigste mål. Et inkluderende arbeidsliv innebærer at forholdene legges til rette for dem som midlertidig eller varig har fått nedsatt funksjonsevne. Arbeidet med å skape et mer inkluderende arbeidsliv må utvikles i samarbeid med partene i arbeidslivet og forankres på den enkelte arbeidsplass. I lys av dette ønsker regjeringen å videreføre avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen). Regjeringen vil bidra til å forebygge sykefraværet, legge til rette for effektive attførings- og rehabiliteringsløp og fokusere på at alle som kan, skal ha mulighet til å bruke sine ressurser i arbeidslivet.

Regjeringens mål med arbeidsmiljøpolitikken er et arbeidsliv med plass for alle, som sikrer arbeidstakernes behov for vern og trygghet og som gir en hensiktsmessig tilpasning til utviklingen i næringslivet. Det er virksomhetene selv som har ansvar for å sikre et fullt ut forsvarlig arbeidsmiljø. Hovedstrategien er å bidra til at virksomhetene selv, gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, forebygger ulykker og helse-skade.

Regjeringen har som mål å avskaffe fattigdom. Regjeringen vil bedre livsbetingelsene og mulighetene for den delen av befolkningen som har de laveste inntektene og de dårligste levekårene. Regjeringen vil føre en politikk for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet. Å unngå for store forskjeller og bidra til inkludering er også viktig for å sikre oppslutningen om den norske velferdsmodellen.

Personer som midlertidig står utenfor arbeidslivet pga. nedsatt funksjonsevne eller aleneomsorg for små barn, skal sikres gode velferdsordninger med et rimelig inntektsnivå og som legger til rette for økt arbeidsinnsats.

Regjeringen vil bidra til at personer med ned-satt funksjonsevne kan ivareta sine rettigheter og plikter som samfunnsborgere. Regjeringen legger prinsippet om samfunnsmessig likestilling og universell utforming til grunn for sitt arbeid. Personer som lever med funksjonsnedsettelse må sikres levekår og livskvalitet på linje med den øvrige befolkningen.

Gjennom økt innvandring har befolkningssammensetningen endret seg. Dette stiller krav til tilrettelegging av tjenester for en mer mangfoldig befolkning og til bred innsats for å sikre oppslutning om samfunnets grunnverdier. På integrerings- og mangfoldsområdet omfatter dette målrettet kvalifisering for nyankomne flyktninger, tilrettelegging for et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse, og en helhetlig politikk for inkludering gjennom samordning mellom ulike sektorer.

Regjeringen legger stor vekt på å sikre framtidens pensjoner. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene for framtidens pensjonister. Et bærekraftig system innebærer at den økonomiske belastningen for de yrkesaktive ikke blir urimelig stor, og den framtidige alderspensjonen i folketrygden skal derfor bygge på prinsippet om at det skal lønne seg å arbeide. Regjeringen legger som følge av dette opp til at det skal være en sterkere sammenheng mellom arbeidsinntekt gjennom livet og årlig pensjonsytelse enn hva som er tilfellet i dag. Samtidig skal folketrygdens alderspensjon ha en god sosial profil. Det nye pensjonssystemet skal videre være enkelt og forståelig og slik at folk flest kan beregne egen pensjon.

Regjeringen vil legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur. Regjeringen vil også bidra til at personer som tilhører nasjonale minoriteter får anledning til effektiv deltakelse i offentlige saker som berører dem.

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken som føres skal tjene den samiske befolkningen, slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv skal ha en sikker framtid i Norge.

Beskyttelse til flyktninger og styrt innvandring til det beste for samfunnet er strategiske målsettinger for regjeringen. Norge arbeider for at flyktninger skal kunne sikres beskyttelse nær konfliktområdene, men der dette ikke er mulig vil Norge bidra med å ta imot personer som ikke kan sikres slik beskyttelse, og gi dem en trygg framtid her i landet.

Regjeringen ønsker en samfunnstjenlig, styrt innvandring i samsvar med våre internasjonale forpliktelser og avtaler og legger vekt på at behov for utenlandsk arbeidskraft kan dekkes. Det er en forutsetning at arbeidstakerne sikres norske lønns- og arbeidsvilkår og sosial dumping vil bli aktivt motarbeidet. Det er viktig å legge til rette for mellomfolkelig samkvem, kultur- og kunnskapsutveksling og for at innvandrere som bosetter seg i Norge, får gode forutsetninger for å delta aktivt i samfunnslivet.

2 Profil og satsingsområder

2.1 Samlet budsjettforslag fordelt på programområder og programkategorier

Betegnelse	mill. kr		
	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
<i>Programområde 09 Arbeid og sosiale formål</i>			
09.00 Administrasjon	499,7	9 541,3	1 809,4
09.20 Tiltak for bedre levekår m.v.	520,4	385,4	-25,9
09.30 Arbeidsmarked	7 957,7	5 593,3	-29,7
09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet	613,8	660,6	7,6
09.50 Integrering og mangfold	4 137,2	4 438,3	7,3
09.60 Kontantytelser	2 442,0	2 661,0	9,0
09.70 Nasjonale minoriteter	8,8	10,0	13,6
09.80 Samiske formål	167,3	178,8	6,9
09.90 Beskyttelse og innvandring	1 381,4	1 386,6	0,4
<i>Sum før lånetransaksjoner</i>	17 728,2	24 855,3	40,2
<i>Lånetransaksjoner</i>	5,0	0,0	-100,0
Sum Arbeid og sosiale formål	17 733,2	24 855,3	40,2
<i>Programområde 29 Sosiale formål, folketrygden</i>			
29.10 Administrasjon	5 147,5	,0	-100,0
29.20 Enslige forsørgere	0,0	4 180,5	
29.50 Inntektssikring ved sykdom, rehabilitering, attføring og uførhet	80 079,7	99 180,3	23,9
29.60 Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne m.v.	8 124,5	7 832,0	-3,6
29.70 Alderdom	88 257,0	93 188,0	5,6
29.80 Forsørgertap m.v.	6 576,0	2 486,8	-62,2
29.90 Diverse utgifter	201,0	230,0	14,4
Sum Sosiale formål, folketrygden	188 385,7	207 097,6	9,9

Betegnelse	mill. kr		
	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
<i>Programområde 33 Arbeidsliv, folketrygden</i>			
33.30 Arbeidsliv	21 851,1	7 327,1	-66,5
Sum Arbeidsliv, folketrygden	21 851,1	7 327,1	-66,5
Sum Arbeids- og inkluderingsdepartementet	227 970,0	239 280,0	5,0

Bevilgningene under tidligere kap. 630. Aetat og kap. 2600. Trygdeetaten er flyttet til nytt kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten og bevilgningen til kap. 2603 Trygderetten er flyttet til nytt kap. 606 Trygderetten. Samtidig er bevilgningene under kap. 620 Utredningsvirksomhet, forskning m.v., post 21 Spesielle driftsutgifter og post 50 Norges forskningsråd flyttet til nytt kap. 601. Utredningsvirksomhet, forskning, m.v. Endelig er deler av bevilgninger under tidligere kap. 620, post 21 Spesielle driftsutgifter og bevilgningen under kap. 2600 Trygdeetaten, post 70 Tilskudd flyttet til kap. 601, post 70 Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.v. Dette sammen med at bevilgningen under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform er økt med 857,1 mill. kroner til 1 230,1 mill. kroner er hovedårsaken til den store veksten i utgiftene under programkategori 09.00. Administrasjon og til at utgiftene under kategoriene 09.20, 09.30 og 29.10 er redusert.

Bevilgningene under tidligere kap. 2543 Ytelser til yrkesmessig attføring er flyttet fra programkategori 33.3 under arbeidsliv til kap. 2653 under programkategori 29.50, og bevilgningene under kap. 2683 Stønad til enslig mor eller far er flyttet fra programkategori 29.80 til kap. 2620 under ny programkategori 29.20. Begge disse endringene er hovedårsakene til de store prosentvise endringene under programkategoriene 33.30, 29.20, 29.50 og 29.80.

Arbeids- og inkluderingsdepartementets samlede budsjettforslag for 2007 er på om lag 239,3 mrd. kroner. Folketrygdens utgifter på 214,4 mrd. kroner utgjør en dominerende andel med om lag 90 pst. av de samlede utgiftene på departementets budsjett. Andelen er imidlertid redusert fra tidligere år i forbindelse med at utgiftene til trygdeadministrasjon er flyttet til programområde 09.00 Arbeid og sosiale formål. Budsjettforslaget innebærer en samlet vekst i utgiftene på vel 11,3 mrd. kroner målt i løpende priser, eller 5,0 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2006. Det er innarbeidet virkning av pensjonsreguleringen pr. 1. mai 2006 på nærmere 6 mrd. kroner og antatt lønns- og prisvekst på vel 2,2 mrd. kroner, til sammen nærmere 8,2 mrd. kroner. Reell økning i bevilgningene blir dermed på vel 3,1 mrd. kroner eller om lag 1,4 pst. Økningen skyldes først og fremst økning i utgiftene til uføretrygd, pensjoner, NAV-reformen og pensjonsreformen. På den annen side trekker ventet nedgang i arbeidsledigheten og forslag til endring i sykepengeordningen i motsatt retning.

2.2 Satsinger

Regjeringens viktigste satsinger på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område i 2007

2.2.1 Handlingsplan mot fattigdom

Regjeringen vil avskaffe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller gjennom universelle velferdsordninger, sterke fellesskapsløsning

ger og ved å gi alle anledning til å delta i arbeidslivet.

Regjeringen legger sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. Handlingsplan mot fattigdom er innrettet mot å bedre livsbetingelsene og mulighetene for den delen av befolkningen som har de laveste inntektene og de dårligste levekårene. Sammen med regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen vil denne bidra til en samlet innsats for å forebygge og bekjempe fattigdom.

Regjeringen fremmer i statsbudsjettet for 2007 forslag til tiltak mot fattigdom som er rettet inn mot:

- at alle skal gis mulighet til å komme i arbeid
- at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg
- å bedre levekårene for de vanskeligst stilte

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 en styrking av innsatsen mot fattigdom med 710 mill. kroner.

Handlingsplan mot fattigdom inneholder tiltak på flere departementers ansvarsområder: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og politidepartementet. Satsinger på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område summerer seg til 417 mill. kroner i 2007.

Satsingen i 2007 fordeler seg på følgende tiltak:

Tiltak	Mill. kroner
Styrking av landsomfattende arbeidsmarkedssatsing for å motvirke fattigdom (AID)	144,0
Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper (AID)	53,0
Styrking og utvidelse av program for basiskompetanse i arbeidslivet (KD)	10,0
Styrking av opplæringen innenfor kriminalomsorgen (KD)	10,0
Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn (BLD)	10,0
Tiltak for ungdom i risikozonen (BLD)	5,0
Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom (AID)	10,0
Tiltak for barn med psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre (HOD)	15,0
Økning i satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold (AID/KRD)	200,0
Varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud (AID)	10,0
Månedlige vedtak i bostøtten (KRD)	7,5
Reduksjon i gebyrer for tvangsforretninger (JD)	230,0
Styrking av lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende (JD)	5,0
Sum	709,5

Styrking av landsomfattende satsing på arbeidsmarkedstiltak for å motvirke fattigdom (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 144 mill. kroner)

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å utvide satsingen på målrettede arbeidsmarkedstiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp, ungdom mellom 20-24 år og enslige forsørgere som har sosialhjelp som hovedinntekt og innvandrere med 900 nye tiltaksplasser i 2007, med en bevilgning på 117 mill. kroner. Forslaget til økning i antall tiltaksplasser i 2007 er et ledd i å styrke den landsomfattende satsingen. I tillegg til 900 nye tiltaksplasser i 2007, videreføres 200 tiltaksplasser (27 mill. kroner) som det ble satt av midler til i St.prp. nr. 66 (2005-2006). Se nærmere omtale under Resultat-område 2 Arbeidsmarked.

Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 53 mill. kroner)

I den kommende stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering og som et ledd i handlingsplan mot fattigdom legger regjeringen fram forslag om å etablere et tilbud om et kvalifiseringsprogram med en standardisert kvalifiseringsstønad for utsatte grupper. Formålet er å bidra til at flere kommer i arbeid gjennom en forsterket innsats blant annet overfor personer som i dagens system blir avhengige av økonomisk sosialhjelp over len-

gre tid. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 53 mill. kroner til innføring av kvalifiseringsprogrammet. Se nærmere omtale av tiltaket under kap. 601, post 21.

Styrking og utvidelse av program for basiskompetanse i arbeidslivet (Kunnskapsdepartementet 10 mill. kroner)

Formålet med programmet er å bidra til at voksne arbeidssøkere og arbeidstakere ikke støtes ut av arbeidslivet på grunn av manglende grunnleggende ferdigheter. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å styrke programmet med 10 mill. kroner. Satsingen i 2007 vil bli brukt til en utvidelse av programmet slik at flere kan delta og til å utvikle tilpassede opplæringsopplegg. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 257, post 21.

Styrking av opplæringen innenfor kriminalomsorgen (Kunnskapsdepartementet 10 mill. kroner)

For å styrke innsattes kvalifikasjoner og gjøre den enkelte bedre i stand til å få arbeid er det behov for å styrke opplæringen innenfor kriminalomsorgen. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å styrke bevilgningen med 10 mill. kroner for gi flere innsatte tilbud om opplæring. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kunnskapsdepartementet, kap. 225, post 68.

Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn (Barne- og likestillingsdepartementet 10 mill. kroner)

Formålet med tilskuddsordningen barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn er å bidra til gode oppvekst- og levekår og utjevne levekårsforskjeller blant barn, unge og familier berørt av fattigdomsproblemer i områder med store levekårsproblemer. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å styrke tilskuddsordningen med 10 mill. kroner. Midlene benyttes til ferie- og fritidsaktiviteter, til tiltak som bidrar til arbeidsmarkedstilknytning for unge med liten eller mangelfull utdanning og utviklingsarbeid. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 857, post 73.

Tiltak for ungdom i risikozonen (Barne- og likestillingsdepartementet 5 mill. kroner)

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 5 mill. kroner til tiltak for ungdom i risikozonen som et ledd i å hindre marginalisering og reproduksjon av fattigdom. Målgruppen er unge som ikke er under utdanning, arbeid eller søker arbeid, og som har problemer med å etablere seg i samfunnet. Midlene benyttes til utviklingsarbeid. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 857, post 71.

Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 10 mill. kroner)

Formålet med tiltaket er å forebygge og redusere fattigdom og sosial eksklusjon blant barn og unge ved å styrke og utvikle kunnskap og kompetanse i sosialtjenesten og blant andre aktører i lokalsamfunnet, styrke det sosiale og forebyggende arbeidet i kommunene, utvikle nye lokale tiltak og bedre samordningen av lokale tiltak overfor målgruppen. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å styrke tiltaket med 10 mill. kroner. Flere kommuner vil få tilskudd, og det gis økt støtte til utvikling av lokale tiltak. Se nærmere omtale av tiltaket under kap. 621, post 21 og 63.

Tiltak for barn med psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre (Helse- og omsorgsdepartementet 15 mill. kroner)

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 15 mill. kroner til en satsing rettet mot å utvikle og implementere tiltak for barn med psy-

kisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre. Tiltakene vil blant annet omfatte støtte til frivillige organisasjoner som driver grupper for barn og ungdom, fagutvikling og forskning knyttet til barns innleggelse i rusinstitusjoner for voksne, og kompetanseheving. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet, kap. 726, post 70.

Økning i satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold (Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet 200 mill. kroner)

For å bedre den økonomiske situasjonen og levekårene til personer som har behov for sosialhjelp i en forbigående vanskelig situasjon vil regjeringen heve satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold med 5 pst. fra 1. januar 2007 utover ordinær prisjustering. Dersom kommunene øker sine stønadssatser like mye som økningen i de statlige veiledende retningslinjene, vil den ekstraordinære økningen utgjøre om lag 200 mill. kroner i økte utbetalinger til mottakerne av sosialhjelp. For kommunesektoren samlet vil de økte sosialhjelpssatsene isolert sett bety en reell utgiftsøkning på om lag 160 mill. kroner. Se nærmere omtale under resultatområde 5 Levekår.

Varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 10 mill. kroner)

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 10 mill. kroner til forsøksprosjekter i de fire store byene, samt i enkelte andre kommuner med utfordringer knyttet til bruk av midlertidige botilbud. Siktemålet er å utvikle metoder og tiltak for oppfølging av personer i midlertidige botilbud slik at disse kan få et tilbud om varig bolig. Tiltaket vil inngå som et ledd i strategien for å forebygge og avskaffe bostedsløshet. Se nærmere omtale under kap. 621, post 21 og 63.

Månedlige vedtak i bostøtten (Kommunal- og regionaldepartementet 7,5 mill. kroner)

I statsbudsjettet for 2007 foreslår regjeringen å innføre månedlige vedtak i bostøtten. Tiltaket vil bidra til å styrke husstandenes likviditet og redusere behovet for supplerende sosialhjelp i perioden fra søknaden sendes til vedtak fattes. Det foreslås bevilget 7,5 mill. kroner til tiltaket. Se nærmere omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet, kap. 580, post 70.

Reduksjon i gebyrer for tvangsforretninger (Justis- og politidepartementet 230 mill. kroner)

I statsbudsjettet for 2007 har Regjeringen prioritert å redusere statens gebyrer for ulike tvangsforretninger. Inntektene fra slike gebyrer settes ned med samlet 230 mill. kroner i forhold til nivået i 2006. Gebyrreduksjonen er en direkte oppfølging av Soria Moria-erklæringen, hvor det går fram at Regjeringen vil arbeide for å skjerme mennesker med gjeldsproblemer fra høye gebyrer på tvangsinn drivelse og utleggsforretninger. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 (2006–2007) for Justis- og politidepartementet, kap. 3440, post 07.

Styrking av lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende (Justis- og politidepartementet 5 mill. kroner)

Tilskudd til rettsikkerhetsarbeid og til spesielle rettshjelpstiltak gis til virksomheter som yter rettshjelp til mennesker som ikke har råd til, eller av andre grunner ikke ønsker, å gå til advokat på vanlig måte, og til enkelte organisasjoner som arbeider for rettsikkerhet for utsatte grupper. Tiltakene representerer lavterskeltilbud for det rettshjelpssøkende publikum. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å øke tilskuddet for å styrke lavterskeltilbud og rettsikkerhetstiltak, ved å øke bevilgningene til de tiltakene som ivaretar rettsikkerheten til utsatte grupper i samfunnet. Se nærmere omtale av tiltakene i St.prp. nr. 1 (2006–2007) for Justis- og politidepartementet, kap. 470, post 72.

De målrettede tiltakene mot fattigdom som er iverksatt i perioden 2002–2006 med utgangspunkt i St.meld. nr. 6 (2002–2003) Tiltaksplan mot fattigdom videreføres i 2007. Det samme gjelder tiltak mot fattigdom, nærmere 500 mill. kroner, som Regjeringen fremmet i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005–2006) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006 og enkelte tiltak i St.prp. nr. 66 (2005–2006) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2006.

2.2.2 Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen

Gjennom økt innvandring har befolkningssammensetningen endret seg. Dette stiller krav til tilrettelegging av tjenester for en mer mangfoldig befolkning og til bred innsats for å sikre oppslutning om samfunnets grunnverdier. På integrerings- og mangfoldsområdet omfatter dette målrettet kvalifisering for nyankomne, tilrettelegging for et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse og en helhetlig politikk for inklude-

ring gjennom samordning mellom ulike sektorer. Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og Handlingsplan mot fattigdom vil være regjeringens viktigste redskap for å nå de strategiske målene på dette området. Tiltakene i de to handlingsplanene må sees i sammenheng. Innvandrerbefolkningen er overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt, og mange av tiltakene i Handlingsplan mot fattigdom vil derfor få betydning også for denne gruppen.

Arbeid er nøkkelen til inkludering og deltakelse. Regjeringen legger opp til en bred innsats for å få flere innvandrere i arbeid. Norsk kunnskap er en forutsetning for å kunne delta i det norske samfunnet. Derfor er gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap et vilkår for bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap. Språkkartlegging av førskolebarn er viktig for å kunne legge til rette for bedre norskkunnskaper ved skolestart. Som et ledd i arbeidet med å sørge for at minoritetsspråklige elever har tilstrekkelige kunnskaper ved skolestart vil også regjeringen utvide forsøket med gratis kjernetid i barnehager for alle 4- og 5-åringer i områder med høy andel innvandrere.

Formålet med handlingsplanen er at:

- Innvandrerne raskest mulig bidrar med sine ressurser i samfunnet
- Det ikke utvikler seg et klassesdelt samfunn der personer med innvandrerbakgrunn har dårligere levekår
- Innvandrere og etterkommere får like muligheter som andre

Handlingsplanen har fire innsatsområder: 1. Arbeid, 2. Oppvekst, utdanning og språk, 3. Likestilling og 4. Deltakelse. Innsatsen mot rasisme og diskriminering vil være et gjennomgående tema i planen. Regjeringen vil som ledd i satsingen på Groruddalen rette deler av midlene i handlingsplanen for integrering og inkludering inn mot tiltak i Groruddalen.

Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen inneholder tiltak innenfor flere departementers ansvarsområder: Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. På Arbeids- og inkluderingsdepartementets område er det satt av i alt 275,1 mill. kroner i 2007. Handlingsplanene vil bli lagt frem sammen med forslag til statsbudsjett for 2007.

Handlingsplan for integrering og inkludering innebærer et opplegg på i alt 306,1 mill. kroner og fordeler seg på følgende tiltak:

Tiltak	Mill. kroner
Økning av integreringstilskuddet (AID)	47,0
Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere (AID)	165,0
Norskopplæring for asylsøkere (AID)	42,6
Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjonen (KD)	5,0
Gratis kjernetid i barnehager (AID)	16,5
Flere ressurser til skoler med mer enn 25 % minoritetsspråklige elever (KD)	6,0
Positive rollemodeller – Stimulering til utdanning av barn (BLD)	3,0
Kompetanseteam mot tvangsekteskap (AID)	2,0
Tiltak mot tvangsekteskap: Informasjon, holdningsskapende arbeid og kunnskapsutvikling (BLD)	2,0
Informasjon til nyankomne om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap (BLD)	2,0
Tiltak mot kjønnslemlestelse: holdningsendring og kunnskapsutvikling (BLD)	2,0
Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid som bidrar til deltakelse og inkludering (AID)	2,0
Statsborgerskapsseremoni (FAD/AID)	2,0
Etablering av permanent tolkeutdanning (KD)	6,0
Forebygging av livsstilssykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn (HOD)	3,0
Sum	306,1

I tillegg til tiltakene over iverksettes følgende tiltak innenfor budsjettammen:

- videreføring av Ny sjanse
- fortsatt fokus på etablerervirksomhet for innvandrere
- videreutdanning for religiøse ledere
- innsats mot diskriminering i politiet
- vurdere forsøk med moderat kvotering i utvalgte statlige organer
- rapporteringsplikt for all statlig forvaltning på rekruttering av innvandrere
- videreføring av forsøk med språkkartlegging på helsestasjon
- nye lærerplaner for opplæring i norsk og morsmål for språklige minoriteter
- bevisstgjøring mot rasisme og diskriminering (blant annet kampanjen All different – all equal)
- undersøkelse om diskriminering i boligmarkedet

Økning av integreringstilskuddet (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 47 mill. kroner)

Regjeringen er opptatt av at flyktninger og deres familier bosettes raskest mulig, slik at de kan bidra med sine ressurser i arbeids- og samfunnsliv. Kommunene er sentrale aktører for å oppnå målsettingen om bosetting, og integreringstilskuddet er det viktigste virkemiddelet for å få til rask og god

bosetting. I 2006 gjennomføres det en evaluering av integreringstilskuddet og dets bruk i kommunene. På grunnlag av evalueringen vil regjeringen vurdere hvordan tilskuddsordningen kan bidra til å stimulere til mer aktive integreringstiltak i kommunene. Se nærmere omtale under kap. 651, post 60.

Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 165 mill. kroner)

Innvandrere er i dag en prioritert målgruppe ved inntak på arbeidsmarkedstiltak. Innenfor et tiltaksnivå på om lag 11 800 tiltaksplasser i 2007 vil regjeringen styrke innsatsen overfor innvandrere ytterligere i forbindelse med oppfølging av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Innsatsen gjelder både overfor innvandrere i introduksjonsprogram og for innvandrere med særskilte formidlingsbehov. Se nærmere omtale under resultatområde 2 Arbeidsmarked, jf. kap. 634, post 70.

Norskopplæring for asylsøkere (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 42,6 mill. kroner)

Regjeringen vil gjeninnføre norskopplæring for asylsøkere som venter på å få behandlet sin søknad. Asylsøkere som oppholder seg i ordinære

mottak, skal kunne få inntil 250 timer opplæring i norsk. Norskopplæringen skal avsluttes når endelig negativt vedtak etter klage til Utlendingsnemnda er fattet. De asylsøkere som får oppholdstillatelse, fortsetter opplæringen. De beholder sin rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Opplæringen skal starte i august 2007. Se nærmere omtale under kap. 651, post 61.

Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjon (Kunnskapsdepartementet, 5 mill. kroner)

Hensikten med Språkløftet er å fremme gode norskferdigheter og sosial kompetanse. Innsatsen vil rette seg mot kommuner som driver språkkartlegging på helsestasjonen. Tiltaket omfatter barn med særskilte opplæringsbehov i forhold til avvikende eller forsinket språkutvikling, og språklige minoriteter som inkluderer barn og foresatte/mødre. Som en del av satsingen tilbys kompetanseutvikling for personer innenfor ulike fagmiljøer som deltar i arbeidet. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Kunnskapsdepartementet under kap. 221, post 21.

Gratis kjernetid i barnehager (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 16,5 mill. kroner)

Regjeringen vil utvide tilbudet om gratis kjernetid i barnehagene for alle 4- og 5-åringer i områder med en høy andel av minoritetsspråklige barn. Totalt vil regjeringen sette av 26,5 mill. kroner til tiltaket. Dette beløpet inneholder også en videreføring på 10 mill. kroner av prøveprosjektet som ble satt i gang i 2006. Formålet med tiltaket er, gjennom økt deltakelse i barnehage, å bedre integreringen av minoritetsspråklige barn i samfunnet og å bedre norskkunnskapene før barna begynner på skolen. Tiltaket skal også inkludere informasjon til og kontakt med foresatte. Forskning viser at godt tilrettede tiltak for minoritetsspråklige barn i barnehage har en positiv innvirkning på barnas skolestart og hvordan de klarer seg videre i skolen. Tiltaket er rettet mot alle barn, ikke bare minoritetsspråklige. Se nærmere omtale under kap. 651, post 62.

Flere ressurser til skoler med mer enn 25 pst. minoritetsspråklige elever (Kunnskapsdepartementet, 6 mill. kroner)

Regjeringen er opptatt av at skoler med høy andel minoritetsspråklige elever holder høy kvalitet på

undervisningen og dermed blir attraktive for alle elevgrupper. Derfor vil regjeringen bruke 6 mill. kroner til utviklingsprosjekter ved skoler med mer enn 25 pst. minoritetsspråklige elever. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Kunnskapsdepartementet under kap. 226, post 21.

Positive rollemodeller – stimulering til utdanning av barn (Barne- og likestillingsdepartementet, 3 mill. kroner)

Forslaget er å innføre en mentorordning for barn i alderen 8-12 år i familier med behov for bedre kontakt med samfunnet og/eller i familier med lavinntekt, etter erfaring fra Naktergalen-prosjektet på Malmø Høgskole i Sverige. Prosjektet innebærer at studenter ved høgskole eller universitet kan søke om å bli mentor. Mentoren skal være en som barna kan se opp til, en person som kan gi gode råd og støtte når ting er vanskelige. Erfaringene fra Sverige er gode. Mentorene kan fungere som døråpnere for barna, særlig i forhold til å ta høyere utdanning. Se omtale i St.prp. nr. 1 for Barne- og likestillingsdepartementet under kap. 854, post 71.

Kompetanseteam mot tvangsekteskap (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2 mill. kroner)

Kompetanseteam mot tvangsekteskap består av ressurspersoner fra Utlendingsdirektoratet, Norges Røde Kors, Politiet og Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Teamet bistår i konkrete saker, samt bidrar med råd og veiledning i det generelle arbeidet i førstelinjetjenesten. Regjeringen vil gjennom bevilgningen gjøre tiltaket til en permanent ordning. Se omtale under kap. 690, post 01.

Tiltak mot tvangsekteskap: Informasjon, holdningsskapende arbeid og kunnskapsutvikling (Barne- og likestillingsdepartementet, 2 mill. kroner)

Regjeringen vil satse på målrettede tiltak mot tvangsekteskap. Tiltakene vil knytte seg til informasjon og holdningsskapende arbeid, kompetanseheving, kunnskapsinnhenting, ulike forebyggende tiltak og krisehjelp. Foreldregenerasjonen vil være en viktig målgruppe. Arbeidet må skje i samarbeid med andre departementer, fagmiljøer og hjelpeapparatet herunder familievernnet, og frivillige organisasjoner. Tiltaket er omtalt i St.prp. nr. 1 for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 21.

*Informasjon til nyankomne om
kjønnslemlestelse og tvangsekteskap
(Barne- og likestillingsdepartementet, 2 mill. kroner)*

Regjeringen vil bekjempe skadelige tradisjonelle praksiser og styrke innsatsen mot kjønnslemlestelse og tvangsekteskap. Regjeringen vil gi obligatorisk informasjon om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse til de nyankomne i målgruppen, herunder flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente. Nyankomne skal signere en erklæring om at de har mottatt og forstått informasjonen. I dag gjelder dette bare asylsøkere. Gjennom et prøveprosjekt i 2007 vil regjeringen nå ut til også familiegjenforente og kvoteflyktninger i dette arbeidet. Regjeringen vil utrede omfanget av kjønnslemlestedte kvinner i Norge og hjelpe de jentene som allerede er kjønnslemlestet. Tiltaket beskrives i St.prp. nr. 1 for Barne- og likestillingsdepartementet, kap. 846, post 21.

*Tiltak mot kjønnslemlestelse: holdningsendring
og kunnskapsutvikling (Barne- og
likestillingsdepartementet, 2 mill. kroner)*

Regjeringen vil arbeide med holdningsendringer for å hindre kjønnslemlestelse i form av informasjonstiltak. Det skal informeres om blant annet hvor en kan få hjelp og hva som kan gjøres, f. eks kirurgisk åpning. Videre er det viktig med faglig oppdatering av kunnskap. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Barne- og likestillingsdepartementet under kap. 846, post 21.

*Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid
som bidrar til deltakelse og inkludering (Arbeids- og
inkluderingsdepartementet, 2 mill. kroner)*

Regjeringen vil styrke tilskuddet til frivillige organisasjoner som arbeider med inkludering. Regjeringen gir støtte til lokale innvandrersamfunn, frivillig virke i lokalsamfunn og landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet. Av disse går 1 mill. kroner til tilskuddsordningen for landsdekkende organisasjoner, og 1 mill. kroner settes av til frivillige organisasjoner og virksomhet i Grovuddalen i Oslo. Se nærmere omtale under kap. 651, post 71.

*Statsborgerskapsseremoni (Fornyings- og
administrasjonsdepartementet og Arbeids- og
inkluderingsdepartementet, 2 mill. kroner)*

Ny statsborgerlov trådte i kraft 1. september 2006. Etter den nye loven skal fylkesmannen avholde en frivillig seremoni for nye statsborgere. Seremonien

skal sikre en høytidelig og verdig markering av overgangen til norsk statsborgerskap. Regjeringen vil gjennom videreføring, gebyrinntekter og nysatsing totalt sette av 5,2 mill. kroner til gjennomføring av seremoniene i 2007. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Fornyings- og administrasjonsdepartementet under kap. 1510, post 01.

*Etablering av permanent tolkeutdanning
(Kunnskapsdepartementet, 6 mill. kroner)*

Midlene går til å bygge opp en permanent tolkeutdanning ved en statlig høyskole. Formålet er å øke utdanningen av tolker til rettsvesen, helsevesen og andre offentlige tjenester slik at borgere med annen språklig bakgrunn sikres de rettigheter de har krav på. De siste årene har det vært gjennomført et utviklingsprosjekt med nettbasert utdanningstilbud for tolker. Det er behov for en mer varig løsning av oppgavene knyttet til utdanning av tolker. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Kunnskapsdepartementet under kap. 275, post 50.

*Forebygging av livsstilssykdommer blant
personer med innvandrerbakgrunn (Helse- og
omsorgsdepartementet, 3 mill. kroner)*

Helse og god funksjonsevne er viktig for deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Forekomsten av overvekt og fedme, fysisk inaktivitet, diabetes type 2, høyt blodtrykk og høyt kolesterol er høyere og synes å være økende i enkelte grupper i innvandrerbefolkningen. Midlene skal gå til etablering av lavterskeltilbud for å fremme fysisk aktivitet og gode kostvaner som ledd i å forebygge livsstilssykdommer og fremme tannhelse hos risikogrupper i innvandrerbefolkningen, og til kompetansespredning. Se nærmere omtale i St.prp. nr. 1 for Helse- og omsorgsdepartementet under kap. 719, post 21.

2.2.3 Ny arbeids- og velferdsforvaltning

Etableringen av en ny arbeids- og velferdsforvaltning er en viktig reform i arbeidet med å utvikle en helhetlig arbeids- og velferdspolitikk. Hovedmålet med reformen er at flere skal være i arbeid eller aktiv virksomhet og færre ha trygd eller stønad som hovedkilde til forsørgelse. Videre tar reformen sikte på en mer brukervennlig, samordnet og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning.

Gjennom Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) som trådte i kraft 1. juli 2006, er de formelle rammene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning etablert. Reformen er nå under iverksettelse. Den nye Arbeids- og velferdsetaten ble formelt etablert

1. juli 2006 med det ansvar og de oppgaver som tidligere ble ivarettatt av Aetat, trygdeetaten og NAV-interim. I samarbeid med landets kommuner skal den nye statlige etaten etablere lokale arbeids- og velferdskontorer over hele landet innen 2010. Kontorene skal være det samlede kontaktstedet i forvaltningen slik at brukerne får ett sted å henvende seg. De første pilotkontorene vil bli etablert i løpet av oktober 2006 med sikte på å høste erfaringer som kan nyttiggjøres ved påfølgende etableringer av lokale arbeids- og velferdskontor.

Etableringen av Arbeids- og velferdsetaten og et felles førstelinjekontor innebærer en organisatorisk samling av statlige og kommunale virkemidler knyttet til arbeid og redusert arbeidsevne. Organiseringen legger dermed til rette for et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, spesielt for personer som vil ha behov for et bredt spekter av statlige og kommunale tjenester.

For å støtte opp under arbeidet med de lokale samarbeidsavtalene og å fremme målene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning, ble det i april 2006 inngått en rammeavtale mellom staten ved Arbeids- og inkluderingsdepartementet og KS. Avtalen gir rammer for og angir en rekke initiativ og tiltak som kan støtte opp under det lokale partnerskapet mellom stat og kommune og det ansvar disse sammen skal ivareta overfor felles brukere. Det er i henhold til rammeavtalen gjennomført konsultasjoner med KS om kommunenes kompensasjon. Innenfor veksten i kommunesektorens frie inntekter i 2007 er om lag 100 mill. kroner knyttet til økning i kommunenes merutgifter til NAV-reformen.

På grunnlag av den planlegging som hittil er gjennomført kan de totale reformkostnader nå anslås til om lag 4 mrd. kroner, hvorav IKT-relaterte utgifter utgjør om lag 1,3 mrd. kroner. De årlige utgifter framover vil i det alt vesentlige styres av takten for etablering av de nye NAV-kontorene. I 2007 tas det sikte på å etablere NAV-kontorer i om lag 110 kommuner. IKT-basisløsningen som ble utviklet i 2006, vil etter utprøving i pilotkontorene rulles ut ved de nye NAV-kontorene i 2007. For 2007 foreslås bevilget 727 mill. kroner i statlige utgifter knyttet til NAV-reformen.

2.2.4 Pensjonsreformen

Regjeringen vil gjennomføre pensjonsreformen som forutsatt og vedtatt, og legger opp til at gjennomføringen gjøres i tre trinn:

- Gjennom Stortingets vedtak om pensjonsreform av 26. mai 2005 ble hovedprinsippene for et nytt pensjonssystem vedtatt.

- I en kommende stortingsmelding vil regjeringen fremme forslag til en ny modell for opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden som hovedfundament i det samlede pensjonssystemet.
- Etter at Stortinget har fattet vedtak på grunnlag av denne meldingen vil regjeringen følge opp med et konkret lovforslag for ny alderspensjon i folketrygden og arbeide videre med tilpasninger av supplerende pensjonsordninger.

Folketrygdens pensjonssystem er en hovedpilar i det norske velferdsstaten. Regjeringen legger avgjørende vekt på å trygge framtidens pensjoner slik at den enkelte skal føle sikkerhet for sin framtidige pensjon. Det er også viktig for regjeringen at pensjonssystemet skal gi et rimelig inntektsnivå i forhold til tidligere inntekt og tilvendt standard. Samtidig skal personer som ikke har hatt inntekt få en god grunnsikring i alderdommen. Regjeringen legger også vekt på at alle som har hatt inntekt skal få noe igjen i tillegg til grunnsikringen.

Den beste garantien for framtidens pensjoner er at pensjonssystemet er økonomisk og sosialt bærekraftig. I tillegg mener regjeringen at pensjonssystemet skal ha en god fordelings- og likestillingsprofil, og være enkelt.

Etter innføring av obligatorisk tjenestepensjon fra 2006 er alle arbeidstakere sikret tjenestepensjon i tillegg til alderspensjon fra folketrygden. Dermed er den største urettferdigheten i pensjonssystemet opphevet, forskjellen mellom de som har og ikke har tjenestepensjon. Mange er i tillegg omfattet av supplerende tidligpensjonsordninger. Det er en forutsetning for å nå målene for pensjonsreformen at en ikke vurderer folketrygdens alderspensjon isolert, men ser på pensjonssystemet samlet. Når ny modell for opptjening og uttak av alderspensjon er på plass, er det nødvendig å foreta tilpasninger i supplerende ordninger slik at disse støtter opp om en god samlet pensjonsreform.

Arbeidskraften er den viktigste ressurs for å sikre verdiskaping og et godt velferdssamfunn. Et nytt pensjonssystem som stimulerer til arbeid er en sentral del av regjeringens politikk for å få flere mennesker i arbeid.

Som følge av pensjonsreformen må det etableres nye IKT-systemer og rutiner for håndtering av pensjonsområdet i Arbeids- og velferdsetaten. Regjeringen foreslår en bevilgning til IKT pensjonsprosjektet i 2007 på 503 mill. kroner. Dette er en økning på 450 mill. kroner sammenlignet med 2006-budsjettet. Bevilgningen skal blant annet brukes til implementering av gjeldende pensjonsregler i nye IKT-løsninger.

2.2.5 Arbeidsmarkedspolitikken

Regjeringen vil legge til rette for høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften. Dette krever en målrettet og aktiv arbeidsmarkedspolitikk, samt ryddige arbeidsforhold og et godt arbeidsmiljø. For arbeidsledige legges det gjennom hele ledighetsfasen vekt på aktiv jobbsøking, slik at disse raskest mulig kan komme over i ordinært arbeid. Individuell bistand og tett oppfølging av arbeidssøkere vil sammen med bruk av arbeidsmarkedstiltak være særlig viktige virkemidler for å støtte opp om målet om høy yrkesdeltakelse. Arbeidsmarkedstiltakene har til hensikt å bedre arbeidssøkernes arbeidsevne og mulighet til å komme i arbeid. For yrkeshemmede som deltar på attføring er det viktig at disse får tilbud om hensiktsmessig tiltak så tidlig som mulig i attføringsprosessen.

Arbeids- og velferdsetaten spiller en sentral rolle i gjennomføringen av arbeidsmarkedspolitikken og skal legge til rette for at ledighetsperioden blir kortest mulig. I en oppgangskonjunktur med stor etterspørsel etter arbeidskraft er det viktig at etaten kan gi rask og målrettet rekrutteringsbistand til arbeidsgivere som melder oppdrag til etaten. God og bred kontakt med arbeidsgiverne er en viktig forutsetning for dette.

Ordinære arbeidsmarkedstiltak

De ordinære arbeidsmarkedstiltakene settes normalt inn etter at arbeidssøking og eventuell oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten ikke har resultert i overgang til arbeid. Selv med et gunstig arbeidsmarked vil enkelte ha et større bistandsbehov for å kunne delta i arbeidslivet enn andre. Arbeidsmarkedstiltak er et viktig virkemiddel særlig overfor langtidsledige, innvandrere og ungdom. Disse gruppene vil fortsatt bli prioritert ved inntak på arbeidsmarkedstiltak. Samlet foreslås det et gjennomsnittlig nivå på om lag 11 800 tiltaksplasser i 2007. Forslaget for 2007 inkluderer økt innsats i forbindelse med regjeringens handlingsplan mot fattigdom og handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

For *unge i alderen 20-24 år* som har vært helt ledige de siste tre månedene eller lenger iverksettes en oppfølgingsgaranti, hvor hovedfokus vil ligge på aktiv jobbsøking, egenaktivitet og motivasjon. I tillegg kommer dagens garanti rettet mot ungdom under 20 år uten skoleplass eller arbeid. Disse vil få tilbud om deltakelse på arbeidsmarkedstiltak som i dag.

Spesielle arbeidsmarkedstiltak

Regjeringen har høye ambisjoner for attføringsarbeidet. Behovet for en aktiv arbeidsmarkedspolitikk må ses i lys av målet om å få flere over fra passive ytelser til arbeid og aktivitet. Valg av attføringsløp og tiltak skal i størst mulig grad reflektere situasjonen på arbeidsmarkedet og den enkeltes muligheter og forutsetninger for å ta del i arbeidslivet.

Det foreslås i alt om lag 28 000 tiltaksplasser i gjennomsnitt under de spesielle arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede i 2007. Dette er en økning på 700 plasser sammenlignet med det som ligger til grunn for 2. halvår 2006 og en økning på 1 700 plasser i forhold til det opprinnelige opplegget for 1. halvår 2006 i saldert budsjett. Forslaget for 2007 inkluderer økt innsats i forbindelse med regjeringens handlingsplan for å bekjempe fattigdom og økt satsing på personer med psykiske lidelser i forbindelse med Opptappingsplanen for psykisk helse. I tillegg kommer yrkeshemmede som deltar på tiltak som er finansiert over folketrygden.

Videre settes det i 2007 i gang et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd. Målet med forsøket er å utvikle et tilbud om deltakelse i arbeidslivet for personer som ellers vil kvalifisere for varig uførepensjon. Attføringstilbudet styrkes dermed for brukere med særlig nedsatt og variabel arbeidsevne som følge av kroniske plager. Et tidsubestemt lønnstilskudd vil redusere den økonomiske risikoen arbeidsgiver påtar seg ved å ansette personer med usikker og redusert arbeidsevne. Forsøket er planlagt iverksatt i et utvalg av fylker.

Arbeidsinnvandring

For å bistå arbeidsgivere med å fylle ledige stillinger i en oppgangstid, vil en hovedstrategi for regjeringen være å mobilisere de arbeidskftsressursene som finnes blant dagens ledige, undersyssel-satte og Arbeids- og velferdsetatens øvrige brukere. Oppgangstider og mangel på arbeidskraft i enkelte yrker tydeliggjør også behovet for god tilgang på arbeidskraft fra utlandet. Arbeidsinnvandring tilfører kompetanse og demper pris- og kostnadsveksten.

For å avhjelpe den mangel på arbeidskraft som har oppstått i enkelte bransjer og næringer ønsker regjeringen å legge til rette for å øke omfanget av rekrutteringer fra utlandet. Arbeids- og velferdsetaten samarbeider i dag med andre europeiske arbeidsmarkedsmyndigheter og EU-kommisjonen gjennom EURES-nettverket (European Employment Services). Det legges opp til en styrking av etatens arbeid knyttet til EURES-tjenesten i 2007 for å øke kunnskapen om EURES i næringslivet.

Departementet vil i samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet vurdere hvordan styrkingen kan legges opp for å kunne øke tilgangen på utenlandske arbeidstakere og gi informasjon om vilkår for å arbeide i Norge. For å redusere saksbehandlingstiden knyttet til søknader fra faglært arbeidskraft utenfor EØS foreslås det også å styrke saksbehandlingsskapasiteten i Utlendingsdirektoratet.

I utgangspunktet er overgangsordningene for arbeidstakere fra de nye EU/EØS-landene videreført for en treårsperiode fra 1. mai 2006. Regjeringen vil likevel foreta en ny vurdering i løpet av denne perioden, blant annet på bakgrunn av utsiktene til et strammere arbeidsmarked, bedre sikkerhet for ordnede lønns- og arbeidsvilkår og endringer i overgangsordningene i andre land som kan føre til at konkurransen om arbeidskraften øker. I tillegg vil regjeringen vurdere behovet for eventuelle endringer i regelverket for arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS.

Forbedring av dagpengeordningen

Det er viktig at personer som opplever tapt arbeidsinntekt som følge av arbeidsledighet sikres et rimelig inntektsnivå slik at de kan sørge for sitt livsopphold mens de er arbeidssøkere. Med dagens regelverk ytes ikke dagpenger de første fem dagene i ledighetsperioden. For å sikre bedre kompensasjon for dagpengemottakere ved inntektsbortfall foreslår regjeringen å redusere antall ventedager fra fem til fire dager fra 1.1.2007.

Fra før har Stortinget vedtatt regjeringens forslag om å gjeninnføre ferietillegget for personer som har mottatt dagpenger i mer enn 8 uker, fra 1. juli 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) Tillegg nr. 1. Denne utbetalingen vil komme vedkommende til gode i 2007 og slik bidra til at personer med lengre ledighetsperioder bak seg har anledning til å ta ferie.

2.2.6 Nasjonale minoriteter og samiske formål

Nasjonale minoriteter

Regjeringen vil legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter¹ skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur. Tilskudd til nasjonale minoriteter er et av de viktigste virkemidlene for å legge til rette for dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndigheten. Regjeringen foreslår derfor å øke kap. 670, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter med 1 mill. kroner.

Samiske formål

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk.

Fra 2006 er forvaltningsområdet for samisk språk utvidet til også å omfatte Tysfjord kommune i Nordland. Tysfjord kommune er den første kommunen som har lulesamisk som administrasjonsspråk likestilt med norsk. Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner som følge av at Tysfjord kommune ble innlemmet over Sametingets budsjett i forvaltningsområdet for samisk språk. Med dette forslaget følger regjeringen opp sin målsetting fra Soria Moria-erklæringen om at tospråklige kommuner skal få dekket sine merutgifter til forvaltning på samisk og norsk.

For å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift er det etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino. For å sikre den videre driften av senteret foreslår regjeringen å øke bevilgningen med 1,8 mill. kroner.

2.2.7 Økt kvote for overføringsflyktninger

Verden har i dag færre flyktninger enn noen gang de siste 20 årene. Dette er en gledelig utvikling. En større andel av flyktningene har imidlertid vært henvist til en vanskelig tilværelse i årevis uten utsikter til å kunne vende tilbake til hjemlandet eller til å leve et normalt liv der de er. FN's høykommissær har henstilt om at flere land tar imot flere slike flyktninger og gir dem muligheter for å bygge en ny framtid. UNHCR mener at en tid med færre flyktninger gir en god anledning til å løfte fram de vanskeligstilte flyktningene. I fjor ble rundt 70 000 flyktninger overført til et nytt land. Det er bare 16-17 land som samarbeider med UNHCR om å gi flyktninger en slik løsning. Regjeringen mener at Norge nå kan ta imot flere flyktninger i samarbeid med UNHCR og går inn for at kvoten for 2007 utvides fra 1000 til 1200 plasser.

2.2.8 Utlendingsforvaltningen

Økt saksbehandlingsskapasitet og økt saksbehandlingskvalitet i UDI

Regjeringen foreslår å bevilge 58 mill. kroner til Utlendingsdirektoratet (UDI) for å sørge for økt saksbehandlingsskapasitet og økt saksbehandlingskvalitet. Antallet ubehandlede asyl- og oppholdssaker har økt i 2006. En økning i antall ubehandlede saker fører til lengre saksbehandlingstider. For asylsiden vil dette bl.a. gi utslag i lengre mottaks-

¹ Dvs. jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (taterne/de reisende) og Skogfinner

opphold. For å sikre at antallet ubehandlede saker ikke øker ytterligere, foreslås det bevilget 28 mill. kroner til økt saksbehandlingskapasitet i UDI. Den offentlige granskningen av direktoratet har synliggjort et behov for ikke bare å fokusere på effektivitet og produktivitet, men også sikre at saksbehandlingen har tilstrekkelig kvalitet og at den skjer i overensstemmelse med regelverket og internasjonale konvensjoner. Regjeringen har derfor foreslått å bevilge 30 mill. kroner for å sikre nødvendig vedtakskvalitet i UDI, herunder også kvalitetstiltak vedrørende praksisutforming og regelverksarbeid. Kvalitetsløftet innebærer at en bruker mer tid per sak. Den økte bevilgningen skal derfor kompensere for økt saksbehandlingstid som følge av kvalitetsløftet. Samlet sett skal bevilgningen på 58 mill. kroner sørge for at UDI skal kunne produsere et antall saker i 2007 som tilsvarer antallet innkomne saker. Det foreslås også bevilget 6,5 mill. kroner til lederutvikling og styrking av internkontrollfunksjonen i UDI.

Redusert saksebehandlingstid på arbeidstillatelser

Som et ledd i arbeidet med rekruttering av kvalifisert arbeidskraft, er det på UDIs budsjett foreslått bevilget 2,5 mill. kroner for å behandle flere søknader om arbeidstillatelse.

Restansenedbygging i UNE

Regjeringen foreslår å bevilge 27,9 mill. kroner til saksbehandling i Utlendingsnemnda (UNE). Midlene vil gjøre UNE i stand til å bygge ned antallet ubehandlede asylsaker fra 5 300 til 3 000 saker. Bedre saksbehandlingskapasitet i UNE er hensiktsmessig, både av hensyn til klagerne og oppholdstid med medfølgende utgifter i mottak.

Aktivitetstiltak for barn i statlige asylmottak

Beboere i mottak har generelt svak økonomi. Dette medfører at barn som bor i asylmottak ofte ikke får muligheten til å delta i aktiviteter utenfor mottaket. For barn gir lek og aktivitet grunnlag for bearbeiding av følelser, utvikling av kunnskap og ferdigheter. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 5,5 mill. kroner over UDIs budsjett til å gjennomføre ulike aktivitetstiltak for barn som bor i mottak. Midlene skal brukes til å legge til rette for en fritid med aktiviteter som bl.a. styrker barnas selvfølelse, slik som konflikthåndteringskurs, menneskerettighetskurs, ulike sportsaktiviteter og andre type tiltak.

2.2.9 Forskning om sykefravær og utstøting

Regjeringen vil fra 2007 sette i gang en ny og helhetlig satsning på forskning om sykefravær og utstøting. Det foreligger mye kunnskap om enkeltårsaker, men kunnskapsgrunnlaget om disse årsakenes relative styrke og hvordan de virker sammen er fortsatt for svakt. Et hovedanliggende er at det skal gjennomføres en tydelig, helhetlig og samlet satsing på forskning om årsaker til sykefravær og utstøting. Et viktig mål er å bringe gode fagmiljøer fra alle relevante kompetanseområder inn i den helhetlige satsingen med en felles ambisjon om at satsingen i størst mulig grad skal forklare alle vesentlige årsakssammenhenger.

Formålet med satsningen er:

- Å bidra til et mer helhetlig og forsterket kunnskapsgrunnlag om årsakene til sykefravær, uførhet og utstøting fra arbeidslivet.
- Å sikre forskningsbasert kunnskap om effektive virkemidler for å forebygge sykefravær og uførhet og for å nå regjeringens mål om et inkluderende arbeidsliv.
- Å styrke forutsetningene for at undervisningsvirksomheten til relevante utdanninger blir mer forskningsbasert.

I 2007 finansieres satsningen med 10 mill. kroner fra avkastningen av forskningsfondet. Det vises i den forbindelse til kap. 286, post 50 i St.prp. nr. 1 (2006-2007) Kunnskapsdepartementet.

2.3 Andre sentrale tiltak

2.3.1 Stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering

Regjeringen vil høsten 2006 legge fram en stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering. Meldingen vil omhandle politikken for å styrke selsesetningen og inkludere personer som har falt ut av, eller står i fare for å falle ut av arbeidsmarkedet.

Meldingen vil følge opp NAV-reformen: Ny arbeids- og velferdsforvaltning (St.prp. nr. 46 (2004-2005), Innst. S. nr. 198 (2004-2005), Ot.prp. nr. 47 (2005-2006) og Innst. O. nr. 55 (2005-2006)). Stortingsmeldingen vil gi en bred gjennomgang av mål, strategier og virkemidler for å støtte opp under arbeids- og velferdsforvaltningens innsats for å få flere i arbeid, enklere og bedre tilpasset service til brukerne og en helhetlig og effektiv forvaltning. Målet er et mer inkluderende arbeidsliv med plass til ulike mennesker, og med en forventning om at alle skal kunne arbeide og delta etter evne.

Ambisjonene i stortingsmeldingen er å kombinere og balansere målene om arbeid, selvforsør-

ging, økonomisk trygghet, fordeling, forutsigbarhet, enkelhet og aktiv brukermedvirkning. Meldingen gjennomgår ytelser ved arbeidsledighet og redusert arbeidsevne pga. sykdom, og helsemessige og sosiale problemer. Det legges vekt på å se ulike typer virkemidler, ytelser og tjenester i sammenheng, og hvordan de kan virke best mulig sammen. Den vil bli sett i sammenheng med et offentlig utvalg som utreder uførepensjonsordningen som ledd i pensjonsreformen.

I sammenheng med stortingsmeldingen vil de arbeidsrettede tiltakene innenfor handlingsplanene mot fattigdom og for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen bli sett i et lengre perspektiv.

2.3.2 Endringer i arbeidsgivernes ansvar for sykepenger

Evalueringen av IA-avtalen høsten 2005 viste at sykefraværet fra 2. kvartal 2001 til 2. kvartal 2005 ble redusert med 10 pst. Det var ingen tydelig forskjell mellom IA- og ikke IA-virksomheter når det gjelder nedgangen i det totale sykefraværet. På bakgrunn av den positive utviklingen i sykefraværet fram til 2. kvartal 2005 ble en ny intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv undertegnet 14. desember 2005 for en ny fireårsperiode (2006-2009). Videre har regjeringen og partene i arbeidslivet 6. juni 2006 undertegnet et tillegg til IA-avtalen som konkretiserer målformuleringene i IA-arbeidet og som tilpasser og målretter virkemiddelbruken.

IA-avtalen som ble undertegnet i 2001 hadde ett mål om at sykefraværet skulle reduseres med 20 prosent i avtaleperioden, dvs. fram til utgangen av 2005. Utviklingen de første årene var svært bekymringsfull, men gjennom 2004 gikk fraværet kraftig ned. Hypotesen var at det tok tid å etablere et mer systematisk arbeid lokalt, men at man nå begynte å se effektene av avtalen. Sykefraværet falt med om lag 10 prosent fra 2. kvartal 2001 fram til 2. kvartal 2005. Dette var det siste kvartalet vi hadde opplysninger om fra Statistisk sentralbyrå da avtalen ble fornyet. Riktignok indikerte regnskapstall fra Rikstrygdeverket en viss økning i fraværet i 3. kvartal 2005, men det ble lagt til grunn at dette var midlertidig.

Avtalen som ble fornyet i desember 2005 tok med andre ord utgangspunkt i den positive utviklingen vi hadde observert fram til og med 2. kvartal 2005. Det var samtidig enighet mellom partene om at sykefraværet måtte reduseres ytterligere. Delmålet i dagjeldende avtale ble videreført, dvs. at målet fram til 2009 skulle være en reduksjon på 20 prosent i forhold til sykefraværsnivået i 2. kvartal 2001. Videre var partene enige om at den enkelte arbeidsplass er

den viktigste arenaen i arbeidet med å forebygge sykefravær og hindre utstøting.

Utviklingen etter den tid tyder på at oppgangen i 2. halvår 2005 ikke var midlertidig. Statistisk Sentralbyrås tall viste en vekst i sykefraværet på 4,2 prosent fra 1. kvartal 2005 til 1. kvartal 2006, mens veksten fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 er 5,3 prosent. Sammenliknes 2. kvartal 2001 med 2. kvartal 2006 viser dette en nedgang i sykefraværet på 5,1 pst. Tilsvarende tall fra samme tidspunkt i fjor viste en nedgang på 10. pst. Utviklingen går med andre ord feil vei, noe som er svært bekymringsfullt. Det har videre skjedd en forskyvning fra kortere til lenger sykefravær. Økningen er i hovedsak kommet i sykefravær som varer i mer enn 31 dager. Det betyr at staten bærer en stadig større andel av utgiftene.

Veksten i sykefraværet viser at det ikke gjøres godt nok arbeid med å få ned sykefraværet på alle arbeidsplasser. At veksten skjer i den delen av sykefraværet som staten i dag betaler, gjør at en kan stille spørsmål ved om den enkelte arbeidsgiver har tilstrekkelig økonomisk motivasjon til å legge til rette for redusert sykefravær på arbeidsplassen. Arbeidsgiverne bærer kostnadene ved å forebygge og redusere sykefravær, men de bærer ikke de økonomiske kostnadene ved selve sykefraværet. Ut i fra en økonomisk betraktning kan det dermed være for svake økonomiske insentiver for å redusere langtidssykefraværet, siden staten da tar hele regningen.

Det er store bransjevise forskjeller i sykefraværet. Økningen fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 har vært spesielt stor i offentlig sektor, med 7,6 prosent i statlig forvaltning og 6,5 prosent innen kommunal forvaltning. Innen statlig sektor er økningen størst innen undervisning med 10,7 prosent og helse- og sosialnæringen (i hovedsak helseforetakene) med 7,1 prosent. Innen privat sektor har sykefraværet økt med 4,5 prosent. Økningen var størst i industri og bergverksdrift, der det var en vekst på 6 prosent. Men det finnes også næringer, som olje- og gassutvinning og kraft- og vannforsyning, hvor fraværet har holdt seg stabilt eller har gått noe ned. Spesielt innen olje- og gassforsyning er dette trolig en konsekvens av at systematisk HMS-arbeid er økonomisk lønnsomt, selv i en situasjon der staten bærer alle utgifter ved langtids sykefravær.

Om lag to tredjedeler av sykefraværet skyldes muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser, og veksten det siste året har vært sterkest blant de med lettere psykiske lidelser. Dette er diagnoser som kan ha sin årsak både i og utenfor arbeidsmiljøet, men som i stor grad kan påvirkes gjennom tiltak på arbeidsplassen.

Sykefraværstatistikken viser andelen tapte dagsverk i forhold til det totale antallet dagsverk. Det vil si at endringer i antallet sysselsatte ikke har betydning for tallene. Til tross for veksten i sysselsettingen, har antallet sykmeldte i 2. kvartal 2006 vært relativt stabilt. Økningen i sykefraværet kan dermed i liten grad forklares gjennom økningen i sysselsettingen, herunder ved at flere personer med nedsatt funksjonsevne er kommet i arbeid. Partene i IA-avtalen har vært enige om at en skulle kombinere målet om redusert sykefravær med målet om å få flere med nedsatt funksjonsevne i arbeid. Ingen av målene er nådd. Forskningen tyder på at det hovedsakelig er sykefraværet blant de etablerte arbeidstakere som øker i tider med oppgang i konjunkturer og sysselsetting, og at veksten i sykefraværet ikke kan forklares med at mer marginale grupper på arbeidsmarkedet blir sysselsatte.

Økt sykefravær, og spesielt lange sykefravær, øker sannsynligheten for at flere personer ender opp med langvarige trygdeytelser. Tett oppfølging tidlig i sykmeldingsperioden og tilrettelegging på arbeidsplassen er følgelig viktig for å få sykmeldte tidligere tilbake i arbeid. Det er enighet blant partene i IA-avtalen om at arbeidsplassen er den viktigste arenaen for å forebygge sykefravær. Den senere tids utvikling i sykefraværstallene viser at det er behov for forsterket innsats. Det at veksten først og fremst skjer i den delen av sykefraværet som betales av staten, er etter regjeringens syn en indikasjon på at de økonomiske motivene til å forebygge sykefravær på den enkelte arbeidsplass ikke er gode nok. Kostnadene ved sykefraværet må synliggjøres og arbeidsgiveren må få økonomiske incentiver til et bedre arbeidsmiljø og sykefraværssarbeid på den enkelte arbeidsplass.

I tråd med det som ble varslet på et møte med partene i IA-avtalen 5. september 2006 fremmer regjeringen et forslag om at arbeidsgiverne får et medfinansieringsansvar for sykepengeperioden. Forslaget innebærer at arbeidsgiveren etter utløp av arbeidsgiverperioden får et medfinansieringsansvar på 20 pst. de første 6 månedene av sykepengeperioden, og deretter 10 pst. de siste 6 måneder av sykepengeperioden. Det foreslås at arbeidsgiverne delvis kompenseres for dette ved at arbeidsgiver dekker de 14 første kalenderdagene i stedet for de 16 første, dvs. at arbeidsgiverperioden reduseres med to kalenderdager.

Som følge av innføringen av et delansvar for arbeidsgivere i trygdeperioden har regjeringen i budsjettforslaget lagt til grunn 1 pst. lavere sykefravær i 2007 enn det anslås å ville bli uten dette tiltaket. Årsaken til at det ikke er lagt til grunn en sterkere effekt første året er at arbeidsgivers del-

ansvar innføres først fra 1. mars og bare blir gjort gjeldende for nye tilfeller, samt at det vil ta noe tid å iverksette tiltak som kan gi effekter i form av redusert fravær. Regjeringen forventer at effekten av tiltaket vil øke over tid og at tiltaket derigjennom vil være et viktig bidrag i arbeidet med å oppfylle målsettingen i IA-avtalen om en nedgang i sykefraværet på 20 pst. For å si noe konkret om forventet nedgang i sykefraværet fra 2008 og utover er det viktig å følge hvordan det faktiske sykefraværet utvikler seg. Regjeringen vil vurdere ytterligere tiltak som kan bidra til å nå målsettingen om en nedgang i sykefraværet på 20 pst.

For at tiltaket ikke samtidig skal bidra til økt utstøting fra arbeidslivet eller gjøre det vanskeligere for svake grupper å komme inn på arbeidsmarkedet, foreslås gjeldende skjermingsordninger for kronisk syke, personer som kommer tilbake i jobb fra attføring, rehabilitering og uførhet og gravide utvidet til også å gjelde arbeidsgiverens medfinansieringsansvar i trygdeperioden.

Ytterligere justeringer i ordningen vil bli nærmere vurdert.

For å unngå at småbedrifter blir rammet tilfeldig foreslås også at dagens forsikringsordning utvides til å gjelde arbeidsgivernes medfinansieringsansvar i trygdeperioden, og at den gjøres gjeldende for arbeidsgivere som har en samlet lønnsutbetaling på opp til 80 ganger grunnbeløpet (mot 40 G i dag). Ordningen innebærer at disse arbeidsgivere kan forsikre seg mot ansvar for sykepengeperioden utover tre kalenderdager. Forsikringsordningen er selvfinansierende og administreres av Arbeids- og velferdsetaten.

Regjeringen ønsker å opprettholde et godt samarbeid med partene om et mer inkluderende arbeidsliv. Virkemidlene som i dag ligger i IA-avtalen videreføres og omdisponeres slik partene i arbeidslivet og myndighetene har blitt enige om.

Partene i arbeidslivet har i brev av 8. september 2006 gitt uttrykk for at det ikke har vært en reell dialog om regjeringens forslag til endring i sykelønnsordningen for arbeidsgiverne. På denne bakgrunn er det nedsatt et utvalg under ledelse av statsministeren med følgende mandat:

«Regjeringen inviterer lederne for organisasjonene som er parter i IA-avtalen til deltakelse i et utvalg for gjennom reelle drøftelser jf. IA-avtalens pkt. 6, å gjennomgå regjeringens forslag til endringer i arbeidsgivers medfinansiering av utgiftene til sykepengeperioden, og å gjennomgå organisasjonenes innspill. Utvalget kan foreslå alternative løsninger som vil gi tilsvarende forventet nedgang i sykefraværet og i statens kostnader til sykepengeperioden innenfor samme budsjettamme i

folketrygden som i regjeringens forslag. Utvalget kan i den forbindelse også komme med forslag til konkret utforming av skjermingsordninger. Utvalget kan vurdere særtiltak overfor enkeltgrupper og/eller enkeltbransjer i arbeidslivet. Utvalgets forslag skal foreligge innen 1. november 2006.»

Dersom utvalgets anbefalinger gir grunnlag for det, vil regjeringen legge fram en sak for Stortinget om oppfølging av utvalgets forslag.

2.3.3 Bekjempelse av sosial dumping

For det norske arbeidsmarkedet har den økte arbeidsinnvandringene hatt mange positive konsekvenser. Samtidig er det for mange eksempler på at utenlandske arbeidstakere blir utsatt for utnytting i form av vesentlig lavere lønninger og dårligere arbeidsmiljøstandard enn det som er akseptabelt på det norske arbeidsmarkedet, ikke minst gjelder dette innenfor bygg- og anleggsbransjen. Dette har også blitt avdekket i Arbeidstilsynets og Petroleumsstilsynets tilsynsarbeid

Regjeringen er opptatt av at alle som jobber i Norge skal ha gode og trygge arbeidsplasser og skikkelige lønnsvilkår. Det er av vesentlig betydning å sikre at gjeldende regelverk etterleves og at kontrollen med regelverket er tilstrekkelig effektiv. Dette har ikke bare betydning for den enkelte arbeidstaker. Også for alle arbeidsgivere og virksomheter som opptre seriøst og følger reglene, er det viktig å ikke bli utsatt for en urimeleg konkurransesituasjon i forhold til useriøse aktører. Videre er dette viktig for at Norge også fremover skal være et attraktivt arbeidsmarked for arbeidsinnvandrere. Innsatsen mot sosial dumping kan ikke sees isolert, men må settes i sammenheng med tiltak mot skatteunndragelser, svart arbeid og økonomisk kriminalitet. Det er derfor viktig med samarbeid både med arbeidslivets parter, mellom involverte etater og med aktuelle land.

Målet er at vi ved en aktiv innsats skal unngå sosial dumping i Norge, men uten å legge unødvendige hindringer i veien for arbeidsinnvandring.

Regjeringen la fram en handlingsplan mot sosial dumping i St.meld. nr. 2 (2005-2006) Revidert nasjonalbudsjett 2006. Handlingsplanen omfatter tiltak som regjeringen mener kan bidra til å nå målet om et seriøst arbeidsmarked og ordnede lønns- og arbeidsvilkår for alle. Tiltakene er omtalt nærmere under resultatområde 3, boks 6.4.

2.3.4 Personer med nedsatt funksjonsevne

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvar for koordineringen av regjeringens politikk for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen vil legge prinsippet om samfunnsmessig likestilling og universell utforming til grunn for sitt arbeid rettet mot personer med nedsatt funksjonsevne. Mennesker som lever med funksjonshemming og kronisk sykdom skal ha en livskvalitet på linje med den øvrige befolkningen. Regjeringen vil gjennomføre brukermedvirkning som prinsipp.

Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha muligheter til personlig utvikling, aktiv deltakelse og livsutfoldelse på linje med andre samfunnsborgere. Regjeringen vil legge til rette for at alle, ut i fra sine forutsetninger, får like muligheter til å skaffe seg gode levekår og til å ivareta sine rettigheter og plikter som samfunnsborgere.

Departementet vil følge opp forslaget fra Syseutvalget i NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet, og fremme forslag om en ny diskrimineringslov for personer med nedsatt funksjonsevne. Krav til universell utforming av bygg, anlegg og opparbeidede uteområder vil bli sett i sammenheng med utformingen av ny plan- og bygningslovgivning.

Regjeringen vil starte arbeidet med en ny handlingsplan for tilgjengelighet til transport, bygg, informasjon og på andre viktige samfunnsområder. Manglende tilgjengelighet er en viktig barriere for at personer med nedsatt funksjonsevne kan delta på linje med andre i samfunnet.

3 Sentrale utviklingstrekk

3.1 Noen sentrale utviklingstrekk innenfor arbeids- og sosialektoren og innvandringsfeltet

Arbeidsliv

Norge er blant landene i OECD-området med høyest yrkesdeltakelse og lavest ledighet. Aktivitetsnivået i Norge påvirkes i stor grad av utviklingen i internasjonal økonomi. Det har vært vekst i norsk økonomi i over tre år, drevet av internasjonal oppgangskonjunktur, høye oljeinvesteringer samt lave renter. Ifølge Statistisk sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelse (AKU) har det vært økning i sysselsettingen siden midten av 2005, med sterk vekst i 1. halvår 2006. Dette har ført til redusert ledighet. Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006 var det en nedgang i AKU-ledigheten på nærmere 22 000 personer. Antall registrerte helt ledige ved Arbeids- og velferdsetaten har blitt redusert siden årsskiftet 2003/2004. Ved utgangen av august 2006 var det registrert 65 700 helt ledige ved Arbeids- og velferdsetaten.

Det er utsikter til sysselsettingsvekst og fallende arbeidsledighet i siste del av 2006 og i 2007. I St.meld. nr. 1 (2006-2007) Nasjonalbudsjettet 2007 anslås arbeidsledigheten målt gjennom AKU å være 3,3 pst. i gjennomsnitt for 2006, mot 4,6 pst. i 2005. Ledigheten anslås å falle ytterligere til 3,0 pst. i 2007.

Regjeringen legger videre til grunn en sysselsettingsvekst i 2006 på 2,6 pst. tilsvarende 60 000 personer. I 2007 forventes sysselsettingen å øke ytterligere med 1,3 pst. tilsvarende 30 000 personer. En utvikling med fortsatt sysselsettingsvekst i 2007, men svakere veksttakt forventes også i prognoser fra Statistisk sentralbyrå.

Antall personer registrert som yrkeshemmede i Aetat har så langt holdt seg på et høyt nivå. I 1. halvår 2006 var det i gjennomsnitt 93 300 yrkeshemmede registrert i Arbeids- og velferdsetaten. Dette var en nedgang på drøye 3 pst. sammenlignet med tilsvarende periode i 2005. Ved utgangen av august var det om lag 87 400 yrkeshemmede. Den sterke økningen i antall yrkeshemmede de siste årene synes dermed å ha stanset opp og blitt

erstattet med en moderat nedgang så langt. Nedgangen har bl.a sammenheng med det bedre arbeidsmarkedet. Det forventes en ytterligere nedgang i antall yrkeshemmede i 2007.

Norsk arbeidsliv har etter hvert opparbeidet en god standard når det gjelder arbeidsmiljø og sikkerhet. Imidlertid er det fremdeles store utfordringer knyttet til tradisjonelle yrkesskader og sykdommer som yrkesbetinget kreft, allergier, støyskader og ulykker mv.

For arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene er det således en hovedutfordring å bidra til at virksomhetene selv, gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, forebygger helseskader og sykdommer. Det må rettes spesielt fokus mot arbeidsgivers forebygging av muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser, som er de klart største diagnosegruppene for langtidsfravær og uførepensjonering. Likeledes er det viktige å bidra til at virksomhetene gjennomfører omstillinger på en slik måte at negative konsekvenser som kan føre til langvarig fravær og uførepensjonering, unngås.

Årsakssammenhengene bak sykefravær og utstøting fra arbeidslivet er sammensatte og komplekse. Det er derfor fortsatt stort behov for kunnskapsutvikling og forskning både på «gamle» og nye utfordringer på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet.

I petroleumsvirksomheten er det spesielt viktig å påse at virksomhetene selv aktivt forebygger risiko for storulykker. Forståelse og kartlegging av mulige årsaker til storulykker og iverksettelse av effektive tiltak, innebærer at de faktorer som er gjensidig avhengig av hverandre, herunder teknologi, styringssystemer, organisering, menneske og kultur, må ses i sammenheng.

Et godt arbeidsmiljø er et mål i seg selv men vil også være en viktig forutsetning for å redusere risiko for storulykker.

Etter et betydelig fall i sykefraværet rundt sommeren 2004 var sykefraværet relativt stabilt fram til høsten 2005. Deretter har det vært en vekst i sykefraværet. Regjeringen mener at utviklingen i sykefraværet nå er så urovekkende at det er nødvendig å sette i verk sterkere virkemidler

Innvandring

Sammensetningen og omfanget av innvandringen til Norge varierer noe fra år til år, på bakgrunn av endringer i det internasjonale konfliktbildet, etter-spørsel etter arbeidskraft, familieinnvandringsregler mv. I 2005 nådde nettoinnvandringen til Norge nesten 18 500, det nest høyeste tallet noensinne. Bare i 1999 var det litt høyere nettoinnvandring som særlig skyldtes at en betydelig gruppe krigsflyktninger ble gitt midlertidig beskyttelse her. Som i 1999 utgjør statsborgere fra land i det østlige Europa en betydelig andel av nettoinnvandringen i 2005 (6 300 personer), men bakgrunnen er en helt annen, mulighetene for arbeidsmigrasjon som følger av at EØS-området er utvidet. Den største gruppen kom fra Polen (2 900). Den nest største nettoinnvandringen kom fra land i Asia (6 100), med Irak som viktigste enkeltland (1 200).

Det skilles vanligvis mellom fire hovedgrunnlag for innvandring: familieforhold, arbeid, utdanning eller behov for beskyttelse. Foreløpige tall fra SSB viser at i perioden 1990–2004 sett under ett besto 36 pst. av innvandringen av personer med behov for beskyttelse og deres nære familie, mens 33 pst. var øvrig familieinnvandring, 15 pst. var arbeidsinnvandring og 8 pst. kom på grunnlag av utdanning. For de resterende åtte prosentene var grunnlaget et annet eller ukjent. De siste årene har tendensen vært økt arbeids- og utdanningsmigrasjon, svakt økende familieinnvandring og færre asylsøkere. Norge skiller seg i så måte lite ut fra generelle tendenser i mange europeiske stater.

De siste årene har det vært en vesentlig nedgang i antallet asylsøkere til Norge, herunder antallet grunnløse søknader. Nedgangen i antall asylsøkere fortsatte i 2005, da om lag 5 400 personer søkte asyl. Utviklingen i første halvår av 2006 viser at antall søkere ligger på om lag samme nivå som i 2005. Nærmere 2 400 har søkt per 1. juli 2006.

Fattigdom

Flertallet i befolkningen har høy levestandard og gode levekår. Alle deler av befolkningen har nytt godt av inntekts- og velstandsutviklingen i det norske samfunnet, men et mindretall har blitt hengende etter. Norge har, som de andre nordiske landene og enkelte andre land, en relativt lav andel med lav inntekt og lav inntektsulikhet. Inntektsulikheten i Norge har økt i årene etter 1990, men er fortsatt lav i internasjonal sammenheng.

Fattigdom er et flerdimensjonalt og sammensatt problem, både på samfunnsnivå og individnivå. Det er derfor lite formålstjenelig å bruke en enkelt

definisjon eller indikator for å beskrive fattigdom. Regjeringen tar utgangspunkt i en vid forståelse av fattigdom, og vil måle og følge utviklingen gjennom et bredt sett av indikatorer. Se handlingsplan mot fattigdom i vedlegg til denne proposisjonen.

Enkelte personer har økonomiske ressurser og en levestandard som avviker betydelig fra det som er alminnelig i samfunnet. Disse har i mindre grad enn andre muligheter til å skaffe seg goder og delta i aktiviteter. Lav inntekt er en viktig indikator på fattigdom selv om også andre forhold er av vesentlig betydning for levekår. Det er registrert en økning i andelen av befolkningen med vedvarende lavinntekt etter perioden 1998–2000, når lavinntekt måles ved halvparten av medianinntekten². I treårsperioden 2002–2004 hadde 3,0 pst. av befolkningen eksklusive studenter en inntekt under halvparten av medianinntekten (OECD-skala³). Målt ved 60 pst. av medianinntekten har andelen med vedvarende lavinntekt i de senere år vært relativt stabile. I treårsperioden 2002–2004 var 8,5 pst. av befolkningen registrert med inntekt under 60 pst. av medianinntekten (EU-skala).

Innvandrere, og særlig ikke-vestlige innvandrere, er betydelig overrepresentert blant personer med langvarig lav inntekt sammenlignet med befolkningen som helhet, og andelen med lavinntekt holder seg på et relativt høyt nivå. Det er et mål at andelen innvandrere med vedvarende lavinntekt skal reduseres.

3,5 pst. av alle barn under 18 år, eller om lag 30 000 barn, bodde i husholdninger med vedvarende lav inntekt i perioden 2002–2004 målt ved halvparten av medianinntekten. Innvandrerbarn er klart overrepresentert blant barn i lavinntekts-husholdninger.

Personer med lav inntekt og dårlige levekår har gjennomgående svak tilknytning til arbeidsmarkedet og er i stor grad avhengige av offentlige stønader.

Sannsynligheten for å være yrkesaktiv øker med utdanningsnivå. Om lag hver femte i alderen

² Vedvarende lavinntekt er her definert som gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode under hhv. 50 og 60 prosent av medianinntekten.

Vedvarende lavinntekt er her definert som gjennomsnittsinntekten i en treårsperiode under hhv. 50 og 60 prosent av medianinntekten.

³ For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å justere inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person. OECD-skalaen legger mindre vekt på husholdningenes stordriftsfordeler forbundet med at flere personer deler på utgiftene enn EU-skalaen (som er en modifisert versjon av OECD-skalaen).

18-24 år har ikke fullført videregående opplæring og deltar ikke i opplæring eller utdanning, og risikerer å bli stående permanent utenfor arbeidsmarkedet. Det er i Norge over 400 000 voksne som har svake grunnleggende ferdigheter, og som vil kunne ha problemer med å fungere godt i et moderne arbeidsliv.

Lav inntekt kan bidra til at enkelte har problemer med å komme inn på boligmarkedet og beholde boligen. Andelen leietakere og andel med høy boutgiftsbelastning er høyere blant personer med lav inntekt enn i befolkningen for øvrig. En kartlegging anslår antall bostedsløse i Norge til 5 500 i 2005. Dette er en svak økning siden forrige kartlegging i 2003.

Det er en klar sammenheng mellom helseproblemer og fattigdom. Selv om befolkningen har fått bedre helse består de sosiale ulikhetene, og det er mye som tyder på at helseforskjellene er i ferd med å øke.

Økonomisk sosialhjelp

Mottakere av økonomisk sosialhjelp er overrepresentert blant personer med langvarig lavinntekt, og har hatt en langt svakere inntektsvekst enn befolkningen ellers siden midten av 1990-tallet.

Mange sosialhjelpsmottakere har langvarige og sammensatte levekårsproblemer.

Andelen av befolkningen som mottar sosialhjelp har vært relativt stabil i de senere år og har ligget på om lag 3 pst. Tar man hensyn til at en del stønadsmottakere forsørger barn og ektefeller er det om lag 5 pst. av befolkningen som lever i husholdninger som i løpet av et år mottar sosialhjelp. I følge tall fra Statistisk sentralbyrå mottok 128 600 personer økonomisk sosialhjelp i løpet av 2005. I alt ble det utbetalt vel 4,8 mrd. kroner i økonomisk sosialhjelp dette året. Antall mottakere og totale stønadsutbetalinger i 2005 var på samme nivå som i 2002, som er siste stønadsår med sammenlignbare tall.⁴

3.2 Noen sentrale utviklingstrekk innenfor folketrygden

Under vises en oversikt over antall mottakere av stønader fra folketrygden for utvalgte stønadsgrupper.

⁴ Sosialhjelpsstatistikken for 2003 og 2004 inkluderer i ulik grad mottak av introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere. Dette medfører at tallene for 2003 og 2004 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere og senere år, og mellom disse to årene.

Mottakere¹ av stønader fra folketrygden ved utgangen av årene 2003-2005 (utvalgte stønadsgrupper):

	2003	2004	2005	Prosentvis endring fra 2003 til 2005	Prosentvis andel av befolk- ningen i 2005
1. Varig inntektssikring					
Alderspensjon	623 722	625 668	629 337	0,9	13,7
Uførepensjon	301 214	302 369	300 877	-0,1	6,5
Pensjon til gjenlevende ektefeller og tidligere familiepleiere	25 453	24 814	24 381	-4,2	0,5
Barnepensjon	13 995	14 039	14 075	0,6	0,3
I alt	964 177	966 708	968 670	0,5	21,0
2. Midlertidig inntektssik- ring					
Sykepenger ²	139 535	113 500	121 867	-12,7	2,7
Rehabiliteringspenger ³	61 209	50 624	47 567	-22,3	1,0
Attføringspenger ⁴	58 108	67 234	68 413	17,7	1,5
Tidsbegrenset uførestø- nad		8 515	18 814		0,4
Foreløpig uførepensjon	1 878	2 078	1 414	-24,7	0,03
Overgangsstønad til ens- lige forsørgere	25 647	27 012	27 288	6,4	0,6
Dagpenger til arbeidsle- dige	88 878	90 015	77 188	-13,2	1,7
Fødsels- og adopsjonspen- ger ⁵	47 442	49 108	48 719	2,7	1,1
I alt	419 122	405 434	411 270	-1,9	8,9
3. Kompensasjon for mer- utgifter					
Grunn- og hjelpestønad	223 284	220 860	219 707	-1,6	4,8
Stønad til barnetilsyn for personer uten pensjon/ overgangsstønad	18 290	15 051	13 720	-25,0	0,3
Engangsstønad ved fødsel ⁶	13 476	12 435	12 715	-5,6	0,3
I alt	255 050	248 346	246 142	-3,5	5,3

¹ En person kan ha flere stønader. Antall mottakere kan derfor være høyere enn antall personer som får stønad.

² Antall sykmeldte med sykepenger fra folketrygden (alle grupper). Tallene er basert på innregistreringer inntil utgangen av 1. kvartal påfølgende år.

³ Tallene er basert på innregistreringer inntil utgangen av 1. kvartal.

⁴ Arbeidsmarkedsstatens ansvarsområder –attføringspenger under tiltak og ventetid.

⁵ Kvinner som mottok fødsels- og adopsjonspenger i desember.

⁶ Omfatter alle som har mottatt stønaden i løpet av året.

Antallet alderspensjonister har de siste årene vært relativt stabilt. Fra 2000 til 2003 var det en svak nedadgående trend. Fra 2004 har det vært en

svak økning. Det forventes en moderat økning i årene fram mot 2010, og deretter en meget sterk

økning. Andelen minstepensjonister har falt fra om lag 38 til vel 30 pst. siden 2000.

Folketrygdens totale utgifter til sykepenge (kap 2650) var på 24 509 mill. kroner i 2005. Det utgjør en reduksjon på 8,8 pst. sammenlignet med 2004. For arbeidstakere (post 70) var nedgangen på 9,3 pst. (løpende kroner). Nedgangen i utgiftene skyldes reduksjon i antall tilfeller, nedgang i varigheten på sykepengetilfellene og økt bruk av graderte ytelser. På grunn av utviklingen i sykefraværet hittil i år, er det for 2006 lagt til grunn at økning i sykefraværstilbøyeligheten vil bli 8 pst. mot en nullvekst i St.prp. nr. 1 (2005-2006). Det forventes at sykefraværstilbøyeligheten vil øke med 1 pst. fra 2006 til 2007, jf. omtale av effekten av Regjeringens forslag til endring i arbeidsgivernes ansvar for sykepenge under punkt 2.3.2 foran.

Fra 2003 til 2005 har det vært en reduksjon i antall rehabiliteringspengemottakere på 22,3 pst. Ved utgangen av 2005 var det i overkant av 47 000 mottakere. Nedgangen var størst i 2004. Den kraftige nedgangen i antall rehabiliteringspengemottakere i 2004 skyldes i hovedsak regelendringen som ble innført f.o.m. 1. januar 2004. Nedgangen i 2005 er i høy grad en konsekvens av at tilgangen inn i rehabiliteringspengeordningen i 2005 har avtatt, hvor utviklingen i sykefraværet har bidratt til et fall i antall nye mottakere.

Fra 2004 til 2005 har andelen med overgang fra sykepenge til rehabiliteringspenge og attføringspenge vært omtrent uendret. Av de som har avsluttet en periode på rehabiliteringspenge har det vært en nedgang i andelen som har overgang til andre trygdeytelser, om lag 38 pst. hadde ikke overgang til andre trygdeytelser i 2005 mot 36 pst. i 2004.

Antall attføringsmottakere er først og fremst betinget av utviklingen i stønadsordningene sykepenge og rehabiliteringspenge. Utviklingen i arbeidsmarkedet generelt, grad av omstillinger og nivået på arbeidsledigheten påvirker også tilstrømningen til attføring. Som følge av utviklingstrekkene på tilstøtende stønadsområder har antall attføringspengemottakere vokst betydelig de senere årene, fra om lag 52 000 ved utgangen av 2002 til om lag 68 000 ved tilsvarende tidspunkt i 2005. I 2006 har det vært en svak nedgang. Ved utgangen av 1. halvår var det registrert om lag 66 000 attføringspengemottakere.

Fra 2001 til 2005 økte antall mottakere med uføreytelser med vel 34 300 personer.

Tilgangen av nye uføre (tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon) var høyere i 2005 enn i 2004. Videre er det slik at pensjonsgrunnlaget er høyere for de nye uførepensjonistene enn hva det

er for de som går ut av ordningen. I 2005 har det kommet til om lag 31 600 nye uføre. Disse fordeler seg med om lag 35 pst. på tidsbegrenset uførestønad og 65 pst. på varig uførepensjon.

Utviklingen i andre ytelser, som sykepenge, rehabilitering og yrkesrettet attføring, har betydning for utviklingen på uføreområdet. Antall sykepengedager pr. sysselsatt har økt i perioden frem til og med 2003. Etter et betydelig fall i sykefraværet rundt sommeren 2004 var sykefraværet relativt stabilt fram til høsten 2005. Deretter har det vært en vekst i sykefraværet. Hvordan denne utviklingen vil få effekt for tilgangen på uføreområdet er usikkert.

Uføretilbøyeligheten øker med alder. Den demografiske utviklingen vil derfor isolert sett gi en økning i antallet som mottar uføreytelser de nærmeste årene. For å kunne begrense utstøtningen fra arbeidslivet er hovedutfordringen å forebygge varig uførhet.

Fra 2000 til 2001 ga omlegging av stønadsordningen for enslige forsørgere en nedgang i antall personer med overgangsstønad. På grunn av kravet om yrkesrettet aktivitet var nedgangen størst for enslige forsørgere med yngste barn over tre år. Antall mottakere har imidlertid økt noe fra slutten av 2003 og videre ut i 2004. Dette skyldes endringer i regelverket som åpner for utvidet stønadsperiode for enkelte grupper enslige forsørgere. Veksten fra 2004 til 2005 har vært betydelig lavere. Dette kan ha sammenheng med at effekten av regelverksendringen er uttømt.

Dagpenge under arbeidsløshet skal gi økonomisk trygghet ved inntektsbortfall på grunn av arbeidsledighet og samtidig stimulere til å komme tilbake i arbeid. Det forutsettes aktivitet og mobilitet hos den arbeidsledige. Den bedrede utviklingen på arbeidsmarkedet, med en markert nedgang i ledigheten, har bidratt til at dagpengeutviklingen, samt antall dagpengemottakere er betydelig redusert de siste to årene. I 1. halvår 2006 var det gjennomsnittlig om lag 55 700 dagpengemottakere, tilsvarende en reduksjon på 33 000 personer, eller 37,5 pst. sammenlignet med samme periode året før.

3.3 Grunnbeløp, særtilllegg og andre stønader som Stortinget fastsetter

En vesentlig del av folketrygdens utgifter under programområdene 29 og 33 og en del av utgiftene under programområde 09 avhenger av satsene for grunnbeløp og særtilllegg. For 2007 fordeler utgiftene til de ulike pensjonstyper seg slik:

	Mill kroner
<i>Programområde 09:</i>	
Krigspensjon	785
Pensjonstrygden for sjømenn	698
Avtalefestet pensjon med statstilskott	930
Sum programområde 09	2 413
<i>Programområde 29:</i>	
Uførepensjon	51 010
Medisinsk rehabilitering	8 305
Alderspensjon	93 188
Etterlattepensjon	2 355
Stønader til enslige forsørgere	2 380
Attføringspenger	12 197
Sum programområde 29	169 435
Sum totalt programområdene 09 og 29	171 848

Pensjonene og opptjente rettigheter sikres ved en årlig regulering av folketrygdens grunnbeløp. Fra 1. mai 2005 økte grunnbeløpet med 1 921 kroner til 60 699 kroner, dvs. med 3,3 pst. Fra 1. mai 2006 ble grunnbeløpet hevet med 2 193 kroner eller 3,6 pst., til 62 892 kroner. Dette innebærer at det gjennomsnittlige grunnbeløpet har økt med 3,5 pst. fra 2005 til 2006.

Satsene for særtillegg økte fra 1. mai 1998 fra 63,2 til 79,33 pst. av grunnbeløpet etter ordinær sats, og fra 57,5 til 74 pst. som minstesats for pensjonist med ektefelle som har tilleggspensjon høyere enn særtillegget etter ordinær sats. Samlet

særtillegg og tilleggspensjon for ektefellene må ikke være mindre enn to ganger ordinær sats. En minstepensjonist med ektefelle tillegg for ektefelle over 60 år får samme tillegg som ektepar med minstepensjon (158,66 pst. av G).

Minstepensjonen økte fra 1. mai 2006 fra 108 852 kroner til 112 788 kroner, dvs. med 3 936 kroner pr. år for enslig og fra 199 512 kroner til 206 712 kroner, dvs. med 7 200 kroner pr. år for ektepar. Fra 2005 til 2006 økte dermed gjennomsnittlig pensjon med 3,5 pst. for enslig minstepensjonist og 4,0 pst. for ektepar med minstepensjon.

a. Grunnbeløpet

Følgende pensjonsytelser fastsettes i forhold til grunnbeløpet:

	Stønadsform	Utgjør i pst. av grunnbeløpet
1.	Full grunnpensjon til enslig pensjonist, og til pensjonist med ektefelle som ikke har rett til pensjon	100,00
2.	Full grunnpensjon til pensjonist med ektefelle/samboer som også er pensjonsberettiget, eller som er selvforsørgende ¹	85,00
3.	Ektefelletillegg til pensjonist med full grunnpensjon før inntektsprøving	50,00
4.	Barnetillegg for hvert barn før inntektsprøving	40,00
5.	Barnepensjon	
	a) for 1. barn når en av foreldrene er død	40,00
	b) for hvert av de øvrige barn når en av foreldrene er død	25,00
	c) for 1. barn når begge foreldrene er døde: Samme beløp som etterlatte pensjon til den av foreldrene som ville ha fått størst slik pensjon	
	d) for 2. barn når begge foreldrene er døde	40,00
	e) for hvert av de øvrige barn når begge foreldrene er døde	25,00
6.	Full overgangsstonad til etterlatt, ugift, skilt eller separert forsørger	185,00
7.	Sært tillegg til ytelser i folketrygden	
	a) for enslig pensjonist, pensjonist som forsørger ektefelle under 60 år	79,33
	f) for ektepar der begge har minstepensjon (79,33 pst. for hver), og for pensjonist som forsørger ektefelle over 60 år	158,66
	g) for pensjonist som har ektefelle som selv har tilleggspensjon som er høyere enn særtillegget etter ordinær sats	74,00

¹ Ved lov av 28. februar 1997 nr. 20 er det bestemt at grunnpensjon til pensjonist som har selvforsørgende ektefelle/samboer, settes til 75 pst. av grunnbeløpet (G). Endringen trådte i kraft 1. januar 1998 og gjelder nye tilfeller. Full grunnpensjon for gifte og samboende pensjonister er økt til 85 pst. av grunnbeløpet fra 1. mai 2005.

b. Sært tillegg

Etter folketrygdloven §3-3 ytes det særtillegg til personer som får:

- alderspensjon etter kapittel 19,
- uførepensjon etter kapittel 12,
- overgangsstonad og pensjon til gjenlevende ektefelle etter kapittel 17,
- overgangsstonad eller pensjon til tidligere familiepleier etter kapittel 16 og
- pensjon til foreldreløst barn etter kapittel 18

Sært tillegg er først og fremst beregnet på dem som på grunn av alder eller av andre årsaker ikke har kunnet tjene opp tilleggspensjon. Sært tillegg blir redusert eller faller bort i den utstrekning det ytes tilleggspensjon fra folketrygden, jf. folketrygdloven § 3-3.

Andre stønader som Stortinget fastsetter størrelsen av¹:

	Type stønad	2006	Forslag 2007
1a.	Grunnstønad for ekstraavgifter ved uførhet etter lovens §6-3 (laveste sats)	6 744	6 864
1b.	Ved ekstraavgifter utover laveste sats, kan grunnstønad forhøyes til	10 308	10 488
1c.	eller til	13 560	13 788
1d.	eller til	19 956	20 292
1e.	eller til	27 060	27 516
1f.	eller til	33 804	34 380
2a-1.	Hjelpestønad til uføre som må ha hjelp i huset ^{2 3}	11 256	11 448
2a-2.	Hjelpestønad etter loven § 6-4 til uføre som må ha særskilt tilsyn og pleie ³	12 108	12 312
2b.	Forhøyet hjelpestønad etter lovens § 6-5 til uføre under 18 år som må ha særskilt tilsyn og pleie ⁴	24 216	24 624
2c.	eller til	48 432	49 248
2d.	eller til	72 648	73 872
3.	Behovsprøvet gravferdsstønad opptil	16 582	17 212
4.	Stønad til barnetilsyn etter loven §§15-11 og 17-9 ⁵		
	for ett barn	34 200	35 496
	for to barn	44 616	46 308
	for tre eller flere barn	50 568	52 488

¹ Satsene under pkt. 1, 2 og 4 er årsbeløp for ytelsene.

² Stønad til hjelp i huset gjelder tilfeller før 1. januar 1992

³ Fra 1. januar 1997 skilles det mellom stønad til hjelp i huset og stønad til særskilt tilsyn og pleie.

⁴ Gjelder også ved uførhet som skyldes yrkesskade, jf. lovens § 12-18.

⁵ Fra 1. januar 2004 dekkes 64 pst. av dokumenterte utgifter til barnetilsyn. Beløpene i tabellen er maksimale refusjonssatser. Stønadene er inntektsprøvet.

4 Anmodningsvedtak

De anmodningsvedtakene som omtales i denne proposisjonen følger av omtalen nedenfor.

4.1 Anmodningsvedtak nr. 346, 11. mai 2006

«Stortinget ber Regjeringen i tilknytning til budsjettforslaget for 2007 legge frem forslag til endringer i kravet om tre års botid før trygderettigheter igjen inntreffer etter opphold i utlandet.»

På bakgrunn av Dokument nr. 8:50 (2005-2006), og Innst. S. nr. 135 (2005-2006) er det igangsatt et arbeid for å vurdere konkrete endringer i kravet om tre års botid før trygderettigheter igjen inntreffer etter opphold i utlandet. Det har ikke vært mulig å ferdigstille dette arbeidet i forkant av fremleggelsen av statsbudsjettet. Et viktig element i arbeidet er å få sikre anslag over de økonomiske konsekvensene av endringene. Det vil bli arbeidet videre med saken med sikte på en avklaring, der en også kan se et forslag i lys av det arbeidet som nå gjøres i utvalget som vurderer folketrygdens uførepensjon. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

4.2 Anmodningsvedtak nr. 460, 13. juni 2005

«Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget på egnet måte en nærmere utredning av omfanget og bruken av bestemmelsene om unntak fra reglene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven».

Oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 460, 13. juni 2005 er omtalt under resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet.

4.3 Anmodningsvedtak nr. 517, 17. juni 2004

«Stortinget ber Regjeringen snarest utrede og endre regelverket slik at det er et vilkår for familieforening til Norge at kvinnen er sikret lik rett til skilsmisse i ekteskapskontrakten.»

Et forslag til endring i utlendingsforskriften, i tråd med anmodningsvedtakets ordlyd, ble sendt ut på en bred høring 16.06.05. På bakgrunn av høringsinstansenes innspill, samt flere ekspertuttalelser, utredninger og betenkninger i saken, er regjeringen kommet til at en forskriftendring som anmodet ikke er tilrådelig. Alle i Norge har etter forskriften rett til skilsmisse. De problemer enkelte kvinner møter i sine nære miljøer må adresseres med andre virkemidler enn den anmodete endring av utlendingsregelverket. Regjeringen vil arbeide videre med alternative tiltak for å forebygge problemet med haltende ekteskap, også kalt ufullendt skilsmisse.

5 Oversiktstabeller

5.1 Utgifter og inntekter fordelt på kapitler

Forslag til statsbudsjett for 2007 under programområde 09 Arbeid og sosiale formål, 29 Sosiale formål, folketrygden og 33 Arbeidsliv, folketrygden.

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
	<i>Administrasjon</i>				
600	Arbeids- og inkluderingsdepartementet	127 144	179 713	201 100	11,9
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.			232 500	
603	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	13 094			
604	NAV-reform og pensjonsreform	24 516	320 000	1 230 100	284,4
605	Arbeids- og velferdsetaten			7 822 400	
606	Trygderetten			55 200	
	<i>Sum kategori 09.00</i>	164 754	499 713	9 541 300	1 809,4
	<i>Tiltak for bedre levekår m.v.</i>				
620	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	161 413	168 679		-100,0
621	Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet	445 339	351 746	378 100	7,5
622	Statens institutt for rusmiddel-forskning	32 289			
623	Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne			7 300	
	<i>Sum kategori 09.20</i>	639 041	520 425	385 400	-25,9
	<i>Arbeidsmarked</i>				
630	Aetat	2 306 577	2 244 400		-100,0
634	Arbeidsmarkedstiltak	4 947 727	5 253 300	5 188 300	-1,2
635	Ventelønn	448 662	460 000	405 000	-12,0
	<i>Sum kategori 09.30</i>	7 702 966	7 957 700	5 593 300	-29,7

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
	<i>Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>				
640	Arbeidstilsynet	330 781	355 920	318 900	-10,4
642	Petroleumstilsynet	144 303	151 848	159 900	5,3
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt	84 448	78 800	81 800	3,8
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	139 548	13 420	85 700	538,6
648	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.		13 780	14 300	3,8
	<i>Sum kategori 09.40</i>	699 080	613 768	660 600	7,6
	<i>Integrering og mangfold</i>				
650	Integrerings- og mangfolds- direktoratet		79 183	86 600	9,4
651	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	4 073 344	4 053 092	4 346 700	7,2
652	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	4 421	4 877	5 000	2,5
	<i>Sum kategori 09.50</i>	4 077 765	4 137 152	4 438 300	7,3
	<i>Kontantytelser</i>				
660	Krigspensjon	857 338	822 000	785 000	-4,5
664	Pensjonstrygden for sjømenn	638 000	663 000	698 000	5,3
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	784 120	800 000	930 000	16,3
667	Supplerende stønad til personer over 67 år		157 000	248 000	58,0
	<i>Sum kategori 09.60</i>	2 279 458	2 442 000	2 661 000	9,0
	<i>Nasjonale minoriteter</i>				
670	Nasjonale minoriteter	3 250	8 800	10 000	13,6
	<i>Sum kategori 09.70</i>	3 250	8 800	10 000	13,6
	<i>Samiske formål</i>				
680	Sametinget	144 314	158 000	168 800	6,8
681	Tilskudd til samiske formål	4 562	5 500	4 100	-25,5
682	Kompetansesenter for urfolks rettigheter	3 384	2 086	2 300	10,3
683	Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester	293	900	1 000	11,1
684	Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift	500	777	2 600	234,6
685	Finnmarkseiendom		5 000		-100,0
	<i>Sum kategori 09.80</i>	153 053	172 263	178 800	3,8
	<i>Beskyttelse og innvandring</i>				
690	Utlendingsdirektoratet	1 571 161	1 265 505	1 259 000	-0,5
691	Utlendingsnemnda	101 650	115 856	127 600	10,1
	<i>Sum kategori 09.90</i>	1 672 811	1 381 361	1 386 600	0,4
	<i>Sum programområde 09</i>	17 392 178	17 733 182	24 855 300	40,2

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
	<i>Administrasjon</i>				
2600	Trygdeetaten	5 376 440	5 098 507		-100,0
2603	Trygderetten	56 784	48 969		-100,0
	<i>Sum kategori 29.10</i>	5 433 224	5 147 476		-100,0
	<i>Enslige forsørgere</i>				
2620	Stønad til enslig mor eller far			4 180 500	
	<i>Sum kategori 29.20</i>			4 180 500	
	<i>Inntektssikring ved sykdom, rehabilitering, attføring og uførhet</i>				
2650	Sykepenger	24 509 174	25 209 000	27 668 300	9,8
2652	Medisinsk rehabilitering m.v.	8 051 895	7 630 600	8 305 000	8,8
2653	Ytelser til yrkesrettet attføring			12 197 000	
2655	Uførhet	45 297 600	47 240 100	51 010 000	8,0
	<i>Sum kategori 29.50</i>	77 858 669	80 079 700	99 180 300	23,9
	<i>Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne m.v.</i>				
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6
	<i>Sum kategori 29.60</i>	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6
	<i>Alderdom</i>				
2670	Alderdom	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6
	<i>Sum kategori 29.70</i>	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6
	<i>Forsørgertap m.v.</i>				
2680	Etterlatte	2 338 611	2 310 500	2 366 800	2,4
2683	Stønad til enslig mor eller far	4 143 229	4 152 000		-100,0
2686	Gravferdsstønad	109 486	113 500	120 000	5,7
	<i>Sum kategori 29.80</i>	6 591 326	6 576 000	2 486 800	-62,2
	<i>Diverse utgifter</i>				
2690	Diverse utgifter	257 076	201 000	230 000	14,4
	<i>Sum kategori 29.90</i>	257 076	201 000	230 000	14,4
	<i>Sum programområde 29</i>	183 634 776	188 385 676	207 097 600	9,9
	<i>Arbeidsliv</i>				
2541	Dagpenger	9 611 381	8 680 000	6 837 000	-21,2
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.	425 731	440 000	490 100	11,4
2543	Ytelser til yrkesrettet attføring	12 109 182	12 731 100		-100,0
	<i>Sum kategori 33.30</i>	22 146 294	21 851 100	7 327 100	-66,5
	<i>Sum programområde 33</i>	22 146 294	21 851 100	7 327 100	-66,5
	<i>Sum utgifter</i>	223 173 248	227 969 958	239 280 000	5,0

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
	<i>Administrasjon</i>				
3600	Arbeids- og inkluderings- departementet	4 040			
3603	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	23			
3605	Arbeids- og velferdsetaten			140 000	
	<i>Sum kategori 09.00</i>	4 063		140 000	
	<i>Tiltak for bedre levekår m.v.</i>				
3622	Statens institutt for rusmiddel- forskning	4 511			
5527	Vinmonopolavgiften m.m.	19 449			
5631	Aksjer i AS Vinmonopolet	52 695			
	<i>Sum kategori 09.20</i>	76 655			
	<i>Arbeidsmarked</i>				
3630	Aetat, tidl. kap. 4590	179 152	47 100		-100,0
3634	Arbeidsmarkedstiltak	22 398	3 200	4 000	25,0
3635	Ventelønn m.v.	101 948	115 000	123 400	7,3
	<i>Sum kategori 09.30</i>	303 498	165 300	127 400	-22,9
	<i>Arbeidsmiljø og sikkerhet</i>				
3640	Arbeidstilsynet	57 820	22 100	22 940	3,8
3642	Petroleumstilsynet	68 330	59 350	62 150	4,7
	<i>Sum kategori 09.40</i>	126 150	81 450	85 090	4,5
	<i>Integrering og mangfold</i>				
3651	Bosetting av flyktninger og tilfak for innvandrere	40 195	72 552	102 150	40,8
	<i>Sum kategori 09.50</i>	40 195	72 552	102 150	40,8
	<i>Nasjonale minoriteter</i>				
3670	Nasjonale minoriteter		3 700	3 700	0,0
	<i>Sum kategori 09.70</i>		3 700	3 700	0,0
	<i>Samiske formål</i>				
3680	Sametinget	4 664	4 650	4 650	0,0
3682	Kompetansesenter for urfolks rettigheter	1 451			
5606	Renter og utbytte m.v. Finn- markseiendom			165	
	<i>Sum kategori 09.80</i>	6 115	4 650	4 815	3,5

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
	<i>Beskyttelse og innvandring</i>				
3690	Utlendingsdirektoratet	370 509	365 726	310 800	-15,0
3691	Utlendingsnemnda	4 228			
	<i>Sum kategori 09.90</i>	374 737	365 726	310 800	-15,0
	<i>Sum programområde 09</i>	931 413	693 378	773 955	11,6
	<i>Administrasjon</i>				
5702	Trygderetten	2 127			
	<i>Sum kategori 29.10</i>	2 127			
	Diverse utgifter				
5701	Diverse inntekter	2 067 603	1 993 000	1 806 700	-9,3
	<i>Sum kategori 29.90</i>	2 067 603	1 993 000	1 806 700	-9,3
	<i>Sum programområde 29</i>	2 069 730	1 993 000	1 806 700	-9,3
	<i>Arbeidsliv</i>				
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	179 018	100 000	100 000	0,0
5705	Refusjon av dagpenger	48 565	52 500	52 500	0,0
	<i>Sum kategori 33.30</i>	227 583	152 500	152 500	0,0
	<i>Sum programområde 33</i>	227 583	152 500	152 500	0,0
	<i>Sum inntekter</i>	3 228 726	2 838 878	2 733 155	-3,7

5.2 Årsverksoversikt

		Årsverk pr. 1/3-03	Årsverk pr. 1/3-04	Årsverk pr. 1/3-05	Årsverk pr. 1/3-06
600	Arbeids- og inkluderings- departementet ¹	110,0	117,0	181,0	281,0
623	Nasjonalt dokumenta- sjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne ²				4,5
630	Aetat ³	3 287,0	3 823,0	3 940,0	4 200,0
640	Arbeidstilsynet	538,0	488,0	482,0	493,0
642	Petroleumstilsynet ⁴		147,0	145,0	150,5
643	Statens arbeidsmiljøinsti- tutt	118,0	108,0	104,0	103,0
648	Arbeidsretten, meklingsin- stitusjonen m.m.	7,0	7,0	7,0	7,0
650	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet ⁵				107,0

		Årsverk pr. 1/3-03	Årsverk pr. 1/3-04	Årsverk pr. 1/3-05	Årsverk pr. 1/3-06
652	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	2,5	4,0	5,0	5,0
680	Sametinget	100,5	112,0	115,0	117,0
682	Kompetansesenter for urfolks rettigheter ⁶		3,0	3,0	3,0
683	Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ⁷				
684	Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift ⁸				2,0
690	Utlendingsdirektoratet ⁵	660,0	676,0	763,0	583,0
691	Utlendingsnemnda	154,0	157,0	157,0	164,5
2600	Trygdeetaten ³	7 952,0	8 088,0	8 158,0	8 123,0
2603	Trygderetten ⁹	68,0	76,0	71,0	73,0
	Sum Arbeids- og inkluderingsdepartementet	12 997,0	13 806,0	14 131,0	14 416,5

¹ Årsverkene for 2003-2004 gjelder daværende Sosialdepartementet, årsverkene for 2004-2005 gjelder daværende Arbeids- og sosialdepartementet.

² Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne ble opprettet fra høsten 2005.

³ Aetat og trygdeetaten ble fra 1. juli 2006 lagt inn i Arbeids- og velferdsetaten under kap. 605.

⁴ Petroleumstilsynet ble opprettet 1. januar 2004.

⁵ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet ble opprettet fra 1. januar 2006 og skilt ut fra Utlendingsdirektoratet.

⁶ Kompetansesenteret for urfolks rettigheter ble formelt åpnet 1. september 2003

⁷ Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ble etablert som et prosjekt fra høsten 2005. Tilsetting av daglig leder ble gjort i mai 2006.

⁸ Internasjonalt fag- og formidlingssenter ble formelt åpnet 2. september 2005.

⁹ Trygderetten er fra 2007 flyttet til kap. 606.

Kilde: Fornyings- og administrasjonsdepartementet

5.3 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Arbeids- og inkluderingsdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)					
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2006	Forslag 2007	Begrunnelse for stikkordet
604	21	Spesielle driftsutgifter		905 100	
621	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte		143 300	
621	70	Frivillig arbeid		21 800	
634	21	Evaluerings- og utviklingstiltak m.v.		29 900	
634	70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak		1 426 800	
634	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak		3 660 600	
634	73	Investeringer i skjermede tiltak		27 000	

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2006	Forslag 2007	Begrunnelse for stikkordet
646	01	Driftsutgifter		500	
646	72	Tilskudd til Norsk Oljemuseum		5 200	
651	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvik- ling migrasjon, integrering og mangfold		45 000	
651	60	Integreringstilskudd		2 826 400	
690	72	Retur og tilbakevending for flyktninger		18 800	
690	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlan- det		10 700	
2650	73	Tilretteleggingstilskudd		204 300	
2650	74	Refusjon bedriftshelsetjenester		19 000	

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

Resultatområde 1 Administrasjon, forvaltning og utvikling, arbeids- og velferdsetaten

Strategiske mål

Det overordnede målet for politikken på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde er å bidra til arbeid, velferd og et inkluderende samfunn gjennom å ta i bruk og utvikle de virkemidler en samlet sosialpolitikk, arbeidsmarkedspolitikk og innvandrings- og integreringspolitikk gir. Departementet skal også ivareta urbefolkningens rettigheter. Disse overordnede målene er nærmere omtalt og konkretisert i omtalen av resultatområdene 2–10 under.

Effektiv forvaltning er formulert som et overordnet strategisk mål på resultatområdet Administrasjon, forvaltning og utvikling, arbeids- og velferdsetaten. Dette innebærer målsetting om:

- effektiv drift av departementet og god styring av departementets underliggende virksomheter
- å sikre nødvendig og oppdatert kunnskap om og for sektoren, blant annet gjennom god informasjonsforvaltning og bidrag til forsknings- og utviklingstiltak på området
- effektiv organisering og drift av en samlet arbeids- og velferdsforvaltning

Et annet overordnet strategiske mål er god gjennomføring av reform- og utviklingstiltak som finansieres på resultatområdet, dvs. NAV-reformen og IKT-utvikling tilknyttet pensjonsreformen. Målene på resultatområdet er nærmere redegjort for under.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Resultatområdet omfatter drift- og administrasjon av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, områ-

deovergripende utredningsvirksomhet og forskning, gjennomføring av NAV-reformen og pensjonsreformen, drift- og administrasjon av Arbeids- og velferdsetaten samt Trygderetten.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har et overordnet ansvar for flyktning- og innvandringspolitikk, utforming og samordning av statens politikk for innvandrere og deres etterkommere, utforming og samordning av statens politikk overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene. Departementet har også overordnet ansvar for arbeidsmarkedspolitikken, inntektspolitiske spørsmål, arbeidsmiljø og sikkerhet, arbeidsrett, inntektssikringen gjennom folketrygden og økonomisk sosialhjelp, rehabilitering og attføring samt koordinering på politikkområdene funksjonshemmede og fattigdomsbekjempelse.

Områdeovergripende utredningsvirksomhet og forskning innbefatter utrednings-, forsknings- og informasjonsvirksomhet samt internasjonalt arbeid. Bevilgningen på dette området dekker også tilskudd til Senter for seniorpolitikk.

Arbeids- og velferdsetaten ble opprettet 1. juli 2006. Fra samme dato ble Aetat og trygdeetaten lagt ned, og Arbeids- og velferdsetaten overtok det ansvar og de oppgaver som Aetat, trygdeetaten og NAV interim har hatt. Arbeids- og velferdsetaten ledes av Arbeids- og velferdsdirektoratet. I tillegg til å ha ansvar for det som tidligere var tillagt trygdeetaten og Aetat, har Arbeids- og velferdsetaten ansvar for gjennomføring av NAV-reformen og ulike administrative utviklingstiltak i tilknytning til pensjonsreformen.

Trygderetten er en uavhengig ankeinstans som skal treffe avgjørelser om enkeltpersoners rettigheter og plikter etter lov om folketrygd m.fl.

Målstruktur*Hovedmål og delmål for resultatområde 1:*

Hovedmål	Delmål
1. En effektiv forvaltning	1.1 Effektiv drift av departementet og god styring av underliggende virksomheter 1.2 Sikre nødvendig og oppdatert kunnskap og informasjon om og for sektoren 1.3 God organisering og drift av arbeids- og velferdsforvaltningen
2. God gjennomføring av reformer	2.1 God gjennomføring av NAV-reformen 2.2 God gjennomføring av administrative utviklings-tiltak knyttet til pensjonsreformen

Hovedmål 1 En effektiv forvaltning*Delmål 1.1 Effektiv drift av departementet og god styring av underliggende virksomheter*

God organisering, målrettet kompetansebygging og rekruttering står sentralt i arbeidet med å sikre effektiv drift av departementet. Endringer i departementets ansvarsområde og store reformer på sektoren har stilt og vil fortsatt stille store krav til omstilling både organisatorisk og kompetansemessig.

Departementet har etatsansvar for svært ulike typer etater, både i forhold til organisasjonsform og størrelse. I tillegg er det gjennom NAV-reformen igangsatt store organisatoriske endringer på sektoren. Dette medfører endringer i departementets etatsstyrerrolle. Samlet innebærer dette spesielle utfordringer for departementet i form av kompetanse, ressursbruk og tilpasning av styringsdialogen med den enkelte virksomhet. Departementet vil arbeide for å styrke etatsstyringen bl.a. med vekt på vurdering av virksomhetenes egenart, deres økonomiske betydning, samt tidligere revisjonsfunn.

Delmål 1.2 Sikre nødvendig og oppdatert kunnskap og informasjon om og for sektoren

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger stor vekt på å sikre kunnskapsoppbygging innenfor egne sektorområder. Den forskningspolitiske innsatsen vil blant annet innebære samarbeid med Norges forskningsråd og andre forskningspolitiske aktører, samt med ulike fagmiljøer og andre departementer.

Det er videre et mål å sikre den enkelte innbygger og virksomhet tilgang til relevant informasjon

om Arbeids- og inkluderingsdepartementets politikkområde.

Delmål 1.3 God organisering og drift av arbeids- og velferdsforvaltningen

Arbeids- og velferdsetaten er tillagt en sentral rolle i gjennomføring av arbeids- og velferdspolitikken. Arbeids- og velferdsetaten skal i samarbeid med kommunene arbeide for at ressursene utnyttes på en måte som er best mulig for brukerne og samtidig kostnadseffektiv. Arbeids- og velferdsetaten skal ha et særskilt fokus på at organisasjonens potensial utnyttes og utvikles. En nærmere omtale av hovedmål og strategier for den nye Arbeids- og velferdsetaten er gitt i omtalen av kap. 605.

Hovedmål 2 God gjennomføring av reformer*Delmål 2.1 God gjennomføring av NAV-reformen*

Arbeids- og velferdsetaten har ansvar for å planlegge og gjennomføre oppgaver på det statlig ansvarsområdet knyttet til NAV-reformen. Reformen skal gjennomføres som et samarbeid mellom stat og kommune, som likeverdige parter. God gjennomføring vil være en hovedutfordring i 2007. Etaten skal bidra til å realisere hovedmålene i NAV-reformen:

1. Få flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad
2. Gjøre det enklere for brukerne og tilpasse forvaltningen til brukernes behov
3. Få en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning

En nærmere omtale av status for gjennomføring av reformen er gitt under omtalen av kap. 604.

Delmål 2.2 God gjennomføring av administrative utviklingstiltak knyttet til pensjonsreformen

Som følge av Stortingets behandling og vedtak i forbindelse med St.meld. nr. 12 Pensjonsreformen – trygghet for pensjonene, er det bevilget midler til

et IKT prosjekt. Hovedformålet med prosjektet er å sikre en god og effektiv administrasjon av pensjonene både i overgangsfasen mellom gammelt og nytt pensjonssystem og når det nye systemet er etablert.

Programkategori 09.00 Administrasjon m.v.

Utgifter under programkategori 09.00 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
600	Arbeids- og inkluderings- departementet	127 144	179 713	201 100	11,9
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.			232 500	
603	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	13 094			
604	NAV-reform og pensjonsreform	24 516	320 000	1 230 100	284,4
605	Arbeids- og velferdsetaten			7 822 400	
606	Trygderetten			55 200	
	Sum kategori 09.00	164 754	499 713	9 541 300	1 809,4

Utgifter under programkategori 09.00 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	148 884	431 863	8 904 400	1 961,9
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	15 870	67 850	534 200	687,3
50-59	Overføringer til andre statsregnskap			92 900	
70-89	Andre overføringer			9 800	
	Sum kategori 09.00	164 754	499 713	9 541 300	1 809,4

Kap. 600 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	123 251	176 863	198 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 893	2 850	2 900
	Sum kap. 600	127 144	179 713	201 100

Overført fra 2005 til 2006:
Post 01: 5 428 000 kroner
Post 45: 441 000 kroner

Kapitlet dekker driftsutgifter til Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet ble etablert 1. januar 2006. Arbeids- og inkluderingsdepartementet fikk overført oppgaver knyttet til innvandring, integrerings- og mangfoldspolitikk og same- og minoritetspolitikk fra Kommunal- og regionaldepartementet. Et sentralt mål for overføring av disse oppgavene er å utforme en helhetlig og effektiv politikk for arbeid, velferd og et inkluderende samfunn, herunder å bidra til at flest mulig skal kunne forsørge seg selv gjennom deltakelse i arbeidsmarkedet. Dette innebærer bl.a. et overordnet ansvar for flyktning- og innvandringspolitikk, utforming og samordning av statens politikk for innvandrere og deres etterkommere, utforming og samordning av statens politikk overfor den samiske befolkningen og de nasjonale minoritetene, arbeidsmarkedspolitikken, inntektspolitiske spørsmål, arbeidsmiljø og sikkerhet, arbeidsrett, inntektssikring gjennom folketrygden og økonomisk sosialhjelp, rehabilitering og attføring samt koordinering av områdene funksjonshemmede og fattigdom.

Departementet er fra 1. januar 2006 organisert i følgende avdelinger:

- Administrasjons- og utviklingsavdelingen
- Arbeidsmarkedsavdelingen
- Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen
- Budsjett- og økonomiavdelingen
- Innvandringsavdelingen
- Integrerings- og mangfoldsavdelingen
- Pensjonsavdelingen
- Same- og minoritetspolitisk avdeling
- Velferdspolitisk avdeling

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2007 ansvaret for følgende underliggende virksomheter:

- Utlendingsdirektoratet
- Utlendingsnemnda
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene
- Kompetansesenteret for urfolks rettigheter
- Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift
- Ressurssenter for natur og reindriftstjenester
- Arbeids- og velferdsetaten
- Arbeidstilsynet
- Petroleumsstilsynet
- Statens arbeidsmiljøinstitutt
- Pensjonstrygden for sjømenn

- Trygderetten
- Riksmeklingsmannen
- Arbeidsretten
- Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne

Videre har Arbeids- og inkluderingsdepartementet et fagansvar for deler av fagområdet under Sosial- og helsedirektoratet.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har også det budsjettmessige og administrative ansvaret for Sametinget. Dette ansvaret skal ivaretas på en måte som tar hensyn til Sametingets selvstendige rolle som folkevalgt organ for det samiske folk.

I sesjonen 2005-2006 har departementet i tillegg til faste budsjettproposisjoner, lagt fram følgende for Stortinget:

- St. prp. nr. 42 (2005-2006) Tilleggsbevilgning til NAV-reformen i 2006
- St. prp. nr. 70 (2005-2006) Om trygdeoppgjøret
- Ot. prp. nr. 3 (2005-2006) Om lov om endringer i lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. og lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)
- Ot. prp. nr. 4 (2005-2006) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover
- Ot. prp. nr. 21 (2005-2006) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover
- Ot. prp. nr. 22 (2005-2006) Om lov om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd og lov 6. mai 1988 nr. 22 om lønnsplikt under permittering
- Ot. prp. nr. 24 (2005-2006) Om lov om endringer i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)
- Ot. prp. nr. 40 (2005-2006) Om lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten i Lufttransport AS i forbindelse med tariffrevisjonen 2005
- Ot. prp. nr. 47 (2005-2006) Om lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven)
- Ot. prp. nr. 71 (2005-2006) Om lov om endringer i statsborgerloven mv. (endrede styringsforhold mv.)
- Ot. prp. nr. 73 (2005-2006) Om lov om endringer i utlendingslova (tilvisingar til det departementet som har hovudansvaret for utlendingsforvaltninga, tilvisingar til Dublin-regelverket, gjennomføring av EU si grenseforordning m.m.)
- Ot. prp. nr. 84 (2005-2006) Om lov om endringer i arbeidsmiljøloven (varsling)
- Ot. prp. nr. 90 (2005-2006) Om lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten mellom

Akademikerne og staten v/ Fornyings- og administrasjonsdepartementet i forbindelse med tariffrevisjonen 2006

- Ot. prp. nr. 91 (2005-2006) Om lov om endringer i arbeidsmiljøloven og diskrimineringsloven (arbeidstid mv.)
- Ot. prp. nr. 92 (2005-2006) Om lov om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)
- Ot. prp. nr. 93 (2005-2006) Om lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvisten i finansnæringen i forbindelse med tariffrevisjonen 2006
- St. meld. nr. 9 (2005-2006) Om overgangsordningane for arbeidstakarar frå dei nye EØS-landa mv.
- St. meld. nr. 12 (2005-2006) Helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten

Følgende offentlige utredning er avgitt og lagt fram for departementet i perioden 2005-2006:

- NOU 2006:14 – Gransking av Utlendingsdirektoratet

Likestilling

Kjønnsfordelingen i departementet

Det jobber 322 personer i departementet pr. 1. august 2006. Av disse er kvinneandelen på 64 pst. Det er store variasjoner mellom avdelingene. Både Pensjonsavdelingen og Budsjett – og økonomiavdelingen har en kvinneandel på under 50 pst., mens andelen kvinner i Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen er på 72 pst.

Kjønnsfordeling innen ulike stillingskategorier og rekruttering

Kvinner utgjør 27 pst. av toppledergruppen (departementsråd og ekspedisjonssjefer). Departementet har en kvinnelig departementsråd og en mannlig assisterende departementsråd. Blant avdelingsdirektørene er andelen kvinner på 47 pst. I saksbehandlergruppen er kvinneandelen høy; blant seni-

orrådgivere 53 pst., 73 pst blant rådgivere og 77 pst. blant førstekonsulenter.

Av 28 nyansettelser i Arbeids- og inkluderingsdepartementet er 17 av disse stillingene besatt av kvinner.

Lønn og overtid

Den gjennomsnittlige lønnen for menn ligger på lønnstrinn 58, mens den for kvinner ligger på lønnstrinn 52. Kvinnelige avdelingsdirektører har to lønnstrinn høyere gjennomsnittslønn enn mannlige. Blant rådgivere er gjennomsnittslønnen lik for menn og kvinner, mens for seniorrådgivere er gjennomsnittslønnen på ltr. 63.5 for menn og ltr. 61 for kvinner.

Kvinner står for 52 pst. av overtidstimene per 1. august 2006.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under kap 600, post 01 Driftsutgifter foreslås økt med 21,3 mill. kroner.

Hovedandelen av veksten skyldes en videreføring av iverksatte tiltak i Revidert nasjonalbudsjett for 2006 og kompensasjon for lønnsoppgjøret. I tillegg er det lagt inn midler for å styrke departementet både på kapasitet og kompetanse for å følge opp Graver-utvalgets rapport.

Midler som tidligere var plassert på kap. 620, post 21, og som finansierer departementets oppfølging av NAV-reformen, er nå flyttet til kap 600.

Pr 1. mars 2006 var, i følge det sentrale tjenestemannsregisteret, antall årsverk i Arbeids- og inkluderingsdepartementet 281.

Det foreslås bevilget 198,2 mill. kroner under post 01 Driftsutgifter.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten benyttes til større utstyrsanskaffelser i departementet.

Det foreslås bevilget 2,9 mill. kroner under posten.

Kap. 3600 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
16	Refusjon fødselspenger	1 947		
18	Refusjon sykepenger	2 093		
	Sum kap. 3600	4 040		

Bevilgningen under kap. 600 Arbeids- og inkluderingsdepartementet, post 01 Driftsutgifter kan

overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap. 3600, jf. romertallsvedtak II.

Kap. 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter			129 800
50	Norges forskningsråd			92 900
72	Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.m.			9 800
	Sum kap. 601			232 500

Post 21 Spesielle driftsutgifter og post 50 Norges forskningsråd var i bevilgningsforslaget for 2006 ført opp under kap 620.

Budsjettforslag 2007**Post 21 Spesielle driftsutgifter**

Bevilgningen dekker bl.a. utgifter til utredningsvirksomhet, informasjonsvirksomhet, ekspertgrupper, utvalg og trygdeforskning for hele departementets politikkportefølje. Departementets utgifter til nordisk og øvrig internasjonalt arbeid dekkes over denne posten.

I stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering og som et ledd i handlingsplan mot fattigdom legger regjeringen fram forslag om å etablere et tilbud om et kvalifiseringsprogram med en standardisert kvalifiseringsstønad for utsatte grupper. Formålet er å bidra til at flere kommer i arbeid gjennom en forsterket innsats blant annet overfor personer som i dagens system blir avhengige av økonomisk sosialhjelp over lengre tid. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 53 mill. kroner til innfasing av kvalifiseringsprogrammet.

I tillegg til IA-avtalen av 6. juni 2006 er det omtalt at det skal settes i gang tiltak for å synlig-

gjøre seniorer som ressurs. Ansvaret for planlegging og gjennomføring av tiltakene vil bli lagt til Senter for seniorpolitikk. Det er satt av 3 mill. kroner til tiltaket i 2007, jf. resultatområde 4, hovedmål 1 og delmål 1.1.

519 000 kroner, som går til regjeringens handlingsplan mot menneskehandel, foreslås overført til kap. 621, post 21.

I alt foreslås det bevilget 129,8 mill. kroner.

Post 50 Norges forskningsråd

Støtte til forskning i regi av Norges forskningsråd skal i hovedsak bidra til langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor departementets sektorområder. Forslag til bevilgning er på 92,9 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke igangsatte forskningsprogrammer og langsiktige satsinger knyttet til Arbeids- og inkluderingsdepartementets programkategorier, samt tilskudd til forskningsinstitutter.

Forskningsprogrammene har normalt en varighet på 4-5 år og gjennomføres i tråd med vedtatte programplaner. Departementet, eller virksomheter i sektoren, har representanter i de aktuelle programstyrene.

Det mottas årsrapport fra Norges forskningsråd.

Bevilgningen fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet går til følgende programmer og satsninger:

Program for Velferdsforskning

Velferdsprogrammet (2004-2008) skal videreføre og videreutvikle forskning om velferdssamfunnet. Forskingen skal øke innsikten om sammenhengene mellom økonomiens funksjonsmåte og de velferdspolitiske virkemidlene. Programmets prioriteringer er forholdet mellom velferdsordninger, sosiale institusjoner, familien og arbeidsmarkedet, samt kartlegging av betingelser for en effektiv og treffsikker tjenesteyting.

Prioriteringene skal belyses ut fra tre ulike innfallsvinkler:

- I et makroperspektiv vil det søkes etter hvilke overgripende prosesser som setter rammer for utøvelsen av demokratisk velferdspolitik i et land som Norge.
- I et institusjonelt perspektiv vil det spørres hvordan de historisk nedarvede velferdsinstitusjonene, herunder familie- og kjønnsrollemønstre og andre sosiale arenaer, former det ideologiske, politiske og organisatoriske rom for reformer, aktør og interessemønstre. Videre hvordan dette påvirker graden av konflikt og samarbeid i velferdspolitikken.
- I et individ- og brukerperspektiv vil det søkes etter å forstå sammenhengene mellom velferdsordningenes utforming og mottakernes levekår, livskvalitet og oppfatninger om ordningenes faktiske virkemåte.

Gjennom programmet legges det stor vekt på fornyelse av velferdsforskningen. Forskingen som er satt i gang omhandler velferdspolitikken generelt, sosialhjelp og aktivisering, velferdsøkonomiske spørsmål, trygd og arbeidsmarked, velferdsyrkene, og samspillet mellom familie, arbeidsmarked og velferdsordningene. Programmet har også investert i flere store nasjonale databaser; SSB/FD-trygd, NSD velferdsforskning, SSB/Generasjon, livsløp og kjønn og HiO/Velferdsstatens yrker. I programmet inngår også en særskilt satsning over fem år på forskning om funksjonshemming igangsatt fra 2005.

Program for arbeidslivsforskning

Program for arbeidslivsforskning (2002–2011) har som mål å bidra med ny kunnskap og innsikt om utviklingstrekk og virkemidler i arbeidslivet med særlig vekt på de viktigste forhold og prosesser

som påvirker den enkeltes deltakelse, utvikling, nærvær og fravær i arbeidslivet. I 2005 ble programplanen revidert for perioden 2006–2009. Hovedprioritet vil være forskning som gir kunnskap og innsikt i de viktigste inkluderings- og utstøtingsmekanismene i arbeidslivet, særlig hvordan følgende problemfelt påvirker disse mekanismene og prosessene:

- Omstillinger og mobilitet
- Et åpnere arbeidsmarked
- Lovverk, virkemidler, forhandlinger og samarbeid

Arbeidslivsforskningsprogrammet skal fokusere på både den enkelte, virksomhetene, innsatsen til arbeidslivets parter og myndighetene. Det legges også vekt på innsikt i nasjonale og internasjonale rammebetingelser og politiske forhold som påvirker arbeidslivet i inkluderende eller ekskluderende retning. Forskingen har en langsiktig karakter og det har vært publisert vitenskapelige arbeider med høy kvalitet og relevans. Blant annet har denne forskningen analysert sammenhengen mellom omstillinger i arbeidslivet og sykefravær og uførepensjonering.

Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER)

Det har lenge vært store kunnskapsbehov om innvandring og integrering, og både forskersamfunnet og myndighetene har etterspurt et nytt forskningsprogram på feltet. Dette fremgår også av St. meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning hvor migrasjon og integrering er ett av fire prioriterte områder for forskning for offentlig sektor. På denne bakgrunn er det satt i gang et nytt handlingsrettet program for internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER). Programmet løper fra 2005-2010, og har følgende overordnede mål:

- Å bidra til bedre underbygd kunnskap og bedre forståelse av hvilken betydning internasjonal migrasjon og etnisk mangfold har i det norske samfunnet.
- Å oppnå god formidling av forskningsresultater.
- At forskning om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner i Norge i større utstrekning munner ut i vitenskapelig publisering.

IMER-programmet vil prioritere forskning innenfor temaene arbeidsmarkedsintegrering, økonomiske, rettslige og sosiale sider ved innvandreres liv og historie i det norske samfunnet, og inter- og transnasjonale forhold ved migrasjon og integrering.

PETROMAKS

Forskningsprogrammet PETROMAKS (2004-2014) har som mål gjennom styrket kunnskapsutvikling, næringsutvikling og internasjonal konkurransekraft å bidra til økt verdiskaping for samfunnet ved at petroleumsressursene utnyttes maksimalt. Ett av målene i PETROMAKS er å forbedre grunnlaget for HMS-utvikling og ytre miljø, jf. St. meld. nr. 12 (2005-2006) Helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten. HMS-satsningen i forskningsprogrammet skal ha en kjerneaktivitet knyttet til kunnskapsutvikling i sentrale fagmiljøer siden et bedre, felles kunnskapsgrunnlag vil være vesentlig for utvikling og regulering av HMS på norsk sokkel. Programmet skal samarbeide med andre FoU-satsninger for mest mulig effektivt å bidra til utvikling av nødvendig kunnskap og teknologiske løsninger som reduserer miljørisiko og sikrer forsvarlig leting og produksjon i sårbare områder. Viktige forskningsområder for denne satsningen er:

- HMS-kultur
- Innføring av nye driftsystemer og arbeidsprosesser
- Helseeffekter av ulike former for eksponering
- Sikkerhet for personell og installasjoner (teknisk sikkerhet)
- Utslipp til vann: olje/organiske forbindelser, kjemikalier og tungmetaller
- Utslipp til luft: CO₂, NO_x og VOC
- Ilandføring av forurensede stoffer; behandling/deponering av forurenset masse
- Dekommisjonering; fjerning av plattformer
- Utbyggingsaktiviteter; på land, gjennom sårbare havområder, i og under is

Program for samisk forskning

Program for samisk forskning har gått fra 2001-2005. Programmets mål har vært å rekruttere og stimulere til forskning som kan gi ny kunnskap og nye perspektiver og stimulere til tverrfaglig og fler-institusjonelt samarbeid innenfor samisk forskning på nasjonalt, nordisk og internasjonalt nivå. I St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning er det uttalt at Norges forskningsråds program for samisk forskning skal forlenges og styrkes. Forskningsrådet har, i samarbeid med Sametinget og samiske forskningsmiljøer, startet arbeidet med å utforme et nytt program for samisk forskning som vil peke ut en rekke felt hvor det er behov for økt forskningsinnsats, bla. for å belyse samenes særskilte status som urfolk i Norge. En programplan blir lagt frem tidlig i 2007. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil også i 2007 bidra med finansiering av programmet.

Program for kulturforskning – forskning på romanikultur

Programmet går fra 2003 til 2007 og skal styrke og aktualisere forskning med et kulturalanalytisk perspektiv og derigjennom bidra til å styrke, utfordre og utvikle kulturfagenes samfunnsrelevans, særlig de humanistiske. Programmet vil derfor fremheve prosjekter som setter språklige, estetiske, historiske og filosofiske problemstillinger inn i samfunnsmessige kontekster preget av oppbrudd, reorientering og konflikt. Arbeids- og inkluderingsdepartementets støtte til programmet omhandler forskning om romanikultur. Fagfeltet er lite, og det er lagt ned mye arbeid i å etablere nye prosjekter og en ramme rundt denne forskningen, bl.a. i samarbeid med romani-foreningene. Dette bærer nå frukter, f.o.m. 2006 er et 3-årig historieprosjekt i gang.

IT Funk

IT Funk er en tverrgående satsning knyttet til personer med nedsatt funksjonsevne og ny teknologi. Målet med satsningen har vært å bidra til økt tilgjengelighet til informasjons- og kommunikasjons-teknologi for personer med nedsatt funksjonsevne ved at IKT-baserte produkter og tjenester som introduseres i det allmenne markedet skal kunne brukes av alle. IT Funk går ut i 2006 og har blitt vurdert av NIFU STEP. Resultatene viser at IT Funk har gitt gode resultater for brukerne, levedyktige produkter for norske bedrifter, og økt bevissthet og kunnskap om utfordringer og løsninger knyttet til IKT og tilgjengelighet for alle. Arbeids- og inkluderingsdepartementet ønsker å videreføre en satsning på IT Funk i seks år fra og med 2007.

Forskningsinstitutter

Arbeidsforskningsinstituttet: Arbeidsforskningsinstituttet AS driver tverrfaglig handlings- og brukerrettet forskning. Forskningen skal være forankret i behovet i norsk arbeidsliv. Instituttet påtar seg oppdrag fra organisasjoner, bedrifter og offentlige etater/institusjoner. Forskningen er knyttet til følgende tema: bedriftsutvikling, arbeidsmiljø, arbeid og læring, kvalitet og organisering i offentlig sektor og arbeid for alle.

For 2007 foreslås en basisbevilgning på 7,8 mill. kroner. Fordelingen mellom grunnbevilgning og strategisk instituttprogram skal være 60/40 i 2007. Fra 2008 forutsettes disse midlene konkurranseutsatt. Grunnbevilgningen skal bidra til å styrke den faglig/vitenskaplige kompetansen gjen-

nom strategisk satsing på kompetanseutvikling, publisering og informasjon, faglig utvikling og kvalitetssikring.

SINTEF, Teknologi og samfunn: Avdelingene Ny praksis og Sikkerhet og pålitelighet er det samfunnsfaglige miljøet for arbeids- og sikkerhetsforskning ved SINTEF. For 2007 foreslås en grunnbevilgning på 3,4 mill. kroner. Målet med grunnbevilgningen er å styrke den faglig/vitenskaplige kompetansen gjennom strategisk satsing på kompetanseutvikling, publisering og informasjon, faglig utvikling og kvalitetssikring. Grunnbevilgningen skal gi mulighet til faglig utvikling, med vekt på forskning som kan frembringe ny kunnskap på arbeidslivsområdet som vil få stor betydning for ansatte, virksomheter og samfunnet for øvrig.

Det foreslås bevilget 92,9 mill. kroner for 2007.

Post 70 Bidrag pionerdykkere, kan overføres

Det ble bevilget 10 mill. kroner i 2003 og 24 mill. kroner i 2004 for å kunne yte strakshjelp til pionerdykkere i Nordsjøen som var i en prekær og akutt økonomisk situasjon.

Det er overført kr 1 814 000 fra 2005 til 2006.

Viser for øvrig til omtale under kap. 646, post 70.

Post 72 Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.m.

Hovedmål

Regjeringen ønsker å arbeide for en seniorpolitikk som fører til at eldre blir oppfattet som en positiv ressurs for arbeidslivet. Målet er å få flere til å stå i

arbeid fram til ordinær pensjonsalder og snu trenden mot tidligere avgangsalder fra yrkeslivet.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Senter for seniorpolitikk (SSP) er et kompetanse-senter som arbeider med å stimulere til og utvikle av god seniorpolitikk i privat og offentlig virksomhet. SSP koordinerer og bidrar til samarbeid om seniorspørsmål med offentlige myndigheter, virksomheter, arbeidslivets parter og personalfaglige og opplæringsorganisasjoner. I tillegg initierer og støtter senteret forskning innen fagområdet.

SSP ble av myndighetene i 2001 utpekt til å koordinere «Nasjonalt krafttak for seniorpolitikk i arbeidslivet» som er en plan for hvordan arbeidslivet kan legge til rette for at eldre velger å fortsette i arbeid framfor å pensjonere seg tidlig. Krafttaket skulle blant annet bidra til å:

- Synliggjøre seniorennes ressurser og utviklingsmuligheter
- Inspirere til et inkluderende arbeidsmiljø
- Bevisstgjøre arbeidsgivere og ledere på seniorutfordringer
- Gjøre det attraktivt å stå lenger i arbeidslivet

I tillegg gir SSP råd og veiledning til partene i arbeidslivet, enkeltvirksomheter og enkeltpersoner.

Budsjettforslag 2007

Det foreslås bevilget 9,8 mill. kroner for 2007.

Kap. 603 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	12 444		
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	650		
	Sum kap. 603	13 094		

Overført fra 2005 til 2006:
Post 21: 1 250 000 kroner

Kap. 603/3603 er overført til nytt kap. 648/3648 under programkategori 09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet.

Kap. 3603 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
18	Refusjon av sykepenger	23		
	Sum kap. 3603	23		

Jf. merknaden under kap. 603.

Kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 45</i>	12 539	255 000	905 100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	11 977	65 000	325 000
	Sum kap. 604	24 516	320 000	1 230 100

Overført fra 2005 til 2006:

Post 21: 660 000 kroner

Post 45: 34 323 000 kroner

Allmenn omtale

Bevilgningen dekker utgifter til NAV-reformen og IKT-investeringer knyttet til pensjonsreformen.

Omtalen under dette kapitlet viser hvilke sentrale milepæler som er nådd i gjennomføringen av NAV-reformen, kostnader knyttet til å gjennomføre den og videre gjennomføringsstrategi, samt omtale av IKT-pensjon.

NAV-reformen

Prinsippene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV-reformen) ble lagt gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 46 (2004-2005). Innen utgangen av 2009 skal det være felles lokale arbeids- og velferdskontorer som dekker alle landets kommuner (NAV-kontor).

Gjennom Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) er de formelle rammene for en ny arbeids- og velferdsforvaltning etablert, jf. Ot. prp. nr. 47 (2005-2006) og Innst. O. nr. 55 (2005-2006). NAV-kontorene skal være basert på samarbeidsavtaler mellom Arbeids- og velferdsetaten og den enkelte kommune.

NAV-interim har i perioden fra 22. august 2005 til 30. juni 2006 hatt ansvaret for å planlegge og gjennomføre oppgaver på det statlige ansvarsområdet knyttet til NAV-reformen. Arbeids- og velferdsetaten overtok dette ansvaret fra 1. juli 2006.

Status for gjennomføringen

Gjennom Stortingets behandling av St.prp. nr. 46 (2004-2005) Ny arbeids- og velferdsforvaltning er den overordnede tidsplanen for gjennomføringen av NAV-reformen lagt. Følgende er nå gjennomført:

- Rammeavtale mellom KS og Arbeids- og inkluderingsdepartementet ble inngått 21. april 2006. Avtalen gir rammer og angir initiativ og tiltak som skal støtte opp under lokale partnerskap hvor stat og kommune tar et felles ansvar med brukernes behov som styrende.
- Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) 16. juni 2006 nr. 20 trådte i kraft 1. juli 2006. Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov.
- Arbeids- og velferdsetaten ble formelt opprettet 1. juli 2006 med et sentralt direktorat, en driftsorganisasjon (NAV Drift og utvikling, NDU) og fylkesledd. Samtidig ble Aetat, trygdeetaten og NAV-interim nedlagt.

- Tilpasningsavtale med de ansattes organisasjoner ble inngått 27. juni 2006 med virkning fra 1. juli 2006.
- KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet har sammen utarbeidet en veileder til utforming av lokale samarbeidsavtaler.
- Ny integrert IKT-plattform er klar til drift på de fleste pilotkontorer.
- I samarbeid mellom KS, Sosial- og helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsetaten er det under utarbeidelse en felles kompetanseplan for ansatte i arbeids- og velferdsforvaltningen, og en plan for fremtidig forsøks- og utredningsarbeid.
- Arbeids- og velferdsetaten arbeider med å etablere brukerutvalg på direktorats- og fylkesnivå. På lokalt nivå vil brukermedvirkning reguleres gjennom de lokale samarbeidsavtalene mellom etaten og kommunene.

I 2006 skal 20 lokale kontorer (pilotkontorer) klar gjøres for drift fra oktober. Ett av kontorene dekker fem kommuner og to kontorer skal etableres i Oslo. Formålet med pilotene er å høste erfaringer både i forhold til selve etableringen av kontorene, driften av dem og hvordan kontorer med ulikt omfang av oppgaver fungerer.

Departementet arbeider med forskrifter til lov om arbeids- og velferdsforvaltningen. I loven er det gitt adgang til å gi forskrift slik at ansvaret for statlige arbeidsmarkedstiltak kan overføres til enkelte kommuner (oppgavedifferensiering). NAV-reformens hovedmål er å legge til rette for et samarbeid mellom stat og kommune til nytte for brukerne. Gjennom samarbeidsavtaler og muligheter for delegasjon i loven åpnes det for fleksibel bruk av personale. Sammen med enhetlig ledelse vil dette gi bedre løsninger for brukerne, uten at det skjer en ansvarsoverføring for arbeidsmarkedstiltakene fra stat til kommune. Etableringen av NAV-kontorene må ha fokus på å etablere en førstelinjetjeneste innenfor den hovedramme som er trukket opp. Regjeringen vil innhente erfaringer fra etableringen av NAV-kontorene, med sikte på å følge utviklingen på dette området og vurdere å komme tilbake til spørsmålet om å benytte forskriftshjemmelen for oppgavedifferensiering.

Videre gjennomføring

I 2007 tas det sikte på å etablere fullverdige NAV-kontorer i om lag 110 kommuner. Etablering av NAV-kontorer i de resterende kommunene gjennomføres i 2008 og 2009.

I St.prp. nr. 46 (2004-2005) heter det at: «Hensynene til effektiv ressursutnyttelse og tilstrekkelig

kompetanse og kvalitet i saksbehandlingen tilsier at en rekke funksjoner innen statsetaten som ikke krever brukernærhet, ivaretas gjennom regional spesialisering og oppgavedeling, eller håndteres av landsdekkende enheter.» Etablering av spesialenheter er ikke noe nytt innen arbeids- og velferdsforvaltningen. Både Aetat og trygdeetaten har organisert slike enheter med god effekt.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil i løpet av høsten 2006 kartlegge hvilke arbeidsoppgaver som bør legges til spesialenheter, grensesnitt til NAV-kontorene og hvilke gevinster en samling av oppgaver i spesialenheter vil ha. I en slik kartlegging skal konsekvenser av spredning av oppgaver, herunder av distrikts- og regionalpolitisk karakter, omstillingskostnader, effektiviseringsgevinster, ansattes reisevei og synergi i forhold til pensjonsreformen og utskillelse av helserefusjoner vurderes.

Formålet med å legge saksområder til spesialenheter er:

- Bedre kvalitet i vedtak og tjenesteyting som følge av kortere saksbehandlingstid, høyere kvalitet i vedtak/informasjon og likebehandling
- Å frigjøre personalressurser som kan nyttes til økt oppfølging og veiledning overfor brukere med omfattende bistandsbehov
- At NAV-kontoret kan konsentrere seg om veilednings- og oppfølgingstjenester som krever direkte møte med brukerne.

Forutsetningen for etablering av nye spesialenheter er at tjenestene skal fremstå som helhetlige for brukerne og at det ikke etableres grensesnitt mellom NAV-kontor og spesialenheter som gir nye koordineringsbehov. Det legges opp til at endelig organisering avklares tidlig i 2007.

Nye spesialenheter etableres med sikte på å være i drift fra 2008 slik at de er på plass før hovedtyngden av NAV-kontorer etableres i 2008 og 2009.

Reformkostnader for årene 2007-2009

I St.prp. nr. 42 (2005-2006) Tilleggsbevilgning til NAV-reformen i 2006 varslet regjeringen at den i forbindelse med statsbudsjettet for 2007 ville komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av de samlede reformkostnadene på statlig og kommunalt nivå for årene 2007-2009.

De ulike kostnadselementene i reformen er beskrevet nærmere i St.prp. nr. 46 (2004-2005) og omfatter følgende:

- Gjennomføringskostnader IKT ved etablering av en basis IKT plattform for den nye arbeids- og velferdsforvaltningen og utredning av en langsiktig IKT-løsning for arbeids- og velferdsforvaltningen.

- Basisløsningen omfatter:
 - Infrastruktur og grunnleggende tjenester for tilgjengeliggjøring av IKT- tjenester som kontorstøtte, e-post og kalender.
 - Telefoniløsninger
 - Publikumsnett for selvbetjening og egenaktivitet
 - Tilpasning av eksisterende fagsystemer og utvikling av et personkort (enkel presentasjon av opplysninger om brukere hentet fra eksisterende fagsystemer)
 - Utvikling av portalløsninger (herunder Internett og Intranett)
- Planleggings- og utredningsarbeid mv.
- Tjenesteutvikling i førstelinjetjenesten bl.a. for å styrke arbeidslinjen
- Opplæring og kompetanseutvikling inkl kulturbygging
- Markedsføring og informasjon
- Samlokalisering og flyttekostnader på ulike nivåer, etablering av arbeids- og velferdskontorer i kommunene mv.
- Kompensasjon for produktivitetstap i beslutnings- og gjennomføringsfasen.

På usikkert grunnlag ble det i St.prp. nr. 46 (2004-2005) anslått totale reformkostnader på om lag 3 mrd. kroner, hvorav basis IKT-løsning var anslått til i underkant av 1 mrd. kroner. I anslaget var det ikke tatt hensyn til eventuelle kostnader knyttet til en mulig omstrukturering av de fylkesvise eller regionale nivåene i den statlige etaten.

Gjennom NAV-interims arbeid har det blitt lagt et bedre grunnlag for å anslå ulike kostnadskomponenter ved reformen, herunder volum og pris på komponentene, enn det som lå til grunn ved framleggelsen av St.prp. nr. 46 (2004-2005). Det arbeides imidlertid fortsatt med å utforme den endelige gjennomføringsstrategien for arbeidet med NAV-reformen, herunder å utarbeide anslag for administrative gevinster ved å slå sammen to statsetater til én. Anslag for de totale utgifter ved NAV-reformen vil derfor fortsatt være usikre. På grunnlag av den planlegging som hittil er gjennomført kan de totale reformkostnader nå anslås til om lag 4 mrd. kroner, hvorav IKT-relaterte utgifter utgjør om lag 1,3 mrd. kroner eller drøye 300 mill. kroner mer enn tidligere lagt til grunn.

De største utgiftspostene ved reformen er, i tillegg til nye IKT-løsninger, knyttet til kompetanseutvikling og utgifter til kontoretableringer, samt planlegging og organisering av reformen. De årlige utgifter framover vil i det alt vesentlige styres av takten for etablering av nye NAV-kontor.

IKT

I tillegg til basis IKT-løsning som det ble redegjort for i St.prp. nr. 46 (2004-2005), er det utviklet et eget IKT-verktøy knyttet til oppfølging av arbeidslinjen. I tilknytning til etablering av en felles etat har det videre vært behov for behov for å etablere et felles økonomi-, lønn- og personalsystem og å etablere datavarehus for å systematisere styringsinformasjon. For å oppnå effektiviseringsgevinster av å etablere nye spesialenheter vil det være behov for å etablere elektronisk dokumenthåndtering og å tilpasse dagens fagsystemer til den nye Arbeids- og velferdsetaten.

Kompetanse

Ved behandlingen av St.prp. nr. 46 (2004-2005) fattet Stortinget følgende vedtak: «Stortinget ber Regjeringen sikre at det utarbeides en plan for samlet kompetanseutvikling i den nye arbeids- og velferdsforvaltningen».

Med utgangspunkt i Stortingets vedtak ga Arbeids- og inkluderingsdepartementet daværende NAV interim i oppdrag å utarbeide en kompetanseplan for arbeids- og velferdsforvaltningen. En første versjon av planen ble lagt fram for departementet våren 2006. Den gir rammer for og retning i arbeidet med en felles kompetanseutvikling for alle ansatte i arbeids- og velferdsforvaltningen fram til 2010. Denne versjon av planen har særlig fokus på utvikling av reformkritisk kompetanse på kort sikt, og på kompetanseutvikling som kan fremme hovedmålene for reformen og ivareta kjernevirksomheten på en effektiv måte. Planen legger bl.a. vekt på arbeids- og velferdsforvaltningen som en lærende organisasjon, og på jobbforankret kompetanseutvikling i forhold til ansatte som har omfattende fag- og basiskompetanse i utgangspunktet.

Planen er utarbeidet i samarbeid med KS og Sosial- og helsedirektoratet. Sentrale og regionale tillitsvalgte har gitt innspill til planen.

I det videre arbeid med kompetanseplanen for arbeids- og velferdsforvaltningen vil det bl.a. bli lagt vekt på spørsmål knyttet til langsiktige utfordringer på området, rekruttering av ny kompetanse og strategier knyttet til bruk av eksterne kompetansetilbud. Berørte departementer, KS, Sosial- og helsedirektoratet, tilsattes organisasjoner og representanter fra brukerorganisasjonene vil bli trukket aktivt med i dette arbeidet.

Etter hvert som etableringen av arbeids- og velferdsforvaltningen tar form, vil kompetanseplaner og –tiltak for det enkelte NAV-kontor og øvrige enheter bli nærmere konkretisert. Dette vil skje

bl.a. ut ifra en vurdering av det faktiske behov i hver enkelt enhet og i forhold til føringene i den overordnede kompetanseplanen.

Stortinget fattet ved behandling av St.prp. nr. 46 (2004-2005) følgende vedtak: «Stortinget ber Regjeringen sikre tilstrekkelige ressurser til kompetansehevede tiltak i forbindelse med etableringen av en ny arbeids- og velferdsforvaltning både i den nye statlige etaten og i kommunenes sosialtjeneste.» Ved utarbeidelse av de samlede reformkostnader er det lagt til grunn at alle ansatte i arbeids- og velferdsforvaltningen skal få tilført ny kompetanse.

Lokaler

Ved NAV-reformen skal lokalkontorene til tidligere Aetat, trygdeetaten og kommunenes sosialkontor samlokaliseres. I de fleste tilfeller vil det ikke være mulig å utvide et av de eksisterende kontorene til å romme de to andre kontorene. Derfor er det antatt om lag 90 pst. av lokalkontorene må fraflyttes og nye kontorlokaler etableres. I tillegg vil det påløpe flyttekostnader og tomgangsleie knyttet til fraflyttede lokaler. For fylkeskontorene og spesialenheter er det lagt til grunn at eksisterende lokaler kan benyttes, bl.a. ved at nye spesialenheter kan bruke fristilte lokalkontor.

Planlegging og organisering

I 2006 har NAV-interim gjennomført overordnet planlegging av reformen, mens det for årene 2007-2009 i hovedsak vil være planlegging i den enkelte kommune og i etatens fylkesledd knyttet til kontoretableringene. Erfaring fra interimperioden har vist at kompleksiteten i reformen gjør at det er behov for mer ressurser til planlegging og organisering enn det som opprinnelig ble lagt til grunn i St. prp. nr. 46 (2004-2005).

Kommunale utgifter

I St.prp. nr. 1 (2005-2006) Tillegg nr. 1 la regjeringen opp til at kommunenes kostnader ved reformen skal kompenseres gjennom økning i frie inntekter i omstillingsperioden (2006-2009), og at beløpsrammene baseres på kommunenes utgifter knyttet til å etablere minimumsløsningen for kommunal deltakelse i NAV-kontoret slik den er definert i i Ot.prp. nr 47 (2005-2006), dvs. forvaltning av økonomisk sosialhjelp, råd og veiledning og arbeidet med individuelle planer. Kommunenes frie inntekter ble i 2006 derfor styrket for bl.a. å ivareta kommunenes utgifter til NAV-reformen.

I henhold til rammeavtalen mellom KS og Arbeids- og inkluderingsdepartementet av 21. april 2006 er det gjennomført konsultasjoner med KS om kommunenes kompensasjon. Kompensasjonen til kommunene blir tilført over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og midlene vil bli fordelt etter hovednøkkelen i kommunenes inntektssystem. Det vil i samarbeid mellom KS og Arbeids- og velferdsdirektoratet bli utarbeidet en egen veileder om hvilke utgifter som er forutsatt at staten dekker og hvilke utgifter som kommunene skal dekke innenfor økningen i de frie inntekter. I hovedsak skal kommunenes kompensasjon over rammetilskuddet dekke utgifter knyttet til tilpasning av IKT-systemer, utgifter til kontoretablering og kompetanseutvikling. Det legges opp til at kommunesektorens årlige kompensasjon tilpasses etablerings-takten av NAV-kontorer. Innenfor veksten i kommunesektorens frie inntekter i 2007 er om lag 100 mill. kroner kompensasjon til kommunene for økningen i merutgifter til NAV-reformen.

IKT prosjekt knyttet til pensjonsreformen

Som følge av Stortingets behandling og vedtak i forbindelse med St.meld. nr. 12 Pensjonsreformen – trygghet for pensjonene, er det bevilget midler til et IKT prosjekt, jf. omtale i St.prp. nr. 65 (2004-2005), St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Arbeids- og sosialdepartementet og St.prp. nr. 66 (2005-2006). IKT prosjektet startet opp høsten 2005. Totalprosjektet er delt opp i tre faser, som dels overlapper hverandre. Fase 1 er et forprosjekt hvor de grunnleggende premisser for nye IKT-løsninger og utformingen av det nye systemet avklares. I fase 2 vil gjeldende pensjonsregler implementeres i nye IKT-løsninger. Fase 3 omhandler deretter implementering av nye pensjonsregler i de nye IKT-løsningene. Fase 2 starter opp i 2007, mens fase 3 hovedsakelig starter opp etter at Stortinget har vedtatt det nye pensjonssystemet. For gjennomføring av IKT-prosjekter i 2007 knyttet til pensjonsreformen foreslås det bevilget 503 mill. kroner for 2007.

Departementet skal legge frem en pensjonsmelding i løpet av høsten 2006. I lys av denne vil departementet vurdere nærmere det samlede bevilgningsbehovet for 2007 i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2007.

Budsjettforslag for 2007

For 2007 foreslås det bevilget totalt 1 230,1 mill. kroner under kap. 604 NAV- reform og pensjonsreform. Forslaget til bevilgning fordeler seg med 727,1 mill. kroner til NAV-reformen og 503 mill. kroner til IKT-prosjektet knyttet til pensjonsreformen.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Forslag til bevilgning skal dekke:

- 477,1 mill. kroner i forbindelse med gjennomføring av NAV-reformen
- 428 mill. kroner til IKT-prosjektet knyttet til pensjonsreformen

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Forslag til bevilgning skal dekke:

- 250 mill. kroner i forbindelse med gjennomføring av NAV-reformen
- 75 mill. kroner til IKT-prosjektet knyttet til pensjonsreformen

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten

				(i 1 000 kr)
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter			7 582 100
21	Spesielle driftsutgifter			34 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres			206 300
	Sum kap. 605			7 822 400

Bevilgningene er for 2006 ført opp under kap. 630 Aetat og kap. 2600 Trygdeetaten.

Allmenn omtale

For 2007 foreslås de tidligere driftskapitlene, kap. 630 Aetat og kap. 2600 Trygdeetaten, slått sammen til ett, nytt driftskapittel 605 Arbeids- og velferdsetaten, jf. omtale under kap. 630 Aetat og kap. 2600 Trygdeetaten.

Hovedmål og strategier for den nye Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsetaten ble opprettet 1. juli 2006. Fra samme dato ble Aetat og trygdeetaten lagt ned, og Arbeids- og velferdsetaten overtok det ansvar og de oppgaver som Aetat, trygdeetaten og NAV interim har hatt. Arbeids- og velferdsetaten ledes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for gjennomføringen av arbeidsmarkeds-, trygde- og pensjonspolitikken.

En hovedutfordring for etaten i 2007 vil være å fortsette gjennomføringen av NAV-reformen og på alle nivåer i organisasjonen utvikle et godt samarbeid med kommunene om gjennomføringen av NAV-reformen, samtidig med en balansert oppfølging på de ulike politikkområdene og god ivaretagelse av den løpende virksomheten, herunder å opprettholde en brukertilpasset produksjon og service.

Arbeids- og velferdsetaten skal bidra til å realisere hovedmålene for NAV-reformen om flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad, enklere for brukerne og tilpasset brukernes behov, samt en helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning. Med utgangspunkt i disse hovedmålene skal etaten:

- bidra til å skape et inkluderende samfunn, et inkluderende arbeidsliv og et velfungerende arbeidsmarked
- ivareta vanskeligstilte gruppers behov og bekjempe fattigdom, bl.a. ved å stimulere til arbeid og deltakelse
- sikre inntekt ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall.

Arbeids- og velferdsetaten skal arbeide for at flest mulig personer skal kunne delta i ordinært arbeidsliv. Dette innebærer innsats overfor personer som av ulike årsaker ikke har et arbeidsforhold og for personer som har jobb, men står i fare for å miste denne. Etaten skal bl.a. bistå arbeidssøkere med å få jobb, bistå arbeidsgivere med å skaffe arbeidskraft, forebygge og dempe skadevirkningene av arbeidsledighet og innhente informasjon om arbeidsmarkedet. Etaten skal arbeide for høy overgang til arbeid bl.a. gjennom å tilrettelegge for aktiv jobbsøking og gode selvbetjeningssystemer.

Arbeids- og velferdsetaten skal arbeide for å motvirke utstøting, forhindre langtidsfravær, samt

bidra til inkludering og tilbakeføring til arbeidslivet. Etaten skal stimulere den enkelte stønadsmotaker til arbeidsaktivitet der dette er mulig, og gi råd og veiledning til arbeidsgivere og arbeidstakere for å hindre sykefravær og utstøting fra arbeidslivet. Arbeids- og velferdsetaten skal i samarbeid med kommunene og andre aktuelle samarbeidspartnere, tilby god og regelmessig oppfølging av brukere som av ulike årsaker har behov for bistand. Oppfølgingen og krav til aktivitet skal tilpasses den enkeltes forutsetninger og behov.

Arbeids- og velferdsetaten skal sikre den enkeltes rettigheter gjennom forvaltning av trygdellovene og andre sosiale overføringsordninger på en god og effektiv måte. Etaten har et ansvar for at samlet saksgang blir så kort som mulig uten at det går utover kvaliteten på saksbehandlingen.

Arbeids- og velferdsetaten skal tilrettelegge for at den enkelte mestrer hverdagen og på den måten ivareta enkeltindividets selvstendighet og deltakelse i samfunnet.

For nærmere omtale av strategier og tiltak innenfor etatens virksomhetsområde, vises det til omtalen under resultatområdene 2, 4 og 5.

Arbeids- og velferdsetaten skal være en brukerrettet etat som setter brukernes behov i sentrum. Dette betyr respekt for brukeren som menneske og enkeltindivid og gi brukeren mulighet til medvirkning og innflytelse på egen sak. Dette handler også om service, informasjon, tilgjengelighet, kompetanse og et godt tilpasset tjenestetilbud både for de med arbeidsevne og for de som ikke vil kunne delta i ordinært arbeidsliv. Dette gjelder både overfor enkeltpersoner og overfor arbeidsgivere, som også er viktige brukere av Arbeids- og velferdsetaten.

Arbeids- og velferdsetaten skal i samarbeid med kommunene arbeide for at ressursene i arbeids- og velferdsforvaltningen utnyttes på en måte som er best mulig for brukerne, og som samtidig er kostnadseffektiv. Arbeids- og velferdsetaten skal ha et særskilt fokus på at organisasjonens potensial utnyttes og utvikles. Arbeids- og velferdsetaten skal arbeide for å avdekke og hindre trygdemisbruk. Dette er viktig bl.a. for å opprettholde velferdsordningenes legitimitet i befolkningen.

Budsjettforslag for 2007

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 Driftsutgifter skal dekke lønns- og driftsutgifter i Arbeids- og velferdsetaten. Det foreslås bevilget i alt 7 582,1 mill. kroner for 2007.

Styrking av personellressursene i 2007 til økt oppfølging av utsatte grupper

For 2007 legges det opp til fortsatt tett oppfølging av arbeidssøkere som melder seg til etaten. Regjeringens forslag til bevilgning under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten gir grunnlag for å styrke etaten isolert sett med om lag 100 årsverk.

Personellressursene som tilføres Arbeids- og velferdsetaten skal i særlig grad rettes inn mot å gi en bedre individuell oppfølging av arbeidssøkere som omfattes av utvidelsen av den arbeidsrettede delen av regjeringens innsats mot fattigdom og integrering av innvandrere. Det er også satt av midler for å styrke den målrettede arbeidsrelaterte innsatsen for personer med psykiske lidelser i 2007.

Styrking av EURES-arbeidet

For 2007 foreslås det at Arbeids- og velferdsetaten tildeles 7,5 mill. kroner til arbeidet med å styrke bistanden til arbeidsgivere som ønsker å rekruttere utenlandsk arbeidskraft gjennom EURES (det europeiske formidlingssamarbeidet), jf. omtale under resultatområde 2.

Redusert arbeidsgiveravgift

Aetat og trygdeetaten har siden 2004 betalt full arbeidsgiveravgift (14,1 pst.) for egne ansatte som en følge av opphør av differensiert arbeidsgiveravgift. Fra 2007 gjeninnføres en ordning med differensiert arbeidsgiveravgift. Dette innebærer at deler av landet vil ha en lavere sats enn 14,1 pst. Det er beregnet at Arbeids- og velferdsetaten vil få en utgiftsreduksjon tilsvarende 37,5 mill. kroner i 2007. Driftsbevilgningen til etaten foreslås redusert tilsvarende.

IKT-prosjekt pensjonsreformen

For 2007 foreslås utgiftene til IKT-prosjekter knyttet til pensjonsreformen bevilget under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform. Denne bevilgningen var tidligere ført opp under kap. 2600 trygdeetaten, post 01 Driftsutgifter. For 2007 innebærer dette at kap. 605, post 01 Driftsutgifter settes ned med 53 mill. kroner mot en tilsvarende økning under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Billedtelefonolking for hørselshemmede på arbeidsplassen

Billedtelefonolking for hørselshemmede på arbeidsplassen er en permanent ordning, jf.

St.prp. nr. 1 (2005-2006). Midlene til billedtelefon-tolkning for hørselshemmede skal dekke både driftskostnader i etaten og kjøp av hjelpemidler. For 2007 foreslås det å øke bevilgningen under kap. 605, post 01 Driftsutgifter med 6,3 mill. kroner til dekning av driftskostnadene for ordningen mot en tilsvarende reduksjon under kap. 2661, post 73 Hjelpemidler mv. under arbeid og utdanning, jf. omtale under kap. 2661, post 73.

Tolk på arbeidsplassen

Ordningen Tolk på arbeidsplass organiseres i dag slik at hørselshemmede og døvblinde kan overføre sine individuelle rettigheter til arbeidsgiver, som ansetter tolk. Utgifter til ordningen refunderes over kap. 2661, post 73 Hjelpemidler mv. under arbeid eller utdanning. Ordningen skal fra 1. januar 2007 endres slik at tolkene ansettes i Hjelpemiddelsentralene. Endringen vil bidra til mer effektiv utnyttelse av ressursene og styrket tilbud om tolk på arbeidsplass, også for brukere/arbeidsplasser som i dag ikke er del av ordningen. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen under kap. 605, post 01 Driftsutgifter med 18 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 2661, post 73 Hjelpemidler mv. under arbeid eller utdanning, jf. omtale under kap. 2661, post 73.

Nytt bidragsregelverk

Arbeidet med gjennomføringsplanen for bidragsreformen ble avsluttet i 2006. For 2007 foreslås det derfor en reduksjon i bevilgningen på 7 mill. kroner.

Overføring av lønnsgarantiordningen

Den statlige lønnsgarantiordningen overføres fra Direktoratet for Arbeidstilsynet (DAT) til Arbeids- og velferdsetaten fra 1. januar 2007. På denne bakgrunn foreslås kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter økt med 16,6 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under kap. 640 Arbeidstilsynet, post 01 Driftsutgifter, jf. omtale under kap. 640 Arbeidstilsynet, post 01 Driftsutgifter.

Pensjonspremie til Statens Pensjonskasse

De to tidligere etatene, Aetat og trygdeetaten, hadde ulik praksis når det gjaldt betaling av pensjonspremie til Statens Pensjonskasse. Fra 2007 skal Arbeids- og velferdsetaten, i tråd med trygdeetatens praksis på området, betale en beregnet pensjonspremie til Statens Pensjonskasse. Dette krever en styrking av rammen under kap. 605 Arbeids-

og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter med 172,8 mill. kroner i 2007. Bevilgningen under Statens Pensjonskasse foreslås redusert tilsvarende.

Ny avtale om pasienttransport

Som følge av inngåtte pasientavtaler mellom Riks-trygdeverket og de regionale helseforetakene i 2005 skal helseforetakene i 2007 betale Arbeids- og velferdsetaten 100 mill. kroner pluss merverdiavgift for dekning av utgifter til pasienttransport. Det er på denne bakgrunn ført opp 100 mill. kroner som utgifter under kap. 605, post 01 Driftsutgifter og 100 mill. kroner som inntekt under kap. 3605, post 07 Administrasjonsvederlag fra regionale helseforetak.

Kontroll av søknad om demensmidler

På bakgrunn av forslaget om at legemidler til behandling av demens kan refunderes på blå resept etter individuell søknad fra pasientens lege til Arbeids- og velferdsetaten, foreslås bevilgningen under kap. 605, post 01 Driftsutgifter økt med 1 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon under Helse- og omsorgsdepartementet, jf. nærmere omtale under kap. 2751 Legemidler mv.

Forsøk med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i Oslo kommune

Forsøk med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i Oslo kommune foreslås videreført i 2007, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) Tillegg nr. 3 Forsøk med oppgavedifferensiering mv. Oslo kommune får overført 5 mill. kroner fra kap. 605, post 01 Driftsutgifter i 2007. Det vises til omtale under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak.

Forsøk med stykkpris for avklaring av yrkeshemmede

Det foreslås å sette av inntil 180 mill. kroner innenfor rammen for å kunne videreføre forsøket med stykkpris for avklaring av yrkeshemmede i 2007 og at fullmakten til omdisponere inntil 40 mill. kroner fra kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak til kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter videreføres i 2007, jf. forslag til vedtak.

Forsøksordningen med arbeids- og utdanningsreiser

Forsøksordningen med arbeids- og utdanningsreiser for personer med nedsatt funksjonsevne vide-

reføres med 6 mill. kroner i 2007. Det vil foretas en nærmere vurdering av ordningen i løpet av 2007.

Styrking av arbeidslivssentrene

I tillegg av 6. juni 2006 til avtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) er det lagt til grunn at arbeidslivssentrene skal styrkes med inntil 3 stillinger i hvert fylke. Stillingene skal prioriteres inn mot innsats på de enkelte delmålene. Tiltaket må ses i sammenheng med forslaget om prekvalifisering av IA-virksomheter, og økt fokus på delmål 2 og 3 i IA-avtalen i samarbeid med partene i avtalen. Det er satt av 24 mill. kroner tilsvarende om lag 46 årsverk i 2007, jf. omtale under resultatområde 4, hovedmål 1 og delmål 1.1.

Kjøp av helsetjenester

Kjøp av helsetjenester gjeninnføres med virkning fra 1. januar 2007. Ordningen rettes mot lettere psykiske lidelser og sammensatte lidelser. Arbeidslivssentrene skal informere IA-virksomheter om deres muligheter til kjøp av helsetjenester. Ordningen vil bli finansiert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett, kap. 726, post 70, men midlene vil bli stilt til disposisjon for Arbeids- og velferdsetaten. Det er satt av 20 mill. kroner til dette tiltaket i 2007, jf. omtale under resultatområde 4, hovedmål 1 og delmål 1.1.

Fullmakter

For 2007 foreslås en merinntektsfullmakt som gir anledning til å overskride bevilgningen under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter mot tilsvarende merinntekter under kap. 3605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01, 04, 05 og 06, jf. forslag til vedtak. For 2007 foreslås en omdisponeringsfullmakt mellom bevilgningene under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen nyttes bl.a. til utgifter til FoU-virksomhet. For 2007 foreslås en merinntektsfullmakt som gir anledning til å overskride bevilgningen under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 21 Spesielle driftsutgifter mot tilsvarende inntekter under kap. 3605 Arbeids- og velferdsetaten, post 02 Refusjoner mm i 2007, jf. forslag til vedtak. Merinntektsfullmakten har sammenheng med prosjekter Arbeids- og velferdsetaten er involvert i sammen med andre etater og organisasjoner.

Tilretteleggingsgaranti

Det foreslås en styrking av kap. 605, post 21 Driftsutgifter i forbindelse med iverksettelse av ordningen med tilretteleggingsgaranti. Midlene skal nyttes til administrative kostnader i forbindelse med iverksettelse av ordningen med tilretteleggingsgaranti. Det er satt av 13 mill. kroner til dette tiltaket i 2007, jf. omtale under resultatområde 4, hovedmål 1 og delmål 1.1.

Forvaltningsansvaret for helserefusjoner –prosjektorganisasjon

Det er lagt opp til at forvaltningsansvaret for helserefusjonsområdet skal skilles ut fra Arbeids- og velferdsetaten og organiseres som en del av sosial- og helseforvaltningen. Det tas sikte på at denne omorganiseringen skal gjennomføres senest innen 2010. På bakgrunn av dette skal det etableres en prosjektorganisasjon som får ansvar for å gjennomføre omstillingen. Det er beregnet utgifter på 3 mill. kroner i 2007 til prosjektdirektør og utredningsoppdrag, hvorav 1,5 mill. kroner foreslås overført fra Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. For nærmere omtale av prosjektet vises det til St. prp. nr. 1 (2006-2007) Helse- og omsorgsdepartementet.

Det foreslås bevilget i alt 34 mill. kroner for 2007.

Post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen nyttes til ordinære IT-investeringer i Arbeids- og velferdsetaten, bl.a. til utskifting og oppgradering av utstyr som ikke lenger tilfredsstiller gjeldende krav til funksjonalitet og driftssikkerhet, samt til utskifting av programvare.

For 2007 foreslås en omdisponeringsfullmakt mellom bevilgningene under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform, post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold og kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 45 Større nyanskaffelser og vedlikehold, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås bevilget i alt 206,3 mill. kroner for 2007.

Kap. 3605 Arbeids- og velferdsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Administrasjonsvederlag			25 000
06	Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag			15 000
07	Administrasjonsvederlag fra regionale helseforetak			100 000
	Sum kap. 3605			140 000

Inntektene var tidligere ført opp under kap. 5701 og dels under kap. 3630.

Post 01 Administrasjonsvederlag

Posten består av vederlag for etatens administrasjon av enkelte andre ytelser enn folketrygdens egne ytelser.

Kildene for administrasjonsvederlag er:

- Fellesordningen for Tariffestet Pensjon
- Kommunale tilleggssytelser
- Pensjonstrygden for sjømenn
- Statens Pensjonskasse

For de to førstnevnte blir vederlagene justert hvert år etter konsumprisindeksen. Kompensasjonen fra Pensjonstrygden for sjømenn gjelder dekning av etatens merutgifter ved utbetalinger som kun gjelder Pensjonstrygd for sjømenn. Kompensasjonen fra Statens Pensjonskasse gjelder kostnader knyttet til utbetaling av statspensjoner. Fra 1. januar 2005 er Pensjonstrygden for sjømenn og Statens pensjonskasse forpliktet til å betale moms på disse vederlagene. Arbeids- og velferdsetaten kan overskride bevilgningen under kap. 605, post 01 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås bevilget 25 mill. kroner for 2007 under post 01.

Post 02 Refusjoner mm.

På post 02 inntektsføres refusjoner fra EU, fra forskningsinstitusjoner som får utarbeidet spesielle dataleveranser fra etaten mv. Kap. 605, post 21 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Tolketjenester

Post 04 nyttes til inntekter fra forsøksvirksomhet ved skoletolkning som skal dekkes av kommunene og fylkeskommunene, og til andre tolkeoppdrag som skal dekkes av andre instanser enn folketryg-

den, som for eksempel rettstolkning. Arbeids- og velferdsetaten kan overskride bevilgningen under kap. 605, post 01 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Post 05 Oppdrags- og salgsinntekter mv.

Under posten inntektsføres bl.a. oppdrag, fremleie og kantinesalg i Arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten kan overskride bevilgningen under kap. 605, post 01 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag

Ordningen med at hver av partene i bidragssaker skal betale gebyr ved offentlig fastsettelse og endring av barnebidrag, ble iverksatt fra 1. juni 2002. Gebyrets størrelse er fastsatt til ett rettsgebyr. Ved å innføre en gebyrordning ønsket man å motivere flest mulig til å inngå private bidragsavtaler som er konkret tilpasset den enkelte families situasjon. Arbeids- og velferdsetaten kan overskride bevilgningen under kap. 605, post 01 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås bevilget 15 mill. kroner for 2007 under post 06.

Post 07 Administrasjonsvederlag fra regionale helseforetak

I 2004 ble finansieringsansvaret for syketransport og reiseutgifter for helsepersonell overført fra trygdeetaten til de regionale helseforetakene og kommunene. Administrasjonsutgiftene knyttet til syketransport, oppgjør med transportører og behandling av enkeltsaker overfor pasienter ble også overført til de regionale helseforetakene. De regionale helseforetakene inngår avtaler med Arbeids- og velferdsetaten om kjøp av disse tjenestene. Inntektene inntektsføres under post 07 og anslås til om lag 100 mill. kroner for 2007.

Post 15 Refusjon arbeidsmarkedstiltak

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten.

Post 16 Refusjon fødselspenger

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten.

Post 17 Refusjon lærlinger

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten.

Post 18 Refusjon sykepenger

Kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under denne posten.

Kap. 606 Trygderetten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter			55 200
	Sum kap. 606			55 200

Bevilgningen under kap. 606 Trygderetten, post 01 Driftsutgifter var tidligere ført opp under kap. 2603, post 01.

Formål og hovedprioriteringer

Trygderetten er en uavhengig ankeinstans som skal treffe avgjørelser om enkeltpersoners rettigheter og plikter etter lov om folketrygd m.fl., jf. lov av 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

Trygderetten har følgende hovedmål:

- å avsi kjennelser som er i overensstemmelse med de lover og regler som gjelder
- å behandle og avgjøre sakene på en rettssikker måte slik at de vilkårene som stilles til behandlingen i lov om anke til Trygderetten oppfylles
- å avsi kjennelser som er retningsgivende for trygdeforvaltningen og andre rettsanvendere på trygde- og pensjonsrettens område
- å avgjøre sakene med en forsvarlig saksbehandlingstid
- å behandle og avgjøre sakene på en slik måte at det gir tillit både hos den ankende part og ankemotparten

Trygderetten er formelt sett ingen domstol, men har mange trekk til felles med de alminnelige domstolene. Trygderetten kan for eksempel ikke instrueres av noe annet organ om avgjørelsene og Trygderettens leder kan ikke gripe inn overfor retten i den enkelte sak. Lovligheten av Trygderettens kjennelser kan prøves ved lagmannsretten som første instans.

Fra 1. januar 2004 ble Trygderettsloven § 21 endret i samsvar med praksis slik at det skal gis begrunnelse i alle saker. I saker der det er enstemmighet blant rettsmedlemmene om at anken ikke vil føre fram og saken ikke har betydning utover den foreliggende sak, kan det gis en forenklet begrunnelse. I øvrige saker gis det en kjennelse som er bygd opp som en dom slik vi kjenner det fra de alminnelige domstoler.

Fra 1. januar 2004 er også § 7 i Trygderettsloven endret slik at det i alle saker kan settes rett med to medlemmer, også i saker med forenklet begrunnelse.

Likeledes er det fra 1. januar 2004 foretatt en endring i Trygderettsloven § 13 som setter krav til innholdet i ankemotpartens oversendelsesbrev.

Dispensasjons- og klagenemnd for behandling i utlandet og Statens helsepersonellnemnd, som er virksomheter underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, er samlokalisert med Trygderetten. For nærmere omtale vises det til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Resultatrapport

Sakstilgangen til Trygderetten økte sterkt fra slutten av 1990-tallet og til og med 2003. I 2004 flatet saksinngangen ut og gikk noe ned. Denne nedgangen fortsatte i 2005. Antall saker har økt fra 3 269 i 1997 til 6 184 i 2001, for så å synke til 4 121 i 2005. Saksbeholdningen pr. 1. januar 2006 var på 1 406 saker, en nedgang på ca. 500 saker fra året før. Økningen fram til 2004 er særlig innenfor uføre-

pensjonsområdet. Det er også dette området som i det alt vesentlige har bidratt til nedgangen i løpet av 2004 og 2005.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2005 var på 4,7 måned. Dette er litt under målet om inntil 5 måneders saksbehandlingstid i snitt og en forbedring med ca. 2 uker i forhold til 2004.

Saksbehandlingstiden varierer noe fra område til område. For uførepensjonssaker, som utgjorde ca. 33 pst. av sakene, var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 4,6 måneder. Ingen sakstyper hadde i 2005 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid som oversteg seks måneder.

70 pst. av sakene ble behandlet innen seks måneder, dette er en forbedring i forhold til 2004 med ca. syv prosentpoeng.

I de siste årene har det vært et hovedmål for Trygderetten å øke andelen kjennelser med full grunngiving. Andelen kjennelser med full grunngiving utgjorde i 2001 27,5 pst. av sakene, mens den i 2004 økte til nesten 50 pst. og videre til 60 pst. i 2005. I alle andre saker gis det, i tråd med lovendringen fra 1. januar 2004, en forenklet grunngiving der det går fram hva retten særlig har lagt vekt på i sin avgjørelse. Alle saker avgjort i Trygderetten har dermed en selvstendig begrunnelse.

Trygderetten har satset mye på å effektivisere saksbehandlingen for å kunne oppfylle målene i størst mulig grad. I 2005 er det bl.a. tatt i bruk nye

maler og de siste par årene er det gjennomført tiltak for å forbedre og effektivisere informasjon og tilgangen på relevante rettskilder og relevant faglitteratur.

Til og med 2003 opererte Trygderetten med begrepet «gunstprosent», dvs. andel saker som ble omgjort og andel saker som ble opphevet og returnert til ny behandling. For å få et mest mulig korrekt bilde av resultatet av saksbehandlingen, er «gunstprosenten» fra 2004 splittet i hhv. saker som ble omgjort og saker som ble opphevet og returnert for ny behandling. Samlet for alle saksområdene ble 16,6 pst. omgjort i 2005. Dette er 3,3 prosentpoeng mer enn året før. Om lag 10 pst. av sakene ble opphevet og returnert til ny behandling, i hovedsak fordi sakene var for dårlig opplyst. I de resterende saker ble tidligere vedtak stadfestet.

Andelen omgjøring til gunst for den ankende part varierer en del mellom de ulike saksområdene. I 2004 ble 15,8 pst. av sakene som gjaldt uførepensjon omgjort. Dette er en økning på 2,6 prosentpoeng sammenlignet med 2003. I 2005 ble 21,4 pst. av sakene som gjaldt uføreytelse omgjort. Dette er en økning på ca. 5,5 prosentpoeng sammenlignet med 2004. Det antas at økningen henger sammen med innføringen av tidsbegrenset uførestønad som medførte at rettstilstanden ble noe mer ustabil. I 2005 ble 14,5 pst. av yrkesskadesakene og 9,8 pst. av sakene som gjaldt medisinsk rehabilitering omgjort.

Sakstilgang, avgang og restanser 1998-2005

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Innkomne saker	3 861	5 257	5 589	6 184	5 447	5 995	5 280	4 121
Avgjorte saker	4 048	5 308	5 573	5 761	5 324	5 690	5 730	4 617
Restanser	1 535	1 444	1 500	1 943	2 077	2 392	1 902	1 406

Utfordringer og hovedprioriteringer

Det er knyttet usikkerhet til framtidig saksinnngang i Trygderetten. I løpet av de første 5 måneder i 2006 har Trygderetten opplevd en økning i saksinngangen på ca. 10 pst. sammenlignet med samme tidspunkt i 2005. På det nåværende tidspunkt er det lagt til grunn en saksinnngang for 2006 som er noe høyere enn i 2005, dvs. ca. 4 200–4 500 saker.

Saksinngangen har historisk sett gått i bølger, og det må forventes en ny økning i saksinngangen. Om dette vil skje i 2007 er det vanskelig å si noe sikkert om på det nåværende tidspunkt. Utviklingen vil bli fulgt nøye, bl.a. gjennom analyse av relevant statistikk fra Arbeids- og velferdsdirektoratet og egen statistikk.

En hovedutfordring framover blir å holde saksbehandlingstiden på et akseptabelt nivå og bl.a. avsi flere prinsipielle kjennelser som er retningsgivende for forvaltningen og sørge for koordinering av praksisen i Trygderetten.

Grønn stat –innføring av miljøledelse i statlige virksomheter

Trygderetten bestreber seg på å ha en bevisst holdning til miljøkonsekvenser i sitt daglige arbeid.

Avfall skal sorteres og spesialavfall skal håndteres på en forsvarlig måte. Utrangert utstyr skal hvis mulig leveres til gjenvinning.

Trygderetten skal bestrebe seg på å foreta innkjøp av miljøvennlige produkter. Ved eventuelle anbudsrunder skal dette nedfelles i anbudsokumentene.

Målet er redusert forbruk gjennom et bevisst forhold til bruk av elektrisitet, papir og andre produkter.

Satsingsområder og mål for 2007

På bakgrunn av ovennevnte har Trygderetten følgende satsningsområder og mål for 2006:

- 70 pst. av sakene skal være behandlet innen seks måneder
- gjennomsnittlig saksbehandlingstid skal ikke overstige 5 måneder
- ingen saker skal være eldre enn 12 måneder
- andelen fullt grunngitte kjennelser skal være minst 55 pst.
- arbeidet med retningsgivende kjennelser skal prioriteres
- forsøk med innslag av muntlighet i saksbehandlingen videreføres
- det skal gjennomføres tiltak for kvalitetsutvikling og praksiskoordinering, herunder utforming av kjennelser

Merknader til budsjettforslag for 2007

Post 01 Driftsutgifter

Det er innarbeidet 2,1 mill. kroner kroner i økning til dekning av merutgifter i forbindelse med lønnsoppgjøret for 2006.

Posten foreslås økt med 3,85 mill. kroner for å dekke utgifter knyttet til økt premie i Statens pensjonskasse og sikre at Trygderetten kan ivareta sine oppgaver gjennom en mest mulig rasjonell drift.

Det foreslås bevilget 55,2 mill. kroner for 2007.

Antall årsverk i Trygderetten i følge det sentrale tjenestemannsregisteret var 73 pr. 1. mars 2006.

Kap. 3606 Trygderetten

De regnskapsførte utgiftene er fram til 2006 ført opp under kap. 5702, jf programkategori 29.10.

Bevilgningen under kap. 606 kan overskrides med tilsvarende beløp som inntektene under post 16–18 utgjør.

Programkategori 29.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 29.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2600	Trygdeetaten	5 376 440	5 098 507		-100,0
2603	Trygderetten	56 784	48 969		-100,0
	Sum kategori 29.10	5 433 224	5 147 476		-100,0

Utgifter under programkategori 29.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	5 257 922	4 993 387		-100,0
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	171 702	150 389		-100,0
70-89	Andre overføringer	3 600	3 700		-100,0
	Sum kategori 29.10	5 433 224	5 147 476		-100,0

Kap. 2600 Trygdeetaten og kap. 2603 Trygderetten er ført opp under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten og kap. 606 Trygderetten fra 2007.

Kap. 2600 Trygdeetaten

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	5 185 794	4 929 135	
21	Spesielle driftsutgifter	15 344	15 283	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	171 702	150 389	
70	Tilskudd	3 600	3 700	
	Sum kap. 2600	5 376 440	5 098 507	

Bevilgningen for 2007 er ført opp under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten.
Overført fra 2005 til 2006:

Post 01: 130 875 000 kroner
Post 21: 171 000 kroner
Post 45: 5 025 000 kroner

Resultatrapport 2005 for Trygdeetaten

Trygdeetaten hadde i 2005 følgende resultatmål jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005):

- Et inkluderende arbeidsliv
- Oppfølging av Pensjonskommisjonen
- Modernisering
- Rett ytelse til rett tid
- Høy brukertilfredshet

Fra 2004 til 2005 var det en reduksjon i innkomne saker på 2,5 pst. –fra 4,7 i 2004 til i underkant av 4,6 i 2005 millioner saker. Antall produserte saker var på godt over 4,9 millioner saker i 2004 og på ca 4,6 millioner saker i 2005

Inkluderende arbeidsliv og oppfølging av sykmeldte

Avtalen om inkluderende arbeidsliv

I 2005 har trygdeetaten prioritert kvalitet i samarbeidet med eksisterende IA-virksomheter. Det har likevel fortsatt vært økning i antall IA-virksomheter. Ifølge rapportering fra trygdeetatens arbeidslivssentre var det ved årsskiftet 2005-2006 omlag 8000 virksomheter som hadde inngått samarbeidsavtale. Dette omfatter 60 pst. av totalt antall arbeidstakere.

Arbeidslivssentrenes tjenestetilbud, der forebygging og tilrettelegging på arbeidsplassen står sentralt, er videreført og videreutviklet. Et annet element som har vært videreført er virksomhetsorientering i etaten. Å dreie trygdekontorenes oppmerksomhet i oppfølgingsarbeidet mot arbeidssituasjonen og virksomheten, er en stor endring både i kultur og organisering. Fylkene er tilbudt støtte i dette endringsarbeidet i form av prosessbistand fra fagveiledere ansatt i Rikstrygdeverket. Å sikre bedre samhandling og koordinering mellom arbeidslivssenter og lokalt trygdekontor i deres kontakt mot IA-virksomhetene, er en oppgave som må pågå over tid. Hjelpemiddelsentrene inngår også i dette samarbeidet.

Fokus på funksjonsvurderinger som ledd i prosessen med å forebygge sykefravær og hindre utstøting fra arbeidslivet, er også videreført. Funksjonsvurderingsverktøyet, som ble utarbeidet av Rikstrygdeverket til bruk for arbeidsgiver og arbeidstaker i sykefraværarbeidet (IA-funksjonsvurdering), benyttes ofte i forbindelse med utarbeiding av individuell oppfølgingsplan på arbeidsplassen. Verktøyet bidrar til en løsningsorientert dialog der oppmerksomheten rettes mot funksjon og muligheter. Videre er det utviklet et konsept for funksjonsvurdering i attføringsbedrifter som et tilbud til IA-virksomheter med behov for bistand fra

eksternt fagmiljø. Ordningen ble innført på landsbasis i løpet av 2005. Totalt har 85 personer benyttet ordningen dette året.

Høsten 2005 ble det gjennomført en evaluering av Intensjonsavtalen i forbindelse med utløpet av avtalen i 2005. Evalueringen konkluderte med manglende måloppnåelse på de tre operative delmålene, men pekte samtidig på en rekke positive effekter innenfor i IA-virksomhetene. Trygdeetatens arbeidslivssenter og den støtten kontaktpersonen bidrar med i virksomhetenes praktiske IA-arbeid, ble fremhevet som den viktigste suksessfaktoren i IA-avtalen.

Ny intensjonsavtale for fireårsperioden 2006-2009 ble inngått 14.12.05.

Oppfølging av sykmeldte

Etter en periode med positiv utvikling der sykefraværet gikk ned, snudde utviklingen i siste halvdel av 2005. I 4. kvartal 2005 var det samlede sykefraværet på landsbasis på 6,7 pst. Sammenlignet med samme periode i 2004, har det vært en økning på 0,3 prosentpoeng. Økningen gjelder det legemeldte fraværet, som har økt med 0,3 prosentpoeng til 5,8 pst. Det har vært en liten nedgang i det egenmeldte fraværet fra 2004 til 2005. Det har vært en økning i sykefraværet både blant IA-virksomheter og ikke IA-virksomheter det siste året. Se for øvrig nærmere under kap. 2650 Sykepengen.

Et viktig verktøy i arbeidet for å få til arbeidsrelatert aktivitet er bruk av individuelle oppfølgingsplaner. I sykepengeperioden er dette primært et forhold mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, men trygdeetaten skal følge opp der det anses nødvendig. Også i rehabiliteringspengeperioden og for den som mottar tidsbegrenset uførestønad skal det i samarbeid mellom stønadmottakeren og trygdeetaten utarbeides oppfølgingsplaner. I alle disse sammenhengene er oppfølgingsplanene et viktig verktøy for å beholde tilknytningen til arbeidslivet eller nærme seg dette i løpet av stønadsperioden. Derfor er det viktig at planene er målrettede, forpliktende og konkrete, slik at de bidrar til å bedre funksjonsevnen/arbeidsevnen.

I 2005 har trygdeetaten hatt fokus på oppfølgingsarbeidet blant annet gjennom kvalitetsundersøkelser og kompetanseutvikling, herunder et fagutvikningsprogram for klage- og ankeenheter og for fag- og utviklingslederne på fylkesnivå. Fylkene har utarbeidet handlingsplaner for hvordan de skal ivareta arbeidet med å øke kvaliteten i oppfølgingsarbeidet.

Rikstrygdeverket har i 2005 også arbeidet systematisk for å øke kunnskapen om målgruppen med psykiske lidelser, som utgjør en stor andel

mottakere av helserelaterte trygdeytelser. Det er opprettet et eget fagnettverk for psykisk helse og arbeid, og i mange fylker er det initiert lokale aktiviteter som resultat av dette. Det er også et tett samarbeid med Arbeidsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet på dette området, og med lokale enheter under disse. Dette arbeidet er blitt videreført i 2006.

Rehabilitering og yrkesrettet attføring

Rehabiliteringspenger gis til personer som fortsatt er under aktiv behandling med utsikt til bedring av arbeidsevnen. Innføringen av en tidsbegrensning for rehabiliteringspenger og en lovfesting av tidlig vurdering av yrkesrettet attføring fra 01.01.04 må ses i sammenheng med et sterkere aktivitetskrav som ble innført for alle de sykdomsrelaterte ytelsene.

Lovendringene har bidratt til at det også i 2005 har vært en nedgang i antallet personer som mottar rehabiliteringspenger, fra omlag 48.000 til omlag 47.000 personer i desember 2005. Videre har det vært en økning i andelen personer med rehabiliteringspenger som mottar graderte ytelser. Høgskolen i Agder/Agderforskning ble i 2005 engasjert til å foreta en evaluering av tidsbegrensningen på rehabiliteringspenger, jf. omtale under kap. 2652.

Samarbeidet mellom trygdeetaten og Aetat om yrkesrettet attføring er videreutviklet. Det gjelder blant annet samarbeid om etablering av felles resultatindikatorer og igangsetting av kvalitetsprosesser som er dokumentert av konsulentfirmaet Agenda. Det ligger nå nye muligheter for dette samarbeidet i tilknytning til etableringen av den nye Arbeids- og velferdsetaten.

Tidsbegrenset uførestønad

Ordningen med tidsbegrenset uførestønad ble innført 01.01.04. Stønaden gis til personer med nedsett funksjonsevne der det er mulighet for at vedkommende kan komme tilbake til arbeid eller øke arbeidsinnsatsen. Målet med tidsbegrenset uførestønad er å hindre varig utestenging fra arbeidslivet.

Alle som får tidsbegrenset uførestønad skal følges opp i hele stønadsperioden. Målet med oppfølgingen er at brukeren skal bedre sin funksjonsevne slik at hun/han kommer nærmere arbeidslivet i løpet av stønadsperioden. Et viktig verktøy i oppfølgingen er individuell oppfølgingsplan som trygdeetaten og stønadmottakeren skal utarbeide i fellesskap, jf. for øvrig om dette i punktet foran.

I løpet av 2005 har det skjedd en utvikling slik at en stadig større andel av de som får en uføre-

ytelse får tidsbegrenset uførestønad. Nesten 40 pst. av nye stønadmottakere i 2005 fikk tidsbegrenset uførestønad. Det tilsvarende tallet for 2004 var under 30 pst. Det er også positivt at det i aldersgruppen under 55 år er en større andel som får tidsbegrenset uførestønad enn gruppen over 55 år.

Reaktivisering av uføre

Arbeidet med reaktivisering av uførepensjonister er en del av trygdeetaten og Aetats samarbeid for å nå delmål 2 i Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv. Oppfølging av de som har fått tidsbegrenset uførestønad er også en del av denne innsatsen.

Antall personer trygdeetaten har vært i kontakt med har økt fra 2004 til 2005, og antallet som har kommet i arbeid/økt arbeidsinnsatsen har også økt. I 2005 ble det gjennomført samtaler med over 7.000 uførepensjonister om muligheten til å komme tilbake til arbeid eller øke arbeidsinnsatsen. Litt over 2.500 kom i arbeid/økte arbeidsinnsatsen og over halvparten av disse i så stor grad at uførepensjonene ble redusert. 1.300 hadde behov for bistand fra Aetat for nærmere vurdering om mulighetene for å komme tilbake til arbeid.

Fra 1. januar 2005 har Troms, Sør-Trøndelag, Hedmark, Rogaland og Telemark prøvd ut en ny ordning hvor uførepensjon brukes som lønnstilskudd. Deltakeren i tiltaket skal utføre ordinære arbeidsoppgaver, motta ordinær lønn og behandles på lik linje med øvrige arbeidstakere, med de rettigheter og plikter det medfører. Pr. 1. april 2006 hadde 97 personer benyttet seg av ordningen. Rekruttering av uførepensjonister som er interesserte i å delta i forsøket har vist seg å være den største utfordringen.

Opplærings- og informasjonstiltak knyttet til de sykdomsrelaterte ytelsene

Programmet «Legen i det inkluderende arbeidsliv» ble sluttført i løpet av første kvartal 2005. Kunnskapsutviklingen og samhandlingsmodellene som lå til grunn for programmet følges opp. Det innebærer at Rikstrygdeverket og Den norske Lægeforening/Alment praktiserende lægers forening viderefører sitt samarbeid som i 2005 har vært konsentrert om planlegging av og forberedelser til følgende tiltak:

- Utforming av en modell for etablering av faste, lokale møteplasser som diskusjons- og informasjonsarena for trygdeetaten og allmennleger på kommunenivå. Ansvar forankres i allmennlegeutvalgene og trygdekontorene. Arbeidsmedisinerne vil bli invitert til å delta. Utarbeiding av

et tilbud til sykehuslegene om ny sykmeldingspraksis og deres rolle som sykmeldende leger i et IA-perspektiv. Modellen vil innebære at trygdeetaten gjør henvendelser til helseforetakene/lokale sykehus med tilbud om et «komprimert legeprogram». Fra 1. januar 2006 skal alle leger som begynner som allmennleger i henhold til EU-direktiv gjennomgå tre års veiledet tjeneste for å kunne praktisere for folketrygdens regning. Norge har stilt nasjonalt tilleggskrav om obligatorisk kurs med blant annet trygdefaglige/trygdemedisinske emner.

Pensjonsreformen

I mai 2005 vedtok Stortinget prinsippene for hvordan et nytt pensjonssystem skal bli. Staten gjennomførte i 2005 et fagutviklingsprogram for å starte arbeidet med å vedlikeholde og videreutvikle den nødvendige kompetanse for å gjennomføre en pensjonsreform. Omlag 2.100 ansatte deltok i programmet. Høsten 2005 ble det også etablert et eget prosjekt for gjennomføring av pensjonsreformen. Dette prosjektet skal utforme et planverk for den administrative gjennomføringen av en pensjonsreform i 2010.

Det nye systemet vil bli et pensjonssystem som skal stimulere til arbeid samtidig som det legges opp til at det skal bli en mulighet for fleksibelt avgangstidspunkt. En viktig utfordring videre er å sørge for god informasjon og veiledning slik at alle forstår hvilke konsekvenser ulike valg gjennom livet vil få for deres pensjon. Samtidig vil det nåværende pensjonssystemet leve videre i mange år ved siden av det nye. Det må sikres god forvaltning av både det gamle systemet, det nye systemet og overgangsordninger. For etaten er dette en krevende oppgave som det allerede i 2005 er satt i gang aktiviteter for å løse.

Fornyning

Samordning av Aetat, trygdeetat og sosialkontortjenesten

Samarbeidet med Aetat er videreført og videreutviklet både nasjonalt, på fylkesnivå og på lokalplanet i 2005. Sosialkontortjenesten er trukket inn i dette arbeidet som et ledd i forberedelsene til etableringen av NAV. Det systematiske arbeidet med brukretting av tjenestene har fortsatt i 2005, noe som også forutsetter økt samordning av virkemidler. Det er laget resultatindikatorer og rapporteringsprosedyrer som spesielt fokuserer på grensenivå mellom trygdeetaten og Aetat.

Trygdeetaten satte høsten 2004 i gang et prosjekt for innføring av en løsning med sentralisert

serverbasert databehandling ved bruk av tynne klienter i trygdeetaten. En slik ny IKT-løsning er et grunnleggende element i etableringen av nødvendig organisatorisk fleksibilitet for tverrfaglig samarbeid i NAV. Aetat har allerede gjennomført tilsvarende tilpassing.

Planene for prosjektet ble endret høsten 2005 og arbeidet med sentralisert løsning ble deretter plassert inn under utviklingsprogrammet NAV-IKT.

Annet utviklingsarbeid

Effektivisering av saksbehandling på helsetjenesteområdet/legemiddelområdet

Reduksjon av saksbehandlingstider på søknader om individuell refusjon av legemidler har vært et prioritert område for trygdeetaten i 2005. Årsaken var sterk økning i antall individuelle søknader om legemidler, og påfølgende lange saksbehandlingstider og store restanser. Høsten 2004 ble det derfor opprettet et prosjekt som skulle iverksette tiltak for å få ned saksbehandlingstiden. Prosjektet ble organisert i 3 delprosjekt: Oppgaveløsning og saksflyt, kompetanse og informasjon, og systemstøtte og styringsinformasjon.

Prioriteringen av legemiddelområdet medførte at trygdeetaten har oppnådd målet om å oppfylle sine interne mål om saksbehandlingstid på landsbasis i løpet av 2005.

Oppgjør med behandlere

Trygdeetatens oppgjørsorganisasjon ble opprettet andre halvår 2004. I løpet av 2005 har trygdeetatens oppgjørsorganisasjon arbeidet aktivt med å gjennomgå rutiner for saksbehandling og kontroll. Saksbehandlings- og kontrollrutinene ble i løpet av året samlet i et felles planverk for hele organisasjonen. Arbeidet har forbedret organisasjonens metodikk og rutiner for risikovurderinger og aktiv bruk av disse i kontrollarbeidet.

Høsten 2005 ble første del av trygdeetatens nye generasjon elektroniske kontrollprogrammer tatt i bruk. Kontrollprogrammet vil lette arbeidet med kontroll av innsendte oppgjør fra behandlergrupper. Legene tok programmet i bruk i 2005. I løpet av 2006 vil flere behandlergrupper bli kontrollert i den nye IT-løsningen.

Prosjektet for elektroniske resepter (E-resept) ble igangsatt i 2005. Prosjektet vil på sikt forenkle og effektivisere behandleres arbeidssituasjon og øke kvaliteten i kommunikasjonen mellom behandler og apotek. Trygdeetaten har ansvar for å utvikle løsningen for mottak, kontroll og utbetaling av apotekenes refusjonskrav for medisiner på blå

resept. Arbeidet med dette ble satt i gang i annet halvår 2005.

Personvern, sikkerhet og beredskap

Trygdeetaten behandler store mengder med sensitive personopplysninger. Godt personvern og god informasjonssikkerhet er avgjørende for befolkningens tillit til etaten. Ivaretagelse av personvernet bygger på etablerte sikkerhetsmål og strategier som er beskrevet i internkontrollen. En systematisk gjennomgang av trygdeetatens sikkerhetskultur i 2004 viste at gjennomførte systematiske tiltak fungerer. Det ble etablert et eget avviksrapporteringssystem høsten 2005 for å fange opp sikkerhetsbrudd. Utvikling og tilpasning av IT-systemer til en felles ny etat startet sommeren 2005 og følger kravene til sikkerhet som er beskrevet i overordnede sikkerhets- og arkitekturprinsipper. Samkjøring og tilpasning av IT-systemene mellom Aetat og trygdeetaten startet høsten 2005 og vil gi den nye Arbeids- og velferdsetaten et fortsatt stabilt og sikkert driftsmiljø.

Rett ytelse til rett tid

Trygdeetaten gjennomfører et omfattende og vedvarende arbeid for å sikre korrekt utmåling og tildeling av ytelser. I 2005 er det lagt til rette for fortsatt god kvalitet i saksbehandlingen blant annet gjennom regionale kvalitetsgjennomganger, utvikling og oppfølging av nasjonale kvalitetsstandarder, iverksetting av opplæringstiltak, gjennomføring av kvalitetssamlinger og systematiske evalueringer samt ved systematisk samarbeid med andre land.

I 2005 er det registrert forbedringer på en del områder, blant annet når det gjelder bruken av Nasjonal kvalitetsstandard og korrekt oversendelse av saker til FFU. På pensjonsområdet er kvaliteten generelt god.

Etaten har arbeidet målbevisst for å behandle alle saker innenfor en akseptabel tid. For de aller fleste stønadsområder oppfylles de normtider som er fastsatt for saksbehandlingen, men dette er en utfordring når det gjelder uføreytelser. Antall saker hvor saksbehandlingstiden overstiger etatens

internt fastsatte mål for maksimal saksbehandlingstid har falt betydelig i 2005, fra 8.000 i januar til noe over 4.000 i desember.

Høy brukertilfredshet

Trygdeetaten har fortsatt å videreutvikle god service, tilgjengelighet og respekt i møtet med bruker i 2005. Etaten har i mange år deltatt i TNS Gallup sin nasjonale befolkningsundersøkelse, men denne ble ikke gjennomført i 2005. På oppdrag fra trygdeetaten gjennomførte TNS Gallup isteden en telefonintervjuundersøkelse i desember 2005. Her ble befolkningen og brukerne bedt om å vurdere tjenester og service i trygdeetaten med bruk av de samme spørsmålene som tidligere år. Resultatene viser jevnt over mer positive erfaringer med trygdeetaten sammenlignet med undersøkelsen som ble gjort i 2003. Samhandlingen mellom bruker og medarbeider er tidligere vurdert som det viktigste aspektet ved brukers tilfredshet.

Supplerende stønad

Trygdeetaten har i 2005 forberedt innføringen av ordningen med supplerende stønad til personer med kort botid i Norge. Ordningen ble iverksatt 01.01.06. Formålet med stønaden er å sikre en minsteinntekt på nivå med folketrygdens minstepensjon for personer som har fylt 67 år og bor i Norge, men som har for kort botid til å ha opptjent tilstrekkelige alderspensjonsrettigheter i folketrygden.

Stønaden er på flere måter administrativt utfordrende i forhold til pensjonsordningene trygdeetaten administrerer. Den behovsprøves blant annet mot inntekt stønadmottakeren og eventuell ektefelle har. Stønaden kan også behovsprøves mot formue. Supplerende stønad gis for en periode på 12 måneder av gangen. Stønadsretten opphører dersom mottakeren oppholder seg i utlandet i mer enn 90 dager i løpet av en stønadsperiode. Dette gjelder også ved opphold i annet nordisk land eller EØS-land. Stønadmottakerne innkalles til kontrollsamtale på trygdekontoret to ganger i løpet av hver stønadsperiode. Antall stønadmottakere var 2.081 pr. 01.04.06.

Kap. 2603 Trygderetten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	54 715	48 969	
21	Klagenemnd for utenlandsbehandling	2 069		
	Sum kap. 2603	56 784	48 969	

Bevilgningen er ført opp under kap. 606 Trygderetten for 2007.

Overført fra 2005 til 2006:

Post 21: 105 000 kroner

Post 21 Klagenemnd for utenlandsbehandling

Administrative utgifter til Dispensasjons- og klagenemnd for behandling i utlandet er fra 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen er fra 2007 ført opp under nytt kap. 606 Trygderetten, ny post 01 Driftsutgifter under programkategori 09.00 Administrasjon m.v.

Kap. 5702 Trygderetten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
16	Refusjon fødselspenger	1 079		
18	Refusjon av sykepenger	1 048		
	Sum kap. 5702	2 127		

Kapitlet er fra 2007 ført opp under nytt kap. 3606 Trygderetten under programkategori 09.00.

Et velfungerende arbeidsliv

Resultatområde 2 Arbeidsmarked

Strategiske mål

Et hovedmål for arbeidsmarkedspolitikken er å bidra til høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften. Det vil være viktig for å kunne opprettholde og videreutvikle velferdssamfunnet. Deltakelse i arbeidslivet er også den viktigste sikringen mot fattigdom og for at enkeltindividet skal få utnyttet sine muligheter.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvar for utformingen av arbeidsmarkedspolitikken, herunder innsatsen overfor ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere. Departementet har også ansvaret for utformingen av et økonomisk sikkerhetsnett for personer som midlertidig står uten arbeid. For å nå målene om et velfungerende arbeidsmarked og et inkluderende arbeidsliv, har departementet en rekke virkemidler til rådighet.

Departementets samfunnsoppdrag på dette området har betydelige grenseflater mot departementets andre resultatområder, jf. for eksempel resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet, resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak, resultatområde 5 Levekår, resultatområde 6 Integre-ring og mangfold, resultatområde 7 Pensjoner og resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring. Departementet har et ansvar for å sikre sammenheng mellom resultatområdene. Departementet har videre grenseflater mot andre departementers ansvarsområder, herunder finans- og pengepolitikk, utdanningspolitikk, nærings- og innovasjonspolitikk og kommunal- og regionalpolitikk. Politikktutformingen på disse områdene vil også kunne påvirke målet om høy sysselsetting og yrkesdeltakelse.

Individuell bistand og tett oppfølging av arbeidssøkere vil sammen med bruk av arbeidsmarkedstiltak, være særlig viktige virkemidler for å støtte opp om målet om økt sysselsetting. Departementet forvalter også et omfattende regelverk som har betydning for at målene skal nås. Dette gjelder bl.a. folketrygdloven, arbeidsmarkedslo-

ven, arbeidsmiljøloven, arbeids- og velferdsforvaltningsloven og deler av sosialtjenesteloven. Ordningene skal gi økonomisk trygghet og samtidig motivere til overgang til arbeid. En rimelig balanse mellom rettigheter og plikter, nedfelt i regelverket for livsoppholdsyttelsene, skal bidra til dette.

Arbeids- og velferdsetaten ble opprettet 01.07.2006, og har ansvar for gjennomføringen av de ansvarsområdene og oppgavene som tidligere var tillagt Aetat og trygdeetaten. Etaten vil dermed være departementets viktigste redskap for å få flere i arbeid eller aktivitet og færre på passive trygdeordninger og stønader, jf. St.prp.nr 46 (2004-2005). Arbeids- og velferdsetaten er et forvaltningsorgan underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Det vises til egen omtale av Arbeids- og velferdsetaten under resultatområde 1 Administrasjon, forvaltning og utvikling, arbeids- og velferdsetaten.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Utviklingen på arbeidsmarkedet

Norsk økonomi har vært inne i en konjunkturoppgang siden sommeren 2003. Arbeidsledigheten har gått særlig ned i 2005 og hittil i 2006, og faller markert både målt ved antall registrerte ledige ved Arbeids- og velferdsetaten og målt ved Statistisk sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelse (AKU).

Sysselsettingsveksten i 1. halvår 2006 var den sterkeste siden 1998. Dette innebærer et godt arbeidsmarked for arbeidssøkere og andre som tilbyr sin arbeidskraft. Samtidig er det innen visse sektorer bedrifter, dvs. etterspørrere av arbeidskraft, som har utfordringer med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft.

Arbeidsstyrke og sysselsetting

Vekst i sysselsettingen, noe redusert sysselsettingsrate

Det har vært et høyt aktivitetsnivå i norsk økonomi i over tre år. Veksten har vært drevet av økt inter-

nasjonalt aktivitetsnivå, høye oljeinvesteringer og lave renter. God inntektsutvikling og sysselsetningsvekst har gitt økt privat konsum.

Ifølge tall fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) økte sysselsettingen med 0,3 pst. i 2004 og 0,6 pst. i 2005. En av årsakene til den forsiktige veksten i disse årene, til tross for god økonomisk vekst, var at bedriftene i starten av oppgangskonjunktoren var forsiktige med å foreta ansettelser,

slik at økt aktivitetsnivå ikke førte til en tilsvarende oppgang i sysselsettingen. Behovet for nyansettelser i bedriftene ble også dempet av nedgangen i sykefraværet i 2004.

Det har vært sterk vekst i sysselsettingen siden vår/sommer 2005. Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006 økte sysselsettingen med nærmere 56 000 personer (+ 2,5 pst.), til om lag 2 332 000 personer. Dette er den sterkeste veksten siden 1998. Det har også vært vekst i utførte ukeverk fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006, men denne veksten har vært svakere enn sysselsetningsveksten.

I OECD-området er Norge blant landene med høyest yrkesdeltakelse og sysselsetningsrate. Den samlede yrkesdeltakelsen i Norge var 72,4 pst. i 2005, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra 2004. Yrkesdeltakelsen var 76,2 pst. for menn og 68,7 pst. for kvinner. Sysselsetningsraten var 69,1 pst. i 2005, en nedgang på 0,2 prosentpoeng fra 2004. I 2005 var sysselsetningsraten 72,5 pst. for menn og 65,6 pst. for kvinner.⁵

Stigende etterspørsel etter arbeidskraft kommer også innvandrerne til gode

Veksten i sysselsettingen fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005 var sterkere blant innvandrere enn blant personer uten innvandrerbakgrunn. Fortsatt deltar innvandrerbefolkningen i mindre grad i arbeidslivet enn den samlede befolkningen. Arbeidsledigheten er også betydelig høyere blant ikke-vestlige innvandrere enn blant befolkningen for øvrig, jf. nærmere omtale nedenfor.

Andelen sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere var 57,5 pst. i 4. kvartal 2005, en økning på 0,9 prosentpoeng sammenlignet med samme periode i 2004⁶. Blant befolkningen samlet var 69,4 pst. i arbeid i 4. kvartal 2005. Sysselsettingen blant innvandrere varierer også med landbakgrunn. Det samlede sysselsetningsnivået er lavest blant personer fra Afrika og Asia, og høyest blant personer fra Norden og EU-landene for øvrig. Kvinner fra Afrika og Asia har lavest sysselsetningsrate med henholdsvis 35,7 og 44,5 pst. i 4. kvartal 2005.

Tall for etterkommere⁷ viser en samlet sysselsetningsrate på 55,9 pst. 4. kvartal 2005, en nedgang på 0,9 prosentpoeng fra samme periode i 2004. Raten er noe lavere enn blant førstegenera-

Boks 6.1 Nærmere om begreper knyttet til arbeidsstyrken

Arbeidsstyrken defineres ut fra Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) til Statistisk sentralbyrå (SSB). I denne undersøkelsen grupperes personene i ulike kategorier, avhengig av hva de svarer med hensyn til sin aktivitet i den uken undersøkelsen blir foretatt.

Sysselsatte er personer i alderen 16-74 år som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i undersøkelsesuken, samt personer som var midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon mv. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste, samt deltakere på sysselsettingstiltak (med lønn fra arbeidsgiver) regnes også som sysselsatte. Personer som deltar på kvalifiseringstiltak (uten lønn fra arbeidsgiver) regnes ikke som sysselsatte. *Sysselsetningsraten* regnes som andel sysselsatte i pst. av befolkningen i yrkesaktiv alder, dvs. 16-74 år. Etter endringer i AKU-statistikken med virkning fra 2006 utgjør 15-74-åringer personer i yrkesaktiv alder. Vi vil imidlertid bruke den tidligere definisjonen (16-74 år) på grunn av sammenlignbare tidsserier.

Arbeidsledige er personer uten inntektsgivende arbeid som har forsøkt å skaffe seg slikt arbeid i løpet av de siste fire ukene, og som kan påta seg arbeid i løpet av de neste to ukene etter intervjuetidspunktet. Arbeidsledighetsraten regnes som andel arbeidsledige i pst. av arbeidsstyrken.

Arbeidsstyrken er summen av de sysselsatte og de arbeidsledige, dvs. personer med tilknytning til arbeidsmarkedet. *Yrkesdeltakelsen* regnes som arbeidsstyrken i pst. av befolkningen i yrkesaktiv alder.

Personer *utenfor arbeidsstyrken* er personer som verken var sysselsatte eller arbeidsledige i undersøkelsesuken.

⁵ Aldersgruppen 16-74 år ligger til grunn for utregningene av yrkesdeltakelse og sysselsetting.

⁶ Førstegenerasjonsinnvandrere er personer født i utlandet av utenlandsfødte foreldre.

⁷ Etterkommere er personer født i Norge av utenlandsfødte foreldre.

sjonsinnvandrere. En må her ta i betraktning at over 60 pst. av etterkommerne i yrkesaktiv alder (16-74 år) er under 24 år, og mange vil følgelig være under utdanning og utenfor arbeidsmarkedet. Blant gruppen av etterkommere i alderen 25-39 år, var sysselsettingsraten 72,8 pst., tilsvarende 10 prosentpoeng over nivået i samme aldersgruppe blant førstegenerasjonsinnvandrerne.

Strammere arbeidsmarked og økt arbeidsinnvandring

Sysselsettingen er ventet å øke også i 2007, men med noe lavere veksttakt. I Nasjonalbudsjettet 2007 anslås en vekst i sysselsettingen på 2,6 pst. (+ 60 000 sysselsatte) i 2006 og 1,3 pst. (+ 30 000 sysselsatte) i 2007. Sysselsettingsveksten som er ventet i 2006 er den sterkeste siden 1998, som var toppåret under forrige høykonjunktur.

Aetats bedriftsundersøkelse for 2006 viser til stor optimisme blant bedriftene med hensyn til forventninger om sysselsettingen ett år fram i tid. Om lag en tredjedel av bedriftene venter vekst i sysselsettingen. Forventningene er betydelig oppjustert fra fjorårets bedriftsundersøkelse.

Optimismen understøttes av en kraftig vekst i tilgangen av ledige stillinger. Arbeids- og velferdsetatens statistikk viser at tilgangen av ledige stillinger annonsert i media var 43 pst. høyere i perioden 1. halvår 2006 sammenlignet med samme periode i 2005.

Ifølge Aetats bedriftsundersøkelse for 2006 har rekrutteringsproblemene økt sammenlignet med i 2005. Bedriftene meldte våren 2006 at de manglet nesten 60 000 personer, en økning på om lag 23 000 fra 2005. Sett i forhold til sysselsettingen er rekrutteringsproblemene størst innen produksjon av maskiner, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting⁸ og bygg og anlegg, ifølge undersøkelsen. Selv om rekrutteringsproblemene har økt, er de fortsatt av et noe mindre omfang enn under forrige oppgangskonjunktur. Økt arbeidsinnvandring til Norge, blant annet for å dekke arbeidskraftbehov innen bygg og anlegg og oljerelatert industri, kan være en forklaring på hvorfor rekrutteringsproblemene er mindre enn i toppårene under forrige høykonjunktur på slutten av 1990-tallet. Trolig har mangelen på arbeidskraft blitt en større utfordring for enkelte arbeidsgivere siden bedriftsundersøkelsen ble gjennomført våren 2006.

Norge har siden utvidelsen av EØS-området 1. mai 2004 hatt betydelig tilstrømning av arbeidstakere fra de nye EØS-landene. Det er liten arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS. Tall fra Utlendingsdirektoratet (UDI) viser at det ble utstedt totalt 37 200 arbeidstillatelser til personer fra de nye EU/EØS-landene i 2005. Det er en økning på tilnærmet 30 pst. sammenlignet med 2004. I 1. halvår 2006 ble det utstedt 24 700 arbeidstillatelser til borgere av de nye EU/EØS-landene. Dette er 47 pst. flere enn i samme periode i 2005. Nær 90 pst. av arbeidstillatelsene i 1. halvår 2006 ble gitt til personer fra Polen eller Litauen. Som følge av den høye etterspørselen etter arbeidskraft har tilstrømningen av arbeidstakere fra disse landene til Norge vært større enn til de øvrige nordiske landene.

De fleste tillatelsene gjelder for relativt kort tid (inntil 6 måneder). Det tyder på at mange jobber på korte oppdrag, for eksempel sesongarbeid. En betydelig del blir imidlertid i landet lenger enn den tiden den enkelte arbeidstillatelsen gjelder for. Nærmere halvparten av tillatelsene som ble gitt i 2005 var fornyelser. Det indikerer at mange av de som får midlertidig arbeid etter hvert får mer langvarig arbeid. Ved utgangen av 2005 var 10 400 sysselsatte fra de nye EØS-landene registrert bosatt i Norge. Det var 2 600 flere enn året før.

Arbeidsledighet

Markert nedgang i ledigheten

Sterk vekst i sysselsettingen siden sommeren 2005 har bidratt til klar nedgang i både AKU-ledige og registrerte ledige.

I gjennomsnitt var det registrert 83 500 helt ledige ved Aetat i 2005, eller om lag 3,5 pst. av arbeidsstyrken. Dette er en nedgang på om lag 9 pst. fra 2004. Nedgangen forsterket seg mot slutten av 2005 og ledigheten har fortsatt å avta kraftig inn i 2006. I 1. halvår 2006 var det registrert gjennomsnittlig 68 300 (2,8 pst.) helt ledige ved Arbeids- og velferdsetaten. Dette er en nedgang på 18 500 personer (-21 pst.) i forhold til 1. halvår 2005. Ved utgangen av august 2006 var det registrert 65 700 ledige ved Arbeids- og velferdsetaten. Dette er det laveste som er registrert siden 1. halvår 1999.

Ledigheten avtar sterkere for menn enn for kvinner. Det har sammenheng med at arbeidsledigheten går mest ned innen typisk mannsdominerte yrker som industri, bygg og anlegg og ingeniør- og IKT-fag. Ledigheten faller i alle fylker og for alle yrkesgrupper. Ifølge statistikk fra Arbeids- og velferdsetaten faller også ledigheten for alle utdanningsnivåer. Dette reflekterer bredden i konjunkturoppgangen.

⁸ Eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting er en sammensatt næringsgruppe som omfatter blant annet forskjellige type konsulentbedrifter og rengjøringsbedrifter.

Boks 6.2 AKU og registrert ledighet

I Norge er det to offisielle mål på arbeidsledigheten:

Registrert arbeidsledighet: Arbeids- og velferdsetaten registrer de som har meldt seg som helt ledige arbeidssøkere. Dette er personer som har vært uten arbeid de siste to ukene. Personer som deltar i tiltak telles ikke med blant de helt ledige. Yrkeshemmede under attføring telles heller ikke med blant de registrerte ledige.

Arbeidsledighet ifølge AKU: Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU) er en utvalgsbasert undersøkelse hvor et utvalg personer i yrkesaktiv alder (15-74 år) blir spurt om sin status i forhold til arbeidsmarkedet. For å bli kategorisert som helt ledig må personen ha vært aktiv arbeidssøker de fire siste ukene og må kunne begynne i arbeid i løpet av en to-ukersperiode. Etter endringer i AKU-statistikken med virkning fra 2006 utgjør 15-74-åringer personer i yrkesaktiv alder. Vi vil imidlertid bruke gamle definisjon (16-74 år) på grunn av sammenliknbarhet i tidsserier.

De to målene for arbeidsledighet kan gi noe forskjellige resultater, fordi:

- Dataene er samlet inn på forskjellige måter. Etatens tall er en totaltelling basert på deres

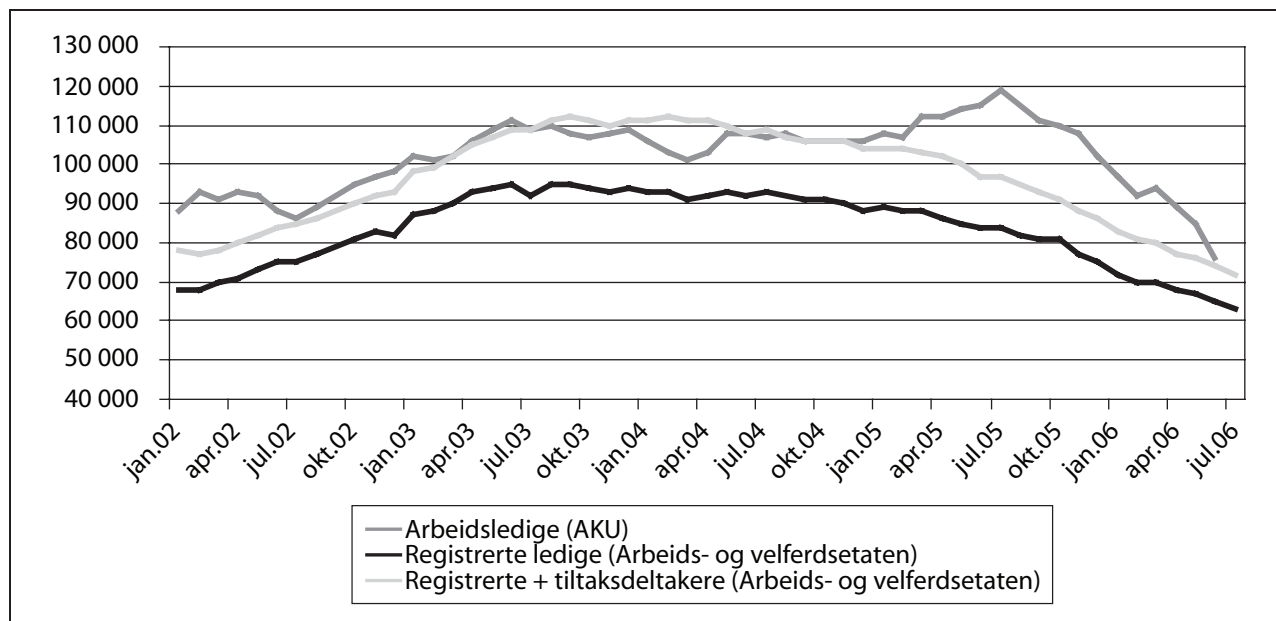
register, mens AKU kan ha tilfeldige utslag på grunn av at den er en utvalsundersøkelse. Arbeidsledige som ikke har rett til dagpenger kan ha liten interesse i å melde seg ledig ved arbeidskontoret. AKU vil derfor inneholde flere unge arbeidssøkere enn etatens register. Det motsatte vil være tilfellet for de eldste arbeidsledige, som selv om de mottar dagpenger ofte er lite aktive arbeidssøkere.

- Definisjonen er noe forskjellig. Deltakere på arbeidsmarkedstiltak regnes for eksempel ikke som registrerte arbeidsledige i etatens statistikk, mens noen av disse kan regnes som arbeidsledige ifølge AKU, avhengig av om de svarer at de er aktive arbeidssøkere.
- Flere yrkeshemmede registrert ved Arbeids- og velferdsetaten og bedre oppfølging av yrkeshemmede kan ha bidratt til at flere yrkeshemmede enn tidligere svarer positivt på at de er aktive arbeidssøkere i AKU.

Det er AKU-tall som brukes ved internasjonale sammenlikninger.

Etter en periode med ulik utvikling i AKU-ledige og etatens registrerte helt ledige, viser nå begge ledighetsmålene en trend med nedgang i ledigheten, jf. figur⁹. Det har vært nedgang i AKU-ledigheten siden 2. halvår 2005. Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006 var det en nedgang i AKU-ledigheten på nærmere 22 000 personer. I 1. halvår 2006 utgjorde AKU-ledige 3,8 pst. av arbeidsstyrken.

⁹ Fra 1. juli 2004 fikk Aetat ansvaret for saksbehandlingen etter §11.5 i Folketrygdloven, og yrkeshemmede ble registrert hos Aetat tidligere i attføringsprosessen. I perioden med ulik utvikling mellom Aetats registrerte ledige og AKU-ledige kan ledighetsnivået i AKU ha blitt trukket noe opp av at flere yrkeshemmede svarte på en slik måte at de ble regnet som arbeidsledige i AKU.

Figur 6.1 Utviklingen i antall helt ledige og summen av helt ledige og ordinære tiltaksdeltakere registrert ved etaten (januar 2002 til juli 2006) og ledighetsutviklingen ifølge AKU-tall (januar 2002 til juni 2006), sesongjusterte tall

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten og SSB

Mange arbeidssøkere har arbeidssøkerperioder av lengre varighet

Antall personer som opplever langvarig ledighet faller i tråd med samlet ledighet. Andelen av alle registrerte ledige med langvarig ledighet har derfor holdt seg om lag konstant. Flere indikatorer kan benyttes for å illustrere denne utviklingen:

- Arbeids- og velferdsetaten har det siste året i større grad brukt begrepet arbeidssøkervarighet i sin statistikk, ettersom man da får informasjon om samlet periode som arbeidssøker ved etaten. I 1. halvår 2006 var det registrert gjennomsnittlig om lag 34 200 *helt ledige langtidsarbeidssøkere*¹⁰. Disse utgjorde halvparten av alle helt ledige arbeidssøkere. Denne andelen har

vært relativt stabil de siste årene, jf. tabell nedenfor. Andelen helt ledige langtidsarbeidssøkere er tilnærmet lik for kvinner og menn, men øker med alderen.

- Langtidsledige gir informasjon om arbeidssøkere har vært registrert sammenhengende som helt ledig i 26 uker eller mer ved Arbeids- og velferdsetaten. Andelen langtidsledige har i likhet med andelen helt ledige langtidsarbeidssøkere, vært stabil de siste årene, jf. tabell nedenfor.
- Antall langtidsledige blir også målt via SSBs Arbeidskraftundersøkelse (AKU).¹¹ Her omfatter langtidsledige arbeidssøkende personer med en sammenhengende ledighetsperiode på over et halvt år fram til intervju tidspunktet, og som fortsatt er ledige. Ifølge AKU har det vært vekst i andelen langtidsledige, som utgjorde 39 pst. i 1. halvår 2006.

¹⁰ Tall for langtidsarbeidssøkere gir informasjon om samlet periode som arbeidssøker hvor tiltaksdeltakelse, delvis syssetting eller arbeidsforhold av kortere varighet ikke påvirker den samlede arbeidssøkerperioden. Helt ledige langtidsarbeidssøkere har en arbeidssøkerperiode på minst 26 uker, og er registrert som helt ledig ved tidspunkt for dataauthenting.

¹¹ Langtidsledige er i AKU personer med en sammenhengende ledighetsperiode på over et halvt år fram til intervju tidspunktet, og som fortsatt er ledige.

Antall og andel helt ledige langtidsarbeidssøkere. Antall og andel langtidsledige. Årsgjennomsnitt 2004 til 1. halvår 2006

	Antall helt ledige langtidsarbeidssøkere	Andel helt ledige langtidsarbeidssøkere som pst. av alle helt ledige arbeidssøkere	Langtidsledige som pst. av alle helt ledige arbeidssøkere
2004	46 200	51 %	25 000
2005	42 300	51 %	21 400
1. halvår 2006	34 200	50 %	17 800

Kilde: Arbeids- og velferdsetaten

Et mindre antall langtidsarbeidssøkere mottar ventestønad. Ventestønad gis til arbeidssøkere som fortsatt er ledige etter at de har gått ut en lang dagpengeperiode på to år, og som i løpet av de fire siste årene forut for dagpengeperioden har vært i arbeid i minst tre år. Ved utgangen av desember 2005 mottok 2 700 personer ventestønad fra Aetat. Dette er en økning på 1 300 personer fra desember 2004. En årsak til veksten i 2005 er endringer i dagpengeregulverket som ble gjort med virkning fra 1. januar 2003. Fra denne datoen ble lang dagpengeperiode nedkortet fra 3 til 2 år. I 2005 var det derfor både arbeidssøkere som avsluttet 3 år med dagpenger og arbeidssøkere som avsluttet 2 år med dagpenger. Ved utgangen av juni 2006 mottok 2 800 personer ventestønad. Dette er en vekst på 700 personer fra juni 2005.

Fallende arbeidsledighet blant unge

Ledighetsprosenten er særlig høy blant unge. Ifølge arbeidskraftsundersøkelsen har aldersgruppen 16-24 år en ledighet som er om lag tre ganger høyere enn aldersgruppen 25-54 år, målt i prosent av arbeidsstyrken. Unge arbeidssøkere har mindre arbeidserfaring enn eldre, og ungdom går mer inn og ut av arbeid og utdanning enn andre aldersgrupper. De unge har ofte ekstrasjobber og engasjementer, som gir en løsere tilknytning til arbeidsmarkedet. Ledighetsperiodene til unge er betydelig kortere enn for eldre. Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006 har ledigheten falt mer for unge enn for eldre arbeidssøkergrupper.

Få arbeidsledige seniorer, men høy andel langtidsarbeidssøkere

Det er lav arbeidsledighet blant personer over 55 år. 1. halvår 2006 var det registrert gjennomsnittlig

8 900 helt ledige seniorer ved Arbeids- og velferdsetaten, eller 2,1 pst. av arbeidsstyrken. Selv om arbeidsledigheten blant seniorer er lav, er det mange som står lenge uten arbeid. Andelen helt ledige langtidsarbeidssøkere som var over 55 år var 72 pst. 1. halvår 2006. Denne andelen har vært økende de siste årene.

Høyere ledighet blant innvandrere enn i den samlede befolkningen

Innvandrere deltar i mindre grad i arbeidslivet enn den samlede befolkningen og har høyere arbeidsledighet enn befolkningen for øvrig.

Den registrerte arbeidsledigheten blant første-generasjonsinnvandrere var 7,3 pst. av arbeidsstyrken i 2. kvartal 2006. Dette er en nedgang på 1,7 prosentpoeng sammenlignet med 2. kvartal 2005. Innvandrere hadde likevel en ledighetsprosent som var over tre ganger så høy som personer uten innvandringsbakgrunn. Denne forskjellen har vært stabil over lang tid. Ledighetsnedgangen er sterkere blant personer uten innvandringsbakgrunn enn blant personer med innvandringsbakgrunn. Innvandrere fra Afrika har høyest ledighet med 14,9 pst., dvs. syv ganger høyere enn de uten innvandrerbakgrunn.

Den registrerte ledigheten blant etterkommere utgjorde 4,6 pst. av arbeidsstyrken i 2. kvartal 2006. Dette er 1,5 prosentpoeng lavere enn 2. kvartal 2005. Ledigheten var noe høyere blant de med ikke-vestlig bakgrunn enn de med vestlig bakgrunn.

Flere kvinnelige undersysselsatte

Undersysselsatte er deltidssysselsatte som søker mer arbeid. Ifølge AKU var det 98 000 undersysselsatte i 2005, hvorav 74 pst. var kvinner. Dette er

uendret fra 2004. I 1. halvår 2006 var det en gjennomsnittlig vekst i antall undersysselsatte på 10 000 i forhold til 1. halvår 2005, til 113 000 personer. Kvinnene stod for brorparten av økningen, og flertallet av de undersysselsatte jobber innen helse- og sosialtjenester eller i detaljhandel. Som andel av alle deltidssysselsatte utgjorde undersyssettingen nærmere 18 pst. i 1. halvår 2006.

Utviklingen i antall yrkeshemmede arbeidssøkere

Moderat nedgang i antall yrkeshemmede

Mens antall ordinære arbeidssøkere har blitt redusert gjennom 2005 og 2006, har antall yrkeshemmede arbeidssøkere registrert i Arbeids- og velferdsetaten så langt holdt seg på et høyt nivå. Nedgangen har hittil vært moderat. I 2005 var det i gjennomsnitt 93 300 registrerte yrkeshemmede. Dette var en vekst på 8 pst. sammenlignet med 2004. I 1. halvår 2006 var det i gjennomsnitt registrert om lag 91 800 yrkeshemmede, tilsvarende en nedgang på drøye 3 pst. sammenlignet med tilsvarende periode i 2005.

Ved utgangen av august 2006 var det om lag 87 400 yrkeshemmede. Nedgangen har bl.a. sammenheng med det bedre arbeidsmarkedet. Det forventes en ytterligere nedgang i antall yrkeshemmede i 2007.

Antall yrkeshemmede påvirkes av tallet på nyregistrerte yrkeshemmede, varigheten av attføringsløpet og hvor mange som slutter å melde seg hos Arbeids- og velferdsetaten. Tallet på yrkeshemmede har økt betydelig de siste årene, hovedsakelig som følge av at flere har kommet til. Denne veksten var særlig stor i 2004 og i 1. halvår av 2005. Dette må ses i sammenheng med utviklingen i antall personer som mottar ulike helserelaterte ytelser fra folketrygden, som sykepenger og rehabiliteringspenger, jf. utviklingstrekk under resultat-område 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak. For å stimulere til økt yrkesdeltakelse og forhindre lange passive stønadsløp med varig utstøting er det de siste årene iverksatt flere omfattende endringer i regelverket for de arbeids- og helserelaterte ytelsene. Formålet har vært å foreta en dreining fra passive ytelser til aktive tiltak som yrkesrettet attføring. Økt fokus på yrkesrettet attføring har medført et høyt antall yrkeshemmede arbeidssøkere som dermed delvis har sammenheng med et ønske om at flere skal få mulighet til å delta i arbeidslivet.

I 2005 var antall personer som avsluttet yrkesrettet attføring noe høyere enn tilstrømmingen. Denne utviklingen har fortsatt og styrket seg i 2006. Antall yrkeshemmede har dermed vist noe nedgang det siste året. Det forventes at denne

Boks 6.3 Statistisk begrepsavklaring –yrkeshemmede og funksjonshemmede

Som *yrkeshemmede* regnes arbeidssøkere som er registrert i Arbeids- og velferdsetaten og som har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid nedsatt, eller fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig innskrenket. Årsaken kan være enten sykdom, skade eller lyte eller sosial mistilpasning.

Som *funksjonshemmede* regnes personer som selv oppfatter at de har en funksjonshemming –definert som fysiske eller psykiske helseproblemer av mer varig karakter som kan medføre begrensninger i det daglige liv. Denne definisjonen er brukt i en utvalgsundersøkelse utført av Statistisk Sentralbyrå (tilleggsundersøkelse til arbeidskraftundersøkelsen) som omfatter befolkningen i alderen 15 til 66 år.

Undersøkelsen til SSB baserer seg på hva folk selv oppfatter som funksjonshemming og tar dermed utgangspunkt i subjektive vurderinger. Det er på denne bakgrunn viktig å skille de to statistiske begrepene –«funksjonshemmede» og «yrkeshemmede» fra hverandre. At arbeidskraftundersøkelsen er en utvalgsundersøkelse og at den baserer seg på subjektive vurderinger vil kunne bidra til usikkerhet knyttet til målingene og variasjoner i sysselsettings- og ledighetsutviklingen fra en undersøkelse til neste.

utviklingen vil fortsette i 2007 som følge av den gode situasjonen på arbeidsmarkedet.

Flere yrkeshemmede har behov for omfattende bistand og tilrettelegging. Dette kan føre til lengre varighet av attføringsløpet. Attføringsløpet kan deles opp i flere faser. Først behandles søknad om yrkesrettet attføring etter de inngangsvilkår som gjelder for yrkesrettet attføring. De fleste yrkeshemmede har rettigheter etter kap. 11 i folketrygden. Derneft blir bistandsbehovet vedkommende måtte ha for å komme i høvelig arbeid kartlagt og avklart i dialog med den enkelte yrkeshemmede. Når etaten har funnet et egnet tilbud/tiltaksarrangement starter vedkommende tiltaksfasen. Ved enkelte tilfeller vil det være behov for flere påfølgende tiltak, såkalt tiltakskjedning, for at vedkommende skal komme i arbeid.

Som hovedregel vil yrkeshemmede arbeidssøkere tilbringe mesteparten av sin tid i aktive tiltak mens de er registrert ved Arbeids- og velferdsetaten. Opplysninger innhentet fra Arbeids- og velferdsdirektoratet viser at samlet vente- og kartleg-

gingstid fra førstegangsregistrering som yrkeshemmet til første tiltak har gått noe ned i 1. halvår 2006 sammenlignet med tilsvarende periode i 2005. I 1. halvår 2006 var om lag 68 pst. av de yrkeshemmede i gjennomsnitt i aktive tiltak. For 1. halvår 2005 var tilsvarende andel om lag 66 pst.

Andelen registrerte yrkeshemmede er noe større for kvinner enn for menn. Muskel- og skjelett-sykdommer og psykiske lidelser er de klart største diagnosegruppene. Henholdsvis 33 og 22 pst. av alle yrkeshemmede i 2005 var registrert under disse to diagnosegruppene. Yrkeshemmede omfatter både personer med rett til folketrygdytelse under attføring og andre yrkeshemmede uten slike rettigheter. Når det gjelder utviklingen i antall attføringspengeomottakere vises det til omtale under resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak, herunder kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring.

«Stortinget har bedt om å få utarbeidet årlige rapporter som viser funksjonshemmedes vilkår og situasjon på arbeidsmarkedet, jf anmodningsved-

tak nr. 168 av 15.12.2003, Budsjett-innst. S.nr. 5 (2003-2004) og St.prp.nr.2 (2004-2005). Det vises til stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering for nærmere rapportering på dette området.

Utfordringer for arbeidsmarkedspolitikken i 2007:

- Bistå arbeidsgiverne med å fylle ledige stillinger i en oppgangstid med stor etterspørsel etter arbeidskraft.
- Redusere arbeidsledigheten, med fokus på utsatte grupper på arbeidsmarkedet, herunder langtidsledige/langtidsarbeidssøkere, innvandrere og ungdom.
- Motvirke at personer trekker seg varig ut av arbeidsstyrken, herunder bidra til at flere yrkeshemmede arbeidssøkere kommer i arbeid gjennom et aktivt attføringstilbud og et godt arbeidsmarked.

Målstruktur

I lys av ambisjonene om høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften, samt utfordringene som er reist ovenfor, legges det til grunn føl-

gende målstruktur under resultatområde 2 Arbeidsmarked for 2007:

Hovedmål	Delmål
1. Høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften	1.1 Velfungerende arbeidsmarked 1.2 Dekke behov for arbeidskraft i bransjer og næringer med mangel på arbeidskraft 1.3 Høy overgang til arbeid for ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere, herunder forebygge langvarig ledighet
2. Inntektssikring for den enkelte	2.1 Sikre rettigheter til enkeltpersoner slik at de kan sørge for sitt livsopphold

En forutsetning for høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften er et velfungerende arbeidsmarked som sørger for at prosessen med å bringe sammen tilbydere og etterspørrere av arbeidskraft skjer uten unødvendig spill av tid. Gjennom et velfungerende arbeidsmarked skal bedriftene kunne få dekket sitt behov for ulike typer arbeidskraft, og personer som ønsker å tilby sin arbeidskraft, skal kunne ha muligheten til å få og beholde arbeid. Dette skal bidra til at ledigheten blir lav og at avgang fra arbeidslivet blir motvirket.

Dette målet handler også om å bidra til økt tilgang på kvalifisert arbeidskraft fra utlandet for å avhjelpe mangel på arbeidskraft i enkelte bransjer og næringer.

Kampen mot arbeidsledighet og for inkludering i arbeidslivet krever en målrettet og aktiv

arbeidsmarkedspolitikk, samt ryddige arbeidsforhold og et godt arbeidsmiljø, jf. også omtale under resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet og resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak.

For den enkelte er deltakelse i arbeidslivet den viktigste *sikring av egen inntekt*. Høy sysselsetting og lav ledighet vil være et avgjørende bidrag for å utjevne levekårene i samfunnet. Samtidig er det viktig med et godt økonomisk sikkerhetsnett for de som midlertidig faller utenfor arbeidslivet.

Til hovedmålet om et velfungerende arbeidsmarked og inntektssikring for den enkelte er det knyttet ulike delmål som konkretiserer hvordan regjeringens ambisjoner skal nås. Arbeids- og velferdsetaten vil ha et særlig ansvar i forhold til å bidra og legge til rette for at målene for arbeids-

markedspolitikken nås. Nedenfor utdypes departementets strategier og tiltak for 2007, samt rapport og status for 2005 og 1. halvår 2006, under de ulike delmålene.

Hovedmål 1. Høy yrkesdeltakelse og god utnyttelse av arbeidskraften

Delmål 1.1. Velfungerende arbeidsmarked

Strategier og tiltak

Regjeringen har som mål at flest mulig personer skal kunne delta i ordinært arbeid, og færrest mulig personer skal være mottakere av passive stønader, jf. St.prp. nr 46 (2004-2005). Hovedstrategien i arbeidsmarkedspolitikken er å stimulere til aktiv jobbsøking. Arbeids- og velferdsetaten skal legge til rette for aktiv jobbsøking slik at ledighetsperioden blir kortest mulig. Dette er viktig både av hensyn til den enkelte og av hensyn til økonomiens virkemåte i en høykonjunktur med stor etterspørsel etter arbeidskraft.

Virkemidlene for å sikre aktiv jobbsøking og god mobilitet i arbeidsmarkedet er god informasjon, rådgiving og tett oppfølging av den enkelte arbeidssøker. For å sikre at arbeidssøkere er aktive jobbsøkere stilles det også ulike krav til aktivitet for den enkelte arbeidssøker. Det er bl.a. utformet atferdskrav i regelverket for ulike livsoppholdsytelser som den enkelte plikter å etterkomme ved mottak av ytelsene. Dette bidrar til å stimulere jobbsøkingen og fremme overgang til arbeid.

Utvikling av gode selvhjelpssystemer er viktig for å skape et velfungerende arbeidsmarked. God og dekkende informasjon om de ledige stillingene er en avgjørende forutsetning for Arbeids- og velferdsetatens betjening av de store strømmene på arbeidsmarkedet. Dette innebærer at etaten må ha god kunnskap om arbeidsgivers behov og om arbeidsmarkedet lokalt og regionalt. Det skal legges til rette for mobilitet i arbeidsmarkedet og effektiv formidling av arbeidskraft. Arbeidssøkere skal i størst mulig grad settes i stand til selv å ta ansvar for å komme i arbeid slik at Arbeids- og velferdsetatens ressurser kan innrettes mot de grupper og enkeltpersoner som trenger mer omfattende bistand.

De lokale arbeids- og velferdskontorene vil være tilretteleggere for en slik strategi. For at brukerne lettere skal kunne registrere seg som arbeidssøkere, orientere seg i arbeidsmarkedet og aktivt søke ledige stillinger, skal etaten motivere og veilede brukerne til å benytte selvbetjeningsløsningene på etatens internetsider.

For å lykkes med ambisjonen om et velfungerende arbeidsmarked er det viktig at myndighetene har et godt samarbeid med lokalt næringsliv

og arbeidsgivere slik at ledige stillinger raskt kan besettes. Hvis ikke ledige stillinger besettes, kan det ha betydelige konsekvenser for produksjonen i samfunnet. Arbeidsgivere som melder ledige stillinger direkte til de lokale kontorene skal derfor gis rask og målrettet rekrutteringsbistand.

Rapport og status

2005 var i stor grad preget av tilrettelegging for ny arbeids- og velferdsforvaltning (NAV). Målet om en god og stabil gjennomføring av arbeidsmarkedspolitikken gjennom etableringen av ny arbeids- og velferdsforvaltning dannet et utgangspunkt for Aetats arbeid med NAV-reformen i 2005 og 1. halvår 2006.

Bak nivåtallene som ble presentert under utviklingstrekk på arbeidsmarkedet ligger store endringer og strømmer i arbeidsmarkedet fra det ene året til det andre. Hvert år etableres det og legges ned et stort antall bedrifter og virksomheter. Hvert år skifter også et betydelig antall arbeidstakere jobb og nye arbeidstakere melder seg på arbeidsmarkedet. Totalt 322 000 helt ledige arbeidssøkere registrerte seg i løpet av 2005 ved Aetat. Dette var 16 000 færre enn i 2004. Til sammenligning var det i gjennomsnitt 83 500 registrerte arbeidsledige i 2005. Dette viser at mange opplever å bli arbeidsledige i løpet av et år, men at ledighetsperioden er kort for de fleste.

De fleste beslutninger om arbeidssøking, jobbskifter, utdanning/kvalifisering, ansettelse, nyetableringer mv. gjennomføres uten direkte medvirkning fra arbeidsmarkedsmyndighetene. Undersøkelser viser at de vanligste søkekanalene for arbeidssøkere er annonser, direkte kontakt mellom arbeidssøker og arbeidsgiver og etatens internetsider. Etatens internetsider inneholder oversikt over tilnærmet alle offentlig utlyste stillinger. Arbeidsgivere med ønske om rekrutteringshjelp melder ledige stillinger direkte til etaten. Tilgangen på ledige stillinger meldt direkte til Aetat var 10 pst. høyere i 1. halvår 2006 enn i 1. halvår 2005. Tilgangen på ledige stillinger registrert av arbeidsgiver på etatens hjemmesider var også vesentlig høyere i 1. halvår 2006 sammenlignet med samme periode i 2005. I tillegg har beholdningen av ledige stillinger utlyst i media økt sterkt. Denne utviklingen må sees i sammenheng med den sterke veksten i etterspørsel etter arbeidskraft, jf. omtale om utviklingen på arbeidsmarkedet ovenfor.

Etaten har i 2005 forbedret sin rolle som tjenesteyter overfor arbeidssøkere med sikte på en rask overgang til ordinært arbeid. Tilrettelegging av et bredt spekter av jobbsøkingsaktiviteter i jobbsentrene, tilbudene på etatens internetsider (her-

under selvbetjeningssystemet for arbeidssøkere og arbeidsgivere), og målrettet og systematisk oppfølging av arbeidssøkere har bidratt til dette, jf. også omtale under kap. 630 Aetat.

Etaten har lagt til rette for aktiv jobbsøking i jobbsentrene og gjennom tilbudene på etatens hjemmesider. Arbeidssøkerne kan her legge inn informasjon om seg selv og sin kompetanse uten oppmøte på Aetat lokal. Arbeidsgivere kan også selv søke etter arbeidskraft i etatens CV-base på internett som omfatter alle registrerte ledige. Det har vært en jevnt økende andel selvregistrerte arbeidssøkere på etatens hjemmesider siden etableringen av de nye selvbetjeningstjenestene i 2004. Andelen arbeidssøkere som registrer seg selv på etatens nettsider var i 1. halvår 2006 67 pst. Dette er en økning på 14 prosentpoeng, sammenlignet med tilsvarende periode i 2005.

Aetat videreførte i 2005 oppfølgingsarbeidet hvor arbeidssøkere skal bli kontaktet av Aetat minst hver 3. måned. Fokuset er jobbsøking, samt ev. ytterligere veiledning og kartlegging av bistandsbehov.

Videre har Aetat i 2005 jobbet målrettet for å styrke kunnskapen og kontakten mot et bredt spekter av arbeidsgivere. Formålet har vært å kunne gi rask og effektiv rekrutteringsbistand til arbeidsgivere som melder oppdrag direkte til etaten. Etaten melder om at det tilvises arbeidssøkere til de fleste utlyste stillinger, men at det i enkelte fylker og i enkelte yrker nå er vanskelig å finne kvalifisert arbeidskraft til ledige stillinger. Styrking av arbeidsgiverkontakten og utnytting av EURES-nettverket (EUROpean Employment Services) har bidratt til å bistå arbeidsgiverne i å få dekket sine behov for arbeidskraft.

Delmål 1.2. Dekke behov for arbeidskraft i næringer og bransjer med mangel på arbeidskraft

Strategier og tiltak

For å bistå arbeidsgivere med å fylle ledige stillinger i en oppgangstid, vil en hovedstrategi for regjeringen være å mobilisere de arbeidskraftsressursene som finnes blant dagens ledige, undersysselatte og Arbeids- og velferdsetatens øvrige brukere, jf. også målene for NAV-reformen i St.prp. nr 46 (2004-2005). En del av disse mangler de kvalifikasjoner som arbeidsgiverne etterspør. Det er derfor viktig dagens ledige, undersysselatte og etatens øvrige brukere gis opplæring som setter dem i stand til å kunne gå inn i de ledige jobbene, jf. omtale under delmål 1.3, samt resultatområdene 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak og 6 Integrering og mangfold.

Oppgangstider og mangel på arbeidskraft i enkelte yrker tydeliggjør også behovet for tilgang på arbeidskraft fra utlandet. Arbeidsinnvandring tilfører ny kompetanse og demper pris- og kostnadsveksten. Ifølge Aetats bedriftsundersøkelse for 2006 er rekrutteringsproblemene særlig store innen produksjon av maskiner, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting og bygg og anlegg, jf. omtale av utviklingen på arbeidsmarkedet ovenfor.

EØS-avtalens bestemmelser om fri personbevegelighet og overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked legger til rette for at arbeidskraftsmobiliteten fra EØS-området kan skje i ordnede former. Regjeringen vil videreutvikle samarbeidet med de nordiske nabolandene og EU på dette området for å motvirke vedvarende flaskehalser i arbeidsmarkedet.

I utgangspunktet er overgangsordningene for arbeidstakere fra de nye EU/EØS-landene videreført for en treårsperiode fra 1. mai 2006. Regjeringen vil likevel foreta en ny vurdering i løpet av denne perioden, blant annet på bakgrunn av utsiktene til et strammere arbeidsmarked, bedre sikkerhet for ordnede lønns- og arbeidsvilkår og endringer i overgangsordningene i andre land som kan føre til at konkurransen om arbeidskraften øker, jf. også omtale under resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet og resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring. Det legges opp til fortsatt tett dialog med arbeidslivets parter rundt disse problemstillingene.

Arbeids- og velferdsetaten samarbeider med de andre europeiske arbeidsmarkedsmyndighetene og EU-kommisjonen gjennom EURES (EUROpean Employment Services). En hovedoppgave er å betjene norske arbeidsgivere som ønsker å rekruttere arbeidskraft fra andre EØS-land og norske arbeidssøkere som ønsker å søke jobb i andre EØS-land. For å øke omfanget av rekrutteringer fra EØS-området, legges det opp til en styrking av etatens arbeid knyttet til EURES-tjenesten i 2007. Styrkingen vil omfatte rekrutteringsbistand til arbeidsgivere, markedsføring og opplæring i arbeidsgiver-service for ansatte ved de ulike NAV-kontorene, deltakelse i rekrutteringsmesser, samt andre arbeidsgiverrettede aktiviteter. Departementet vil i samråd med Arbeids- og velferdsdirektoratet vurdere hvordan styrkingen kan legges opp for å kunne øke tilgangen på utenlandske arbeidstakere og gi informasjon om vilkår for å arbeide i Norge.

Videre legges det opp til en regulert og behovsstyrt arbeidsmigrasjon fra land utenfor EØS for å dekke arbeidskraftsbehov og tilføre verdifull kompetanse på enkelte områder. Kortere saksbehandlingstid for behandling av søknader om arbeidstil-

latelser kan bidra til å gjøre Norge mer attraktiv for arbeidsmigranter. Regjeringen vil derfor styrke saksbehandlingskapasiteten i Utlendingsdirektoratet i 2007 for å redusere saksbehandlingstiden for søknader som behandler søknader fra faglærte arbeidskraft utenfor EØS, jf. omtale under kap. 690 Utlendingsdirektoratet. Regjeringen vil vurdere behovet for eventuelle endringer i regelverket for arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS.

Økt rekruttering fra utlandet skal sammen med arbeidsrettet innsats overfor ledige, undersysselsatte og etatens øvrige brukere, bidra til økt tilgang på arbeidskraft.

Rapport og status

Innflyttingen til Norge var i 2005 på nivå med høykonjunkturåret 1998, både totalt og fra EØS-området. I tillegg kommer personer på midlertidig arbeid i Norge. Ifølge tall fra SSB var i alt 38 000 lønnstakere registrert som ikke-bosatte i Norge i 4. kvartal 2005. Dette er arbeidstakere som er i Norge i mindre enn seks måneder, og personer som pendler over grensen for å arbeide i Norge. Det var en økning på 19 pst. av slik arbeidskraft i forhold til samme periode i 2004. I tillegg kommer selvstendig næringsdrivende som er registrert som ikke-bosatte i Norge.

Behovet for utenlandsk arbeidskraft blir i hovedsak dekket av borgere fra land som er omfattet av retten til fri bevegelse innenfor EU/EØS. EU har utpekt 2006 som det europeiske året for arbeidstakermobilitet. Gjennom EØS-avtalen og EURES-nettverket har norske myndigheter bistått med å få utenlandsk arbeidskraft til Norge. Særlig har innslaget av arbeidstakere fra enkelte av de nye EØS-landene blitt større og gjelder nå flere sektorer enn før EU-utvidelsen i 2004, jf. omtale under utviklingen på arbeidsmarkedet ovenfor. Av de 38 000 sysselsatte kom 41 pst. fra Norden og 24 pst fra de nye EØS-landene.

Arbeidsinnvandringen fra de nye EØS-landene har så langt bidratt til å lette flaskehalsproblemer innenfor næringer med særlig mangel på arbeidskraft bl.a. bygg- og anleggsbransjen. God tilgang på utenlands arbeidskraft har slik bidratt til en høyere verdiskapning her til lands enn hva som ellers hadde vært mulig.

Det er liten arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS. Det vises til omtale under resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring når det gjelder rapport og status for dette.

Delmål 1.3 Høy overgang til arbeid for ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere, herunder forebygge langvarig ledighet

Strategier og tiltak

Høy arbeidsinnsats er en forutsetning for høy verdiskapning i årene fremover. For å sikre høy yrkesdeltakelse, lav ledighet og redusert fattigdom vil regjeringen føre en aktiv arbeidsmarkedspolitikk som både legger til rette for at arbeidssøkere kommer i arbeid og motvirker utstøting fra arbeidslivet.

Arbeidssøkere har ulike forutsetninger for å lykkes på arbeidsmarkedet. Selv med et gunstig arbeidsmarked vil enkelte ha et større bistandsbehov for å kunne delta i arbeidslivet enn andre. I en høykonjunktur, med relativt lav arbeidsledighet, vil en gjennomsnittlig arbeidssøker registrert ved Arbeids- og velferdsetaten dessuten ha svakere kvalifikasjoner og større bistandsbehov enn i en lavkonjunktur. Utfordringene er knyttet til å utnytte den høye etterspørselen etter arbeidskraft for å få ulike grupper i randsonen av arbeidsmarkedet over i arbeid, jf. også omtale under utviklingen på arbeidsmarkedet ovenfor.

Virkemidlene og ressursene som er stilt til rådighet for Arbeids- og velferdsetaten skal derfor innrettes mot tett oppfølging av personer som har problemer med å skaffe seg arbeid på egen hånd. Det er viktig at bistanden er tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov, med sikte på deltakelse i det ordinære arbeidsliv, jf. også kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten. Dette vil bidra til å møte den høye etterspørselen etter arbeidskraft og sikre økt overgang til arbeid. Kommunene vil være en viktig medspiller gjennom de virkemidlene som kommunene har ansvar for ved de felles lokale arbeids- og velferdskontorene, jf. resultatområde 1 Administrasjon.

Arbeidsmarkedstiltakene har til hensikt å bedre arbeidssøkernes arbeidsevne og mulighet til å komme i arbeid gjennom blant annet oppfølging, kvalifisering og arbeidstrening. Tiltak settes inn overfor ordinære arbeidssøkere når jobbsøking og formidlingsinnsats ikke har ført fram, og når tiltak vil øke arbeidssøkerens mulighet på arbeidsmarkedet. Det er videre viktig at yrkeshemmede som deltar på attføring får tilbud om hensiktsmessig tiltak så tidlig som mulig i attføringsprosessen. Dette for å sikre god gjennomstrømming og rask overgang til ordinært arbeid.

Ordinære arbeidssøkere

Bevilgningen under arbeidsmarkedstiltakene for ordinære arbeidssøkere, jf. kap. 634, post 70, gir rom for å be Arbeids- og velferdsetaten gjennomføre et tiltaksnivå på om lag 11 800 plasser i gjen-

nomsnitt i 2007. Arbeids- og velferdsetaten skal kunne innrette disse tiltakene etter brukernes behov og ut fra lokale forhold på arbeidsmarkedet. I lys av behovet for arbeidskraft hos mange arbeidsgivere og utfordringene med å få enkelte utsatte arbeidssøkergrupper i arbeid, legges det fortsatt opp til at langtidsledige, innvandrere og ungdom skal prioriteres ved inntak på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Ungdom under 20 år som er uten skoleplass eller arbeid, vil få tilbud om arbeidsmarkedstiltak gjennom den eksisterende ungdomsgarantien.

I tillegg iverksettes en *oppfølgingsgaranti til unge arbeidssøkere i alderen 20-24 år* som har vært helt ledige de siste tre månedene eller lenger. Hovedfokuset i oppfølgingsgarantien vil ligge på aktiv jobbsøking, egenaktivitet og motivasjon. Oppfølgingen skal være tilpasset den enkeltes forutsetninger og behov, med sikte på raskest mulig overgang til arbeid eller utdanning. Personer i denne gruppen vil vurderes for deltakelse på ordinære arbeidsmarkedstiltak, på linje med andre arbeidssøkere.

Det legges også opp til en forsterket satsing på *innvandrere* i 2007. Ledighetsnivået er over tre ganger så høyt som for resten av befolkningen, og ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt. Innvandrerne utgjør en betydelig arbeidskraftsreserve som det er viktig å mobilisere i en tid med stort behov for arbeidskraft. Mange av de ledige innvandrerne har kvalifikasjoner som arbeidslivet trenger, og det er viktig å ta i bruk de ressurser som finnes i arbeidsstyrken.

Gjennom lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) skal målgruppen sikres tilbud om kvalifisering med sikte på å få til rask overgang til arbeid og selvforsørgelse. Innenfor tiltaksnivået på om lag 11 800 plasser i 2007 legges det opp til et styrket tilbud til både nyankomne innvandrere som deltar på introduksjonsprogram, og for innvandrere utenfor introduksjonsordningen som har problemer med å få varig tilknytning til arbeidslivet, jf. også handlingsplan for inkludering og integrering av innvandrerbefolkningen.

En viktig del av regjeringens innsats for bekjempelse av fattigdom er knyttet til å få flere personer over i inntektsgivende arbeid. Det å få flere personer over i arbeid slik at de kan leve av egen inntekt, er både et sentralt samfunns mål og viktig for det enkelte individ. Økt satsing på arbeidsmarkedstiltak står derfor sentralt i regjeringens handlingsplan mot fattigdom. Målgruppene for denne satsingen er langtidsmottakere av sosial-

hjelp, enslige forsørgere, og unge i aldersgruppen 20-24 år som mottar sosialhjelp, samt innvandrere.

Innenfor tiltaksnivået på om lag 11 800 plasser under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene styrkes innsatsen til dette formålet med ytterligere 400 plasser i 2007 sammenlignet med det som ligger til grunn for budsjettet for 2006. I tillegg kommer 500 nye plasser til arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede som ledd i denne satsingen, samt videreføring av midler til 200 tiltaksplasser bevilget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2006, jf. omtale nedenfor. Dette gir rom for å gjennomføre i alt om lag 4 500 tiltaksplasser til arbeidsmarkeds-satsingen under regjeringens innsats mot fattigdom i 2007. Se for øvrig budsjettproposisjonens Del I for en helhetlig presentasjon av regjeringens satsing mot fattigdom i 2007.

Forsøket med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i fire bydeler i Oslo kommune videreføres med 500 plasser under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene i 2007, jf. omtale under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak. Dette er på samme nivå som i 2006.

Regjeringen har som mål å få flere seniorer til å stå lenger i arbeid og øke den reelle pensjoneringsalderen. God oppfølging av arbeidsledige seniorer er her et viktig tiltak. Arbeids- og velferdsetaten skal møte arbeidsledige seniorer med samme tilbud og samme krav som andre arbeidssøkergrupper. Etatens bistand skal ta utgangspunkt i den enkeltes forutsetninger og kompetanse og de krav som stilles for å få de tilgjengelige jobbene, jf. nærmere omtale i egen stortingsmelding om seniorpolitikk.

Yrkeshemmede arbeidssøkere

Regjeringen har høye ambisjoner for attføringsarbeidet. Behovet for tiltaksplasser til *yrkeshemmede arbeidssøkere* må ses i lys av en aktiv attføringspolitikk hvor målet er rask tilbakeføring av yrkeshemmede til ordinært arbeidsliv. Valg av attføringsløp og tiltak skal ta utgangspunkt i den enkeltes muligheter og forutsetninger for å ta del i arbeidslivet, samt reflektere situasjonen på arbeidsmarkedet.

Bevilgningen under arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede, jf. kap. 634, post 71, gir rom for å be Arbeids- og velferdsetaten gjennomføre et tiltaksnivå på om lag 28 000 plasser i gjennomsnitt i 2007. Dette er en økning på om lag 700 plasser sammenlignet med det som ligger til grunn for bevilgningen for 2. halvår 2006. Økningen må ses i sammenheng med en økt satsing i tiltaksplanen mot fattigdom og økt satsing på personer med psykiske lidelser i forbindelse med Opptrappingsplanen for psykisk helse.

Til tross for at antall yrkeshemmede ventes å gå noe ned i 2006 og 2007, økes altså innsatsen overfor yrkeshemmede. Målet er å utnytte de gode forholdene på arbeidsmarkedet for å få flest mulig over i jobb og unngå varig utstøting. Det er viktig at yrkeshemmede får tilbud om hensiktsmessig tiltak så tidlig som mulig uten at det oppstår unødig ventetid i attføringsprosessen. I lys av situasjonen på arbeidsmarkedet skal etaten innrette tiltaksinnsatsen mot oppfølgings- og formidlingsrettede tiltak i ordinært arbeidsliv. Samtidig skal yrkeshemmede med særlig store og sammensatte bistandsbehov sikres tilpassede tiltak som innebærer mer tilrettelagt og omfattende oppfølging og arbeidstrening, for eksempel i attføringsbedrifter.

I tillegg vil mange yrkeshemmede delta på tiltak finansiert over folketrygden, jf. kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring for nærmere omtale.

Videre settes det i 2007 i gang et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd. Målet med forsøket er å utvikle et tilbud om deltakelse i arbeidslivet for personer som ellers vil kvalifisere for varig uførepensjon. Attføringstilbudet styrkes dermed for brukere med særlig nedsatt og variabel arbeidsevne som følge av kroniske plager. Ordningen har som formål å forebygge lange, passive stønadskarrierer og sikre tilknytning til arbeidslivet på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. Et tidsubestemt lønnstilskudd vil redusere den økonomiske risikoen arbeidsgiver påtar seg ved å ansette personer med usikker og redusert arbeidsevne. Forsøket er planlagt iverksatt i et utvalg av fylker. Det vil igangsettes en løpende evaluering av forsøket.

En betydelig andel av de yrkeshemmede har psykiske lidelser. Et viktig satsingsområde i Opptrappingsplanen for psykisk helse er å styrke muligheten for arbeid gjennom egnede opplærings-/utdanningstilbud og andre arbeidsmarkedstiltak for mennesker med psykiske lidelser. Psykiatriseringen videreføres og styrkes i 2007 under betegnelsen «Vilje Viser Vei –satsingen på arbeid og psykisk helse i NAV», Storbysatsing i 6 byer og koordinatorstillinger i alle fylker. Innenfor tiltaksnivået på om lag 28 000 tiltaksplasser i 2007 legges det opp til en styrket innsats overfor personer med psykiske lidelser, jf. omtale under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak. En nærmere omtale av strategien for satsingen under Opptrappingsplanen for psykisk helse finnes i Helse- og omsorgsdepartementets budsjettproposisjon.

Det vises for øvrig til omtale under bl.a. resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak når det gjelder ytterligere innsats for å hindre utstøting fra arbeidslivet.

Rapport og status

Ordinære arbeidssøkere

Arbeidsledige som slutter å melde seg hos Arbeids- og velferdsetaten blir bedt om å svare på et sluttmeldekort. Sluttmeldekortet er et enkelt spørreskjema som kartlegger situasjonen for tidligere arbeidsledige cirka 3 måneder etter siste registrering. Informasjon fra sluttmeldekortet viser at vel 70 pst. av de ordinære arbeidssøkerne meldte selv om overgang til arbeid i 2005. Andelen som går til jobb har vært relativt stabil på om lag 70 pst. de siste årene.

I 2005 ble det i gjennomsnitt gjennomført om lag 13 700 tiltaksplasser for ordinære arbeidssøkere i Aetats regi. Dette var om lag 1 500 flere plasser enn planlagt. Tiltaksnivået for året som helhet må ses i sammenheng med at tiltaksnivået ble vesentlig høyere enn planlagt i 1. halvår 2005, jf. St.prp. nr 20 (2005-2006) Om endringer av løyvingar på statsbudsjettet for mer detaljert omtale. I tillegg har Oslo kommune gjennomført om lag 500 plasser som et ledd i forsøk med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak. I 1. halvår 2006 ble det gjennomført om lag 12 700 plasser i Aetats regi. Dette er om lag 800 færre plasser enn planlagt for perioden.

Langtidsledige, ungdom og innvandrere har vært prioritert ved inntak på arbeidsmarkedstiltak. Av de om lag 13 700 tiltaksdeltakerne i 2005 var det om lag 65 pst. som hadde vært sammenhengende registrert som arbeidssøker i mer enn 6 måneder.

Videre utgjorde personer under 20 år om lag 15 pst. av alle tiltaksdeltakerne. Ungdom under 20 år utgjorde samtidig 3 pst av alle registrerte ledige.

Førstegenerasjonsinnvandrerne utgjorde om lag 20 pst. av de registrerte ledige i 4. kvartal 2005, men utgjorde på samme tid om lag 31 pst. av alle deltakerne på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Andelen innvandrere som deltar på tiltak har vært stabil de siste årene. Det vil kunne være noe overlap mellom målgruppene, bl.a. vil noen innvandrere være langtidsledige.

Ifølge etatens sluttmeldekortstatistikk svarte drøye 60 pst. av arbeidssøkerne med innvandrerbakgrunn at de hadde overgang til arbeid i 2005.

Aetat har videre rapportert at alle fylker nå har iverksatt innsats i forbindelse med introduksjonsordningen. Etaten oppgir at på de fleste steder fungerer samarbeidet med kommunene godt, og at forståelsen av samarbeidet og innsatsen i etaten øker parallelt med at erfaringen med målgruppen fester seg.

Det vises for øvrig til omtale under utviklings- trekk når det gjelder situasjonen på arbeidsmarke-

det for langtidsarbeidssøkere, ungdom og innvandrere.

Videre var det ved utgangen av desember 2005 registrert om lag 4000 personer i satsingen under tiltaksplan mot fattigdom. Om lag 85 pst. av disse deltok på arbeidsmarkedstiltak. Hovedparten av deltakerne (60 pst.) var langtidsmottakere av sosialhjelp, mens om lag 30 pst. tilhørte målgruppen unge i alderen 20-24 år. Nesten 40 pst av deltakerne hadde innvandrerbakgrunn. Tiltaksplan mot fattigdom blir evaluert av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), hvor sluttrapport etter planen skal foreligge i løpet av høsten 2006.

I forbindelse med statsbudsjettet for 2006 ble innsatsen mot fattigdom styrket med om lag 500 nye ordinære tiltaksplasser og om lag 300 nye plasser i gjennomsnitt for yrkeshemmede. I tillegg ble etaten tildelt ytterligere 200 tiltaksplasser for yrkeshemmede i forbindelse med satsingen gjennom Revidert nasjonalbudsjett for 2. halvår 2006. Opptrappingen har vært et ledd i å gjøre satsingen landsomfattende i løpet av 2006. Dette innebærer at det skal være etablert et formelt samarbeid med alle landets kommuner i forhold til satsingen innen utgangen av 2006.

Yrkeshemmede arbeidssøkere

Sluttmeldekortstatistikk fra etaten viser at om lag 43 pst. av alle *yrkeshemmede arbeidssøkere* som avsluttet yrkesrettet attføring i 2005 kom i arbeid. Denne andelen har vært svakt økende det siste året. Overgangen til jobb er større for yrkeshemmede som har deltatt på tiltak enn den er for yrkeshemmede som ikke har vært i tiltak. Overgangen til arbeid må samtidig ses i sammenheng med vedkommendes forutsetninger for å lykkes på arbeidsmarkedet og formålet med de ulike arbeidsmarkedstiltakene. Yrkeshemmede som deltar på tiltak som tar sikte på tidsubestemt sysselsetting i skjermet virksomhet, har for eksempel gjennomgående lavere overgang til ordinært arbeid enn yrkeshemmede som deltar på tiltak som ligger nært opp til det ordinære arbeidsmarkedet, eller som tar sikte på å formidle vedkommende til ordinært arbeid.

Tiltaksinnsatsen overfor yrkeshemmede blir finansiert over to budsjettkapitler. Dette gjelder arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede (kap. 634, post 71/73) og kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring.

I 2005 var det i alt om lag 61 200 personer i gjennomsnitt på ulike attføringstiltak. Dette tilsvarer om lag 66 pst. av alle yrkeshemmede registrert

i Aetat. I 1. halvår 2006 var tilsvarende andel på tiltak 68 pst. Størst omfang hadde opplæringstiltakene med om lag 29 000 deltakere i gjennomsnitt i 2005.

De siste årene har bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede (kap 634.71) økt betydelig. I 2005 ble det i gjennomsnitt gjennomført om lag 25 500 plasser under arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede. Dette er om lag 400 flere tiltaksplasser enn lagt til grunn for året som helhet. For 2. halvår 2005 ble det gjennomført om lag 26 400 plasser i gjennomsnitt. Dette er om lag 900 flere plasser enn planlagt for perioden. Ifm statsbudsjettet for 2006 ble tiltaksnivået for arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede satt til om lag 26 300 plasser i gjennomsnitt. I 1. halvår 2006 ble det gjennomført rundt 26 900 plasser, eller om lag 600 flere plasser enn planlagt for denne perioden.

I Revidert nasjonalbudsjett ble det gitt rom for en ytterligere styrking på om lag 1 000 plasser for yrkeshemmede i 2. halvår 2006. Under arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede legges det dermed opp til at etaten skal gjennomføre et nivå på om lag 27 300 plasser i gjennomsnitt i 2. halvår 2006.

Den økte innsatsen på attføringsfeltet har også gitt rom for flere tiltaksplasser bl.a. for å følge opp regjeringens tiltaksplan mot fattigdom, jf. rapport under de ordinære arbeidsmarkedstiltakene ovenfor, og opptappingsplanen for psykisk helse.

Etaten har gjennomført en betydelig innsats overfor yrkeshemmede med psykiske lidelser, blant annet som ledd i oppfølging av Opptappingsplanen for psykisk helse. Personer med psykiske lidelser er fordelt på hele spekteret av arbeidsmarkedstiltak med utgangspunkt i den enkeltes behov for formidling, tiltak og andre virkemidler. Gjennomsnittlig antall yrkeshemmede med psykiske lidelser som deltar i arbeidsmarkedstiltak har økt fra rundt 7 000 personer i 1998 til knappe 14 000 i 2005 ifølge statistikk fra etaten. Opptappingsplanens mål om at 4 000 flere personer som få tilbud gjennom Aetat er dermed oppnådd. I 2006 utarbeider Sosial- og helsedirektoratet i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet en nasjonal strategi for arbeid og psykisk helse. Formålet er at mennesker med psykiske lidelser skal få bedre mulighet til å utnytte egen arbeidsevne. En nærmere rapportering av satsingen under Opptappingsplanen for psykisk helse finnes i Helse- og omsorgsdepartementets budsjettproposisjon for 2007.

Hovedmål 2. Inntektssikring for den enkelte

Delmål 2.1 Sikre rettigheter til enkeltpersoner slik at de kan sørge for sitt livsopphold

Strategier og tiltak

Det er viktig at personer som opplever tapt arbeidsinntekt som følge av arbeidsledighet sikres et rimelig inntektsnivå slik at de kan sørge for sitt livsopphold mens de er arbeidssøkere. Etter bestemmelsene i folketrygdloven kap. 4 gis det rett til dagpenger under arbeidsløshet og permittering på bestemte vilkår. Dagpengene utmåles med utgangspunkt i tidligere inntekt. For å ha rett til dagpenger stilles det bl.a. krav om å være reell arbeidssøker. Utformingen av dagpengeordningen og praktiseringen av regelverket er dermed en del av den aktive arbeidsmarkedspolitikken. Med de gode utsiktene på arbeidsmarkedet bør dagpengeordningens krav til den enkelte håndteres på en bestemt og konsekvent måte.

Arbeids- og velferdsetaten har det operative ansvaret for forvaltningen av ordningen og skal påse at økonomiske ytelser utbetales raskt og effektivt i tråd med det den enkelte har krav på.

For å bedre de økonomiske ytelsene under arbeidsledighet ble det i forbindelse med statsbudsjettet for 2006 vedtatt å gjeninnføre ferietillegget for personer som har mottatt dagpenger i mer enn 8 uker, fra 1. juli 2006, jf. St. prp. nr. 1 (2005-2006) Tillegg nr. 1. Denne utbetalingen vil komme vedkommende til gode i 2007 og slik bidra til at personer med lengre ledighetsperioder bak seg har anledning til å ta ferie.

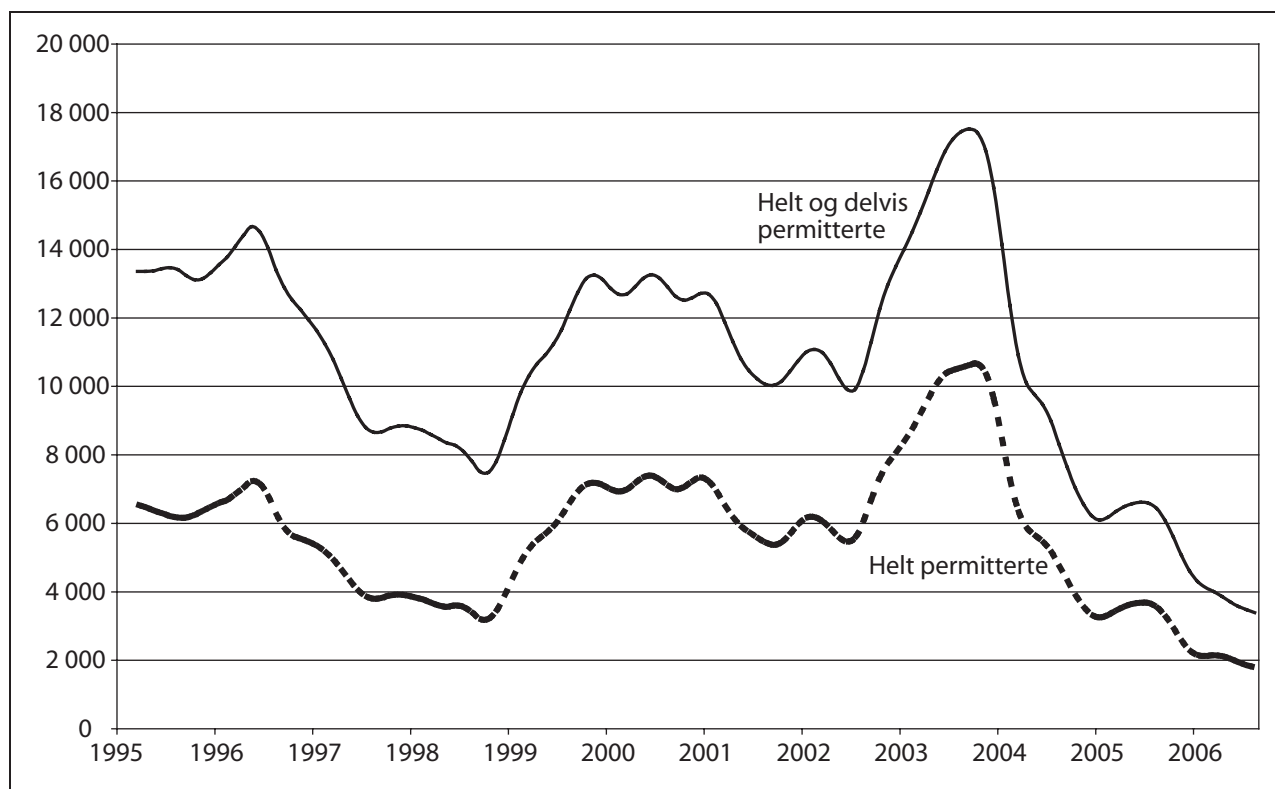
Med dagens regelverk ytes ikke dagpenger de første fem dagene i ledighetsperioden. For å sikre bedre kompensasjon for dagpengemottakere ved inntektsbortfall foreslår regjeringen å redusere antall ventedager fra fem til fire dager, jf. kap. 2541 Dagpenger. Endringen vil gjelde fra 1. januar 2007.

Kostnadene ved permitteringer fordeles mellom bedriften, de ansatte og folketrygden: De første ti dagene opprettholdes bedriftens lønnsplikt (arbeidsgiverperiode). Deretter påløper fem dager (venteperiode) før dagpenger utbetales (trygdeperiode). I lys av forslaget ovenfor vil venteperioden i 2007 reduseres til fire dager. Hvis driftsstansen skyldes brann, ulykker eller naturomstendigheter, er det ingen lønnsplikt for bedriftene. Videre er fiskeforedlingsbedrifter fritatt for lønnsplikt.

I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2006 ba flertallet i Arbeids- og sosialkomiteen i Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006), bl.a. om at Regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet skulle se på ulike sider ved permitteringsregelverket. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har fulgt opp komiteens merknader ved å invitere partene i arbeidslivet til et møte om permitteringsregelverket. Samtlige organisasjoner uttrykte ønske om større forutsigbarhet for permitteringsregelverket og fant de stadige endringer i regelverket, som har blitt gjennomført i de senere årene, vanskelig å forholde seg til. Med noe forskjellig begrunnelse mente samtlige at arbeidsgivers lønnspliktsperiode burde reduseres. Samtlige kunne imidlertid akseptere den forskriftsfestede permitteringsperioden på 34 uker, selv om enkelte prinsipalt ønsket en noe lengre periode.

Stortingsrepresentantene Ulf Leirstein, Kenneth Svendsen og Øyvind Korsberg fremmet i Dokument nr. 8:67 (2005-2006) forslag om en utvidelse av dagpengeperioden ved permittering til 42 uker og en reduksjon av arbeidsgivers lønnsplikt ved permittering fra 10 til 5 arbeidsdager. Arbeids- og inkluderingsdepartementet uttalte i brev 8. mai 2006 til Arbeids- og sosialkomiteen at dette forslaget ville bli vurdert i forbindelse med statsbudsjettet 2007.

Antallet helt og delvis permitterte varierer med konjunktursituasjonen, men også endringer i regelverket vil påvirke omfanget. En vesentlig del av de permitterte har gjentatte permitteringsperioder. Det kan tyde på en viss tilpasning fra enkelte bedrifter med bruk av permitteringer for å fri seg fra lønnskostnader i perioder med lav etterspørsel. Permitteringene er konsentrert om yrker innen bygg- og anlegg, industri og primærnæringene. Det er også i disse næringene at en ser størst omfang av gjentatte permitteringsperioder. Permitteringsomfanget har vært lavt i 2006 sammenliknet med de senere årene, jf. figur. Ved slutten av august 2006 var bare 2400 helt eller delvis permittert. Det utgjorde 0,1 pst. av arbeidsstyrken. Permitteringene har blitt halvert det siste året. Lavt permitteringsomfang i dagens høykonjunktur er en ønsket situasjon, da permitterte ofte blir gående å vente på å bli kalt tilbake til jobben de er permittert fra, selv om det er mange andre bedrifter som har behov for arbeidskraften.

Figur 6.2 Utviklingen i antall permitterte fra 1995 til og med 1. halvår 2006. (Sesongkorrigerte tall)

På bakgrunn av situasjonen i arbeidsmarkedet med stort behov for arbeidskraft, og gode utsikter for 2007, kan det isolert sett være grunn for en kortere permitteringsperiode. Departementet legger imidlertid vekt på at partene i arbeidslivet ønsker større forutsigbarhet og mindre hyppige endringer i regelverket. Etter en samlet vurdering opprettholdes derfor dagens regelverk, med lønns-

plikt på 10 dager for arbeidsgiver ved permitteringer og en dagpengeperiode på 34 uker, jf. også omtale under kap. 2541 Dagpenger.

Rapport og status

Det vises til omtale under kap 2541 Dagpenger nedenfor for rapportering under dette delmålet.

Programkategori 09.30 Arbeidsmarked

Utgifter under programkategori 09.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
630	Aetat	2 306 577	2 244 400		-100,0
634	Arbeidsmarkedstiltak	4 947 727	5 253 300	5 188 300	-1,2
635	Ventelønn	448 662	460 000	405 000	-12,0
	Sum kategori 09.30	7 702 966	7 957 700	5 593 300	-29,7

Utgifter under programkategori 09.30 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	2 733 690	2 681 700	434 900	-83,8
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	48 705	51 500		-100,0
70-89	Andre overføringer	4 920 571	5 224 500	5 158 400	-1,3
	Sum kategori 09.30	7 702 966	7 957 700	5 593 300	-29,7

Kap. 630 Aetat

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	2 247 562	2 190 900	
21	Spesielle driftsutgifter	10 310	2 000	
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	48 705	51 500	
	Sum kap. 630	2 306 577	2 244 400	

Bevilgningen for 2007 er ført opp under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten.
Overført fra 2005 til 2006:
Post 21: 95 000 kroner
Post 45: 9 231 000 kroner

Allmenn omtale

Arbeids- og velferdsetaten ble opprettet 1 juli 2006. I denne forbindelse blir kap. 630 Aetat og kap. 2600 Trygdeetaten slått sammen til ett nytt kapittel 605 Arbeids- og velferdsetaten, jf. Resultatområdet 1 Administrasjon. Nedenfor følger rapportering for kap. 630 Aetat for 2005.

Rapport

Erfaring har vist at egenaktivitet fra arbeidssøker og tett oppfølging øker sjansen for overgang til arbeid. Aetat har derfor hatt fokus på å øke jobbsøkeaktiviteten gjennom informasjon og veiledning om arbeidsmarkedet og mulighetene på aetat.no, samt tettere individuell oppfølging der man har sett at dette har vært nødvendig, jf. også delmål 1.1. ovenfor.

I tråd med dette har bemanningen i Aetat blitt styrket de siste årene. Personellressursene har blitt nyttet til intensiv og målrettet oppfølging av ordinære og yrkeshemmede arbeidssøkere. Dette inkluderer også oppfølging av personer som faller inn under fattigdomssatsingen. De økte personellressursene har videre bidratt til tett fokus på målgrupper som langtidsledige, innvandrere og ungdom, jf. omtale under delmål 1.3.

Aetat hadde ifølge Statens sentrale tjenestemannsregister en bemanning per 01.03.2006 tilsvarende 3 555 årsverk.

Aetat har over tid hatt økt fokus på innsats for å bedre arbeidsmiljøet, både for å redusere sykefraværet i Aetat og å nå de øvrige målene i intensjonsavtalen om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen). Arbeidet med å redusere sykefraværet blir i Aetat knyttet til HMS og forebyggende tiltak som fører til generell forbedring av arbeidsmiljøet. Aetat har de siste par årene fokusert spesielt på lederansvaret i alle ledd i organisasjonen, samtidig som etaten har gjennomført en del kompetansehevende tiltak for å bedre arbeidsmiljøet. De siste årene har det vært en gradvis reduksjon i sykefraværet. I 2003 var sykefraværet 8,4 pst. i gjennomsnitt. I 2004 og 2005 var gjennomsnittlig sykefravær i Aetat redusert til hhv. 7,6 pst. og 7,2 pst.

Aetat har de siste årene hatt økt fokus på systematisk arbeid innenfor arbeidsmiljøutvikling/HMS, bl.a. for å kunne beholde og rekruttere personer med redusert funksjonsevne til etaten. Målet om at 5 pst. av nyansatte i neste to år skal være personer med nedtatt funksjonsevne, er synliggjort både i styringsdokument og på ledersamlinger. Det ble også igangsatt et eget rekrutteringsprosjekt hvor målet er å øke fokus på rekruttering av personer med redusert funksjonsevne og gjøre etaten mer tilgjengelig for personer med redusert funksjonsevne.

Rekruttering av flere kvinner inn i etatens toppledergruppe har vært et viktig mål i likestillingsarbeidet i Aetat de siste årene. Kvinneandelen var i

denne gruppen på 39 pst. ved utgangen av juni 2006. Av totalt 18 fylkesarbeidssjefer var 5 kvinner. Kvinneandelen i lederstillinger var på 40 pst. ved utgangen av juni 2006, mens i mellomledegruppen var kvinneandelen på 51 pst. Kvinner er i flertall blant de ansatte i Aetat med 66 pst. av alle ansatte. Dette er også kjønnsfordelingen i Aetats saksbehandlergruppe, som er den største gruppen i etaten. Det er liten lønnsmessig forskjell mellom kvinner og menn innen de ulike stillingsgruppene.

Alle statlige etater og virksomheter skal ha innført miljøledelse som en integrert del av organisasjonens styringssystemer. Arbeidet med innføring av miljøledelse har vært ansvarsfestet i Aetat Arbeidsdirektoratet. Det har vært et mål for etaten at det skal arbeides aktivt for å redusere miljøbelastningene innenfor områder som innkjøp, avfallshåndtering, transport og energibruk. Det er lagt opp til et system der det er handlinger i det daglige arbeidet, som i sum gir resultater. Rapporter fra fylkene viser at det har vært en klar bevissthet om det å være en miljøvennlig etat. Innkjøpsavtalene og regler for avhending (resirkulering/destruksjon) av PC-utstyr blir fulgt. Etaten har fulgt også reglene for avfallshåndtering og energiøkonomisering. Videre vektlegges bruk av elektronisk utveksling av informasjon for å redusere forbruket av papir, og telefonmøter for å redusere reiseaktiviteten.

Brukerundersøkelsen som ble gjennomført blant arbeidssøkere og arbeidsgivere høsten 2005 viste noe lavere tilfredshet med Aetats service enn i 2004. Brukerundersøkelsen blant arbeidssøkere viste at 67 pst. av etatens brukere var fornøyd med Aetats service. Sammenlignet med brukerundersøkelsen våren 2005, viser resultatet en stabil tilfredshet, men resultatoppgjøret er 3 prosentpoeng lavere enn måltallet på 70 pst. Lavere tilfredshet blant arbeidssøkere kan ha sammenheng med at det nå stilles strengere krav til brukernes egenaktivitet. Det viser seg videre at brukertilfredshet blir redusert med økende varighet som ledig arbeidssøker.

Blant arbeidsgivere som i 2005 benyttet seg av Aetats tjenester var det stor grad av tilfredshet. Høsten 2005 var 74 pst. av arbeidsgiverne fornøyd med Aetats samlede tjenestetilbud. Dette er imidlertid en reduksjon på 1 prosentpoeng sammenlignet med 2004. For å forbedre etatens bransjekunnskap har det i 2005 blitt satt større fokus på markedsarbeid og bedriftskontakt.

Kap. 3630 Aetat, tidl. kap. 4590

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Refusjoner m.m.	9 780		
04	Salgsinntekter m.m.	12 339	400	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	7 000		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	23 234		
17	Refusjon lærlinger	89		
18	Refusjon sykepenger	52 907		
80	Innfordret misbruk av dagpenger	59 706	35 600	
81	Innfordret misbruk av attføringsytelser	14 097	11 100	
	Sum kap. 3630	179 152	47 100	

Allmenn omtale

Arbeids- og velferdsetaten ble opprettet 1 juli 2006. Det vises til omtale under kap. 5701 Diverse inntekter hvor inntektene for 2007 er ført opp.

Kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Evaluering, utviklingstiltak m.v., <i>kan overføres</i>	27 156	28 800	29 900
70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres</i>	1 771 397	1 484 000	1 426 800
71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	3 087 263	3 622 000	3 660 600
73	Investeringer i skjermede tiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 71</i>	50 403	28 500	27 000
74	Lønnssubsidium ved reaktivisering, <i>overslagsbevilgning</i>	11 508	90 000	44 000
	Sum kap. 634	4 947 727	5 253 300	5 188 300

Overført fra 2005 til 2006:
 Post 21: 9 805 000 kroner
 Post 71: 62 022 000 kroner
 Post 73: 54 340 000 kroner

Allmenn omtale

Arbeidsmarkedstiltakene har til hensikt å bedre arbeidssøkernes arbeidsevne og mulighet til å komme i arbeid gjennom virkemidler som bl.a. oppfølging, kvalifisering og arbeidstrening. Det vises til nærmere omtale under delmål 1.3. ovenfor. Tabellen nedenfor oppsummerer totalt behov for bevilgning og tilsagnsfullmakt for 2007.

Totalt bevilgningsbehov og tilsagnsfullmakt under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak

	(i 1 000 kr)
Totalt ressursbehov i 2007	5 193 300
- Behovet for tilsagnsfullmakt (pga. regnskapsmessig etterslep) til tiltaksplasser som gjennomføres i 2007, med utbetaling i 2008.	428 600
+ Behovet for tilsagnsfullmakt (pga. regnskapsmessig etterslep) til tiltaksplasser som gjennomføres i 2006, med utbetaling i 2007	423 600
= Totalt bevilgningsbehov i 2007	5 188 300
Behovet for tilsagnsfullmakt for å opprettholde tiltaksnivået over årsskiftet 2007/2008, tilsagnsgivning for budsjettåret 2008 i 4. kvartal 2007.	699 700
+ Behovet for tilsagnsfullmakt (pga. regnskapsmessig etterslep) til tiltaksplasser som gjennomføres i 2007, med utbetaling i 2008	428 600
= Totalt behov for tilsagnsfullmakt 2007	1 128 300

Budsjettforslag for 2007**Post 21 Evaluering, utviklingstiltak mv., kan overføres**

Forslaget til bevilgning vil bli benyttet til evalueringer av arbeidsmarkedstiltak og andre deler av arbeidsmarkedspolitikken, samt finansiering av forsøksvirksomhet på arbeidsmarkedsområdet. En vil også finansiere mindre utredninger om virkningene av ulike deler av arbeidsmarkedspolitikken og foreta analyser av arbeidsmarkedstilpasning for ulike grupper. Bevilgningen vil finansiere spredning av informasjon om resultatene. Den kan også nyttes til fellesprosjekt med andre, der dette kan bidra til å fremme arbeidsmarkedspolitiske mål, samt til finansiering av deltakelse i internasjonale programmer og prosjekter.

Bevilgningen delfinansierer et strategisk instituttprogram ved Frisch-senteret for å øke kunnskapen om effekter av arbeidsmarkedspolitikken. Innenfor programmet legges det stor vekt på utføringspolitikken. Gjennom å trekke inn kjennetegn på virksomhetsnivå, tar analysene i programmet bl.a. sikte på å bedre forståelsen av sammenhengen mellom tilstrømmingen til ulike offentlige stønadsordninger og forhold i arbeidslivet.

Det foreslås bevilget 29,9 mill. kroner for 2007.

Post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak, kan overføres

Forslaget til bevilgning må ses i sammenheng med omtalen overfor om ordinære arbeidssøkere, jf. delmål 1.3. Bevilgningen gir på visse forutsetninger om kostnader og tiltakssammensetning rom for å be Arbeids- og velferdsetaten gjennomføre et tiltaksnivå på om lag 11 800 ordinære tiltaksplasser i gjen-

nomsnitt i 2007. Dette omfatter også etablering av nye plasser for å bekjempe og forebygge fattigdom, samt styrket innsats overfor innvandrere som et ledd i handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Det vises også til omtale under kap. 605, post 01 Driftsutgifter.

Forsøk med kommunalt ansvar for arbeidsmarkedstiltak i Oslo kommune videreføres i 2007, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) Tillegg nr. 3 Forsøk med oppgavedifferensiering mv. Midler overført til forsøket gir rom for om lag 500 tiltaksplasser tilsvarende 60 mill. kroner. Det vises også til omtale under kap. 605 Aetat, post 01 Driftsutgifter og omtale under delmål 1.3.

Forsøket «Fritt Fram» i Oppland fylkeskommune videreføres i 2007 om lag med samme omfang som i 2006, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) Tillegg nr. 3 Forsøk med oppgavedifferensiering mv. Det er overført 2 mill. kroner til forsøket. Formålet med forsøket er bl.a. å fornye det regionale utviklingsarbeidet ved å bedre treffsikkerheten og fleksibiliteten av regionale virkemidler for å øke regionenes bidrag til verdiskaping og velferd.

Ordningen med tilskudd til jobbskappingsprosjekter videreføres. Jobbskappingsprosjekter skal bidra til etablering av egen virksomhet og bedre sysselsettingsmulighetene for arbeidsledige og yrkeshemmede. Ungdom mellom 20 og 24 år er en prioritert målgruppe.

Forsøk med finansiering av utdanningsvikariater/utdanningspermisjoner

Som et ledd i arbeidet med å tilpasse og målrette virkemidler innenfor rammen av IA-avtalen vil det bli iverksatt forsøk med finansiering av utdanningsvikariater og utdanningspermisjoner. Permi-

sjonene forbeholdes arbeidstakere som står i fare for å falle ut av arbeidslivet, mens vikariatene forbeholdes arbeidstakere som har vansker med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det settes av 13 mill. kroner til ordningen i 2007. Det vises også til omtale under resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak, delmål 1.1.

Det foreslås bevilget 1 426,8 mill. kroner på kap. 634 post 70 for 2007.

Post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak, kan overføres, kan nyttes under post 70

Forslaget til bevilgning må ses i sammenheng med omtalen overfor yrkeshemmede arbeidssøkere, jf. delmål 1.3. Bevilgningen gir på visse forutsetninger om kostnader og tiltakssammensetning rom for å be Arbeids- og velferdsetaten gjennomføre et tiltaksnivå på om lag 28 000 ordinære tiltaksplasser i gjennomsnitt i 2007. Dette omfatter også etablering av nye plasser for å bekjempe og forebygge fattigdom, samt nye plasser i forbindelse med Opptrappingsplanen for psykisk helse, jf. omtale under delmål 1.3. Det vises også til omtale under kap. 605, post 01 Driftsutgifter.

Opptrappingsplanen for psykisk helse tildeles 20 mill. kroner til videreføring og styrking av den målrettede satsingen i regi av Arbeids- og velferdsetaten, slik at samlet beløp i 2007 utgjør 143 mill. kroner. Det rapporteres særskilt på bruk av midlene.

Forsøket «Fritt fram» i Oppland fylkeskommune videreføres i 2007 med 19 mill. kroner, jf. St.prp. nr. 1 (2003-2004) Tillegg nr. 3 Forsøk med oppgavedifferensiering mv. Det vises også til omtale under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak.

Det settes i gang et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd, jf. omtale under delmål 1.3.

Det er videre tatt hensyn til gjeninnføring av ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift for arbeidsmarkedsbedriftene. Dette medfører isolert sett en reduksjon i bevilgningen på 62,3 mill. kroner.

Gjennom stikkordsfullmakten «kan nyttes under» er det adgang til å omdisponere midler fra bevilgningen til spesielle arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede (post 71) til bevilgningen til ordinære arbeidsmarkedstiltak (post 70). Formålet med fullmakten har vært å gi yrkeshemmede adgang til å delta på ordinære arbeidsmarkedstil-

tak, for eksempel AMO, finansiert av bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede. I noen tilfeller har fullmakten vært brukt til finansiering av andre arbeidssøkergruppers deltakelse på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Dette har ikke svekket planlagt tiltaksnivå som har ligget til grunn for Stortingets bevilgningsvedtak. Bruken av omdisponeringsadgangen strammes inn også i 2007 slik at eventuelt behov for omdisponeringer kun vil finne sted for å finansiere yrkeshemmedes deltakelse i ordinære arbeidsmarkedstiltak, jf. også St.prp. nr. 66 (2005-2006).

Det foreslås bevilget 3 660,6 mill. kroner for 2007.

Post 73 Investeringer i skjermede tiltak, kan overføres, kan nyttes under post 71

Bevilgningen nyttes til investeringer i nye tiltak i skjermet virksomhet. Det foreslås bevilget 27 mill. kroner.

Post 74 Lønnssubsidium ved reaktivisering, overslagsbevilgning

Lønnssubsidium ved reaktivisering av uførepensjonister

Forsøksordningen med bruk av lønnstilskudd ved reaktivisering av uførepensjonsister som startet opp 1. januar 2002 vil bli videreført i 2007. I 2005 deltok om lag 100 personer på ordningen. Hittil i 2006 har i overkant av 100 personer deltatt. Det anslås at det i gjennomsnitt for 2006 vil delta 100 personer på tiltaket, og det samme legges til grunn for 2007. Det foreslås avsatt om lag 14 mill. kroner til dette formålet

Uførepensjon som lønnstilskudd

Forsøksordningen med uførepensjon som lønnstilskudd som ble startet opp i 2005 vil bli videreført i 2007. Det anslås at om lag 250 vil delta i forsøket ved utgangen av 2006. Av disse antas det at 220 vil fortsette i ordningen i 2007, og det forventes at 160 nye personer vil komme inn på tiltaket i 2007. Det foreslås avsatt om lag 30 mill. kroner til dette formålet.

I alt foreslås det bevilget 44 mill. kroner for 2007.

Kap. 3634 Arbeidsmarkedstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Opplæringstjenester	22 141	1 950	2 000
60	Refusjon, forsøk dagpenger	257	1 250	
85	Innfordring av feilutbetaling, Arbeidsmarkedstiltak			2 000
	Sum kap. 3634	22 398	3 200	4 000

Budsjettforslag for 2007**Post 02 Opplæringstjenester**

Inntektene under post 02 Opplæringstjenester har sammenheng med salg av kursplasser fra Arbeids- og velferdsetaten ved ledig kapasitet på kurs. Inntekten anslås til om lag 2 mill. kroner i 2007.

Post 60 Refusjon, forsøk dagpenger

Prosjekt «Arbeid og velferd» i Verdal kommune igangsatte i juli 2003 et forsøk med dagpengebasert livsoppholdsytelse hjemlet i egen forskrift til

deltakere i prosjektet. Forsøket med dagpengebasert livsoppholdsytelse ble evaluert av FAFO sommeren 2004. Forsøket foreslås ikke videreført i 2007.

Post 85 Innfordring av feilutbetaling, arbeidsmarkedstiltak

Inntektene under post 85 har sammenheng med innfordringer av feilutbetalinger til tiltaksarrangører og enkelte tiltaksdeltakere. Inntekten anslås til 2 mill. kroner i 2007.

Kap. 635 Ventelønn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	448 662	460 000	405 000
	Sum kap. 635	448 662	460 000	405 000

Allmenn omtale

Ventelønnsordningen er hjemlet i lov av 4. mars 1983 nr. 3 (tjenestemannsloven), og gir oppsagte tjenestemenn rett til ventelønn og fortrinnsrett til annet statlig arbeid. I tillegg er oppsagte arbeidstakere fra utskilte virksomheter gitt midlertidige rettigheter til den statlige fortrinnsretts og ventelønnsordning, vanligvis i en periode på tre år fra omdanningstidspunktet. Med virkning fra 1. juli 2002 skal eventuelle ventelønnskostnader som utløses både av statlige virksomheter og etter omdanning til aksjeselskap, dekkes av virksomhetene/selskapene selv gjennom refusjonsplikt. Arbeids- og velferdsetaten skal beregne og utbetale ventelønn. De enkelte virksomhetene/selskapene vil motta refusjonskrav.

Rapport

Ved utgangen av juni 2006 fikk om lag 2 250 personer løpende utbetalt ventelønn. Om lag 760 personer hadde midlertidig stans i utbetaling av ventelønn; om lag 500 på grunn av midlertidig arbeid og om lag 260 på grunn av sykemelding. Hoveddelen av ventelønnsmottagerne kommer fra samferdselssektoren, flest fra Telenor og Posten, men også et betydelig antall fra NSB. Telenor, Posten og NSB har totalt 86 pst. av ventestønadmottakerne. Kvinner utgjør 56 pst. av ventelønnsmottagerne, og 89 pst. av ventelønnsmottagerne er over 50 år.

Budsjettforslag for 2007**Post 01 Driftsutgifter, overslagsbevilgning**

For å dekke utbetalinger til ventelønn foreslås for 2007 en bevilgning på 405 mill. kroner.

Kap. 3635 Ventelønn m.v.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Refusjon statlig virksomhet m.v. (Jf. kap. 635)	101 948	115 000	121 000
85	Innfordring av feilutbetaling av ventelønn			2 400
	Sum kap. 3635	101 948	115 000	123 400

Post 01 Refusjon statlig virksomhet mv.

Under posten føres refusjonspliktige inntekter.

Post 85 Innfordring av feilutbetaling av ventelønn

Inntektene under post 85 har sammenheng med innfordringer av feilutbetalinger av ventelønn. Inntekten anslås til 2,4 mill. kroner i 2007.

Programkategori 33.30 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2541	Dagpenger	9 611 381	8 680 000	6 837 000	-21,2
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.	425 731	440 000	490 100	11,4
2543	Ytelser til yrkesrettet attføring	12 109 182	12 731 100		-100,0
	Sum kategori 33.30	22 146 294	21 851 100	7 327 100	-66,5

Bevilgningene under kap. 2543 Ytelser til yrkesrettet attføring er ført opp under kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring for 2007.

Utgifter under programkategori 33.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	22 146 294	21 851 100	7 327 100	-66,5
	Sum kategori 33.30	22 146 294	21 851 100	7 327 100	-66,5

Kap. 2541 Dagpenger

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Dagpenger, <i>overslagsbevilgning</i>	9 611 381	8 680 000	6 837 000
	Sum kap. 2541	9 611 381	8 680 000	6 837 000

Allmenn omtale

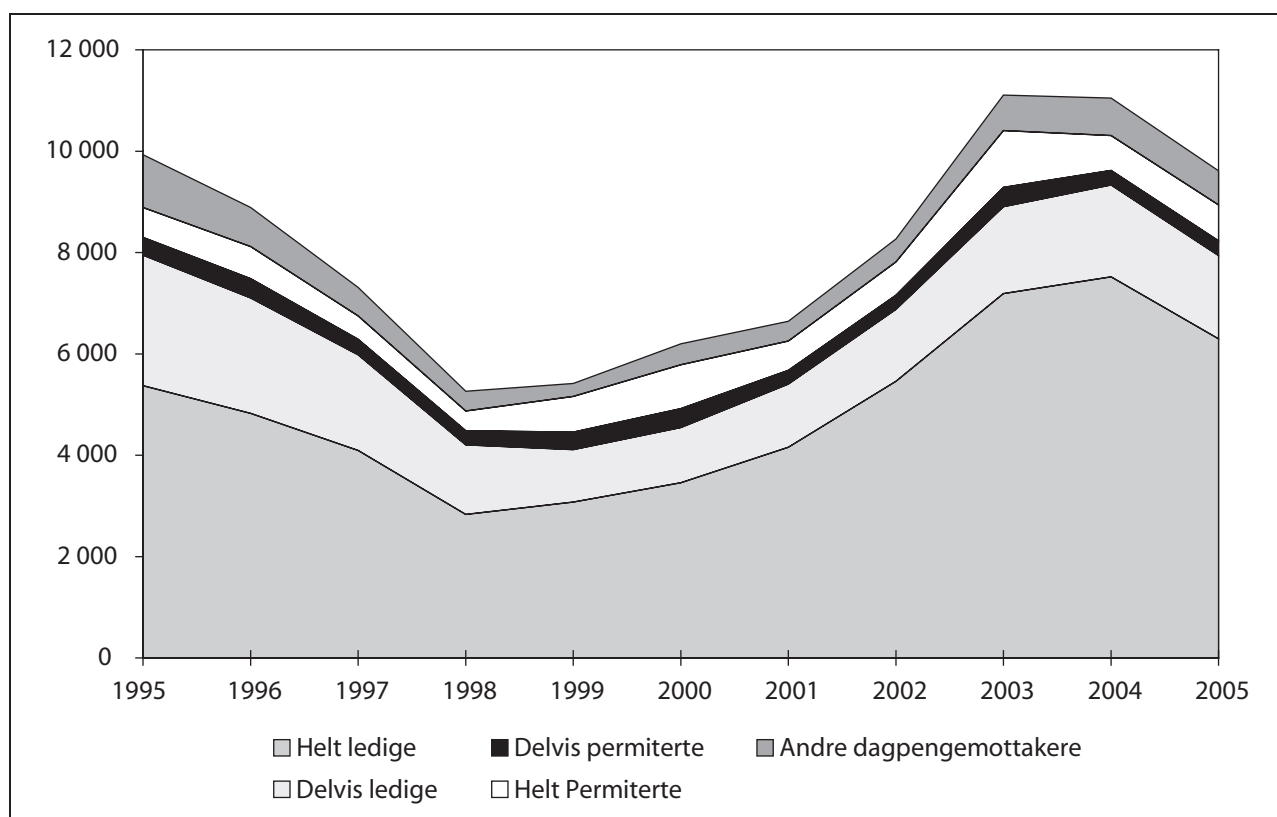
Dagpenger under arbeidsløshet skal gi økonomisk trygghet ved inntektsbortfall på grunn av arbeidsledighet og samtidig stimulere til å komme tilbake i arbeid, jf. omtale under delmål 2.1. Personer som har tapt arbeidsinntekt og fått arbeidstiden redusert, kan ha rett til dagpenger under arbeidsløshet dersom de oppfyller kravet om tidligere arbeids-

inntekt av en viss størrelse. Utformingen og praktiseringen av dagpengesystemet er en del av den aktive arbeidsmarkedspolitikken ved at det stilles krav om at man skal være reell arbeidssøker. Dette forutsetter aktivitet og mobilitet hos den arbeidsløse. Arbeidstakere som permitteres kan på bestemte vilkår motta dagpenger i en periode på inntil 34 uker. Da gjeninntre arbeidsgivers lønnsplikt under permittering.

Rapport

Utviklingen på arbeidsmarkedet har siden årsskiftet 2003/2004 gitt en markert nedgang i ledigheten, jf omtale om utviklingen på arbeidsmarkedet ovenfor. Dette har bidratt til at antall dagpengemottakere er betydelig redusert de siste årene. I 2005 var det en nedgang i antall dagpengemottakere på

15 pst. eller om lag 13 000 personer. I gjennomsnitt mottok om lag 77 200 personer dagpenger i 2005. Reduksjonen har fortsatt i 1. halvår 2006. I 1. halvår 2006 var det gjennomsnittlig om lag 55 700 dagpengemottakere. Dette er en reduksjon på 33 000 personer, eller 37,5 pst. sammenlignet med samme periode året før. De samlede dagpengeutbetalingene i 2005 var på 9 611 mill. kroner.

Figur 6.3 Kostnadsfordeling under dagpengeordningen (i mill. kroner)

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet

Gjennomsnittlig mottok dagpengemottakere dagpenger i 23 uker i 2005. Det er lagt vekt på en rask behandling av dagpengesøknader og en rask utbetaling av dagpenger. Flertallet av dagpengemottakere er helt ledige arbeidssøkere. I 2005 var det gjennomsnittlig 48 300 personer i denne gruppen (inkl. helt permitterte). I 1. halvår 2006 var det i gjennomsnitt 34 300 helt ledige dagpengemottakere. Antall delvis ledige dagpengemottakere (inkl. delvis permitterte) har også blitt betydelig redusert det siste året, jf. tabell nedenfor.

Nedgang i antall permitteringer

Antall permitterte har avtatt siden 2004, noe som har sammenheng med en bedret konjunktursituasjon

siden sommeren 2003. Som følge av den positive konjunkturutviklingen ble omfanget av permitteringer betydelig redusert fra 2004 til 2005 med om lag 2 600 personer fra om lag 8 550 til om lag 5 950 personer. Nedgangen var sterkere blant helt permitterte (-34 pst.) enn blant delvis permitterte (-25 pst.). Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2006 fortsatte antall permitterte dagpengemottakere å falle med om lag 3 100 personer til om lag 4 400.

Tabellen nedenfor viser omfang og sammensetning av dagpengemottakere for 2004, 2005 og 1. halvår 2006.

Gjennomsnittlig antall dagpengemottakere 2004 – 1. halvår 2006

	2004	2005	Endring i pst. 2004/2005	1. halvår 2005	1. halvår 2006	Endring i pst. 1. halvår 2005/2006
Helt ledige ikke permitterte	53 005	45 083	-15,0%	49 084	31 914	-35,0%
Helt ledige permitterte	4 872	3 215	-34,0%	4 100	2 387	-42,0%
Delvis sysselsatte ikke permitterte	23 259	21 519	-7,5%	23 882	15 752	-34,0%
Delvis sysselsatte permitterte	3 676	2 745	-25,0%	3 353	1 993	-40,5%
Andre (inkl. tiltaksdeltakere)	5 204	4 626	-11,0%	5 426	3 690	-32,0%
Sum	90 015	77 188	-14,5%	88 845	55 736	-37,5%

Kilde: Aetat Arbeidsdirektoratet

Dagpengebevilgningen for 2006 er redusert til 7 700 mill. kroner etter behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett.

Forlenget ventetid/tidsbegrenset bortfall av retten til dagpenger

I 2005 innvilget Aetat totalt om lag 86 600 søknader om dagpenger. Av disse fikk om lag 9 060 vedtak om forlenget ventetid. Om lag 6 450 av vedtakene om forlenget ventetid hadde sammenheng med at vedkommende hadde sagt opp selv, og om lag 1 550 var avskjediget fra virksomheten pga. egne forhold.

Det ble fattet nærmere om lag 6 950 vedtak om tidsbegrenset bortfall av retten til dagpenger i 2005, mot om lag 6 400 i 2004. Om lag 3 650 personer mistet midlertidig retten til dagpenger fordi de nektet å møte til konferanse hos Aetat og 1 600 personer mistet dagpengene fordi de nektet å delta på tilbudt tiltak. Antall søknader med forlenget ventetid gikk noe ned fra 2004 til 2005. Dette har sammenheng med færre dagpengesøknader. Økning i tidsbegrenset bortfall var særlig for de som nektet å møte til konferanse ved Aetat og skyldes økt fokus på oppfølging av arbeidssøkere i etaten.

Misbruk og feilutbetalinger

Aetat har hatt fokus på arbeidet med å forebygge og avdekke feilutbetaling og misbruk av ytelser. Det arbeides løpende for å effektivisere og målrette dette arbeidet. Tekniske forbedringer i Aetats saksbehandlersystem har gjort det mulig å foreta bedre kontroller av inntektsopplysninger bl.a. gjennom maskinell kobling mot Rikstrygdeverkets A/A-register, Skattedirektoratets lønns- og trekkoppgaveregister og Lånekassens register.

I 2005 oversendte Aetat Dagpengekontroll (ADK) om lag 3 900 dagpenge- og attføringssaker til Aetat lokal som mulige misbruksaker. Av disse var om lag 3 200 resultat av kobling av Aetats registre mot Rikstrygdeverkets A/A-register. De resterende om lag 700 sakene var resultat av kobling mot Lånekassens register. I løpet av 1. halvår 2006 oversendte dagpengekontrollen om lag 1 750 saker til Aetat lokal som mulige misbruksaker.

I 2005 fattet Aetat om lag 5 000 vedtak om tilbakebetaling av dagpenger på til sammen om lag 103 mill. kroner. Tilsvarende tall for 2004 var 5 200 vedtak om tilbakebetaling av dagpenger på til sammen 104,2 mill. kroner.

Innkrevning av feilutbetalte og misbrukte ytelser skjer ved Statens Innkrevingssentral (SI). Det vil ofte gå lang tid fra vedtak om tilbakebetaling foreligger til innbetaling finner sted. I 2005 ble det innkrevd om lag 60 mill. kroner mot om lag 48 mill. kroner i 2004.

Budsjettforslag for 2007

Post 70 Dagpenger, overslagsbevilgning

For 2007 foreslås en dagpengebevilgning på i alt 6 837 mill. kroner. Til grunn for forslaget ligger bl.a. utsikter til fortsatt lav arbeidsledighet. Antall ventedager før man får rett til dagpenger foreslås redusert fra fem til fire dager. Endringen vil gjelde fra 1. januar 2007 og vil isolert sett øke dagpengebevilgningen med knappe 40 mill. kroner. Forslag om å redusere antall ventedager fra fem til fire dager før man har rett til dagpenger, er inkludert i utgiftsanslaget, jf. også omtale under delmål 2.1.

Kap. 5705 Refusjon av dagpenger

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs	46 383	50 000	50 000
03	Refusjon for dagpenger fra EØS-land	2 182	2 500	2 500
	Sum kap. 5705	48 565	52 500	52 500

Budsjettforslag for 2007**Post 01 Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs**

Arbeids- og velferdsetaten kan forskuttede lønngarantimidler i form av dagpenger, dersom vilkårene for dekning gjennom Lønnsgarantiordningen er til stede. Arbeids- og velferdsetaten fremmer krav i konkursboet for utbetalte dagpenger, når det blir klart at det vil bli utbetalt lønngarantimidler til arbeidstaker. Refusjon av dagpenger i forbindelse med lønngarantikrav ved konkurs inntektsføres under kapitlet.

Basert på erfaringstall fra 2005 og utviklingen i antall konkurser hittil i 2006 er inntektene under post 01 Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs anslått til 50 mill. kroner i 2007.

Post 03 Refusjon av dagpenger fra EØS-land

Arbeids- og velferdsetaten utbetaler dagpenger til EØS-borgere med dagpengerettigheter fra andre EØS-land mens de søker arbeid i Norge. Arbeids- og velferdsetaten søker i etterkant refundert sitt utlegg fra den enkeltes hjemland.

Inntektene under post 03 Refusjon av dagpenger fra EØS-land er anslått til 2,5 mill. kroner.

Kap. 2542 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v., <i>overslagsbevilgning</i>	425 731	440 000	490 100
	Sum kap. 2542	425 731	440 000	490 100

Det er vedtatt å overføre administrasjon av lønngarantiordningen fra Direktoratet for arbeidstilsynet til Arbeids- og velferdsetaten fra 1. januar 2007, jf. omtale under kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten.

Post 70 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v., overslagsbevilgning

Posten dekker utgifter for staten i henhold til lov av 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv. Målsettingen er å sikre utbetaling av krav på lønn og annet vederlag for arbeid i

tjenesteforhold som ikke kan dekkes pga. arbeidsgivers konkurs. I tillegg til skriftlig søknadsbehandling innebærer også lønngarantiarbeidet muntlig informasjon og veiledning om garantiordningen til bl.a. arbeidstakere, bobestyrere og tingretter.

Utbetalingene gjennom lønngarantiordningen er sterkt konjunkturavhengig, og det er først og fremst antallet konkurser på landsbasis, antallet ansatte, ansiennitet og lønnsnivået i de bedrifter som rammes av konkurs som påvirker utbetalingenes samlede størrelse.

Antall åpnete konkurser og konkurser med utbetaling fra lønnsgarantien:

År	2001	2002	2003	2004	2005
Antall konkurser	3 541	4 445	5 072	4 297	3 502
Herav med lønnsgaranti	1 566	1 948	2 260	1 868	1 691

Lønnsgarantiseksjonen fikk inn 683 nye saker første halvår 2006, en nedgang på 27 pst. i forhold til samme periode i 2005. Halvårstall fra Brønnøysund-registrene viser også at det første halvår 2006 har vært en nedgang i antall åpnete konkurser på landsbasis på 27,1 pst. Dette er tredje året på rad med konkursnedgang, men det uttales fra Konkursregisteret at man nå tror bunnlinjen er nådd.

I løpet av første halvår 2006 er restanser redusert og registrert saksbehandlingstid viser en markant nedgang fra tidligere perioder.

I følge analyser fra Creditinform vil konkurstallene sannsynligvis flate ut og man har registrert at forskjellene fra måned til måned minker. I noen bransjer ser man en svak økning i tallet på konkurser, men noen dramatisk økning med det første ser det ikke ut til å bli. Det er fremdeles gode tider for næringslivet med god lønnsomhet og lav ledighet.

Det har vært registrert en økning i nyetableringer av virksomheter i de siste årene, dette følges ofte av en økning i konkurstallet noen år senere. Videre er det spådd renteoppgang, noe som vil kunne påvirke konkurstallet.

Utviklingen for 2007 er derfor meget vanskelig å forutsi. Pga. den store usikkerheten anslår departementet at utbetalingene i 2007 vil kunne komme

til å ligge på samme nivå som 2005, men med forbehold om større endringer i antallet åpnete konkurser.

Effekt av regelverksendringer

Lønnsgarantiloven ble endret med virkning fra 1. januar 2006 slik at flere persongrupper nå har fått rett til lønnsgarantidekning (som følge av implementering av endringsdirektiv 2002/74/EC), jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006). Endringene innebærer at arbeidstakere som har vært daglig leder eller styremedlem, og som etter tidligere regelverk i utgangspunktet var unntatt, likevel gis lønnsgarantidekning. Det er tidligere anslått at helårseffekten av regelverksendringen vil være om lag 115 mill. kroner avhengig av antall konkurser. For 2006 ble det budsjettert med en 9 måneders effekt tilsvarende 86 mill. kroner. For 2007 gjenstår derfor en budsjettøkning på 29 mill. kroner.

Budsjettforslag 2007

På bakgrunn av ovennevnte anslag vedrørende antall lønnsgarantisaker og effekt av regelverksendringer, foreslås en bevilgning på 490,1 mill. kroner.

Kap. 5704 Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Dividende	179 018	100 000	100 000
	Sum kap. 5704	179 018	100 000	100 000

Post 02 Dividende

Dividenden henger sammen med endringer i utbetalingene, samt den generelle økonomiske situasjonen i boene. Størrelsen på dividendeinngangen blir i meget liten grad påvirket av hvordan lønnsgarantiordningen forvaltes. Innbetalingene relaterer seg både til samme års og tidligere års utbetalinger.

Første halvår 2006 ble det regnskapsført 73,2 mill. kroner innbetalt i dividende. Tallene for

samme periode i 2005 var 89 mill. kroner. I 2005 ble det totalt innbetalt i overkant av 178 mill. kroner. På bakgrunn av de siste års utbetalinger kan det ikke forventes tilsvarende innbetalinger i 2007. Også her tilsier tidligere års erfaringer at man bør legge et forsiktig anslag til grunn. 2005 var et år med usedvanlig høy dividendeinngang, det samme gjelder for 2004, hvor det ble innbetalt 152 mill. kroner i dividende. På bakgrunn av dette, anslås 100 mill. kroner i dividendeinngang i 2007.

Kap. 2543 Ytelser til yrkesrettet attføring

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Attføringspenger, <i>overslagsbevilgning</i>	10 648 614	11 153 100	
71	Attføringsstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 460 568	1 578 000	
	Sum kap. 2543	12 109 182	12 731 100	

Bevilgningene er fra 2007 ført opp under nytt kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring under

programkategori 29.50 Inntektssikring ved sykdom, rehabilitering, attføring og uførhet.

Resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet

Strategiske mål

Regjeringens mål med arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikken er et arbeidsliv med plass for alle, som sikrer arbeidstakernes behov for vern og trygghet, og som gir en hensiktsmessig tilpasning til utviklingen i næringslivet.

Med bakgrunn i regjeringens mål på området er det formulert følgende hovedmål:

bidra til et sikkert og inkluderende arbeidsliv som:

- forebygger helseskader, ulykker og utstøting
- gir trygge tilsettingsforhold og meningsfylt arbeid for den enkelte
- forebygger storulykker i petroleumsvirksomheten

Hovedstrategien er å bidra til at virksomhetene selv, gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, forebygger ulykker og helseskade. Det er arbeidsgiver som har plikt til å sørge for at arbeidsmiljøet og sikkerheten er forsvarlig og tilfredsstillende. Arbeidstaker har rett og plikt til å medvirke i dette arbeidet. Myndighetenes hovedvirkemidler i arbeidet er regelverk, tilsyn, veiledning og kunnskapsutvikling.

Det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet i virksomhetene skal hindre at forhold ved arbeidet og arbeidsplassen forårsaker sykdom eller skade på menneske, miljø og materielle verdier samt fremme arbeidstakernes evne og vilje til å stå lenger i arbeid. Helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet er således et helt sentralt element i regjeringens arbeid for et inkluderende arbeidsliv.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Ansvarsområdet omfatter arbeidsrett, arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv, på land og på norsk kontinentalsokkel. Dette innebærer bl.a. ansvaret for forvaltning av arbeidsmiljøloven med tilhørende forskrifter, enkeltbestemmelser i petroleumsløven med tilhørende HMS-forskriftsverk og arbeidstvistlovgivingen. Arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet omfatter også ansvaret for bl.a. regel-

verk for medbestemmelse i selskapslovgivningen, ferieløven, lønnsgarantiløven, lov om tvungen lønnsnemnd samt lov om allmenngjøring av tariffavtaler som er et viktig virkemiddel ift. sosial dumping.

Underliggende etater på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet:

- Arbeidstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av arbeidsmiljøloven blir overholdt. Arbeidstilsynet har også oppgaver i forhold til enkelte andre lover, hvorav lønnsgarantiløven, ferieløven og deler av tobakkskadeløven er de viktigste. Utlendingsloven og allmenngjøringsloven gir Arbeidstilsynet ansvar og myndighet i forhold til tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere.
- Petroleumstilsynet har ansvar for regelverk og tilsyn med helse, miljø og sikkerhet på sokkelen og enkelte anlegg på land. Tilsvarende som for Arbeidstilsynet gir utlendingsloven og allmenngjøringsloven Petroleumstilsynet ansvar og myndighet i forhold til tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere.
- Statens arbeidsmiljøinstitutt er det nasjonale forskningsinstitutt for arbeidsmiljø og -helse, og utvikler og formidler kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse gjennom forskning, utredning, opplæring og informasjon. Instituttet samarbeider med Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet på flere områder.

Tilknyttede virksomheter (administrativt ansvar):

- Meklingsinstitusjonen (Riksmeklingsmannen) skal mekle i interessedvister mellom partene i arbeidslivet med målsetting om å få de enkelte partene forlikt samt sørge for at partene kommer til meklings uten ventetid.
- Arbeidsretten behandler tvister om gyldighet og fortolkning av tariffavtaler og visse tvister om fortolkning av arbeidstvistloven og tjenestetvistlovens regler, tvister om brudd på tariffavtaler og om sanksjoner ved slike avtalebrudd.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Forebygge helseskader, ulykker og utstøting

Norsk arbeidsliv har etter hvert opparbeidet en god standard når det gjelder arbeidsmiljø og sikkerhet. Imidlertid er det fremdeles store utfordringer knyttet til tradisjonelle yrkesskader og sykdommer som yrkesbetinget kreft, allergier, støyskader og ulykker mv. Det er i 2005 registrert ett dødsfall i petroleumsvirksomheten på land og 48 i det øvrige landbaserte næringslivet¹² som følge av arbeidsulykker. I petroleumsvirksomheten offshore var det ingen dødsulykker i 2005. Mens det i resten av det landbaserte arbeidslivet på 90-tallet var i gjennomsnitt 58,2 dødsulykker hvert år, er gjennomsnittet så langt 44,8 for det tiåret vi nå er inne i. På sokkelen ble det i 2005 meldt om 377 personskader totalt. I kategorien alvorlige personskader ble det i 2005 registrert 44, mens tilsvarende tall i 2004 var 30. Økningen må ses i sammenheng med at også aktivitetsnivået økte i fjor. Likevel innebærer tallene at den positive utviklingen i frekvens siden 2000, snudde i 2005. Nivået i fjor tilsvarende gjennomsnittet for de 10 foregående årene. For arbeidslivet for øvrig har antallet meldte arbeidskader gått markert ned fra om lag 35 000 i 1998 til om lag 25 000 i 2005. Jord- og skogbruk samt bygg- og anlegg har i flere år vært de klart mest ulykkesbelastede næringene. Fallulykker preger ulykkesbildet i begge næringer. Når det gjelder tallfesting av meldte arbeidsskader er det imidlertid viktig å være oppmerksom på at underrapporteringen kan være betydelig, særlig innenfor Arbeidstilsynets myndighetsområde. Tallene er derfor først og fremst egnet til å indikere at selv om antallet arbeidsrelaterte dødsfall og skader har gått ned, så har (deler av) norsk arbeidsliv fremdeles store sikkerhetsmessige utfordringer.

Underrapporteringen er sannsynligvis enda større når det gjelder arbeidsrelaterte sykdommer og tallet på registrerte tilfeller er derfor lite egnet til å angi omfanget av arbeidsrelaterte sykdommer i befolkningen. Imidlertid mener omtrent 40 pst. av de som i levekårsundersøkelsene rapporterer at de i løpet av de siste 12 måneder har hatt et sykefravær på mer enn 14 dager, at helseplagene helt eller delvis skyldtes jobben. Slike undersøkelser har imidlertid klare svakheter knyttet til manglende definisjoner av sykdom, arbeidsrelasjon mv. og objektivitet. Underrapporteringen antas å være lavere i petroleumsvirksomheten enn i det landbaserte arbeidslivet for øvrig. Blant de meldinger om arbeidsbetinget sykdom som Petroleumsstilsynet

mottok i 2005 var muskel- og skjelettlidelser den største diagnosegruppen etterfulgt av støyskadet hørsel og hudlidelser.

Vi har nå en økning både i sykefraværet og antallet uførepensjonerte. Muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser har gjennom flere år vært de klart største diagnosegruppene for langtidsfravær og uførepensjonering. For arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene er det en hovedutfordring å bidra til at virksomhetene forebygger slike helseproblemer gjennom å ivareta de aspektene ved arbeidsmiljøet som er særlig relevante i forhold til disse lidelsene, dvs. de ergonomiske og psykososiale/organisatoriske forholdene. Foreliggende forskning¹³ tyder på at psykososiale/organisatoriske arbeidsmiljøfaktorer som blant annet arbeidstid/overtid, lav sosial støtte, lav kontroll over egen arbeidssituasjon og manglende samsvar mellom den ansattes anstrengelser og belønning i form av lønn, anerkjennelse, avansement mv., kan gi risiko for sykdom og uhelse. Også nedbemanning pekes på som en risikofaktor for flere ulike helseproblemer.

Økende krav til lønnsomhet på kort sikt og skjerpet konkurranse, også internasjonalt, skaper behov for raskere omstillingstakt i næringslivet. Omstillinger er stadig oftere nødvendig og ønskelig for at næringslivet skal kunne skape verdier og sikre arbeidsplasser over tid. Innen offentlig sektor kan omstilling være nødvendig og ønskelig for å oppnå en bedre ressursutnyttelse og økt velferd. Flere studier peker imidlertid i retning av at omstilling og særlig nedbemanning også kan ha negative konsekvenser for den enkelte arbeidstaker og for samfunnet i form av økt sykefravær og varig utstøting fra arbeidslivet. Dette gjelder også i forhold til arbeidstakere som ikke mister jobben som følge av omstillingen. Arbeidsmiljømyndighetenes ansvar og utfordring er å bidra til at omstillingsprosesser gjennomføres på en forsvarlig måte, herunder at arbeidsgiver sørger for tilfredsstillende informasjon, medvirkning og kompetanseutvikling.

En del norske arbeidstakere oppgir at de blir utsatt for mobbing, trakassering, uønsket seksuell oppmerksomhet eller lignende et par ganger i måneden eller oftere. Gjennom prosjektet «Jobbing uten mobbing», som ble igangsatt i 2005, ønsker myndighetene og partene i arbeidslivet å bidra til at færre arbeidstakere skal oppleve å bli utsatt for, eller utstøtt fra, arbeidet på grunn av mobbing. En viktig del av satsningen er å bevisstgjøre og ansvarliggjøre aktørene på den enkelte arbeidsplass, og gjøre dem i stand til å forebygge og håndtere mobbing og trakassering. Et aktivt og

¹² Tallene inkluderer ikke dødsfall i sjøfart og luftfart

¹³ Rapport fra STAMI september 2004 "Arbeidsforhold av betydning for helse"

systematisk arbeid mot mobbing i arbeidslivet – både fra myndighetenes og partenes side, og i den enkelte virksomhet – er viktig for å oppnå et mer inkluderende arbeidsliv. En stor utfordring ligger i å nå ut til enkeltaktørene i arbeidslivet og øke deres kompetanse og dermed vilje til å ta tak i mobbing som arbeidsmiljøproblem. «Jobbing uten mobbing» er en viktig bidragsyter her, ved at de setter temaet på dagsorden og utarbeider pedagogiske verktøy til bruk på alle nivåer i arbeidslivet.

Kartlegging av klientforløp som ender med innvilgelse av uførepensjon viser at de aller fleste av disse forløpene startet med mottak av sykepenger. Dette betyr at svært mange av de nye uførepensjonistene i utgangspunktet hadde et arbeidsforhold, men at de så mistet dette helt eller delvis på grunn av sykdom, skade el. Samtidig er det godt dokumentert at sannsynligheten for å miste relasjonen til arbeidslivet og bli varig trygdet er større jo lengre tid den enkelte er ute av arbeid. Dette understreker viktigheten av å påvirke til et forebyggende og systematisk HMS-arbeid slik at arbeidet i minst mulig grad skaper uhelse og i størst mulig grad blir en motvekt til forhold som fører folk ut av arbeidslivet. Det er imidlertid også en viktig utfordring å påvirke virksomhetene til å tilrettelegge arbeidsforholdene så tidlig som mulig når sykdom, skade eller lignende først har oppstått.

Arbeidsinnvandring

Det kommer fortsatt et relativt stort antall arbeidsinnvandrere fra de nye EØS-landene til Norge, spesielt fra Polen og de baltiske statene. Disse arbeidstakerne er en positiv og nødvendig tilvekst til et norsk arbeidsmarked som, særlig innen enkelte bransjer, er preget av høy aktivitet og en tiltagende mangel på arbeidskraft.

For det norske arbeidsmarkedet har den økte arbeidsinnvandringen hatt mange positive konsekvenser. Samtidig er det alt for mange eksempler på at utenlandske arbeidstakere blir utsatt for utnyttning i form av vesentlig lavere lønninger og dårligere arbeidsmiljøstandard, enn det som er akseptabelt på det norske arbeidsmarkedet. Ikke minst gjelder dette innenfor bygg- og anleggsbransjen. Dette har også blitt avdekket i Arbeidstilsynets og Petroleumsstilsynets tilsynsarbeid. Arbeidstilsynets erfaringer er at dette særlig gjelder innen gruppen utsendte og innleide arbeidstakere. Det finnes virksomheter og aktører som bevisst bryter regelverket. Dette kan både omfatte grov arbeidsmiljøkriminalitet og brudd på allmenngjøringsvedtak og i en del tilfeller også dokumentfalsk og svart arbeid. Arbeidstilsynet har siden EØS-utvidelsen i 2004 gjennomført et stort antall tilsyn mot virksomheter

med utenlandske arbeidstakere. Disse tilsynene omfatter arbeidsmiljø og sikkerhet, inkludert arbeidstid og arbeidskontrakter, i tillegg til lønn i henhold til allmenngjøringsforskrifter eller arbeids- og oppholdstillatelser etter utlendingsloven. Pr. 1. august 2006 er det gjennomført 538 tilsyn med lønns- og arbeidsvilkårene for arbeidsinnvandrere. Dette har hittil resultert i 33 politianmeldelser, de fleste for brudd på allmenngjøringsforskrifter og arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser. Til tross for at politiet har henlagt de aller fleste anmeldelsene bidrar de likevel til å synliggjøre og markere alvoret i sakene. I tillegg er det gitt om lag 550 pålegg for brudd på arbeidsmiljø og sikkerhetsregelverket, inkludert situasjoner hvor det har vært nødvendig å stanse arbeidet på grunn av umiddelbar fare for arbeidstakernes sikkerhet. Regjeringen er opptatt av at alle som jobber i Norge skal ha gode og trygge arbeidsplasser og skikkelige lønsvilkår. Det er av vesentlig betydning å sikre at gjeldende regelverk etterleves og at kontrollen med regelverket er tilstrekkelig effektiv. Dette har ikke bare betydning for den enkelte arbeidstaker. Også for alle arbeidsgivere og virksomheter som opptrer seriøst og følger reglene, er det viktig å ikke bli utsatt for en urimelig konkurransesituasjon i forhold til useriøse aktører som ikke følger gjeldende regelverk. Videre er dette viktig for at Norge også fremover skal være et attraktivt arbeidsmarked for arbeidsinnvandrere. Innsatsen mot sosial dumping kan ikke sees isolert, men må settes i sammenheng med tiltak mot skatteunndragelser, svart arbeid og økonomisk kriminalitet. Det er derfor viktig med samarbeid både med arbeidslivets parter, mellom involverte etater og med aktuelle land.

Målet må være at vi ved en aktiv innsats skal unngå sosial dumping i Norge, men uten å legge unødvendige hindringer i veien for økt arbeidsinnvandring. Regjeringen tror imidlertid at arbeidsmarkedet må være forberedt på at utfordringene på dette området kan bli langvarige og krevende, siden de i stor grad skyldes en økt åpenhet –som vi ikke ønsker å reversere –mellom land som hittil har hatt svært ulik arbeidsproduktivitet, arbeidsbetingelser, nominelt nivå på priser og lønninger og regulering av arbeidsmarkedet.

Særskilte utfordringer i petroleumsvirksomheten

Petroleumsvirksomheten gir særskilte utfordringer. Hendelser og ulykker her kan medføre store negative konsekvenser og kostnader både for mennesker, miljø og materielle verdier. Forebygging av storulykker i petroleumsvirksomheten handler først og fremst om å ivareta hensynet til sikkerhet

for personell, men er også en sentral forutsetning for å ivareta ytre miljø, inkludert i miljøårbarhetsområder. Utfordringen er å sikre at petroleumssektoren forblir en foregangsnæring og at virksomheten drives ut fra en målsetting om kontinuerlig forbedring. I perioden 2003–2006 har det spesielt vært to alvorlige hendelser som utpeker seg med tanke på storulykkespotensial (Snorre og Visund). Læring etter disse hendelsene har i stor grad blitt brukt av industri og myndigheter til å identifisere forbedringstiltak på relevante områder.

Prosjektet «Utvikling i risikonivå –norsk sokkel» (RNNS) ble initiert for å følge utviklingen av risikonivået på lang sikt. Selv om resultatene fra 2005 viser forbedringer på noen områder sammenliknet med foregående år, kan vi ikke se en generell forbedring av sikkerhetsnivået. Det er viktig med en fortsatt sterk og målrettet innsats for å endre dette.

Hydrokarbonlekkasjer er en stor bidragsyter til risiko for storulykker, og målet på sikt må være å kontinuerlig redusere antallet slike lekkasjer. De siste tre år er antallet lekkasjer halvert som følge av en systematisk og målrettet innsats både fra industri og myndigheter. Arbeidet for å oppnå en ytterligere reduksjon er videreført ved at næringen og myndighetene har satt seg som mål å redusere antallet hydrokarbonlekkasjer med ytterligere 50 pst. innen 2008.

Et godt arbeidsmiljø er viktig i seg selv, men er også en viktig forutsetning for å opprettholde en lav storulykkesrisiko. For å forstå mulige årsaker til storulykker, og dermed kunne iverksette effektive tiltak, må de faktorer som er gjensidig avhengig av hverandre, teknologi, styringssystemer, organisering, mennesker og kultur, ses i sammenheng. Styring av storulykkesrisikoen i petroleumsvirksomheten krever en forståelse av disse komplekse sammenhengene. Myndighetenes utfordring er å formidle viktigheten av et godt samspill mellom disse ulike faktorene og gjennom dette bidra til at næringen skaper en god HMS-kultur.

Det er knyttet utfordringer til at enkelte aktører styrer driften av virksomheten på sokkelen elektrokraft fra anlegg på land. Dette innebærer en utfordring både for selskapenes risikostyring og myndighetenes tilsyn. Videre er det en økende internasjonalisering som gjør det mulig for næringen å utnytte tidsforskjellene mellom ulike land og dermed oppnå døgnkontinuerlig drift. For å møte utfordringene når det gjelder denne trenden er det derfor viktig med økt myndighetssamarbeid på tvers av landegrensene, både når det gjelder hvilket regelverk som kommer til anvendelse, samt hvem som skal ha ansvaret for håndhevingen av dette.

Det er nå åpnet for petroleumsvirksomhet i deler av Barentshavet som er et miljøårbart

område. Regelverket for HMS i petroleumsvirksomheten er utformet slik at det kreves iverksatt sikkerhets- og beredskapstiltak som står i forhold til risikoen knyttet til virksomheten. I miljøårbare områder stilles det derfor krav om strengere tiltak for å drive forsvarlig. Utfordringen for myndighetene vil være å se til at det blir foretatt gode nok risikoanalyser og at regelverket etterleves.

På grunn av det store skadepotensialet i petroleumsvirksomheten er det viktig at det til enhver tid er god beredskap dersom det skulle skje en ulykke. Bevisste destruktive handlinger er en trussel som fremdeles må ha stor oppmerksomhet fordi petroleumsvirksomheten er sårbar og har stor internasjonal betydning.

Kunnskapsbehov på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet

Årsakssammenhengene bak sykefravær og utstøting fra arbeidslivet er sammensatte og komplekse. Det er imidlertid klart at ulike typer helseproblemer, med påfølgende fare for langvarig eller permanent utstøting fra arbeidslivet, i mange sammenhenger kan ha sin årsak eller medvirkende årsak i arbeidsrelaterte forhold. Det er fortsatt stort behov for kunnskapsutvikling og forskning både på «gamle» og nye utfordringer på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet. Samtidig eksisterer det relativt mye data, dokumentasjon og kunnskap både om helse og levekår og om arbeidsmiljøet og forholdene på arbeidsplassen. Eksisterende registre, data og undersøkelser om helse og utstøting på den ene siden og eksponeringer og arbeidsmiljøforhold i norsk arbeidsliv, bransjer og virksomheter på den andre, er imidlertid i altfor liten grad koblet og sett i sammenheng. Det er således et stort behov både for bedre å systematisere og utnytte de data og den kunnskap man allerede har og for å utvikle ny kunnskap og forskning. Det er også behov for forskning om de faktorer som kan bidra til å redusere risikoen for storulykker og sammenhengen mellom dem.

Arbeidsmiljøkunnskap blant ledere

Arbeidsmiljøloven § 3-5 fastsetter at arbeidsgiver, dvs. virksomhetens øverste leder, skal gjennomgå opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Bestemmelsen setter imidlertid ikke noe spesifikt krav til omfang eller innhold i opplæringen. Arbeidsmiljømyndigheten må i dialog med bransjeorganisasjonene etablere krav til opplæringen som både ivaretar målsettingen om å sikre grunnleggende arbeidsmiljøkunnskap hos ledere og behovet for en fleksibel gjennomføring av opplæringen.

Mål og strategier

Hovedmål	Delmål
Bidra til et sikkert og inkluderende arbeidsliv som: • Forebygger helseskader, ulykker og utstøting • Gir trygge tilsettingsforhold og meningsfylt arbeid for den enkelte • Forebygger storulykker i petroleumsvirksomheten	1. Forebygge og redusere ulykker, yrkesrelaterte sykdommer og skader 2. Styrke innsatsen ytterligere på visse områder for å forebygge utstøting fra arbeidslivet og sikre individuell tilrettelegging 3. Sikre arbeidstakeres rettigheter og medbestemmelse

Delmål 1: Forebygge og redusere ulykker, yrkesrelaterte sykdommer og skader

Se til at virksomheten selv forebygger ulykker, yrkesrelaterte sykdommer og skader

Det er arbeidsgiverne/virksomhetene som har ansvaret for å etterleve regelverket og sørge for et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid slik at risikoen for arbeidsrelaterte skader og sykdommer reduseres. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet fører tilsyn med at virksomhetene etterlever arbeidsmiljø- og sikkerhetslovgivningen.

Tilsynsetatenes klare og uavhengige roller må ivaretas slik at etatene fremstår som selvstendige kontrollorganer med solid kunnskap og evne til å håndheve regelverket i tråd med intensjonene. Etatsstyringen er derfor basert på mål- og resultatstyring slik at departementet så godt som mulig kan forsikre seg om en effektiv og hensiktsmessig virkemiddelbruk i tråd med prioriteringene.

Regelverk

Arbeidsmiljø- og sikkerhetslovgivningen er det sentrale virkemiddelet for regulering av arbeidsgiver og arbeidstakeres rettigheter, plikter og atferd. Målet er at lovgivningen skal sikre en god balanse mellom arbeidstakernes behov for beskyttelse og virksomhetenes behov for fleksible løsninger. Regelverket danner således utgangspunkt for virksomhetenes systematiske HMS-arbeid ved bl.a. å stille krav til tilfredsstillende nivå på HMS-arbeidet.

I tråd med føringene i Ot.prp. nr. 49 (2004-2005) og Innst. O nr. 100 (2004-2005), har departementet igangsatt et prosjekt for vurdering av den videre oppfølging av bedriftshelsetjenesten. I nært samarbeid med arbeidslivets parter og berørte myndigheter vurderes både bedriftshelsetjenestens roller, ansvar og oppgaver, videre utbyggingskrav og behovet for kvalitetskrav eller godkjenningsordning rettet mot bedriftshelsetjenesten. Prosjektet skal avsluttes høsten 2007. Prosjektet vil bli nær-

mere omtalt i Stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering.

Tilsyn

For å se til at virksomhetene etterlever regelverket benytter tilsynsmyndighetene ulike virkemidler som kontroll og veiledning, veivising og informasjon. Tilsynet er risikobasert, det vil si at utpekingen av virksomheter og sikkerhetsrelevante forhold for tilsyn skjer på grunnlag av en vurdering av hvor og når risikoen for helseskader og ulykker er størst. I tillegg til å kontrollere at virksomhetene har systemer og rutiner som sikrer etterlevelse av regelverket, vil det i mange tilfeller også kunne være nødvendig og effektivt å være veiviser overfor virksomhetene mht. å formidle kunnskap om bl.a. risikoforhold, årsakssammenhenger, regelverk og god praksis.

Et eksempel på en tilnærmingstype er Arbeidstilsynets nasjonale og lokale tilsynskampanjer i bransjer eller lignende som er utvalgt på bakgrunn av risikoanalyser. Kampanjene kan ha fokus på flere aktuelle tema for eksempel belastningslidelser, organisatoriske problemstillinger mv. Ved å gå tungt inn i en bransje på denne måten vil tilsynsmyndighetene i tillegg til å kontrollere etterlevelse av regelverket også få en grundig innsikt i bransjespesifikke problemstillinger knyttet til arbeidsmiljø. Erfaringene så langt tilsier at slike aksjonsformer og en kombinert bruk av virkemidlene tilsyn, veivising og informasjon, vil ofte kunne gi konkrete resultater og et kunnskapsmessig løft for virksomhetene.

Petroleumstilsynet innretter sitt tilsyn bl.a. i forhold til hvordan bransjen er organisert. Operatøren vil ofte organisere virksomheten med bruk av underentreprise i flere ledd. Dette har gitt Petroleumstilsynet en utfordring i forhold til å få oversikt over ansvarsforholdene. De har derfor funnet det strategisk riktig å rette sitt tilsyn mot rettighetshaver og operatør for å se i hvilken grad de etterlever sitt påseansvar for hele kontraktskje-

den. Dette har i mange tilfeller vist seg å være en riktig tilnærming, men i tillegg er det nødvendig å rette tilsyn også direkte mot de enkelte ledd i kontraktskjeden for å kontrollere at regelverket faktisk etterleves.

Petroleumsvirksomhet i nordområdene reiser spesielle utfordringer. Det funksjonelle regelverket vil bety at det stilles strengere krav til etterlevelse av regelverket i f.eks. miljøsårbare områder.

Tilsynsetatenes koordineringsroller

Petroleumstilsynets myndighetsansvar ble ved Kronprinsregentens resolusjon 19. desember 2003 fastsatt til å omfatte enkelte nærmere definerte petroleumsanlegg på land. Petroleumstilsynets koordineringsrolle, jf. kgl.res. 28. juni 1985, ble bestemt videreført og revitalisert for hele myndighetsområdet. Det arbeides med den praktiske implementeringen av rollen.

Petroleumstilsynets rolle som koordinerende myndighet også for enkelte anlegg på land, medfører behov, og legger til rette for utarbeidelse av regler som regulerer petroleumsvirksomheten på sokkelen og på land som en helhet. Samtidig må det tas hensyn til de eventuelt særskilte forhold som gjelder for regulering av den landbaserte delen av virksomheten og reguleringen av annen virksomhet på land for øvrig. Nytt regelverk var opprinnelig planlagt å tre i kraft 1. januar 2007, men på grunn av behov for nødvendige avklaringer er denne tidsplanen forskjøvet. Sannsynlig ikrafttredelse er 1. januar 2008.

Arbeidstilsynet ble ved kgl.res. 17. september 2004 utpekt som koordinerende etat for virksomhetsrettet tilsyn med helse, miljø og sikkerhet på land, med unntak av petroleumsanlegg underlagt Petroleumstilsynets ansvarsområde. Arbeidstilsynets koordinerende rolle skal sikre en enhetlig myndighetsopptreden overfor virksomhetene, både på sentralt og lokalt nivå. Det forutsettes hensiktsmessig samarbeid med de andre koordineringsregimene, også i forbindelse med utvikling av nytt regelverk.

Samarbeid med partene i arbeidslivet

Samarbeid, informasjon og medvirkning i forhold til partene i arbeidslivet på lokalt og sentralt nivå, ses som en viktig forutsetning for å utvikle og forankre gode og balanserte løsninger på de utfordringer arbeidslivet står overfor. I tillegg til partenes deltakelse i offentlige utvalg, høringer og involvering i forbindelse med større satsinger e.l., er det etablert faste møtearenaer, herunder Arbeidslivspolitisk råd for overordnede politiske spørsmål.

Videre er det etablert faglige råd for Arbeidstilsynet, Statens arbeidsmiljøinstitutt og Petroleumstilsynet.

Øke omfang og kvalitet på kunnskap om arbeidsmiljøforhold og storulykkesrisiko

Generelt er det behov for å få bedre kunnskap om både fysiske og psykososiale/organisatoriske faktorerens betydning for arbeidsmiljø, sykefravær og uføretrygding. Videre er arbeidsvilkår, som arbeidstid og ansettelsesformer, også sentrale tema. Det samme gjelder tema som organisasjonsforhold, tariffavtaler og andre spørsmål innenfor det tariffrettslige området. Lønns- og arbeidsvilkår for utsatte grupper, bl.a. som følge av økt og økende arbeids- og tjenesteinnvandring er også et område der kunnskapsbehovet er stort.

Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø- og helse (NOA) ble i 2006 etablert ved Statens arbeidsmiljøinstitutt. Formålet med etableringen er å ta tak i utfordringen med å utnytte eksisterende registre, data og dokumentasjon bedre og få et mer systematisk og klarere bilde av sammenhengen mellom arbeidsmiljøforhold og helseeffekter samt hvordan disse sammenhengene utvikler seg over tid. NOA skal bl.a. systematisere, sammenstille og forbedre relevante data og informasjon og gjøre dette tilgjengelig for aktuelle aktører på arbeidsmiljøfeltet, enten dette er myndighetene, arbeidslivets parter, forsknings- og utredningsmiljøer eller allmennheten for øvrig. Målsettingen er således å utvikle et godt felles kunnskapsgrunnlag for aktørene på arbeidsmiljøområdet til å utforme politikk, strategier og prioriteringer –både på nasjonalt, bransje- og virksomhetsnivå. Både Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet vil være viktige leverandører av data til NOA.

En viktig del av arbeidet med å redusere risiko for storulykker er å øke kunnskapen om risikoforholdene i virksomhetene slik at disse har mulighet for å gjennomføre nødvendige tiltak. Arbeidet med fellesprosjektet mellom Petroleumstilsynet og partene «Utvikling i riskonivå –norsk sokkel» (RNNS) skal fortsette og videreutvikles til også å gjelde landanleggene innenfor petroleumsvirksomheten. RNNS har et hovedfokus på storulykker og alvorlig personskade. NOA og RNNS skal utvikle et nært samarbeid og samordne metoder og informasjon på relevante områder. Det er en stor utfordring for både Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet å forbedre og operasjonalisere informasjon fra NOA og RNNS.

St.meld. nr. 12 (2005-2006) Helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten peker på behov for fortsatt økt kunnskap om HMS og utvikling av

bedre metoder for sikker drift innenfor petroleumsområdet. Viktige forskningsbehov fremover finnes bl.a. innenfor områdene risikostyringsmodeller- og verktøy, utfordringer knyttet til globalisering, nye driftsformer (bl.a. integrerte operasjoner), helse, utstøting og HMS-kultur. Regjeringen vil videreføre forskningsinnsatsen på dette området og det skal rettes økt fokus på bl.a. arbeidstidsordninger og kjemikalieeksponering, jf. omtale av PETROMAKS under kap. 601, post 50.

Ny og bedre kunnskap om årsaker til de ovennevnte forhold er helt essensielt for hvordan myndighetene skal innrette sin innsats for måloppnåelse i fremtiden. Det vil kunne gi et bedre grunnlag for bl.a. vurdering av risiko som igjen vil danne grunnlag for utvikling av regelverk, innretting av tilsynsinnsats mv. Det er også strategisk viktig at ny og bedre kunnskap om bl.a. årsaker til arbeidsrelaterte helseskader, ulykker og sykdom formidles til de aktuelle virksomhetene slik at disse kan anvende kunnskapen til å gjennomføre forebyggende tiltak.

Delmål 2: Styrke innsatsen ytterligere på visse områder for å forebygge utstøting fra arbeidslivet og sikre individuell tilrettelegging

Arbeidsgiver har ansvar for å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø ved å gjennomføre et systematisk og godt HMS-arbeid. Dette gjelder også i omstilingssituasjoner og andre situasjoner som kan innebære en særlig risiko for at folk støtes ut av arbeidslivet. Arbeidsgivers ansvar innebærer et ansvar for å iverksette konkrete og aktive tiltak som reduserer risikoen for helsebelastninger og dermed motvirker utstøting. Myndighetene må fra sin innfallsvinkel stille krav til aktivitet og følge disse kravene opp gjennom sine virkemidler.

Bidra til identifisering av bransjetilpassede arbeidsmiljøstrategier og –tiltak i bransjer med store utstøtingsproblemer

Departementet har bedt Arbeidstilsynet ta initiativet til å undersøke om det gjennom en større grad av bransjetilpasning og bransjeforankring av arbeidsmiljøtiltak er mulig å forbedre arbeidsmiljøet, redusere sykefraværet og øke den reelle pensjoneringsalderen i to utvalgte bransjer med store utstøtingsproblemer. Fra 1. kvartal 2005 til 1. kvartal 2006 har sykefraværet steget i de fleste næringer. Helse- og sosialtjenester skiller seg imidlertid ut med den sterkeste veksten, og sykefraværet ligger på et høyt nivå. Departementet antar derfor at denne sektoren bør være den ene av de to bransjene, men overlater den endelige utvelgelsen av

bransjer til de samarbeidende parter i prosjektet. Forutsetningen for å kunne identifisere hvilke ytterligere arbeidsmiljøtiltak som bør iverksettes i en bransje for å redusere utstøting er imidlertid at arbeidslivets parter, som kjenner disse bransjene svært godt og har påvirkningsmuligheter i forhold til dem, engasjerer seg. Dette må anses avgjørende for en vellykket gjennomføring.

Departementet ser for seg at partene på bransjenivå sammen med Arbeidstilsynet og Arbeids- og velferdsetaten frembringer mer presis kunnskap om hva de ulike aktører bør gjøre for å få best mulig effekt av innsatsen. Viktige spørsmål vil blant annet være hvilke elementer i disse bransjenes arbeidsmiljø som har stor betydning for arbeidstakernes helse og velferd, sykefravær og pensjoneringsatferd, hvilke konkrete tiltak som bør iverksettes fra henholdsvis virksomhetenes og myndighetenes side. Neste fase av prosjektet tenkes å bestå i å prøve ut i praksis om disse skreddersydde strategier og tiltak gir resultater i form av bedre arbeidsmiljø, redusert sykefravær og økt pensjoneringsalder.

Arbeidstilsynet forutsettes å ha prosjektansvaret og prosjektet kan da forankres i Arbeidstilsynets partsammensatte fagråd som i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten skal stå for den konkrete utvelgelse av bransjer og gjennomføringen av prosjektet. Dette vil kunne bety at det etableres en tilsvarende måte å arbeide på som den Petroleumstilsynet og arbeidslivets parter har offshore og på nærmere angitte landanlegg.

Bidra til utvikling og gjennomføring av samhandlingsmodell mellom Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet og Arbeids- og velferdsetaten

Samhandlingsprosjektet

Både tilsynsmyndighetene og Arbeids- og velferdsetaten har funksjoner og oppgaver knyttet til å forhindre at personer som har fått sin arbeidsevne redusert faller ut av arbeidslivet. For å nå delmål 2 er det viktig at myndighetenes virkemidler på dette feltet fungerer mest mulig optimalt og samordnet. Myndighetene har derfor iverksatt et prosjekt, Samhandlingsprosjektet, som har som målsetting å fremskaffe en grundig analyse og tilråding om hvordan etatene hver for seg og i samarbeid kan arbeide mer effektivt for å motvirke at arbeidstakere som har fått sin arbeids-/funksjonsevne redusert, forlater arbeidslivet og blir mottakere av passive trygdeytelser. Det skal også drøftes hvilke former for samarbeid og arbeidsfordeling som vil være hensiktsmessig i forhold til å forebygge arbeidsrelaterte helseproblemer og sykefravær.

Som ledd i å fremskaffe et bedre kunnskapsgrunnlag skal departementet utlyse og igangsette et FoU-prosjekt. Det skal innhentes kunnskap om norske virksomheters tilretteleggingspraksis og resultater. Videre skal det innhentes kunnskap om norske myndigheters praksis for å veilede, kontrollere og rådgi for å påvirke virksomhetene til å ivareta sitt ansvar og til å strekke seg lengst mulig for å beholde sine arbeidstakere.

Økt fokus på virksomhetenes oppfølging av arbeidstakere som står i fare for å falle ut av arbeidslivet

Tilsynsmyndighetene påser at virksomhetene som ledd i det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet også har innarbeidet rutiner og aktiviteter for sykefraværsoppfølging og tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne.

Muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser er de sykdomstilstandene som klart hyppigst fører til langvarig sykefravær og varig utstøting fra arbeidslivet. Det er derfor viktig at myndighetene har et særlig fokus på virksomhetenes oppfølging i forhold til denne type lidelser.

Delmål 3: Sikre arbeidstakeres rettigheter og medbestemmelse

Forenkle og modernisere regelverk på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet

Arbeidsmiljø- og sikkerhetslovgivningen er det sentrale virkemiddelet for regulering av arbeidsgivere og arbeidstakeres rettigheter, plikter og atferd. Målet er at lovgivningen skal sikre en god balanse mellom arbeidstakernes behov for beskyttelse og virksomhetenes behov for å møte stadig nye krav.

Den nye arbeidsmiljøloven trådte i kraft 1. januar 2006. Et inkluderende arbeidsliv og vern av arbeidstakernes helse og trygghet er lovens overordnede hensyn. Loven skal bidra til at flest mulig kan delta lenger i yrkeslivet og at færrest mulig støtes ut til uførepensjon eller lignende.

«Regelhjelp.no» er en internettbasert bransjerettet regelverksveiviser som skal gjøre det enklere, særlig for små og mellomstore bedrifter, å finne ut hvilke krav på HMS-området som er særlig viktig for dem. Veiviseren ble etablert for 10 bransjer 1. september 2005 og omfatter regelverket til etatene for næringslivsrettet tilsyn, dvs. Statens forurensingstilsyn, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Arbeidstilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Mattilsynet. Veiviseren bygges nå suksessivt ut og skal innen utgangen av 2007 omfatte om lag 50 bransjer.

I 2002–2005 ble det arbeidet med forenkling av forskriftene til Arbeidstilsynet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Målet for prosjektet var økt brukerorientering og forenkling i form av et felles forskriftsverk for etatene med en enklere regelverksstruktur og færre forskrifter. Justisdepartementet/DSB konkluderte i 2005 at det ville være vanskelig å innlemme deres regelverk i en felles forskriftsstruktur. Arbeidet med en enklere forskriftsstruktur og færre forskrifter videreføres imidlertid for så vidt gjelder Arbeidstilsynets forskrifter. Det tas sikte på at utkast til nytt forskriftsverk skal forelegges departementet i løpet av våren 2007. Utviklingen av ny forskriftsstruktur skjer i nært samarbeid med partene i arbeidslivet.

Regelverksprosjektet i Petroleurstilsynet er omtalt under koordineringsrollene ovenfor.

Revisjon av arbeidstvistloven

Utvalget for tariffforhandlingssystemets (Stabelutvalget) omfattende gjennomgang av arbeidstvistloven ble lagt fram i NOU 2001: 14. Det var en bred enighet i utvalget om at det er behov for en teknisk og språklig modernisering av arbeidstvistloven. Språket er gammelmodig og til dels vanskelig tilgjengelig. Loven inneholder også enkelte umoderne betegnelser og løsninger og bør på flere punkter tilpasses den tekniske utviklingen.

Departementet vil derfor foreta en teknisk og språklig revisjon av arbeidstvistloven, i nært samarbeid med partene i arbeidslivet, Arbeidsretten og Riksmeklingsmannen.

Styrke innsatsen for bekjempelse av sosial dumping

Regjeringen la fram en handlingsplan mot sosial dumping i St.meld. nr. 2 (2005-2006) Revidert nasjonalbudsjett 2006. Handlingsplanen omfatter tiltak som regjeringen mener kan bidra til å nå målet om et seriøst arbeidsmarked og ordnede lønns- og arbeidsvilkår for alle, jf. boks 6.4.

Helhetlig tilnærming til arbeidstakernes rett til informasjon, drøfting og medbestemmelse

Arbeidstakernes rett til informasjon, drøfting og medbestemmelse er forankret i flere regelsett, bl.a. i arbeidsmiljøloven og i selskapslovgivningen. Departementet ønsker å ha en helhetlig tilnærming til dette området, slik at rettighetene og mulighetene fremstår som lett tilgjengelige, tilpasset de ulike situasjonene der informasjon og drøfting er aktuelt og at reglene praktiseres på en slik måte at det gis mulighet til reell medvirkning fra

Boks 6.4 Handlingsplan mot sosial dumping*Styrke Arbeidstilsynets sanksjonsmidler*

Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet skal kunne gi pålegg og bruke tvangsmulkt og stansing når de utfører tilsyn etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven. Regjeringen fremmet lovforslag om dette i juni 2006, jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006).

Øke ressursene til tilsyn

I forbindelse med Stortingets behandling av Innst.S.nr. 205 (2005-2006) ble Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet styrket med hhv. 3 og 1 mill. kroner til økt innsats mot sosial dumping. Det er foreslått at styrkingen videreføres med helårsvirkning fra 2007.

Sikre ryddigere forhold ved inn- og utleie av arbeidskraft og forbedre ordningen med allmenngjøring av tariffavtaler

Regjeringen vil sikre ryddigere forhold for arbeidstakerne på inn- og utleiemarkedet. Regjeringen vil også arbeide videre med ordningen med allmenngjøring av tariffavtaler, bl.a. med spørsmålet om innsynsrett for tillitsvalgte. Regjeringen tar sikte på å legge fram forslag om regelendringer høsten 2006.

Motvirke useriøsitet ved kontraktørvirksomhet og etablering av enkeltpersonsforetak

Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet skal i tilsynsvirksomheten ha større oppmerksomhet på problemet med at arbeidstakere blir definert som selvstendige oppdragstakere for å unngå norske lønns- og arbeidsvilkår.

Stille krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i kommunale anbudsprosesser

ILO-konvensjon nr. 94 med krav til norske lønns- og arbeidsvilkår gjennomføres i 2007 også for kommuner og fylkeskommuner.

Innføre utvidet byggherreansvar og id-kort i byggenæringen

Det vil bli innført et ansvar for byggherren for å ta inn klausuler i kontrakter med underleverandører for å sikre at arbeidstakerne får lønn og arbeidsvilkår i tråd med allmenngjøringsforskrifter. Regler for id-kort som kan gjøre kortene til et effektivt virkemiddel mot sosial dumping fastsettes høsten 2006.

Gjennomføre tiltak i kystfarten og landbruket

Det tas sikte på å gjeninnføre kravet om arbeids- og oppholdstillatelser for sjøfolk i norsk kystfart i løpet av 2006. Det skal arbeides systematisk for å hindre sosial dumping i landbruket, ved hjelp av målrettet tilsynsinn-sats og informasjonstiltak.

Utvikle statistikk- og analysegrunnlaget

Statistikk og analyse over arbeidsinnvandring og sosial dumping skal forbedres i samarbeid med partene og Arbeidslivspolitisk råd.

Samordne bedre innsatsen fra statlige etater i hele landet

Dagens samarbeid og fellesprosjekter mellom Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet, skattemyndighetene, politiet og andre berørte etater videreføres og styrkes. Det skal settes økt fokus på å sikre at samarbeidet fungerer godt også lokalt.

Styrke samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet

Regjeringen vil videreføre og videreutvikle samarbeidet med arbeidslivets parter på alle nivåer, fra samarbeidet mellom tilsynsmyndigheter og tillitsvalgte i bransjer og på arbeidsplasser, til dialogen i Arbeidslivspolitisk råd.

arbeidstakernes side i beslutninger som berører deres arbeidssituasjon.

Arbeidstakernes rett til å være representert i virksomheters styrende organer virker ikke så godt kjent, til tross for at reglene kom på 1970-tal-

let. I mange virksomheter har arbeidstakerne ikke benyttet denne muligheten selv om de har rett til å kreve dette. Departementet vil derfor se nærmere på tilgjengeligheten av regelverket og eventuelt

styrke informasjonsarbeidet slik at reglene blir bedre kjent.

Miljøpolitikk for arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet

Arbeidsmiljø- og sikkerhetsmyndighetene har få egne mål knyttet til ytre miljø. Det legges imidlertid til grunn at innsatsen på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet også vil ha stor innvirkning på ytre miljø. Sikkerhetsregelverket offshore forhindrer f.eks. akutte utslipp til vann. Kjemikalier som påvirker arbeidstakerne vil også kunne ha en negativ effekt på det ytre miljøet. Samtidig vil det kunne være motstridende interesser i forhold til beskyttelsen av henholdsvis arbeidstakerne og ytre miljø. F.eks. kan enkelte kjemikalier som man har gode metoder for å beskytte arbeidstakerne mot være særlig skadelige for miljøet, og kjemikalietyper som ikke har så stor innvirkning på det ytre miljøet vil det kunne være vanskelig å gi arbeidstakerne tilstrekkelig beskyttelse mot. Det er derfor nødvendig å få til en samhandling slik at man ivaretar både arbeidstakernes beskyttelsesbehov og behovet for beskyttelse av det ytre miljøet.

Anmodningsvedtak nr. 460, 13. juni 2005

«Stortinget ber Regjeringen legge frem for Stortinget på egnet måte en nærmere utredning av omfanget og bruken av bestemmelsene om unntak fra reglene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven».

Sentio AS har på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjennomført to undersøkelser på hvor mange arbeidstakere som er unntatt fra arbeidstidsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven fordi de har stillinger som er «ledende eller særlig uavhengig». Stortinget forelegges med dette resultatet av undersøkelsene.

I en undersøkelse basert på intervjuer med personalsjefer/ledere fant man at to av fem virksom-

heter har ansatte som er unntatt bestemmelsene om arbeidstid. Sentio AS peker på at estimerte tall viser at om lag 7 pst. av norske arbeidstakere er unntatt. Det vil si i overkant av 160 000 arbeidstakere. Det er flere menn enn kvinner som er unntatt, (om lag 123 000 menn og 38 000 kvinner). Bank og finans, transport og telekommunikasjon samt olje- og gassutvinning har alle en høyere andel ansatte som er unntatt enn andre bransjer. Undersøkelsen viser imidlertid at det er en stor gruppe arbeidstakere som ikke får ordinær overtidbetaling.

I en undersøkelse basert på en survey av yrkesaktive personer over 18 år var de viktigste funnene at 19 pst. av arbeidstakerne i undersøkelsen oppgir i praksis å være unntatt fra arbeidstidsbestemmelsene. Dette utgjør i overkant av 380 000 arbeidstakere i Norge. Samtidig viser resultatene at over én av 10 yrkesaktive vet ikke om de er unntatt fra bestemmelsene. Sentio AS peker på at beregninger basert på informasjon om arbeidstid og godtgjøring for merarbeid indikerer at andelen som er unntatt er noe lavere enn anslaget ovenfor. Et mer reelt anslag er i underkant av 17 pst. Sentio AS anslår at dersom en kun ser på personer som er definert til ledende eller i særlig uavhengige stillinger er andelen om lag 13 pst.

Sentio AS peker på at det kan være flere årsaker til at resultatene i de to undersøkelsene er forskjellige, og at det kan indikere at kunnskapsnivå om loven og forståelsen av begrepene ikke er gode nok. En «særlig uavhengig stilling» kan tolkes ulikt av de ulike partene. Sentio AS antar at det reelle tallet vil ligge på om lag 10 pst. av arbeidsstyrken, og peker på at det er behov for mer informasjon for å øke kjennskap og forståelsen av begreper og lovverk.

Departementet vil i samråd med partene vurdere eventuelle tiltak for å sikre begrensning av andelen som skal unntas fra bestemmelsene, i tråd med bestemmelsenes intensjoner.

Programkategori 09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet

Utgifter under programkategori 09.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
640	Arbeidstilsynet	330 781	355 920	318 900	-10,4
642	Petroleumstilsynet	144 303	151 848	159 900	5,3
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt	84 448	78 800	81 800	3,8
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	139 548	13 420	85 700	538,6
648	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.		13 780	14 300	3,8
	Sum kategori 09.40	699 080	613 768	660 600	7,6

Utgifter under programkategori 09.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	470 051	517 208	488 200	-5,6
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	5 707	5 360	5 400	0,7
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	84 448	78 800	81 800	3,8
70-89	Andre overføringer	138 874	12 400	85 200	587,1
	Sum kategori 09.40	699 080	613 768	660 600	7,6

Kap. 640 Arbeidstilsynet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	313 384	315 000	315 000
22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	13 194	37 060	
45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 203	3 860	3 900
	Sum kap. 640	330 781	355 920	318 900

Overført fra 2005 til 2006:
Post 01: 15 405 000 kroner
Post 22: 19 262 000 kroner
Post 45: 101 000 kroner

Allmenn omtale og hovedmål

Arbeidstilsynet er en forebyggende etat. Etaten skal bidra til å forebygge helseskader og fremme et inkluderende arbeidsliv. Arbeidstilsynets rolle er

å bidra til at arbeidsmiljølovens bestemmelser blir fulgt opp i virksomhetene. Hovedstrategien er å sørge for at virksomhetene, gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, selv forebygger ulykker og helseskader. Etaten konsentrerer sin innsats om de arbeidsmiljøforholdene som vurderes som de viktigste når det gjelder å forebygge arbeidsrelaterte skader, sykdommer og ulykker, dvs. påvirkning som fører til psykisk helseskade, helseskadelige ergonomiske forhold, helseskadelig kjemisk og biologisk påvirkning samt alvorlig ulykkesrisiko.

Den store utfordringen for Arbeidstilsynet i årene fremover er å bidra til å mobilisere virksomhetene i arbeidet med å forebygge arbeidsrelaterte helseskader, herunder hindre utstøting, og derigjennom bidra til et inkluderende arbeidsliv.

Rapport

Gjennomføre omstilling og omorganisering

På bakgrunn av et omfattende evaluerings- og omstillingsprosjekt ble det våren 2004 besluttet å omorganisere Arbeidstilsynet. Et hovedpunkt i omorganiseringen er en omdanning av ytre etats 11 distrikter til 7 regioner samt en overføring av ressurser fra direktoratet til regionene for å styrke den utadrettede innsatsen. Direktoratet skal der ved bli mer fokusert på strategiske oppgaver. I tillegg ble det besluttet å flytte direktoratet fra Oslo til Trondheim. Etatens strategiske plan gjelder for perioden 2004–2007.

Arbeidstilsynet var i 2005 preget av arbeidet med å iverksette den nye organiseringen og strategien, blant annet var det stor utskifting av personale både på regionnivå og i direktoratet. Gjennom året ble tyngdepunktet i direktoratets virksomhet gradvis flyttet til Trondheim, og de etablerte overgangsordninger i etatens ledelse ble avsluttet 31. desember 2005. Fra dette tidspunkt ble det etablert en ny beslutningsstruktur der direktøren sammen med de 7 regiondirektørene utgjør den strategiske ledergruppen for hele etaten.

Samtlige avdelinger i direktoratets enhet i Oslo ble fra denne datoen forankret under direktoratets ledelse i Trondheim. Det gjestod ved dette skjæringspunktet å fordele en del viktige oppgaver til regionene. Dette er oppgaver som ble fordelt tidlig i 2006.

Oppbyggingen av personalressursene i direktoratet i Trondheim har gått etter planen og nedbyggingen av organisasjonen i det tidligere direktoratet i Oslo er i stadig prosess og vil fortsette ut 2006. Av i alt 142 medarbeidere ansatt i direktoratet ved det tidspunkt da flyttevedtaket ble fattet (2002), var

det medio august 2006 12 ansatte som hadde flyttet fra direktoratet i Oslo til direktoratet i Trondheim, og 47 ansatte som hadde flyttet fra direktoratet i Oslo til en region. Totalt 24 personer har gått av med pensjon mv. og 43 ansatte hadde, med utstrakt støtte fra etaten, funnet annet arbeid. 8 ansatte har inngått sluttavtale. I forhold til de gjenværende 8 personer, pågår det en prosess for å bistå den enkelte på best mulig måte. Etaten gjør sitt ytterste for å unngå oppsigelser. En omlegging fra 11 distrikter til 7 regioner er gjennomført. Det er igangsatt kompetansenettverk for utøvende fagpersonell og egne utviklingstiltak for om lag 30 personer med tanke på endring fra administrative oppgaver til utadrettet virksomhet. Etaten har lagt ned et omfattende arbeid for å sikre en smidig og god gjennomføring av omstillingen både for etaten og de ansatte.

Etaten har i 2006 fortsatt forberedelsene til den overføring av lønnsgarantienheten fra Direktoratet for arbeidstilsynet til Arbeids- og velferdsetaten som skal skje 1. januar 2007.

Bidra til å minimalisere sykdom og død som følge av forhold i arbeidslivet

Selve tilsynsvirksomheten organiseres som nasjonale kampanjer og koordinerte satsninger mellom flere regioner samt enkelttilsyn og hendelsesbasert tilsyn (eksempelvis ulykker).

I 2005 var det aktiv tilsynsvirksomhet innenfor den nasjonale kampanjen «God vakt! Arbeidsmiljø i sykehus». Om lag 20 pst. av etatens tilsynsressurser gikk med til denne kampanjen. Kampanjen «Rett hjem –bedre hverdag i hjemmetjenesten» ble fulgt opp gjennom rapportering vedrørende resultater og erfaringer. Disse satsingene retter seg i stor grad mot ergonomiske og psykososiale forhold på arbeidsplassen. Det var videre stor aktivitet innenfor IA-samarbeidsprosjektet «Jobbing uten mobbing», jf. egen omtale. Også utenfor kampanjene er utviklingen med at en større andel av tilsynsressursene prioriteres mot forebygging av muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser videreført.

Kjemi

På kjemikalieområdet har mye av ressursbruken vært kanalisert mot den nasjonale kampanjen «Få orden på kjemikalier!». Kampanjens hovedmål var å øke kunnskapsnivået om kjemisk helsefare og å redusere sannsynligheten for at ansatte kan utvikle løsemiddelskader, hud og luftveislidelser ved eksponering for kjemikalier. Bransjene som inngikk i kampanjen er bilverksteder, grafisk

Boks 6.5 God vakt! Arbeidsmiljø i sykehus

Arbeidstilsynet har i sin prosjektorganiserte sykehuskampanje «God vakt» ført tilsyn med om lag $\frac{3}{4}$ av alle sykehus i Norge, dvs. at det er ført tilsyn med virksomheter som sysselsetter over 80 000 ansatte. Denne sentralstyrte og landsdekkende kampanjen er et godt eksempel på hvordan Arbeidstilsynet ønsker å omsette sin overordnede strategi i praktisk tilsynsvirksomhet.

Hovedmålsettingen for kampanjen er at sykehusene skal ha fungerende HMS-systemer og organisere arbeidet slik at ansatte ikke utsettes for helseskadelige psykiske eller fysiske belastninger. Kampanjen har hatt fokus på fem hovedområder: organisering –kultur og teknologi –omstilling –psykiske og sosiale belastninger –ergonomiske belastninger –kjemisk og biologisk helsefare. Kampanjen ble innledet med en såkalt «nullpunktsundersøkelse» og skal følge sykehussektoren over tid slik at det kan undersøkes om kampanjen har mer langsiktige positive effekter på sykehuses arbeidsmiljø og HMS-arbeid.

Det er særlig lagt vekt på å finne og løse de bakenforliggende årsaker til at avvik og problemer oppstår. Det er således ikke satt fokus på de mange enkeltproblemer som kan finnes i

sykehus. Enkeltproblemene er beskrevet, men brukt som grunnlag for «systempålegg».

Tilsynet har vist at arbeidsmiljøet i sykehusene har mange positive trekk. De ansattes opplevelse av god kollegial støtte er et positivt funn. Videre gir ansatte uttrykk for at de har et meningsfylt arbeid med gode muligheter for faglig og personlig utvikling. Det er imidlertid også gjort omfattende negative funn. Blant de viktigste av disse er at ansatte opplever at arbeidsmengden og tidspresset er så stort at de føler at de må gå på akkord med det de ser som en ønskelig faglig og etisk standard. Dette fører til en utstrakt følelse av utilstrekkelighet og frykt for å gjøre feil. Særlig er førstelinjeledernes arbeidssituasjon presset. Endring/omstilling skjer i stort tempo og omstillingsprosessene har ofte mangler knyttet til manglende informasjon, medvirkning og oppfølging av de ansatte. En u hensiktsmessig bygningsmasse skaper problemer. HMS-arbeidet følges ikke opp i tilstrekkelig grad. Det mangler også vurderinger av hva som er de bakenforliggende årsaker til at arbeidsmiljøbelastningene oppstår. Videre faller legene i stor grad utenfor det etablerte HMS-arbeidet.

industri, verkstedsindustri, mekanisk industri og armert herdeplastindustri.

Erfaringene fra tilsynet bekreftet at det er et stort behov for tilsyn og veiledning på dette området og at kampanjen således traff meget godt. Tilsynene avdekket mange avvik, særlig knyttet til at risikovurderinger, handlingsplaner og målinger av eksponeringsnivå i arbeidslokalene ikke foreligger. I tillegg ble det konstatert mangler knyttet til ventilasjon og opplæring.

Det er gjennomført brukerundersøkelser blant besøkte virksomheter om hvordan de opplevde tilsynet og informasjonsmateriellet og hvilke arbeidsmiljøforbedringer de mente tilsynet hadde medført. Resultatene er svært positive.

I 2005 er det arbeidet med fastsettelse av en ny administrativ norm for kvikksølv. Denne ble ferdigstilt våren 2006.

Mye av den øvrige satsingen innenfor dette området har vært rettet mot frisørbransjen og kloakk-/septikkbransjen.

Arbeidsulykker/skader

Antall registrerte yrkesskader har siden 1998 falt fra om lag 35 000 til om lag 25 000 årlig. Det er registrert 48 dødsulykker i arbeidslivet i 2005. Dette er 10 flere enn 2004, og således en viktig indikator i et resultatperspektiv. Økningen kom særlig innenfor bygg- og anleggsbransjen og innen jordbruk. Det er også viktig å presisere at tallet på dødsulykker var historisk lavt i 2004.

For å oppnå bedre kvalitet og samordning av etatens storulykkestilsyn, er det gjennomført et prosjekt for koordinering og videreutvikling av arbeidet med storulykkesforskriften som er en felles forskrift for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Statens forurensningstilsyn, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Arbeidstilsynet. Erfaringene så langt er at etatens storulykkestilsyn er blitt kvalitativt bedre og mer enhetlig.

Tilsynsomfang

I 2005 brukte Arbeidstilsynet 4 823 ukeverk til tilsynsaktiviteter rettet mot virksomhetene. Staten gjennomførte 9 757 tilsyn i enkeltvirksomheter. Tilsvarende tall for 2004 var 5 218 ukeverk og 13 252 tilsyn. Dette gir en nedgang i ukeverk til tilsyn på 8 pst. og en nedgang i antall tilsyn på om lag 35 pst. Den store nedgangen i antallet tilsyn reflekterer at Arbeidstilsynet i 2005 har hatt en dreining mot flere ukeverk pr. tilsyn. Arbeidstilsynet gjennomfører kvalitativt bredere tilsyn enn i tidligere rapportår. Hvert enkelt tilsyn fordrer større ressursbruk fordi man vier en større andel av tilsynet til organisatorisk, ergonomisk og psykososial problematikk, samtidig som Arbeidstilsynet skal være både veiviser og premissgiver for godt arbeidsmiljø. Dersom man skal hindre utstøting og arbeide med komplekse bakenforliggende årsaker, er denne ressursstyringen nødvendig. Nedgangen i ukeverk må i noen grad tilskrives den omstilling og omorganisering som etaten har gjennomgått.

Særskilte utfordringer og satsninger

Sosial dumping

Norge har siden utvidelsen av EU i mai 2004, opplevd en økning både i den individuelle arbeidsinnvandringen og i omfanget av utsendte arbeidstakere på oppdrag i Norge. For Arbeidstilsynet er det en høyt prioritert oppgave å bidra til å sikre at arbeidstakere fra de nye EØS-landene får tilgang til et arbeidsmiljø og arbeidsvilkår som er i samsvar med norsk lov og målet om verdige arbeidsforhold for alle arbeidstakere på norske arbeidsplasser.

Med bakgrunn i fastsatt strategi og policy, har etatens oppfølging i form av tilsyn ute på arbeidsplassene vært høyt prioritert. I tilsynet støter etaten i økende grad på problemstillinger knyttet til arbeidsmiljø og arbeidsvilkår for arbeidstakere fra de nye EØS-landene. Dette gjelder særlig i bygg- og anleggbransjen, hvor det nå er fastsatt allmenngjøringsforskrifter i deler av landet. I tilsynet med byggebransjen legges det stor vekt på arbeidsmiljølovens krav i forhold til arbeidstid, arbeidskontrakter, grunnleggende sikkerhet og et samordnet HMS-arbeid på byggeplassene. Det fokuseres også på å avdekke selvstendige næringsdrivende som i realiteten er arbeidstakere. Også virksomhetenes oppfølging av allmenngjøringsforskriftene sentralt i tilsynet med byggebransjen i de berørte regioner.

I tilsynet har Arbeidstilsynet etter hvert erfarer fra «alle varianter av arbeidsforhold». Mens oppmerksomheten innledningsvis var stor på arbeidstakere som ble omfattet av overgangsordningen og utlendingslovens § 11 a, stilles etaten

oftere overfor problemstillinger knyttet til innleide og utsendte arbeidstakere. Dette er betydelig mer krevende tilsyn og i en rekke tilfeller kreves det mer inngående granskning enn normalt. I deler av tilsynet må Arbeidstilsynet derfor bruke mer ressurser enn før for å få virksomhetene til å følge opp arbeidsmiljølovens krav. I en del tilfeller avdekkes både grov arbeidsmiljøkriminalitet og økonomisk kriminalitet. Slike saker blir politianmeldt.

Det ble i april 2005 gjennomført en særlig tilsynsinnsats over hele landet rettet mot store og mellomstore byggeplasser. Deretter er det gjennomført enkelttilsyn etter behov. I tillegg til grunnleggende HMS-problematikk var målet å kontrollere arbeidsvilkårene for arbeidstakere fra de nye EU-landene og om disse var i samsvar med betingelser for oppholdstillatelsene. Hovedinntrykket fra tilsynet er at de fleste norske virksomheter som ble kontrollert, hadde tilfredsstillende arbeidsvilkår for arbeidstakere fra de nye EU-medlemslandene og at disse i hovedsak var i samsvar med betingelsene for oppholdstillatelse. Når det gjelder de utenlandske firmaene med arbeidstakere på oppdrag i Norge, er inntrykket at det er stor forskjell mellom norsk lønnsnivå og hva disse arbeidstakerne får i lønn, det er vanskelig å avdekke hva som er reell arbeidstid og det kan også være problemer med å finne ut hvor arbeidsgiveransvaret faktisk ligger. Kommunikasjons- og språkproblemer medvirker til å komplisere tilsynet. Generelt er det på byggeplasser fortsatt en god del svikt i forhold til sikkerhetsbestemmelser og systematisk HMS-arbeid. Dette gjelder uansett om virksomhetene /arbeidstakerne er norske eller utenlandske.

Tilsynene med allmenngjøringsforskriftene er gjennomført som uanmeldte inspeksjoner mot i hovedsak mindre og mellomstore byggeprosjekter, men også mot større byggeprosjekter som ny opera og Ullevål sykehus, ofte med bakgrunn i henvendelser fra bransjen, arbeidslivets parter eller regionale verneombud. Mange av tilsynene er gjennomført ved bruk av norsk –polsk / russisk tolk. Tilsynene har ført til pålegg og/eller stans for brudd på sikkerhetsbestemmelser, flere virksomheter er meldt til fylkesskattekontoret og både norske og utenlandske virksomheter er anmeldt for brudd på allmenngjøringsforskriften, arbeidsmiljøloven og utlendingsloven.

Etatens erfaring er at det i mange tilfeller er svært tidkrevende og vanskelig å framskaffe opplysninger og dokumentasjon om arbeidsforholdene fra arbeidstakere og arbeidsgivere. Dette gjelder særlig der arbeidsgiver er i utlandet. For å redusere språkproblemene har Arbeidstilsynet etablert ordning med bruk av tolker og oversettere

som støtte for tilsynsarbeidet, i tillegg ansettes to personer som behersker polsk og norsk.

Antallet enmannsfirmaer i byggebransjen er økende og det kan i enkelte tilfeller stilles spørsmål ved om dette er reelt eller en fiktiv organisering for å unngå de norske kravene til arbeids- og lønnsvilkår. Arbeidstilsynet har foreløpig politianmeldt to virksomheter på grunn av mistanke om forsøk på å omgå allmenngjøringsforskrifter ved hjelp av slik fiktiv organisering.

Arbeidstilsynet har iverksatt informasjonstiltak i form av oversettelse av kortfattede brosjyrer til de mest relevante språk, samt seminarer rettet mot Polen og Litauen. Brosjyrene vil bli distribuert i tilsynet og til andre som henvender seg til Arbeidstilsynet og til aktuelle lands ambassader.

De spesielle problemstillingene i forhold til arbeidsinnvandring har medført et sterkt behov for bedre dialog og samhandling med politiet og andre myndigheter. Det er etablert en kontaktgruppe med representanter fra Arbeidstilsynet, Politidirektoratet og Utlendingsdirektoratet, som bl.a. skal bidra til generell informasjonsutveksling, samarbeidsrutiner og felles regelforståelse. Arbeidstilsynet anser også partene i arbeidslivet som viktige samarbeidspartnere på dette feltet, spesielt viktig er kontakten som er opprettet med de regionale

verneombud, i de områder som er omfattet av allmenngjøringsforskrifter.

Oppfølging av sykmeldte og tilrettelegging for arbeidstakere med redusert funksjonsevne

I mange av tilsynsinnsatsene har virksomhetenes sykefraværsoppfølging og tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne inngått som tema. Som ledd i det løpende arbeidet i etaten driftes det nå samarbeidsgrupper mellom Arbeidstilsynet og Arbeidslivsentrene i de fleste fylker. Det blir gjennomført 4-6 møter i disse gruppene i året, og det har blitt videreutviklet rutiner for utveksling av informasjon fra tilsyn til Arbeidslivsentrene. Det er videre etablert et prosjekt, Samhandlingsprosjektet, som skal utrede mulighetene for videreutvikling av tilsynsmyndighetene og Arbeids- og velferdsetatens arbeid og samarbeid.

Regelverksutvikling

Etaten har i 2005 arbeidet videre med en prinsipiell endring av strukturen i det regelverket etaten fører tilsyn med.

På konkret forskriftsnivå har flere endringer og forenklinger funnet sted.

Oppsummering av forskriftsarbeidet i 2005

Nye forskrifter om hhv.	Forskrifter med fastsatte endringer	Opphevede forskrifter
1. Bergarbeid	1. Forskrift om asbest	1. YL-forskriften
2. Vern mot mekaniske vibrasjoner	2. Forskrift om løselig seksverdige komater i sement	2. Forskrift om cyanider
3. Arbeidstid for sjåfører (fellesforskrift med vegvesenet med hjemmel i vegtrafikkloven)	3. Forskrift om klassifisering og merking av farlige kjemikalier	3. Forskrift om narkosegasser
	4. Kjemikalieforskriften	4. Forskrift om bergarbeid av 1997
	5. Stoffkartotekforskriften	5. Forskrift om EØS godkjenning av traktorer
	6. Storulykkesforskriften	
	7. Maskinforskriften	
	8. Traktorforskriften	
	9. Byggherreforskriften (ID-kort og oversiktslister)	

Bekjempelse av mobbing i arbeidslivet

Prosjektet «Jobbing uten mobbing» oppnådde gode resultater gjennom samarbeid med bl.a. Statens arbeidsmiljøinstitutt, trygdeetaten og partene i norsk arbeidsliv:

Prosjektet har gjennomført en rekke foredrag og kurs for satsningens sentrale målgrupper. Det har vært stor pågang og interesse for kursene. Prosjektet har laget flere informasjonsbrosjyrer mv., herunder en oppdatert kunnskapsoversikt på feltet og en praktisk veileder for arbeidsplassen i hvor-

dan forebygge og håndtere konflikter. Det er utarbeidet nye kriterier for grunnopplæring i arbeidsmiljø i samarbeid med LO og NHO, samt en pedagogisk modell for gjennomføring av ulike tiltak mot mobbing, både i forhold til forebygging og reparasjon.

Prosjektet har hatt tett dialog med virksomheter som ønsker å prøve de anbefalte metodene for håndtering av mobbing. «Jobbing uten mobbing» har videre satt fokus på problematikken i riksdekkende media. Høsten 2006 vil «Jobbing uten mobbing» dessuten sette fokus på satsingen gjennom to «reklamefilmer» som blir sendt på TVN og TV2.

Koordineringsrollen

Arbeidstilsynet ble ved kgl.res. av 17. september 2004 tillagt rollen som koordinerende etat for virksomhetsrettet HMS-tilsyn. Koordineringsansvaret omfatter Arbeidstilsynet, Statens forurensningstilsyn, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Statens strålevern, samt Statens helsetilsyn når det gjelder tilsyn med genteknologiloven.

Det har vært sentralt i strategien å styrke det lokale samarbeidet. Alle regioner har gjennomført fylkesvise koordineringssamlinger for å etablere fylkesvise koordineringsgrupper.

Røykeloven

Dispensasjonen fra bestemmelsene i røykeloven for hotell- og restaurantbransjen ble opphevet 1. juni 2004. Det gjennomføres fortsatt mange tilsyn som ledd i oppfølgingen av loven. Dette er ofte uanmeldte tilsyn.

Resultatmål

Arbeidstilsynets prioriteringer med hensyn til arbeidsmiljøforhold og virkemiddelbruk skal målt på lengre sikt resultere i at:

- antall arbeidstakere som opplever at de er utsatt for et dårlig arbeidsmiljø skal være redusert
- antall virksomheter som etterlever regelverket skal være øket
- antall virksomheter som har et fungerende HMS-system skal være øket
- antall virksomheter som har knyttet til seg verne- og helsepersonell skal være øket
- kunnskapsnivået i virksomhetene om arbeidsmiljøspørsmål skal være hevet

Etaten prioriterer innsats rettet mot de arbeidsmiljøforholdene som vurderes som de viktigste når det gjelder å forebygge arbeidsrelatert helseskade,

sykdommer og ulykker, dvs. påvirkning som fører til psykisk helseskade, helseskadelige ergonomiske forhold, helseskadelig kjemisk og biologisk påvirkning samt alvorlig ulykkesrisiko.

Arbeidstilsynet har utviklet indikatorer knyttet til resultater av etatens arbeid, produktivitet, brukerservice og brukertilfredshet, læring og utvikling og medarbeidertilfredshet slik at det på lengre sikt i større grad kan måles om etaten når sine langsiktige mål.

Resultatmål for 2007

Resultatmål 1

Arbeidstilsynet skal bidra til at virksomhetene etterlever arbeidsmiljølovgivningen gjennom å føre tilsyn og gi veiledning i tråd med de overordnede prioriteringer av arbeidsmiljøforhold og basert på grundige vurderinger av i hvilke virksomheter risikoen for helseskader og ulykker er størst. Bl.a. skal etaten:

- Som en oppfølging av kampanjen «Rett Hjem – bedre hverdag i hjemmetjenesten», gjennomføre kontrolltilsyn for å vurdere utviklingen i virksomhetenes arbeidsmiljø og langtidseffekten av etatens tilsynsinnsats
- Styrke innsatsen for å forhindre sosial dumping; bl.a. gjennom økte ressurser og nye sanksjonsmuligheter ved tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven, jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006). Informasjonsvirksomhet og et utstrakt samarbeid med andre involverte etater og aktuelle land, særlig med Polen, er også viktige elementer i innsatsen. Arbeidstilsynets rolle er å bidra til at arbeidsforholdene for arbeidstakerne fra de nye EU-landene er forsvarlige og i samsvar med de regler som gjelder på norske arbeidsplasser. Etaten forutsettes å bidra ved gjennomføring av de ulike tiltak som er lansert i forbindelse med handlingsplanen mot sosial dumping.

Resultatmål 2

Arbeidstilsynet skal gjennom tilsyns- og veiledningsarbeid samt samarbeid med de andre aktørene i IA-arbeidet bidra til å omforme IA-avtalens forsterkede arbeidsmiljøfokus til praktiske tiltak ute i virksomhetene. Dette innebærer bl.a. at tilsynet med at virksomhetene har rutiner og aktiviteter for sykefraværsoppfølging og tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne skal videreføres.

Arbeidstilsynet skal gjennom deltakelse i to prosjekter bidra til å bedre både myndighetenes og virksomhetenes arbeid med forebygging av helse-

skader og utstøting. Etaten skal gjennom delta-kelse i Samhandlingsprosjektet bidra til å frem-skaffe en grundig analyse og tilråding om hvordan Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet og Arbeids- og velferdsetaten hver for seg og i samarbeid i fremti-den kan arbeide mer effektivt for å motvirke at arbeidstakere som får sin arbeids-/funksjonsevne redusert, forlater arbeidslivet og blir mottakere av passive trygdeytelser.

Arbeidstilsynet skal ta initiativ til og lede et arbeid for å prøve ut om en større grad av *bransje-tilpasning* og *bransjeforankring* av arbeidet med å identifisere arbeidsmiljø- og tilretteleggingstiltak kan forbedre arbeidsmiljøet, redusere sykefravæ-ret og øke den reelle pensjoneringsalderen i to bransjer med store utstøtingsproblemer. Utprøvin-gen forutsettes å skje i form av et prosjekt der arbeidslivspartene på bransjenivå deltar sammen med Arbeidstilsynet og Arbeids- og velferdsetaten. Prosjektet skal søke å utvikle konkrete strategier og tiltak som *effektivt* forebygger helseskader og utstøting i disse bransjer og derved bidra til erfa-ring og kunnskap.

Resultatmål 3

Etaten skal bidra til at virksomhetenes kunnskap om arbeidsmiljøforhold og HMS-arbeid blir bedre ved selv å bli flinkere til å utvikle og formidle infor-masjon om risikoforhold, årsakssammenhenger, regelverk og god praksis. Samarbeid og utveksling av informasjon med det nyetablerte Nasjonale overvåkingssystemet for arbeidsmiljø og arbeids-helse (NOA) vil i denne sammenheng være viktig. Det skal utvikles kompetanse- og informasjonsstra-tegier i forhold til arbeidsmiljølovens nye bestem-melser om opplæring for ledere og varsling.

Resultatmål 4

Etaten skal implementere en helhetlig kjemika-liestrategi, herunder strategier for markedskon-troll og normnivåer.

Resultatmål 5

Den vedtatte omstillingen av etaten skal slutføres i 2007.

Stortinget har i tidligere budsjettbehandlinger vært opptatt av om forholdet mellom Arbeidstilsy-nets oppgaver og ressurser er riktig. I lys av at omstillingen slutføres i løpet av 2007 og etatens strategiske plan skal revideres, vil det være natur-lig å vurdere effekten av omorganiseringen og ny strategi, herunder forholdet mellom oppgaver og ressurser, i statsbudsjettet for 2008.

Budsjettforslag for 2007

Post 01 Driftsutgifter

Arbeidstilsynet hadde pr. 1. mars 2006 en beman-ning tilsvarende 510 årsverk, hvorav 134 årsverk i direktoratet (Trondheim og Oslo). Fra 1. januar 2007 overføres 32 årsverk til Arbeids- og velferdse-taten som følge av overføringen av lønnsgarantien-heten. Videre økes bemanningen i etaten med 7 årsverk knyttet til styrking av innsatsen mot sosial dumping. Ved inngangen til 2007 vil Arbeidstilsy-nets bemanning være 485 årsverk, hvorav 73 års-verk i direktoratet i Trondheim.

Bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter til direktoratet, sju regionkontorer og Svartjenesten og skal finansiere tilsyn, informasjon, behandling av søknader, dispensasjoner, regelverksarbeid og internasjonalt arbeid.

Bevilgningen er foreslått styrket med 6 mill. kroner til innsatsen mot sosial dumping, jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006) hvor det er foreslått at Arbeids-tilsynet skal kunne bruke pålegg, tvangsmulkt og stansing når de fører tilsyn med lønns- og arbeids-vilkår etter allmenngjøringsloven og utlendingslo-ven. Vi viser for øvrig til St.prp. nr. 66 (2005-2006) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i stats-budsjettet for 2006, jf. Innst.S. nr. 205 (2005-2006).

Bevilgningen foreslås nedjustert med 16,56 mill. kroner som et resultat av at administrasjonen av lønnsgarantiordningen overføres fra Direkto-ratet for arbeidstilsynet til Arbeids- og velferdsetaten fra og med 1. januar 2007.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap. 3640, pos-tene 01, 06 og 07, jf. forslag til romertallsvedtak.

Bevilgningen er foreslått nedjustert med 1,3 mill. kroner som følge av differensiering av arbeidsgiveravgiften. Det er innarbeidet totalt 11,8 mill. kroner i pris- og lønnsjustering. I alt foreslås bevilget 315 mill. kroner.

Post 22 Flyttekostnader, kan overføres

Det foreslås ingen bevilgning for 2007, jf. behand-lingen av St.meld. nr. 17 (2002-2003) Om statlige tilsyn hvor Stortinget ga tilslutning til regjeringens forslag om å flytte Arbeidstilsynet til Trondheim i løpet av 2004-2006. I og med at bevilgningen på posten er overførbar, vil en ev. mindreutgift bli overført til 2007.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke vedlikehold av bygninger. Det foreslås bevilget 3,9 mill. kroner for 2007.

Kap. 3640 Arbeidstilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	1 099	1 360	1 410
04	Kjemikaliekontroll, gebyrer	4 662	4 640	4 820
05	Tvangsmulkt	23 617	1 650	1 710
06	Refusjoner	5 199		
07	Byggesaksbehandling, gebyrer	13 667	14 450	15 000
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	47		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	2 804		
18	Refusjon sykepenger	6 725		
	Sum kap. 3640	57 820	22 100	22 940

Post 01 Diverse inntekter

Posten omfatter i hovedsak abonnements- og annonseinntekter knyttet til tidsskriftet Arbeidervern.

Post 05 Tvangsmulkt

Inntektene under denne posten omfatter innkrevd tvangsmulkt som virksomheter er blitt ilagt pga. manglende oppfølging av pålegg fra Arbeidstilsynet.

Post 04 Kjemikaliekontroll, gebyrer

Posten omfatter inntekter fra gebyrer i forbindelse med kjemikaliekontroll.

Post 07 Byggesaksbehandling, gebyrer

De konkrete tjenester Arbeidstilsynet utfører for virksomhetene ved byggesaksbehandling etter arbeidsmiljølovens § 18-9, gebyrfinansieres og inntektene føres på denne posten.

Kap. 642 Petroleumstilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	127 212	136 948	144 000
21	Spesielle driftsutgifter	15 587	13 400	14 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 504	1 500	1 500
	Sum kap. 642	144 303	151 848	159 900

Overført fra 2005 til 2006:
Post 01: 6 417 000 kroner
Post 21: 825 000 kroner
Post 45: 1 000 kroner

Allmenn omtale

Petroleumstilsynet er en forebyggende etat. Petroleumstilsynet skal legge premisser for og følge opp

at aktørene i petroleumsvirksomheten holder et høyt nivå for helse, miljø, sikkerhet og beredskap, og gjennom dette bidra til å skape størst mulig verdier for samfunnet. Myndighetsansvaret gjelder for petroleumsvirksomheten på norsk kontinental-sokkel og på enkelte anlegg på land. Petroleumstilsynet har fra 1. april 2006 også fått myndighetsansvar for tre planlagte gasskraftverk utenfor landanleggene. Petroleumstilsynet er utpekt som

koordinerende myndighet, og skal ved eget tilsyn og i samarbeid med andre myndigheter på HMS-området sikre at petroleumsvirksomheten og virksomhet tilknyttet denne blir fulgt opp på en helhetlig måte.

Myndighetenes overordnede mål er en kontinuerlig forbedring av helse, miljø og sikkerhet, og at de som har ansvar i petroleumsvirksomheten gjennomfører de nødvendige tiltak for å nå denne målsettingen. St.meld. nr. 12 (2005-2006) om helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten, vil legge overordnede føringer for Petroleumstilsynets prioriteringer i årene fremover.

Rapport

Det var én dødsulykke innenfor Petroleumstilsynets myndighetsområde i 2005. Ulykken skjedde på Ormen Lange landanlegg på Nyhamna. Det har ikke vært noen dødsulykker på kontinentalsokkelen siden 2002.

Oversikten over alvorlige personskader indikerer at den positive nedadgående trenden de siste fire årene har stanset opp. Fra 2004 til 2005 har det vært en økning i antall alvorlige personskader og dette kan innebære en mulig negativ utvikling.

Det inntraff ingen hendelser med vesentlig miljøskade i 2005. I forbindelse med leteboring i Barentshavet inntraff det to hendelser med utslipp av hydraulikkolje. Utslippene førte ikke til målbar skade på miljøet, men ut i fra kravet til nullutslipp i dette området stanset Petroleumstilsynet boringen inntil det var gjort nødvendige forbedringer i styringssystemene til operatør og boreentreprenør.

Det har i 2005 vært mye fokus på risikoen generelt ved petroleumsvirksomhet i Barentshavet. Petroleumstilsynet har i forbindelse med dette gitt faglig bistand til departementet, bl.a. til den helhetlige forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten (St.meld. nr. 8 (2005-2006)).

Resultatmål 2005

Bidra til å redusere risikonivået for den samlede petroleumsvirksomheten

Arbeidet knyttet til den årlige rapporten om risikonivået i petroleumsvirksomheten til havs er sentralt for å få kunnskap om de faktiske risikoforholdene og for å kunne anvende denne i myndighetsutøvelsen. Kunnskapen blir formidlet for å bidra til at industrien kan møte utfordringene på best mulig måte. Fra 2006 skal petroleumsanleggene på land inkluderes i datagrunnlaget til «Utvikling i risikonivå –norsk sokkel» (RNNS), og Petroleumstilsynet har i 2005 arbeidet med å legge til rette for dette.

Sørge for hensiktsmessig regulering av og tilsyn med dykkevirksomheten i samarbeid med Arbeidstilsynet

Petroleumstilsynet har sammen med Arbeidstilsynet utarbeidet en oversikt over dykking i petroleumsvirksomheten og dykking på land innenfor begge etatenes tilsynsområder. Etatene har også foretatt en gjennomgang av dykkevirksomheten med vekt på å kartlegge de enkelte virksomhetssegmenter og reguleringen av disse.

Fokusere på god HMS-kultur og ivaretagelse av HMS i endrings- og omstillingsprosesser, følge opp at aktørene tilrettelegger for teknisk og operasjonell integritet og følger samspillet menneske –teknologi – organisasjon i HMS-kritiske systemer og operasjoner, samt følge opp aktørenes tiltak mot hydrokarbonlekkasjer

Petroleumstilsynet har lagt vekt på å videreutvikle en felles forståelse i petroleumsvirksomheten for hva regelverkskravet til god HMS-kultur innebærer. Dette har blitt gjort ved at HMS-kulturperspektivet har vært integrert i tilsynsaktivitetene. Videre har Petroleumstilsynet bidratt med foredrag på seminarer og konferanser, både internt i enkelte selskaper og på tvers i næringen, hvor det har vært fokusert på å fremme en helhetlig forståelse av HMS-kultur, særlig betydningen av teknologiske, organisatoriske og menneskelige forhold for å oppnå en god HMS-kultur.

Etablere hensiktsmessig ramme- og regelverk for virksomheten

Petroleumstilsynet har i 2005 arbeidet med et nytt, helhetlig regelverk for petroleumsvirksomheten på land og på kontinentalsokkelen. Resultatene fra brukerundersøkelsen i 2004 er benyttet i regelverksutviklingen. Regelverksarbeidet blir gjennomført i nært samarbeid med alle berørte parter. Nytt regelverk var opprinnelig planlagt å tre i kraft 1. januar 2007, men på grunn av behov for nødvendige avklaringer er tidspunktet forskjøvet. Sannsynlig ikrafttredelse er 1. januar 2008.

Petroleumstilsynet har deltatt i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid på flere felt innen deres myndighetsområde.

Videreutvikle tilsynet med petroleumsvirksomheten på land

Petroleumstilsynet har gjennomført tilsynsaktiviteter og annen oppfølging av landanleggene, og har gjennom dette fått ytterligere kunnskap om disse. Tilsynet har vært risikobasert, og Petroleumstilsynet

net har i stor grad videreført tidligere praksis fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Arbeidstilsynet.

Tilsyn med arbeidsgivers oppfølging av vilkårene for arbeidstillatelser og oppfølging av vedtak etter allmenngjøringsloven

Petroleumstilsynet har gjennom sine ordinære tilsyn ført tilsyn med at vedtak om allmenngjøring blir etterlevd. Det er etablert en egen gruppe som skal arbeide med dette saksfeltet. Petroleumstilsynet har startet planleggingen av et prosjekt for å se på tilsynets strategier for oppfølgings av allmenngjøringsvedtak. Gjennom dette prosjektet vil man også fremskaffe en oversikt over tilstanden i næringen og vurdere mulige tiltak, herunder informasjonstiltak. Petroleumstilsynet har i 2005 også drevet informasjonsvirksomhet overfor næringen.

Utøve Petroleumstilsynets koordinerende rolle i petroleumssektoren aktivt og i samarbeid med berørte myndigheter

Petroleumstilsynet har ved utøvelsen av tilsyn og i andre sammenhenger løpende søkt å sikre en god forståelse blant både berørte etater og aktører for prinsippene i koordineringsordningen.

Bidra til å samarbeide om HMS nasjonalt og internasjonalt gjennom å møte den økende internasjonaliseringen i bransjen på en måte som opprettholder sikkerheten uten å svekke konkurranseevnen

Sikkerhetsforum har befestet sin stilling som den sentrale arenaen for samhandling mellom partene i næringen og myndighetene innenfor HMS i petroleumsvirksomheten på norsk sokkel og på land.

Petroleumstilsynet har i 2005 også deltatt i ulike internasjonale fora med sikte på å effektivisere den felles myndighetsutøvelsen innen HMS-området for å være best mulig rustet til å møte internasjonaliseringen i bransjen. Petroleumstilsynet har bl.a. inngått en samarbeidsavtale med britiske HMS-myndigheter om prinsipper og rutiner for praktisk samarbeid ved planlegging og gjennomføring av tilsynsaktiviteter rettet mot felt og innretninger på sokkelgrensen.

Resultatmål for 2007

Risikoen for storulykker, både på sokkelen og på landanleggene, krever særskilt og kontinuerlig oppfølging. Som et ledd i dette arbeidet er det viktig å bidra til å skape en forståelse i næringen for hva

som er risikofaktorer og sammenhengen mellom disse. Innføring av elektronisk drift gir utfordringer for et risikobasert tilsyn med virksomhetene.

En annen viktig utfordring er å forebygge arbeidsrelatert sykdom og skade, samt hindre utstøting av arbeidstakere. Økt arbeidsinnvandring, særlig på landanleggene i anleggsfasen, gir utfordringer i forhold til å sikre like lønns- og arbeidsvilkår for norske og utenlandske arbeidstakere. Som følge av at det er åpnet for petroleumsaktivitet i nordområdene, er det også viktig å skape en forståelse i næringen av risikobildet, og betydningen av å tilpasse virksomheten i forhold til dette ut fra både et miljø- og et verdiskapningsperspektiv. En økende petroleumsaktivitet, både på russisk og norsk side i nordområdene gjør det dessuten viktig å styrke myndighetssamarbeidet med russiske myndigheter.

Det gjennomføres for tiden en evaluering av Petroleumstilsynet for å kartlegge hvordan etaten fungerer som tilsynsmyndighet og hvordan de løser sine pålagte oppgaver og når sine mål. Prosessen er anslått å være ferdig våren 2007. På bakgrunn av resultater fra evalueringen vil det være naturlig å se om etaten har riktig organisering og dimensjonering.

Resultatmål 1

Petroleumstilsynet skal ha oversikt over HMS-utfordringene i petroleumsvirksomheten og kommunisere disse for å skape en bedre helhetsforståelse av hva som er bidragsyttere til storulykkesrisiko, betydningen av helse, miljø og sikkerhet i et verdiskapningsperspektiv, samt behovet for samarbeid mellom myndigheter og mellom partene i petroleumsvirksomheten.

Resultatmål 2

- Petroleumstilsynet skal være en pådriver for at næringen forbedrer styringen av følgende:
- faktorer som kan føre til storulykkesrisiko
- arbeidsmiljøet og teknisk integritet på innretninger og anlegg som nærmer seg eller brukes utover det levetiden opprinnelig er designet for
- robustheten av undervannsinnretninger
- personsikkerheten ved anleggsarbeid og store modifikasjoner på anlegg i drift
- risiko for akutte utslipp
- risikovurdering ved bruk av kjemikalier
- risiko knyttet til integrerte operasjoner
- hvordan man initierer forskning og tar i bruk ny kunnskap
- eget tilsyn, særlig med tanke på prioriteringer og oppfølging

- arbeidstidsordninger
- innsatsen mot sosial dumping

Resultatmål 3

Petroleumstilsynet skal være tydelig og aktiv i samarbeidet med partene og myndighetene rundt Nordsjøen og Barentshavet for å drive frem eller støtte initiativ som bidrar til et omforent bilde av felles utfordringer, videreutvikler HMS-nivået uten å svekke konkurranseevnen og klargjør hvor Norge er et foregangsland på HMS-området, og hvor Norge kan lære av andre.

Budsjettforslag for 2007

Post 01 Driftsutgifter

Petroleumstilsynet hadde pr. 1. mars 2006 en bemanning tilsvarende 155 årsverk. Bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter for etaten og skal finansiere tilsyn, regelverksarbeid, informasjon, internasjonalt arbeid mv.

Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner til innsatsen mot sosial dumping, jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006) hvor det er foreslått at Petroleumstilsynet skal kunne bruke pålegg, tvangsmulkt og stansing når de fører tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven. Vi viser for øvrig til St.prp. nr. 66 (2005-2006) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2006, jf. Innst. S. nr. 205 (2005-2006).

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekt under kap. 3642, postene 06 og 07, jf. forslag til romertallsvedtak.

Det er innarbeidet 5 mill. kroner i pris- og lønnsjustering. I alt foreslås bevilget 144 mill. kroner for 2007.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Forslaget omfatter særlige utgifter til tilsyn med petroleumsaktiviteter som Petroleumstilsynet vil utføre på egen hånd eller ved hjelp av eksterne konsulenter. Utgiftene refunderes i sin helhet av gebyrer som inntektsføres under kap. 3642, post 03 Refusjoner av tilsynsutgifter.

Bevilgningen foreslås økt med 0,5 mill. kroner basert på anslag for innleie av konsulenter. Tilsvarende er inntektene under kap. 3642, post 02 foreslått parallelt oppjustert.

Det foreslås bevilget 14,4 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter knyttet til IKT-relatert utstyr, bl.a. i forbindelse med videreføring av erfaringer med IKT-baserte samhandlingsløsninger. IKT er en felles tjeneste mellom Petroleumstilsynet og Oljedirektoratet.

Det foreslås bevilget 1,5 mill. kroner.

Kap. 3642 Petroleumstilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	940	1 350	850
03	Refusjon av tilsynsutgifter	63 679	55 700	58 900
06	Refusjoner/ymse inntekter	2 219	2 300	2 400
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	6		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	525		
18	Refusjon sykepenger	961		
Sum kap. 3642		68 330	59 350	62 150

Post 02 Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet

Bevilgningen skal dekke inntekter som refusjon av lønnsutgifter til bedriftslege og refunderbare timer som Petroleumstilsynets ansatte vil utføre innen NORADs og BORISs virksomhet (Bilateralt samarbeid mellom Norge og Russland om utvikling av

sikkerhetsregler for petroleumsvirksomheten i Russland). Bevilgningen foreslås redusert med 0,50 mill. kroner som følge av mindre oppdrag for bl.a. NORADs virksomhet. Det vil igjen resultere i at tilsynsressurser til ordinært risikobasert tilsyn

frigjøres. Disse inntektene blir forskjøvet til post 03 Refusjon av tilsynsutgifter.

Bevilgningen under kap. 642, post 21 Spesielle driftsutgifter kan overskrides mot merinntekter under kap. 3642, post 02, jf. romertallsvedtak.

Post 03 Refusjon av tilsynsutgifter

Bevilgningen dekker rettighetshavernes og entreprenørenes refusjon til Petroleumstilsynet for utgifter som følge av tilsyn med petroleumsvirksomheten innenfor tilsynsområdet. Refusjonen dekker følgende utgifter: Lønns- og administrasjonsutgifter i forbindelse med tilsyn utført av Petroleumstilsynets eget personell, reiseutgifter ved tilsyn utført av tilsynets eget personell, utgifter til eksterne konsulenter som nyttes ved tilsyn og andre utgifter til bistand i forbindelse med tilsynet.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner, jf. forklaringen under kap. 642, post 21 Spesielle

driftsutgifter samt kap. 3642, post 02 Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet.

Post 06 Refusjoner/Ymse inntekter

Bevilgningen dekker inntekter fra kantinedrift.

Bevilgningen under kap. 642, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot merinntekter under kap. 3642, post 06, jf. romertallsvedtak.

Post 07 Bedriftshytte –leieinntekter

Inntektene under posten henledes til bl.a. inntekter for fremleie av bedriftshytte blant ansatte i Petroleumstilsynet og Oljedirektoratet samt inntekter ifm. arrangementer av konferanser og seminarer rettet mot petroleumsnæringen. Bevilgningen under kap. 642, post 01 Driftsutgifter kan overskrides mot merinntekter under kap. 3642, post 07, jf. romertallsvedtak.

Kap. 643 Statens arbeidsmiljøinstitutt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Statstilskudd	84 448	78 800	81 800
	Sum kap. 643	84 448	78 800	81 800

FoU på arbeidsmiljø- og sikkerhetsområdet er også omtalt under kap. 601, post 50.

Allmenn omtale

Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) er det nasjonale forskningsinstituttet for arbeidsmiljø- og helse. Virksomheten omfatter forskning, utredning, tjenesteyting, utdanning og formidling. Instituttets overordnede mål er å skape og formidle kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse. Instituttet vil i årene fremover fokusere på feltene kjemisk/biologisk yrkeseksponering og helseeffekter, arbeidsrelaterte muskel og skjelettplager, samt psykososialt og organisatorisk betingede arbeidsmiljøforhold, og vil spesielt styrke forskningsinnsatsen på de to sistnevnte felter. Instituttet vil søke å utnytte sin unike erfaring på vekselvirkninger mellom disse faktorer ved flerfaglig integrering av kompetanse, for å bidra med vitenskapsbasert kunnskap på arbeidsmiljøfeltet generelt, samt til arbeidet med et inkluderende arbeidsliv og til overvåking av arbeidsmiljøfaktorer av betydning for helse. Instituttet er en sentral samar-

beidspartner for Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet. Andre viktige målgrupper er ledere og ansatte i virksomhetene, verne- og helsepersonale, arbeidsgiver- og arbeidstagerorganisasjoner, helsevesenet, nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer, samt myndigheter og beslutningstagere.

Rapport

De sentrale forsknings- og utredningsfeltene for instituttet er:

- Kartlegging av eksponeringsforhold i norsk arbeidsliv
- Epidemiologiske studier av arbeidsforhold og helse
 - Sykdommer i luftveier og nervesystem
 - Kreft og reproduksjonsskader
 - Muskelskjelettplager
 - Psykososialt og organisatorisk arbeidsmiljø
 - Inkluderende arbeidsliv og utstøting
- Mekanismer for kroniske smertetilstander, muskelskjelettplager, stress, kreftutvikling og individuell følsomhet
- Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og –helse

Instituttet har i 2005 oppnådd resultater på bl.a. følgende felter (utvalgte eksempler):

Forskning

- Eksponeringsforhold ved seks aluminiums-smelteverk er kartlagt med over 1 000 eksponeringsmålinger, samt ved tre silisiumkarbidsmelteverk. Datainnsamling av helsedata pågår.
- Eksponeringskartlegging for mikroorganismer og mikrobielle komponenter med registrering av helseplager er gjennomført i landbruket og i avfallsindustrien. Sammenheng mellom leppekreft hos bønder relatert til mykotoksiner i kornproduksjon er undersøkt, og mellom misdannelser i sentralnervesystemet hos barn av potetbønder som bruker sopp-sprøytemidler.
- Kartlegging av manganeksponering blant sveisere er igangsatt.
- Eksponeringskartlegging for organofosfater fra hydraulikkoljer pågår i en rekke bransjer, bl.a. i verksteder og innen luftfart.
- Det er undersøkt om kvinner har et høyere nivå av aktivering av enkelte kjemiske forbindelser ved eksponering for disse, med mulig resulterende høyere nivå av skader på arvestoffet, samt om personer med lungekreft har annen forekomst av genvarianter for enzymer som reparerer skader enn friske.
- Arbeidsrelaterte muskel og skjelettplager er blitt kartlagt i delprosjekt under Helseundersøkelsen i Oslo, blant yrkesskoleelever og hos ansatte med kontorarbeid og kundekontakt.
- Virkninger av tidspress og krav om håndpresisjon på nakke og skuldersmerter, muskelbløttilførsel og muskelaktivering er studert, samt sammenhengen mellom signalmolekyler for smerte i skuldermuskel og smerteintensitet. Det er videre påvist at sensitivisering i ryggmargen kan medføre at smerter kan sitte igjen lenge etter at det som gav opphav til smerteopplevelsen er opphørt.
- Datainnsamlingen i den longitudinelle undersøkelsen av arbeidstakere som i stor grad påvirkes av nye trender i arbeidslivet (prosjektet «Den nye arbeidsplassen») fortsetter. Prosjektets hovedproblemstillinger vil først bli besvart når man får inn oppfølgingsdata fra prosjektets 5 700 foreløpige deltagere.
- Psykososiale forhold av betydning for helse er undersøkt hos politiansatte, og blant forsvars- og ambulansepersonell.
- Betydningen av oppvekstforhold for senere arbeidsdeltakelse, pensjonering og sykefravær er undersøkt, ved å sammenstille og analysere tilgjengelige data på sosiale oppvekstvilkår og

tidlige helseforhold. Videre er utvikling i sykefravær og andre helsedata før og etter avtalen om inkluderende arbeidsliv studert. Suksesskriterier hos 86 vellykkede inkluderende arbeidslivsvirksomheter er blitt kartlagt.

Kommunikasjon

- Det ble i 2005 publisert 44 vitenskapelige artikler med forfattere fra instituttet. Det ble også publisert i underkant av 200 egenproduserte nyhets-saker på www.stami.no.
- Det ble arrangert åtte flerdagerskurs, fire dags-seminarer og ni frokostseminarer, samt lansert nettbasert læring som en del av satsing på kursvirksomhet.
- Prosjektarbeid som har ledet til etablering av Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og -helse (NOA) er ferdigstilt.
- Samarbeidet med Arbeidstilsynet er videreført, og det er etablert en bredere kontaktflate mot Petroleumsstilsynet.

Resultatmål 2007

Instituttet har satt følgende hovedmål for sin virksomhet:

- Skape kunnskap om sammenheng mellom arbeid, sykdom og helse.
- Kartlegge miljø- og helseforhold, vurdere risiko og foreslå forebyggende tiltak.
- Gjøre kunnskap om sammenhengen mellom arbeid, sykdom og helse kjent.

Hovedmålene skal operasjonaliseres gjennom den nylige utarbeidede strategiske planen for instituttet for perioden 2006-2015, som trekker opp strategiske hovedlinjer og gir rammer for planlegging og ressursdisponering for den gjeldende perioden. Instituttet skal i årene fremover prioritere forskningsaktivitet på feltene kjemisk/biologisk arbeidsmiljø, arbeidsrelaterte muskel- og skjelett-plager, og psykososialt- og organisatorisk arbeidsmiljø, og spesielt innsatsen på sistnevnte felt skal styrkes. Instituttet skal bidra på utrednings-, rådgivnings- og formidlingssiden også på felter innen arbeidsmiljøområdet som instituttet ikke ser seg i stand til å prioritere forskningsmessig.

Det ligger i forskningens natur at langsiktig innsats ofte er nødvendig for å nå resultatmål på dette feltet, og tidshorisonter rundt kompliserte problemstillinger kan i enkelte tilfeller være vanskelig å fastslå i forkant. Forskningsinstitutter er i tillegg underlagt internasjonale etiske retningslinjer i forhold til at vitenskapelige resultater skal kvalitetssikres av oppnevnte fagfeller i forbindelse med vitenskapelig

publisering før resultatene kan offentliggjøres for samfunnet forøvrig. Dette kompliserer i noen grad detaljeringsgrad og tidsforløp for instituttets resultatrapportering og målformuleringer.

Utvalgte temaer i 2007 skal være:

- Eksponering for kjemikalier/biologiske faktorer og helseeffekter. Det skal også arbeides med mekanismestudier vedrørende hvordan kjemikalieeksponering påvirker biologiske prosesser i kroppen.
- Muskel- og skjelettlidelser og kroniske smerter.
- Psykososiale og organisatoriske forhold i arbeidslivet.
- Utstøting og inkluderende arbeidsliv. Her skal instituttet fortsatt bidra med fagkunnskap til arbeidet med et inkluderende arbeidsliv.
- Nasjonal overvåking av arbeidsmiljø og -helse (NOA). Instituttet skal kvalitetsvurdere, systematisere, bearbeide og samtolke data og dokumentasjon om arbeidsmiljø og arbeidsrelaterte helseskader for å fremskaffe pålitelig og kvalitetssikret underlagsmateriale til arbeidsmiljømyndighetene, partene i arbeidslivet, helsevesenet og forskningsmiljøer.

- Synliggjøring av STAMI som sentral premissleverandør av kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse.
- Samarbeid med Arbeidstilsynet og Petroleums-tilsynet. Her skal instituttet være en premissleverandør av kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse til tilsynsmyndighetene innen arbeidsmiljøsektoren.

Budsjettforslag for 2007

Post 50 Statstilskudd

Instituttet ble omdannet til forvaltningsorgan med særskilte fullmakter fra 1. januar 2005. Bevilgningen over post 50 er netto tilskudd til drift av Statens arbeidsmiljøinstitutt. Nettobudsjetteringen innebærer at instituttet selv disponerer eventuelt overskudd av drift og må selv dekke eventuelt underskudd. Instituttets inntekter fra oppdragsforskningen utgjør om lag 15 pst. av instituttets totale budsjett og inntektskildene er i all hovedsak offentlige midler herunder Norges forskningsråd.

Det foreslås bevilget 81,8 mill. kroner for 2007, herunder prisjustering på 3 mill. kroner.

Kap. 646 Pionerdykkere i Nordsjøen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	674	1 020	500
70	Tilskudd til pionerdykkere, <i>overslagsbevilgning</i>	136 767	12 400	80 000
71	Tilskudd til nordsjødykkeralliansen m.v., <i>kan overføres</i>	107		
72	Tilskudd til Norsk Oljemuseum, <i>kan overføres</i>	2 000		5 200
	Sum kap. 646	139 548	13 420	85 700

Overført fra 2005 til 2006:

Post 01: 285 000 kroner

Post 71: 2 038 000 kroner

Post 72: 7 500 000 kroner

Allmenn omtale

Stortinget bad i 2004 regjeringen etablere en kompensasjonsordning med maksimal utbetaling til den enkelte dykker på 40 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G) jf. St.meld. nr. 47 (2002-2003), Innst.S. nr. 137 (2003-2004) og Innst.S. nr. 138 (2003-2004). Kompensasjon skulle også gis til

etterlatte under nærmere bestemte vilkår, når det kunne godtgjøres at avdøde fylte vilkårene for å få kompensasjon. Regjeringen ble videre bedt om å komme med forslag til overslagsbevilgning på utbetaling av oppreisning til pionerdykkerne i Nordsjøen, samt etterlatte, på 200 000 kroner. Det fremgår av Innst. S. nr. 137 (2003-2004) at oppreisning skal gis til de som fyller vilkårene i flertallets retningslinjer for kompensasjonsordning. I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2004, jf. St.prp. nr. 63 og Innst.S. nr. 250 (2003-2004) kom regjeringen tilbake med forslag til finansiering av kompensasjons- og oppreisningsordningen. For

øvrig vises det til Revidert nasjonalbudsjett 2005, jf. St.prp. nr. 65 (2004-2005) og Innst.S. nr. 240 (2004-2005).

Kongen i Statsråd oppnevnte i 2004 en nemnd som skal administrere og behandle søknader om kompensasjons- og oppreisningsordningen for pionerdykkerne jf. kgl.res. 4. juni 2004. Ordningen er søknadsbasert og nemnda skal vurdere hvorvidt den enkelte søker oppfyller vilkårene for utbetaling. Nemnda har i sitt arbeid kunnet legge til grunn medisinske vurderinger fra bl.a. Haugeland sykehus for de fleste dykkerne som har søkt.

Rapport

Ved søknadsfristens utløp 1. juli 2006 var det kommet inn totalt 300 søknader om kompensasjon fra dykkere (252) og etterlatte (48). Pr. 1. juli 2006 er 220 søknader ferdigbehandlet. Av disse er 199 søknader innvilget (166 dykkere og 33 etterlatte). Samlet regnskap for perioden 2004 til

1. juli 2006 er i underkant av 430 mill. kroner. 80 søknader er fortsatt til behandling. Disse søknadene er mottatt rett før fristens utløp. Haukeland sykehus har antydnet at utredningsarbeidet ift. de nye søknadene først vil kunne være ferdig høsten 2007. Dette betyr at nemnda ikke vil være ferdig med sin saksbehandling før i 2008. Det tar erfaringsmessig 3-4 mnd. fra Haukeland sykehus har avsluttet sin utredning til rapport foreligger hos nemnda.

Stortinget bevilget totalt 10,5 mill. kroner, jf. Innst.S. nr. 75 (2004-2005) og Innst.S. nr. 77 (2004-2005) til dekning av dokumenterte utgifter til Nordsjødykkeralliansen og enkeltpersoner som har medvirket til at pionerdykkernes innsats er blitt kompensert og hedret. Finanskomiteen la i sin innstilling begrensninger på utbetalingen til den enkelte søker. Det kom inn totalt 75 søknader hvorav 63 søknader ble utbetalt i 2004. I 2005 er syv av de 12 gjenværende søknadene utbetalt med et beløp på 107 483 kroner. De resterende fem søknadene har ikke kunnet blitt utbetalt innen utgangen av 2005 i og med at departementet ikke har fått utbetalingsfullmakt fra den enkelte dykker.

Med bakgrunn i Innst. S. nr. 137 (2003-2004) bestemte Stortinget at pionerdykkerne i Nordsjøen, som ett av flere momenter for å anerkjenne deres innsats, skulle motta et diplom. Norsk Oljemuseum fikk i oppdrag å iverksette utarbeidingen av et slikt diplom. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2006 mottatt beskjed om at dykkerne ikke ser på et diplom som en verdig anerkjennelse og oppgaven med å utarbeide et diplom er derfor skrinlagt. Departementet vurderer andre muligheter for å gi dykkerne en aner-

kjennelse i tråd med Stortingets intensjoner, ut over de øvrige iverksatte tiltak. Vi viser for øvrig til St.prp. nr. 66 (2005-2006) Om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2006.

Dykking idag

Med utgangspunkt i Innst. S. nr. 238 (2004-2005) om pionerdykkerne i Nordsjøen, ble en partssammensatt arbeidsgruppe nedsatt som skulle komme med innspill til St.meld. nr. 12 (2005-2006) Helse, miljø og sikkerhet i petroleumsvirksomheten. På bakgrunn av dette har Petroleumstilsynet sammen med Arbeidstilsynet utarbeidet en oversikt over dykking i petroleumsvirksomheten og dykking på land innenfor begge etatenes tilsynsområder. Etatene har også foretatt en gjennomgang av dykkevirksomheten med vekt på å kartlegge de enkelte virksomhetssegmenter og reguleringen av disse.

Budsjettforslag 2007

Basert på Haukeland sykehus' antydning om utredningstid for de nye 80 søknadene, anslår departementet at 20 søknader vil ferdigbehandles i 2006, 40 søknader i 2007 og 20 søknader i 2008.

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

På grunnlag av ovennevnte vil nemnda måtte fortsette sitt arbeid i 2007 og 2008, jf. også omtale i St.prp. nr. 66 (2005-2006) Om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2006.

Nemnda består av 5 medlemmer og innehar bl.a. juridisk og medisinsk kompetanse. Bevilgningen skal dekke godtgjørelse til medlemmene og driftsutgifter (sekretær, lokaler, telefon, pc, papir osv.).

For 2007 foreslås en bevilgning på 0,5 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd til Pionerdykkerne i Nordsjøen, overslagsbevilgning

Bevilgningen omfatter tilskudd til pionerdykkerne. De samlede utbetalinger, i perioden 2004–2006, til kompensasjon og oppreisning som følge av regjeringens forslag var anslått til om lag 430 mill. kroner. Med de nye 80 søknadene vil anslaget øke til totalt om lag 600 mill. kroner. Basert på et anslag om at om lag 40 søknader vil ferdigbehandles i 2007 vil bevilgningsbehovet være om lag 80 mill. kroner.

Posten vil fra 2007 også dekke utbetalinger til strakshjelp til pionerdykkere som vurderes å være i en prekær og akutt økonomisk situasjon. Eventu-

ell utbetalinger til strakshjelp vil komme til fradrag fra utbetaling av kompensasjon/oppreisning.

Det foreslås på denne bakgrunn en bevilgning på 80 mill. kroner for 2007.

Annet

Støtte til Stiftelsen Kontakttelefon for pionerdykere er foreslått videreført i 2007 med bevilgning over kap. 0620 Utredningsvirksomhet, forskning m.v., post 21 Spesielle driftsutgifter.

Post 72 Tilskudd til Norsk Oljemuseum, kan overføres

Som beskrevet i rapporten ovenfor er arbeidet i forhold til å gi Pionerdykkerne en anerkjennelse for deres arbeid forsinket da planene om å utarbeide og overrekke et personlig diplom ble skrinlagt.

Med bakgrunn i Innst.S. nr. 250 (2003-2004) Om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i

statsbudsjettet for 2004, bevilget Stortinget 10 mill. kroner til Norsk Oljemuseum for bistand til utarbeiding av en historisk utstilling av dykkervirksomheten på norsk sokkel, utarbeidelse av en bok om pionerdykkingen og det nå opphørte arbeidet med et diplom.

Ved utgangen av 2005 var det kun brukt 2,5 mill. kroner av gitt bevilgning. Med bakgrunn i rapportering fra og dialog med Norsk Oljemuseum vil det ved utgangen av 2006 fremdeles være 5,2 mill. kroner i ubenyttet bevilgning som ikke (iht. bevilgningsreglementet) kan overføres utover treårsperioden 2004-2006.

Det planlegges imidlertid å gjennomføre en større markering i 2007/2008 ifm. åpning av utstilling og lansering av bok om pionerdykkerne i Nordsjøen. Det foreslås derfor en bevilgning for 2007 på 5,2 mill. kroner tilsvarende den del av bevilgningen fra 2004 som fremdeles står ubrukt ved utgangen av 2006.

Kap. 648 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter		11 580	12 000
21	Spesieller driftsutgifter, kan overføres		2 200	2 300
	Sum kap. 648		13 780	14 300

Overført fra 2005 til 2006:

Post 21: 1 129 000 kroner

Arbeidsretten

Arbeidsretten behandler tvister om gyldighet og fortolkning av tariffavtaler og visse tvister om fortolkning av arbeidstvistlovens og tjenestetvistlovens regler, tvister om brudd på tariffavtaler og om sanksjoner ved slike avtalebrudd. Det stilles særlige krav til rask behandling av saker som kommer inn til Arbeidsretten, og til høy kompetanse i ret-

ten. Behandlingen er underlagt de krav som følger av lovgivningen om Arbeidsretten og de tvister som er lagt til retten.

I løpet av 2005 kom det inn 52 nye saker til Arbeidsretten, som er det høyeste antallet siden 1996. Antallet lå også klart over gjennomsnittstallene for perioden 1991-2000 (40) og perioden 2000-2004. I tillegg ble 37 uavgjorte saker overført fra 2004 til 2005. Arbeidsretten behandlet 49 saker i 2005 som er det høyeste antallet avgjorte saker siden 1994.

De avgjorte sakene fordelte seg som følger

Betegnelse	Behandlede saker i 2004	Behandlede saker i 2005
Total	40	49
Saker avgjort ved dom	19	20
Saker avgjort ved avvisningskjennelse	0	1
Saker som ble hevet etter rettsforlik eller forlik under hovedforhandling	2	4
Saker som ble nektet innbrakt direkte for Arbeidsretten	0	2
Saker som ble hevet som frafalt eller forlikt før hovedforhandling	19	22

Antall uavgjorte saker pr. 31. desember 2005 utgjorde 40 saker, noe som er høyere enn ved utgangen av 2003 og 2004, men lavere enn ved utgangen av 2002 (45).

Både antall innkomne saker og antall avviklede saker hittil i 2005 ligger på samme nivå som på samme tid i 2004.

Ett av hovedmålene for Arbeidsretten de siste årene har vært å redusere saksbehandlingstiden. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for de aktuelle saker (som ikke omfatter saker som er trukket eller forlikt før hovedforhandling) ble således redusert til 12 måneder og 19 dager i 2004, og ytterligere til 10 måneder og 22 dager i 2005. Dette innebærer markante reduksjoner sett i forhold til det nevnte tallet for 2003, men også en reduksjon sett i forhold til 2002. Utviklingen synes å gå i retning av en ytterligere reduksjon av saksbehandlingstiden for saker som behandles i 2006. Konkret er målsettingen på noe lengre sikt å bringe saksbehandlingstiden ned mot gjennomsnittet for perioden 1991–2000, det vil si noe under sju måneder.

Meklingsinstitusjonen

Meklingsinstitusjonen skal mekle i interessetvister mellom partene i arbeidslivet, dvs. tvister om opprettelse eller revisjon av tariffavtaler. Hovedformålet er å hjelpe partene til å unngå konflikt og der ved bevare arbeidsfreden. Målsettingen for meklingsinstitusjonen er å få de enkelte partene forlikt, og sørge for at partene kommer til mekling uten ventetid. Den varierende arbeidsmengden gjør at meklingsinstitusjonen trenger fleksible ordninger med hensyn til bemanning

Riksmeklinger, dvs. meklinger knyttet til landsomfattende tariffavtaler der det normalt legges ned forbud mot arbeidsstans, utgjør hoveddelen av arbeidet. I 2005 innkom 15 slike saker.

Institusjonen ferdigbehandlet 14 saker i løpet av året. I fire av sakene førte ikke meklingen fram. I 10 saker ble det fremsatte meklingsforslaget ved-

tatt, i én sak ble det forhandlingsløsning kort tid etter at meklingen var avsluttet og i ett tilfelle ble meklingen avsluttet uten resultat, men også uten konflikt. Sakene som kom til mekling, var dels mellomoppgjørmeklinger og dels meklinger i tariffområder med ett-årige avtaler. De aller fleste sakene var knyttet til lufttransport, oljevirksomhet eller til NAVOs tariffområder. De landsomfattende tariffavtaler er normalt to-årige, og 2005 var et mellomår for disse. I 2005 var det derfor relativt få meklinger. Saksmengden var på linje med mellomoppgjørsåret 2001, men klart lavere enn 2003. I hovedoppgjørsåret 2004 ble det behandlet i alt 126 saker.

Ved utløpet av 2005 var det tre saker hvor det var meldt om plassoppgivelse, men hvor meklingen enten ikke var påbegynt eller avsluttet.

I 2005 ble det ferdigbehandlet 88 kretssaker, dvs. tvister av lokal karakter, mot 90 saker i 2004. De fleste av disse sakene ble løst uten at formell mekling ble startet.

Rikslønnsnemnda og Tariffnemnda

Rikslønnsnemnda behandler interessetvister som partene i arbeidslivet frivillig bringer inn til avgjørelse, og tvister som de lovgivende myndigheter vedtar at skal løses ved tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemnda behandlet én sak i 2005. Denne gjaldt tvisten mellom EL&IT Forbundet og Tekniske Entreprenørers Landsforening i forbindelse med tariffrevisjonen 2004 (Heisoverenskomsten).

Tariffnemnda behandler krav fra partene i arbeidslivet om at lønns- og arbeidsvilkår som følger av en tariffavtale, skal gjøres gjeldende også overfor utenlandske arbeidstakere. Tariffnemnda fikk sin første sak til behandling i desember 2003. Saken ble svært arbeidskrevende, og nemnda fattet først vedtak i oktober 2004 om fastsettelse av forskrift 11. oktober 2004 nr. 1396 om allmenngjøring av tariffavtaler for enkelte petroleumsanlegg på land.

Tariffnemnda behandlet to saker i 2005, og fastsatte forskrift 29. juni nr. 739 om allmenngjøring av tariffavtaler for byggeplasser i Osloregionen og forskrift 24. november 2005 nr. 1324 om allmenngjøring av tariffavtale for byggeplasser i Hordaland. Disse tre første forskriftene ble vedtatt videreført for en ny tariffperiode i juni 2006. Den 23. juni 2006 mottok Tariffnemnda en ny begjæring fra LO om delvis allmenngjøring av Fellesoverenskomsten for byggfag for hele landet. Denne saken forventes ferdigbehandlet i løpet av høsten 2006.

Budsjettforslag for 2007

Post 01 Driftsutgifter

Arbeidsretten og meklingsinstitusjonen hadde pr. 1. mars 2006 en bemanning tilsvarende 7 årsverk, fordelt på Arbeidsretten og meklingsinstitusjonen med henholdsvis 4 og 3 årsverk.

Posten omfatter driftsutgiftene til Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen, Rikslønnsnemnda og Tariffnemnda. Det er innarbeidet 420 000 kroner i pris- og lønnsjustering. Det foreslås en bevilgning for 2007 på 12 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Saksmengden og utgiftene til institusjonene på kapitlet varierer, særlig i forhold til hvordan lønnsoppgjørene forløper, om det er hoved- eller mellomoppgjør og om oppgjørene er samordnet eller forbundsvise. Posten skal dekke økte utgifter ved institusjonene på kapitlet, samt kompetanseoppbygging og utredninger innen feltet kollektiv arbeidsrett. Posten skal videre dekke en andel av utgiftene til en professorstilling i arbeidsrett ved Universitetet i Oslo. Stillingen finansieres for øvrig av midler fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet (FAD). Det foreslås en bevilgning for 2007 på 2,3 mill. kroner.

Kap. 3648 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.m.

Se omtale under kap. 3603 under resultatområde 1.

Arbeidsretting, velferd og inkludering

Resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak

Strategiske mål

Å skape et mer inkluderende arbeidsliv er et av regjeringens hovedmål. Arbeidskraften er samfunnets viktigste ressurs. Deltakelse i arbeidslivet er den beste sikringen mot fattigdom og for at enkeltindividet skal få utnyttet sine muligheter. Regjeringen vil bidra til å forebygge sykefraværet, og legge til rette for effektive attførings- og rehabiliteringsløp og for at alle som kan skal ha mulighet til å bruke sine ressurser i arbeidslivet.

Personer som midlertidig står utenfor arbeidslivet pga. nedsatt funksjonsevne eller aleneomsorg for små barn skal sikres gode velferdsordninger med et rimelig inntektsnivå. Dette legger til rette for økt arbeidsinnsats på sikt.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for folketrygdens inntektssikringsordninger

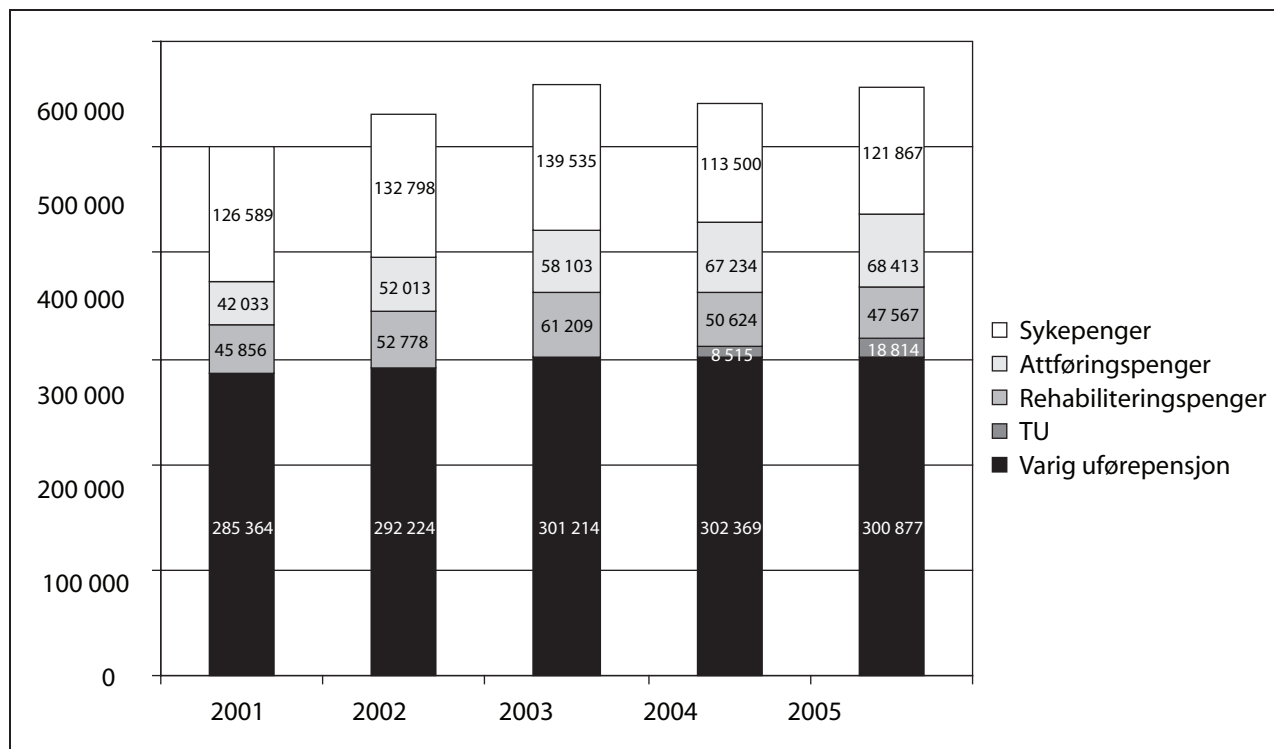
pga. sykdom og aleneomsorg for barn, oppfølgingen av sykefraværet, gjennomføring og oppfølging av tiltak i forbindelse med medisinsk rehabilitering og yrkesmessige attføring og for tiltak for uføre og enslig mor eller far.

Arbeids- og velferdsetaten har det operative ansvar for forvaltningen av disse ordningene. Staten skal påse at arbeidsrettede tiltak iverksettes så tidlig som mulig i dialog med stønadsmottakeren.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Utviklingen i antall mottakere av helserelaterte ytelser

Siden andre halvdel av 1990-tallet har det vært en betydelig vekst i antall mottakere av helserelaterte ytelser.

Figur 6.4 Antall mottakere av sykepenger¹, rehabiliteringspenger, attføringspenger, tidsbegrenset uførestønad og varig uførepensjon pr. 31.12. 2001-2005.

¹ Tallene avviker fra tidligere års statistikk, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006), grunnet endringer i tellemåte.

Fra 2004 til 2005 gikk sykefraværet ned fra 7,1 til 6,7 pst. (årstall). Statistikken viser at både antall sykmeldte og varigheten på sykmeldingsperioden er redusert i løpet av året. Denne utviklingen kan blant annet forklares med endringene i regelverket for sykmelding fra 1. juli 2004. I løpet av 2. halvår 2005 økte imidlertid sykefraværet igjen. Økningen har fortsatt gjennom 1. halvår 2006.

Det var en nedgang i antall mottakere av rehabiliteringspenger i 2004, samtidig som det var en betydelig økning i antall mottakere av attføringspenger. Den kraftige nedgangen i antall rehabiliteringspengemottakere skyldtes i hovedsak at det fra 1. januar 2004 ble innført en hovedregel om tidsbegrensning på ett år for å motta rehabiliteringspenger etter unntaksbestemmelser (med unntak for alvorlig sykdom eller skade). Nedgangen i antall mottakere har også sammenheng med at det fra samme tidspunkt ble innført en lovbestemt plikt til å vurdere yrkesrettet attføring så tidlig som mulig og senest ved utløpet av sykepengeperioden, samt å foreta en ny vurdering etter seks måneder på rehabiliteringspenger. Som følge av disse regelendringene har det vært en økning i antall mottakere av attføringspenger i 2005. Gjennomsnittlig var det 67 800 mottakere av attføringspenger i 2005, som i forhold til 2004 er en økning på 8,5 pst.

Uføreytelsene er delt i tidsbegrenset uførestønad og varig uførepensjon. Fra 2001 til 2005 økte antall personer med uføreytelser med vel 34 300 personer. Dette tilsvarer en økning på over 12 pst. Ved utgangen av 2005 var det 319 700 personer som mottok en uføreytelse, noe som er en økning på 2,8 pst. i forhold til 2004.

De nye mottakerne av uføreytelser i 2005 fordeles seg med omlag 35 pst. på tidsbegrenset uførestønad og 65 pst. på varig uførepensjon. Andelen nye mottakere på tidsbegrenset uførestønad er stadig økende og i 1. halvår 2006 var den oppe i 42 pst.

Utviklingen i andel aktive stønadmottakere blant enslige forsørgere

Fra 2001 til 2005 ble antall personer med overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn redusert fra 45 600 til 41 000. Dette tilsvarer en reduksjon på 10 pst. I denne perioden har det vært en svak økning i antall mottakere av overgangsstønad, mens det har vært en sterkere nedgang i antall mottakere av stønad til barnetilsyn. Disse endringene kan i stor grad forklares av regelendringer i perioden.

Rikstrygdeverket foretok en gjennomgang av ulike sider ved stønadsordningen for enslige for-

sørgere etter reformen i 1998. I rapport 03/2006 (Enslige forsørgere – økonomisk situasjon og aktivitet i perioden etter reformen i 1998) defineres aktiv stønadsmottaker slik: «Enslige forsørgere som er i arbeid med redusert overgangsstønad og/eller bare stønad til barnetilsyn med inntekt over 1,5 G. Som aktive blir også regnet de som er registrert som brukerkontakter».

Rapporten viser at andelen aktive stønadsmottakere har steget, og har de siste årene utgjort om lag 80 pst. Andelen som er i arbeid, og andelen som har redusert overgangsstønad har vært økende, mens andelen som er under utdanning har vært synkende.

Andelen som mottar stønad til barnetilsyn økte betydelig de første årene etter reformen, men har gått ned de siste årene. Den sterkeste nedgangen kom i forbindelse med bortfall av stønad til mottakere med inntekt over 6 G fra 1. januar 2004.

Når yngste barn fyller 3 år, inntreffer aktivitetskravet. Aktivitetskravet innebærer at forsørgeren skal være i arbeid, utdanning eller være arbeidssøker. Blant enslige forsørgere med barn under 3 år er andelen aktive på 50 pst, mens for enslige forsørgere med barn over 3 år har andelen økt og er på 91 pst i 2005.

Utfordringer

Regjeringen vil legge forholdene til rette for at flest mulig får mulighet til å delta i arbeidslivet. Samtidig skal de som opplever svikt i arbeidsevnen sikres økonomisk og sosial trygghet. Målet om flere i arbeid og færre på trygd er grunnleggende for å kunne møte det framtidige behovet for arbeidskraft og de finansielle utfordringene som velferdsstaten står overfor. Deltakelse i arbeidslivet er også viktig for den enkelte ved at det normalt gir høyere inntekt, sosial tilhørighet og en opplevelse av å være til nytte.

Regjeringen er opptatt av at alle som mottar helserelaterte ytelser skal få en god og målrettet oppfølging med sikte på å komme tilbake til arbeidslivet.

Det viktigste oppfølgingsarbeidet skjer på arbeidsplassen. Arbeidsgiver og arbeidstaker har fått et større ansvar, blant annet for å kartlegge arbeidstakerens funksjonsevne, muligheter og behov for tilrettelegging og oppfølging. Dette arbeidet må imidlertid kunne trekke på et helhetlig

og koordinert støtteapparat, noe som krever innsats fra ulike aktører på tvers av etats- og fagskiller. Regjeringen mener at etableringen av den nye Arbeids- og velferdsetaten er et viktig grep for å kunne yte en slik bistand.

Regjeringen vil høsten 2006 legge fram en stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering. Meldingen vil omhandle politikken for å styrke sysselsettingen og inkludere personer som har falt ut av, eller står i fare for å falle ut av arbeidsmarkedet.

Meldingen vil følge opp NAV-reformen: Ny arbeids- og velferdsforvaltning (St.prp. nr. 46 (2004-2005), Innst. S. nr. 198 (2004-2005), Ot.prp. nr. 47 (2005-2006) og Innst. O. nr. 55 (2005-2006)). Stortingsmeldingen vil gi en bred gjennomgang av mål, strategier og virkemidler for å støtte opp under arbeids- og velferdsforvaltningens innsats for å få flere i arbeid, enklere og bedre tilpasset service til brukerne og en helhetlig og effektiv forvaltning. Målet er et mer inkluderende arbeidsliv med plass til ulike mennesker, og med en forventning om at alle skal kunne arbeide og delta etter evne.

Ambisjonene i stortingsmeldingen er å kombinere og balansere målene om arbeid, selvforsørging, økonomisk trygghet, fordeling, forutsigbarhet, enkelhet og aktiv brukervedvirkning. Meldingen gjennomgår ytelser ved arbeidsløshet og redusert arbeidsevne pga. sykdom, og helsemessige og sosiale problemer. Det legges vekt på å se ulike typer virkemidler, ytelser og tjenester i sammenheng, og hvordan disse kan virke best mulig sammen. Meldingen må ses i sammenheng med et offentlig utvalg som utreder uførepensjonsordningen som ledd i pensjonsreformen.

I sammenheng med stortingsmeldingen vil de arbeidsrettede tiltakene innenfor handlingsplanene mot fattigdom og for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen bli sett i et lengre perspektiv.

Målstruktur

I lys av de politiske ambisjonene om et mer inkluderende arbeidsliv, samt utfordringene som er reist ovenfor, legger departementet til grunn følgende målstruktur under resultatområde 4 Inntektssikring og arbeidsrettede tiltak for 2007:

Mål for resultatområde 4

Hovedmål	Delmål
1. Inkluderende arbeidsliv	1.1 Bidra til å forebygge sykefravær og motvirke utstøting fra arbeidslivet 1.2 Øke andelen personer med nedsatt funksjonsevne som går fra en trygdeytelse over til arbeid
2. Stimulere til inntektsgivende arbeid og selvforsørgelse	2.1 Stimulere mottakere av helserelaterte ytelser til inntektsgivende arbeid 2.2 Stimulere enslige forsørgere til økt yrkesaktivitet og utdanning
3. Inntektssikring	3.1 Livsoppholdsytelser ved sykdom og aleneomsorg for barn

Til hovedmålene er det knyttet ulike delmål som konkretiserer hvordan regjeringens ambisjoner skal nås. Arbeids- og velferdsetaten vil ha et særlig ansvar for å bidra til og legge til rette for å oppfylle disse delmålene. Nedenfor utdypes regjeringens strategier og tiltak under de enkelte målene for 2007, samt rapport og status for disse tiltakene for 2005 og 2006.

Hovedmål 1: Inkluderende arbeidsliv

Et inkluderende *arbeidsliv* innebærer at forholdene på arbeidsmarkedet legges til rette for de som midlertidig eller varig har fått nedsatt funksjonsevne. Arbeidet med å skape et mer inkluderende arbeidsliv må forankres på den enkelte arbeidsplass. Et godt arbeidsmiljøarbeid som fokuserer løpende og systematisk på forebygging og tilrettelegging er en forutsetning for å fange opp arbeidstakere som er i ferd med å utvikle et helseproblem og hindre at disse faller ut av arbeidslivet. Det forebyggende og tilretteleggende arbeidsmiljøarbeidet gir også erfaringer og kunnskap som kan bidra til å redusere barrierene for rekruttering av arbeidstakere med tilretteleggingsbehov. Arbeidsgiverens ansvar for å forebygge utstøting og legge til rette for utsatte arbeidstakere er løftet fram og tydeliggjort i den nye arbeidsmiljøloven.

Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv av 14. desember 2005 og tillegg av 6. juni 2006 skal bidra til et mer inkluderende arbeidsliv til beste for den enkelte arbeidstaker, arbeidsplassen og for samfunnet. Avtalen skal bidra til at sykefraværet og antall nye mottakere av uføreytelser reduseres.

Etter gjennomgangen av virkemidlene er partene enige om at reduksjonen i arbeidsgiveravgiften for personer over 62 år blir endret fra 4 til 3 prosentpoeng. Dette gir et frigjort beløp i 2007 på 233

mill. kroner som partene er enige om å omdisponere til en målrettet satsing i IA-arbeidet.

Etter brev fra partene i arbeidslivet av 8. september 2006 er det nedsatt et utvalg som bl. a. skal vurdere tiltak for å få ned sykefraværet. Dersom utvalgets anbefalinger gir grunnlag for å endre fordelingen av 233 mill. kroner, vil regjeringen legge fram en sak for Stortinget.

*Delmål 1.1 Bidra til å forebygge sykefravær og motvirke utstøting fra arbeidslivet**Strategier og tiltak*

Samarbeidet med partene i arbeidslivet om et inkluderende arbeidsliv er videreført. En ny intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv (IA) ble undertegnet 14. desember 2005 for en ny fireårsperiode (2006-2009). Videre har regjeringen og partene i arbeidslivet 6. juni 2006 undertegnet et tillegg til IA-avtalen som konkretiserer målformuleringene i IA-arbeidet og som tilpasser og målretter virkemiddelbruken innen IA-avtalen.

Den nye IA-avtalen har to overordnede mål:

- å forebygge sykefravær, øke fokus på jobbnær-
været og hindre «utstøtning» fra arbeidslivet
- å øke rekrutteringen til arbeidslivet av personer
som ikke har et arbeidsforhold

De tre delmålene fra den forrige IA-avtalen er videreført i sin struktur, men er konkretisert både på nasjonalt nivå og virksomhetsnivå. Det er videre laget et samlet mål for alle delmålene som sier at det er en hovedmålsetting at andelen personer som mottar sykepenger, rehabiliterings- og attføringspenger og uføreytelser skal reduseres i forhold til nivået pr. 31. desember 2005.

Delmål 1 fra den forrige IA-avtalen er videreført. Målet er at sykefraværet i avtaleperioden skal reduseres med 20 pst. i forhold til sykefraværsvået i 2. kvartal 2001. Delmål 2 i IA-avtalen om å få

tilsatt flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne er omtalt under delmål 1.2 nedenfor. Delmål 3 i IA-avtalen er å øke forventet pensjoneringsalder for personer over 50 år med minimum 6 måneder for perioden 2001-2009.

På bakgrunn av økningen i sykefraværet og for å styrke sykefraværsarbeidet på den enkelte arbeidsplass, foreslår regjeringen å innføre et medfinansieringsansvar for sykepenge i hele sykepengeperioden. Regjeringen ønsker å videreføre samarbeidet med partene i arbeidslivet om gjennomføringen av IA-avtalen med det nye virkemiddelet på plass. Virkemidlene som i dag ligger i IA-avtalen videreføres.

Følgende tiltak foreslås innført fra 1. januar 2007:

- Tilretteleggingstilskuddet styrkes med 160 mill. kroner. Dette vil gi rom for å utvide ordningen til kjøp av gjenstander og utstyr på arbeidsplassen som supplement til eksisterende ordning med individuelle arbeidshjelpemidler. Ordningen vil også åpne opp for systemrettede tiltak i virksomhetene.
- Det vil bli iverksatt forsøk med finansiering av utdanningsvikariat og utdanningspermisjoner. Permisjonene forbeholdes arbeidstakere som står i fare for å falle ut av arbeidslivet, mens vikariatene forbeholdes arbeidssøkere som har vansker med å komme inn på arbeidsmarkedet. Tiltaket målrettes mot IA-virksomhetene. Det settes av 13 mill. kroner til dette i 2007.
- Arbeidslivssentrene i Arbeids- og velferdsetaten styrkes med 24 mill. kroner i 2007.
- Forsøk med tilretteleggingsgaranti vil bli iverksatt i fem fylker i 2007 med sikte på at ordningen gjøres landsdekkende fra 1. januar 2008. Det settes av 13 mill. kroner til dette i 2007.
- Kjøp av helsetjenester gjeninnføres og det avsettes 20 mill. kroner i 2007 til dette formålet. Ordningen rettes mot lettere psykiske og sammensatte lidelser. Arbeidslivssentrene skal informere IA-virksomhetene om deres muligheter til kjøp av helsetjenester. Ordningen vil bli finansiert over kap. 726, post 70 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett, men midlene vil bli stilt til disposisjon for Arbeids- og velferdsetaten.
- Det settes i gang tiltak for å synliggjøre seniorer som ressurs i arbeidslivet. Det settes av 3 mill. kroner til dette i 2007.

Rapport og status

Andelen personer som mottar sykepenge, rehabiliterings- og attføringspenge og uføreytelser i alderen 16-66 år har vært stabil gjennom 2006.

Andelen utgjorde vel 18 pst. ved utgangen av 2005. Ved utgangen av første 1. halvår 2006 er andelen fortsatt om lag 18 pst.

Fra 2004 til 2005 gikk sykefraværet ned fra 7,1 pst. til 6,7 pst. I løpet av 2. halvår 2005 økte imidlertid sykefraværet igjen. Økningen har fortsatt gjennom 2006. Det totale sykefraværet i 1. kvartal 2006, korrigert for at påske falt i april, mens den var i mars i 2005, økte med 5,8 pst. sammenliknet med samme kvartal 2005. Sykefraværsnivået i 1. kvartal 2006 er nå bare 2,6 pst lavere enn i 1. kvartal 2001. Økningen i sykefraværet er størst blant kvinner. Dette henger sammen med at sykefraværet øker mest innen helse- og sosialtjenester (7,8 pst.), undervisning (5,7), varehandel, hotell og restaurantvirksomhet (4,7) og off. adm. og forsvar (4,4). Fra 1. kvartal 2005 til 1. kvartal 2006 var det en forskyvning fra kortere til lengre fravær. Andelen sykefravær som varte hele kvartalet gikk opp fra 26,4 til 28,3 pst. Utviklingen i regnskapstallene per. august 2006 bekrefter at sykefraværet fortsetter å øke.

Den forventede pensjoneringsalderen har vært tilnærmet stabil for personer etter fylte 50 år igjen, som den første IA-perioden (2001-2005). Utviklingen har vært lik for ansatte i virksomheter med og uten IA-avtale.

Delmål 1.2 Øke andelen personer med nedsatt funksjonsevne som går fra en trygdeytelse over til arbeid

Strategier og tiltak

Med virkning fra 1. januar 2004 ble det lovfestet at attføring skal starte så tidlig som mulig. Fra 1. januar 2005 ble kravet om at hensiktsmessig attføring skal være forsøkt før en uføreytelse innvilges, skjerpet. Alle som søker om en uføreytelse skal ha gjennomført eller forsøkt å gjennomføre et individuelt og hensiktsmessig attføringsopplegg, med mindre åpenbare grunner tilsier at det ikke er hensiktsmessig.

Alle som får innvilget rehabiliteringspenge og tidsbegrenset uførestønad har et lovfestet krav på en individuell oppfølgingsplan og oppfølging i hele stønadsperioden. Stønadmottakeren har en lovfestet plikt til å medvirke til dette. I disse planene er det viktig å snu fokus fra sykdom og begrensninger til å legge vekt på funksjon og muligheter.

Arbeidet med å bistå uføre som har mulighet til å gå tilbake til arbeid eller øke arbeidsinnsatsen videreføres. Arbeidet med reaktivisering av uførepensjonister er en del av den samlede innsatsen for å nå Intensjonsavtalenes delmål 2: «Å få tilsatt langt flere arbeidstakere med redusert funksjonsevne».

Regjeringen viderefører også tiltakene Lønns-tilskudd ved reaktivisering av uførepensjonister og Uførepensjon som lønnstilskudd, jf. kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 74 Lønnssubsidium ved reaktivisering. En av utfordringene er å finne fram til arbeidsgivere som har behov for arbeidskraft og som ønsker å gi uførepensjonister mulighet til å komme tilbake til arbeid. Videre settes det i gang et forsøk med tidsubestemt lønnstilskudd. Her er målet å øke yrkesdeltakelsen og forebygge uførepensjoneringen blant personer med nedsatt arbeidsevne. Se også omtale under resultatområde 2 Arbeidsmarked.

IA-avtalen er et viktig strategisk grep for å nå målet om å øke andelen av personer med nedsatt funksjonsevne som går fra en trygdeytelse over til arbeid.

De nasjonale mål under delmål 2 i IA-avtalen er konkretisert på følgende måte:

- a) Redusere andel personer som går fra arbeid til passive ytelser. Et foreløpig måltall skal settes innen utgangen av 2006.
- b) Øke andelen langtidssykmeldte som starter opp yrkesrettet (ekstern) attføring i sykmeldingsperioden.
- c) Øke andelen med redusert funksjonsevne som går fra en trygdeytelse og over til arbeid. Et foreløpig måltall skal settes innen utgangen av 2006.

Et bidrag i arbeidet med delmål 2 er IA-plasser. Målgruppen er personer som Arbeids- og velferdsetaten har avklart har behov for å videreutvikle sin funksjonsevne/arbeidsevne. En IA-plass er utprøving i en IA-virksomhet og kommer som et supplement til eksisterende ordninger.

Et annet virkemiddel er «Tilretteleggingsgarantien» som skal gjennomføres som forsøk i 5 fylker i 2007, med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende fra 1. januar 2008. Gjennom denne ordningen skal arbeidssøkere med nedsatt funksjonsevne og arbeidsgivere få en garanti for tilrettelegging og oppfølging gjennom Arbeids- og velferdsetaten.

Rapport og status

Om lag 35 pst. av de som avsluttet en rehabiliteringspengeperiode i 2005 er registrert med et aktivt arbeidsforhold. Dette omfatter personer som har overgang til et fullt arbeidsforhold eller en kombinasjon av trygd og arbeid.

I løpet av 2005 har omtrent 2 500 uførepensjonister kommet tilbake i arbeid på heltid, deltid, eller trappet opp arbeidsinnsatsen. Trygdekontoene har i 2005 vært i kontakt med 7 157 uførepensjonister for å drøfte muligheten for å komme

tilbake i arbeid, eller øke arbeidsinnsatsen. Manuelle registreringer i trygdeetaten viser at over halvparten av disse, litt over 4 000, har sagt at de vil forsøke å komme ut i arbeid igjen.

Sett i forhold til det totale antallet uførepensjonister er det en svært liten andel som får redusert sin uføregrad i løpet av et år. I 2005 gjaldt dette omlag 1 500 personer, eller 0,5 pst. av det totale antallet uførepensjonister.

I forbindelse med evalueringen av IA-avtalen i 2005 ble delmålet om å tilsette flere personer med redusert funksjonsevne ikke nådd. Ifølge Arbeidskraftsundersøkelsen har det i IA-perioden (2001–2005) ikke vært noen økning i andelen funksjonshemmede i arbeid.

Hovedmål 2: Stimulere til inntektsgivende arbeid og selvforsørgelse

Å stimulere til inntektsgivende arbeid og selvforsørgelse innebærer at inntektssikringsordningene legges til rette slik at flere ønsker å øke sin yrkesdeltakelse.

Delmål 2.1 Stimulere mottakere av helserelaterte ytelser til inntektsgivende arbeid

Strategier og tiltak

Regjeringen vil legge til rette for å øke andelen av personer med helserelaterte ytelser som har inntektsgivende arbeid.

Tilknytning til arbeidslivet gjennom sykdomsperioden kan gjøre det enklere å komme tilbake til arbeid. Lovendringer innenfor de helserelaterte trygdeytelsene de siste årene har vært utformet med sikte på å fremme aktivitet framfor passivitet, hvor aktivitetskravet har vært et klart førende prinsipp. Et kontinuerlig og forsterket fokus på aktivitetskravet er vesentlig for å snu den negative utviklingen i sykefraværet og den økte tilstrømmingen til uføreytelsene.

Med virkning fra 1. juli 2004 ble det innført nye aktivitetskrav i sykmeldingsregelverket. Legen skal alltid vurdere om det er tungtveiende medisinske grunner til at en person skal være borte fra arbeidet. Den sykmeldte skal så tidlig som mulig prøve seg i arbeidsrelatert aktivitet. Arbeidsgiver skal tilrettelegge for at den sykmeldte raskest mulig kommer tilbake i arbeid. Samtidig ble legeerklæringen endret slik at det nå må dokumenteres at medisinske grunner er til hinder for at arbeidsrelatert aktivitet iverksettes.

For å sikre at den yrkesrettede attføringen blir gjennomført på en effektiv måte blir det gitt kompensasjon for ulike typer utgifter i tilknytning til

gjennomføring av et yrkesmessig attføringsløp. Dette gjelder særlig utgifter til skolegang.

Rapport og status

Som følge av de nye sykmeldingsreglene fra 1. juli 2004 økte andelen av personer som har graderte sykepenger. Samtidig gikk andelen av personer på aktiv sykmelding kraftig ned. Fra 2004 til 2005 har andel løpende sykefraværstilfeller med gradert sykemelding økt fra 16 til 18 pst.

En del har graderte ytelser, gjennomsnittlig utbetaling på rehabiliteringspenger var i 2005 på 88 pst., en svak nedgang fra om lag 90 pst. i 2004.

Gjennomsnittlig uføregrad for mottakere av uføreytelser er 85 pst. Andelen mottakere med gradert ytelse er vesentlig høyere for de som mottar tidsbegrenset uførestønad.

Av uførepensjonistene med 100 pst. uførepensjon i 2004, hadde 23 pst. en arbeidsinntekt ved siden av pensjonen.

I sum ble det i 2005 utbetalt 1 461 mill. kroner til diverse attføringsstønader. Dette er en reduksjon på 6,3 pst. fra 2004. Nedgangen skyldes først og fremst en reduksjon i utgiftene til skolegang.

Delmål 2.2 Stimulere enslige forsørgere til økt yrkesaktivitet og utdanning

Strategier og tiltak

Regjeringen vil legge til rette for at enslig mor eller far kan delta i arbeidslivet enten helt eller delvis. Sammen med en mer aktiv oppfølging fra Arbeids- og velferdsetatens side, vil de gode forholdene på arbeidsmarkedet bidra til å gjøre det enklere for enslige forsørgere å oppnå eller beholde et arbeidsforhold.

Stortinget har bedt Regjeringen om å vurdere å endre folketrygdens regler om stønad til barnetilsyn slik at regelverket også omfatter uføre aleneforsørgere som på grunn av sin uførhet må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre. Spørsmålet vil bli vurdert i forbindelse med tilleggs- og omprioriteringsproposisjonen våren 2006.

Rapport og status

Analyser av inntektsutviklingen blant enslige forsørgere viser en generell positiv utvikling, men også at enkelte grupper fortsatt forblir i lavinntektsgruppen.

Stadig flere enslige forsørgere har redusert stønad. Dette gjelder særlig enslige forsørgere med yngste barn over 3 år.

Halvparten av enslige forsørgere med yngste barn under 3 år er aktive (i arbeid eller under

utdanning). Når yngste barn er over 3 år har andelen aktive økt til vel 90 pst.

Hovedmål 3: Inntektssikring

Inntektssikring innebærer rask og effektiv forvaltning av folketrygdordninger som sikrer inntekt ved egen sykdom (sykepenger), ved midlertidig svikt i arbeids- og inntektsevnen (rehabiliterings- og attføringspenger), i forbindelse med uførhet og ved aleneomsorg for barn.

Delmål 3.1 Livsoppholdsytelser ved sykdom og aleneomsorg for barn

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker at mottakere av helserelaterte trygdeytelser skal være sikret et rimelig stønadsnivå.

Utmåling av helserelaterte ytelser er fastsatt i folketrygdloven. Ytelsesnivåene tar utgangspunkt i tidligere inntekt. For å sikre et rimelig inntektsnivå har de fleste ytelsene en garantert minsteytelse.

Hovedutfordringen er å begrense utstøting fra arbeidslivet og forebygge varig uførhet. Oppfølging av den enkelte som står i fare for å falle ut av arbeidslivet må starte så tidlig som mulig. I denne sammenhengen må funksjon, muligheter og ressurser vektlegges.

Enslige forsørgere skal sikres en minsteytelse og skal gjennom lempelige avkortningsregler stimuleres til arbeidsinntekt.

Rapport og status

Gjennomsnittlig sykepengegrunnlag for alle grupper av mottakere av sykepenger (arbeidstaker, selvstendige mv.) var i 2005 på 253 314 kroner. Dette er en økning på nærmere 4 pst. fra 2004 hvor grunnlaget var på 243 988 kroner.

Blant rehabiliteringspengemottakere er det i underkant av 15 pst. som har en ytelse på 1,8 G eller mindre. Videre er det om lag 24 pst. som har en ytelse mellom 1,8 G og 2 G. Blant mottakere av attføringspenger er det 30 pst. som mottar minsteytelsen på 1,8 G.

Gjennomsnittlig ytelse til rehabiliteringspengemottakere var i 2005 på 163 320 kroner. En del har graderte ytelser. Gjennomsnittlig grad på rehabiliteringslengde var i 2005 på 88 pst., som er en svak nedgang fra om lag 90 pst. i 2004.

Gjennomsnittlig ytelse til attføringspengemottakere var i 2005 på 156 900 kroner.

Andelen uførepensjonister med utbetaling på under 100 000 kroner, uavhengig av uføregrad, er redusert fra 26 pst. i 2004 til 22 pst. i 2005. Blant

mottakere av tidsbegrenset uførestønad er andelen mottakere med utbetaling på under 100 000 kroner, uavhengig av uføregrad, redusert fra 18 til 17 pst. fra 2004 til 2005.

Av enslige forsørgere med barn under 3 år mottok 62,3 pst. full overgangsstønad i 2005, mens blant enslige forsørgere med barn over 3 år mottok 20,5 pst. full overgangsstønad.

Programkategori 29.20 Enslige forsørgere

Utgifter under programkategori 29.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)				
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
2620	Stønad til enslig mor eller far			4 180 500
	Sum kategori 29.20			4 180 500

Utgifter under programkategori 29.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)				
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70-89	Andre overføringer			4 180 500
	Sum kategori 29.20			4 180 500

Til og med 2006 var bevilgningen ført opp under kap. 2683 Stønad til enslig mor eller far.

Kap. 2620 Stønad til enslig mor eller far

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Overgangsstonad, <i>overslagsbevilgning</i>			2 380 000
72	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i>			540 000
73	Utdanningsstonad			80 000
75	Tilskudd til flytting for å komme i arbeid			500
76	Forskuttering av underholdsbidrag			1 180 000
	Sum kap. 2620			4 180 500

Bevilgningene under Stønad til enslig mor eller far var fram til 2006 ført opp under kap. 2683 under programkategori 29.80 Forsørgertap og eneomsorg for barn m.v. Fra 2007 er bevilgningene under stønad til enslig mor og far ført opp under nytt kap. 2620 under ny programkategori 29.20 Enslige forsørgere.

Innledning

Formålet med stønad til enslig mor eller far er å gi personer med aleneomsorg for barn inntektssikring i en overgangsperiode og stimulere til arbeid og utdanning slik at de kan bli i stand til å forsørge seg selv. Motivasjon og personlig oppfølging er sentrale virkemidler for å nå dette målet. Det rettes særlig fokus på oppfølging av grupper med spesielle behov.

Hovedtrekkene i regelverket

Det kan ytes overgangsstønad, stønad til barnetilsyn, stønad til nødvendig utdanning og tilskudd til flytting for å komme i arbeid. For å ha rett til stønad må forsørgeren ha klart mer av den daglige omsorgen for barnet enn den andre av barnets foreldre har. Forsørgeren må ikke leve sammen med den andre av barnets foreldre. Det gis heller ikke stønad til enslige forsørgere som lever sammen med en person hun eller han er skilt eller separert fra, eller har levd sammen med 12 av de siste 18 månedene.

Overgangsstønad

Overgangsstønad gis til enslig mor eller far, som midlertidig er ute av stand til å forsørge seg selv ved arbeid på grunn av omsorg for små barn eller nødvendig utdanning. Overgangsstønad kan som hovedregel gis fra opptil to måneder før fødselen og fram til det yngste barnet fyller åtte år, men ikke i mer enn til sammen tre år. Stønadstiden kan utvides med opptil to år dersom forsørgeren tar nødvendig utdanning, og hvis stønadsperioden utløper før skoleåret avsluttes. Enslig mor eller far som har omsorgen for flere enn to barn eller som fikk aleineomsorg for barn før de selv fylte 18 år, kan få stønadstiden utvidet med opptil tre år (i stedet for to). I omstillingstid etter separasjon, skilsmisse eller samlivsbrudd kan enslig mor eller far få overgangsstønad i inntil to år før det yngste barnet fyller ti år. I det første året stilles det krav om yrkesrettet aktivitet, og i det andre året er det et krav om at forsørgeren tar nødvendig utdanning.

Når det yngste barnet er over tre år, stilles det krav om yrkesrettet aktivitet. Forsørgeren må da være i arbeid eller utdanning på minst halv tid eller være registrert som reell arbeidssøker. Det kan gjøres unntak fra aktivitetskravet.

Overgangsstønaden utgjør 1,85 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Stønaden er inntektsprøvd, og reduseres med 40 pst. av inntekt som overstiger halvparten av grunnbeløpet.

Stønad til barnetilsyn

Stønad til barnetilsyn gis til enslig mor eller far som må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre på grunn av utdanning eller arbeid, er registrert som reell arbeidssøker eller har etablert egen virksomhet. Selv om disse vilkår ikke er oppfylt kan stønad til barnetilsyn gis i inntil ett år ved forbigående sykdom hos forsørgeren. Stønad gis til barnet har fullført fjerde skoleår, men kan i særlige

tilfeller gis lengre. Stønaden utgjør 64 pst. av dokumenterte utgifter av de beløp som Stortinget fastsetter. Stønaden faller bort ved inntekter som overstiger 6 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Utdanningsstønad

Utdanningsstønad gis til enslig mor eller far som tar nødvendig utdanning eller opplæring for å bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid. Stønaden skal dekke nødvendige skoleutgifter etter nærmere regler. Det gis vanligvis ikke stønad ut over tre år eller etter at yrkeskompetanse er oppnådd. Stønaden gis bare i tidsrom den enslige moren eller faren har rett til overgangsstønad.

Stønad til flytting for å komme i arbeid

Enslig mor eller far kan få tilskudd til dekning av flytteutgifter dersom det er nødvendig for at vedkommende kan komme i arbeid. Tilskudd gis bare når flyttingen skjer i et tidsrom hun eller han har rett til overgangsstønad, eller innen seks måneder etter at overgangsstønaden er falt bort.

Forskuttering av underholdsbidrag

Bidragforskudd ytes etter lov av 17. februar 1989 om bidragforskudd. Forskudd ytes til barn under 18 år som ikke bor sammen med begge foreldrene. Bidragforskudd ytes selv om bidrag ikke blir fastsatt, når dette skyldes manglende farskap eller at bidragspliktige ikke har økonomisk evne til å betale bidrag. Det samme gjelder når fastsatt bidrag ikke betales eller er fastsatt til et lavere beløp enn forskuddet. Forskuddsordningen ble lagt om fra 1. oktober 2003. Bidragforskuddet er nå behovsprøvd ut fra mottakerens inntekt, antall egne barn i egen husstand og om vedkommende er enslig eller gift/samboende. Ut fra dette ytes forskudd med 100 pst., 75 pst. eller 50 pst. av full sats. Fra 1. juli 2006 utgjør full sats for bidragforskudd 1 250 kroner pr. måned pr. barn, dvs. en økning på 1,6 pst. fra juli 2005. Hvis mottakeren har en årsinntekt som er høyere enn 320 ganger satsen for fullt forskudd, foreligger det ikke rett til forskudd. Satsen for fullt bidragforskudd indeksreguleres pr. 1. juli, mot tidligere 1. juni hvert år, med samme prosentsats som gjelder for regulering av barnebidrag.

Det er et vilkår for å få forskudd at bidraget innbetales til NAV innkreving (tidligere Trygdeattens innkrevingssentral), og at muligheten for å få bidrag fra den andre av barnets foreldre er utnyttet.

Resultatrapport

Utgiftsutviklingen

Stønadsutgifter til enslig mor eller far, løpende kroner (i 1 000 kroner) 2001-2005

År	2001	2002	2003	2004	2005	Endring 2001-2005 i pst.
Overgangsstønad	2 062 428	2 077 844	2 125 718	2 253 121	2 329 081	12,9
Stønad til barnetilsyn	699 028	707 160	666 226	602 964	583 441	-16,5
Utdanningsstønad	120 801	104 304	91 699	81 380	80 631	-33,3
Stønad til flytting for å komme i arbeid	493	407	169	80	219	-55,6
Sum totalt	2 882 750	2 899 714	2 883 812	2 937 545	2 993 372	3,8

Fra 2004 til 2005 økte utgiftene til *overgangsstønad* med 3,4 pst. Fra 2001 til 2005 gikk de årlige utgiftene opp med 12,9 pst. I gjennomsnitt i løpende kroner. Justert for G utgjør den reelle veksten i samme periode en nedgang på 4,8 pst.

Fra 2004 til 2005 gikk utgiftene til *stønad til barnetilsyn* ned med 3,2 pst.

Fra 2001 til 2005 gikk i gjennomsnitt per år utgiftene til *stønad til barnetilsyn* ned med 16,5 pst. I denne perioden har kompensasjonsgraden blitt redusert og inntektstaket for bortfall av stønaden har blitt senket. Fra 1. januar 2004 bortfalt støna-

den helt for de med inntekt over 6 G. Dekningsgraden ble fra 1. januar 2003 redusert fra 70 pst. til 66 pst., og fra 1. januar 2004 redusert til 64 pst.

Fra 2004 til 2005 gikk utgiftene til *utdanningsstønad* ned med 0,9 pst. Nedgangen fra 2001 til 2005 var på 33,3 pst. I gjennomsnitt per år, og kan ha sammenheng med at færre av kvinnene som mottar overgangsstønad er helt unge, og at flere har tilbakelagt et utdanningsløp. I desember 2005 var det 2 097 personer med overgangsstønad som var 21 år eller yngre, mens det i desember 2001 var 2 524 personer i denne aldersgruppen.

Antall stønadsmottakere

Enslig mor eller far med overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn. 2001-2005. Antall personer pr. 31. desember

År	Personer i alt	I alt overgangs- stønad	Kun overgangs- stønad	Både over- gangsstønad og stønad til barnetilsyn	Kun stønad til barnetilsyn	I alt stønad til barnetilsyn
2001	45 638	26 083	11 658	14 425	19 555	33 980
2002	45 060	25 470	11 510	13 960	19 590	33 550
2003	43 937	25 647	11 623	14 024	18 290	32 314
2004	42 063	27 012	12 404	14 608	15 015	29 659
2005	41 008	27 288	12 361	14 927	13 720	28 647

Fra 2001 til 2005 ble antall personer med overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn redusert fra 45 638 til 41 008 personer. Dette tilsvarer en reduksjon på 10 pst. I denne perioden har det vært en svak økning i antall mottakere av over-

gangsstønad, mens det har vært en sterkere nedgang i antall mottakere av stønad til barnetilsyn.

Den sterkeste økningen i antall mottakere av overgangsstønad var fra 2003 til 2004. Dette skyldes hovedsakelig endringer i regelverket i 2003 og 2004 som åpner for utvidet stønadsperiode for

enkelte grupper mottakere under utdanning. Veksten fra 2004 til 2005 var betydelig lavere. Dette kan skyldes at effekten av regelverksendringene er uttømt.

Nedgangen i antall personer med stønad til barnetilsyn fra 2003 til 2004 skyldes hovedsakelig bortfall av stønad til mottakere med inntekt over 6

G fra 1. januar 2004. I 2005 var det 1 000 færre mottakere av stønad til barnetilsyn enn i 2004, og 1 300 færre med stønad til barnetilsyn uten overgangsstønad. Dette kan ha sammenheng med høyere inntekt blant enslige forsørgere og at dermed flere når taket som gir bortfall av stønad til barnetilsyn.

Enslige forsørgere med stønad etter yngste barns alder. Pr. 31. desember 2001-2005.

År	Enslige forsørgere med stønad		Yngste barn yngre enn 3 år		Yngste barn 3 år eller eldre	
	Antall enslige forsørgere i alt med stønad	Med overgangsstønad. pst.	I alt	Med overgangsstønad. pst.	I alt	Med overgangsstønad. pst.
2001	45 638	57,2	12 626	92,1	33 012	43,8
2002	45 060	56,5	12 434	91,9	32 626	43,0
2003	43 937	58,4	11 822	93,5	32 115	45,5
2004	42 063	64,2	11 522	96,2	30 541	52,1
2005	41 008	66,5	11 463	96,7	29 545	54,8

Andelen enslig mor eller far med yngste barn under tre år med overgangsstønad har økt noe de siste årene. For enslig mor eller far med yngste barn som er tre år eller eldre har andelen med overgangsstønad økt markant fra 2003 til 2005, fra 45,5 til 54,8 pst. Dette kan i stor grad tilskrives regelendringene i 2003 og 2004. Disse ga rett til overgangsstønad ut skoleåret og forlenget perioden med overgangsstønad for enslig mor eller far med flere enn to barn og for de som fikk aleneomsorg for barn før fylte 18 år.

For 2005 er det rapportert på følgende indikatorer:

- Andel enslige forsørgere som utelukkende har stønad fra folketrygden
- Andel stønadsmottakere med redusert overgangsstønad
- Andel stønadsmottakere som utelukkende mottar stønad til barnetilsyn
- Andel stønadsmottakere under utdanning
- Andel stønadsmottakere tilmeldt daværende Aetat

Enslig mor eller far med overgangsstønad og sosialhjelp pr. 31. desember 2000-2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Eneforsørgere med overgangsstønad (RTV)	40 382	26 083	25 470	25 647	27 012
Antall med overgangsstønad og sosialhjelp (SSB)	2 229	1 447	1 173	1 172	1 097
Andel med sosialhjelp i pst. av personer med overgangsstønad	5,5	5,6	4,6	4,6	4,1

Tabellen gir et bilde av *samtidig* bruk av overgangsstønad og sosialhjelp ved utgangen av året. Antallet enslige forsørgere med overgangsstønad som samtidig mottok sosialhjelp har falt fra i overkant av 2 200 i 2000 til i underkant av 1 100 i 2004.

Andelen har falt fra 5,6 pst. i 2001 til 4,1 pst. i 2004. Dette har trolig sammenheng med at andelen enslig mor eller far med egen inntekt økte i samme periode.

Enslig mor eller far¹ med full og redusert overgangsstønad. Antall personer pr. 31. desember 2001, 2003 og 2005

År	Yngste barn under 3 år			Yngste barn 3 år eller eldre		
	2001	2003	2005	2001	2003	2005
Enslig mor eller far. Antall i alt	12 626	11 822	11 463	33 012	32 115	29 545
Kun stønad til barnetilsyn	1 001	774	379	18 554	17 516	13 341
Redusert overgangsstønad	3 383	3 716	3 944	7 315	8 301	10 136
- med stønad til barnetilsyn	1 824	1 859	2 017	5 656	6 021	6 926
- uten stønad til barnetilsyn	1 559	1 857	1 927	1 659	2 280	3 210
Full overgangsstønad	8 242	7 332	7 140	7 143	6 298	6 068
- med stønad til barnetilsyn	2 169	1 937	1 870	4 776	4 207	4 114
- uten stønad til barnetilsyn	6 073	5 395	5 270	2 367	2 091	1 954
År	Yngste barn under 3 år			Yngste barn 3 år eller eldre		
	2001	2003	2005	2001	2003	2005
Av eneforsørgere i pst.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kun stønad til barnetilsyn i pst.	7,9	6,5	3,3	56,2	54,5	45,2
Redusert overgangsstønad i pst.	26,8	31,4	34,4	22,2	25,8	34,3
Full overgangsstønad i pst.	65,3	62,0	62,3	21,6	19,6	20,5

¹ Enslig mor eller far registrert i tidligere Rikstrygdeverkets registre med overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn

Av enslig mor eller far med barn under 3 år mottar 62,3 pst. full overgangsstønad i 2005. Denne andelen er lavere enn tidligere. For enslige forsør-

gere har andelen som kun mottar stønad til barnetilsyn sunket de siste årene.

Andel enslige forsørgere som er aktive stønadmottakere etter yngste barns alder pr. 31. desember 2001, 2003 og 2005

År	Yngste barn under 3 år			Yngste barn 3 år eller eldre		
	2001	2003	2005	2001	2003	2005
Eneforsørgere. Antall i alt	12 626	11 822	11 463	33 012	32 115	29 545
- aktive i pst.	48,3	50,7	49,9	90,6	90,9	91,0
Herunder:						
- i arbeid i pst.	29,7	33,1	32,4	75,7	77,9	76,9
- under utdanning i pst.	18,2	17,6	17,5	14,7	13,0	14,1
- brukerkontakt i pst.	0,3	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0

Med aktive enslige forsørgere menes de som er under utdanning, er brukerkontakter eller er i arbeid med inntekt over 1,5 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). De som er i arbeid mottar redusert overgangsstønad og/eller stønad til barnetilsyn.

Halvparten av enslige forsørgere med yngste barn under 3 år er aktive (som definert over). Når yngste barn er over 3 år har andelen aktive økt til

vel 90 pst. som følge av reformen i 1998 som fikk full effekt i 2001.

Sikre barn et minste underholdsbidrag pr. måned

Med innføring av nytt regelverk ble retten til forskudd gjort avhengig av bidragsmottakers inntekt. Videre har mange foreldre valgt å inngå privat avtale og gjøre opp bidraget seg i mellom.

Barn med utbetalt forskudd i 2004 og 2005. Gjennomsnitt pr. måned.

	Antall barn det kan utbetales forskudd for				Barn med utbetalt forskudd	i pst av maks ant.	Utbetalt per barn i pst. av full sats
	I alt (kan få)	kan få 50 pst.	kan få 75 pst.	kan få 100 pst.			
2004: 2. halvår	136 169	28 976	63 079	44 114	96 811	71,1 pst	77,5
2005: 1. halvår	136 344	28 462	63 372	44 511	100 503	73,7 pst	78,3
2005: 2. halvår	135 052	27 772	62 843	44 438	98 315	72,8 pst	78,2

Statens utgifter til bidragsforskudd

Statens utgifter til forskudd var i 2005 på 1 143,3 mill. kroner.

Refusjon fra de bidragspliktige utgjorde 565 mill. kroner i 2005, medregnet ca. 5 mill. kroner innbetalt til Statens innkrevingssentral.

Rikstrygdeverket har bistått med maskinell støtte for trygdekontorene i deres arbeid med løpende revurdering av forskuddssaker og bidragssaker. Som følge av nytt regelverk ble svært mange bidragssaker og alle forskuddssakene vurdert på nytt i 2003. De ble omregnet fra 1. oktober 2003. Etterfølgende omfattende systemutvikling har gjort at det ikke har vært gitt maskinell støtte til revurderinger i 2004 og 2005. Årlig maskinell revurdering tas igjen i bruk fra høsten 2006.

Gjennomgang av stønadsordningene for enslige forsørgere

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har tatt initiativ til en gjennomgang av stønadsordningene for enslige forsørgere, herunder de endringer i regelverket som er foretatt etter reformen i 1998. Resultatet fra denne gjennomgangen vil også bli omtalt i stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering som skal legges fram for Stortinget høsten 2006.

Enslige forsørgere er en av de mest overrepresentererte gruppene i lavinntektsgruppen. Lavinntekt eller inntektsfattige er her definert som ekvivalentinntekt lavere enn halvparten av medianinntekten. Andelen inntektsfattige eneforsørgere har etter OECDs standard i perioden 1996-2003 ligget stabilt på ca. 7 pst. Bruker vi EUs definisjon på lavinntekt var hele 15 pst. av eneforsørgerne inntektsfattige i 2003.

Gruppen er imidlertid svært heterogen. De færreste bryter med tidligere aktivitet når de går over i en livssituasjon som eneforsørger. Hvilken livssituasjon vedkommende er i på det tidspunkt hun/han blir eneforsørger, har stor betydning for

hvordan personen tilpasser seg situasjonen som aleneforsørger.

Yrkesrettet aktivitet blant mottakere av overgangsstønad

Rapporten (RTV 03/2006) viser at andelen aktive stønadsmottakere totalt sett har utgjort i underkant av 80 pst. de siste årene. Som følge av aktivitetskravet i stønadsordningen er de fleste med omsorg for barn over 3 år i yrkesrettet aktivitet. Andelen har økt fra 83 pst. i 1998 til 91 pst. i 2005. Andelen aktive har vært relativt stabil for enslige forsørgere med barn under 3 år (ca. 50 pst.).

Andelen under utdanning har vært synkende, og har vært på om lag 15 pst. de siste årene. Blant enslige forsørgere er det større variasjon i sysselsetting etter utdanning enn blant gifte mødre. Årsaken er et betydelig lavere sysselsettingsnivå blant de lavest utdannede enslige i forhold til de lavest utdannede gifte mødre. Lav utdanning er derfor et større hinder for sysselsetting for enslige enn for gifte mødre. Blant eneforsørgere som mistet retten til overgangsstønad i 2001 gikk andelen under utdanning ned fra 20 til 9 pst. fra året før til året etter at de mistet stønaden. Mange kan ha gjort seg ferdig med utdanningen, men det kan også tenkes at noen slutter fordi de ikke lenger har rett til stønad.

Når det gjelder geografisk variasjon i andel aktive i arbeid eller utdanning ser det ut til å være lite variasjon mellom fylkene generelt sett. Oslo har imidlertid en klart lavere andel i arbeid, men flere i utdanning, sammenlignet med de andre fylkene. Tidligere Rikstrygdeverket har satt i gang en egen undersøkelse av forholdene i Oslo.

Hva skjer med enslige forsørgere etter endt stønadsperiode

Med dagens regler er det flere årsaker til at en periode på overgangsstønad avsluttes. Det kan skyldes tidsbegrensing (hovedregel er 3 år) eller

at barnet fyller 8 eller 10 år. Noen må også avslutte fordi inntekten overskrider en viss størrelse. Det kan også skyldes at den enslige forsørgeren gifter seg, blir samboende eller flytter sammen med den andre av barnets foreldre.

I perioden etter 2001 er den gjennomsnittlige varigheten på overgangsstønad vel 2 år. Varigheten på stønad øker jo svakere tilknytningen til arbeidsmarkedet var før en ble enslig forsørger. Varigheten er også gjennomgående høyere blant de ugifte enn blant de skilte/separerte. Enslige under 20 år har lavest gjennomsnittlig varighet.

Tidligere yrkesaktivitet er viktig i forhold til tilpasningen etterpå. En analyse gjort av tidligere Rikstrygdeverket viser at jo lengre tid med yrkesaktivitet før påbegynnelse av overgangsstønad, jo høyere er inntekten et år etter. Av de som har vært lengst i yrkesaktivitet før tilgang til overgangsstønad, er det få som ikke har inntekt ett år etter avsluttet overgangsstønad (9 pst.). Ser en på de som ikke tidligere har vært yrkesaktive, er det hele 45 pst. som ikke har pensjonsgivende inntekt etter ett år.

Relativt mange er under utdanning. Andelen var omtrent like stor blant dem helt uten yrkeserfaring som blant de med. For begge nevnte grupper var en større andel av de som avsluttet overgangsstønaden i perioden 2001 til 2003 under utdanning sammenlignet med de som avsluttet overgangsstønad i perioden 1998 til 2000.

Andel som er arbeidssøker etter avgang fra overgangsstønad er relativt høy (ca. 16 pst.). Andelen ser ut til å være enda høyere for dem som har hatt avgang etter 2001 (ca. 20 pst.). Statusen arbeidssøker består i hovedsak av helt ledige og yrkeshemmede på tiltak/andre yrkeshemmede. Ett og to år etter avgangen fra overgangsstønad ser det ut til å være en forskyvning mot færre helt ledige og flere yrkeshemmede i tiltak.

En viss andel kommer også tilbake til overgangsstønad. Denne andelen er større for de som avsluttet overgangsstønad etter 2001 enn for de

som avsluttet i årene 1998-2000. Noen gikk også over til rehabiliteringspenger (ca. 4 pst.) eller yrkesrettet attføring (3-5 pst.). Andelen som er blitt tilstått uførepensjon etter overgangsstønad er relativt liten (ca. 1-2 pst.) med svak økning over tid.

Mange har sosialhjelp etter avgang fra overgangsstønaden (ca. 9-12 pst.). Men andelen synker over tid. Av de som ikke har noen tidligere yrkeserfaring, var andelen med sosialhjelp vesentlig høyere. Også når det gjaldt sosialhjelp var det flere av de som avsluttet i perioden 2001 til 2003 som fikk sosialhjelp, enn de som avsluttet før 2001.

Av de som fikk sosialhjelp etter avsluttet overgangsstønad var få i arbeid, men relativt mange var registrert som arbeidssøkere. Andelen enslige forsørgere med overgangsstønad som har sosialhjelp ved siden av er gått ned de senere år.

Budsjettforslag 2007

Post 70 Overgangsstønad, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 2 380 mill. kroner for 2007.

Post 72 Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 540 mill. kroner for 2007.

Post 73 Utdanningsstønad

Det foreslås bevilget 80 mill. kroner for 2007.

Post 75 Stønad til flytting for å komme i arbeid

Det foreslås bevilget 0,5 mill. kroner for 2007.

Post 76 Forskuttering av underholdsbidrag

Det foreslås bevilget 1 180 mill. kroner for 2007

Programkategori 29.50 Inntektssikring ved sykdom, rehabilitering, attføring og uførhet

Utgifter under programkategori 29.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2650	Sykepenges	24 509 174	25 209 000	27 668 300	9,8
2652	Medisinsk rehabilitering m.v.	8 051 895	7 630 600	8 305 000	8,8
2653	Ytelser til yrkesrettet attføring			12 197 000	
2655	Uførhet	45 297 600	47 240 100	51 010 000	8,0
	Sum kategori 29.50	77 858 669	80 079 700	99 180 300	23,9

Fra 2007 er bevilgningen til ytelser til yrkesrettet attføring ført opp under kap. 2653. Tidligere var

utgiftene ført opp under kap. 2543 under programkategori 33.30.

Utgifter under programkategori 29.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	77 858 669	80 079 700	99 180 300	23,9
	Sum kategori 29.50	77 858 669	80 079 700	99 180 300	23,9

Kategorien omfatter utgifter til sykepenges, medisinsk rehabilitering, yrkesrettet attføring og ytelser til uføre. Under sykepenges inngår sykepenges ved egen sykdom, omsorgspenges ved barns og ved barnepassers sykdom, pleiepenges ved barns og nære pårørendes sykdom og opplæringspenges. I sykepengekapitlet inngår også utgifter til tilretteleggingstilskudd og refusjon til bedriftshelsetjeneste i IA-virksomheter, samt utgifter til feriepenges av sykepenges. Ytelsene gis til arbeidstakere, arbeidsledige, frilansere og selvstendig næringsdrivende (med unntak av omsorgs-

penges som ikke gis til frilansere og selvstendig næringsdrivende) etter reglene i folketrygdlovens kapittel 8 og 9. Under medisinsk rehabilitering inngår rehabiliteringspenges etter folketrygdlovens kapittel 10, og utgifter til legeerklæringer. Under yrkesrettet attføring inngår attføringspenges og attføringsstønader etter folketrygdlovens kapittel 11. Under ytelser til uføre inngår tidsbegrenset uførestønad, uførepensjon, foreløpig uførepensjon og menerstatning ved yrkesskade etter folketrygdlovens kapittel 12 og 13.

Kap. 2650 Sykepenger

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Sykepenger for arbeidstakere m.v., <i>overslagsbevilgning</i>	21 379 183	22 130 000	24 100 000
71	Sykepenger for selvstendige, <i>overslagsbevilgning</i>	1 494 433	1 570 000	1 660 000
72	Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	288 415	308 000	340 000
73	Tilretteleggingstilskudd, <i>kan overføres</i>	71 378	42 700	204 300
74	Refusjon bedriftshelsetjenester, <i>kan overføres</i>	17 377	18 300	19 000
75	Feriepenger av sykepenger, <i>overslagsbevilgning</i>	1 258 388	1 140 000	1 345 000
	Sum kap. 2650	24 509 174	25 209 000	27 668 300

Overført fra 2005 til 2006:
Post 73: 20 039 000 kroner

Post 74: 10 075 000 kroner

Plantall – Sykepenger

Post		2005	2006 ²	2007
70	Antall sysselsatte ¹ lønnstakere (gj.snitt i året)	2 141 100	2 186 100	2 210 100
	Sykepengedager pr. sysselsatt refundert av folketrygden (5 dagers uke)	11,4	12,3	12,6
71	Antall selvstendig næringsdrivende (gjennomsnitt i året)	169 800	173 400	175 300

¹ Sysselsettingstallene er hentet fra Nasjonalregnskapet (foreløpige tall).

² Prognoser for 2006 og 2007 er basert på utviklingstrekk uavhengig av nye forslag til tiltak.

Innledning

Formålet med folketrygdens sykepengeordning er å sikre inntekt ved egen sykdom. I tillegg gis det stønad ved barns og nære pårørendes sykdom gjennom ordningene med omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger.

Hovedtrekkene i regelverket**Sykepenger**

Retten til sykepenger er betinget av at vedkommende er arbeidsufør, og at funksjonsnedsettelsen klart skyldes sykdom. Arbeidsuførhet som skyldes sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til sykepenger.

Ved beregning av sykepenger for arbeidstakere legges vanligvis til grunn den gjennomsnittlige arbeidsinntekten de siste fire uker før arbeidsufør-

heten inntraff. Arbeidstakere får et kompensasjonsnivå på 100 pst. av inntektsgrunnlaget fra første dag, begrenset oppad til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Sykepenger i de første 16 kalenderdager ytes av arbeidsgiver (arbeidsgiverperioden).

Selvstendig næringsdrivende har rett til sykepenger fra 17. dag med et kompensasjonsnivå på 65 pst. av inntektsgrunnlaget basert på pensjonsgivende årsinntekt. De har adgang til å tegne tilleggsforsikring i folketrygden etter ulike alternativer når det gjelder kompensasjonsnivå og ventetid.

Yrkesaktive som på sykmeldingstidspunktet midlertidig har vært ute av arbeid mindre enn en måned har rett til sykepenger med et kompensasjonsnivå på 65 pst. fra 15. dag på grunnlag av den pensjonsgivende årsinntekten. Sykepenger kan ytes i inntil 1 år.

Stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom

Stønad ved barns, og andre nære pårørendes, sykdom ytes etter folketrygdloven kapittel 9. Omsorgs-, pleie- og opplæringspenger beregnes på samme måte som sykepenger.

Nye tiltak

Fra 1. januar 2006 er det foretatt en klargjøring i lovteksten i forhold til når svært alvorlig varig sykdom hos barnet kan gi rett til pleiepenger. Det er også presisert i loven at foreldre med omsorg for barn med svært alvorlig progredierende sykdom kan ha en kontinuerlig rett til pleiepenger.

Fra 1. januar 2006 er det innført en mulighet for gradering av pleiepenger ned til 50 pst. Dette vil føre til mer fleksible løsninger, samtidig som barnet får best mulig stimulans gjennom opphold i barnehage eller skole og foreldrene får mulighet til å opprettholde kontakten med arbeidslivet.

Arbeidstakere*Sykepengeutgifter på post 70 Arbeidstakere m.v. etter formål (mill. kroner)*

	2004	2005	Endring i pst.
Sykepenger ved egen sykdom etter arbeidsgiverperioden	22 407,5	20 177,3	-10,0
Forsikringsordning for frilansere	0,6	0,8	32,5
Sykepenger til yrkesaktive midlertidig ute av inntektsgivende arbeid	134,6	118,7	-11,8
Sykepenger til arbeidsledige	602,0	606,4	0,7
Refusjon til ordningene for			
- Små bedrifter	25,4	24,6	-3,1
- Kronisk syke	298,5	336,0	12,6
- Tilskudd ved arbeidsreiser	4,1	5,9	43,9
- Gravide	56,5	67,0	18,6
- Opplæringspenger ved omsorg for funksjonshemmet barn	35,2	40,2	14,2
- Pleiepenger ved pleie av nær pårørende i livets slutfase	2,3	2,2	-5,3
Sum	23 566,7	21 379,2	-9,3

Selvstendige næringsdrivende

Utgiftene til sykepenger til selvstendig næringsdrivende (post 71) ble på 1 494 mill. kroner i 2005. Dette er en reduksjon i utgiftene på 8,1 pst. i forhold til 2004 (løpende kroner). Utgifter til obligato-

En interdepartemental arbeidsgruppe skal utrede strategier og tiltak for å kunne kombinere høy yrkesdeltakelse med omsorg for pleie- og omsorgstrengende familiemedlemmer. Herunder skal arbeidsgruppen vurdere behovet for utvidet adgang til permisjon fra det vanlige arbeidet på grunn av omsorgsarbeid og muligheten for økonomisk kompensasjon for dette arbeidet.

Resultatrapport 2005**Utgiftsutvikling**

Folketrygdens totale utgifter til sykepenger (kap. 2650) var på 24 509 mill. kroner i 2005. Det utgjør en reduksjon på 8,8 pst. sammenlignet med 2004 (løpende kroner). For arbeidstakere (post 70) var nedgangen på 9,3 pst. (løpende kroner). Nedgangen i utgiftene skyldes reduksjon i antall sykepengetilfeller, nedgang i varigheten på sykepengetilfellene og økt bruk av gradert ytelse.

risk trygd gikk ned med rundt 7 pst. fra 345 mill. kroner til 320 mill. kroner. Av tilleggsforsikringer var det utbetalingene til fiskere og fangstmenn med kollektiv tilleggstrygd som gikk mest ned; rundt 15 pst. fra 392 mill. kroner til 335 mill. kroner.

Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m.

Fra 2003 ble omsorgs- og pleiepenger skilt ut i egen post (post 72). Utgiftene til omsorgs- og pleiepenger økte med 5,9 pst. til 288 mill. kroner i 2005. Av dette utgjorde omsorgspenger 8,8 mill. kroner, en økning på 16,3 pst. fra 2004, mens pleiepenger utgjorde 280 mill. kroner, en økning på 5,6 pst. fra 2004.

Virkemidler i Intensjonsavtalen

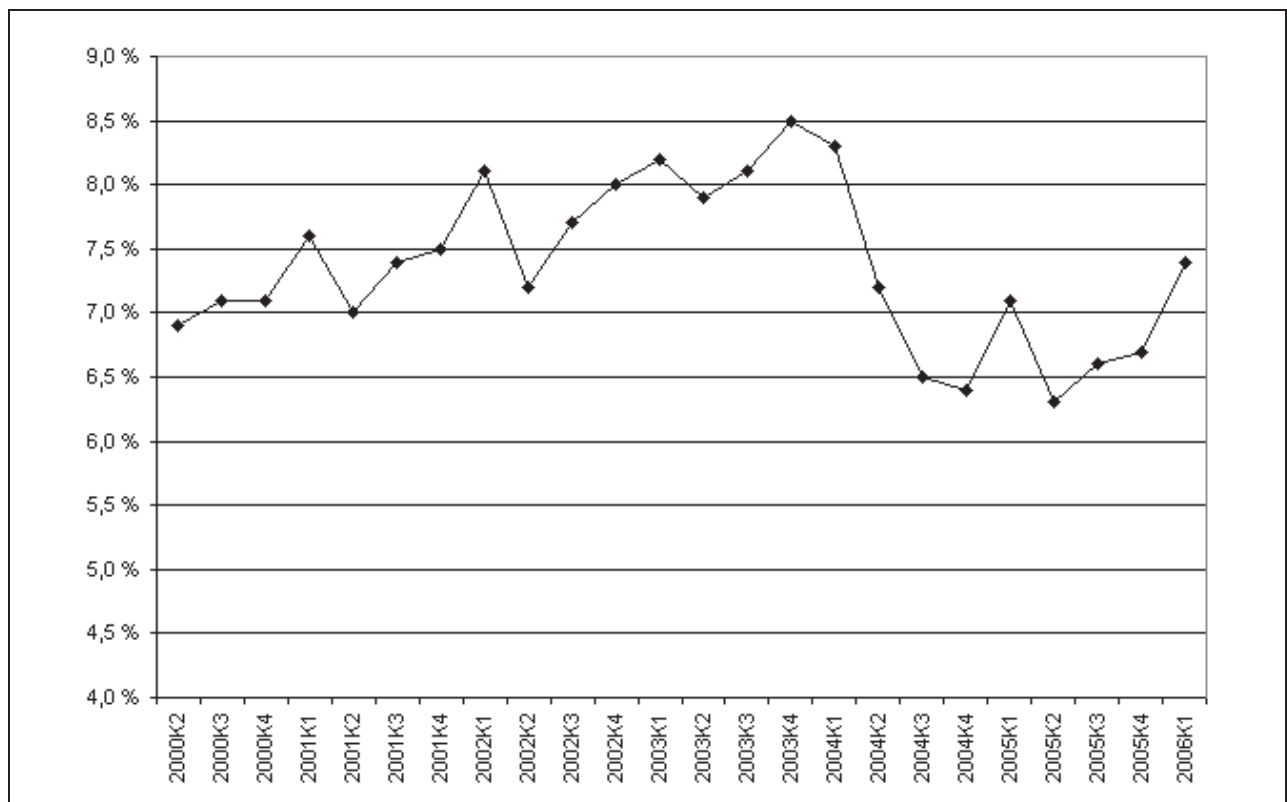
For å oppnå målene i Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv ble det igangsatt en rekke tiltak i løpet av 2002. De totale utgiftene på post 73 Tilretteleggingstilskudd og post 74 Honorartakst til bedriftshelsetjeneste var hhv. 71 og 17 mill. kroner i 2005. Til sammenligning var utgiftene i 2004 på hhv. 43 og 17 mill. kroner.

For 2005 er det rapportert på følgende indikatorer:

- Sykefraværprosenten
- Antall sykepengedager betalt av folketrygden pr. sysselsatt
- Varighet pr. sykepengetilfelle
- Andel sykmeldte på aktive tiltak
- Kjøp av helsetjenester
- Personer med oppbrukt sykepengerett
- Andel sykmeldte med overgang til uføreytelser, rehabilitering eller yrkesrettet attføring

Sykefraværprosenten

Sykefraværprosenten måles som antall tapte dagsverk på grunn av sykdom i pst. av alle avtalte dagsverk for arbeidstakere. I 2005 var sykefraværprosenten 6,7. Dette er en reduksjon på om lag 6 pst. fra 2004.

Figur 6.5 Utviklingen i sykefraværprosenten fra 2. kvartal 2000 til 1. kvartal 2006.

Kilde: Sentral sykefraværstatistikk, SSB/RTV.

Figuren over viser utviklingen i det totale sykefraværet i perioden 2. kvartal 2000 til 1. kvartal 2006. Målet i IA-avtalen var å redusere sykefravæ-

ret med minst 20 pst. for hele avtaleperioden i forhold til sykefraværnivået 2. kvartal i 2001. Det totale sykefraværet i 2. kvartal 2001 var 7 pst.

Sykefraværsprosenten 2001-2005, årsprosent

	2001	2002	2003	2004	2005
I alt	7,4	7,8	8,2	7,1	6,7
Egenmeldt sykefravær	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
Legemeldt sykefravær	6,6	6,9	7,3	6,2	5,7
Menn, i alt	6,1	6,4	6,8	5,8	5,4
Egenmeldt sykefravær	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Legemeldt sykefravær	5,4	5,7	6,0	5,0	4,6
Kvinner, i alt	9,1	9,5	10,0	8,7	8,3
Egenmeldt sykefravær	0,9	1,0	1,0	1,0	1,1
Legemeldt sykefravær	8,2	8,6	9,0	7,7	7,2

Kilde: Sentral sykefraværstatistikk, SSB/RTV

Tabellen ovenfor viser at det totale fraværet har sunket det siste året fra 7,1 pst. i 2004 til 6,7 pst. i 2005. Det har vært nedgang for samtlige næringer. Nedgangen har vært størst innen bygg- og anleggsvirksomhet, fra 7,4 til 6,6 pst. Det egen-

meldte fraværet har vært stabilt de siste fire årene til tross for at egenmeldingsperioden har økt fra 3 til 8 dager for svært mange bedrifter som følge av at de har blitt IA-bedrifter.

Varighet

Sykefraværsdagsverk fordelt etter varighet fra 4. kvartal 2003 til 4. kvartal 2004. Antall tapte dagsverk og antall tilfeller i alt og i pst. i varighetsintervall.

Varighet	4. kvartal 2004		4. kvartal 2005	
	Dagsverk tapt pga sykefravær	Pst. tapte dager	Dagsverk tapt pga sykefravær	Pst. tapte dager
I alt	3 543 691	100,0	3 590 503	100,0
1-16 dager	826 150	23,3	828 757	23,1
17-56 dager	972 961	27,5	1 015 919	28,3
57-84 dager	393 871	11,1	431 445	12,0
85-182 dager	657 571	18,6	698 432	19,4
183 dager +	693 138	19,6	615 950	17,2

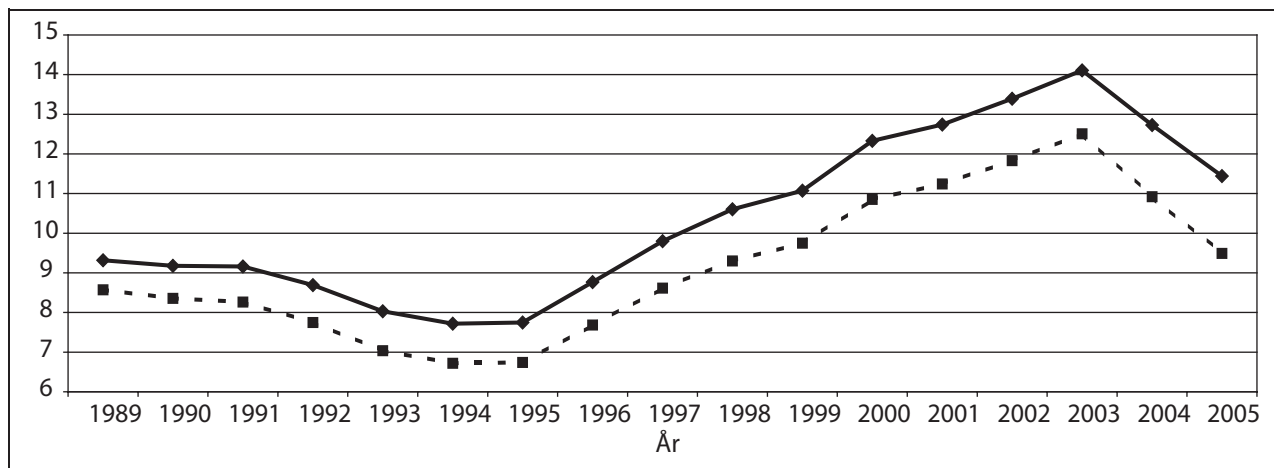
Andelen legemeldt sykefravær som har vart over et halvt år (183 dager+) har gått noe ned, for øvrig er det kun mindre endringer i fordelingen av sykefraværsdagsverkene etter varighet

Gjennomsnittlig varighet pr. sykepengetilfelle betalt av folketrygden

I 2005 var gjennomsnittlig varighet for avsluttede sykepengetilfeller for arbeidstakere 56,7 arbeids-

dager. Dette er en nedgang på 12,4 pst. i forhold til 2004. Kvinner har noen færre sykepengedager enn menn pr. tilfelle.

Det ble utbetalt sykepenger for 11,4 dager pr. sysselsatt lønnstaker totalt i 2005. Det er en reduksjon på 10,1 pst. fra 2004. Ved å også ta hensyn til gradert sykefravær i statistikken over antall sykepengedager, får man en nedgang fra 10,9 dager i 2004 til 9,5 dager i 2005. Dette er en nedgang på 13,1 pst.

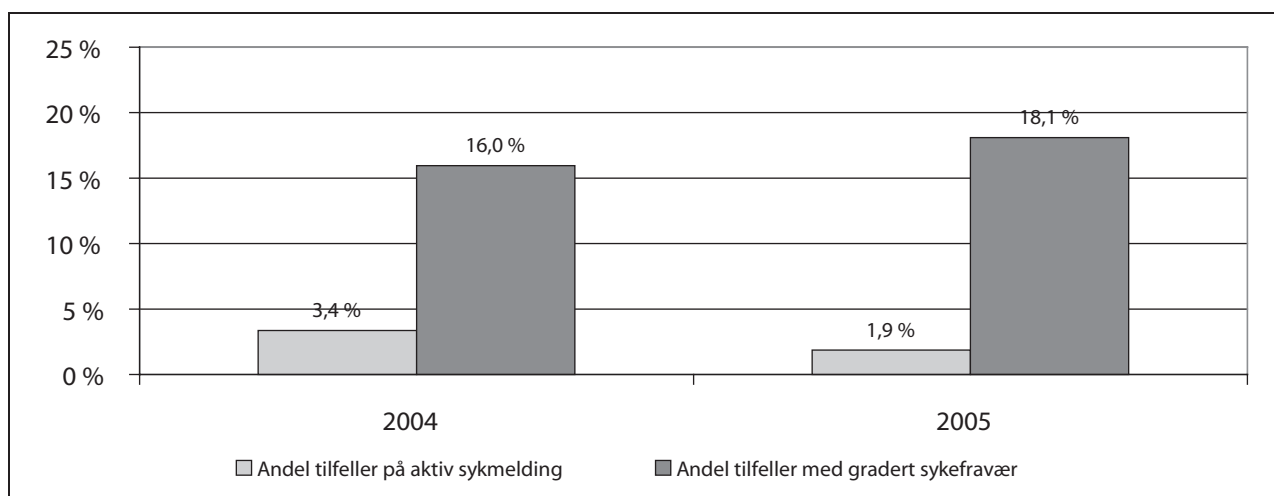
Figur 6.6 Antall sykepengedager betalt av folketrygden pr. sysselsatt lønnstaker

Kilde: Sysselsettingstall jf. Nasjonalregnskapet, www.ssb.no/nr. Sykepengedager: Arbeids- og velferdsdirektoratet. Det er korrigert for brudd i statistikken i 1998 og 2000.

Diagnose

Diagnosebildet har vært stabilt de siste årene. Fordelingen av sykefraværet på diagnosegrupper i 4. kvartal 2001-2005 viser at rundt 34-36 pst. av syke-

fraværstilfellene og rundt 42-45 pst. av tapte dagsverk skyldes muskel- og skjelettlidelser. Psykiske lidelser utgjør rundt 12-13 pst. av tilfellene og 17-18 pst. av tapte dagsverk.

Figur 6.7 Andel løpende sykefraværstilfeller der aktive tiltak har vært tatt i bruk i 2004 og 2005

Kilde: Sykefraværregisteret. Tabellen gjelder alle legemeldte sykefraværstilfeller

Blant alle løpende sykefraværstilfeller i 2005 var 1,9 pst. innom aktiv sykmelding mot 3,4 pst. i 2004. Andelen som hadde vært innom gradert sykmelding, gikk opp fra 16,0 til 18,1 pst. Det er særlig for de lange sykefraværstilfellene at disse virkemidlene tas i bruk.

Fra og med 2. halvår 2004 har det vært en økning i bruk av gradert sykmelding samtidig som bruk av aktiv sykmelding har gått ned. Denne utviklingen har fortsatt i 2005 og bruken av gra-

dert sykmelding har ligget på et stabilt høyt nivå siden 4. kvartal 2004. Dette er i tråd med intensjonene bak de nye sykmeldingsreglene fra 1. juli 2004.

Kjøp av helsetjenester

I 2005 var det totalt 3 700 sykmeldte som fikk utredning eller behandling gjennom ordningen kjøp av helsetjenester.

Oppbrukt sykepengerett

I 2005 var det i alt 47 749 personer som brukte opp sykepengeretten, noe som er en nedgang på drøye 20 pst. fra 2004. Av de personene som brukte opp sykepengeretten i 2005, gikk 18,8 pst. rett over til varig uførepensjon/tidsbegrenset uførestønad, mens 50,1 pst. hadde direkte overgang til rehabiliteringspenger og 14,6 pst til yrkesrettet attføring.

De resterende 16,5 pst. gikk ikke til noen av disse ytelsene og de fleste av disse gikk tilbake til arbeid. Disse overgangsratene har endret seg lite fra 2004 (se tabell under), og nedgangen i antall personer som brukte opp sykepengeretten har dermed ført til en reduksjon i antall personer som har overgang fra sykepenger til andre trygdeytelser.

Andel sykmeldte med overgang til uførepensjon, rehabiliteringspenger, yrkesrettet attføring og annet

	2004		2005	
Personer med oppbrukt sykepengerett	59 776		47 749	
Direkte overgang til varig uførepensjon	10 341	17,3 pst.	8 308	17,4 pst.
Direkte overgang til tidsbegrenset uførestønad	658	1,1 pst.	669	1,4 pst.
Direkte overgang til rehabiliteringspenger	29 649	49,6 pst.	23 922	50,1 pst.
Direkte overgang til yrkesrettet attføring	9 265	15,5 pst.	6 971	14,6 pst.
Andre (inkl. tilbakeføring til arbeid)	9 863	16,5 pst.	7 879	16,5 pst.

Utviklingen i sykefraværet i 2006

Det totale sykefraværet i 1. kvartal 2006 gikk opp med 4,3 pst. sammenlignet med 1. kvartal 2005. Når man korrigerer for at påsken i 2006 falt i april, mens den var i mars i 2005 har fraværet økt med 5,8 pst. For menn var oppgangen på 2,3 pst. og for kvinner 6,2 pst. Det egenmeldte sykefraværet gikk i samme periode ned fra 1,3 til 1,2 pst. Det lege-meldte fraværet i 1. kvartal 2006 gikk opp med 7 pst. fra 1. kvartal 2005.

Sykefraværet øker mest innen helse og sosialtjenester (7,8 pst.), undervisning (5,7 pst.), varehandel, hotell og restaurantvirksomhet (4,7 pst.) og off. adm. og forsvar (4,4 pst.). Nivå på sykefraværet er størst innen helse- og sosialtjenester (10,2 pst.), videre er sykefraværslivået høyt innen bygge- og anleggsvirksomhet, transport og kommunikasjon og undervisning (henholdsvis 7,4 pst., 7,9 pst. og 7,4 pst.). Fra 1. kvartal 2005 til 1. kvartal 2006 har det vært en forskyvning fra kortere til lengre fravær. Andelen sykefravær som varte hele kvartalet gikk opp fra 26,4 til 28,3 pst.

Økningen i sykefraværet er like stor innen IA-virksomheter som i ikke IA-virksomheter. I privat sektor har økning i sykefraværet det siste året vært lavest i ikke IA-virksomheter.

Sykefraværet fortsetter å øke i 2. kvartal 2006. Årsakene til økningen er sammensatte. Deler av veksten kan ha sammenheng med oppgangskonjunktorene.

Budsjettforslag for 2007**Post 70 Sykepenger for arbeidstakere mv.,
overslagsbevilgning**

I budsjettforslaget for 2007 er det lagt til grunn en økning i sysselsettingen på 2,6 pst. i 2006 og en økning på 1,3 pst. i 2007. Videre er det lagt til grunn en økning i sykepenges grunnlaget på 3,5 pst. i 2006 og 4,5 pst. i 2007. For sykefraværstilbøyeligheten er det lagt til grunn 8 pst. vekst i 2006 og 2 pst. vekst i 2007, før effekt av arbeidsgivers delansvar i trygdeperioden er beregnet inn.

Endringer i arbeidsgivernes ansvar for sykepenger

Evalueringen av IA-avtalen høsten 2005 viste at sykefraværet fra 2. kvartal 2001 til 2. kvartal 2005 ble redusert med 10 pst. Det var ingen tydelig forskjell mellom IA- og ikke IA-virksomheter når det gjelder nedgangen i det totale sykefraværet. På bakgrunn av den positive utviklingen i sykefraværet fram til 2. kvartal i 2005 ble en ny intensjonsavtale om et mer inkluderende arbeidsliv undertegnet 14. desember 2005 for en ny fireårsperiode (2006-2009). Videre har Regjeringen og partene i arbeidslivet 6. juni 2006 undertegnet et tillegg til IA-avtalen som konkretiserer målformuleringene i IA-arbeidet og som tilpasser og målretter virkemiddelbruken.

IA-avtalen som ble undertegnet i 2001 hadde ett mål om at sykefraværet skulle reduseres med 20 prosent i avtaleperioden, dvs. fram til utgangen

av 2005. Utviklingen de første årene var svært bekymringsfull, men gjennom 2004 gikk fraværet kraftig ned. Hypotesen var at det tok tid å etablere et mer systematisk arbeid lokalt, men at man nå begynte å se effektene av avtalen. Sykefraværet falt med om lag 10 prosent fra 2. kvartal 2001 fram til 2. kvartal 2005. Dette var det siste kvartalet vi hadde opplysninger om fra Statistisk sentralbyrå da avtalen ble fornyet. Riktignok indikerte regnskapstall fra Rikstrygdeverket en viss økning i fraværet i 3. kvartal 2005, men det ble lagt til grunn at dette var midlertidig.

Avtalen som ble fornyet i desember 2005 tok med andre ord utgangspunkt i den positive utviklingen vi hadde observert fram til og med 2. kvartal 2005. Det var samtidig enighet mellom partene om at sykefraværet måtte reduseres ytterligere. Delmålet i dagjeldende avtale ble videreført, dvs. at målet fram til 2009 skulle være en reduksjon på 20 prosent i forhold til sykefraværssnivået i 2. kvartal 2001. Videre var partene enige om at den enkelte arbeidsplass er den viktigste arenaen i arbeidet med å forebygge sykefravær og hindre utstøting.

Utviklingen etter den tid tyder på at oppgangen i 2. halvår 2005 ikke var midlertidig. Statistisk sentralbyrås tall viste en vekst i sykefraværet på 4,2 prosent fra 1. kvartal 2005 til 1. kvartal 2006, mens veksten fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 er 5,3 prosent. Sammenliknes 2. kvartal 2001 med 2. kvartal 2006 viser dette en nedgang i sykefraværet på 5,1 pst. Tilsvarende tall fra samme tidspunkt i fjor viste en nedgang på 10. pst. Utviklingen går med andre ord feil vei, noe som er svært bekymringsfullt. Det har videre skjedd en forskyvning fra kortere til lenger sykefravær. Økningen er i hovedsak kommet i sykefravær som varer i mer enn 31 dager. Det betyr at staten bærer en stadig større andel av utgiftene.

Veksten i sykefraværet viser at det ikke gjøres godt nok arbeid med å få ned sykefraværet på alle arbeidsplasser. At veksten skjer i den delen av sykefraværet som staten i dag betaler, gjør at en kan stille spørsmål ved om den enkelte arbeidsgiver har tilstrekkelig økonomisk motivasjon til å legge til rette for redusert sykefravær på arbeidsplassen. Arbeidsgiverne bærer kostnadene ved å forebygge og redusere sykefravær, men de bærer ikke de økonomiske kostnadene ved selve sykefraværet. Ut i fra en økonomisk betraktning kan det dermed være for svake økonomiske insentiver for å redusere langtidssykefraværet, siden staten da tar hele regningen.

Det er store bransjevis forskjeller i sykefraværet. Økningen fra 2. kvartal 2005 til 2. kvartal 2006 har vært spesielt stor i offentlig sektor, med 7,6 prosent i statlig forvaltning og 6,5 prosent innen kom-

munal forvaltning. Innen statlig sektor er økningen størst innen undervisning med 10,7 prosent og helse- og sosialnæringen (i hovedsak helseforetakene) med 7,1 prosent. Innen privat sektor har sykefraværet økt med 4,5 prosent. Økningen var størst i industri og bergverksdrift, der det var en vekst på 6 prosent. Men det finnes også næringer, som olje- og gassutvinning og kraft- og vannforsyning, hvor fraværet har holdt seg stabilt eller har gått noe ned. Spesielt innen olje- og gassforsyning er dette trolig en konsekvens av at systematisk HMS-arbeid er økonomisk lønnsomt, selv i en situasjon der staten bærer alle utgifter ved langtids sykefravær.

Om lag to tredjedeler av sykefraværet skyldes muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser, og veksten det siste året har vært sterkest blant de med lettere psykiske lidelser. Dette er diagnoser som kan ha sin årsak både i og utenfor arbeidsmiljøet, men som i stor grad kan påvirkes gjennom tiltak på arbeidsplassen.

Sykefraværstatistikken viser andelen tapte dagsverk i forhold til det totale antallet dagsverk. Det vil si at endringer i antallet sysselsatte ikke har betydning for tallene. Til tross for veksten i sysselsettingen, har antallet sykmeldte i 2. kvartal 2006 vært relativt stabilt. Økningen i sykefraværet kan dermed i liten grad forklares gjennom økningen i sysselsettingen, herunder ved at flere personer med nedsatt funksjonsevne er kommet i arbeid. Partene i IA-avtalen har vært enige om at en skulle kombinere målet om redusert sykefravær med målet om å få flere med nedsatt funksjonsevne i arbeid. Ingen av målene er nådd. Forskningen tyder på at det hovedsakelig er sykefraværet blant de etablerte arbeidstakere som øker i tider med oppgang i konjunkturer og sysselsetting, og at veksten i sykefraværet ikke kan forklares med at mer marginale grupper på arbeidsmarkedet blir sysselsatte.

Økt sykefravær, og spesielt lange sykefravær, øker sannsynligheten for at flere personer ender opp med langvarige trygdeytelser. Tett oppfølging tidlig i sykmeldingsperioden og tilrettelegging på arbeidsplassen er følgelig viktig for å få sykmeldte tidligere tilbake i arbeid. Det er enighet blant partene i IA-avtalen om at arbeidsplassen er den viktigste arenaen for å forebygge sykefravær. Den senere tids utvikling i sykefraværstallene viser at det er behov for forsterket innsats. Det at veksten først og fremst skjer i den delen av sykefraværet som betales av staten, er etter regjeringens syn en indikasjon på at de økonomiske motivene til å forebygge sykefravær på den enkelte arbeidsplass ikke er gode nok. Kostnadene ved sykefraværet må synliggjøres og arbeidsgiveren må få økonomiske insentiver til et bedre arbeidsmiljø- og sykefraværsarbeid på den enkelte arbeidsplass.

I tråd med det som ble varslet på møtet med partene i IA-avtalen fremmer regjeringen et forslag om at arbeidsgiverne får et medfinansieringsansvar for sykepenger i hele sykepengeperioden. Forslaget innebærer at arbeidsgiveren etter utløp av arbeidsgiverperioden får et medfinansieringsansvar på 20 pst. de første 6 månedene av sykefraværet, og deretter 10 pst. ut sykepengeperioden. Det foreslås at arbeidsgiverne delvis kompenseres for dette ved at arbeidsgiver dekker de 14 første kalenderdagene i stedet for de 16 første, det vil si at arbeidsgiverperioden reduseres med to kalenderdager.

Som følge av innføringen av et delansvar for arbeidsgivere i trygdeperioden har regjeringen i budsjettforslaget lagt til grunn 1 pst. lavere sykefravær i 2007 enn det anslås å ville bli uten dette tiltaket. Årsaken til at det ikke er lagt til grunn en sterkere effekt første året er at arbeidsgivers delansvar innføres først fra 1. mars og bare blir gjort gjeldende for nye tilfeller, samt at det vil ta noe tid å iverksette tiltak som kan gi effekter i form av redusert fravær. Regjeringen forventer at effekten av tiltaket vil øke over tid og at tiltaket derigjennom vil være et viktig bidrag i arbeidet med å oppfylle målsettingen i IA-avtalen om en nedgang i sykefraværet på 20 pst. For å si noe konkret om forventet nedgang i sykefraværet fra 2008 og utover er det viktig å følge hvordan det faktiske sykefraværet utvikler seg. Regjeringen vil vurdere ytterligere tiltak som kan bidra til å nå målsettingen om en nedgang i sykefraværet på 20 pst.

For at tiltaket ikke skal bidra til økt utstøting fra arbeidslivet eller gjøre det vanskeligere for svake grupper å komme inn på arbeidsmarkedet, foreslås gjeldende skjermingsordninger for kronisk syke, personer som kommer tilbake i jobb fra attføring, rehabilitering og uførhet og gravide utvidet til også å gjelde arbeidsgiverens medfinansieringsansvar i trygdeperioden. Ved dokumentert behov vil ytterligere justeringer i ordningen bli nærmere vurdert.

For å unngå at småbedrifter blir rammet tilfeldig foreslås det også at dagens forsikringsordning utvides til å gjelde arbeidsgivernes medfinansieringsansvar i trygdeperioden, og at den gjøres gjeldende for arbeidsgivere som har en samlet lønnsutbetaling på opp til 80 ganger grunnbeløpet, dvs. om lag 5 mill. kroner (mot 40 G i dag). Ordningen innebærer at disse arbeidsgivere kan forsikre seg mot ansvar for sykepenger i arbeidsgiverperioden utover tre kalenderdager. Forsikringsordningen er selvfinansierende og administreres av arbeids- og velferdsetaten.

Regjeringen ønsker å opprettholde et godt samarbeid med partene om et mer inkluderende arbeidsliv. Virkemidlene som i dag ligger i IA-avta-

len videreføres og omdisponeres slik partene i arbeidslivet og myndighetene har blitt enige om.

Partene i arbeidslivet har gitt uttrykk for at det ikke har vært en reell dialog om regjeringens forslag til endring i sykelønnsordningen for arbeidsgiverne. På denne bakgrunn er det nedsatt et utvalg under ledelse av statsministeren. Utvalget har fått i mandat å foreslå alternative løsninger som vil gi tilsvarende forventet nedgang i sykefraværet og i statens kostnader til sykepenger innenfor samme budsjettramme i folketrygden som regjeringens forslag. Utvalgets forslag skal foreligge innen 1. november 2006. Dersom utvalgets anbefalinger gir grunnlag for det, vil Regjeringen legge fram en sak for Stortinget om oppfølging av utvalgets forslag.

Samlet proveny av endringer i arbeidsgivers ansvar, inklusive forventet effekt av tiltaket på sykefraværet, er anslått til 2 780 mill. kroner. Av dette anslås det en økning i arbeidsgiveravgiften på 320 mill. kroner. Posten reduseres med 2 460 mill. kroner.

Det foreslås bevilget 24 100 mill. kroner for 2007.

Post 71 Sykepenger for selvstendige, overslagsbevilgning

Det er lagt til grunn en økning i sysselsettingen blant selvstendige på 2,1 pst. i 2006 og en økning på 1,1 pst. i 2007. Videre er det lagt til grunn en økning i sykepenge-grunnlaget på 2,0 pst. i 2006 og 4,5 pst. i 2007. For sykefraværstilbøyeligheten er det lagt til grunn 0 pst. vekst både i 2006 og i 2007.

Det foreslås bevilget 1 660 mill. kroner for 2007.

Post 72 Omsorgs- og pleiepenger ved barns sykdom m.m., overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 340 mill. kroner for 2007.

Post 73 Tilretteleggingstilskudd, kan overføres

Det foreslås å øke rammen for tilretteleggingstilskuddet med 160 mill. kroner, jf. Omtalen under resultatområde 4, hovedmål 1, delmål 1.

Det foreslås bevilget 204,3 mill. kroner for 2007.

Post 74 Refusjon bedriftshelsetjenester, overslagsbevilgning

Bevilgningen foreslås opprettholdt på samme nivå som i 2006.

Det foreslås bevilget 19 mill. kroner for 2007.

Post 75 Feriepenger av sykepenges, kan overføres

Det foreslås bevilget 1 345 mill. kroner for 2007.

Kap. 2652 Medisinsk rehabilitering m.v.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Rehabiliteringspenger, <i>overslagsbevilgning</i>	7 814 232	7 390 600	8 040 000
71	Legeerklæringer	237 663	240 000	265 000
	Sum kap. 2652	8 051 895	7 630 600	8 305 000

Plantall –rehabiliteringspenger

Post		2005	2006	2007
70	Middelbestanden for året	47 850	45 850	46 475

Innledning

Rehabiliteringspenger er regulert i folketrygdlovens kapittel 10 Medisinsk rehabilitering og skal sikre inntekt ved svikt i arbeids- og inntektsevnen. Post 71 Legeerklæringer skal dekke utgifter til erklæringer som Arbeids- og velferdsetaten innhenter fra leger og andre behandlere i tilknytning til behandling av krav om stønader.

Hovedtrekk ved regelverket

Rehabiliteringspenger under aktiv behandling

Det kan ytes rehabiliteringspenger etter at sykepengeperioden har utløpt etter ett år eller etter en periode på 52 uker med minst 50 pst. arbeidsuførhet. Som hovedregel kan rehabiliteringspenger bare gis sammenhengende i ett år. Det kan ytes rehabiliteringspenger utover et år etter nærmere vilkår fastsatt av departementet. Ved meget alvorlige sykdomstilstander eller skader hvor den medisinske behandlingen tar lengre tid kan det etter unntaksbestemmelser gis rehabiliteringspenger uten tidsbegrensning.

Rehabiliteringspenger tilsvarer 66 pst. av tidligere arbeidsinntekt. I beregningsgrunnlaget inngår arbeidsinntekt inntil 6G.

Rehabiliteringspenger i påvente av attføring

Fra 1. januar 2004 ble det innført en lovfestet plikt for den daværende trygdeetaten til å vurdere yrkes-

rettet attføring så tidlig som mulig dersom bedriftsinterne tiltak ikke fører fram eller vedkommende ikke har et arbeidsforhold. Arbeids- og velferdsetaten skal foreta en slik vurdering senest ved utløpet av sykepengeperioden, og det skal foretas ny vurdering innen 6 måneder med rehabiliteringspenger.

Det kan gis rehabiliteringspenger i ventetid i inntil 8 uker, med mulighet til forlengelse ytterligere i inntil 8 uker, når det er framsatt krav om yrkesrettet attføring i Arbeids- og velferdsetaten.

Resultatrapport 2005

Utgiftsutviklingen

Folketrygdens samlede utgifter til rehabiliteringspenger var om lag 7 815 mill. kroner i 2005.

Utgiftene til rehabiliteringspenger har økt hvert år fra 1995 til 2003. Utgiftene ble redusert betydelig i perioden fra mars 2004 til desember 2005. Fra 2004 til 2005 gikk utgiftene ned med 899 mill. kroner. Dette tilsvarer en nedgang på 10,3 pst. nominelt.

Nedgangen i utbetalingene forklares av en lavere tilgang av mottakere i 2005 enn tidligere år. Denne utviklingen henger sammen med utviklingen under sykepenges, hvor det i 2005 var færre som gikk ut maksimalperioden på sykepenges og som hadde overgang til rehabiliteringspenger. Regelendringene fra 2004 påvirker også utviklingen i 2005.

I 2005 ble det utbetalt en gjennomsnittlig årlig ytelse på om lag 163 320 kroner. En del har graderte ytelser, gjennomsnittlig utbetalingsgrad var i

2005 på 88 pst. Dette er noe lavere enn i 2004 hvor graden var om lag 90 pst.

Utviklingen i antall rehabiliteringspengemottakere

Antall mottakere av rehabiliteringspenger i desember¹ 2001-2005

	Antall			Økning i prosent		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001 ²	45 856	18 300	27 556	15,5	13,4	17,0
2002	52 778	20 876	31 902	15,1	14,1	15,8
2003	61 209	24 572	36 637	16,0	17,7	14,8
2004	50 624	20 874	29 750	-17,3	-15,0	-18,8
2005	47 305	19 635	27 670	-6,6	-5,9	-7,0

¹ Fra og med 2002 omfatter antall mottakere alle som mottok rehabiliteringspenger i desember (løpende og avsluttede saker med utbetaling i desember). Tidligere omfattet tallene bare de som var løpende ved utgangen av måneden. Alle tall i tabellen er oppdatert i forhold til ny definisjon.

² Omfatter tall pr. november 2001.

Antall mottakere ble nesten fordoblet over femårsperioden 1998-2003. Fra og med mars 2004 har det vært en nedgang i antall mottakere. Fra 2003 til 2005 var nedgangen i antallet rehabiliteringspengemottakere på 22,3 pst. Nedgangen var størst i 2004.

Nedgangen i 2005 er i høy grad en konsekvens av at tilgangen inn i rehabiliteringspengeordningen i 2005 har avtatt, hvor utviklingen i sykefraværet har bidratt til et fall i antall nye mottakere. Utviklingen er også en følge av regelendringene som trådte i kraft i 2004.

Rehabiliteringspengemottakere i 2005 fordelt etter alder og kjønn

Alder	I alt		Kvinner		Menn	
	Antall	Pst.	Antall	Pst.	Antall	Pst.
I alt	47 305	100,0	27 670	100,0	19 635	100,0
under 25 år	2 873	6,1	1 641	5,9	1 232	6,3
25-29 år	3 617	7,6	2 005	7,2	1 612	8,2
30-39 år	11 469	24,2	6 897	24,9	4 572	23,3
40-49 år	13 212	27,9	8 070	29,2	5 142	26,2
50-59 år	12 709	26,9	7 267	26,3	5 442	27,7
60 år og over	3 425	7,2	1 790	6,5	1 635	8,3

Flere kvinner enn menn mottar rehabiliteringspenger. Andelen kvinner og menn utgjør hhv. 58,5 og 41,5 pst. Alders sammensetningen er noe annerledes enn den vi finner for sykepengemottakere eller attføringspengemottakere (jf. omtalen for disse områdene). Vel 34 pst. av mottakerne av rehabiliteringspenger er i alderen 50 år og oppover. Det er små variasjoner i alderssammensetningen mellom menn og kvinner.

For 2005 er det rapportert på følgende indikatorer:

- Andel rehabiliteringspengemottakere fordelt etter størrelsen på ytelsen

- Andel rehabiliteringspengemottakere med overgang til aktivt arbeidsforhold
- Andel rehabiliteringspengemottakere med (direkte) overgang til uførepensjon
- Andel rehabiliteringspengemottakere på «aktive tiltak». Aktivisering og arbeidstrening, i ventetid før yrkesrettet attføring
- Andel med graderte rehabiliteringspenger
- Andel personer med avbrudd under yrkesrettet attføring og tilbakefall til rehabiliteringspenger

Gjennomsnittlig utbetaling av rehabiliteringspenger på årsbasis var i 2005 på om lag 163 320 kroner, tallet omfatter både de som har full og de som har

gradert ytelse. Gjennomsnittlig ytelse for menn og kvinner var hhv. 182 400 og 146 400 kroner. Forskjellen skyldes at kvinner i større grad enn menn

har vært i deltidsarbeid og derfor har et lavere beregningsgrunnlag.

Rehabiliteringspengemottakere per desember 2005. Fordelt etter ytelsesnivå og rehabiliteringspengegrad. Relative andeler.

Rehabiliteringspengeutbetaling i G	Rehabiliteringspengegrad	
	Alle	Grad lik 100
Mindre eller lik 1,8G	14,8	0,7
Mellom 1,8G og 2,0G	23,7	28,0
Mellom 2,0G og 3,0G	27,7	27,7
Over 3,0G	33,9	43,6
Sum	100,0	100,0

Om lag 44 pst. av mottakerne med rehabiliteringsgrad lik 100 pst. mottar en samlet ytelse på 182 100 kroner (3G) eller mer. 28 pst. i denne gruppen mottar en ytelse mellom 109 260 kroner (1,8G)

og 121 399 kroner (2,0G). Om lag 69 pst. av mottakerne med en rehabiliteringspengegrad på 50 pst. eller mindre mottar en ytelse på under 109 260 kroner (1,8G).

Utviklingen i antall rehabiliteringspengemottakere under «aktive tiltak»¹ 2001-2005 (arbeidstrening, graderte rehabiliteringspenger og rehabiliteringspenger i ventetid før attføringstiltak)

År	I alt	Antall med arbeidstrening	Prosent andel	Antall med gradert rehabilitering ³	Prosent andel	Antall med rehab.penger i ventetid før attføringstiltak	Prosent andel
2001 ²	45 856	1 878	4,1	10 377	22,6	3 841	8,4
2002	52 778	2 082	3,9	10 001	18,93	2 769	5,2
2003	61 209	2337	3,8	10 281	16,8	3 242	5,3
2004	50 624	1 582	3,1	10 085	19,9	3 646	7,2
2005	47 305	1 173	2,5	11 711	24,8	22 714	5,7

¹ En person kan være registrert med flere aktive tiltak i tabellen. En kan derfor ikke summere andelen under ulike aktive tiltak.

² Omfatter tall pr. november 2001.

³ Tall for andel med graderte ytelser er ikke sammenlignbare med tidligere år. Etter nye beregningsregler fastsettes denne ytelsen i forhold til tidligere inntektsgrunnlag. En person som tidligere fikk graderte rehabiliteringspenger vil således etter nye beregningsregler kunne motta en 100 pst. rehabiliteringspengeytelse.

Det er en økning i andelen med «aktive tiltak under arbeidstrening» fram til 2001, og nedgang i perioden fra 2002 til 2005. Fra et bunnpunkt i 2002 har det i 2003 og 2004 vært en økning i andelen med rehabiliteringspenger i ventetid før attførings-

tiltak. I 2005 faller denne andelen igjen. Dette har trolig sammenheng med en reduksjon i saksbehandlingstiden i perioden fra 2004 til 2005. Reduksjonen medfører en nedgang i antall løpende saker.

Rehabiliteringspengemottakere per desember 2005 fordelt etter gjennomsnittlig grad.

Rehabiliteringspengegrad	Antall mottakere	Prosent andel
50 eller lavere	8 628	18,2
51-69	1 169	2,5
70-79	796	1,7
80-99	1 118	2,4
100	35 594	75,2
I alt	47 305	100,0

Andelen med graderte ytelser har økt fra 16,8 pst. i 2003 til 24,8 pst. i 2005. Om lag 75 pst. av de som mottok rehabiliteringspenger pr. desember

2005 mottar en ytelse med en rehabiliteringspengegrad lik 100. Om lag 18 pst. har en ytelsesgrad på 50 pst. eller mindre.

Utviklingen i antall rehabiliteringspengemottakere som har prøvd yrkesrettet attføring og kommet tilbake til rehabiliteringspenger¹. Andeler av totalt antall mottakere.

År	Avbrudd yrkesrettet attføring		Tilbakefall fra arbeid ²	
	Antall	Prosent andel	Antall	Prosent andel
2001	2 446	5,3	2 655	5,8
2002	3 628	6,9	2 097	4,0
2003	5 064	8,3	2 299	3,8
2004	4 363	8,6	1 593	3,1
2005	5 603	11,8	1 602	3,4

¹ Fra og med 2002 omfatter antall mottakere alle som mottok rehabiliteringspenger i desember (løpende og avsluttede tilfeller med utbetaling i desember). Tidligere omfattet tallene bare de som var løpende ved utgangen av måneden. Alle tall i tabellen er oppdatert i forhold til ny definisjon.

² Antall rehabiliteringspengemottakere som tidligere har mottatt rehabiliteringspenger og som blir syke igjen etter at de er kommet over i arbeid og som ikke har opparbeidet rett til sykepenger

Antall og andel personer som tilbakeføres til rehabiliteringspenger etter å ha forsøkt yrkesrettet attføring har økt i perioden fra 2001 til 2005. Fra 2001 til 2005 økte andelen med avbrudd under yrkesrettet attføring fra 5,3 pst. til 11,8 pst. Økningen skyldes at flere saker ble sendt over til daværende Aetat for utprøving av yrkesrettet attføring i forbindelse med innskjerpingen av attføringskravet i 2000 og senere lovfesting av kravet i 2004.

Det har i perioden 2001-2004 vært en nedgang i andelen som har tilbakefall fra arbeid. Fra 2003 til 2004 gikk andelen ned fra 3,8 til 3,1 pst. I perioden 2004 til 2005 øker denne andelen svakt igjen.

Overgangen fra rehabiliteringspengeordningen til alternative stønadsordninger

Innstrammingene i regelverket for å motta rehabiliteringspenger i 2004 førte til en kraftig økning i antall mottakere som gikk ut av rehabiliteringspengeordningen. Antall personer som gikk ut av ordningen økte fra om lag 51 300 i 2003 til om lag 66 800 i 2004, dvs. en økning på ca. 30 pst. sett i forhold til 2003. I 2005 var det om lag 49 560 personer som hadde avgang fra rehabiliteringspengeordningen.

Antall personer som har avsluttet en periode med rehabiliteringspenger. Status 3 måneder etter avgang på rehabiliteringspenger

Perioden	Avgang, antall personer	Uførepensjon i prosent	Tidsbegrenset uførestønad i prosent	Attføringsspenger i prosent	Rehab.-penger i prosent	Sum trygdeytelser i prosent	Annet i prosent	I alt	Andel mottakere i A/ A registret (med ett aktivt arbeid) ¹
Avgang 2005	49 562	14,9	12,4	33,1	1,8	62,2	37,8	100,0	34,7
Avgang 2004	66 784	14,4	10,1	38,1	1,5	64,1	35,9	100,0	31,7
Avgang 2003	51 337	25,6	0,0	39,2	0,5	65,3	34,7	100,0	37,2

¹ Omfatter alle som er gjenfunnet i Arbeidsgiver-/Arbeidstakerregisteret med et aktivt arbeidsforhold.

Tabellen viser trygdestatus 3 måneder etter opphør av perioden med rehabiliteringspenger. I 2005 var det totalt 27,3 pst. som mottok uførepensjon eller tidsbegrenset uførestønad tre måneder etter opphør av rehabiliteringspenger. Dette er en økning fra 24,5 pst. i 2004 og 25,6 pst. i 2003. Andelen som mottok attføringspenger var 33,1 pst., mens 1,8 pst. mottok rehabiliteringspenger igjen. Samlet sett mottok om lag 62 pst. helserelaterte trygdeytelser 3 måneder etter rehabiliteringspengeperioden. I forhold til årene før er dette en svak nedgang. Om lag 38 pst. mottok ikke trygdeytelser i 2005. Dette er personer som helt eller delvis er kommet tilbake i arbeid, mottar sosialhjelp eller er avhengig av privat forsørgelse.

En kontroll mot Arbeidsgiver-Arbeidstakerregisteret viser at om lag 35 pst. av dem som avsluttet en rehabiliteringspengeperiode i 2005 fortsatt er registret med et aktivt arbeidsforhold. Gruppen omfatter personer som har overgang til et fullt arbeidsforhold eller en kombinasjon av trygd og arbeid.

Utfordringer og hovedprioriteringer for 2007

Rehabiliteringspenger

Utviklingen på rehabiliteringspengeområdet har nær sammenheng med utviklingen på sykepengeområdet. Når flere kommer tilbake i arbeid i sykepengeperioden, vil tilstrømningen til rehabiliteringspenger gå ned. Et viktig tiltak for å forebygge at personer går over på rehabiliteringspenger er å bidra til at vedkommende kommer i en arbeidsrelatert aktivitet tidlig i sykepengefasen.

Det er viktig at den enkelte får individuell oppfølging og veiledning. Dersom den sykmeldte har en arbeidsgiver, skal tiltak på arbeidsplassen vurderes fortløpende. Hvis vedkommende ikke er i et arbeidsforhold eller bedriftsinterne tiltak ikke

fører fram, skal det vurderes om Arbeids- og velferdsetatens virkemidler kan være aktuelle, som for eksempel yrkesrettet attføring.

Det er svært viktig at mottakerne av rehabiliteringspenger får et egnet behandlings- og rehabiliteringstilbud. Det må sørges for at attføring blir iverksatt på et riktig tidspunkt for å øke sannsynligheten for at den enkelte på sikt kan komme tilbake i arbeid.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har gjennomført en evaluering av endringene i regelverket for rehabiliteringspenger. Evalueringen har hatt fokus på effekter av tidsbegrensningen for å kunne motta rehabiliteringspenger etter unntaksbestemmelsene som trådte i kraft fra 1. januar 2004. Det gjelder bl.a. om tidsbegrensningen har hatt betydning for hvorvidt brukerne er kommet tilbake i arbeid, hvilken oppfølging brukerne har fått fra den daværende trygdeetaten og om tidsbegrensningen har ført til at flere har kommet i en vanskelig økonomisk situasjon. Evalueringen ble ferdigstilt i mai 2006. Resultatene fra denne tyder på at det i tillegg til NAV-reformen bl.a. er viktig å ha ordninger og tiltak som gir rom for individuelle tilpasninger. Det er også svært viktig å få til et godt samarbeid med helsesiden. Departementet har fått gjennomført en undersøkelse for å kartlegge årsakene til at flere stønadmottakere med rehabiliteringspenger ikke kommer tilbake til arbeid. Ifølge utredningen er årsaken bl.a. knyttet til utydelige roller og ansvarfordeling mellom aktører som bistår i rehabiliteringsløp, dvs. behandlende lege, rådgivende lege, daværende trygdeetat og kommunal helse- og sosialtjeneste. Betydningen av tidlig avklaring og iverksettelse av arbeidsrettede tiltak vektlegges i utredningen. Men det påpekes også at mange saker ikke er «enkle» å avklare, fordi en del lidelser kan ta lang tid å utrede og diagnostisere.

Budsjettforslag for 2007

I budsjettforslaget er det lagt til grunn et anslag på 46 475 rehabiliteringspengemottakere i gjennomsnitt for 2007.

Post 70 Rehabiliteringspenger, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 8 040 mill. kroner for 2007.

Post 71 Legeerklæringer m.v.

Det foreslås bevilget 265 mill. kroner for 2007.

Kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Attføringspenger, <i>overslagsbevilgning</i>			10 924 000
71	Attføringsstønad, <i>overslagsbevilgning</i>			1 273 000
	Sum kap. 2653			12 197 000

Bevilgningen under kap. 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring var tidligere ført opp under kap. 2543 Ytelser til yrkesrettet attføring under programkategori 33.30 Arbeidsliv.

Hovedtrekkene i regelverket

Ytelser til yrkesrettet attføring er regulert i folketrygdloven kap. 11, og kan gis personer som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid varig innskrenket, eller har fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig nedsatt. Yrkesrettet attføring skal tilbys når det vurderes som nødvendig og hensiktsmessig for at vedkommende skal kunne komme tilbake til arbeidslivet eller beholde høyly arbeid. Attføring skal som hovedregel være prøvd før uførepensjon kan tilstås.

Ytelsene til yrkesrettet attføring består av attføringspenger (post 70) og attføringsstønader (post 71). Attføringspenger er en ytelser til livsopphold for personer under yrkesrettet attføring. Attføringsstønader er ytelser til hel eller delvis dekning av utgifter knyttet til attføringsopplegget. De fleste som får finansiert sitt attføringsløp over kap. 2653 har ordinær utdanning som attføringstiltak. Det bevilges også midler til yrkesrettet attføring over kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak. Her finansieres et bredt spekter av tiltak som ulike former for avklaringstiltak, kvalifiseringstiltak, formidlingstiltak og tiltak i skjermet sektor av mer ubegrenset varig-

het. Personer som mottar attføringspenger, kan få arbeidsmarkedstiltak finansiert over kap. 634 i tillegg til attføringsstønader. Mens kap. 2543 er en overslagsbevilgning, er kap. 634 rammestyrkt. For nærmere omtale av innsatsen og utfordringene knyttet til yrkesrettet attføring vises det til resultat-område 2 Arbeidsmarked og programkategori 09.30 Arbeidsmarked.

Resultatrapport 2005

I 2005 var utgiftene til yrkesrettet attføring over kap. 2543 nærmere 12,1 mrd. kroner. Dette er en økning på 12 pst. fra 2004 målt i løpende kroner. Utgiftene på post 70 økte med 15 pst. sammenlignet med utbetalingen i 2004, mens utgiftene over post 71 ble redusert med 6 pst. Reduksjonen i utgiftene til attføringsstønader skyldes i særlig grad en nedgang i utgifter til stønader til skolegang. Lavere utgifter til stønad til skolegang har bl.a. sammenheng med at tidligere Aetat i større grad har valgt billigere skoleløp, er blitt flinkere til å forhandle om pris med utdanningsinstitusjonene og innføringen av kostnadstak for skolegang i 2003.

Nærmere 78 pst. av de samlede utgiftene til yrkesrettet attføring ble finansiert over kap. 2543, mens om lag 22 pst. ble finansiert over kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak. Vel 86 pst. av utgiftene over kap. 2543 var attføringspenger.

Utvikling i antall attføringspengemottakere

Antall mottakere av attføringspenger i gjennomsnitt for året

År	Antall			Endring i prosent fra året før		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2003	54 700	25 700	29 000	12,8	11,7	13,7
2004	62 500	29 000	33 500	14,3	11,3	15,5
2005	67 800	30 800	37 000	8,5	6,2	10,4

Det er en svakere vekst fra 2004 til 2005 (8,5 pst.) i antall mottakere av attføringspenger sammenlignet med veksten i 2003 og 2004 på hhv 12,8 og 14,3 pst. Lavere vekst i antallet attføringspengemottakere har sammenheng med både lavere tilgang og økt avgang. Regelverksendringer på rehabiliterings- og attføringsområdet i 2004 bidro til at veksten i 2005 ble lavere. I tillegg har det i denne perioden vært en nedgang i sykefraværet. Stor tilgang til attføring i 2004 har også medført stor avgang av ferdig attførte på slutten av 2005. Vek-

sten har i perioden 2003-2005 vært sterkere blant kvinner enn blant menn. For 2005 sto kvinner for 66 pst. av veksten i antall mottakere, dette er noe høyere enn i 2003 og 2004 hvor kvinner sto for hhv. 56 og 58 pst. av veksten.

90 pst. av attføringspengemottakerne er yrkeshemmede. Utviklingen på attføringspengeområdet må ses i sammenheng med utviklingen i antall yrkeshemmede under resultatområde 2 Arbeidsmarked.

Attføringspengemottakere i 2005 fordelt etter alder og kjønn

Alder	I alt		Kvinner		Menn	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
I alt	67 800	100,0	37 000	100,0	30 800	100,0
Under 25 år	5 800	8,6	2 800	7,6	3 000	9,8
25-29 år	8 400	12,4	4 300	11,6	4 100	13,4
30-39 år	23 700	35,0	13 300	35,8	10 400	33,9
40-49 år	19 200	28,3	11 200	30,3	8 000	26,0
50-59 år	9 800	14,5	5 100	13,8	4 700	15,2
60 år og over	900	1,3	400	1,0	500	1,7

Mottakerne av attføringspenger er i hovedsak i aldersgruppen 30 til 49 år (om lag 63 pst.), dette gjelder både for kvinner og menn. Av den reste-

rende andelen er det noen flere under 29 år, enn over 50 år.

Attføringspengemottakere i 2005 fordelt etter tiltak

	Antall	Andel
Lønnstilskudd	577	1,3
Arbeidspraksis	10 153	23,4
Opplæring	26 438	60,9
Midlertidig sysselsettingstiltak	42	0,1
Arbeid med bistand	2 972	6,8
Forsøksstiltak	1 499	3,5
AMB, avklarings og attføringstiltak	1 500	3,5
AMB, varig tilrettelagt arbeid	7	0,0
VTa, varig tilrettelagt arbeid	225	0,5
Sum personer i tiltak	43 413	100,0

De fleste mottakerne av attføringspenger deltar på opplæringstiltak (om lag 60 pst.). Om lag 23 pst. er i arbeidspraksis, mens de resterende 17 pst. for- deler seg i stor grad på arbeid med bistand (7 pst.), forsøksstiltak (3,5 pst.) og AMB, avklarings og attføringstiltak (3,5 pst.).

Attføringspengemottakere i 2005 fordelt etter størrelsen på ytelsen.

	Antall personer	Prosentvis fordeling
Ytelse målt i G		
1,8 G	20 400	30
Større enn 1,8 G og mindre enn 2,4 G	7 600	11
2,4 G	2 800	4
Større enn 2,4 G og mindre enn 3,4 G	19 800	29
Større enn 3,4 G	17 100	25
I alt	67 800	100

I 2005 var det totalt 67 800 mottakere av attføringspenger, disse hadde en gjennomsnittelig ytelse på 156 948 kroner. 30 pst. av mottakerne av attføringspenger mottar minste ytelsen på 1,8 G, eller om lag 113 200 kroner. Over 50 pst. av mottakerne gis en ytelse på over 2,4 G, eller om lag 150 900 kroner.

Forbruk attføringsstønader i 2004 og 2005

	Regnskap 2004	Regnskap 2005	Prosentvis endring	Andel av forbruk 2005 i pst.
Attføringshjelp flyktninger	11 993 419	11 956 772	-0,3	0,8
Attføringshjelp bøker og undervisningsmateriell	103 517 263	97 452 392	-5,6	6,7
Attføringshjelp eksamensgebyr/semesteravg./ skolepenger	635 599 213	581 111 800	-8,6	39,8
Attføringshjelp fadder	38 645 932	39 982 572	3,5	2,7
Attføringshjelp arb.trening	13 348 302	17 764 206	33,1	1,2
Attføringshjelp losji	149 553 328	128 024 073	-14,4	8,8
Attføringshjelp husholdningutg. ¹	86 881 889	43 534 405	-49,9	3,0
Attføringshjelp dagl. reise	317 671 983	326 260 018	2,7	22,3
Attføringshjelp hjemreise	33 223 634	29 212 930	-12,1	2,0
Attføringshjelp barnetilsyn	168 817 328	185 268 880	9,7	12,7
Sum Attføringshjelp	1 559 252 291	1 460 568 048	-6,3	100,0

¹ Ordningen hvor attføringshjelp gis for å dekke husholdningsutgifter er under utfasing.

Utgiftene til attføringsstønader er særlig knyttet til eksamensgebyr/semesteravgift/skolepenger (om lag 40 pst. av forbruk) og reiseutgifter (om lag 25 pst.). De største relative endringene er innenfor stønad til husholdningsutgifter, som er redusert med omtrent 50 pst. i 2005, og stønad til arbeidstrening, som er økt med omtrent 33 pst. i 2005.

I og med at nivået og omfanget av pensumslitteraturen til fagskolene best kan sammenlignes med nivået for høyskoler, endres etatens praksis for tilståelse av stønad til skolemateriell fra skoleåret 2007/2008, slik at elever på fagskoler tilstås stønad til skolemateriell etter høy sats og ikke etter lav sats som i dag. Det anslås at en eventuell praksisendring vil omfatte 200 personer pr. år. Gitt en praksisendring fra skoleåret 2007/2008, anslås delårseffekten for 2007 til 375 000 kroner.

Budsjettforslag for 2006

I bevilgningsforslaget er det lagt til grunn et anslag på 64 200 mottakere av attføringspenger i gjennomsnitt for 2007.

Post 70 Attføringspenger, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 10 924 mill. kroner for 2007.

Post 71 Attføringsstønad, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 1 273 mill. kroner for 2007.

Kap. 2655 Uførhet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	16 585 770	16 554 000	17 030 000
71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	24 668 203	25 037 000	25 590 000
72	Særtilllegg, <i>overslagsbevilgning</i>	1 390 706	1 370 000	1 320 000
73	Foreløpig uførepensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	198 503	225 000	160 000
74	Tidsbegrenset uførestønad, <i>overslagsbevilgning</i>	2 277 407	3 869 100	6 730 000
75	Menerstatning ved yrkesskade, <i>overslagsbevilgning</i>	101 805	105 000	105 000
76	Yrkesskadetrygd gml. Lovgivning, <i>overslagsbevilgning</i>	75 206	80 000	75 000
	Sum kap. 2655	45 297 600	47 240 100	51 010 000

Plantall –uførhet¹

	2005	2006	2007
Antall uførepensjonister med grunnpensjon pr. 31.12.	300 877	297 580	292 660
Antall uførepensjonister med tilleggspensjon pr. 31.12.	290 759	287 460	282 710
Antall uførepensjonister med særtillegg pr. 31.12.	55 663	53 560	49 750
Antall stønadsmottakere med tidsbegrenset uførestønad pr. 31.12.	18 814	31 380	44 190
Gjennomsnittlig grunnpensjon, inkl. etterbet., kroner	57 600	57 000	57 700
Gjennomsnittlig tilleggspensjon, inkl. etterbet., kroner	87 800	88 200	89 700
Gjennomsnittlig særtillegg, inkl. etterbet., kroner	25 400	25 300	25 600
Gjennomsnittlig tidsbegrenset uførestønad	170 900	171 100	176 000

¹ Beløpene i tabellen er basert på G= 62 892.

Plantall –yrkesskadepensjoner (post 76 yrkesskadetrygd, gml. lovgivning)

	2005	2006	2007
Antall uførepensjonister pr. 31.12.	1 607	1 530	1 410
Antall enkepensjonister pr. 31.12.	679	660	630
Gjennomsnittlig pensjon uførepensjonister	28 509	28 800	29 100
Gjennomsnittlig pensjon enkepensjonister	32 456	32 800	33 100

Innledning

Formålet med uføreytelser er å sikre inntekt til personer som har fått inntekts- og arbeidsevnen varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte. Fra 2004 har man hatt en todelt ordning bestående av tidsbegrenset uførestønad og varig uførepensjon. Hensikten med tidsbegrenset uførestønad er å forebygge varig uførhet. Målet er at flest mulig av de som mottar tidsbegrenset uførestønad skal komme tilbake i arbeid gjennom oppfølging i stønadsperioden.

Menerstatning gjennom yrkesskadeordningen skal gi kompensasjon for ulemper av ikke-økonomisk art ved varig medisinsk invaliditet som skyldes yrkesskade.

Hovedtrekkene ved regelverket**Tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon**

For å ha rett til tidsbegrenset uførestønad eller varig uførepensjon, må inntekts- eller arbeidsevnen være varig nedsatt med minst 50 pst. på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Det er videre krav om at søkeren skal ha gjennomgått hensiktsmessig behandling og at yrkesrettet attføring skal være forsøkt, dersom ikke åpenbare grunner tilsier at attføring ikke er hensiktsmessig. Fra 1. januar 2005 ble det innskjerpede attføringskravet lovfestet. Samtidig ble det innført et krav om at det skal foreligge funksjonsvurdering fra lege eller annet fagpersonell før en uføreytelse kan tilstås.

Uføreytelsene graderes med 5 pst. intervaller. Hvis uførheten skyldes yrkesskade gjelder visse særregler.

Tidsbegrenset uførestønad beregnes på samme måte som rehabiliteringspenger. Ytelsen gis for en periode fra ett til fire år dersom det er en viss sannsynlighet for at inntektsevnen kan bedres og at stønadsmottakeren kan komme tilbake i arbeid. Fra 1. januar 2006 ble daværende trygdeetatens plikt til å utarbeide en individuell oppfølgingsplan i samarbeid med stønadsmottakeren lovfestet. Stønadsmottakeren er pålagt å medvirke til utarbeidelse og oppfølging av planen, og retten til tidsbegrenset uførestønad kan falle bort dersom

vedkommende uten rimelig grunn unnlater dette. Det er iverksatt en forsøksordning i seks fylker der uføre kan få innvilget tidsbegrenset uførestønad med en uføregrad på henholdsvis 30 eller 40 pst.

Varig uførepensjon skal gis når stønadsmottakeren ikke antas å ha mulighet til å komme tilbake i arbeid eller kunne øke arbeidsinnsatsen vesentlig. Ytelsen beregnes etter folketrygdens regler for alderspensjon. I forbindelse med satsingen på reaktivisering av uførepensjonister ble det i september 2001 iverksatt en forsøksordning med avkortningsregler som gjør det mer lønnsomt å kombinere arbeid og pensjon. Det ble i 2005 iverksatt en forsøksordning i fem fylker med uførepensjonen brukt som lønnstilskudd.

Mottakere av varig uførepensjon gis et barnetillegg pr. barn på maksimalt 40 pst. av folketrygdens grunnbeløp, tilsvarende 25 157 kroner pr. 1. mai 2006. Dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, blir tillegget tilsvarende mindre. Tillegget er behovsprøvd mot begge foreldrenes inntekt dersom de bor sammen med barnet.

Fra 1. juni 2006 ytes behovsprøvd barnetillegg til mottakere av tidsbegrenset uførestønad og varig uførepensjon. Det behovsprøvde barnetillegget erstatter det tidligere standardiserte barnetillegget til tidsbegrenset uførestønad som var på 17 kroner pr. barn pr. dag.

Når det har gått ett år siden uføreytelsen ble innvilget eller uføregraden forhøyet, kan mottakere av uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad ha en friinntekt på inntil 1G (62 892 kroner) uten at uføregraden revurderes. For personer som mottar gradert ytelse kommer friinntekten i tillegg til den inntekten de kan ha ut fra innvilget uføregrad. Det er videre et krav om at ytelsen og inntekten til sammen ikke kan overstige inntektsnivået før uførheten inntraff.

Uførepensjonister som forsøker seg i arbeid eller får redusert sin uføregrad som følge av økt arbeidsinnsats har rett til å få tilbake den tidligere innvilgede ytelsen dersom arbeidsforsøket mislykkes i løpet av en fastsatt periode (hvilende pensjonsrett). Denne perioden ble forlenget fra tre til

fem år fra 1. januar 2006. Lignende regler gjelder for mottakere av tidsbegrenset uførestønad, men retten til hvilende stønad bortfaller ved utløpet av stønadsperioden.

Foreløpig uførepensjon

Foreløpig uførepensjon er en midlertidig ytelse som kan innvilges i ventetiden for behandling av søknad om uførepensjon når det er sannsynlig at søkeren vil bli innvilget varig uførepensjon. Ytelsen beregnes på samme måte som uførepensjon.

Menerstatning

Menerstatning gis når en yrkesskade fører til varig medisinsk invaliditet på minst 15 pst. og utmåles i forhold til graden av invaliditet etter 9 fastsatte invaliditetsgrupper. Menerstatningen løper så lenge den yrkesskadede lever, men kan utbetales som et engangsbeløp dersom den skadde ønsker det.

Yrkesskadetrygd, gammel lovgivning

Ytelser etter lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd, gis til skadetilfeller som er inn-

truffet før 1. januar 1971. Utgiftene dekkes av folketrygden –jf. lov om yrkesskadetrygd § 26. Pensjoner etter lov om yrkesskadetrygd blir samordnet med andre pensjons- og trygdeytelser som pensjonisten mottar.

Resultatrapport 2005

Utgiftsutviklingen

Utgiftene til uføreytelser økte med 7,1 pst. eller 2 997 mill. kroner fra 2004 til 2005. Totalt var utgiftene i 2005 på 45 298 mill. kroner, hvorav tidsbegrenset uførestønad utgjorde 2 277 mill. kroner.

Utgiftsveksten kan i stor grad forklares ved en økning i antall uføre, noe som henger sammen med den demografiske utviklingen. Pensjonsgrunnlaget er høyere for nye uførepensjonister enn for de som går ut av ordningen. Grunnbeløpet ble økt med 3,3 pst. i 2005. Videre var tilgangen av nye uføre høyere i 2005 enn i 2004. Samtidig var avgangen også høyere i 2005 enn i 2004. Nettotilgangen i 2005 var derfor lavere enn i 2004.

Utvikling i antall uføre

Antall uføre ved utgangen av året og prosentvis endring fra året før. 2001, 2004 og 2005

År	Antall uføre			Prosentvis endring fra året før		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001 varig uføre	285 364	121 309	164 055	2,1	1,8	2,3
2004 varig uføre	302 369	129 357	173 012			
2004 varig og tidsbegrenset uføre	310 884	132 202	178 682	3,1	3,2	3,1
2005 varig uføre	300 877	129 187	171 690			
2005 varig og tidsbegrenset uføre	319 691	135 806	183 885	2,8	2,7	2,9

Fra 2001 til 2005 økte antall mottakere av uføreytelser med vel 34 300 personer. Dette tilsvarer en økning på over 12 pst. Det har vært en økning for begge kjønn, men veksten har vært sterkest for kvinner. Andelen kvinner blant mottakerne av uføreytelser var omlag 58 pst. ved utgangen av 2005. Blant mottakerne av tidsbegrenset uførestønad var 65 pst. kvinner.

De nye mottakerne av uføreytelser i 2005 fordelte seg med omlag 35 pst. på tidsbegrenset uføres-

tønad og 65 pst. på varig uførepensjon. Andelen på tidsbegrenset uførestønad er stadig økende og ved årsskiftet var den oppe i 40 pst. Den høye kvinneandelen på tidsbegrenset uførestønad har bl.a. sammenheng med at det har vært en opphopning av mottakere på rehabiliteringspenger som nå har fått innvilget tidsbegrenset uførestønad. Et flertall av mottakerne av rehabiliteringspenger er kvinner. Når det gjelder tilgang til varig uførepensjon har kjønnsfordelingen vært omtrent lik.

Utviklingen i 2006

Tilgangen av uføre første halvår i 2006 fordelte seg med om lag 42 pst. på tidsbegrenset uførestønad og de resterende på varig uførepensjon.

Om lag 69 pst. av de som har fått tidsbegrenset uførestønad har blitt innvilget en uføregrad på 100

pst. Gjennomsnittlig varighet av de innvilgede sakene er 3,0 år, mot 3,1 år på samme tidspunkt i fjor. 32 pst. av de nye mottakerne av tidsbegrenset uførestønad er innvilget en varighet på 4 år, mens 68 pst. er innvilget en varighet til og med tre år.

Andel uføre etter alder og kjønn i forhold til befolkningen i samme aldersgruppe. 2001, 2004 og 2005 i pst.¹

Menn	I alt	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-59 år	60-64 år	65-66 år
2001 VU	8,4	0,9	2,1	4,6	9,6	17,2	31,7	40,3
2004 VU	8,8	0,9	2,1	4,4	9,6	18,0	29,7	40,1
2004 VU+TU	9,0	0,9	2,2	4,7	9,9	18,2	29,7	40,1
2005 VU	8,7	0,9	2,0	4,2	9,2	17,9	28,9	39,8
2005 VU+TU	9,1	1,1	2,3	4,8	10,0	18,3	28,9	39,8
Kvinner	I alt	18-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-59 år	60-64 år	65-66 år
2001 VU	11,7	0,7	2,2	6,3	14,9	26,4	39,7	46,1
2004 VU	12,0	0,7	2,0	5,9	14,2	27,2	39,2	47,1
2004 VU+TU	12,4	0,8	2,3	6,5	14,9	27,5	39,2	47,1
2005 VU	11,8	0,7	1,8	5,4	13,5	26,8	38,6	47,6
2005 VU+TU	12,7	0,9	2,4	6,7	15,0	27,6	38,7	47,6

¹ VU: Varig uføre, TU: Mottakere av tidsbegrenset uførestønad

Antall nye uføre i løpet av året og prosentvis endring fra året før. 2001, 2004 og 2005

År	Antall nye uføre			Prosentvis endring fra året før		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001 VU	25 296	11 607	13 689	-14,8	-14,2	-15,2
2004 VU	21 740	10 783	10 957			
2004 VU+TU	30 448	13 706	16 742	5,6	2,3	8,4
2005 VU	20 259	10 095	10 164			
2005 VU+TU	31 585	14 283	17 302	3,7	4,2	3,3

Avslagsprosenten på nye søknader om uføreytelser var 21,4 pst. i 2005, mot 24,8 pst. i 2004.

Søknader om uføreytelser og avslagsfrekvens. 2001, 2004 og 2005

År	Søknader registrert i trygdekontor ¹	Antall avslag	Avslagspst. ²
2001	35 139	8 170	23,7
2004	41 971	10 752	24,8
2005	38 090	8 869	21,4

¹ Antall søknader er her justert for antall søknader som er registrert som henlagt/bortfalt i trygdekontorene. Søknader henlegges/bortfalles bl.a. pga. feil eller at den trekkes tilbake.

² Avslagspst. beregnes på grunnlag av behandlede saker.

For 2005 er det rapportert på følgende indikatorer:

- Andel mottakere av uføreytelser fordelt etter størrelse på ytelsen
- Andel med gradert ytelse
- Antall som benytter seg av «frys-ordningen»
- Antall reaktiviserte uførepensjonister
- Antall uførepensjonister som går ned i uføregrad
- Andel uførepensjonister med lønnsinntekt

*Andel mottakere av uføreytelser fordelt etter størrelse på ytelsen.**Uførepensjonister fordelt etter uføregrad og pensjonsutbetaling¹ 2005*

Uførepensjon	Pensjonsutbetaling (kroner)				
	Pst.	Under 100 000	100 000-120 000	120 000-140 000	Over 140 000
Under 50	100,0	95,7	2,9	0,5	0,9
50	100,0	87,5	9,1	2,2	1,2
51-69	100,0	61,3	23,6	11,0	4,1
70-99	100,0	51,1	15,2	13,5	20,2
100	100,0	9,3	17,2	10,2	63,4
Alle	100,0	21,9	16,2	9,4	52,4

¹ Pensjonsutbetaling innbefatter her grunnpensjon, tilleggspensjon og særtilllegg.

Om lag 9 pst. av de med en uføregrad på 100 pst. mottar en pensjon som er lavere enn 100 000 kroner. Om lag en tredjedel av samtlige mottakere mottar en uførepensjon som er lavere enn 100 000 kroner. I underkant av en fjerdedel av samtlige ufø-

repensjonister mottar en pensjon som er lavere enn 100 000 kroner.

Om lag 60 pst. av alle uførepensjonister mottar over 120 000 kroner i pensjon.

Tidsbegrenset uførestønad fordelt etter uføregrad og stønadsbeløp

Uføregrad	Stønadsutbetaling (kroner)				
	Pst.	Under 100 000	100 000-120 000	120 000-140 000	Over 140 000
Under 50	100,0	95,5	4,5	0,0	0,0
50	100,0	62,9	23,5	13,5	0,0
51-69	100,0	33,0	22,6	25,4	19,0
70-99	100,0	23,1	12,7	14,0	50,2
100	100,0	0,0	26,8	6,6	66,6
Alle	100,0	16,6	24,8	9,7	49,0

Mindre enn 20 pst. av mottakerne av tidsbegrenset uførestønad mottar en stønad på under 100 000 kroner. Ingen med uføregrad lik 100 pst. mot-

tar en stønad som er lavere enn 100 000 kroner. Omtrent 60 pst. av mottakerne har en stønad på over 120 000 kroner fra folketrygden.

Andel uføre med gradert uføreytelse

Andel uføre med gradert ytelse, totalt og blant nye mottakere av uføreytelser, fordelt på kjønn. 2001, 2004 og 2005

År	Alle mottakere av uføreytelser			Nye mottakere av uføreytelser		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001	20,9	13,7	26,3	33,4	23,4	41,9
2004 VU	20,0	13,6	24,8	26,0	19,7	32,1
2004 VU+TU	20,4	13,9	25,2	28,4	21,3	34,2
2005 VU	19,5	13,6	23,9	27,4	22,2	32,7
2005 VU+TU	20,3	14,2	24,7	29,3	23,0	34,4

Siden 2001 har det vært en svak reduksjon i andelen med graderte uføreytelser av alle mottakerne av uføreytelser, men utviklingen har vært noe ulik for kvinner og menn. Andelen med gradert pensjon blant menn har vært relativ stabil, mens andelen med gradert pensjon er redusert blant kvinner. Reduksjonen i andel kvinner med gradert pensjon har blant annet sammenheng med at kvinner etter 2004 ikke lenger blir vurdert som kombinert yrkeskvinne og hjemmearbeidende. Av de med gradert uførepensjon er 60 pst. kvinner.

Gjennomsnittlig uføregrad for mottakere av uføreytelser er 85 pst. Andelen mottakere med gradert ytelse er vesentlig høyere for de som mottar tidsbegrenset uførestønad.

*Reaktivisering av uførepensjonister**Antall reaktiviserte uførepensjonister*

Tidligere trygdeetaten og Aetat har siden 2001 samarbeidet om å få uførepensjonister tilbake i arbeid på hel- eller deltid. Uførepensjonister som forsøker seg i arbeid har en hvilende pensjonsrett og gunstig avkorting av pensjonen, og arbeidsgivere som ansetter uførepensjonister kan få lønnstilskudd. Fra 2005 er det etablert en forsøksordning i fem fylker. Ordningen innebærer at uførepensjonen i en periode på inntil tre år kan nyttes som et tilskudd til arbeidsgivere som ansetter uførepensjonister på ordinære lønns- og arbeidsvilkår med sikte på et varig arbeidsforhold. Pr. 30. juni 2006 hadde 113 personer uførepensjon som lønnstil-

skudd og 53 personer var klarlagt for å ta ordningen i bruk. Rekruttering av uførepensjonister som er interessert i å delta i dette forsøket har vist seg å være den største utfordringen.

I løpet av 2005 har omtrent 2 500 uførepensjonister kommet tilbake i arbeid på heltid, deltid, eller trappet opp arbeidsinnsatsen. Trygdekontoene har i 2005 vært i kontakt med litt over 7 000 uførepensjonister for å drøfte muligheten for å komme tilbake i arbeid eller øke arbeidsinnsatsen. Manuelle registreringer i den tidligere trygdeetaten viser at over halvparten av disse, litt over 4 000, har sagt at de vil forsøke å komme ut i arbeid igjen. Arbeidet med å bistå uførepensjonister tilbake til arbeid må sees i sammenheng med arbeidet med delmål 2 i Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv.

De siste årene har ordningen med hvilende pensjonsrett vært benyttet av over 1 000 personer hvert år.

Antall uførepensjonister som går ned i uføregrad

Sett i forhold til det totale antallet uførepensjonister er det en svært liten andel av uførepensjonistene som får redusert sin uføregrad i løpet av et år. I 2005 gjaldt dette omlag 1 500 personer, eller 0,5 pst. av det totale antallet uførepensjonister. Tilsvarende var det i 2003 og 2004 hhv. 0,5 pst. og 0,4 pst. av uførepensjonistene som fikk redusert sin uføregrad.

Antall uførepensjonister som har redusert sin uføregrad i løpet av 2005

Gammel uføregrad	Antall	Ny uføregrad		
		Under 50	50	51-99
Under 50	15	15		
50	114	114		
51-79	170	40	45	85
80-99	209	9	18	182
100	994	57	63	874
I alt	1 502	235	126	1 141

Andel uførepensjonister med arbeidsinntekt

Av uførepensjonistene med 100 pst. uførepensjon i 2004¹⁴, hadde 23 pst. en arbeidsinntekt ved siden

av pensjonen. Dette er en nedgang fra 2003 på om lag 2 pst. Nedgangen registreres både blant menn og kvinner. Det er relativt sett flere menn enn kvinner med arbeidsinntekt. Av de som har inntekt har om lag 64 pst. en inntekt på inntil 0,5 G.

¹⁴ Av registertekniske årsaker er denne tabellen for forutgående år, dvs 2004.

Andel av dem som har hatt hel uførepensjon hele året og som har hatt arbeidsinntekt i samme år. 2000, 2003 og 2004¹.

Inntektsintervall i G	Kvinner og menn			Kvinner			Menn		
	0<0,5	0,5<0,8	0,8<	0<0,5	0,5<0,8	0,8<	0<0,5	0,5<0,8	0,8<
2000	16,3	3,6	5,0	15,3	3,2	4,4	17,6	4,1	5,7
2003	15,4	3,6	5,1	7,8	1,7	2,5	16,4	4,0	5,7
2004	14,7	3,5	4,9	13,9	3,1	4,4	15,7	4,0	5,5

¹ Denne tabellen har blitt redefinert i 2005, og det vil derfor være uoverensstemmelser mellom årets og fjorårets tall.

Forsøk med ulike modeller for vurdering av søkerens funksjon og medisinske forhold

OECD har påpekt at fastlegen spiller en mer sentral rolle i det norske trygdesystemet enn hva som er tilfelle i de fleste andre land. Dette gjelder særlig ved innvilgelse av uføreytelser. På denne bakgrunn ble det i 2005 gjennomført et forsøk der man brukte uavhengige leger til å vurdere uføresøknader.

To fylker har deltatt i forsøket, som har vært todelt. I Aust-Agder har uføresøknadene blitt forelagt uavhengige legespesialister etter at daværende trygdeetaten har gjort sin vurdering. Uføresøknader fra Vest-Agder er blitt forelagt rådgivende leger fra andre fylker.

Til sammen 100 søknader hvor hoveddiagnosen enten er sykdommer i muskel- og skjelettsystemet eller psykiske lidelser er gjennomgått.

SINTEF-Helse har evaluert forsøkene. Evalueringen viser at forsøkene medførte små endringer i trygdekontorenes og fylkestrygdekontorenes vur-

deringer. I 64 pst. av sakene forelå det allerede spesialisterklæring. Trygdekontoret hadde tatt initiativ til innhenting av spesialisterklæring i 39 pst. av tilfellene, og 77 pst. av sakene hadde vært forelagt rådgivende lege som ledd i den ordinære behandlingen. Trygdekontorenes og fylkestrygdekontorenes vurdering ble i liten grad endret som følge av den ekstra medisinske vurderingen (13 pst. av sakene). I tre av sakene ble innstillingen omgjort fra avslag til innvilget og i tre saker fra innvilget til avslag. De andre endringene var mindre omfattende.

Legene som deltok i forsøket ble intervjuet. I tillegg har leger ansatt ved SINTEF gjennomgått et utvalg saker. Forsøkslegene ble stilt spørsmål om de syntes at sakene var godt nok utredet. Spesialister i psykiatri synes at sakene var godt nok utredet langt oftere (68 pst. av sakene) enn spesialister i fysikal-medisin/rehabilitering. Det var stor grad av enighet mellom legegrupper med samme eller lignende spesialitet.

Selv om de fleste sakene ble vurdert som rimelig godt belyst, var det bred enighet blant alle legegruppene, inkl. SINTEFs egne leger at et bedre arbeid burde vært gjort tidligere i stønadsløpet. Alle legegruppene var enige om at mange av sakene hadde vært altfor lenge under utredning og at sjansene for å få søkerne tilbake i arbeid derfor ofte var minimale. En del saker burde vært bedre utredet på et tidligere tidspunkt slik at man hadde fått en tidligere avklaring av attføringsbehov eller konklusjon om uføreytelse. Det fantes relativt mye opplysninger i en del av sakene, men det så ikke ut til å ha blitt trukket konklusjoner. SINTEFs egne leger konkluderer med at spesialistvurderinger ikke hører hjemme i sluttfasen av en medisinsk utredning. Vurdering av ekstern rådgivende lege bringer i følge SINTEF inn lite nytt fordi så å si alle tilfellene allerede hadde vært vurdert av rådgivende lege. Kvaliteten på disse vurderingene var ikke alltid like gode, men de nye vurderingen fikk som regel ingen praktisk konsekvens for uførevurderingen.

Unge uføre

Med virkning fra 1. januar 1998 ble aldersgrensen for ung ufør garantien hevet fra 24 år til 26 år. Samtidig ble det stilt krav til alvorlig sykdomstilstand som er klart dokumentert. Unntaksvis kan det gis slik garanti til personer med mer diffuse og sammensatte lidelser når dette gir en alvorlig og varig funksjonsnedsettelse allerede i meget ung alder.

I 2005 var det totalt 1 854 personer som ble innvilget uføreytelse med garantert minsteytelse som ung ufør.

Uførepensjonsutvalget

I forbindelse med den pågående pensjonsreformen oppnevnte Regjeringen den 5. august 2005 et offentlig utvalg som skal vurdere og foreslå endringer i folketrygdens uførepensjon.

En sentral oppgave for utvalget er å utrede og foreslå hvordan uførepensjonen skal innrettes i forhold til en framtidig allmenn tidligpensjonsordning. Utvalget skal vurdere og foreslå tiltak for å hindre at uføreordningen motvirker insentiver til arbeid. Det er en forutsetning at uførepensjonsordningen skal sikre inntekt og et verdig livsopphold til personer som har varig nedsatt arbeidsevne på grunn av sykdom, skade, eller lyte, og som av den grunn må slutte i arbeid før de kan gå av med alderspensjon. Utvalget skal også komme med forslag til hvordan opptjening og utmåling av uførepensjon skal utformes med en ny opptjeningsmo-

dell for alderspensjon i folketrygden. Utvalget skal avgi innstilling innen 15. mars 2007.

Foreløpig uførepensjon

Det har vært en nedgang i antall mottakere av foreløpig uførepensjon fram til og med 2003. Etter en oppgang i 2004 sank antallet kraftig i 2005. Dette antas å ha sammenheng med innføringen av tidsbegrenset uførestønad pr. 1. januar 2004. I 2005 var antallet stønadsmottakere 1 414, tilsvarende en reduksjon fra 2004 på 32 pst.

Utgiftene til foreløpig uførepensjon ble i 2005 redusert med 40 pst. i forhold til utgiftene i 2004.

Yrkesskadetrygd, gammel lovgivning

Ved utgangen av 2005 var det omlag 1 600 uførepensjonister og omlag 680 enkepensjonister med yrkesskadetrygd. Yrkesskadetrygden har avtakende betydning fordi den bare omfatter skader som er inntruffet før 1971. I perioden 2001 til 2005 har avgangen vært om lag 150 personer pr. år. Utgiftene i yrkesskadetrygden for 2005 fordelte seg slik: Uførepensjon ca. 70 mill. kroner og enkepensjon ca. 23 mill. kroner.

Vurdering av yrkesskadesystemet

Spørsmålet om reglene for økonomisk kompensasjon ved yrkesskader og yrkessykdommer er for tiden til vurdering i Arbeids- og inkluderingsdepartementet. I dag har vi en lovfestet obligatorisk yrkesskadeforsikring der det utbetales erstatninger i tillegg til folketrygdens ytelser ved yrkesskade. Det vurderes om det er hensiktsmessig å slå sammen de to yrkesskadeordningene til en arbeidsskadeforsikring, slik flertallet i et offentlig utvalg foreslo i NOU 2004: 3 Arbeidsskadeforsikring.

Budsjettforslag for 2007

Post 70 Grunnpensjon, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 17 030 mill. kroner for 2007.

Post 71 Tilleggspensjon, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 25 590 mill. kroner for 2007.

Post 72 Sært tillegg, overslagsbevilgning

Det foreslås bevilget 1 320 mill. kroner for 2007.

**Post 73 Foreløpig uførestønad,
overslagsbevilgning**

Det foreslås bevilget 160 mill. kroner for 2007.

**Post 74 Tidsbegrenset uførestønad,
overslagsbevilgning**

Det foreslås bevilget 6 730 mill. kroner for 2007.

**Post 75 Menerstatning ved yrkesskade,
overslagsbevilgning**

Det foreslås bevilget 105 mill. kroner for 2007.

**Post 76 Yrkesskadetrygd gml. lovgivning,
overslagsbevilgning**

Det foreslås bevilget 75 mill. kroner for 2007.

Resultatområde 5 Levekår

Strategiske mål

Regjeringen har som mål å avskaffe fattigdom. Regjeringen vil bedre livsbetingelsene og mulighetene for den delen av befolkningen som har de laveste inntektene og de dårligste levekårene. Regjeringen vil føre en politikk for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet.

Regjeringen vil legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne kan ivareta sine rettigheter og plikter som samfunnsborgere. Regjeringen legger prinsippet om samfunnsmessig likestilling og universell utforming til grunn for sitt arbeid. Personer som lever med funksjonsnedsettelser må sikres levekår og livskvalitet på linje med den øvrige befolkningen.

Regjeringen vil at personer med nedsatt funksjonsevne gis kompensasjon for varige løpende ekstraavgifter (grunnstønad) og for særskilt tilsyn eller pleie (hjelpetønad) på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Regjeringen vil legge til rette for at alle stønader til personer med nedsatt funksjonsevne i dagliglivet, i arbeid og utdanning formidles på en rask og effektiv måte.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvar for koordineringen av Regjeringens politikk for fattigdomsbekjempelse og politikken for personer med nedsatt funksjonsevne.

Innsatsen mot fattigdom omfatter tiltak på flere sektordepartementers ansvarsområder. I tillegg til tiltak under Arbeids- og inkluderingsdepartementet omfatter innsatsen tiltak under Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og politidepartementet. Flere statlige etater har en sentral rolle i gjennomføringen av den nasjonale politikken på området. Blant disse er Arbeids- og velferdsdirektoratet, Sosial- og helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Husbanken, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Kommunene har ansvaret for store deler av det utøvende og forebyggende arbeidet lokalt og har

en viktig rolle i forebygging og bekjempelse av fattigdom.

Innsatsen mot fattigdom på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område omfatter, i tillegg til tiltak under resultatområde 5 Levekår, bl.a. tiltak under resultatområde 2 Arbeidsmarked og 6 Integrering og mangfold.

I arbeidet mot fattigdom og i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne står sektoransvarsprinsippet sentralt. Dette innebærer at fattigdomsperspektivet og hensynet til personer med nedsatt funksjonsevne skal ivaretas innenfor de ulike departementenes ansvarsområder.

Sosial- og helsedirektoratet er administrativt underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, men styres faglig i fellesskap med Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Direktoratet skal bidra til å implementere regjeringens politikk og gi faglige råd til departementene.

Sosial- og helsedirektoratet har ansvaret for Deltasenteret, som er et statlig kompetansesenter. Senteret har fokus på hvordan hjelpemidler og tilrettelegging av miljø sammen kan bidra til en bedre tilværelse for personer med funksjonsnedsettelser.

Sosial- og helsedirektoratet har også det administrative ansvaret for Statens råd for funksjonshemmede. Rådet skal gi råd til offentlige virksomheter, spesielt statsforvaltningen, om utformingen av politikken for funksjonshemmede på alle samfunnsområder. Rådet er et eget organ med sekretariat i Sosial- og helsedirektoratet.

Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne, som ble åpnet i 2006, skal samle inn kunnskap for å dokumentere situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne. Dokumentasjonssenteret er administrativt underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Ansvaret for innvilgelse av grunn- og hjelpetønad er lagt til Arbeids- og velferdsetaten.

Dagens formidlingssystem på hjelpemiddelområdet er desentralisert. Både Arbeids- og velferdsetaten og kommunene har en rolle i formidlingsprosessen. Hjelpemiddelsentralene har et overordnet og koordinerende ansvar for hjelpemiddelformidlingen til personer med nedsatt funksjonsevne, og

Arbeids- og velferdsetaten har fagkompetanse på formidling av hjelpemidler og tilrettelegging i bruken av disse.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Fattigdom er et flerdimensjonalt og sammensatt problem, både på samfunnsnivå og individnivå. Det er derfor lite formålstjenelig å bruke en enkelt definisjon eller indikator for å beskrive fattigdom. Regjeringen tar utgangspunkt i en vid forståelse av fattigdom, og vil måle og følge utviklingen gjennom et bredt sett av indikatorer. Se Handlingsplan mot fattigdom i vedlegg til denne proposisjonen. En kort beskrivelse av sentrale utviklingstrekk i lavinntekt og levekår for utsatte grupper er også omtalt i proposisjonens del I.

Mottakere av økonomisk sosialhjelp

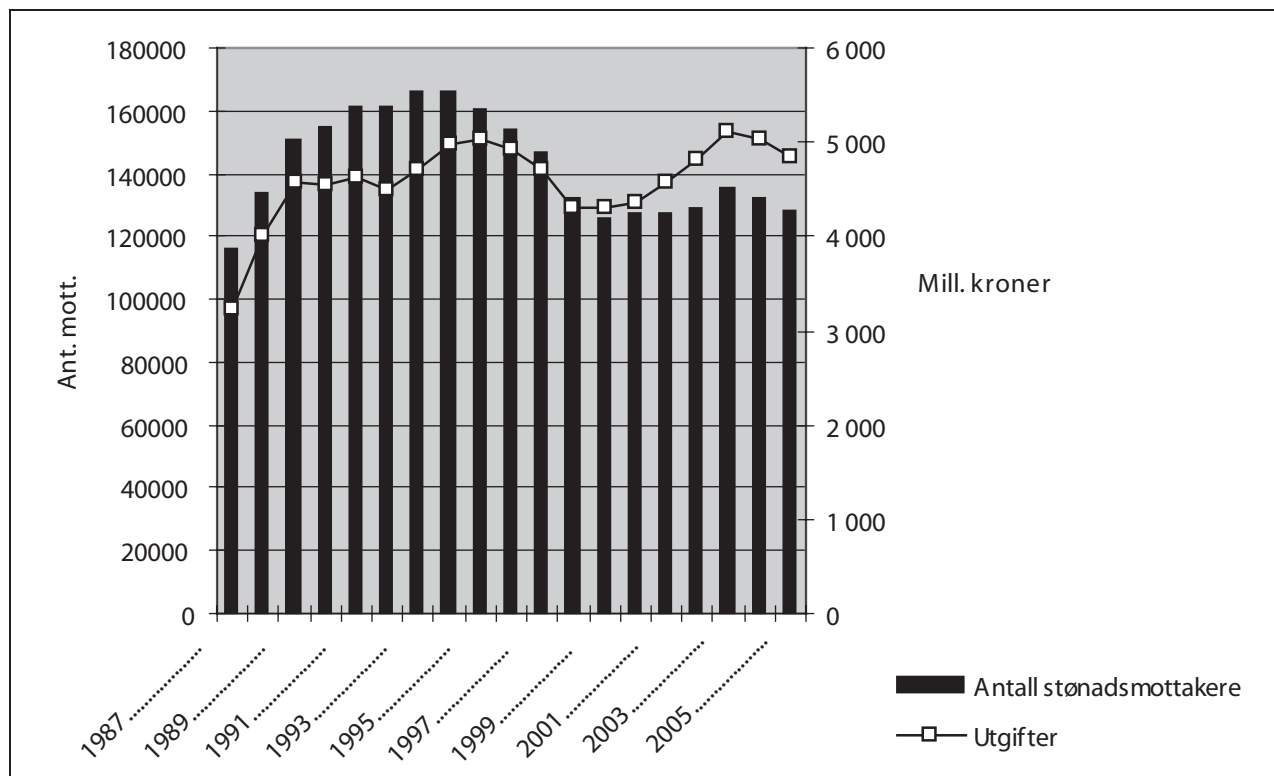
Sosialtjenesten skal fremme økonomisk og sosial trygghet, forebygge sosiale problemer og bedre levekårene for vanskeligstilte. Sosialtjenesten skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Økonomisk sosialhjelp skal sikre et forsvarlig livsopphold for personer som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid, trygdeytelser eller på annen måte. Økonomisk sosialhjelp er det nedre sikkerhetsnettet i velferdsordningene.

Langvarig og omfattende mottak av økonomisk sosialhjelp viser sammenheng med vedvarende lavinntekt. Mottak av sosialhjelp, som et nedre økonomisk sikkerhetsnett i velferdsordningene og en subsidiær ytelse for den enkelte, indikerer en økonomisk utsatthet og dermed også en risiko for fattigdom. Samlet bruk og kjennetegn ved de enkelte brukerne kan gi indikasjoner på utviklingen i levekår for utsatte grupper. Mange sosialhjelpsmottakere har imidlertid et midlertidig og forbigående hjelpebehov.

Andelen av befolkningen som mottar sosialhjelp har vært relativt stabil i de senere år. Andelen sosialhjelpsmottakere i befolkningen har ligget på om lag 3 pst. Tar man hensyn til at en del stønadsmottakere forsørger barn og ektefeller er det om lag 5 pst. av befolkningen som lever i husholdninger som i løpet av et år mottar sosialhjelp.

I følge tall fra Statistisk sentralbyrå mottok 128 600 personer økonomisk sosialhjelp i løpet av 2005. I alt ble det utbetalt vel 4,8 mrd. kroner i økonomisk sosialhjelp dette året. Antall mottakere og totale stønadsutbetalinger i 2005 var på samme nivå som i 2002, som er siste stønadsår med sammenlignbare tall¹⁵.

¹⁵ Sosialhjelpsstatistikken for 2003 og 2004 inkluderer i ulik grad mottak av introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere. Dette medfører at tallene for 2003 og 2004 ikke er direkte sammenlignbare med tidligere og senere år, og mellom disse to årene.

Figur 6.8 Utgifter til økonomisk sosialhjelp (2005-kroner) og antall stønadsmottakere 1987-2005. Tall for 2003 og 2004 inkluderer mottak av introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere.

Bruken av sosialhjelp er mest utbredt blant de yngre, og faller med økende alder. Personer mellom 20-24 år er spesielt overrepresentert i forhold til andelen som denne gruppen utgjør i befolkningen for øvrig, hele 8 pst. av alle personer i denne aldersgruppen mottok sosialhjelp i løpet av 2005. Dette tallet har vært stabilt siden 1998. Flest sosialhjelpsmottakere finnes i aldersgruppen 30-39 år, om lag hver fjerde sosialhjelpsmottaker tilhører denne aldersgruppen.

Andelen enslige blant sosialhjelpsmottakerne er høy, seks av ti er enslige. I alt mottok 48 400 enslige menn og 26 600 enslige kvinner sosialhjelp i løpet av 2005. Om lag 23 800 enslige forsørgere og 14 900 par med barn mottok sosialhjelp i 2005.

Flertallet av sosialhjelpsmottakerne har liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet. Kun om lag en av fire mottakere er registrert å være i et arbeidsforhold (heltid/deltid), på statlige eller kommunale arbeidsmarkedstiltak, eller under utdanning på tidspunktet for registrering. Om lag en av tre er registrert som arbeidsledige.

47 pst. av sosialhjelpsmottakerne hadde sosialhjelp som hovedinntektskilde i 2005. En stor andel av mottakerne mottar en eller annen ytelse fra folketrygden. Om lag 44 200 av sosialhjelpsmottakerne (34 pst.) hadde trygd som hovedinntekts-

kilde i 2005. En del personer mottar sosialhjelp i påvente av behandling av søknad om trygd.

Gjennomsnittlig stønadstid var 5,3 måneder i 2005. 21 pst. av mottakerne fikk stønad bare en måned dette året, 44 pst. tre måneder eller mindre. Selv om sosialhjelpen er forutsatt å være en midlertidig ytelse, fikk om lag 42 pst. sosialhjelp i seks måneder eller mer i 2005. 11 pst. mottok sosialhjelp gjennom hele året.

Blant personer som mottok sosialhjelp i 2005, var nær syv av ti registrert som stønadsmottakere også i 2004.

Langvarig bruk av sosialhjelp har sammenheng med problemer på andre levekårsområder som lav utdanning, marginal eller ingen tilknytning til arbeidslivet, og påfølgende inntektssvikt. Mange har i tillegg helse- og/eller sosiale problemer. Det er behov for en bedre oppfølging av personer som i dagens system blir avhengig av økonomisk sosialhjelp over lengre tid.

Personer med nedsatt funksjonsevne

Politikken for personer med nedsatt funksjonsevne skal fremme aktiv deltakelse og likestilling. St. meld. nr. 40 (2002-2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer og utredningen «Manneråk 5 år etter» som vil bli lagt fram høsten 2006 av Sta-

tens Råd for funksjonshemmede, viser at vi fortsatt står overfor utfordringer knyttet til at personer med nedsatt funksjonsevne får de samme rettigheter og levekår som andre.

Utfordringene er bl.a. knyttet til følgende områder:

- Bedre levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne
- Bedre tilgjengeligheten i samfunnet
- Bedre forholdene for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier
- Bedre diskrimineringsvernet for personer med nedsatt funksjonsevne

Personer med nedsatt funksjonsevne har ofte dårligere samlede levekår enn gjennomsnittet i befolkningen både i form av lavere utdanning, svakere arbeidstilknytning og dårligere økonomi. Personer med nedsatt funksjonsevne har en samlet gjennomsnittsinntekt på om lag 75 pst. av befolkningen som helhet, samtidig som de ofte har store utgifter til medisiner og helse- og sosialtjenester. Det er viktig å øke sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne. Gjennom økt sysselsetting vil de økonomiske levekårene kunne bedres.

Mange opplever å bli funksjonshemmet på grunn av de løsninger som velges for utforming av bygninger, utemiljø, produkter og tjenester. Regjeringen vil arbeide systematisk for å bedre tilgjengeligheten gjennom å fremme universell utforming. Universell utforming innebærer å finne generelt anvendelige løsninger som bedrer tilgjengeligheten for ulike grupper personer med funksjonsnedsettelse.

NOU 2001:21 Fra bruker til borger peker på at de kollektive transportløsningene ikke er tilrettelagt for alle, og at personer med nedsatt funksjonsevne møter store barrierer som trafikanter. Når det gjelder bygninger og uteområder er fortsatt svært mange av disse ikke tilgjengelige for personer med nedsatt funksjonsevne. Den største utfordringen med hensyn til fysisk tilgjengelighet ligger i at transportmidler, infrastruktur og mye av bygningsmassen er gammel. Det er videre et stort potensial for å bedre hverdagen til personer med nedsatt funksjonsevne ved å utforme nye IKT-løsninger slik at personer med nedsatt funksjonsevne kan bruke dem.

Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier skal ha samme mulighet som andre til å leve et aktivt og selvstendig liv. Det er et politisk mål at familiene skal kunne delta i arbeids- og samfunns- liv på lik linje med andre. I dag møter familiene mange utfordringer. Manglende samordning av tjenestetilbudet oppleves som en svakhet ved dagens

system. I tillegg oppleves informasjonen om økonomiske støtteordninger, rettigheter og mulighet for praktisk hjelp som mangelfull.

Det er i dag begrenset lovgivning som forbyr diskrimineringen på grunnlag av funksjonsnedsettelse. Regjeringen vil arbeide aktivt for å bekjempe diskriminering på dette grunnlaget. Et eget lovutvalg har utredet en styrking av det rettslige vernet mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet). Utvalget foreslår en egen lov mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Regjeringen vil legge fram en odelstingsproposisjon med oppfølging av utvalgets forslag.

Folketrygden kompenserer for visse varige og løpende ekstrautgifter og for særskilt tilsyn og pleie på grunn av varig sykdom, skade eller lyte gjennom grunnstønads- og hjelpestønadsordningen. I 2005 mottok i overkant av 133 000 personer grunnstønad, og det ble utbetalt om lag 1,5 mrd. kroner i støtte. Nærmere 87 000 personer mottok i 2005 hjelpestønad, og det ble utbetalt i overkant av 1,5 mrd. kroner.

Det er viktig å sikre god kvalitet i saksbehandlingen i grunn- og hjelpestønadsaker som er preget av skjønsmessige vurderinger. Det er en utfordring å nå målet om lik praksis i disse sakene. Arbeids- og velferdsetaten vil derfor følge opp kvaliteten i saksbehandlingen.

Ulike hjelpemidler og ergonomiske tiltak er viktige bidrag til å sikre personer med nedsatt funksjonsevne deltakelse i samfunnslivet. Hjelpemiddelsentralene skal bidra til likeverdig og helhetlig problemløsning for personer med nedsatt funksjonsevne, og skal være faglige ressurs- og kompetansesentra for andre aktører (for eksempel kommuner, fylkeskommuner og arbeidsgivere) der hjelpemidler og ergonomiske tiltak er aktuelt. Hjelpemiddelsentralene skal bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne får løst sine praktiske behov i hjem, skole, arbeid og dagligliv. Det skal legges spesielt vekt på rask og effektiv formidling av hjelpemidler under arbeid eller utdanning. Dette vil bidra til at flere vil kunne bruke sine ressurser i ordinært arbeid.

Arbeids- og velferdsetaten legger vekt på aktiv brukervedvirkning på hjelpemiddelområdet. Brukernes behov og ønsker må være viktige premisser for valg av løsning. Dette stiller formidlingssystemet overfor store utfordringer i oppgaveløsningen. Brukerundersøkelser viser at om lag 80 pst. av brukerne er fornøyde med de tjenester de får på hjelpemiddelområdet. Formidlingssystemet har imidlertid vist seg å være for lite tilpasset enkelte av brukerne. Dette er brukere med god kompe-

tanse på egne hjelpemiddelbehov, samt barn og ungdom med funksjonsnedsettelse og deres foreldre. For å møte nettopp disse brukernes behov er det etablert en ordning med brukerpass, og en ordning med kontaktperson for familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Videre er det innført en ordning med garantibevis for oppfølging av per-

soner med behov for tilrettelegging av arbeidsplassen.

Regjeringen vil legge til rette for rask og effektiv formidling av hjelpemidler til bedring av funksjonsevnen. Dette vil bidra til at personer med nedsatt funksjonsevne kan delta i samfunnet.

Målstruktur

Hovedmål	Delmål
1. Avskaffe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller	1.1 Styrke innsatsen for at alle skal gis muligheter til å komme i arbeid 1.2 Styrke innsatsen for at alle barn og unge skal kunne delta og utvikle seg 1.3 Bedre levekårene for de vanskeligst stilte
2. Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse	2.1 Økt yrkesdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne 2.2 Økt tilgjengelighet i samfunnet 2.3 Bedrede forhold for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier 2.4 Aktiv innsats mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne 2.5 Sikre kompensasjon for ekstraavgifter pga. sykdom, og tiltak for å bedre funksjonsevnen i arbeidslivet og dagliglivet

Hovedmål 1: Avskaffe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller

Regjeringen legger sammen med forslaget til statsbudsjett for 2007 fram en Handlingsplan mot fattigdom. Handlingsplanen er vedlagt som uttrykt vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 en styrking av innsatsen mot fattigdom med 710 mill. kroner. Handlingsplan mot fattigdom inneholder i tillegg til tiltak på Arbeids- og inklude-

ringsdepartementets budsjettområde, tiltak under Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og politidepartementet, se tabellen nedenfor. Her omtales tiltak på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde. For en omtale av den samlede satsingen vises til punkt 2.2.1 Handlingsplan mot fattigdom i del I i denne proposisjonen, og Handlingsplan mot fattigdom i det utrykte vedlegget.

	Mill. kroner
<i>Arbeid:</i>	
Styrking av landsomfattende arbeidsmarkedssatsing for å motvirke fattigdom (AID)	144,0
Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper (AID)	53,0
Styrking og utvidelse av program for basiskompetanse i arbeidslivet (KD)	10,0
Styrking av opplæringen innenfor kriminalomsorgen (KD)	10,0
<i>Barn og unge:</i>	
Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn (BLD)	10,0
Tiltak for ungdom i risikosonen (BLD)	5,0
Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom (AID)	10,0
Tiltak for barn med psykisk syke og/eller rusmiddelavhengige foreldre (HOD)	15,0
<i>Levekår:</i>	
Økning i satsnivået i de statlige retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold (AID/KRD)	200,0
Varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud (AID)	10,0
Månedlige vedtak i bostøtten (KRD)	7,5
Reduksjon i gebyrer for tvangsforretninger	230,0
Styrking av lavterskeltilbudet for rettshjelpssøkende (JD)	5,0

Delmål 1.1 Styrke innsatsen for at alle skal gis muligheter til å komme i arbeid

Strategier og tiltak

Arbeid er det viktigste virkemiddelet i arbeidet for å avskaffe fattigdom og redusere sosiale og økonomiske forskjeller. Regjeringen vil legge til rette for at flere kommer i arbeid og færre blir støtt ut av arbeidsmarkedet. Det vises til mål, strategier og tiltak under resultatområde 2 Arbeidsmarked.

Regjeringen vil som et ledd i Handlingsplan mot fattigdom føre en målrettet politikk med tiltak slik at flest mulig kan leve av arbeidsinntekt. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 tiltak for å styrke arbeidslivstilknytningen for de mest vanskeligstilte. Mange har behov for økt kompetanse, kvalifisering, helse- og rehabiliteringstjenester mv. før de kan delta i lønnet arbeid eller arbeidsforberedende tiltak. Innsatsen tar høyde for dette.

Styrking av landsomfattende arbeidsmarkedssatsing for å motvirke fattigdom (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 144 mill. kroner)

Bruk av arbeidsmarkedstiltak vil kunne øke mulighetene for arbeidsledige og personer som står

utenfor arbeidsmarkedet til å leve av egen arbeidsinntekt. Målgruppen for satsingen er langtidsmotakere av sosialhjelp, ungdom 20-24 år og enslige forsørgere som mottar sosialhjelp, samt innvandrere. Satsingen foreslås styrket med 117 mill. kroner i 2007. Dette gir rom for 900 nye tiltaksplasser. I tillegg videreføres 200 tiltaksplasser som det ble satt av midler til i St.prp. nr. 66 (2005-2006). Se nærmere omtale under resultatområde 2 Arbeidsmarked.

Kvalifiseringsprogram for utsatte grupper (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 53 mill. kroner)

I Stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering og som et ledd i Handlingsplan mot fattigdom legger Regjeringen fram forslag om å etablere et tilbud om et kvalifiseringsprogram for utsatte grupper med en standardisert kvalifiseringsstønad. Formålet er å bidra til at flere kommer i arbeid gjennom en forsterket innsats blant annet overfor personer som i dagens system blir avhengige av økonomisk sosialhjelp over lengre tid. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2007 å bevilge 53 mill. kroner til innføring av kvalifiseringsprogrammet. Se omtale av tiltaket under kap. 601, post 21.

Rapport og status

Det er som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 6 (2002-2003) *Tiltaksplan mot fattigdom* i perioden 2002-2006 iverksatt tiltak for å styrke arbeidslivstilknytningen for vanskeligstilte. Det er blant annet iverksatt en satsing på målrettede arbeidsmarkeds-tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp m.fl. og tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne nyttiggjøre seg arbeidsrettede tiltak. Videre er det iverksatt kvalifiseringsprogram for sosialhjelpsavhengige innvandrere, forsøk med aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner og forbedringer i stønadsordningene for enslige forsørgere. Det vises til rapport og status for tiltakene under resultatområde 2 Arbeidsmarked, kap. 621, post 21 og 63, kap. 651, post 62 og kap. 2683, post 70 og 73.

Delmål 1.2 Styrket innsats for at alle barn skal kunne delta og utvikle seg

Strategier og tiltak

Bekjempelse av barnefattigdom er nødvendig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt ved å hindre at barn og unge blir marginalisert i eget voksenliv. Regjeringen vil styrke arbeidet rettet mot sårbare grupper av barn og unge for å unngå at levekårsproblemer og fattigdom går i arv, og iverksette tiltak for å sikre deltakelse og inkludering av utsatte barn og unge.

Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 10 mill. kroner)

Formålet med tiltaket er å forebygge og redusere fattigdom og fremme inkludering av barn og unge ved å styrke og utvikle kunnskap og kompetanse blant aktørene i lokalsamfunnet, styrke det sosiale og forebyggende arbeidet i kommunene, bl.a. i sosialtjenesten, utvikle nye lokale tiltak og bedre samordningen av lokale tiltak overfor målgruppen. Regjeringen foreslår at tiltaket styrkes med 10 mill. kroner i 2007. Se nærmere omtale under kap. 621, post 21 og 63.

Rapport og status

Det er som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 6 (2002-2003) *Tiltaksplan mot fattigdom* i perioden 2002-2006 iverksatt tiltak for å forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge. Se bl.a. rapport og status for tiltak knyttet til sosialtjenesten under kap. 621, post 63.

Delmål 1.3 Bedre levekårene for de vanskeligst stilte

Økning i satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold (Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet 200 mill. kroner)

De statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold etter sosialtjenesteloven er prisjustert med jevne mellomrom, senest i 2006. Regjeringen vil, for å bedre den økonomiske situasjonen og levekårene til personer som har behov for sosialhjelp i en forbigående vanskelig situasjon, heve satsnivået i de statlige veiledende retningslinjene for utmåling av stønad til livsopphold med 5 pst. fra 1. januar 2007 utover ordinær prisjustering. Dersom kommunene øker sine stønadssatser like mye som økningen i de statlige veiledende retningslinjene, vil den ekstraordinære økningen utgjøre om lag 200 mill. kroner i økte utbetalinger til mottakerne av sosialhjelp. For kommunesektoren samlet vil de økte sosialhjelpssatsene isolert sett bety en reell utgiftsøkning på om lag 160 mill. kroner.

Varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud (Arbeids- og inkluderingsdepartementet 10 mill. kroner)

Formålet med tiltaket er å utvikle metoder og tiltak som kan bidra til å avvikle bruk av midlertidige botilbud. Det skal bl.a. omfatte metoder og tiltak i kommunens oppfølging av personer som oppholder seg i midlertidige botilbud slik at de kan få et tilbud om varig bolig. Det foreslås å igangsette forsøk i de fire storbyene samt i enkelte andre kommuner med utfordringer knyttet til bruk av midlertidige botilbud. Regjeringen forslår å bevilge 10 mill. kroner til tiltaket i 2007. Se nærmere omtale under kap. 621, post 21 og 63.

Rapport og status

Det er som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 6 (2002-2003) *Tiltaksplan mot fattigdom* i perioden 2002-2006 bl.a. iverksatt en satsing på oppfølgings-tjenester i bolig. Det vises til rapport og status for tiltaket under kap. 621, post 63.

Hovedmål 2: Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse

Politikken for personer med nedsatt funksjonsevne skal fremme aktiv deltakelse og likestilling. Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha mulighet til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse på

linje med andre samfunnsborgere. Regjeringen vil legge til rette for at alle, ut i fra sine forutsetninger, får like muligheter til å skaffe seg gode levekår og til å ivareta sine rettigheter og plikter som samfunnsborgere.

Regjeringen vil legge vekt på disse tiltakene:

- Regjeringen vil legge fram en odelstingsproposisjon om oppfølging av NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet (Syseutvalget)
- Regjeringen vil legge til rette for å øke sysselsettingen for personer med nedsatt funksjonsevne
- Regjeringen vil starte arbeidet med en ny handlingsplan for tilgjengelighet
- Regjeringen tar sikte på å revidere strategiplanen for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne for å bedre forholdene for disse barna og deres familier

Delmål 2.1 Økt yrkesdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne

Strategier og tiltak

Det er et mål å øke sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne. I Stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering vil regjeringen legge fram flere strategier og virkemidler for å øke arbeidsdeltakelsen i denne gruppen.

Det er behov for et systematisk arbeid for å endre arbeidsgivers holdning til å ansette personer med nedsatt funksjonsevne da diskriminerende holdninger og fordommer, sammen med manglende kunnskap om virkemidler myndighetene kan bistå med i ansettelsesprosessen, kan være en barriere for arbeid. Regjeringen satser derfor gjennom Arbeids- og velferdsetaten på systematisk kunnskapsformidling rettet mot arbeidsgivere, der det både formidles eksempler på positive erfaringer med ansettelser og gis informasjon om eksisterende virkemidler og muligheter.

I forbindelse med fornyelse av IA-avtalen for perioden 2006-2009, ble partene enige om en forsterket innsats for å rekruttere personer som i dag står utenfor arbeidslivet. Målet er å redusere andel personer som går fra arbeid til passive ytelser, øke andelen langtidssykemeldte som starter opp yrkesrettet attføring i sykemeldingsperioden og øke andelen med redusert funksjonsevne som går fra en trygdeytelse og over til arbeid. Gjennom den nye IA-avtalen er det enighet om å innføre en tilretteleggingsgaranti. Den skal innføres som prøveordning i 5 fylker fra 1. januar 2007 med sikte på å gjøre ordningen landsdekkende fra 1. januar 2008. Gjennom denne garanterer myndighetene for at de tiltak og hjelpemidler som den enkelte har behov for på arbeidsplassen blir innvilget og iverksatt så tidlig som mulig. I tillegg garanteres både den

enkelte arbeidssøker/-taker og arbeidsgiver en videre oppfølging etter ansettelsen.

Rapport og status

Personer med nedsatt funksjonsevne har dårligere samlede levekår enn resten av befolkningen. Det viktigste tiltak for å bedre de økonomiske levekårene er å øke sysselsettingen. I følge Statistisk Sentralbyrås (SSB)s tilleggsundersøkelse til Arbeidskraftsundersøkelsen (AKU) for 2. kvartal 2006 oppgir i alt 45,8 pst. av personer med funksjonshemminger i alderen 16-66 år at de var sysselsatt i 2. kvartal 2006. Antall og andel sysselsatte blant personer med nedsatt funksjonsevne har holdt seg relativt stabil fra 2. kvartal 2002 til 2. kvartal 2006. Forskjellen i sysselsettingsrate mellom personer med nedsatt funksjonsevne og befolkningen totalt har også vært nesten uendret fra år 2000. For befolkningen totalt var sysselsettingen på 74,5 pst. i 2. kvartal 2006. Blant sysselsatte med nedsatt funksjonsevne er andelen deltidsansatte betydelig høyere (45 pst.) enn blant sysselsatte totalt (28 pst.).

Delmål 2.2 Økt tilgjengelighet i samfunnet

Strategier og tiltak

Et tilgjengelig samfunn er en forutsetning for full deltakelse og likestilling for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen arbeider systematisk for å bedre tilgjengeligheten gjennom å fremme universell utforming.

Tiltakene i den eksisterende handlingsplanen for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne vil bli videreført. De fleste av disse finansieres over departementenes sektorbudsjett, og den årlige rammen er på mer enn 200 mill. kroner i 2006. Det ble brukt rundt 20 mill. kroner i stimuleringsmidler til tverrsektorielle tiltak for å fremme tilgjengelighet på ulike områder i 2006. Disse rammene videreføres for 2007.

Kunnskapsgrunnlaget om tilgjengelighet er mangelfullt. Departementet vil med tanke på utarbeidelse av en ny plan, igangsette et arbeid med sikte på å bygge opp et grunnlagsmateriale som kan gi en bred statusbeskrivelse av tilgjengeligheten på ulike samfunnsområder.

Sosial- og helsedirektoratet skal videreføre informasjonskampanjen «Ingen Hindring» i 2007. Kampanjen skal informere om Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne, og om hvordan planen anvender universell utforming som strategi. Prinsippet om universell utforming er nedfelt i arbeids- og velferdsforvaltningsloven og er styrende ved etablering av NAV-kontorene i kommunene. Formålet er å sikre

at NAV-kontorene, inkludert IKT-tilbudet, skal kunne brukes av alle og også kunne være arbeidsplass for personer med nedatt funksjonsevne.

Deltasenteret vil videreføre kursvirksomhet om universell utforming rettet mot offentlige instanser. Opplæringen skal gi deltakerne grunnleggende kunnskap om universell utforming og norsk politikk på området. I 2007 vil det i tillegg til departementene være særskilt fokus på regional stat (Fylkesmannen) og senteret vil starte opp et kompetanseutviklingsprogram rettet mot kommunene for å legge et godt grunnlag for «Lov om råd eller anna representasjonsordning i kommunar og fylkeskommunar for menneske med nedsatt funksjonsevne m.m.». Loven trer i kraft ved kommunevalget i 2007. Formålet med loven er at mennesker med funksjonsnedsettelser skal sikres åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i arbeidet med saker som gjelder tilgjengelighet, arbeidet mot diskriminering på grunnlag av funksjonsevne og tjenester for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

I forbindelse med oppfølgingen av NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet, vil Regjeringen vurdere hvordan bestemmelser om krav til tilgjengelighet og universell utforming best kan utformes i den nye antidiskrimineringsloven på funksjonshemmedeområdet. Disse bestemmelsene vil bli sett i sammenheng med utformingen av en ny plan- og bygningslov.

Rapport og status

«Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne –plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder» ble lagt fram i 2004. 15 departementer har ansvar for å iverksette tiltak innenfor sin sektor. Tiltak innen transport, bygg, uteområder og IKT er høyt prioritert. Tiltak er rettet mot ulike forvaltningsnivåer, offentlige og private instanser og organisasjoner. Departementene rapporterer på sine tiltak i sine respektive budsjettproposisjoner.

Sosial- og helsedirektoratet gjennomførte i 2005 og 2006 et prosjekt om «Funksjonshemmedes mulighet til å delta på valg og utøve rettigheter som folkevalgt». Flere kommuner og brukerorganisasjoner har bidratt i prosjektet for å få fram best mulig kunnskap om hvordan man kan legge til rette for at flere personer med nedsatt funksjonsevne deltar i valg og politisk arbeid. Sluttrapporten fra prosjektet konkluderer bl.a. med at det er behov for holdningsskapende arbeid. Det kreves økt bevissthet om hva som hemmer deltakelse og mer kunnskap om hva som fremmer deltakelse.

Deltasenteret har utarbeidet og distribuert veiledere som beskriver hvilke krav som må oppfylles for å sikre god tilgjengelighet til valg, «Tilgjengelighet til valg» og «Deltakelse i politisk arbeid». Saken er også satt på den nordiske dagsorden gjennom arbeidet «Demokrati for alle» som er initiert av «Nordiska samarbeidsorganet før handikapfrågor» (NSH). Arbeidet vil bli videreført av Deltasenteret gjennom nordisk prosjekt i samarbeid med NSH.

I Norges program for formannskapet i Nordisk Ministerråd for 2006 er universell utforming en hovedprioritering. Formannskapet legger vekt på oppfølgingen av den nordiske handlingsplanen «design for alle». Planen skal fremme tilgjengeligheten på viktige samfunnsområder, og formannskapet arbeider for at universell utforming blir en naturlig del av produktdesign, arkitektur, samfunnsplanlegging og service.

Delmål 2.3 Bedrede forhold for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Strategier og tiltak

Det er et politisk mål at barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier skal ha samme mulighet som andre til å leve et aktivt og selvstendig liv. Familiene skal kunne delta i arbeids- og samfunns- liv på lik linje med andre.

Det er også et mål for regjeringen å forbedre det kommunale tjenestetilbudet til familier med barn med nedsatt funksjonsevne. Som et ledd i dette, vil Opplæringsprogrammet bli videreført i 2007. Opplæringsprogrammet retter seg mot saksbehandlere og andre i kommunene som arbeider med disse familiene. Programmet har som mål å bidra til at kommunen har en helhetlig og tverrfaglig tilnærming til familiene med vekt på brukermedvirkning. Det skal bidra til å sette den enkelte saksbehandler i stand til å gi god informasjon og veiledning om tjenester og rettigheter, og ha en god kvalitet på saksbehandlingen. Målet er at alle kommuner skal få tilbud om dette. Opplæringsprogrammet skal også bli tilbudt andre målgrupper enn kommunene, for eksempel de nye arbeids- og velferdskontorene og barnehabiliteringstjenesten.

I 2007 vil det bli lansert et nettbasert informasjons- og møtested for foreldre med barn som har nedsatt funksjonsevne og/eller kronisk sykdom, www.familienettet.no. Nettstedet etableres i regi av Nasjonalt Kompetansesenter for læring og mestring ved Aker sykehus og skal fungere som en portal inn mot offentlig informasjon og gi informasjon om rettigheter og tjenester.

Regjeringen vil bedre forholdene for personer som har omsorg for pleietrengende familiemed-

lemmer. Det er satt ned en interdepartemental arbeidsgruppe som ser på strategier og tiltak for gjøre det lettere å kombinere yrkesdeltakelse med omsorg for pleietrengende familiemedlemmer. Målet er å gjøre det lettere for foreldre med funksjonshemmede barn å kombinere omsorg med yrkesaktivitet, samt å sikre familiene en økonomisk trygghet i en situasjon der de må redusere sin yrkesaktivitet på grunn av omsorgen for et barn med kronisk sykdom eller funksjonsnedsettelser. Arbeidsgruppa skal legge fram sin rapport innen utgangen av 2006.

Rapport og status

Strategiplan for familier med barn med nedsatt funksjonsevne ble lagt fram i mai 2005. Hovedstrategien i planen er ulike tiltak for å bedre tjenestetilbudet og koordinering av tjenestene, og tiltak for å bedre informasjon om rettigheter og tjenester. Mange av tiltakene i planen er gjennomført. Det gjelder bl.a. tiltak knyttet til «Brukerstyrt personlig assistanse» (BPA) der målgruppen for ordningen er utvidet til også å gjelde familier som har barn med nedsatt funksjonsevne, tiltak knyttet til ferie- og velferdstiltak for familier som har barn med nedsatt funksjonsevne og utvidet tilbud om støtte og hjelp til disse familiene (Home-Start).

Norge er medlem av delavtalen på det sosiale og helsemessige området i Europarådet, og deltar i komiteen for integrering og rehabilitering av personer med nedsatt funksjonsevne. Det ble i 2006 opprettet et partnerskap mellom Europarådet og Nordisk Ministerråd på funksjonshemmedeområdet der bl.a. forholdene for barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier står sentralt. Norge deltar også i en ekspertgruppe i Europarådet («Ad hoc group of experts on community living (deinstitutionalisation) of children with disabilities») som arbeider for en nedbygging av institusjoner for barn med nedsatt funksjonsevne i Europa.

Det norske formannskapet i Nordisk Ministerråd i 2006 la spesiell vekt på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. Det nordiske samarbeidsorganet for handikapfrågor (NSH) i Nordisk Ministerråd arbeider nå med et 3-årig samarbeidsprogram rettet mot Nord-Vest Russland og Baltikum med fokus på barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier. I september 2006 arrangerte Norge i samarbeid med Russland en konferanse i St. Petersburg om temaet «Improving the quality of life of people with disabilities in Europe».

Delmål 2.4 Aktiv innsats mot diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne

Strategier og tiltak

Det er i dag begrenset lovgivning som forbyr diskriminering på grunnlag av funksjonsnedsettelse. Regjeringen vil arbeide aktivt for å bekjempe diskriminering på dette grunnlaget. Et lovutvalg har utredet en styrking av det rettslige vernet mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (NOU 2005:8 Likeverd og tilgjengelighet). Utvalget foreslår en egen lov mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Regjeringen vil følge opp utvalgets forslag og legge fram en odelsingsproposisjon om saken.

Norge deltar i EUs handlingsprogram mot diskriminering på grunnlag av etnisk opprinnelse, religion eller tro, funksjonsnedsettelse, alder og seksuell legning som ble innlemmet i EØS-avtalen fra 1. januar 2004. Programmets arbeid retter seg særlig mot diskriminering i arbeidslivet og er derfor relevant både for gjennomføring av IA-avtalen og arbeid mot mobbing.

Fra 2007 iverksetter EU et nytt, stort program for sysselsetting og sosial solidaritet (Programme for Employment and Social Solidarity –PROGRESS). Dette er en sammenslåing og videreføring av fire EU-programmer som Norge nå deltar i: Sosial ekskludering, anti-diskriminering, sysselsetting og likestilling mellom kjønnene. I tillegg vil det inkludere en del aktiviteter på arbeidsmiljøområdet. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet tar sikte på at programmet skal innlemmes i EØS-avtalen når det er endelig vedtatt i EU høsten 2007.

Rapport og status

Det er dokumentert blant annet gjennom NOU 2001:22 Fra bruker til borger at personer med nedsatt funksjonsevne opplever i dag å bli diskriminert på grunn av sin funksjonsnedsettelse. En undersøkelse fra Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne viser bl.a. at ulike typer funksjonsnedsettelser gir negative utslag i søkerens mulighet til å bli innkalt til intervju på stillinger. Arbeidet med oppfølging av NOU 2005:8 omfatter diskriminering på mange samfunnsområder og ikke minst diskriminering i form av manglende tilgjengelighet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Norge har også deltatt i arbeidet med å utforme utkast til FN-konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter. Konvensjonsutkastet vil bli behandlet i FNs hovedforsamling høsten 2006.

Delmål 2.5 Sikre kompensasjon for ekstrautgifter pga. sykdom og tiltak for å bedre funksjonsevnen i arbeidslivet og dagliglivet

Strategier og tiltak

Det er spesielle utfordringer knyttet til likebehandling i grunn- og hjelpestønadssaker. Arbeids- og velferdsetaten gjennomfører regelmessige undersøkelser av kvaliteten i saksbehandlingen. Disse undersøkelsene har vist at det fortsatt er utfordringer knyttet til innhenting av tilstrekkelig dokumentasjon og skjønnsutøvelse.

Løpende tiltak i denne sammenheng er deltakelse i lokale og regionale nettverksmøter og systematisk tilbakemelding fra klage- og ankeenheter på kvalitet i sakene. Videre får bruker tilbud om å bidra til dokumentasjonsinnhenting, for på den måten å bidra til kvalitetssikring og økt delaktighet i prosessen, samt raskere saksbehandling.

Hjelpemiddelsentralene er den viktigste aktøren som skal bidra til likeverdig og helhetlig problemløsning slik at personer med nedsatt funksjonsevne får løst sine praktiske behov i hjem, skole, arbeid og dagligliv. Innen hjelpemiddelområdet er det spesielt viktig å ha fokus på rask saksbehandling og utlevering av hjelpemidlene. Spesielt når det gjelder barn og unge er det viktig med tett samarbeid med kommune, skole og helsevesen.

Hjelpemiddelsentralene har tatt i bruk et nytt datasystem, som blant annet legger bedre til rette for samhandling på tvers av fylkesgrensene. Det innebærer for eksempel at gjenbruk på tvers av fylkesgrensene blir lettere fordi alle hjelpemiddelsentralene får tilgang til oversikter over hverandres lagerbeholdninger.

Det har i de senere år vært økt fokus på å tilrettelegge arbeidsplasser for å oppnå økt deltakelse i arbeidslivet for personer med nedsatt funksjonsevne. Det er gjennomført en rekke tiltak for å gjøre

ordningen mer fleksibel som innføring av «Garanti-bevis» for tilrettelegging av arbeidsplassen. Som ledd i IA-avtalen skal det gjennomføres et forsøksprosjekt i fem fylker med tilretteleggingsgaranti der garantibeviset for tilrettelegging av arbeidsplassen gjennom hjelpemidler og ergonomiske tiltak vil være en viktig del. Det tas sikte på å gjøre ordningen med tilretteleggingsgaranti landsdekkende innen 1. januar 2008.

Arbeids- og velferdsetaten legger vekt på aktiv brukermedvirkning på hjelpemiddelområdet. Brukernes behov og ønsker må være viktige premisser for valg av løsning. Dette stiller formidlingssystemet overfor store utfordringer i oppgaveløsningen.

Rapport og status

Tidligere kvalitetsundersøkelser innen hjelpestønad har vist at det er en utfordring å nå målet om lik praksis på dette området, som er sterkt preget av skjønnsmessige utfordringer. Det er tidligere satt i verk en rekke tiltak for å legge til rette for mest mulig lik skjønnsutøvelse, og fylkene gjennomfører regelmessige kvalitetsundersøkelser for å følge opp dette. På bakgrunn av en rapport fra ECON Analyse i 2005 har Arbeids- og velferdsetaten økt fokus på revurdering når grunnstønad er tilstått.

Brukerundersøkelser viser at om lag 80 pst. av brukerne er fornøyde med de tjenestene de får på hjelpemiddelområdet. Formidlingssystemet har imidlertid vist seg å være for lite tilpasset enkelte av brukerne.

Det ble gjennomført en brukerundersøkelse på bilområdet i 2004/2005 som la grunnlaget for en del oppfølgingspunkter. Dette arbeidet vil bli videreført i 2007.

Programkategori 09.20 Tiltak for bedre levekår

Utgifter under programkategori 09.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
620	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	161 413	168 679		-100,0
621	Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet	445 339	351 746	378 100	7,5
622	Statens institutt for rusmiddelforskning	32 289			
623	Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne			7 300	
	Sum kategori 09.20	639 041	520 425	385 400	-25,9

Bevilgningen under kap. 620 er fra 2007 ført opp under kap. 601. Bevilgning under kap. 622 er for 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

Utgifter under programkategori 09.20 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	172 217	149 225	73 400	-50,8
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	88 400	90 700		-100,0
60-69	Overføringer til kommune- forvaltningen	140 831	120 900	143 300	18,5
70-89	Andre overføringer	237 593	159 600	168 700	5,7
	Sum kategori 09.20	639 041	520 425	385 400	-25,9

Kap. 620 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter	72 113	77 979	
50	Norges forskningsråd	88 400	90 700	
70	Bidrag pionerdykkere, <i>kan overføres</i>	900		
	Sum kap. 620	161 413	168 679	

Overført fra 2005 til 2006:
Post 21: 3 213 000 kroner
Post 70: 1 814 000 kroner

Fra 2007 er bevilgningene ført opp under nytt kap.
601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m.

Kap. 621 Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter	67 815	71 246	33 200
22	Spesielle driftsutgifter, funksjonshemmede			32 900
63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte, <i>kan overføres</i>	140 831	120 900	143 300
70	Frivillig arbeid, <i>kan overføres</i>	99 414	18 000	21 800
71	Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner m.v.			138 400
74	Tilskudd til pensjonistenes organisasjoner m.v.	137 279	141 600	8 500
	Sum kap. 621	445 339	351 746	378 100

Overført fra 2005 til 2006:
Post 21: 1 725 000 kroner
Post 63: 6 020 000 kroner

Kap. 621 omfatter bevilgninger til kommunale tjenester, organisasjoner m.v. som forvaltes av Sosial- og helsedirektoratet på Arbeids- og inkluderingsdepartementets saksområde. For nærmere beskrivelse av direktoratet, se kap. 720 i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet. Sosial- og helsedirektoratet er en utøvende og rådgivende virksomhet innen helse- og sosialområdet. Sosial- og helsedirektoratet er administrativt underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, mens det faglig styres i fellesskap med Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen går til kompetanse- og kvalitetsutvikling i sosialtjenesten.

Sosialtjenesten i kommunene har ansvar for å fremme økonomisk og sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte og forebygge sosiale problemer. Sosialtjenesten skal arbeide for at den enkelte settes i stand til å forsørge seg selv, og det er ofte nødvendig med et sett av virkemidler og hjelpetiltak for at vedkommende skal kunne mestre og komme ut av en vanskelig livssituasjon.

Som ledd i NAV-reformen skal det i perioden fram til 2010 etableres en felles førstelinjetjeneste mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunene

i form av felles lokale kontorer. Kommunenes ansvar for økonomisk sosialhjelp skal som et minimum inngå i disse lokale NAV-kontorene.

Det har i løpet av de siste årene vært iverksatt en rekke tiltak for å styrke kompetansen og kvaliteten i sosialtjenesten. Fylkesmennene har en sentral rolle i dette arbeidet. De har gjennomført ulike opplæringstiltak overfor ansatte i sosialtjenesten, etablert og videreutviklet ulike typer faglige fora og på ulike måter stimulert til faglig veiledning.

Siden 2004 har det vært vektlagt kompetansehevende tiltak knyttet til boligsosialt arbeid, økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning. Innsatsen videreføres i 2007 og må ses i sammenheng med gjennomføringen av den nasjonale strategien «På vei til egen bolig». Se omtale under kap. 621, post 63.

Regjeringen styrker i 2007 innsatsen mot bostedsløst og foreslår å avsette særskilte midler til kompetanse- og utviklingstiltak i forbindelse med satsingen på tiltak som kan bidra til at personer som oppholder seg i hospits og andre midlertidige botilbud, kan få tilbud om varig bolig.

Høsten 2005 ble det igangsatt en satsing på tettere individuell oppfølging av personer som trenger særlig bistand for å kunne dra nytte av arbeidsrettede tiltak. Kompetanse- og utviklingstiltak i forbindelse med denne satsingen videreføres i 2007. Se omtale under kap. 621, post 63.

Kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere fattigdom blant barnefamilier som er i kontakt med sosialtjenesten videreføres

og styrkes i 2007. Se omtale under kap. 621, post 63.

Våren 2006 ble det i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet igangsatt forsøk med nye samarbeidsformer mellom forskning, utdanning og praksis i sosialtjenesten (Høgskole- og universitetssosialkontor). Kompetanse- og utviklingstiltak mv. i forbindelse med dette forsøket videreføres i 2007. Se også omtale under kap. 621, post 63 og i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Kvinner i prostitusjon er utsatt for sosial ekskludering og mangler ofte et sosialt nettverk. Manglende kunnskap om sosiale rettigheter kan hindre disse i å finne fram til hjelpetiltak som kan bidra til bedre levekår og en vei ut av prostitusjon. Organisasjoner og etater har engasjert seg i spørsmål om hvordan kvinner i prostitusjon kan komme i arbeid. Erfaringer viser at mange prostituerte har vanskeligheter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet og nyttiggjøre seg ordinære tiltak.

I 2005 har en bydel i Oslo gitt økonomisk bistand til 11 personer som har vært utsatt for menneskehandel. Organisasjoner i flere byer har satt i gang grupper blant kvinner som hjelp til selvhjelp. Nadheim organiserer språkkopplæring for utenlandske kvinner. I 2006 har det som ledd i Handlingsplan mot menneskehandel (2005-2008) vært iverksatt tiltak for å:

- bedre tilgjengeligheten til sosial bistand for ofre for menneskehandel
- forbedre oppsøkende arbeid i prostitusjonsmiljøene
- utvikle kompetanse og kvalitet i sosialtjenesten

Tiltakene videreføres i 2007. Det skal i 2007 også prioriteres tiltak for å gjøre kvinner i prostitusjon selvhjulpne gjennom overgang til annen aktivitet, arbeid eller utdanning og initiativ til egenorganisering og interessearbeid for å styrke disse kvinnes sosiale rettigheter og medborgerskap.

Budsjettforslag 2007

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). 29,2 mill. kroner ble derfor overført til Helse- og omsorgsdepartementets budsjett fra 2006.

I alt 32,9 mill. kroner foreslås overført til kap. 621, ny post 22. Midlene går til diverse tiltak mv. for personer med nedsatt funksjonsevne.

7,3 mill. kroner foreslås overført til nytt kap. 623, ny post 01. Midlene går til drift av Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne.

I alt 3,114 mill. kroner foreslås overført til kap. 621, post 70. Midlene går til tilskudd til Krigsbarnforbundet, Krigsbarnforbundet Lebensborn, Stiftelsen Rettferd for taperne, Velferdsalliansen og Fattighuset.

519 000 kroner, som går til Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel, foreslås overført fra kap. 601, post 21.

Tiltakene nedenfor foreslås styrket med 2 mill. kroner:

- 1 mill. kroner til kompetanse- og utviklingstiltak i forbindelse med tiltak som kan bidra til varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud.
- 1 mill. kroner til kompetanse- og utviklingstiltak i forbindelse kompetanse og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom.

Det foreslås bevilget 33,2 mill. kroner for 2007.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, funksjonshemmede

Midlene på posten skal brukes til tiltak knyttet til utredning, forskning, informasjon og utviklingsprosjekter knyttet til personer med nedsatt funksjonsevne.

Utfordringer 2007

Som ledd i direktoratets arbeid med Tiltaksplan mot fattigdom og oppfølging av prosjektet Bedre levekår for grunnstønadmottakere, skal det iverksettes tre undersøkelser:

- Kartlegging av bruken av egenandeler på sosial- og helseområdet i norske kommuner
- Kartlegging av inntektsforholdene til grupper med nedsatt funksjonsevne sammenliknet med inntektsforholdene til den øvrige befolkningen
- Kartlegging av ulike inntektsgruppers (mer)utgifter til: lege, medisiner, sykdom, helsetjenester, merutgifter knyttet til kronisk sykdom og funksjonsnedsettelse, utgifter til kommunale egenandeler og brukerbetaling og utgifter til tannhelse.

Alle undersøkelsene vil foreligge ved utgangen av 2007.

Rapport for 2006

Sosial- og helsedirektoratet gjennomførte i 2005 og 2006 et prosjekt om «Funksjonshemmedes mulighet til å delta på valg og utøve rettigheter som folkevalgt». Flere kommuner og brukerorganisasjoner har bidratt i prosjektet for å få fram best mulig kunnskap om hvordan man kan legge til rette for at flere personer med nedsatt funksjonsevne deltar i valg og politisk arbeid. Sluttrapporten fra prosjektet konkluderer bl.a. med at det er behov for holdningsskapende arbeid. Det kreves økt bevissthet om hva som hemmer deltakelse og mer kunnskap om hva som fremmer deltakelse.

Deltasenteret har fulgt opp og utarbeidet og distribuert veiledere som beskriver hvilke krav som må oppfylles for å sikre god tilgjengelighet til valg, «Tilgjengelighet til valg» og «Deltakelse i politisk arbeid».

Gjennom regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne er det utviklet et opplæringsprogram som tilbys ansatte i den sentrale statsforvaltningen. Hensikten er å formidle grunnleggende kunnskaper om universell utforming og regjeringens politikk på området. Arbeidet startet i 2005. Det er gitt tilbud om opplæring til de fleste departementer og noen direktorater. Deltakerne har vurdert gjennomgangen som nyttig. Tiltaket vil fortsette i 2007.

Budsjettforslag 2007

Det foreslås bevilget 32,9 mill. kroner for 2007.

Post 63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte, kan overføres

Bevilgningen går til følgende formål:

- Tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet
- Forsøk med samordning av tjenestene mellom Aetat, trygdeetat og sosialtjenesten
- Tiltak for bostedsløse
- Annen kompetanse- og kvalitetsutvikling i sosialtjenesten
- Diverse enkelttiltak

Tiltak for vanskeligstilte grupper på arbeidsmarkedet

Det har i løpet av de siste årene vært iverksatt flere tiltak for å bidra til at flere sosialhjelpsmottakere kommer i arbeid og arbeidsrettede tiltak. I 2004 og 2005 har det i forlengelse av «Tiltaksforsøket», et

fireårig forsøk hvor til sammen 16 kommuner fikk et mer helhetlig ansvar for å sikre arbeidsrettede tiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp, blitt utviklet et kartleggingsverktøy (KIS) for vurdering av funksjons- og arbeidsevnen til personer som henvender seg til sosialtjenesten. Per november 2005 hadde 133 kommuner tatt i bruk verktøyet. Sosial- og helsedirektoratet følger opp tiltaket. Midlene videreføres i 2007.

Høsten 2005 ble det iverksatt en satsing på tettere individuell oppfølging av langtidsmottakere av sosialhjelp, unge og enslige forsørgere som trenger bistand for å kunne dra nytte av arbeidsrettede tiltak. Formålet med satsingen er å styrke den enkeltes forutsetninger for å kunne nyttiggjøre seg av denne typen tiltak og redusere antall personer som står i fare for å falle fra tiltaket. Det er også et mål å styrke og utvikle metoder for individuell oppfølging og samarbeid mellom involverte instanser. Det er i 2006 gitt tilskudd til 25 prosjekter i 20 kommuner. Alle prosjekter, med unntak av to, er forankret i sosialtjenesten i kommunene. Per juni 2006 har i overkant av 600 deltakere blitt tatt inn i de lokale prosjektene. Disse mottar ulike former for oppfølging, herunder oppfølging i forhold til helse, bosituasjon og økonomiske vansker. Sosial- og helsedirektoratet følger opp tiltaket i nært samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Satsingen evalueres av Rambøll Management. Tiltaket videreføres i 2007. Tiltaket må sees i nær sammenheng med den landsomfattende satsingen på arbeidsmarkedstiltak for langtidsmottakere av sosialhjelp m.fl.

Forsøk med samordning av tjenestene mellom Aetat, trygdeetat og sosialtjenesten

Det ble i 2005 gitt tilskudd til 15 lokale forsøk knyttet til utvikling av en ny arbeids- og velferdsforvaltning. Forsøkene inngikk som en del av arbeidet med en ny arbeids- og velferdsforvaltning og etablering av effektive og brukervennlige NAV-kontorer lokalt.

Forsøkene har bl.a. fokus på å utvikle bedre verktøy og metoder for kartlegging av arbeidsevne, individuelle planer, koordinatorfunksjonen, samarbeid med andre tjenester og brukermedvirkning. Det har også blitt lagt vekt på å dokumentere erfaringer når det gjelder fysisk og organisatorisk tilrettelegging ved de lokale kontorene. Forsøkene opphørte ved utgangen av 2005, og en sluttevaluering skal foreligge høsten 2006. Erfaringene fra metodeutviklingsarbeidet i forsøkene skal anvendes aktivt inn i arbeidet med etablering av de nye NAV-kontorene.

Tiltak for bostedsløse

Det ble i 2003 etablert en tilskuddsordning til oppfølgingstjenester i bolig. Formålet med ordningen er å styrke og utvikle de ordinære tjenestene i kommunene slik at de bedre kan ivareta bostedsløses og rusmiddelmissbrukeres behov for oppfølging i bolig. Ordningen er i Revidert nasjonalbudsjett for 2005 (St.prp. nr. 65 (2004-2005)), jf. Innst.S. nr. 240 (2004-2005) vedtatt videreført ut 2007, dvs. perioden for den nasjonale bostedsløshetsstrategien. Tilskuddsordningen evalueres av Fami, og første delrapport fra evalueringen skal foreligge ved utgangen av 2006.

Ved utgangen av 2005 mottok 76 kommuner tilskudd gjennom ordningen. Dette er 31 flere enn ved årsskiftet 2004/2005. Anslagsvis 2 500 personer mottok bistand, det vil si anslagsvis 900 flere enn på samme tid året før. Personene mottok ulike typer bistand, eksempelvis tilsyn og miljøtiltak, praktisk hjelp til å bo, økonomisk råd og veiledning og helsetjenester. Trefjerdedeler av mottakerne fikk mer enn en form for bistand. Sosial- og helsedirektoratet følger opp tiltaket i nært samarbeid med Husbanken. Tilskuddsordningen videreføres i 2007.

Stortinget vedtok i 2004 i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 23 (2003-2004), jf. Innst.S. nr. 229 (2003-2004) en nasjonal strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet «På vei til egen bolig». Sosial- og helsedirektoratet er sammen med fylkesmennene viktige samarbeidspartnere for Husbanken nasjonalt og regionalt i gjennomføringen av denne strategien som setter fem konkrete resultatmål som skal nås innen utgangen av 2007.

Det er iverksatt et bredt spekter av tiltak relatert til resultatmålene for strategien «På vei til egen bolig». Blant disse kan nevnes samarbeidsprosjektet «Færre utkastelser» mellom Oslo kommune og Namsmannen i Oslo. Det vises i sluttrapporten fra dette prosjektet til at det er utviklet gode samarbeidsrutiner mellom bydel, boligkontor og namsmyndighetene og at dette har medført en betydelig reduksjon i antall begjæringer og utkastelser. Prosjektet evalueres av Fami. Sluttrapport fra denne evalueringen skal foreligge sommeren 2007. Det er for øvrig i flere kommuner også igangsatt tiltak for å bedre samhandlingen mellom kommune og kriminalomsorg ved løslatelse fra fengsel. Se samlet omtale av status for gjennomføringen av strategien i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Kommunal- og regionaldepartementet.

Regjeringen vil i 2007 styrke innsatsen for å bekjempe bostedsløshet, og foreslår å avsette 10 mill. kroner til forsøksprosjekter i de fire store

byene, samt i enkelte andre kommuner med utfordringer knyttet til bruk av midlertidige botilbud. Siktemålet er å utvikle metoder og tiltak for oppfølging av personer som oppholder seg i midlertidige botilbud slik at disse kan få tilbud om varig bolig. Tiltaket vil være et viktig virkemiddel for å nå målet i strategien «På vei til egen bolig» om at ingen skal oppholde seg mer enn tre måneder i midlertidige botilbud. Bevilgningen på 10 mill. kroner fordeles med 9 mill. kroner på denne posten og 1 mill. kroner på kap. 621, post 21.

Oslo kommune har de siste årene mottatt tilskudd til tiltak i forbindelse med kommunens tiltaksplan for alternativer til rusmiljøene i sentrum. Tilskuddet videreføres i 2007.

Annen kompetanse- og kvalitetsutvikling i sosialtjenesten

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet er det i 2006 igangsatt forsøk med nye samarbeidsformer mellom forskning, utdanning og praksis i sosialtjenesten (Høgskole- og universitets sosialkontor). Formålet med forsøket er å bidra til å etablere arenaer og strukturer mellom praksis, utdanning, forskning og brukere samt å styrke praksisbasert forskning og kunnskapsbasert praksis. Forsøket omfatter oppgaver etter sosialtjenesteloven som forvaltes av sosialkontortjenesten med vekt på forvaltning av økonomisk sosialhjelp og arbeidsrettede tiltak, rehabiliteringsoppgaver og råd og veiledning ovenfor personer med helsemessige og sosiale problemer. Sosial- og helsedirektoratet samarbeider med Arbeids- og velferdsdirektoratet om gjennomføring av tiltaket. Ni høgskole- og universitetsmiljøer har våren 2006 blitt invitert til i samarbeid med kommuner å søke om å delta i forsøket. Tiltaket videreføres i 2007. Det vises for øvrig til omtale under kap. 621, post 21 og kap. 761, post 77 i St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Helse- og omsorgsdepartementet.

I 2005 ble det igangsatt kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere fattigdom blant barnefamilier som er i kontakt med sosialtjenesten. Målgruppen er barn, unge og barnefamilier som mottar bistand fra sosialtjenesten. Formålet med tiltaket er å forebygge og redusere fattigdom og sosial eksklusjon blant barn og unge ved å styrke det sosiale og forebyggende arbeidet i kommunene, utvikle nye tiltak ovenfor målgruppen, bedre samordningen av lokale tiltak og å styrke og utvikle kunnskap og kompetanse blant aktørene i lokalsamfunnet. I 2005 mottok 30 kommuner og fem bydeler i Oslo tilskudd. Mange kommuner har gjennomført behovskartlegging blant målgruppen.

Tiltak overfor barn og unge omfatter blant annet tilskudd til deltakelse i fritidsaktiviteter og utstyr, utvikling av fritidstilbud og leksehjelp, tilbud om ferieopphold og særlig oppfølging av ungdom som mottar sosialhjelp over lang tid. Blant tiltakene som er iverksatt overfor foreldre er forebyggende tiltak, målrettet tiltaksarbeid med sikte på kvalifisering og deltakelse i arbeidslivet, råd og veiledning og motivasjonsarbeid. I tillegg har kommunene iverksatt kompetansetiltak. Eksempler på slike tiltak er kartlegging av kompetanse, kompetanseprogram, utvikling av ny metodikk og rutiner og kompetanseheving og erfaringsutveksling på tvers av tjenester. Det er utarbeidet en nasjonal kompetanseplan knyttet til de lokale prosjektene.

Tiltaket videreføres og foreslås styrket med 10 mill. kroner i 2007 som ledd i Regjeringens handlingsplan mot fattigdom. Flere kommuner vil få tilskudd til utvikling av lokale tiltak og samarbeid. Det vil også bli gjennomført landsomfattende kompetansehevende tiltak.

Sosial- og helsedirektoratet følger opp tiltaket i et nært samarbeid med Barne- og familiedepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Tiltaket er knyttet opp til tilsvarende satsing innenfor barne- og ungdomsvernet. Bevilgningen på 10 mill. kroner fordeles med 9 mill. kroner på denne posten og 1 mill. kroner på kap. 621, post 21.

Som et ledd i gjennomføringen av Handlingsplan mot menneskehandel (2005-2008) er det i 2006 bevilget 1 mill. kroner til tiltak for å forebygge og hjelpe kvinner i og ut av prostitusjon, hvorav 0,3 mill. kroner på denne posten og 0,7 mill. kroner på kap. 621, post 21. Tiltaket videreføres i 2007. Se omtale under kap. 621, post 21.

Diverse enkelttiltak

Det er gitt støtte til og iverksatt enkelttiltak med spesiell betydning for fag og tjenestefeltet. Utvikling av kompetanse i små kommuner i Nordland ble avsluttet i 2005. Prosjekt mellom Universitetet i Stavanger og Stavanger kommune og utviklingstiltak i Trondheim videreføres i 2007. Det er også gitt støtte til opprettelse av effektiviseringsnettverk i regi av KS og støtte til metodeutviklingsprosjekt overfor langtidsmottakere av sosialhjelp som et ledd i Forskningsrådets Velferdsprogram. Disse videreføres i 2007.

Budsjettforslag 2007

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Helse- og omsorgsdeparte-

mentet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). 11,3 mill. kroner ble derfor overført til Helse- og omsorgsdepartementets budsjett fra 2006.

Tiltakene nedenfor foreslås styrket med 18 mill. kroner:

- 9 mill. kroner til tiltak for å fremme overgang til varig bolig fremfor bruk av hospits og andre midlertidige botilbud.
- 9 mill. kroner til kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere barnefattigdom.

Det foreslås i alt bevilget 143,3 mill. kroner for 2007.

Post 70 Frivillig arbeid, kan overføres

Bevilgningen går til frivillige organisasjoner og private stiftelser som utfører arbeid for vanskeligstilte. Frivillige organisasjoner, foreninger og stiftelser fungerer som talerør for personer som lever i fattigdom og er sosialt ekskludert, er tjenesteleverandører og utfører et viktig likemanns-/selvhjelpsarbeid. Bevilgningen er i de senere år styrket for å styrke dialogen og samarbeidet med frivillige organisasjoner som et ledd i innsatsen mot fattigdom.

Tilskudd er i 2005 etter søknad tildelt Kirkens Bymisjon Oslo, Velferdsalliansen, Stiftelsen Rettferd for taperne, Frelsesarmeens Oslo slumstasjon, Robin Hood huset i Bergen og Vardeteateret. Velferdsalliansen, som er et samarbeidsnettverk av brukerorganisasjoner mv., vil i 2007 få et tilskudd på 1,5 mill. kroner til sitt arbeid for økonomisk og sosialt vanskeligstilte. Stiftelsen Rettferd for taperne vil i 2007 få et tilskudd på 3 mill. kroner. Tilskudd til Krigsbarnforbundet og Krigsbarnforbundet Lebensborn, som tidligere er tildelt over kap. 621, post 21, foreslås overført til denne posten.

Det ble i 2004 etablert et servicekontor for frivillige organisasjoner og selvhjelpsgrupper, «Batteriet», som et toårig prøveprosjekt. Formålet med servicekontoret er å være et landsdekkende ressurscenter for organisasjoner og selvhjelpsgrupper som arbeider mot fattigdom og sosial ekskludering, en møteplass hvor grupper og personer kan danne nettverk og få støtte til egenorganisering, råd og veiledning om organisasjonsutvikling mv. Servicekontoret er evaluert av Høgskolen i Oslo. Servicekontoret videreføres i 2007.

Det ble i 2005 bevilget 10 mill. kroner for å styrke og prøve ut ulike modeller for aktivisering og arbeidstrening av personer med marginal eller ingen tilknytning til arbeidsmarkedet i regi av frivillige organisasjoner. Målgruppen er personer som står svært langt fra arbeidsmarkedet, og som i mange henseender er sosialt ekskludert. Siktetmål

let vil for enkelte være rehabilitering, inkludering og økt livskvalitet, mens andre vil kunne nyttiggjøre seg mer arbeidsrettede tiltak. I 2005 ble det tildelt tilskudd til 19 ulike tiltak i regi av frivillige organisasjoner. De fleste tiltakene har en treårig prosjektperiode. Det er igangsatt evaluering av tiltaket. Tiltaket videreføres i 2007.

Budsjettforslag 2007

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). 81,9 mill. kroner ble derfor overført til Helse- og omsorgsdepartementets budsjett fra 2006.

I alt 3,114 mill. kroner foreslås overført fra kap. 621, post 21. Midlene går til tilskudd til Krigsbarnforbundet, Krigsbarnforbundet Lebensborn, Stiftelsen Rettferd for taperne, Velferdsalliansen og Fattighuset.

Det foreslås bevilget 21,8 mill. kroner for 2007.

Post 71 Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner m.v.

Bevilgningen går til følgende formål:

- Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner (108,9 mill. kroner)
- Tilskudd til likemannsarbeid (24,3 mill. kroner)
- Tilskudd til ferie- og velferdstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne i regi av frivillige organisasjoner (5,2 mill. kroner)

Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne sine muligheter til å drive interessepolitisk arbeid, og til å gi service til egne medlemmer i form av blant annet lokale velferdstiltak. 119 organisasjoner mottok tilskudd i 2006, mot 115 i 2005.

Dagens driftstilskuddsordning til organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne foreslås videreført.

Tilskudd til paraplysamarbeid

Formålet med tilskudd til paraplysamarbeid er å styrke Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) og Samarbeidsforumet Av Funksjonshemmedes Organisasjoner (SAFO) sine muligheter til å drive interessepolitisk arbeid og til å gi service til medlemsorganisasjonene.

FFO fikk i 2006 et tilskudd på 9,35 mill. kroner og SAFO fikk et tilskudd på 0,62 mill. kroner. FFO og SAFO får et forholdsmessig like stort tilskudd. Tilskuddene er basert på antall medlemmer i organisasjoner som er tilsluttet paraplyorganisasjonene.

I forbindelse med omleggingen av tilskuddsordningen i 2005 falt tilskudd til lokale ferie- og velferdstiltak bort. Disse midlene ble t.o.m. 2004 fordelt av fylkesmannsembetene. Fra 2005 ble midlene i stedet innlemmet i den generelle tilskuddsordningen til funksjonshemmedes organisasjoner. Som midlertidig ordning har FFO i 2005 og 2006 fått utbetalt henholdsvis kr 600 000 og kr 623 000 øremerket til lokale formål. Tilskuddet foreslås videreført med 650 000 kroner og fastsettes til 0,6 pst. av tilskuddet til organisasjonene.

Tilskudd til likemannsarbeid

Likemannsarbeidet skal blant annet etablere kontakt mellom personer som har erfaring med en funksjonsnedsettelse og personer som nylig har fått en funksjonsnedsettelse. Ordningen omfatter blant annet besøkstjeneste, selvhjelpsgrupper, støttegrupper under yrkesmessig attføring, og jobbsøkeklubber. Tilskuddsordningen skal støtte opp under organisasjoners arbeid med å utvikle gode servicetilbud til medlemmene.

Tilskuddet gis etter søknad fra organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne og fordeles av samme nemnd som blant annet fordeles midlene til organisasjoner for personer med nedsatt funksjonsevne. Det er utarbeidet retningslinjer for tildelingen, og organisasjonene har regnskaps- og rapporteringsplikt for disse midlene.

I 2006 er denne delen av bevilgningen på 17,56 mill. kroner, 5,85 mill. kroner er forbeholdt likemannsarbeid i forhold til yrkesrettet attføring og arbeid. 104 organisasjoner mottar likemannsmidler ordinært i 2006 og 32 mottar midler til likemannsarbeid i forhold til yrkesrettet attføring og arbeid.

Tilskudd til ferie- og velferdstilbud for personer med nedsatt funksjonsevne i regi av frivillige organisasjoner

Formålet med ordningen er å styrke frivillige organisasjoners mulighet til å gjennomføre gode velferds-, fritids- og ferietiltak for personer med nedsatt funksjonsevne. Dette tilskuddet gjør det mulig for frivillige organisasjoner å tilby slike tilbud til barn som har nedsatt funksjonsevne og deres familier, bl.a. sommerleire, helgekurs etc. Dette er viktige tilbud for å avlaste familiene og gi barna nye opplevelser og impulser.

I 2006 var bevilgningen på posten 5 mill. kroner. Det kom inn søknader fra 182 organisasjoner med samlet søknadsbeløp på ca. 18,6 mill. kroner. 174 organisasjoner ble innvilget tilskudd. Tiltakene består hovedsakelig av sosiale tilstelninger, idrettsarrangement, leire, kurs og feriereiser i inn- og utland.

Budsjettforslag 2007

Det foreslås bevilget 138,4 mill. kroner for 2007.

Post 74 Tilskudd til pensjonistenes organisasjoner m.v.

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke pensjonistorganisasjonenes mulighet til å drive interessepolitisk arbeid, og å gi service til medlemmene. Bevilgningen fordeles i dag som tilskudd til Norsk Pensjonistforbund, som fordeler midler til

andre landsdekkende pensjonistorganisasjoner etter en nøkkel som organisasjonene er blitt enige om. Fordelingsnøkkelen består av et grunntilskudd til hver organisasjon og et beløp pr. betalende medlem. Sosial- og helsedirektoratet følger bruk av midlene gjennom årsmelding, budsjett og regnskap. Departementet er i ferd med å gå gjennom tilskuddsordningen sammen med Sosial- og helsedirektoratet. Det foreslås ingen endring i ordningen for 2007. En eventuell endring vil kunne få virkning fra 2008.

Budsjettforslag 2007

I alt 138,4 mill. kroner foreslås overført til kap 621, ny post 71. Midlene går til tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner, tilskudd til likemannsarbeid og tilskudd til ferie og velferdstiltak for personer med nedsatt funksjonsevne.

Det foreslås bevilget 8,5 mill. kroner for 2007.

Kap. 622 Statens institutt for rusmiddelforskning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	32 289		
	Sum kap. 622	32 289		

Overført fra 2004 til 2005:

Post 01: 526 000 kroner

Post 01 Driftsutgifter

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narko-

tikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). Bevilgningen er derfor fra 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementet.

Kap. 3622 Statens institutt for rusmiddelforskning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Oppdragsinntekter	3 503		
16	Refusjon fødselspenger	616		
18	Refusjon sykepenger	392		
	Sum kap. 3622	4 511		

Post 02 Oppdragsinntekter

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inklude-

ringsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). Bevilgningen er derfor fra 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementet.

Kap. 623 Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter			7 300
	Sum kap. 623			7 300

Endringer fra 2006-2007: I St prp nr 66 (2005-2006) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer ble det omdisponert midler fra kap. 0621, Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet, post 21 Spesielle utgifter, til et eget kapittel 653, nå kapittel 623, Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne, post 01 Driftsutgifter.

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne (Dokumentasjonssenteret) som ble offisielt åpnet i april 2006. Det er et statlig forvaltningsorgan som administrativt er direkte underlagt Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Senteret har seks ansatte og ligger i Oslo.

- Utarbeide en årlig statusrapport om situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Gi rådgivning og veiledning i saker hvor det foreligger behov for kunnskap om situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne.

Hovedoppgaver:

- Etablere et samarbeid med sentrale institusjoner som samler inn kunnskap om forhold som har betydning for å kunne dokumentere situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne.
- Bidra til å forbedre den datainnsamling som skjer med offentlig støtte, foreslå og eventuelt igangsette innsamling av data på områder som er svakt dekket.
- Utvikle og ta i bruk verktøy for regelmessig å kunne dokumentere utviklingen i situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne innenfor de ulike sektorområder.
- Gi en vurdering av utviklingen i forhold til FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming.
- Gi en vurdering av utviklingen i forhold til land eller områder det er naturlig å sammenlikne seg med.
- Gjøre kunnskapen som samles inn lett tilgjengelig for offentlige instanser, beslutningstakere og andre som har behov og ønsker om informasjon.

Utfordringer 2007

Dokumentasjonen knyttet til levekår og andre forhold for personer med nedsatt funksjonsevne er for dårlig. Derfor ble Dokumentasjonssenteret opprettet. Hovedmålet med senteret er å samle inn kunnskap om forhold som har betydning for å kunne dokumentere situasjonen for personer med nedsatt funksjonsevne, og gjøre denne tilgjengelig for ulike aktører i samfunnet.

Dokumentasjonssenteret vil i 2007 bl.a. rette oppmerksomheten spesielt mot følgende temaer:

- Kartlegging av sektoransvarsprinsippet
- Oppfølging av FNs standardregler for mennesker med funksjonsnedsettelse i kommuner, fylkeskommuner og statsforvaltning
- Kjønn og funksjonshemming
- Universell utforming

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås bevilget 7,3 mill. kroner på posten for 2007.

Kap. 5527 Vinmonopolavgiften m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
72	Gebyr på statlige skjenkebevillinger	1 043		
73	Vinmonopolavgiften	18 406		
	Sum kap. 5527	19 449		

Post 72 Gebyr på statlige skjenkebevillinger og post 73 Vinmonopolavgiften

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inklude-

ringsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). Bevilgningene er derfor fra 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementet.

Kap. 5631 Aksjer i AS Vinmonopolet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
80	Statens overskuddsandel	52 692		
81	Utbytte	3		
	Sum kap. 5631	52 695		

Post 80 Statens overskuddsandel og post 81 Utbytte

Endringene i departementsstrukturen fra 1. januar 2006 innebar bl.a. at ansvaret for alkohol- og narkotikapolitikken ble overført fra Arbeids- og inklude-

ringsdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006) og Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006). Bevilgningene er derfor fra 2006 ført opp under Helse- og omsorgsdepartementet.

Programkategori 29.60 Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne mv.

Utgifter under programkategori 29.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6
	Sum kategori 29.60	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6

Utgifter under programkategori 29.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6
	Sum kategori 29.60	7 521 827	8 124 500	7 832 000	-3,6

Kap. 2661 Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Grunnstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 471 787	1 510 000	1 530 000
71	Hjelpestønad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 535 045	1 580 000	1 630 000
73	Hjelpemidler m.v. under arbeid og utdanning	142 389	179 500	117 000
74	Tilskudd til biler	730 440	785 000	695 000
75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	2 489 534	2 758 500	2 630 000
76	Bedring av funksjonsevnen, andre formål	76 056	91 500	95 000
77	Ortopediske hjelpemidler	665 380	755 000	700 000
78	Høreapparater	411 196	465 000	435 000
	Sum kap. 2661	7 521 827	8 124 500	7 832 000

Innledning

Kapitlet omhandler grunnstønad, hjelpestønad og hele hjelpemiddelområdet, dvs. stønad til alle typer hjelpemidler for personer med varig nedsatt funk-

sjonsevne i dagliglivet, i arbeid og utdanning. Det omfatter ulike tilpasninger og stønader på arbeidsplass, stønad til bil, ortopediske hjelpemidler, høreapparater og alle andre former for hjelpemidler.

Post 70 Grunnstønad, overslagsbevilgning

Formålet med grunnstønad er å gi økonomisk kompensasjon for visse ekstraavgifter på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Grunnstønad kan gis til ekstraavgifter til følgende formål:

- drift av tekniske hjelpemidler
- transport, herunder drift av brukerens bil
- hold av førerhund
- teksttelefon og i særlige tilfeller vanlig telefon
- bruk av proteser og støttebandasjer o.l.
- fordyret kosthold ved diett
- slitasje på klær og sengetøy

Stortinget fastsetter satsene for grunnstønad. Fra 1. januar 2006 er de årlige satsene for grunnstønad: Sats 1: 6 744 kroner, sats 2: 10 308 kroner, sats 3: 13

560 kroner, sats 4: 19 956 kroner, sats 5: 27 060 kroner og sats 6: 33 804 kroner.

Hovedtrekkene i regelverket

For å få rett til grunnstønad må personen ha varige, løpende ekstraavgifter på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Det er en forutsetning at størrelsen på ekstraavgiftene er minst like store som den satsen som blir gitt. Det gjelder ingen generell aldersgrense for grunnstønad, unntatt for grunnstønad til transport. Det gis ikke grunnstønad til transport hvis ekstrabehovet først oppstår etter fylte 70 år.

Resultatrapport

Antall grunnstønadmottakere

Antall grunnstønadmottakere etter alder og kjønn 2003, 2004 og 2005 pr. 31. desember

Alder	Antall kvinner			Endring, pst		Antall menn			Endring, pst	
	2003	2004	2005	2003-2004	2004-2005	2003	2004	2005	2003-2004	2004-2005
I alt	76 527	76 555	76 090	0,0	-0,6	57 225	57 177	56 925	-0,1	-0,4
0-17 år	6 959	6 842	6 632	-1,7	-3,1	10 495	10 380	10 230	-1,1	-1,4
18-66 år	47 814	48 227	48 213	0,9	0,0	35 065	35 304	35 341	0,7	0,1
67 år og eldre	21 754	21 486	21 245	-1,2	-1,1	11 665	11 493	11 354	-1,5	-1,2

Ved utgangen av 2005 mottok til sammen 133 015 personer grunnstønad. I perioden 2003 til 2004 var antallet stønadmottakere stabilt. Fra 2004 til 2005 ble antallet redusert med 0,5 pst.

Kvinneandelen blant stønadmottakerne ligger stabilt på 57 pst. De siste årene har ca. 40 pst. av grunnstønadmottakerne mottatt uførepensjon.

Antall grunnstønadmottakere etter alder og sats pr. 31. desember 2005

Alder	I alt	0-17 år	18-29 år	30-49 år	50-66 år	67-79 år	80 år og eldre
Antall i alt	133 015	16 862	10 662	32 836	40 056	23 377	9 222
Sats 1	72 057	10 026	5 132	15 611	20 308	14 154	6 826
Sats 2	11 799	1 797	964	2 882	3 645	1 920	591
Sats 3	25 245	1 219	1 340	7 020	9 740	4 791	1 135
Sats 4	20 029	3 338	2 677	5 993	5 224	2 173	624
Sats 5	2 755	336	374	912	812	280	41
Sats 6	1 130	146	175	418	327	59	5
Prosentvis endring 2004-2005	-0,5	-2,1	0,0	-1,1	0,9	-2,0	1,0
Sats 1	-2,7	-4,9	-3,7	-3,4	-0,6	-3,9	-0,7
Sats 2	0,2	0,2	-0,6	-0,8	1,3	-0,1	2,6
Sats 3	0,2	0,0	-4,0	-0,5	1,0	0,2	3,7

Alder	I alt	0-17 år	18-29 år	30-49 år	50-66 år	67-79 år	80 år og eldre
Sats 4	6,0	5,1	10,6	4,4	6,2	4,5	13,2
Sats 5	0,6	0,0	-0,8	-1,5	2,9	1,4	17,1
Sats 6	4,6	0,7	4,8	3,5	8,3	5,4	-16,7

Ved utgangen av 2005 var i alt 5 614 nye personer tilkjent grunnstønad sammenliknet med tilsvarende tidspunkt i 2004¹⁶. Av disse ble 63 pst. tilkjent satsene 1 eller 2. I alt 42 pst. av kvinnene og 31 pst. av mennene ble tildelt sats 3 eller høyere sats. Av de nye stønadsmottakerne i 2004 mottok 39 pst. av kvinnene og 32 pst. av mennene sats 3 eller høyere sats.

Om lag 54 pst. av grunnstønadsmottakerne mottok sats 1 ved utgangen av 2005. Dette var 2,7 pst. lavere enn året før. Den høyeste prosentvise økningen forekom blant mottakerne av sats 4, hvor antall stønadsmottakere økte med 6 pst.

Av grunnstønadsmottakerne registrert etter stønadsformål, er nær 40 pst. tilkjent stønad til dekning av ekstraavgifter til transport, mens nær en fjerdedel er tilkjent stønad på grunn av ekstraavgifter til slitasje på klær og sengetøy.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Dokumentasjon og kvalitet i saksbehandlingen

Arbeids- og velferdsetaten vil gjennomføre regelmessige undersøkelser av kvaliteten i saksbehandlingen. Tidligere undersøkelser har vist at kvaliteten i hovedsak er god, men at det fortsatt er utfordringer knyttet til innhenting av tilstrekkelig dokumentasjon og skjønnsutøvelse.

Løpende tiltak omfatter deltakelse i lokale og regionale nettverksmøter og systematisk tilbagemelding fra klage- og ankeenheterne på kvalitet i sakene.

For å oppnå raskere avgjørelser og sikre at brukers helhetssituasjon blir belyst fokuseres det på samtale med og veiledning av bruker. Bruker får tilbud om å bidra til dokumentasjonsinnhenting, for på den måten å bidra til kvalitetssikring og økt delaktighet i prosessen, samt raskere saksbehandling.

På bakgrunn av en rapport fra ECON analyse i 2005 har det i 2006 vært et økende fokus på revisjon av saker, avhengig av blant annet alder og

prognose til bruker. Dette arbeidet vil videreføres i 2007.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås at satsene, fra 1. januar 2007, justeres med 1,7 pst. og økes til:

- Sats 1: 6 864 kroner
- Sats 2: 10 488 kroner
- Sats 3: 13 788 kroner
- Sats 4: 20 292 kroner
- Sats 5: 27 516 kroner
- Sats 6: 34 380 kroner

Det foreslås bevilget 1 530 mill. kroner for 2007, jf. eget romertallsvedtak.

Post 71 Hjelpestønad, overslagsbevilgning

Formålet med hjelpestønad er å gi økonomisk kompensasjon for særskilt tilsyn eller pleie på grunn av varig sykdom, skade eller lyte. Rett til hjelpestønad til tilsyn og pleie forutsetter at det foreligger et privat pleieforhold.

Hovedtrekkene i regelverket

Det er et vilkår for rett til hjelpestønad at hjelpebehovet er så stort at det svarer til et økonomisk vederlag tilsvarende den fastsatte hjelpestønadsatsen. Det er ikke krav om at det må foreligge utgifter til leid hjelp, fordi det som oftest er familiemedlemmer som utfører pleien i hjemmet. Det forutsettes imidlertid at familiemedlemmer i samme husstand yter noe hjelp uten økonomisk kompensasjon.

For blinde og sterkt svaksynte gis det hjelpestønad uten noen nærmere individuell prøving. Det er ingen aldersgrense for hjelpestønad til særskilt tilsyn og pleie. Hjelpestønad til barn gis dersom de har et pleie- og omsorgsbehov utover det friske barn på samme alder har.

Stortinget fastsetter satsene for hjelpestønad. Ordinær hjelpestønad sats 1 er fra 1. januar 2006 12 108 kroner pr. år. Hjelpestønad til hjelp i huset opphørte for nye søkere fra 1. januar 1992. De som fortsatt mottar denne ytelsen får 11 256 kroner pr. år fra 1. januar 2006.

¹⁶ I følge tidligere Rikstrykdeverks offisielle statistikk var antallet tilganger i 2005 på 6 608 personer. Avviket skyldes at den offisielle statistikken inkluderer personer som går inn og ut av ordningen i løpet av samme kalenderår. Dette kan bl.a. skyldes dødsfall og midlertidige institusjonsopphold.

Forhøyet hjelpestønad til barn og unge

Forhøyet hjelpestønad kan gis til barn og unge under 18 år som har vesentlig større behov for tilsyn, pleie og annen hjelp enn det som dekkes av ordinær hjelpestønad, sats 1.

Hjelpebehovet må være så stort at det tilsvarer et økonomisk vederlag på størrelse med den fastsatte og forhøyde hjelpestønadssatsen. Det er et vilkår at stønaden gir barnet eller ungdommen bedre muligheter for å bli boende hjemme. Dette

innebærer ikke at brukeren må bo hjemme hele tiden. Dersom barnet eller ungdommen bor delvis hjemme og delvis i offentlig omsorgsbolig kan den forhøyede hjelpestønaden gis med lavere sats i den utstrekning det foreligger et privat pleieforhold.

Fra 1. januar 2006 er de årlige satsene for forhøyet hjelpestønad for sats 2: 24 216 kroner, for sats 3: 48 432 kroner og for sats 4: 72 648 kroner.

Resultatrapport**Antall hjelpestønadmottakere***Hjelpestønadmottakere etter alder og kjønn 2003, 2004 og 2005 pr. 31. desember*

Alder	Antall kvinner			Endring, pst		Antall menn			Endring, pst	
	2003	2004	2005	2003-2004	2004-2005	2003	2004	2005	2003-2004	2004-2005
I alt	51 198	49 172	48 059	-4,0	-2,3	38 334	37 956	38 633	-1,0	1,8
0-17 år	11 699	11 973	12 327	2,3	3,0	19 842	20 543	21 417	3,5	4,3
18-66 år	19 070	17 835	17 255	-6,5	-3,3	13 036	12 217	12 217	-6,3	0,0
67 år og eldre	20 429	19 364	18 477	-5,2	-4,6	5 456	5 196	4 999	-4,8	-3,8

Ved utgangen av 2005 mottok til sammen 86 692 personer hjelpestønad, hvorav 48 059 kvinner og 38 633 menn. Fra 2004 til 2005 ble antallet stønadmottakere redusert med 0,5 pst. Både kvinneandelen og andelen med uførepensjon blant mottakerne er stadig synkende. Kvinneandelen er

redusert fra omlag 60 pst. i 2000 til 55 pst. i 2005. Andelen hjelpestønadmottakere som også er mottakere av uførepensjon er redusert fra 32 pst. i 2000 til 28 pst. i 2005. Nedgangen har sammenheng med at andelen unge hjelpestønadmottakere øker.

Antall hjelpestønadmottakere etter alder og sats pr. 31. desember 2005

Alder	I alt	0-17 år	18-29 år	30-49 år	50-66 år	67-79 år	80 år og eldre
Antall i alt	86 692	33 744	6 392	9 026	14 054	12 785	10 691
Sats 0	23 617	-	15	2 171	7 615	7 393	6 423
Sats 1	43 417	14 155	6 377	6 832	6 405	5 381	4 267
Sats 2	12 807	12 738	-	23	34	11	1
Sats 3	4 936	4 936	-	-	-	-	-
Sats 4	1 915	1 915	-	-	-	-	-
Endring fra foregående år, pst	-0,5	3,8	4,1	-4,9	-2,6	-5,6	-2,9
Sats 0	-5,8	-	50,0	-14,2	-4,6	-7,0	-2,7
Sats 1	0,0	1,5	4,1	-1,5	0,0	-3,7	-3,2
Sats 2	7,5	7,6	-	-0,0	-8,1	10,0	-50,0
Sats 3	2,6	2,6	-	-	-	-	-
Sats 4	0,1	0,1	-	-	-	-	-

Ved utgangen av 2005 var 46 pst. av hjelpestønadmottakerne i aldersgruppen under 30 år. Det er i denne aldersgruppen antall stønadmottakere

øker. Veksten i denne aldersgruppen var 3 pst. blant kvinnene og 4,3 pst. blant mennene. For aldersgruppen over 30 år fortsetter nedgangen i

antallet stønadsmottakere. Reduksjonen er særlig markant blant de eldste kvinnene, hvorav 63 pst. mottar sats 0. Denne utviklingen bidrar til at andelen barn og unge med forhøyet hjelpestønad fortsetter å øke. Nær 23 pst. av hjelpestønadsmottakerne tilhører nå denne kategorien.

Ved utgangen av 2005 var i alt 7 031 nye personer tilkjent hjelpestønad sammenliknet med tilsvarende tidspunkt året før¹⁷. Dette var 294 flere enn tilgangen året før. Blant de nye stønadsmottakerne er det en overvekt av menn, særlig i alderen opp til 17 år.

Utfordringer og hovedprioriteringer

I følge tidligere kvalitetsundersøkelser er det en utfordring å nå målet om lik praksis på dette området, som er sterkt preget av skjønnsmessige vurderinger. Det er tidligere satt i verk en rekke tiltak for å legge til rette for mest mulig lik skjønnsutøvelse, og fylkene gjennomfører regelmessige kvalitetsundersøkelser for å følge opp dette.

En interdepartemental arbeidsgruppe skal utrede strategier og tiltak for å kombinere høy yrkesdeltakelse med omsorg for pleie- og omsorgstrengende familiemedlemmer. Arbeidsgruppen vil bl.a. vurdere en mulig sammenslåing av den kommunale omsorgslønningen med folketryg-

¹⁷ I følge tidligere Rikstrygdeverkets offisielle statistikk var antallet tilganger i 2005 på 8 291 personer. Avviket skyldes at den offisielle statistikken inkluderer personer som går inn og ut av ordningen i løpet av samme kalenderår. Dette kan bl.a. skyldes dødsfall og midlertidige institusjonsopphold.

dens ordninger med hjelpestønad og pleiepenger. Rapport fra arbeidsgruppen skal ferdigstilles innen 1. januar 2007.

Budsjettforslag 2007

Det foreslås at satsene, fra 1. januar 2007, justeres med 1,7 pst. og økes til:

- Sats 0: 11 448 kroner
- Sats 1: 12 312 kroner
- Sats 2: 24 624 kroner
- Sats 3: 49 248 kroner
- Sats 4: 73 872 kroner

Det foreslås bevilget 1 630 mill. kroner for 2007, jf. eget romertallsvedtak.

Post 73 Hjelpemidler mv. under arbeid eller utdanning

Hovedtrekkene i regelverket

For at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne få eller beholde høvelig arbeid eller gjennomføre utdanning eller arbeidstrening kan det gis stønad i form av hjelpemidler og andre tiltak.

Tilrettelegging i arbeids- og utdanningssituasjoner kan omfatte ulike virkemidler og tiltak. Arbeids- og velferdsetaten kan gi stønad til bl.a. hjelpemidler, ombygging av maskiner og tilrettelegging av det fysiske miljøet på arbeidsplassen, lese- og sekretærhjelp for blinde og svaksynte, tolkehjelp for hørselshemmede og tolke- og ledsagerhjelp til døvblinde.

Resultatrapport

Kostnadsutviklingen for de enkelte stønadene for perioden 2003-2005

	2003 mill. kroner	2004 mill. kroner	Prosentvis endring	2005 mill. kroner	Prosentvis endring
Hjelpemidler og tilrettelegging i arbeid	74,7	95,1	27,3	100,2	5,4
Tolkehjelp døve	30,9	27,3	11,7	32,8	20,17
Tolkehjelp døvblinde	1,6	1,8	12,5	1,5	-16,7
Lese- og sekretærhjelp	5,3	7,5	41,5	7,9	5,3

Det har vært økt fokus på å få personer med nedsatt funksjonsevne ut i arbeid, bl.a. gjennom delmål 2 i intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv. Dette har også medført økte utgifter på de fleste ordningene på dette området. Det økte fokuset på ordningene har medført at disse er blitt

bedre kjent og dermed blitt benyttet av flere. I 2006 har likevel utgiftene til hjelpemidler mv. i arbeid gått ned. Dette skyldes delvis korrigering av stønadspraksis, og delvis innføring av egenandel for hjelpemidler på arbeidsplass for selvstendig næringsdrivende.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Ordningen med tolkehjelp i arbeidslivet for hørselshemmede og døvblinde har som formål å styrke disse gruppenes mulighet for å beholde eller skaffe seg høvelig arbeid. Ordningen Tolk på arbeidsplass har vært en fast ordning siden 2001 (prosjekt siden 1999). Ordningen innebar at hørselshemmede og døvblinde kunne overføre sine individuelle rettigheter til arbeidsgiver som ansatte tolk som oppholdt seg på arbeidsplassen til brukerne. Lønnsutgiftene ble refundert av Arbeids- og velferdsetaten. Ordningen er evaluert. Det foreslås at ordningen blir endret fra 1. januar 2007 slik at den legges administrativt under hjelpemiddelsentralene. Hjelpemiddelsentralene overtar arbeidsgiveransvaret for tolkene som nå er ansatt i de forskjellige bedriftene. Tolkene skal fortsatt ha sin arbeidsplass på virksomhetene som har inngått avtale. De brukerne som i dag er med i ordningen skal fortsatt ha et like godt tilbud. Dette vil medføre en mer effektiv utnyttelse av ressursene, som vil innebære at Arbeids- og velferdsetaten kan styrke tilbudet, også for brukere/arbeidsplasser som pr. i dag ikke er med i ordningen. Arbeids- og velferdsetaten vil kunne gi et mer likeverdig tilbud uavhengig av om brukeren arbeider på en arbeidsplass som er med i ordningen eller ikke. Endringen vil ikke medføre merutgifter for folketrygden.

Det er gjennomført et prosjekt med billedtelefontolking på arbeidsplassen. Målet med ordningen er å skaffe tolkehjelp uten at tolken behøver å reise til arbeidsplassen. Dette vil bety bedret kommunikasjon for hørselshemmede i arbeidslivet, reduserte reiseutgifter og bedre utnyttelse av tolkekapasiteten. Tjenesten vil bli innført i løpet av 2006 og er regionalisert i 3 regioner hvorav hjelpemiddelsentralene i Akershus, Møre og Romsdal og Nordland administrerer tjenesten.

I de senere årene har det vært økt fokus på å tilrettelegge arbeidsplasser for å oppnå økt deltakelse i arbeidslivet for personer med nedsatt funksjonsevne. Det er gjennomført en rekke tiltak for å gjøre ordningen mer fleksibel. Blant annet er det innført et garantibevis fra 2005. Dette er et tilbud til alle med funksjonsnedsettelse som fyller de medisinske vilkårene i folketrygdloven § 10-5. Med et garantibevis vil hjelpemiddelsentralen raskt gi råd og veiledning om tilrettelegging av arbeidsplassen i samarbeid med lokal ansvarsperson i kommunen. Garantibeviset vil foreligge i kortformat høsten 2006.

I 2006 er det også fokus på arbeidsplassstilrettelegging som en del av arbeidet med å nå IA-avtalens tre delmål. Dette arbeidet vil videreføres i 2007. Det har i 2006 blitt gjennomført en kvalitets-

undersøkelse på området hjelpemidler/tiltak i arbeidslivet. Undersøkelsen viste at det var visse mangler i saksbehandlingen, særlig i forhold til god dokumentasjon i sakene, og noe ulik skjønnsutøvelse. Det er satt opp en handlingsplan for å følge opp de funn som ble gjort i undersøkelsen, og arbeidet med oppfølging av denne planen vil bli videreført i 2007.

Budsjettforslag 2007

Som følge av omleggingen av ordningen Tolk på arbeidsplass ved at ordningen legges administrativt under hjelpemiddelsentralene og at disse overtar arbeidsgiveransvaret for tolkene, foreslås 18 mill. kroner overført til kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter.

Det foreslås bevilget 117 mill. kroner for 2007.

Post 74 Tilskudd til biler

Stønad til bil er et viktig tiltak for at personer med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta i samfunnslivet på samme premisser som andre. Stønadmottakerne kan enten ha behov for vanlige biler eller ha behov for spesielt tilpassede biler.

Hovedtrekkene i regelverket

Formålet med ytelsen er å kompensere for utgifter bruker har på grunn av vanskeligheter med å benytte offentlig transport som følge av sykdom, skade eller lyte.

Stønad til anskaffelse eller gjenanskaffelse av bil kan gis der bruker på grunn av varige forflytningsvansker er avhengig av egen bil i forbindelse med transport til og fra arbeid, jf. folketrygdloven § 10-5 eller for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet, jf. folketrygdloven § 10-6. Det forutsettes at bruker har et reelt og omfattende transportbehov. Med virkning fra 1. april 2003 ble reglene for stønad til bil endret. Stønad til bil deles inn i to hovedkategorier: Gruppe 1 biler som er ordinære personbiler og gruppe 2 biler som er spesialtilpassede kassebiler. Vilårene for å få en gruppe 2 bil er at bruker er avhengig av rullestol som skal fraktes inn i bilen ved bruk av heis eller rampe.

Stønad til gruppe 1 biler gis i form av et økonomisk behovsprøvd tilskudd. I 2006 var tilskuddet på 135 400 kroner. Bruker kan selv velge bil, og har selv ansvaret for at bilen er hensiktsmessig og at den vil vare ut brukstiden som er 11 år.

Stønad til gruppe 2 biler gis i form av et rente- og avdragsfritt lån, der de første 150 000 kronene av bilprisen underlegges en økonomisk behovsprøving. Den delen av bilprisen som overstiger

150 000 kroner gis i sin helhet som et rente- og avdragsfritt lån. Det gis i utgangspunktet stønad til en gjenbruksbil. Dersom dette ikke er mulig, gis det stønad til en ny bil innenfor de bilmodellene Arbeids- og velferdsetaten har inngått avtale om.

Det gis tilskudd til spesialutstyr og tilpasning av biler uansett gruppe uten økonomisk behovsprøving, og det gis behovsprøvd stønad til kjøreopplæring.

Der bruker søker om gjenanskaffelse av bil er det en forutsetning for å få stønad uansett gruppe at bilen har vært brukt i 11 år dersom bilen er brukt for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet. Hvis bilen er brukt for å komme til og fra arbeid, attføring eller utdanning er vilkåret at bruker har hatt bilen i minst 8 år og at den har gått minst 150 000 kilometer.

Resultatrapport

Brukerundersøkelser viser at brukerne i hovedsak er fornøyde med og trygge på valg av bil og utstyr. De er relativt fornøyde med stønadens størrelse uavhengig av gruppe 1 eller gruppe 2. Gruppe 1 mottakerne er fornøyde med at de selv kan velge bil.

Utgiftene til stønad til bil var på 730,5 mill. kroner i 2005, mot 706,6 mill. kroner i 2004, dvs. en økning på 3,4 pst. Den gjennomsnittlige kostnaden pr. bil i gruppe 1 er redusert etter innføring av ny bilstønadsordning.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Brukerundersøkelsen som ble gjennomført på dette området i 2004/2005 la grunnlaget for en del oppfølgingspunkter som det arbeides med i 2006, blant annet når det gjelder bedring av informasjonen til brukerne. Dette arbeidet vil bli videreført i 2007.

Det er også utarbeidet en rutine for oppfølging av biler i gruppe 2 som følge av brukerundersøkelsen. 3 måneder etter at bilen er utlevert, blir brukerne kontaktet av hjelpemiddelsentralen for at de skal undersøke hvorvidt bil og tilpasninger fungerer godt. Denne ordningen vil bli fulgt opp videre i 2007.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås at tilskuddet til vanlige personbiler (gruppe 1) settes til 137 700 kroner.

Det foreslås bevilget 695 mill. kroner for 2007.

Post 75 Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler

Formålet med ytelsene er å gi stønad til hjelpemidler og andre tiltak for å bedre funksjonsevnen i dagliglivet for medlemmer av folketrygden pga. sykdom, skade eller lyte.

Hovedtrekkene i regelverket

Personer som på grunn av sykdom, skade eller lyte har vesentlig og varig innskrenket alminnelig funksjonsevne har rett til stønad i den utstrekning det anses nødvendig og hensiktsmessig for å bedre vedkommendes evne til å klare dagliglivets gjøremål eller for at vedkommende kan motta pleie i hjemmet (jf. folketrygdloven § 10-6).

Folketrygden kan bl.a. gi stønad til:

- Hjelpemidler til bruk i dagliglivet, barnehagen, grunnskolen, den videregående skole og i lærlingeordninger
- Utstyr til trening, stimulering og aktivisering av barn og unge under 26 år

Arbeids- og velferdsetaten har finansieringsansvaret for skolehjelpemidler som skal kompensere for brukernes nedsatte funksjonsevne. Det gis ikke stønad til læremidler, herunder pedagogisk programvare. Til personer under 26 år kan det gis stønad til hjelpemidler til trening, stimulering og aktivisering for å opprettholde eller bedre funksjonsevnen. Slik stønad kan også gis til spesial- eller ekstraputstyr i forbindelse med leke- og sportsaktiviteter.

Det ytes ikke stønad til vanlig sports- og konkurranseutstyr eller til hjelpemidler i hjemmet (hvite- og brunevarer og alminnelig kjøkkenutstyr) som vanligvis også brukes av personer som ikke har nedsatt funksjonsevne. Taket for stønad til standard datautstyr er 7 500 kroner for stasjonært utstyr og 9 000 kroner for bærbart utstyr.

Resultatrapport

Utgiftene til hjelpemidler gikk i 2005 ned med 1,3 pst. nominelt i forhold til 2004.

Utgifter til hjelpemidler i løpende og faste 2005-kroner (mill. kroner) og kroner pr. innbygger, 2003-2005

	2003	2004	2005
Utgifter i løpende kroner	2 407	2 523	2 489
Utgifter i faste 2005 kroner ¹	2 456	2 563	2 489
Utgifter pr. innbygger, løpende kroner	529	548	537

¹ Beløpene er omregnet til faste kroner med hjelp av konsumprisindeksen.

Utgiftene til elektrisk rullestol har hatt en sterk vekst, som delvis skyldes økt innvilgelse av terenggående rullestoler. Personer med nedsatt funksjonsevne ønsker i større grad å være mobile og delta på lik linje med den øvrige befolkningen i arbeid og dagligliv.

Flere hjelpemiddelgrupper, spesielt manuell og elektrisk rullestol og hjelpemidler for telefon og lydforsterkning, viser en sterk økning. Samtidig har utgiftene til reservedeler gått ned. Det har sammenheng med omlegging av rutinene ved hjelpemiddelsentralene, som gradvis fører utgiftene til reservedeler sammen med hovedhjelpemidlet. Den sterke økningen er derfor ikke reell.

Noen av de større hjelpemiddelgruppene har følgende utgiftsutvikling fra 2003 til 2005

	2003 mill. kroner	2004 mill. kroner	Prosentvis endring	2005 mill. kroner	Prosentvis endring
Manuell rullestol	171,2	181,5	2,4	232,6	28,2
Elektrisk rullestol	332,7	393,7	18,3	454,9	15,5
Hjelpemidler til boligtilpasning	396,3	406,0	2,4	405,3	-0,1
Datautstyr	242,5	235,2	-3,0	218,5	-7,1
Telefon, lydforsterkning	190,2	206,0	8,3	230,5	11,9
Reservedeler	370,2	375,5	1,4	183,5	-51,3

Hjelpemiddelsentralene gjennomførte over 550 ulike kurs og opplæringstiltak overfor kommunene i 2005, noe som bedret tilgjengeligheten til hjelpemidler. Det er arbeidet systematisk med å utvikle prisforhandlingsområdet for hjelpemidler de senere år. Den innhentes anbud for 80 pst. av utgiftene. De resterende 20 pst. av utgiftene gjelder i hovedsak rimeligere hjelpemidler. Disse representerer i antall om lag 50 pst. av hjelpemidlene. Det har vært oppnådd en prisreduksjon på mellom 15 og 20 pst. gjennom anbudene.

For 2005 er det rapportert på følgende resultatindikatorer:

- Ventetid på hjelpemidler
- Andel barn, andel i yrkesaktiv alder og andel over 70 år som får hjelpemidler
- Antall klagesaker

Ventetid på hjelpemidler

For vel 85 pst. av hjelpemiddelsakene foreligger vedtak i løpet av en måned.

I 2005 ble 80 pst. av hjelpemiddelsakene som gjaldt lagervare levert innen to uker, og 71 pst. av hjelpemiddelsakene som gjaldt varer som må anskaffes ble levert innen 5 uker. Målet for begge kategoriene er 80 pst. Resultatene er noe svakere

enn i 2004, noe som skyldes arbeidet med å innføre nytt datasystem ved hjelpemiddelsentralene i 2005.

Fordeling av hjelpemidler på aldersgrupper

I løpet av 2005 var det 152 840 betjente brukere ved hjelpemiddelsentralene, en nedgang på 4,2 pst. fra året før. Rundt 62 pst. av brukerne er over 70 år. Kommunene satser i stor grad på hjemmebasert omsorg i egne boliger framfor institusjoner, og behovet for hjelpemidler blir derfor større. En økning på dette området vil samtidig kunne bidra til lavere utgifter til institusjonsbasert pleie og omsorg. I underkant av 9 pst. av brukerne er barn under 18 år. Andel brukere i yrkesaktiv alder er noe i underkant av 30 pst.

Antall klagesaker

Det er i 2005 registrert 1 693 klagesaker mot 1 670 i 2004.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Utgiftene på hjelpemiddelområdet forventes å øke moderat i 2007. Det kan ventes en viss økning i antall brukere. Nye og bedre hjelpemidler gjør det

vanskelig å øke gjenbruksandelen av eksisterende hjelpemidler. Det vil fortløpende bli vurdert hvilke hjelpemidler som er vanlige også for personer som ikke har nedsatt funksjonsevne, og som det derfor ikke bør gis stønad til.

Barn og unge med nedsatt funksjonsevne og deres nærmeste familie er en viktig målgruppe. Et tett samarbeid med kommune, skole og helsevesen er viktig for at disse brukerne skal oppleve offentlige tjenester som koordinerte og helhetlige. Arbeids- og velferdsetaten fortsetter i 2007 sitt arbeid med fokus på barn og hjelpemidler.

Hjelpemiddelsentralene har tatt i bruk et nytt datasystem, som blant annet legger bedre til rette for samhandling på tvers av fylkesgrensene. Det innebærer for eksempel at gjenbruk på tvers av fylkesgrensene blir lettere fordi alle hjelpemiddelsentralene får tilgang til oversikter over lagerbeholdningen i alle hjelpemiddelsentralene.

Rikstrygdeverket har i prosjektperioden i 2005 og 2006 hatt mulighet til å bruke folketrygdens midler mer fleksibelt på ett hjelpemiddelområde. Det har vært mulig å betale tilskudd til tilrettelegging av boligen i stedet for trappeheis og løfteplattform. Forutsetningen for å få utbetalt tilskuddet var blant annet at personen fylte vilkårene i folketrygdloven for tilståelse av trappeheis og/eller løfteplattform og at tilskuddet ikke oversteg hjelpemiddelets kostnad. Ordningen medførte lavere kostnad for folketrygden fordi utgifter til installering, vedlikehold m.v. av trappeheis og/eller løfteplattform ble unngått. Statskonsult har i 2006 evaluert ordningen, og de anbefaler at ordningen videreføres og gjøres gjeldende for hele landet. Dette vil bli vurdert.

Budsjettforslag 2007

I Budsjett-innst. S. nr. 15 (2005-2006) ber Stortinget Regjeringen å foreta en bredere gjennomgang av andre kriterier enn alder, herunder organisering av gjenbruk av utstyr, når det gjelder innvilgelse av hjelpemidler til trening, stimulering og aktivisering. Daværende Rikstrygdeverket har vurdert dette og kommet med to alternativer. En mulighet er å innføre strengere kriterier for å innvilge hjelpemidler på dette området, og dermed fjerne aldersgrensen. Regjeringen anbefaler ikke dette alternativet da en innskjerping av reglene på ett område nødvendigvis vil måtte føre til innskjerping også på andre områder, og etter Regjeringens oppfatning følger dagens praksis intensjonen i loven. Et annet alternativ er at denne typen hjelpemidler kun innvilges til personer med bestemte typer diagnose. Dette ville være brudd på den positive utviklingen i retning av å legge mer vekt på

funksjonsvurdering enn diagnose, og anbefales derfor ikke av Regjeringen. Bestemmelsene for gjenbruk er de samme som for andre hjelpemidler. Det gjenbrukbare utstyret utleveres til de stønadsberettigede, og det eksisterer ikke utstyr som eventuelt kunne gis til ikke-stønadsberettigede.

I Budsjett. innst. S. nr. 15 (2005-2006) ber Stortinget Regjeringen gjennomgå de innstrammingene som ble gjort i tildelingen av trykkavlastende madrasser i statsbudsjettet for 2006. Stortinget mener denne innstammingen kan virke uheldig og mener endringene bør gjennomgås for å unngå at disse får uheldige virkninger. Det er foretatt en endring slik at personer i terminalfasen som har behov for trykkavlastende madrass på grunn av smertelindring skal innvilges dette. Ytterligere endringer vil ikke kunne gjennomføres uten mer-utgifter.

I Budsjett. innst. S. nr. 15 (2005-2006) ber Stortinget Regjeringen vurdere om det er behov for ordninger for å sikre at personer med store lese- og skrivevansker får mulighet til å tilegne seg nødvendig informasjon gjennom en lese- og sekretærordning tilsvarende den som eksisterer for blinde og svaksynte. Regjeringen finner at denne gruppens behov i de aller fleste tilfeller dekkes av retten til innvilgelse av standard datautstyr, retteprogrammer, skanner og syntetisk tale, som er mer kostnadseffektive tiltak.

Flere grupper av personer med nedsatt funksjonsevne har lite tilgang til litteratur, både under utdanning og i arbeidslivet. Det pågår et interdepartementalt samarbeid for å utrede og kostnadsberegne en utvidelse av tilgang til litteratur og informasjon for personer med nedsatt funksjonsevne.

I Dok nr. 8:62 (2005-2006) foreslås det at bensindrevne rullestoler som kun er til utendørsbruk kan tillates på lik linje med batteridrevne rullestoler. I Innst. S. nr. 192 (2005-2006) refereres det til brev fra samferdselsministeren der det uttales at man vil fremme en akseptabel løsning for denne aktuelle gruppen. Den bensindrevne rullestolen «Terrengen» skal ifølge EØS-regelverket registreres som motorsykkel. Dette innebærer at det må betales registreringsavgift og årsavgift. Departementet arbeider nå med denne problemstillingen.

Det foreslås bevilget 2 630 mill. kroner i 2007.

Post 76 Bedring av funksjonsevnen, andre formål

Hovedtrekkene i regelverket

Denne posten omfatter stønad til:

- Grunnmønster til søm av klær
- Stønad til førerhund

- Stønad til tolkehjelp for hørselshemmede
- Stønad til tolke- og ledsagerhjelp for døvblinde
- Tilpasningskurs for blinde og svaksynte, døvblinde, døve og sterkt hørselshemmede
- Stønad til lese- og sekretærhjelp for blinde og svaksynte
- Opphold på folkehøyskole for selvstendigjøring til å klare dagliglivets gjøremål

Det kan ytes stønad til opplæring ved tilpasningskurs som er godkjent av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Formålet med opplæringen er å bedre funksjonsevnen i dagliglivet.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet godkjenner tilpasningskurs for døvblinde på Eikholt senter for døvblinde, for døve og sterkt tunghørte på Ål folkehøyskole, for blinde og svaksynte på

Evenes kurs- og konferansesenter, Hurdalsenteret og Solvik kurs- og aktivitetssenter. I 2004 og 2005 er det gjennomført en prøveordning med tilpasningskurs for døvblitte og sterkt tunghørtblitte på Briskeby Hørselhemmedes landsforenings skole og kompetansesenter (ReSonareprosjektet) innenfor en ramme på henholdsvis 650 000 og 700 000 kroner. Prosjektet er videreført som en overgangsordning i 2006, og vil også bli det i 2007. Den årlige rammen er på 700 000 kroner.

Resultatrapport

Totalt var utgiftene 76,3 mill. kroner i 2005, som var en økning på 17,2 pst. fra 2004. Det meste av utgiftene er knyttet til førerhunder, tolkehjelp og tilpasningskurs.

Kostnadsutviklingen for de enkelte stønadene for perioden 2003-2005

	2003 mill. kroner	2004 mill. kroner	Prosentvis endring	2005 mill. kroner	Prosentvis endring
I alt	54,2	65,1	20,1	76,3	17,2
Tilpasningskurs og folkehøgskole	16,7	20,1	20,4	27,0	34,3
Tolkehjelp for døve	7,3	10,1	38,4	9,9	-2,0
Tolkehjelp for døvblinde	12,6	14,5	15,10	14,8	2,1
Førerhund	14,2	16,2	14,1	17,1	5,61
Lese- og sekretærhjelp	1,7	2,1	23,5	2,9	20,8
Andre formål ¹	1,7	2,1	23,5	4,6	119,1

¹ Dette gjelder grunnmønster til søm av klær og reise- og oppholdsutgifter.

Det er gjennomført fagutviklingsprogram på tolkeområdet. Økt fokus på dette området er en medvirkende årsak til økningen i utgiftene.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Det er flere instanser som i dag gir tilbud om tilpasningskurs for døvblinde, døve og sterkt tunghørte. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil gjennomgå ordningen med sikte på å klarlegge kvaliteten av tilbudene og vurdere finansieringen av tilpasningskursene.

Budsjettforslag for 2007

I Budsjett-Innst. S. nr. 15 (2005-2006) ber Stortinget Regjeringen vurdere behovet for utdanning av flere tegn- og skrivetolker. Utdanning av døvetolker tilbys i dag som et 3-årig bachelorstudium i tegnspråk ved høyskolene i Bergen og Sør-Trønde-

lag og ved Universitet i Oslo. Antall søkere til studiet har gått ned i perioden 2004-2006, slik at det snarere er rekrutteringstiltak enn flere studieplasser som trengs for å øke tilgangen på døvetolker. Rammeplan for 2-årig døvetolkutdanning ble opphevet 20. desember 2005 for å åpne for bachelorstatus for faget og for videre fagutvikling.

I 2006 ble det igangsatt et ettårig prosjekt ledet av Arbeids- og velferdsdirektoratet for å prøve ut modeller som vil gi framtidig best mulig, og økonomisk forsvarlig, modell for akuttberedskap for tolketjenesten. Målet er en best mulig samordning av tjenester fra Arbeids- og velferdsetaten, brannvesenet, politiet og ambulansetjenesten i forhold til akuttbehov for hjelp. Åpning av prosjektet for brukerne var 1. juli 2006, og prosjektperioden er derfor utvidet til og med 30. juni 2007. Dette medfører ikke merutgifter.

Det foreslås bevilget 95 mill. kroner for 2007.

Post 77 Ortopediske hjelpemidler

Formålet med ytelsen er at medlemmer av folketrygden som har varige og vesentlige funksjonsforstyrrelser i støtte- og bevegelsesorganene, skal få stønad til anskaffelse, fornyelse og vedlikehold av nødvendig og hensiktsmessig protese eller ortose, ortopedisk fottøy, øyeprotoser, brystprotoser og parykker m.m.

Hovedtrekkene i regelverket

Utgiftene til ortopediske hjelpemidler, brystprotese, øyeprotese, ansiktsdefektprotese og parykk dekkes med hjemmel i folketrygdloven § 10-7. Ortopediske hjelpemidler omfatter protoser, ortoser og ortopedisk fottøy. Ortoser er betegnelsen på produktgrupper som støtteskiner, støttekorsetter og fotsenger. For ortopediske hjelpemidler er hovedregelen at den legen som rekvirerer hjelpemidlet skal ha relevant spesialistgodkjenning.

Ved kjøp av spesialsydd ortopedisk fottøy er det en egenbetaling på 600 kroner pr. par. For barn under 10 år er egenbetalingen 350 kroner pr. par. Ved kjøp av fabrikkmessig framstilt ortopedisk fottøy ble det i 2006 gitt et stønadsbeløp på 1 354 kroner. For fotsenger er egenbetalingen 200 kroner pr.

enhet (400 kroner pr. par). Utgifter til nødvendig vedlikehold av ortopediske hjelpemidler dekkes fullt ut.

Arbeids- og velferdsetaten yter bare godtgjørelse for ortopediske hjelpemidler som er levert av ortopediske verksteder som etaten har inngått leverings- og prisavtaler med.

Det ytes full godtgjørelse for utgifter til brystprotese, ansiktsdefektprotese og øyeprotese.

Det ytes godtgjørelse for utgifter til anskaffelse og gjenanskaffelse av parykk eller hodeplagg i stedet for parykk til den som på grunn av sykdom eller behandling for sykdom helt eller delvis har mistet håret. Likeledes gis det støtte til brystprotoser og parykker for medlemmer som har fått tilsagn fra sykehus til kjønnsskifteoperasjon. Maksimal stønad til parykk ble for 2006 fastsatt til 4 730 kroner.

Resultatrapport

Utgiftene til ortopediske hjelpemidler var i 2005 på 665,4 mill. kroner, dvs. en økning på 3,3 pst. fra 2004 til 2005. Over en periode på fem år (2001–2005) har det vært en utgiftsvekst på alle produktgrupper, unntatt fottøy.

Kostnadsutviklingen for de enkelte stønadene for perioden 2003–2005

	2003 mill. kroner	2004 mill. kroner	Prosentvis endring	2005 mill. kroner	Prosentvis endring
I alt	563,9	644,1	14,2	665,4	3,3
Protoser	175,5	193,1	10,0	206,9	7,1
Ortoser, fotseng	184,7	218,9	18,5	226,8	3,6
Skotøy	153,3	171,8	12,1	167,2	-2,7
Brystprotoser	21,6	23,3	7,9	25,3	8,6
Parykk	28,4	32,4	14,1	35,1	8,3
Andre stønader ¹	7,0	7,4	5,7	7,9	6,8
Avregning	-6,5	-2,8	-56,9	-3,8	35,7

¹ Dette omfatter øyeprotoser og ansiktsdefektprotoser og andre ortopediske hjelpemidler

Utgiftsveksten henger først og fremst sammen med brukerbehov (antall produserte hjelpemidler) og materialkostnader. Over tid er det observert en økning i den generelle produksjonen av ortopediske hjelpemidler. Data for materialkostnadene viser også en sterk generell vekst grunnet bruk av nye typer materialer. Splittes veksten opp, observeres en sterk vekst for ortoser og protoser, men for fottøy har nivået på materialkostnadene avtatt.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Økt tilbud av høyteknologiprodukter og hjelpemidler med særlig høy kosmetisk kvalitet, og grensetrekkingen mot behandlingshjelpemidler, utgjør en økende utfordring for Arbeids- og velferdsetaten mht. å avgjøre hvilke hjelpemidler som er nødvendige og hensiktsmessige.

Budsjettforslag for 2007

Stønad til fabrikkmessig framstilt ortopedisk fottøy foreslås økt til 1 377 kroner. Stønad til parykk foreslås økt til 4 810 kroner.

Det foreslås bevilget 700 mill. kroner for 2007.

Post 78 Høreapparater

Formålet med ytelsen er å yte stønad til høreapparat til personer som har et hørselstap av et slikt omfang at høreapparat er av vesentlig betydning for hørselsfunksjonen. Til tinnitusrammede kan det gis stønad til tinnitusmaskerere.

Hovedtrekk i regelverket

Det gis stønad til anskaffelse av høreapparat til en person som har et hørselstap av et slikt omfang at høreapparat er av vesentlig betydning for hørselsfunksjonen. Arbeids- og velferdsetaten dekker også nødvendige utgifter til reparasjon av høreapparater og tinnitusmaskerere som det er gitt stønad til. For barn og ungdom under 18 år dekkes også utgifter til service. Reservehøreapparat kan gis til barn under 18 år og til voksne, dersom det er nødvendig for å skaffe seg eller beholde høvelig arbeid.

For analoge høreapparater ble det for 2006 fastsatt en prisgrense på 3 535 kroner for apparat uten propp og 3 845 kroner for apparat med propp. Det kan gjøres unntak fra prisgrensen når det av medisinske grunner er behov for et dyrere apparat.

Prisgrensen på digitale høreapparater ble for 2006 satt til 5 615 kroner. Prisgrensen kan ikke fravikes unntatt for medlem av folketrygden under 18 år og ved godkjent yrkesskade. Tinnitusrammede kunne i 2006 få opptil 3 225 kroner i stønad til tinnitusmaskerere. Det kan gjøres unntak når det av medisinske grunner er behov for et dyrere apparat.

Stønad til høreapparat og tinnitusmaskerere kan bare gis når apparatene er levert fra leverandør som Arbeids- og velferdsetaten har inngått leverings- og prisavtale med.

Resultatrapport

Utgiftene til høreapparater var i 2005 på 411,2 mill. kroner, som var en økning på 5,7 pst. fra 2004. I 2005 ble det innkjøpt 60 578 høreapparater gjennom folketrygden, mot 56 113 i 2004. Dette forklarer i hovedsak økningen i totalkostnadene. Det har også vært en økning i reparasjonskostnadene. Tinnitusmaskerere representerte en kostnad på ca. 5 mill. kroner i 2005.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag å nedsette en arbeidsgruppe med en bredt sammensatt referansegruppe som skal komme med konkrete anbefalinger og forslag til løsninger/tiltak som skal sikre en god formidling og oppfølging av høreapparater og hørselstekniske hjelpemidler i et helhetlig rehabiliterings- og livsløpsperspektiv. Sosial- og helsedirektoratet leder arbeidsgruppen, og har ansvar for å legge fram en rapport innen 1. mars 2007. Det er i 2006 satt i gang tiltak for å bedre samarbeidet mellom hjelpemiddelsentralene, de regionale helseforetakene og kommunene for å sikre brukerne bedre formidling og oppfølging.

Budsjettforslag 2007

Det foreslås at prisgrensene for analoge høreapparater justeres til henholdsvis 3 595 og 3 910 kroner, og at prisgrensen for digitale høreapparater justeres til 5 710 kroner. Stønad til tinnitusmaskerere foreslås prisjustert til 3 280 kroner.

Det foreslås bevilget 435 mill. kroner for 2007.

Resultatområde 6 Integrering og mangfold

Strategiske mål

Regjeringen vil føre en politikk som er forankret i et levende folkestyre og et sosialt og samfunnskritisk engasjement. Politikken skal være basert på humanistiske verdier og internasjonale menneskerettigheter. Alle skal ha de samme rettigheter, plikter og muligheter uavhengig av etnisk bakgrunn, kjønn, religion, seksuell orientering eller funksjonsdyktighet. Regjeringen vil tydelig formidle at alle innbyggere plikter å delta aktivt og slutte opp om lover og samfunnets grunnverdier. Minoritetenes syn vil komme til uttrykk i utvikling av politikken gjennom deltakelse på ulike samfunnsområder.

Regjeringen bygger sitt arbeid på ideen om at alle mennesker er født frie, unike og ukrenkelige. Regjeringen vil bekjempe alle former for diskriminering, undertrykking, intoleranse og rasisme og føre en politikk som fremmer likestilling. Alle skal ha like muligheter til å utvikle seg og utnytte sine evner, også de som trenger ekstra hjelp fra fellesskapet for å ha samme muligheter som andre.

Gjennom økt innvandring har befolkningssammensetningen endret seg mye i løpet av kort tid. I 1970 var 1,5 pst. av befolkningen innvandrere, i 2006 var andelen 8,3 pst. Sammensetningen av innvandringen har endret seg i samme periode. Innvandring fra land utenfor Europa, Amerika og Oseania har økt mest. Familieinnvandring og økt behov for arbeidskraft gjør at andelen innvandrere i befolkningen vil fortsette å øke. Dette stiller store krav til tilrettelegging av tjenester for en mer mangfoldig befolkning og til innsats for å sikre oppslutning om samfunnets grunnverdier.

På integrerings- og mangfoldsområdet omfatter dette målrettet kvalifisering for nyankomne flyktninger, tilrettelegging og opplæring for et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse og en helhetlig politikk for inkludering gjennom samordning av sektorene. Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og Handlingsplan mot fattigdom vil være regjeringens viktigste redskap for å nå de strategiske målene på dette området.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvar for iverksettelse av integrerings- og inkluderingspolitikken i forhold til innvandrerbefolkningen, introduksjonsloven, diskrimineringsloven og statsborgerloven. Departementet skal sørge for at politikken på området blir iverksatt gjennom de utøvende organer, og at gjeldende lovverk blir fulgt. Departementet har videre et ansvar for å sikre sammenheng mellom migrasjonspolitikken, jf. resultatområde 10, og integrerings- og inkluderingspolitikken.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for at integrerings- og inkluderingspolitikken, som flere departementer har sin del av ansvaret for, blir ivarettatt og er godt samordnet. Viktige oppgaver som gjelder helse, utdanning, bolig og barnehager hører inn under ansvarsområdene til andre departementer.

For å kunne nå målene for integrerings- og inkluderingspolitikken, må ansvarsfordelingen mellom ulike deler av forvaltningen være klar og formålstjenlig. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), som ble opprettet den 1. januar 2006, skal iverksette integrerings- og inkluderingspolitikken på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde. Direktoratet skal gi faglige råd i forbindelse med utviklingen av tiltak og regelverk. IMDi skal være et kompetansesenter for ansvarlige sektormyndigheter og skal bistå disse med råd og veiledning.

Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) er et rådgivende organ som kan drøfte alle prinsipielle sider ved norsk flyktning-, innvandrings-, integrerings- og inkluderingspolitikk. I tillegg er det et forum for kontakt og dialog mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene. Nytt utvalg ble oppnevnt for perioden 2006–2009.

Fra 1. januar 2007 vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet overta totalansvaret for opplæringen i norsk og samfunnsfag for voksne innvandrere. Midler til utvikling av kompetanse, metoder og ressurser til opplæringen vil bli stilt til disposisjon til prosjekter som gjennomføres av Nasjonalt senter for læring i arbeidslivet, Vox.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Sammen med budsjettet legger regjeringen fram en handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Handlingsplanen skal bidra til at innvandrere raskest mulig kan bidra med sine ressurser i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Regjeringen vil forhindre at det utvikler seg et klassesdelt samfunn hvor personer med innvandrerbakgrunn har dårligere levekår og lavere samfunnsdeltakelse enn befolkningen for øvrig. Arbeid er nøkkelen til inkludering og deltakelse. Derfor er arbeid et sentralt innsatsområde i handlingsplanen. Regjeringen er opptatt av å få flere personer med innvandrerbakgrunn i jobb. Handlingsplanen har også tiltak knyttet til oppvekst, utdanning og språk, likestilling og deltakelse. Innsatsen mot rasisme og diskriminering går igjen gjennom hele planen. Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet som koordinerer innsatsen, men flere departementer har tiltak i planen. Handlingsplanen har en totalverdi på 400 mill. kroner hvorav nye tiltak utgjør 306,1 mill. kroner. Innenfor rammen av denne handlingsplanen vil regjeringen gjennomføre tiltak i Groruddalen i Oslo.

Regjeringen legger også frem en handlingsplan mot fattigdom i tilknytning til St.prp. nr. 1 (2006-2007). Tiltakene i de to handlingsplanene må sees i sammenheng. Innvandrerbefolkningen er overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt, og mange av tiltakene i Handlingsplan mot fattigdom vil få betydning for denne gruppen. Totalt fremmer regjeringen satsinger for 1,016 mrd. kroner i de to handlingsplanene. Handlingsplanene legges frem som egne vedlegg til denne proposisjonen.

I oppfølgingen av den strategiske målsettingen i integrerings- og mangfoldsarbeidet, jf. over, vil Handlingsplanen for integrering og inkludering være det viktigste redskapet. Regjeringen vil særlig legge vekt på disse tiltakene på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område i 2007:

- Styrke den arbeidsrettede satsingen for nyankomne innvandrere som deltar i introduksjonsprogram
- Gjeninnføre norskopplæring for asylsøkere som venter på å få behandlet sin søknad
- Utvide forsøket med gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer i områder med en høy andel innvandrere
- Øke integreringstilskuddet
- Gjennomføre ny statsborgerlov og seremoni for nye statsborgere
- Styrke tilskudd til frivillige organisasjoner og virksomheter

Regjeringen legger opp til en bred innsats for å få flere innvandrere i arbeid. Disse tiltakene er omtalt under resultatområde 2.

En aktiv integrerings- og inkluderingspolitikk skal sikre at innvandrere får de samme mulighetene til å bidra og delta i samfunns- og arbeidslivet som befolkningen for øvrig. Norsk kunnskaper er en forutsetning for at innvandrere skal kunne delta i samfunnet på en likeverdig måte. Derfor er gjennomført opplæring i norsk og samfunnskunnskap et vilkår for bosettingstillatelse og for norsk statsborgerskap. Introduksjonsordningen, med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, skal følges nøye og videreutvikles. Det er et mål at deltakerne gjennomfører hele programmet. Språkkartlegging av førskolebarn er viktig for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart. Videre vil regjeringen utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer i områder med en høy andel innvandrere. Gratis kjernetid vil i kombinasjon med målrettet oppfølging og kontakt med de foresatte bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen. Tiltaket har også som formål å øke forståelsen hos foreldre for viktigheten av språk, så vel som deltakelse i sosiale aktiviteter.

Offentlige tjenester skal gi likeverdige tilbud til alle brukere, uansett bakgrunn. Regjeringen vil bygge opp under fellesskap og samhold rundt sentrale verdier, men samtidig skal det være rom for variasjon når det gjelder levestet.

Målstruktur*Mål for resultatområde 6 Integrering og mangfold*

Hovedmål	Delmål
1. Etablering og målrettet kvalifisering for nyankomne flyktninger og innvandrere	1.1 Rask og god bosetting av flyktninger som får opphold i Norge i områder med mulighet for arbeid og utdanning 1.2 Rask overgang til arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram 1.3 God opplæring i norsk og samfunnskunnskap til voksne innvandrere
2. Et inkluderende samfunn som sikrer alle like muligheter til deltakelse	2.1 Arbeide for oppslutning om grunnleggende rettigheter, plikter og verdier 2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme 2.3 Sikre likeverdige offentlige tjenester som tar hensyn til brukernes bakgrunn 2.4 Styrket dialog med frivillige organisasjoner og religiøse miljøer 2.5 Økt yrkesdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere 2.6 Økt bruk av kvalifisert tolk for å styrke rettssikkerheten og bidra til et likeverdig tjenestetilbud
3. Helhetlig politikk for inkludering gjennom samordning mellom ulike sektorer	3.1 Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling 3.2 Målrettet informasjon om inkluderingspolitikken 3.3 Sikre at sektormyndigheter arbeider systematisk med inkludering og integrering av innvandrerbefolkningen

Regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen omfatter både nye satsinger og videreføring og styrking av tidligere tiltak. Handlingsplanen må ses i sam-

menheng med Handlingsplanen mot fattigdom. En oversikt over samlede tiltak i Handlingsplanen for integrering og inkludering, og verdien av hele handlingsplanen ser slik ut:

	Kap/ post	Mill. kroner
Økning av integreringstilskuddet (AID)	651.60	47,0
Arbeidsrettet innsats overfor innvandrere (AID)	634.70/605.71	165,0
Program for basiskompetanse i arbeidslivet (KD)		
<i>Fremmet som del av regjeringens Handlingsplan mot fattigdom</i>	257.21	10,0
Videreføring av Ny sjanse (AID)	651.62	20,0
Fortsatt fokus på etablerervirksomhet for innvandrere (AID)	651.21	2,0
Forsøk med moderat kvotering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen (AID)		
Aktiv rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til statsforvaltningen og helseforetakene (AID)		

	Kap/ post	Mill. kroner
Norskopplæring for asylsøkere (AID)	651.61/690.21	42,6
Videreføring av forsøk med språkkartlegging av fireåringer (AID)	651.62	10,0
Språkløftet: Oppfølging av barn på grunnlag av språkkartlegging på helsestasjon (KD)	226.21	5,0
Gratis kjernetid i barnehage (AID)	651.62	26,5
Flere ressurser til skoler med mer enn 25 pst. minoritetsspråklige elever (KD)	226.21	6,0
Nye læreplaner for opplæring i norsk og morsmål for språklige minoriteter (KD)		
Positive rollemodeller –stimulering til utdanning av barn (BLD)	854.71	3,0
Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn (BLD)		
<i>Fremmet som del av regjeringens Handlingsplan mot fattigdom</i>	857.73	10,0
Kompetanseteam mot tvangsekteskap (AID)	690.01	2,0
Tiltak mot tvangsekteskap: informasjon, holdningsskapende arbeid og kunnskapsutvikling (BLD)	846.21	2,0
Informasjon til nyankomne om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap (BLD)	846.21	2,0
Tiltak mot kjønnslemlestelse: holdningsendring og kunnskapsutvikling (BLD)	846.21	2,0
Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid som bidrar til deltakelse og inkludering (AID)	651.71	2,0
Bevisstgjøring mot rasisme og diskriminering (AID/ BLD)	651.21	1,7
Innsats mot diskriminering i politiet (JD)		
Undersøkelse om diskriminering i boligmarkedet (KRD)		
Månedlige vedtak om bostøtten (KRD)		
<i>Fremmet som del av regjeringens Handlingsplan mot fattigdom</i>	580.70	27,0
Statsborgerskapsseremoni (FAD/ AID)	1510.01	5,2
Videreutdanning for religiøse ledere (AID)		
Etablering av permanent tolkeutdanning (KD)	275.50	6,0
Forebygging av livsstilsrelaterte sykdommer blant personer med innvandrerbakgrunn (HOD)	719.21	3,0
Sum		400,0

Delmål 1.1 Rask og god bosetting av flyktninger som får opphold i Norge i områder med mulighet for arbeid og utdanning

Strategier og tiltak

Det er en målsetting at alle flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag som får opphold i Norge skal være bosatt i en kommune innen seks måneder etter vedtak om opphold. Enslige mindreårige skal være bosatt innen tre måneder etter vedtak om opphold. Bosetting vil være en av hovedoppgavene til IMDi. Mottakene skal spille en aktiv rolle i bosettingsprosessen. Prioriterte grup-

per i bosettingsarbeidet vil være enslige mindreårige og personer som har ventet lenge i mottak, særlig barnefamilier.

Regjeringen vil ha et større fokus på arbeidsmarkedsretting i bosettingsarbeidet. Det innebærer at det skal legges særlig vekt på mulighetene for arbeid der flyktninger bosettes. Fokuset skal være på hvordan bosetting bedre kan bidra til at flyktninger skal komme inn i arbeidslivet, gjennom valg av kommuner, utvikling av bedre verktøy for kartlegging og metoder for motivasjon, og mer målrettet bosetting av enkeltpersoner til konkrete muligheter for utdanning og kvalifisering. I tillegg

skal det tas hensyn til at flyktninger skal kunne bo nær familie og venner.

Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger fastsetter samlet behov for kommuneplasser til bosetting kommende år og fordeler disse på det enkelte fylke. Utvalget drøfter tiltak som kan bidra til best mulig måloppnåelse i bosettingsarbeidet. Utvalget har fire representanter for staten og fire for kommunesektoren. Ledelsen av utvalget ble i 2006 lagt til IMDi.

Målet for bosetting er at flyktninger raskest mulig skal etablere seg på arbeidsmarkedet og bli selvhjulpne i egen bolig. Gjennom Husbanken tilbys kommunene boligøkonomiske virkemidler som tilrettelegger for etablering av flyktninger. Det gis lån og tilskudd til kommunene for etablering av kommunale utleieboliger, og alle flyktninger som mottar introduksjonsstønad kan søke bostøtte. Husbanken er representert i Nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger, og har et tett samarbeid med IMDi, UDI, Fylkesmennene og KS om informasjon og kompetansehevende tiltak rettet mot kommunene om god bruk av virkemidlene. For å støtte opp under kommunenes introduksjonsprogram har Husbanken utviklet en egen databasert opplæringsmodul som mange kommuner benytter som del av undervisningen i introduksjonsprogrammet.

Interkommunalt samarbeid om bosetting og integrering av flyktninger er mange steder nødvendig for å kunne gjennomføre introduksjonsprogram og norskopplæring for voksne innvandrere på en god måte. Regjeringen vil bidra til at kommunene blir bedre kjent med mulighetene som ligger i interkommunalt samarbeid.

Integreringstilskuddet er regjeringens viktigste virkemiddel for å få til rask og god bosetting. Gjennom Handlingsplanen for integrering og inkludering er 47 mill. kroner satt av til økning i integreringstilskuddet. Økningen er lagt til tilskuddsår 2 og 3. Innretningen på integreringstilskuddet vurderes endret for å stimulere til aktive integreringstiltak i kommunene. En evaluering av integreringstilskuddet vil være gjennomført per desember 2006.

Rapport og status

Per 31. august 2006 har kommunene bosatt 2 349 personer. Gjennomsnittlig ventetid etter vedtak for bosatte fra mottak i 2006 er 9 måneder. Overføringsflyktninger blir bosatt innen 6 måneder etter innvilget innreisetillatelse. Kommunene har stilt til disposisjon 4 330 plasser totalt for 2006. Behovet for plasser til bosetting i kommunene i 2007 ser på grunnlag av prognoser ut til å bli 4 400 personer. I

tillegg antas det å komme om lag 1 200 familiegjenforente til bosatte flyktninger.

Det er fortsatt vanskelig å få nok kommuneplasser for bosetting i østlandsområdet. Kommunene anmodes om å fatte flerårige og fleksible vedtak om bosetting, noe som vil gi bedre grunnlag for langsiktig planlegging både i IMDi og kommunene. Langsiktig planlegging er viktig for å kunne beholde og utvikle den flyktningfaglige kompetansen i kommunene.

Det er behov for å bosette 130 enslige mindreårige i 2006. Per 31. august 2006 har kommunene bosatt 147 enslige mindreårige. 16 pst. ble bosatt innen tre måneder etter vedtak om opphold. Enslige mindreårige asylsøkere som er bosatt fra mottak, har i gjennomsnitt ventet 7 måneder på plass i en kommune etter vedtak om opphold. Det er tilstrekkelig med bosettingsplasser for enslige mindreårige, men bosettingen tar fortsatt lang tid. Dette skyldes blant annet at kommunene trenger lang tid på utredning og planlegging av botilbud.

Fra 2002 har Statskonsult evaluert ordningen med bosetting av flyktninger. Evalueringen peker på forbedringer i rutiner og samarbeid, slik at en kan nå målsettingen om rask og god bosetting. Videre er bruk av ressurser i bosettingsarbeidet kartlagt og vurdert. Forslag til forbedringer tar utgangspunkt i dagens ordning basert på frivillighet fra kommunenes side. Anbefalingene i Statskonsults evaluering blir fulgt opp. Det er blant annet etablert en tydelig rolle- og ansvarsfordeling internt i direktoratet, og en arbeider med å utvikle eksterne samarbeidsrutiner. Direktoratets bosettingsarbeid retter seg mot områder der det er størst mulighet for å komme i arbeid.

Per 31. august 2006 ventet 1 009 personer i mottak på bosetting. Det har vært en jevn nedgang i antallet som oppholder seg i mottak i påvente av bosetting de siste årene.

Delmål 1.2 Rask overgang til arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram

Strategier og tiltak

Det er et mål at personer som deltar i introduksjonsprogram skal få innpass i yrkes- og samfunnslivet så raskt som mulig. Nyankomne har ofte behov for opplæring i norsk og samfunnskunnskap og kvalifisering, for å få innpass i arbeidslivet. Introduksjonsordningen skal gi et individuelt kvalifiseringstilbud som skal bidra til rask overgang til arbeid eller videre utdanning. Nyankomne som har behov for grunnleggende kvalifisering har både rett og plikt til å delta i introduksjonsordningen. Ordningen innebærer et tett og systematisk samarbeid mellom kommunen og Arbeids- og velferdse-

taten lokalt. Deltakelse i ordningen utløser rett til introduksjonsstønad som er fast normert til to ganger Folketrygdens grunnbeløp (G). Regjeringen mener deltakelse i introduksjonsprogram vil fremme likestilling mellom kjønnene, da rett til introduksjonsstønad er knyttet til deltakelse i introduksjonsprogrammet.

Sommeren 2006 ble det satt i gang en omfattende evaluering av ordningen. Denne evalueringen skal se på implementeringen av ordningen i kommunene, hvordan de ulike virkemidlene fungerer og hvilken effekt ordningen har hatt. Evalueringen skal være sluttført høsten 2007.

Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) gir kommunene og utlendingsforvaltningen en nødvendig oversikt over opplæringen til personer som faller inn under lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere, og gir en systematisk registrering av deltakelse i introduksjonsordningen. NIR skal være et hjelpemiddel for kommunenes gjennomføring av opplæring og et viktig verktøy for utlendingsmyndighetenes behandling av søknader om bosettingstillatelse og norsk statsborgerskap. NIR ble etablert 1. september 2005.

På bakgrunn av bl.a. data fra NIR har SSB fått i oppdrag å utvikle offisiell statistikk som skal dokumentere deltakelse i introduksjonsprogrammet og overgang til arbeid eller utdanning etter fullført program.

Rapport og status

Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) er obligatorisk for alle kommuner fra 1. september 2004. Deltakere på introduksjonsprogram er flyktninger, herunder overføringsflyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag, og familieegjenforente med disse gruppene.

I perioden 1. september 2004 - 1. august 2006 har det vært ca 10 000 deltakere i introduksjonsprogram. Av disse har 36 pst. avsluttet programmet, og 64 pst. er deltakere. Av de som har avsluttet er 53 pst. i utdanning eller arbeid, og 34 pst. er arbeidssøkere eller på tilstak. 5 pst. har avsluttet på grunn av helse, og 7 pst. har sluttet av andre årsaker.

Det arbeides kontinuerlig med videreutvikling av introduksjonsordningen. Basert på en spørreundersøkelse til samtlige kommuner som har deltakere i introduksjonsprogram, har IMDi ved utgangen av august oppsummert status om målgruppes omfang, gjennomstrømming og resultater etter to år med ordningen. Av 307 kommuner svarte 265 på undersøkelsen. Dette gir en svarpro-

sent på hele 86. I undersøkelsen oppgir kommunene at av de 3600 personene som har sluttet i program har 53 pst. gått over i ordinært arbeid eller utdanning. Dette ligger på samme nivå som ved tilsvarende undersøkelse for ett år siden. Antallet som har avsluttet programmet er mer enn tredoblet sammenlignet med fjorårets undersøkelse, og tallgrunnlaget er derfor langt bedre. Ifølge kommunene var ytterligere 34 pst. ved programslett arbeidssøkende eller i arbeidsrettede tiltak i Aetats eller annen regi. Det er viktig å følge opp hvordan det går med denne gruppen arbeidssøkende. Det er en del usikkerhet knyttet til innrapporterte svar fra kommunene, og det legges derfor vekt på bedre rapportering i form av registerdata om resultatoppgnåelse i det videre arbeidet.

Iverksetting av et individuelt tilpasset introduksjonsprogram på full tid ser fremdeles ut til å være en utfordring for flere kommuner. Særskilte utfordringer kan knytte seg til sammensetning av tiltak og til yrkesretting av norskopplæringen. Videre viser rapporten *Introduksjonsprogrammet er for mainstreamflyktninger* at kommunene opplever det som spesielt krevende å tilpasse introduksjonsprogrammet til personer med store omsorgsoppgaver, analfabeter og personer med psykiske problemer. Mange kommuner ser fremdeles et behov for kompetanseheving hos de ansatte, og forankring av arbeidet i den kommunale ledelsen har stor betydning for resultatoppgnåelsen.

Delmål 1.3 God opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Strategier og tiltak

Målet med opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er at voksne innvandrere i løpet av de første fem årene de bor i landet, skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet, jf. omtalen under kap. 651, post 61. Gode norskferdigheter og grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet er en forutsetning for å kunne skaffe seg arbeid og utdanning. Nyankomne innvandrere har derfor fått en lovfestet rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i introduksjonsloven. Innvandrere som får oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse etter 1. september 2005, har rett og/eller plikt til å delta i 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap, hvorav 50 timer er opplæring i samfunnskunnskap på et språk innvandreren forstår. De som omfattes av rett til opplæring i 300 timer, kan få inntil 2 700 timer opplæring i tillegg hvis de har behov for det for å nå et tilfredsstillende språklig ferdighetsnivå. Arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS/ EFTA-området og deres familiemedlem-

mer har plikt, men ikke rett til gratis opplæring. Fra 1. september 2005 ble det også gjort gjeldende en ny læreplan, det ble iverksatt en ny per capitabasert tilskuddsordning og NIR ble etablert.

For å sikre en god gjennomføring av ordningen med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kommunene, er god og målrettet veiledning og informasjon viktig. IMDi vil rette sitt informasjonsarbeid både mot kommunene og fylkesmennene, og sikre gode rutiner for kommunene i forbindelse med bruk av NIR.

Implementering av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap stiller kommunene overfor utfordringer. Det vil derfor bli avsatt midler til implementeringstiltak i 2007 med vekt på kompetanseoppbygging for lærere. Det skal utarbeides en nasjonal plan for kompetanseheving av lærere.

Det er behov for systematisk kunnskap om hvordan kommunene ivaretar dette området, bl.a. for å kunne formidle gode erfaringer til andre kommuner. I løpet av 2007 vil det bli iverksatt evaluering av kommunenes implementering av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og de økonomiske rammevilkårene for ordningen. SSB har fått i oppdrag å utvikle offisiell statistikk om opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har hatt det økonomiske og juridiske ansvaret for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap og Kunnskapsdepartementet har hatt det faglige ansvaret. For å legge til rette for en best mulig enhetlig overordnet styring overføres det faglige ansvaret til Arbeids- og inkluderingsdepartementet fra 1. januar 2007. AID vil gi Vox en sentral plass i arbeidet med å gjennomføre og utvikle opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Vox er en institusjon under Kunnskapsdepartementet som har ansvar for, og kompetanse på, voksnes læring. Det er etablert et nært samarbeid mellom IMDi og Vox om opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Norskopplæring for voksne asylsøkere ble fjernet med virkning fra 1. januar 2003. Regjeringen mener det er viktig at asylsøkere får norskopplæring, og foreslår å gjeninnføre norskopplæring for asylsøkere høsten 2007. De som har fått oppholdstillatelse vil raskt kunne delta i arbeids- og samfunnsliv i kommunen når de allerede kan noe norsk. Asylsøkere vil, gjennom å lære norsk, også kunne kommunisere i dagligdagse situasjoner i mottaket og i det lokalmiljøet asylmottaket ligger. Norskopplæring er en meningsfull aktivitet som kan bidra til å bedre de psykososiale forhold i mottaket. Per første halvår 2006 har 54 pst. av alle som

har søkt om asyl fått opphold. Dette er en økning på 9 pst. i forhold til 2005. Norskopplæring i mottak vil derfor være et mer målrettet tiltak i integreringsarbeidet nå enn det har vært tidligere.

Rapport og status

Per 1. august 2006 var det registrert i overkant av 7 000 personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Av disse var i underkant av 3 500 personer i gang med opplæringen. Det var registrert ca 2 000 personer med plikt, men uten rett til gratis opplæring. Av disse var ca 150 personer i gang med opplæringen per 1. august 2006 (Kilde: NIR). I tillegg var det per 1. oktober 2005 ca. 24 000 deltakere som ikke er omfattet av rett og/eller plikt til opplæring, men som er i overgangsordningen (Kilde: Grunnskolens informasjonssystem).

Det er et mål for inkludering av innvandrerbefolkningen at voksne innvandrere skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første fem årene de bor i landet. I «Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen», som er vedlegg til statsbudsjettet, rapporteres andel voksne innvandrere med fem års botid i Norge som hadde gått opp til og bestått språkprøven i norsk (norskprøven). Av de 14 200 innvandrere med fem års botid ved utgangen av 2005, hadde 17,3 pst. gått opp til norskprøven, og 13,6 pst. av de 14 000 hadde bestått muntlig prøve og 11,7 pst. hadde bestått skriftlig prøve.

For å sikre god gjennomføring av ordningen har IMDi og Vox gjennomført opplæring for kommunene om lov, læreplan og NIR.

Kommunene opplever utfordringer med organisering og gjennomføring av 50 timer samfunnskunnskap innen 300-timersordningen med norskopplæring. I 2005 ble det avsatt 6 mill. kroner av bevilgningen på kap. 651 post 61 til implementeringstiltak i kommunene. Tiltak for utvikling av opplæring i samfunnskunnskap på et språk innvandrere forstår og utvikling og implementering av individuell plan ble prioritert. I 2006 er det avsatt 10 mill. kroner til implementeringstiltak med vekt på individuell plan, tilrettelagt opplæring, opplæring for analfabeter og opplæring i samfunnskunnskap.

Delmål 2.1 Arbeide for oppslutning om grunnleggende rettigheter, plikter og verdier

Strategier og tiltak

I regjeringens verdigrunnlag inngår respekt for individets frihet og menneskerettigheter. Regjeringen vil bidra til å gjøre individet i stand til å ivareta

sine rettigheter og plikter, og verne om alles rett til å foreta selvstendige valg innenfor rammen av norsk lov og internasjonale menneskerettigheter.

Alle innbyggere må sette seg inn i grunnleggende regler for norsk demokrati, samfunnsliv og politikk. Det er viktig med bred oppslutning om grunnprinsippene i de demokratiske prosesser. Det er en utfordring å øke innvandrerbefolkningens deltakelse i politiske partier, fagorganisasjoner og i samfunnslivet generelt. Valgdeltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn er lavere enn for den øvrige befolkningen, både ved kommune- og stortingsvalg. For å øke valgdeltakelsen blant innvandrerbefolkningen er et samarbeid mellom IMDi, Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene og frivillige organisasjoner viktig, blant annet for å få spredt informasjon. Kommunal- og regionaldepartementet har det overordnede ansvaret for valg gjennomføringen, herunder å sørge for at alle grupper velgere får informasjon om valgordningen.

Gjennom rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap vil nyankomne innvandrere få innsikt i samfunnslivet i Norge. Tema i samfunnskunnskapsopplæringen vil blant annet være familieliv, likestilling og arbeidsliv. Det skal i undervisningen og i informasjonsmateriellet til innvandrere legges særlig vekt på at det i det demokratiske samfunn er en forutsetning at den enkelte gjør sin plikt, for å kunne hevde sin rett.

Regjeringen ser det som viktig at ledere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i trossamfunn der et flertall av medlemmene har utenlandsk bakgrunn, har kunnskaper om norske samfunnsforhold, innsikt i de grunnleggende verdiene det norske samfunnet bygger på og at de har reflektert over hva det vil si å være ledere i trossamfunn i Norge. I 2006 vil det derfor bli startet et pilotprosjekt for denne opplæringen, som fortsetter i 2007.

Ny lov om statsborgerskap trådte i kraft september 2006. Innføring av seremoni ved tildeling av norsk statsborgerskap skal bidra til bevisstgjøring om at statsborgerskapet er en formalisering av samfunnskontrakten som finnes mellom borger og samfunn, og som forutsetter at partene er enige om de grunnleggende verdier som statsborgerskapet hviler på. Ordningen med seremoni skal være frivillig. De som deltar skal avlegge troskapsløfte og vil motta boken «Velkommen som ny statsborger» i gave. Seremonien gjennomføres av fylkesmennene én til to ganger per år. IMDi vil ha en veilederfunksjon overfor fylkesmennene.

Rapport og status

Innvandrere er stort sett mindre representert i politikk og samfunnsliv enn deres andel av befolkningen skulle tilsi. Imidlertid varierer grad av deltakelse fra område til område og mellom typer av organisasjoner. I bystyrene i Oslo og Drammen er for eksempel andelen representanter med innvandrerbakgrunn omtrent lik andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn.

Departementet ga i 2006 støtte til en undersøkelse av valgdeltakelse blant nordmenn med innvandrerbakgrunn ved stortingsvalget i 2005, gjennomført av Statistisk sentralbyrå. Undersøkelsen viser at valgdeltakelsen blant innvandrere er på et nivå godt under befolkningen som helhet. Rapporten viser at valgdeltakelsen øker med botid og med alder, og at det er store forskjeller i innvandrerbefolkningen. Blant yngre velgere mellom 18 og 25 år er somaliere, indere og sri-lankesere de som stemmer mest. Disse stemmer like mye eller mer enn velgere i samme aldersgruppe uten innvandrerbakgrunn.

Delmål 2.2 Aktiv innsats mot diskriminering og rasisme

Strategier og tiltak

Aktiv innsats mot rasisme og diskriminering er et gjennomgående tema i handlingsplanen for integrering og inkludering, og grunnleggende i regjeringens arbeid. Innsatsen på dette området må være kontinuerlig og langsiktig, og utviklingen i samfunnet når det gjelder rasisme og diskriminering må følges nøye. Det vil være særlig viktig å ha fokus på diskriminering på arbeidsmarkedet, jf. delmål 2.5.

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven) ble vedtatt våren 2005, jf. Ot.prp. nr. 33 (2004–2005). Loven trådte i kraft 1. januar 2006, og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for forvaltning av loven.

Loven blir håndhevet av Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og Likestillings- og diskrimineringsnemnda. Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) har det administrative ansvaret for håndhevingsapparatet. Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) ble opprettet 1. januar 2006 ved at Senter mot etnisk diskriminering (SMED), Likestillingsombudet og Likestillingssenteret ble slått sammen til et organ. Ombudet har ansvar for lovhåndheving og skal drive pådriverarbeid, gi veiledning og ha en kompetansefunksjon. Likestillings- og diskrimineringsnemnda behandler enkeltklager om diskriminering. Ombudet og

nemnda har tilsyn med diskrimineringsloven, likestillingsloven, bestemmelsen om likebehandling i arbeidsmiljøloven og forbudene mot diskriminering i boliglovgivningen.

Norge vil i 2007 delta i EU-programmet PROGRESS som består av ulike handlingsprogram, blant annet et handlingsprogram mot diskriminering. Norge vil også delta i EUs Likebehandlingsår 2007.

Europarådets kampanje «All Different – All Equal» er en kampanje som vil foregå i alle Europarådets medlemsland i kampanjeperioden fra juni 2006 til oktober 2007. Målet med kampanjen er å oppmuntre til og legge til rette for at unge mennesker kan delta i oppbyggingen av fredelige samfunn, med vekt på respekt, toleranse og forståelse for ulikheter.

Regjeringen ønsker at mange aktører bidrar i arbeidet mot rasisme og diskriminering. Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i dette arbeidet. Departementet bidrar med støtte til landsdekkende organisasjoner på innvandrersfeltet som arbeider mot rasisme og diskriminering (se omtale under kap. 651, post 71).

Rapport og status

Studier både i Norge og i andre land viser at innvandrere opplever diskriminering på flere områder, særlig på arbeidsmarkedet. Forskning viser at norsk utdanning eller gode norskkunnskaper ikke alltid er tilstrekkelig for å få ansettelse. Ikke-vestlige innvandrere med høy utdanning er oftere arbeidsledige eller de får ikke jobber de er kvalifisert for når de konkurrerer med personer med norsk bakgrunn og tilsvarende utdanning.

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. som trådte i kraft 1. januar 2006, er et viktig bidrag for å styrke arbeidet mot rasisme og diskriminering.

Statusrapport om oppfølgingen av tiltakene i Handlingsplan mot rasisme og diskriminering (2002-2006) vil foreligge i oktober 2006.

Norge har deltatt i EUs Handlingsprogram mot diskriminering (2001–2006) fra 1. januar 2004. Sosial- og helsedirektoratet gjennomførte i 2005 EU-prosjektet National awareness-raising to combat discrimination med midler fra programmet. Prosjektet hadde som målsetting å øke bevisstheten omkring og bekjempe diskriminering. Det har blitt gjennomført en nasjonal konferanse for å spre kunnskap om diskriminering og hvordan diskriminering kan bekjempes. Det har også blitt utarbeidet en rapport med oppsummering av kunnskap om dagens situasjon når det gjelder diskriminering i Norge på flere diskrimineringsgrunnlag.

Delmål 2.3 Sikre likeverdige offentlige tjenester som tar hensyn til brukernes bakgrunn

Strategier og tiltak

Regjeringen vil tydeliggjøre fagdepartementenes sektoransvar. Arbeidet med dette er i gang i Arbeids- og inkluderingsdepartementet, blant annet gjennom Handlingsplan for integrering og inkludering jf. omtale innledningsvis og under delmål 3.3.

IMDi vil videreføre LOFT (Likeverdige offentlige tjenester) og fortsette arbeidet med å sikre kunnskap om tilpasning av velferdstjenester i kommunene til hele befolkningen, gjennom veiledning og rådgiving om gode modeller og praktiske tilnærmingmåter. I det videre arbeidet er det nødvendig å sikre forankring hos sektormyndighetene ved å utarbeide konkrete resultatmål for den enkelte sektor, og følge opp i forhold til resultatoppnåelse.

Departementet har utarbeidet en veileder til utredningsinstruksen om hvordan kravene i instruksen bedre kan etterleves når det gjelder etniske minoriteter jf. delmål 3.3. Departementet vil følge opp veilederen med informasjonstiltak overfor andre departementer.

Økt bruk av kvalifisert tolk vil også bidra til et likeverdig tjenestetilbud og økt rettssikkerhet jf. delmål 2.6.

Rapport og status

I St.prp. nr. 1 for 2006 har åtte departementer konkrete mål for inkludering av innvandrerbefolkningen jf. delmål 3.3. Det blir rapportert på disse målene i år i de ulike fagproposisjonene, samt i et eget vedlegg til Arbeids- og inkluderingsdepartementets fagproposisjon.

Det har i flere år vært drevet et utviklingsprogram (LOFT) for å fremskaffe kunnskap om hvordan det offentlige kan øke sin kompetanse til å yte likeverdige tjenester til alle. Verktøy, metoder og modeller som programmet har utviklet, er nå samlet i IMDis *Verktøykasse for likeverdige tjenester*. I mai 2006 ble denne gjort tilgjengelig på IMDis nettsider og som perm, og håndbøker og annet materiell foreligger i nettversjoner eller i papirformat. Verktøykassa vil bli utvidet med eksisterende eller nye metoder og verktøy etter hvert. Informasjon om Verktøykassa og alle produktene formidles fra 2006.

Det ble i 2006 fordelt 4,85 mill. kroner til 19 prosjekter i de 12 kommunene med størst innvandrerbefolkning for å prøve ut verktøy og metoder innenfor likeverdige offentlige tjenester.

Delmål 2.4 Styrket dialog med frivillige organisasjoner og religiøse miljøer

Strategier og tiltak

Regjeringen ønsker å ta i bruk innvandreres egne ressurser og erfaringer, og vil i større grad involvere organisasjoner som organiserer innvandrerbefolkningen og deres etterkommere. Frivillige organisasjoner er viktige aktører i arbeidet med inkludering og deltakelse, og for bekjempelse av rasisme og diskriminering. Regjeringen vil derfor i 2007 øke tilskuddet til frivillige organisasjoner og virksomheter som arbeider med inkludering, jf. Handlingsplanen for integrering og inkludering. En evaluering av tilskuddsordningen er igangsatt, og eventuelle endringer i ordningenes innretning vil foreligge i budsjettet for 2008.

Departementet har et prosjekt rettet mot innvandreres religiøse miljøer og trossamfunn hvor hensikten er å legge til rette for en god dialog mellom departementet og trossamfunnene og øke kompetansen om de enkelte trossamfunnene.

Departementet ønsker å sikre tilgangen til innvandrernes ressurser på en effektiv måte og å kunne opprette dialog med aktuelle innvandrerorganisasjoner på kort varsel. IMDi vil derfor ha ansvaret for å opprette et register over lokale innvandrerorganisasjoner. IMDi vil ha økt fokus på kontakt og dialog med ulike innvandtermiljøer, gjennom møter og nettverksbygging.

Rapport og status

I 2006 ble det oppnevnt et nytt Kontaktutvalg mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene (KIM) for perioden 2006–2009. For å styrke dialogen mellom ulike miljøer og myndighetene, har departementet også vært vertskap for et dialogforum for ungdom og myndigheter med mål om å diskutere problemstillinger knyttet til integrering og inkludering. I forbindelse med arbeidet med handlingsplanen for integrering og inkludering ble det arrangert et idéseminar hvor en rekke innvandrerorganisasjoner og -miljøer ble invitert for å komme med sine innspill til handlingsplanen. Departementet har også hatt jevnlige møter med landsdekkende organisasjoner for personer med innvandrerbakgrunn.

Delmål 2.5 Økt yrkesdeltakelse blant ikke-vestlige innvandrere

Strategier og tiltak

Det er viktig at stat og kommuner tar et krafttak for å øke rekrutteringen av ikke-vestlige innvandrere. Det er særlig viktig at etterkommerne med ikke-

vestlig bakgrunn får jobb på lik linje med annen ungdom og i forhold til sine kvalifikasjoner. Innen statsforvaltningen er det, med godt resultat, innført en ordning om at minst én søker med innvandrerbakgrunn skal innkalles til intervju hvis hun/han er kvalifisert til stillingen.

Regjeringen arbeider med et bredt spekter av tiltak for å styrke rekrutteringen for å øke yrkesdeltakelsen blant ikke-vestlige innvandrere. Regjeringen vil gjennom tildelingsbrevene pålegge alle etater innenfor det statlige forvaltningsområdet og helseforetakene å utarbeide konkrete planer med mål for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Det skal rapporteres på gjennomføring og måloppnåelse i disse virksomhetenes årsrapporter. Den enkelte etat skal, ut fra tilstand og egne forutsetninger, utarbeide konkrete mål og planer for økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn. Det skal også legges til rette for lederopplæring i forhold til mangfoldsledelse i de aktuelle virksomhetene.

Videre vil regjeringen i løpet av første halvår 2007 avklare forutsetningene for å gjennomføre forsøk med moderat kvotering for personer med innvandrerbakgrunn med sikte på å prøve dette virkemiddelet ut i statlig forvaltning.

Regjeringen har også tatt initiativ til, med utgangspunkt i Arbeidslivspolitisk råd, å opprette en arbeidsgruppe som skal vurdere strategier og tiltak for å øke rekrutteringen av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn til arbeidslivet.

Det er et mål for inkludering av innvandrerbefolkningen at andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke. For å bedre rapporteringen på dette målet, er det i budsjettet for 2007 innført en ny indikator: «*Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i heleide statlige selskaper*».

Alle statlige virksomheter pålegges fra 2007 å utarbeide planer med mål for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Det rapporteres på måloppnåelse i årsrapporten.

Integrerings og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har fått som en av sine oppgaver å gi råd og veiledning til offentlige og private virksomheter i arbeidet med å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. IMDi og Likestillings- og diskrimineringsombudet har utarbeidet en samarbeidsavtale for å motvirke barrierer som møter ulike grupper i innvandrerbefolkningen og sikre likebehandling og likeverdige offentlige tjenester. Dette omfatter rekruttering av innvandrere til privat og offentlig virksomhet, hvor IMDi vil ha ansvar for råd og tips om gode rekrutteringsprosesser. Ombudets ansvar vil være veiledning i lover og regler med tanke på å forhindre diskriminering.

Det prøves ut et kvalifiseringsprogram, Ny sjanse, for langtidsledige innvandrere etter samme modell som introduksjonsordningen, jf. omtale under kap. 651, post 62. Forsøket er en videreføring fra 2005. Regjeringen understreker viktigheten av arbeid for den enkelte og viderefører derfor kvalifiseringsprogrammet for langtidsledige innvandrere. Regjeringen foreslår at satsingen videreføres med 20 mill. kroner i 2007.

Rapport og status

I vedlegg til statsbudsjettet for 2006 ble det for flere departementer innført egne mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere, jf. over. Et av målene er at andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten skal øke. Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) fra 2004 og 2005 viser at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i heleide statlige selskaper økte fra 7,5 pst. til 7,8 pst. fra 4. kvartal 2004 til 4. kvartal 2005. Andelen ansatte med ikke-vestlig bakgrunn i de heleide statlige selskapene økte fra 4,2 pst. til 4,4 pst. Som heleide statlige selskaper regnes i denne sammenhengen statlig forretningsdrift, heleide statlig foretak, statsforetak og helseforetakene (jf. Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen, vedlegg til St.prp. nr. 1 for Arbeids- og inkluderingsdepartementet).

For rapportering om andel ansatte med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ansatt i statsadministrasjonen, vises det til Fornyings- og administrasjonsdepartementets St.prp. nr. 1 (2006-2007) og til Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen, vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn var i 4. kvartal 2005 høyest innen helseforetakene med 8,6 pst. 4,4 pst. av de ansatte innen helseforetakene hadde ikke-vestlig bakgrunn. 2,8 pst. var ikke-vestlige kvinner. I de heleide statlige eide foretakene hadde 6 pst. innvandrerbakgrunn, herav 4,6 pst. ikke-vestlig bakgrunn. I hotell- og restaurantvirksomhet er innvandrere overrepresentert, og i rengjøringsvirksomhetene er overrepresentasjonen enda større. Generelt er andelen ikke-vestlige innvandrere høy i yrker uten spesielle krav til utdanning (statistikken omfatter ikke sykehusansatte og ansatte i kommunal/fylkeskommunal sektor). Det kan se ut som om etterkommere av innvandrere er sysselsatte i større grad enn innvandrerne selv. Mange i denne gruppen er fortsatt under utdanning.

Arbeids- og inkluderingsministeren har i 2006 hatt møter med topplederne i heleide statlige virksomheter om rekruttering av personer med ikke-

vestlig bakgrunn. «Arbeidslivspolitisk råd» har i 2006 tatt opp spørsmålet om rekruttering og statsråden har tatt initiativet til å opprette en arbeidsgruppe under rådet for å foreslå strategier og tiltak for å øke rekrutteringen av personer med innvandrerbakgrunn. Departementet vil bidra til en aktiv oppfølging av forslagene.

Under Ny sjanse-programmet fikk 24 prosjekter i 10 kommuner med høyest antall innvandrere tildelt til sammen 20 mill. kroner i 2006. En oppsummering av prosjektvirksomheten per 31. desember 2005 (jf. Prosessevaluering og oppsummering av erfaringer fra Ny Sjanse-prosjektene fra 2005 (post 62- del 3) IMDi, juni 2006) viser at 517 personer ble henvist til programmet i løpet av 2005, men at bare 206 ble deltakere. Ved årsskiftet var 161 deltakere igjen i prosjektet. Av de 51 som har avsluttet programmet har 14 fått jobb og 3 startet videregående utdanning. Tett kontakt med praksisplassen, god oppfølging og arbeidsgivere som er positivt innstilt til å samarbeide er viktige suksesskriterier. Rapportene fra forsøksprosjektene peker ut ordinære arbeidsplasser som en aktør det er viktig å utvide samarbeidet med. Utvikling av deltakernes sosiale kompetanse og å systematisk bygge opp en nærhet til deltakerne virker positivt inn på resultatet.

Erfaringene viser at helsepersonell er viktige samarbeidspartnere som må involveres tettere, samarbeidsrutiner i helsetjenesten må utvikles og flere tiltak må inn. Flere prosjekter rapporterer at de har lyktes med å jobbe med og motivere kvinner for å komme ut i jobb. Mange kvinner har ikke vært i tiltak eller hatt norskundervisning tidligere, de har vært hjemmeværende, ofte med mange barn, og har hatt svak kontakt med andre arenaer enn hjemmet. Voksenopplæringen ble en viktig samarbeidspartner for alle prosjektene, da det viste seg at deltakerne til tross for mange års botid i Norge, manglet grunnleggende norskkunnskaper. Det gis et tilskudd til kommunen på 10 000 kroner når det kan dokumenteres at en deltaker er i arbeid seks måneder etter avsluttet program. Ytterligere 10 000 kroner blir utbetalt når deltakeren fortsatt er i arbeid 12 måneder etter avsluttet program.

Gründervirksomheten blant innvandrere i Norge er et positivt bidrag til verdiskapningen i samfunnet. I statsbudsjettet for 2005 ble det bevilget 2 mill. kroner til forsøksvirksomhet om entreprenørskap blant innvandrere. Foreløpige resultater er positive, men tyder på at det kan være behov for ytterligere forsøk og utvikling. Regjeringen vil støtte ny forsøksvirksomhet for å bedre innsikten i hvordan en best kan legge til rette for at innvandrere kan etablere sin egen bedrift.

Delmål 2.6. Økt bruk av kvalifisert tolk for å styrke rettssikkerheten og bidra til et likeverdig tjenestetilbud

Strategier og tiltak

Regjeringen vil videreføre arbeidet med å heve kompetansen hos tolker. Det er fortsatt for få tolker med dokumenterte kvalifikasjoner. Regjeringen vil gjøre grunnutdanning i tolking til et permanent tilbud fra 2007. Samtidig vil Universitetet i Oslo øke tallet på statsautoriserte tolker gjennom autorisasjonsprøven. Videre fortsetter arbeidet for økt bevissthet i offentlig sektor om sammenhengen mellom rettsikkerhet og tolkingens kvalitet. Kommunikasjon via tolk er ofte en forutsetning for å kunne yte likeverdige tjenester til alle. Selv om regjeringen styrker norskopplæringen for nyankomne innvandrere, vil behovet for språklig tilrettelegging for å kunne ivareta rettssikkerheten vedvare. Sektormyndighetene og kommunene har et selvstendig ansvar for å utvikle en god forvaltningspraksis innenfor respektive ansvarsområder, herunder rutiner for kvalitetssikring, bestilling og betaling av tolketjenester.

Det er i 2006 opprettet et Nasjonalt tolkeregister som skal gi bedre tilgang til kvalifiserte tolker, og stimulere dem til å dokumentere og øke sin kompetanse. Tolkeregisteret skal bidra til kvalitetssikring ved all bestilling av tolketjenester i offentlig sektor. Det langsiktige målet er at flest mulig av tolkene i registeret skal ha statsautorisasjon og tolkeutdanning. IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolkning i offentlig sektor, og IMDi er eier og driver av registeret.

Rapport og status

Per juni 2006 var det oppført 440 tolker i 47 språk i Nasjonalt tolkeregister. Anslagsvis er det behov for tolking i nærmere 100 språk i norsk offentlig sektor.

For å gi registeret bruksverdi i utviklingsfasen, har registeret en kategori for rekruttering av tolker i språk hvor det ikke er nok tolker med utdanning eller statsautorisasjon. Praktiserende tolker som ikke har fullført utdanning eller statsautorisasjon må gjennom en tospråklig screening og et innføringskurs i tolkens ansvarsområde. Hittil har over 2 000 personer i 53 språk gjennomført den tospråklige screeningen *Tospråklig sjekk for potensielle tolker*. At 60 pst. av disse ikke tilfredsstiller kravene for rekruttering til registeret, understreker behovet for kvalitetssikringstiltak for tolking i offentlig sektor. Statsautorisasjonsordningen for tolker er omtalt under kap. 651, post 72.

Satsingen på utdanning for tolker de siste årene har bidratt til at flere tolker har hevet sin kompetanse. Fra starten i 2003 har 600 personer gjennomført en nettbasert grunnutdanning i tolking gjennom et 3-årig prosjekt koordinert av UDI (nå IMDi). Til sammenligning fikk nær 250 personer tilsvarende grunnutdanning (semesteremne) i tolking fra 1985 til 2003.

Arbeidet med å øke bevisstheten om sammenhengen mellom rettssikkerhet og tolkingens kvalitet i offentlig sektor fortsetter. En Oslo-basert undersøkelse blant privatpraktiserende spesialister, viste at 81 pst. av privatpraktiserende spesialister har opplevd språkbarrierer, uten at dette er spesifisert av henvisende lege. 20 pst. har gjennomført konsultasjonen uten tolk, selv om henvisningen påpeker behov for tolk. IMDi har innledet samarbeid med helsemyndighetene om tolking som en integrert del av helsetjenestene. Det er stort behov for å dokumentere de faktiske kommunikasjonsforhold i helsesektoren i konsultasjoner hvor det er en språkbarriere. IMDi har tatt initiativ til en årlig brukerundersøkelse for å kartlegge praksis og holdinger, og innledet i 2006 et samarbeid med helsemyndighetene om dette.

Delmål 3.1 Systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for politikkutvikling

Strategier og tiltak

Kunnskapsinnhenting gjennom forskning, evaluering og utredning er viktig for å drive god mål- og resultatstyring.

I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning, som Stortinget behandlet i juni 2005, er migrasjon og integrering løftet fram som en av fire sentrale samfunnsutfordringer, særlig knyttet til forskning for fornyelse av offentlig sektor. Et nytt program, Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER) 2005–2010, som bygger videre på forskningen fra tidligere IMER program, er startet. jf. kap. 620 post 50 Norges forskningsråd. Overordnede mål for programmet er å bidra til bedre kunnskap og bedre forståelse av betydningen av internasjonal migrasjon og etnisk mangfold i det norske samfunnet. I tillegg skal programmet sørge for god formidling av forskningsresultater, og at forskningen resulterer i vitenskapelig publisering. Innsats og ressurser i det nye programmet skal brukes til å framskaffe oversikter og koordinering av migrasjons- og integreringsforskningen, syntetisering og oppsummering av eksisterende og ny kunnskap, til nettverk og til samarbeid over programgrenser særlig i forhold til arbeidsliv og andre integreringsarenaer. I tillegg skal programmet framskaffe ny kunnskap på prioriterte områder.

Bruk av forskning, utredninger og forsøk som departementet finansierer, jf. kap. 651, post 21 er viktig for å ha et godt kunnskapsgrunnlag når politikken skal utformes. Også i 2007 vil departementet legge vekt på evalueringer og utviklingsarbeid. Ordningen med integreringstilskudd, introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere vil bli løpende videreutviklet på grunnlag av dokumentasjon om effekter og utviklingsarbeid som er gjort på området. Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), som skal ha opplysninger om alle med vedtak om arbeids- og oppholdstillatelse etter 1. september 2005 og som omfattes av introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, er et sentralt virkemiddel for å kunne følge situasjonen. Analyser på grunnlag av dette registret vil først kunne gjøres etter at nok data er innhentet.

Samarbeidet med Statistisk sentralbyrå (SSB) om statistikk som gjelder innvandring, integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen videreføres, jf. kap. 620, post 21. Prosjektet «Innvandres vei inn i det norske samfunnet» (Monitor) tar sikte på å gi en bedre helhetlig forståelse av innvandreres vei inn i det norske samfunnet ved å følge utviklingen over tid. Resultater som gir en samlet beskrivelse av innvandreres veier inn i det norske samfunnet, vil foreligge i løpet av 2007. De vil bli fulgt opp med flere resultater framover, med utvidelse av tidsperspektiv og antall emneområder.

Departementet holder seg orientert om forskning og analysearbeider som foregår i andre land. Dette gjelder særlig kunnskapsutvikling innen de øvrige nordiske land. Departementet deltar i EUs kunnskapsinnsats om diskriminering, og i aktiviteter som er relevante for kunnskapsoppbygging innen OECD og Europarådet. Departementet deltar i Metropolis – et internasjonalt forum for forskning og politikkutvikling om migrasjon og etniske relasjoner.

IMDi skal være kompetansesenter og pådriver for kommuners og andre aktørers arbeid med integrering og inkludering, og en viktig premissleverandør for departementet. Direktoratet skal oppsummere og videreføre arbeidet med introduksjonsordningen, tolketjenester, likeverdig offentlig tjenesteyting, inkludering av minoritetsungdom og enslige mindreårige og kvalifisering for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid. Direktoratet skal utvikle gode metoder for dialog og gjennomføring av inkluderingspolitikken.

Rapport og status

Status for kunnskapsgrunnlaget for integrerings- og inkluderingspolitikken ble lagt fram i St.meld. nr. 49 (2003–2004) Mangfold gjennom inkludering og deltakelse – ansvar og frihet. Handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen bygger på dette. Grunnlagsdata om inn- og utvandring, levekår og integrering som produseres av Statistisk sentralbyrå, utgjør en plattform for videre analyse og politikkutforming. Datainnsamling for undersøkelsen Levekår blant innvandrere og etterkommere avsluttes i 2006. Resultater vil foreligge i løpet av 2007. NIR har i løpet av det første driftsåret implementert nødvendig funksjonalitet og hatt stort fokus mot brukerne ute i kommunene gjennom opplæringstiltak, veiledning og motivasjon for at kommunene skal prioritere registrering i NIR. I Datasystem for utlendings- og flyktningsaker (DUF) blir det nå registrert til hvilken herboende person familiejenforening/etablering skjer.

Et samarbeid mellom programmet Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (IMER) og program for Arbeidslivsforskning har resultert i flere nye prosjekter med fokus på innvandrere og arbeidsliv.

På integrerings- og inkluderingsområdet foregår et omfattende utviklingsarbeid når det gjelder introduksjonsordningen, norskopplæring og samfunnskunnskap, utvikling av tolketjenester, likeverdige tjenester i offentlig sektor, mottak og integrering av enslige mindreårige, språkkartlegging av minoritetsbarn, forsøk med gratis kjernetid i en bydel i Oslo, og kvalifisering for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid.

Departementet finansierer en forskerstilling ved NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) på feltet «eldre innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn og velferdstjenester». Formålet med stillingen er å få en mer helhetlig oversikt over hvilke velferdspolitiske utfordringer vi står overfor når det gjelder denne gruppen.

Delmål 3.2 Måltrettet informasjon og kommunikasjon om integrerings- og inkluderingspolitikken

Strategier og tiltak

I 2007 vil det bli satset på å gjøre kjent for samfunnet betydningen av at målene for integrerings- og inkluderingspolitikken blir nådd, for å sikre at innvandrere og deres etterkommere får innpass og kan delta på ulike arenaer i det norske samfunnet. Dette skal gjøres gjennom informasjon til og kommunikasjon med brukere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig, samt gjennom proaktivitet i media.

Rapport og status

Informasjon om rettigheter, muligheter og plikter, etc., er gjort tilgjengelig på www.imdi.no, som er en viktig ekstern informasjonskanal for IMDi. Viktige områder for informasjon på nettsidene er bosetting, introduksjonsordningen, likeverdige offentlige tjenester, dialog, rekruttering og rett/plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Her ligger også informasjon tolkeportalen/tolkeregisteret, Nasjonalt introduksjonsregister, Mangfoldskilden, samt de ulike tilskuddordningene som IMDi forvalter. Nettsidene har et jevnt økende besøkstall. Prioritet 1. halvår 2006 har vært å tilrettelegge informasjon slik at offentlig ansatte i kommuner og andre etater som arbeider med personer som har opphold i Norge, får informasjon på en god og relevant måte.

Fra 1. juni 2006 overtok IMDi ansvaret for nyhetsbrevet «inytt» fra AID, det tidligere «Innvandringsnytt». En av hensiktene er å styrke innholdet og nytteverdien til nyhetsbrevet.

For å sikre god gjennomføring av ordningen med rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, har regjeringen prioritert informasjon om ordningen. Ett av regjeringens satsingsområder i 2006 var koordinering av den informasjonen som gis nyankomne innvandrere, for å sikre helhetlig og sammenhengende informasjon i forhold til rettigheter, muligheter og plikter mv.

IMDi har en sentral rolle i å formidle hva som gjøres på integrerings- og mangfoldsfeltet. I 2003 ble det innført et informasjonsopplegg for overføringsflyktninger. Informasjonen gis av International Organisation for Migration til overføringsflyktninger før ankomst til landet. I 2005 utarbeidet UDI en ny rammeplan for informasjon til beboere i mottak, som også inneholder informasjon til beboere med oppholdstillatelse. Fra 1. september 2005 er det innført en ordning med obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

UDIs nettportal «Ny i Norge» inneholder mye relevant informasjon som gjelder IMDis målgrupper, og direktoratene har et samarbeid om portalen.

Delmål 3.3 Sikre at sektormyndigheter arbeider systematisk med inkludering og integrering av innvandrerbefolkningen

Strategier og tiltak

Sektoransvar innebærer at den enkelte fagmyndighet har ansvar for tjenestetilbudet til alle grupper av befolkningen. Fagmyndigheter på ulike sektorer og forvaltningsnivåer har samme ansvar for personer med innvandrerbakgrunn som for den

øvrige befolkningen. Dette prinsippet ligger, og skal fortsatt ligge, til grunn for organiseringen av offentlige tjenester.

Ved at ulike forvaltningsorganer har ansvar for utvikling og tilpasning av tiltak og politikk rettet mot personer med innvandrerbakgrunn på sine områder, risikerer man at politikktutvikling og tiltak for denne gruppen ikke sees i sammenheng og målrettes i tilstrekkelig grad. Det er derfor viktig at man et sted i forvaltningen har forankret et tydelig samordnings- og pådriveransvar. Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet som ivaretar denne oppgaven. I Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen har fire forskjellige departementer tiltak. Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet som samordner handlingsplanen.

I 2006 skal åtte departementer for første gang rapportere på mål for inkludering av innvandrerbefolkningen. Målene ble fremmet i St.prp. nr. 1 for 2006 og angir, konkret og målbart, hva de ulike fagdepartementene skal oppnå overfor innvandrerbefolkningen. Fagdepartementene skal rapportere på status og måloppnåelse i sine respektive budsjettproposisjoner. På Arbeids- og inkluderingsdepartementets felt er det mål for norskkopplæring for voksne innvandrere, tilknytning til arbeidslivet og fattigdom.

Forsøket med gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer i områder med en høy andel minoritetsspråklige videreføres i 2007 og utvides til andre områder med høy andel minoritetsspråklige. Dette er et viktig satsingsområde i handlingsplanen for integrering og inkludering.

Forsøksordningen med språkkartlegging av fireåringer ved hjelp av Språk 4 skal videreføres i 2007. Midlene skal også brukes til en evaluering av ordningen og til å utarbeide en veileder til kommunene, som skal sikre en god oppfølging av de barna som trenger det. I handlingsplanen for integrering og inkludering har Kunnskapsdepartementet tiltaket Språkløftet. Denne innsatsen vil rette seg mot barn med behov for oppfølging etter språkkartlegging på helsestasjonen.

Med opprettelsen av et IMDi ble arbeidet og innsatsen for å inkludere innvandrere og etterkommere i samfunnet styrket. IMDi har inngått eller har under avklaring samarbeidsavtaler med NAV-interim, Husbanken, Vox, Sosial- og helsedirektoratet, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og en rekke andre instanser. Avtalene fokuserer på samarbeid for å få innvandrere i arbeid og å bidra til inkludering i det norske samfunnet.

IMDi har også etablert samarbeid med norske frivillige organisasjoner og innvandrerorganisasjoner og -miljøer, med fokus på tettere dialog med

minoritetsbefolkningen og inkludering i det ordinære organisasjonslivet.

Rapport og status

Regjeringen har som mål at alle barn som starter på skolen skal ha tilstrekkelige norskkunnskaper. Ett mål i regjeringens strategiplan, Likeverdig utdanning i praksis!, er å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Regjeringen startet derfor en forsøksordning med systematisk språkkartlegging på helsestasjonene av alle fireåringer i 12 kommuner i 2006. Tiltaket skal medvirke til at barn med dårlige norskkunnskaper og/eller svak språkutvikling kan fanges opp tidlig slik at de får bedre forutsetninger for å følge undervisningen på skolen og delta i sosiale aktiviteter på linje med andre barn. Midlene brukes til å prøve ut språkkartleggingsverktøyet Språk 4 på alle barn ved fireårskontrollen på helsestasjon, og til å veilede foreldrene om hvordan de kan skape gode utviklingsmuligheter for barnets språk. Det er også utviklet et opplæringsopplegg for helsepersonell slik at de kan få et bedre grunnlag for bruk av verktøyet, til å veilede foreldrene og til å sikre at det tverrfaglige samarbeidet i kommunen kan gjennomføres for å sikre en best mulig oppfølging.

Regjeringen vil etablere tilbud om gratis kjernetid i barnehagene for alle 4- og 5-åringer i områder med en høy andel minoritetsspråklige barn. I 2006 er det bevilget 10 mill. kroner til et forsøk med gratis kjernetid i barnehagene i en bydel i Oslo. Regjeringens mål med forsøket er at det skal omfatte alle barn i bydelen, både de som er minoritetsspråklige, og de som er norskspråklige. Midlene skal brukes til å dekke foreldrebetalingen, til aktiv rekruttering av 4- og 5-åringer som i dag ikke har søkt om barnehageplass, og til systematisk språkstimulering i barnehagene. Hensikten med forsøket er å se på effekten av språkstimulering både på minoritetsspråklige og norskspråklige barn. Det skal i tillegg gjennomføres målrettet oppfølging av de foresatte med minoritetsbakgrunn, slik at disse kan bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen. Tiltaket skal også ha som formål å øke forståelsen hos foreldrene for viktigheten av språk, så vel som deltagelse i sosiale aktiviteter.

Mål for inkludering av innvandrerbefolkningen

I budsjettet for 2006 ble det introdusert 15 mål for inkludering av innvandrere og deres etterkommere. I årets budsjett introduserer regjeringen to nye mål. Målene omfatter i alt åtte departementers

ansvarsområde, og skal måle effekten av inkluderingspolitikken. For å kunne følge utviklingen av situasjonen og resultatene av politikken, skal de ansvarlige departementene, i tråd med sektoransvarsprinsippet, rapportere årlig på måloppnåelsen. Hvert mål følges av én eller flere indikatorer.

Mål for inkludering er langsiktige mål, og det kan ikke forventes store endringer over kort tid. På flere departementers fagområder kan man imidlertid se at utviklingen går i riktig retning.

Det har også vært en økt rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til førskolelærerutdanningen. 5,5 pst. av førskolelærerstudentene hadde innvandrerbakgrunn i 2005, mot 4,8 pst. i 2004. Dagens andel på 5,5 pst. er nesten en dobling av andelen fra 2000, da 2,9 pst. av førskolelærerstudentene hadde innvandrerbakgrunn.

Flere personer med innvandrerbakgrunn er tilbudt plass på Politihøgskolen enn tidligere. Ni personer med innvandrerbakgrunn ble tilbudt plass i 2006, mot fem i 2005.

Valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn økte med ett prosentpoeng fra stortingsvalget i 2001 til stortingsvalget i 2005. Blant personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn var det en økning i valgdeltakelsen på fire prosentpoeng mellom de to stortingsvalgene.

Samtidig er det utviklingstrekk som gir grunn til bekymring og som krever en økt innsats. Selv om arbeidsledigheten blant innvandrere har gått ned, er den over tre ganger så høy som for befolkningen for øvrig. Dette forholdstallet har ikke endret seg de siste årene. Det har også funnet sted en økning i forekomsten av vedvarende lavinntekt blant innvandrerbefolkningen fra treårsperioden 2001-2003 til perioden 2002-2004. Det har blitt flere innvandrerbarn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt de siste årene.

Andel minoritetsspråklige barn som går i barnehage økte med to prosentpoeng fra 2004 til 2005. På landsbasis hadde 54 pst. av alle minoritetsspråklige barn i alderen 1-5 år barnehageplass i 2005 (mot 76 pst. av alle barn i alderen 1-5 år).

Det har vært viktig for regjeringen å etablere en god målstruktur. I tillegg til de 15 målene som ble introdusert i budsjettet for 2006, er to nye sektorer nå inkludert. Dette er kultur- og mediesektoren og barneverntjenesten. Det rapporteres også på helse for første gang. Dødelighet er introdusert som en ny indikator for å måle helseforskjellene mellom etniske grupper.

Målene dekker en rekke sentrale sektorer. Regjeringens målsetting er at regelmessige rapporteringer over tid skal kunne gi et godt bilde av utviklingen når det gjelder inkludering av innvandrerbefolkningen på de ulike samfunnsområdene.

På en del områder har det vist seg vanskelig å skaffe til veie gode data, eller å få oppdaterte data i tide til rapporteringen. En utfordring framover blir derfor å forbedre rapporteringen.

En annen utfordring er å formidle målene til hele forvaltningen. En forutsetning for en god rapportering er at målene og rapporteringsrutinene er

kjent i departementene og deres underliggende etater.

Rapporteringen på mål for inkludering av innvandrerbefolkningen presenteres samlet i eget vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Arbeids- og inkluderingsdepartementet. De enkelte fagdepartementene rapporterer også på målene på sine fagområder i sine budsjettproposisjoner.

Programkategori 09.50 Integrering og mangfold

Utgifter under programkategori 09.50 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
650	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet		79 183	86 600	9,4
651	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	4 073 344	4 053 092	4 346 700	7,2
652	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	4 421	4 877	5 000	2,5
	Sum kategori 09.50	4 077 765	4 137 152	4 438 300	7,3

Bevilgningene er gitt under overnevnte kapittel fra 2006. Tidligere bevilgning er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Utgifter under programkategori 09.50 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	47 033	116 852	136 600	16,9
60-69	Overføringer til kommuneforvaltningen	4 000 367	3 989 100	4 267 300	7,0
70-89	Andre overføringer	30 365	31 200	34 400	10,3
	Sum kategori 09.50	4 077 765	4 137 152	4 438 300	7,3

Målene under Arbeids- og inkluderingsdepartementets resultatområde 6 Integrering og mangfold finansieres under programkategori 09.50 Integrering og mangfold. De største utgiftspostene under programkategorien er knyttet til integre-

ringstilskudd til kommunene (kap. 651, post 60) og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (kap. 651, post 61), som står for omtrent 95 pst. av det samlede bevilgningsfor-slaget på programkategorien.

Kap. 650 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post ¹	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter		79 183	86 600
	Sum kap. 650		79 183	86 600

¹ Endringer fra 2006 til 2007: Kr 2 020 000 kr omdisponert fra kap 651.62 til kap 650.01. Kap 650.01.2 oppjustert med 2 400 000 kr som kompensasjon for MVA på fellestjenester med UDI. 270 000 er omdisponert fra kap 600.01 til 650.01 i forbindelse med I-nytt.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), som ble opprettet 1. januar 2006 ved en deling av Utlendingsdirektoratet (UDI) i to direktorater.

Opprettelsen av IMDi har gitt arbeidet med integrering av nyankomne innvandrere og arbeidet med inkludering og deltakelse for alle høyere prioritet, og tydeligere målsetninger for arbeidet på feltet. IMDi legger til rette for kompetanseutvikling og spredning av gode erfaringer til kommuner og sektormyndigheter. IMDi er Arbeids- og inkluderingsdepartementets utøvende organ for statens integrerings- og inkluderingspolitikk og er en viktig premissleverandør for utvikling av politikken på feltet.

Hovedoppgaver

- bosette flyktninger som får opphold i Norge i tråd med intensjonene i bosettingsordningen og slik at muligheten til raskt å komme i arbeid er best mulig
- ta initiativ overfor og samarbeide med næringsliv og organisasjoner for å øke innvandreres deltakelse i arbeids- og samfunnsliv
- iverksette og bidra til å utvikle integreringspolitikken overfor nyankomne innvandrere og politikken for mangfold og inkludering
- være et kompetansesenter for kommunene og andre samarbeidspartnere som arbeider med integrering og mangfold
- ta initiativ overfor sektormyndigheter om muligheter og barrierer ulike grupper av innvandrere står overfor, og bistå med råd og veiledning

IMDis arbeid skal bygge opp under fagmyndighetenes ivaretagelse av sitt sektoransvar.

Målgrupper

Kommunene er IMDis viktigste målgruppe og samhandlingspartnere. Andre viktige målgrupper er næringsliv og arbeidsgivere, statlige sektormyndigheter på både direktoratsnivå og lokalt nivå, ulike organisasjoner, nyankomne innvandrere og mer etablerte innvandrergrepper, befolkningen generelt og personer i utlandet som skal bosette seg i Norge.

Virkemidler

IMDis viktigste virkemidler er lov og forskrifter, kunnskap og kunnskapsutvikling, dokumentasjon, erfaringsspredning, informasjon og holdningsskape arbeid. I tillegg har direktoratet økonomiske virkemidler som tilskuddsordninger og prosjekt- og utviklings-/forskningsmidler.

IMDi holder til i Oslo, og har regionale enheter i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. Direktoratet vil i 2007 ha en ressursramme på 86,6 mill. kroner og vil ha en bemanning på om lag 110 årsverk, hvorav rundt halvparten ved de regionale enhetene.

Utfordringer i 2007

IMDis hovedutfordringer vil være særlig knyttet til:

- Reduksjon av ventetid på bosetting til under 6 måneder for alle grupper som skal bosettes, og under 3 måneder for enslige mindreårige. Forutsetningen for dette er å sikre tilstrekkelig antall vedtaks plasser i kommunene. God kartlegging og motivering av bosettingsklare i mottak, rask og god bosetting av barnefamilier og utvikling av en mer arbeidsrettet bosetting er viktige oppgaver i denne sammenheng.
- Videreutvikling og justering av introduksjonsordningene på grunnlag av ny kunnskap og tidligere og pågående evalueringer. Det er behov for tilpasning av introduksjonsprogrammet for

- særskilte grupper, ivaretagelse av sammenhengende tiltakskjeder i introduksjonsprogrammet og yrkesretting og kompetansehevende tiltak innenfor norskopplæringen. Arbeidet med videreutvikling av Nasjonalt introduksjonsregister (NIR), som er opprettet for å sikre en systematisk registrering av deltakelse i introduksjonsordningen, vil bli prioritert.
- Oppfølging av handlingsplanen for integrering og inkludering, og særlig satsing Groruddalen.
 - Videreføring av arbeidet med å sikre likeverdige offentlige tjenester, med fokus på kompetansehevende tiltak for ansatte i offentlig tjenesteyting.
 - Bruk av kvalifisert tolk, som er en forutsetning for rettssikkerhet og vellykket integrering. Det er fortsatt en utfordring å få et tilstrekkelig antall tolker med dokumenterte kvalifikasjoner. Nasjonalt tolkeregister skal videreutvikles for å bedre tilgangen til kvalifiserte tolker og at tolker får dokumentert sin kompetanse på en god måte. Siktemålet er å øke bruksverdien av registeret.

På det organisatoriske området vil hovedutfordringene være særlig knyttet til:

- Videreutvikling av IMDi som et kompetansesenter for formidling av anvendt kunnskap av

betydning for kommunenes og andre aktørers iverksetting av integrerings- og mangfoldspolitikken på prioriterte områder.

- Videreutvikling av pådriverrollen i arbeidet med inkludering, integrering og mangfold, med fokus på nettverksbygging. Oppfølging av samarbeidspartnere og samarbeidsavtaler, og videreutvikling og styrking av kontaktarenaer i forhold til landsdekkende og lokale innvandrersorganisasjoner, vil bli vektlagt.
- Oppfølging av etablerte rutiner og systemer for det nye direktoratet, herunder samarbeidet med kommuner/brukere. Det er fremdeles noen utfordringer knyttet til etablering av en tilfredsstillende infrastruktur, i hovedsak på IKT-området. Kompetansehevende tiltak på alle nivåer i organisasjonen vil ha høy prioritet. Sluttresultatet av dette arbeidet vil danne grunnlaget for etablering av rutiner for en aktiv risikostyring.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning til drift av IMDi på 86,6 mill. kroner i 2007. For å styrke IMDis arbeid med handlingsplanen for integrering og inkludering og Groruddalssatsingen har direktoratet fått en ekstra bevilgning på denne posten på 2,02 mill. kroner.

Kap. 651 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

		(i 1 000 kr)		
Post ¹	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling integrering og mangfold, <i>kan overføres</i>	42 612	32 792	45 000
60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	2 853 431	2 718 000	2 826 400
61	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 093 457	1 215 000	1 368 300
62	Kommunale innvandrertiltak	53 479	56 100	72 600
70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	2 851	3 100	3 200
71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	25 864	26 400	29 300
72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 650	1 700	1 900
Sum kap. 651		4 073 344	4 053 092	4 346 700

¹ Bevilgningene er gitt under overnevnte poster fra 2006. Tidligere bevilgninger er gitt på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.
Endring fra 2006 til 2007: Kr 103 000 er omdisponert fra post 71 til post 72. Kr 620 000 er omdisponert fra kap 651.62 til kap 650.01.2. 17,7 mill. kroner er overført til post 21, 1,5 mill. kroner fra kap 220.70, 5,1 mill. kroner fra kap 225.01, 5 mill. kroner fra kap 256.01 og 6,1 mill. kroner fra kap 258.21.

Post 21 Spesielle driftsutgifter –kunnskapsutvikling integrering og mangfold, kan overføres

Både Arbeids- og inkluderingsdepartementet og IMDi vil forvalte midler på denne posten. I tråd med Arbeids- og inkluderingsdepartementets samordningsrolle gjøres mye av kunnskapsutviklingen i samarbeid med ansvarlige sektormyndigheter. Noen av prosjektene er flerårige. Prosjektene som IMDi administrerer er i hovedsak evalueringer, dokumentasjons- og utviklingsprosjekter.

Mål

Formålet med bevilgningen på posten er

- å sikre et godt kunnskapsunderlag for integrerings- og inkluderingspolitikken
- å bidra til nasjonal kunnskapsutvikling om gode måter å utvikle et inkluderende og mangfoldig samfunn på
- å bidra til formidling av forskningsresultater og kunnskap om god metodikk og praksis på området.
- å utvikle læremidler og videreutvikle kurs og kursmaterieil til obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Rapport for 2005 og 2006

Rapporter, evalueringer og utviklingsarbeid som er gjennomført, er :

- Monitor for sekundærflytting. En deskriptiv analyse av sekundærflyttinger blant flyktninger bosatt i Norge 1995-2004
- Evaluering av bosetting av flyktninger
- Introduksjonsprogrammet er for mainstream-flyktninger –en undersøkelse av introduksjonsprogrammet overfor målgrupper med særskilte behov
- Ta tak i utfordringen! –inspirasjon til arbeidet med nyankomne innvandrere med særskilte behov
- Registerverktøy (NIR) er utviklet for løpende å kunne følge utviklingen av introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap på nasjonalt, fylkesnivå og kommunenivå
- «Verdalsprosjektet» –Krafttak for inkludering. Rapport forprosjekt 2006
- Valgdeltakelsen blant norske statsborgere med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn ved Stortingsvalget 2005
- Skolegang i Pakistan –barn med innvandrerbakgrunn som går på skole i foreldrenes opprinnelsesland

- Et prøveprosjekt med lederopplæring for imamer og muslimske ledere i Norge gjennomført av Faith Regen UK i 2005
- Topp 10 Internasjonale menn og kvinner 2005
- Hundreårsmarkeringen –en markering av det flerkulturelle Norge?
- Norsk statsborgarseremoni –eit forslag
- Evaluering av Språkkartleggingsverktøyet SPRÅK 4 til bruk ved fireårs kontrollen ved helsestasjoner
- «Verktøykasse for likeverdige tjenester», en samling av metoder, modeller og verktøy utviklet i programmet LOFT (Likeverdige offentlige tjenester) er ferdigstilt og gjort tilgjengelig
- Eksisterende tilbud i flerkulturell kompetanse er kartlagt
- «Mangfoldskilden» som gir oversikt over relevante miljøer for rekruttering av ressurspersoner ble publisert på internett i 2006
- Kvalifiseringstilbud for tolker i offentlig sektor
- Forsøksordning med nettbasert tolkeutdanning er videreført
- Norges Røde Kors har utviklet en ordning med flyktningguider for enslige mindreårige flyktninger med mål å bidra til at den mindreårige får tilknytning og nettverk i lokalsamfunnet
- Norsk Folkehjelp har hatt samarbeid med frivillige for å sikre samordning, opplæring og veiledning av verger for enslige mindreårige

Prosjekter, evalueringer og utviklingsarbeid som er under arbeid:

- Deltakelse i EUs handlingsprogram mot diskriminering med mål å utvikle gode modeller på europeisk nivå
- Undersøkelsen Levekår blant ikke-vestlige innvandrere og etterkommere 2005/2006 sluttfører datainnsamling i 2006. Første resultater vil foreligge i løpet av 2007
- Prosjektet familieinnvandring og ekteskapsmønstre
- Ungt entreprenørskap mottar midler for å veilede og koordinere mot kommuner som arbeider med introduksjonsbedrift i forhold til nyankomne flyktninger
- Prosjektet Ungdom, Kultur og Mestring (UNG-KUL) undersøker hvordan faktorer knyttet til migrasjon påvirker utvikling av emosjonelle og atferdsmessige problemer gjennom barne- og ungdomsårene hos barn og unge med innvandrerbakgrunn
- Prosjektet vanskeligstilte unge med innvandrerbakgrunn i fengsel
- Som en del av tiltaksplanen mot fattigdom, har organisasjoner og kommunale instanser i Bergen Oslo og Drammen fått midler til 9 ulike pro-

sjekter for å forebygge at minoritetsungdom ferdes i bysentra og rekrutteres til belastede miljøer

- Som en oppfølging av kommunikasjonsprosessen med unge innvandrere, ZINO, er det lyst ut midler til prosjekter med formål å øke deltakelsen til ungdom med innvandrerbakgrunn i lokalmiljøet
- En evaluering av integreringstilskuddsordningen til kommunene ved bosetting av flyktninger
- En evaluering av introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere
- To prosjekter som skal gi kommunene kunnskap om organisering og gjennomføring av 50 timers samfunnskunnskap, samt kompetanseheving av kursholdere innenfor feltet
- En evaluering av tilskuddsordningen til lokale innvandrerorganisasjoner
- Utdanningsdirektoratet mottar midler til utvikling av internettbaserte læreprogram for opplæring i 50 timer samfunnskunnskap for voksne innvandrere i samsvar med Læreplanen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere
- Rapport om innvanderers bo – og flyttemønstre i Oslo rundt årtusenskiftet
- Forsøk med etablerervirksomhet med formål å prøve ut og vinne kunnskap om hvordan en best kan legge til rette for at innvandrere kan etablere egen bedrift
- Utvikling av opplæring av religiøse ledere ved Universitetet i Oslo

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning på 45 mill. kroner på posten for 2007. 17,7 mill. kroner av bevilgningen vil gå til utvikling av kompetanse, metoder og læringsressurser til obligatorisk opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Midlene skal også brukes til å utvikle og gjennomføre Norskprøve 1, 2 og 3.

Bevilgningen forøvrig skal brukes til kunnskapsutvikling på integrerings- og inkluderingsfeltet. Bevilgningen vil bli benyttet til pågående prosjekter, evalueringer og utviklingsarbeid og til formidling av kunnskap. Nye prosjekter knyttet til handlingsplaner og satsinger vil bli prioritert. I prosjektene skal kjønnsperspektivet komme fram. Større prosjekter i 2007 er: Ikke-vestlige innvanderers og etterkommeres levekår 2005–2006, kon-

tingent for deltakelse i EUs antidiskrimineringsprogram og Europarådets kampanje All different – All equal, videre utvikling av modeller for entreprenørskap blant innvandrere, kunnskap om hindringer for innvandrerkvinnens yrkesdeltakelse, evaluering av introduksjonsordningen, evaluering av ordningen med opplæring i norsk og samfunnskunnskap, utvikling av system og registerverktøy for registrering av deltakelse i ordningene i introduksjonsloven, og evaluering av støtten til lokale innvandrerorganisasjoner. «Verdalsmodellen», en næringsdrevet modell for inkludering av arbeidsledige innvandrere i arbeidslivet vil bli utprøvd.

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Mål

Integreringstilskuddet skal medvirke til rask og god bosetting, slik at flyktningene skal kunne bosette seg i en kommune innen seks måneder etter at det er gitt ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse, og at overføringsflyktninger blir bosatt innen seks måneder etter at det er gitt innreisestillatelse. Tilskuddet skal føre til at kommunene gjennomfører et godt bosettings- og integreringsarbeid, med sikte på at de bosatte skal komme i jobb og greie seg selv. Tilskuddet skal også medvirke til rask bosetting av eldre og funksjonshemmede flyktninger.

Integreringstilskuddet skal dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har ved bosetting og integrering av flyktninger i bosettingsåret og de fire neste årene.

Tildelingskriterier

Integreringstilskudd

Kommunene får utbetalt integreringstilskudd ved bosetting av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag samt familiegjenforente til flyktninger, i fem år. For familiegjenforente til personer med opphold på humanitært grunnlag får kommunene integreringstilskudd bare for de første tre årene.

Alle kommuner får tilskudd etter samme satsstruktur og nivå. Siden introduksjonsordningen retter seg mot voksne, og for å gjøre det lettere å få bosatt de som i dag blir værende lengst tid i motak, blir det gitt et større tilskudd det første året for bosetting av voksne enn for bosetting av barn.

Satser for integreringstilskuddet

Bosettingsår	Satser 2003	Satser 2004	Satser 2005	Satser 2006	Satser 2007
År 1 (2005)			120 000 (voksne)	130 000 (voksne)	130 000 (voksne)
	87 000	96 000	100 000 (barn)	110 000 (barn)	110 000 (barn)
År 2 (2004)	77 000	85 000	91 000	98 000	113 000
År 3 (2003)	77 000	77 000	80 000	81 000	92 000
År 4 (2002)	68 000	68 000	71 000	71 000	71 000
År 5 (2001)	67 000	67 000	70 000	70 000	70 000
Sum	376 000	393 000	432 000 (voksne)	450 000 (voksne)	476 000 (voksne)
			412 000 (barn)	430 000 (barn)	456 000 (barn)

Tilskudd ved bosetting av personer over 60 år og personer med kjente funksjonshemninger

Ved bosetting av flyktninger som har fylt 60 år ved bosettingen, får kommunen et ekstra engangstilskudd på 120 000 kroner. Også ved bosetting av flyktninger med kjente funksjonshemninger kan det på grunnlag av dokumenterte behov, gis ekstra tilskudd. Satsen for engangstilskuddet ved bosetting av personer med kjente funksjonshemninger er på kr 140 000. Utover dette kan det søkes om tilskudd på inntil kr 700 000 per år i 5 år. Omleggingen av ordningen gjelder personer bosatt etter 1. januar 2006. For personer bosatt før 1. januar 2006 gjelder tidligere ordning.

Skoletilskudd

For å dekke den kommunale egenandelen i forbindelse med særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring for barn som er omfattet av integreringstilskuddet, blir det også gitt tilskudd til språkopplæring. For 2007 foreslås satsen på kr 9 150 opprettholdt.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal ikke legge fram særskilt regnskap for integreringstilskuddet. Gjennom den kartleggingen Beregningsutvalget gjør av de utgiftene kommunene har til bosetting og integrering av flyktninger, blir det kontrollert at det samlet sett er et rimelig samsvar mellom forbruk og nivå på tilskuddet for kommunesektoren, jf. kap. 651, post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskudd, opp-

følgning. Beregningsutvalgets rapport for 2005 viser at 89 pst. av kommunenes gjennomsnittlige utgifter i løpet av en 5-årsperiode blir dekket av integreringstilskuddet. Introduksjonsordningen er en rett for den enkelte. Deltakelsen i introduksjonsordningen og i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap i kommunen skal registreres i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).

På grunnlag av rapporter fra kommunene, statistikk fra NIR og statistikk over ventetid for bosetting, og på bakgrunn av kontakt med kommunene, skal IMDi vurdere om kommunene arbeider planmessig med bosettings- og integreringsarbeidet.

Rapport for 2005 og 2006

Integreringstilskuddet skal dekke de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har i de første fem årene i forbindelse med dette arbeidet, og blir utbetalt uavhengig av de behovene hver enkelt flyktning måtte ha for oppfølging, tiltak og tilrettelegging i kommunen. KS og enkeltkommuner har gitt uttrykk for at ordningen med integreringstilskudd fungerer godt, men at de samlede overføringene fra staten til integreringsarbeidet burde vært større.

Regjeringens mål er at flyktninger skal bosettes innen 6 måneder etter at oppholdstillatelse er gitt. Andelen som må vente mer enn 6 måneder på bosetting har gått noe opp i forhold til 2005. En av årsakene er at det fortsatt er for få plasser i kommuner i pressområder i østlandsområdet.

Dialog, informasjon og samarbeid med kommunene er sentrale virkemidler som IMDi benytter for at flyktningene skal bli bosatt så raskt som mulig.

IMDi har anmodet 211 kommuner om å bosette flyktninger i 2006. 188 kommuner har svart positivt på anmodningene.

Bosatte flyktninger i kommunene

Bosettingsår	2002	2003	2004	2005	Per 1.7. 2006
Tidligere asylsøkere	3 067	3 250	3 470	3 650	1 186
Overføringsflyktninger ¹	1 184	1 650	850	751	576
Familiegjenforente ²	3 526	1 500	850	427	420
Enslige mindreårige asylsøkere	364	350	330	194	91
Bosatte totalt	8 141	6 750	5 500	5 022	2 273

¹ Personer som har kommet til landet.

² Som kommunene får integreringstilskudd for. Søknad må være innlevert i integreringstilskuddsperioden til den en søker om familiegjenforening med.

Kilde: Mottaks- og bosettingsstatistikk fra UDI

Oppholdstid i mottak etter vedtak om opphold

Bosatte i kommunene etter vedtak	2002	2003	2004	2005	Per 1.7. 2006
Innen 6 måneder	60 pst.	54 pst.	49 pst.	48 pst.	43 pst.
Mellom 6 og 12 måneder	14 pst.	32 pst.	35 pst.	40 pst.	37 pst.
Mer enn 12 måneder	25 pst.	14 pst.	16 pst.	12 pst.	20 pst.

Kilde: Mottaks- og bosettingsstatistikk fra UDI

Målet for bosetting av enslige mindreårige er at de skal være bosatt innen tre måneder etter at det er gitt oppholdstillatelse. Per 31. august 2006 ble 16 dem som utløser særskilt tilskudd for enslige mindreårige, bosatt innen den oppsatte tidsfristen. Kommunene har behov for veiledning og overføring av kompetanse i arbeidet med enslige mindreårige. Utgifter til kommunale tiltak i forbindelse med bolig til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger (hjemlet i barnevernloven § 4-4) utover den egenandelen kommunene må betale, blir refundert. Ordningen gjør at en eventuell økonomisk risiko for kommunene blir redusert. Situasjonen må også sees i sammenheng med særskilte tilskudd fra Barne- og likestillingsdepartementet til arbeid med enslige mindreårige i kommunene, jf. kap. 854, post 64 Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Målet med tilskuddet er å bidra til at de enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig og med gode omsorgstilbud tilpasset lokale forhold. Tilskuddet er i 2006 på kr 102 800, og foreslås økt til kr 106 500 i 2007. Tilskuddet differensieres etter

bosettingstidspunktet og utbetales fra og med måneden den enslige mindreårige blir bosatt.

Funksjonshemmedetilskuddet ble lagt om i 2006. Det ble innført to separate tilskudd til erstatning for den gamle modellen med tre tilskudd som bygget på hverandre. Dette for å forenkle og gjøre ordningen mer målrettet, slik at personer med funksjonshemninger og alvorlige atferdsproblemer mv. kan bosettes raskere. IMDi registrerer en volumøkning i forhold til tidligere år. Det er en reell økning i antall personer som er omfattet av ordningen, og kommunene har i tillegg blitt mer oppmerksomme på ordningen. Økningen er således ikke relatert til den nye ordningen.

Overføringsflyktninger

Gjenbosetting innebærer å finne en varig løsning for flyktninger som ikke kan repatrieres eller blir værende i landet der de oppholder seg. Uttak av overføringsflyktninger skjer normalt i samarbeid mellom UDI og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og i samsvar med de kriterier departementet har fastsatt. Ved uttak av overføringsflykt-

ninger tas det utgangspunkt i flyktningbakgrunnen til den enkelte og behovet for å bli bosatt i et nytt land. I tillegg skal utsiktene til å kunne delta og greie seg selv i det norske samfunnet vektlegges.

Innenfor en periode på tre år blir det fastsatt hvor mange overføringsflyktninger Norge samlet skal ta imot for gjenbosetting. Ved at kvoten for overføringsflyktninger sees i sammenheng over en treårsperiode, oppnås en fleksibilitet som blant annet innebærer at ubrukte plasser kan overføres til det etterfølgende året innenfor perioden, samtidig som det er mulighet for å forskuttere uttak av overføringsflyktninger fra neste års kvote, dersom behovet skulle tilsi dette. Kvoten for overføringsflyktninger ble økt med 250 i 2005 til 1 000 og gir en samlet kvote for perioden 2004–2006 på 2 750 personer.

Tallet på overføringsflyktninger som har kommet til landet

År	Personer
1999	1 480
2000	1 481
2001	1 269
2002	1 216
2003	1 633
2004	850
2005	750
1. halvdel 2006	576

Midler som svarer til overføring av inntil 65 flyktninger, har kunnet anvendes til tiltak som styrker arbeidet med å gi flyktninger beskyttelse og varig løsning. I 2006 anvendes midler tilsvarende 38 plasser til et kulturorienteringsprogram som gir overføringsflyktningene en innføring i norske samfunnsforhold før de kommer til Norge. Programmet gir også norske kommuner informasjon om bakgrunnen til overføringsflyktningene de mottar. I tillegg til kulturorienteringsprogrammet finansierer midlene et undervisningsopplegg som gir norske skoleelever innføring i situasjonen til en av de store flyktninggruppene, kongoleserne. De dekker også Norges bidrag til UNHCRs regionale gjenbosettingsprogram for Latin-Amerika. Dette siste programmet gjør det mulig for Argentina, Brasil og Chile å ta imot utsatte colombianske flyktninger som ikke lenger kan oppholde seg i nabolandene. Ifølge opplysninger fra UNHCR innebærer den norske støtten at over fire ganger så mange flyktninger blir hjulpet i regionen enn om midlene var blitt brukt til overføring til Norge.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på 2 826,4 mill. kroner, basert på at 5 600 (medregnet familiegjeforente) personer innenfor personkretsen omfattet av integreringstilskuddet, vil bli bosatt i 2007. Dette beløpet inkluderer om lag 65,4 mill. kroner til særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring for barn som er omfattet av integreringstilskuddet. I 2007 øker tilskuddssatsene for år 2 og 3 (jf tabell som viser satser for integreringstilskuddet) som et tiltak i regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering, dette inkluderer også prisomregningen. Økte utgifter til introduksjonsordningen er størst disse årene. Målet med økningen er at kommunenes utgifter forbundet med bosetting av innvandrere i størst mulig grad skal dekkes gjennom integreringstilskuddet.

Innretningen på integreringstilskuddet vurderes endret for å stimulere til aktive integreringstilskudd i kommunene. En evaluering av integreringstilskuddet vil være gjennomført per desember 2006.

For 2007 foreslås kvoten økt til 1200.

I tråd med praksis de senere år avsettes midler tilsvarende 80 plasser til alternativ bruk når dette kan styrke arbeidet med å gi beskyttelse og varig løsning for flyktninger. Midler som ikke blir brukt til slike alternative formål, vil bli brukt til å overføre flyktninger til Norge.

Post 61 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Fra 1. september 2005 er det etablert en ny per capitabasert tilskuddsordning som gjelder de som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring etter introduksjonsloven, jf. St.prp. nr. 65 (2004–2005). Det er de som har rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven og som får oppholds- eller arbeidstillatelse etter 1. september 2005 som omfattes av den nye ordningen. Den nye tilskuddsordningen består av et per capitatilskudd, et resultattilskudd og et skjønnstilskudd.

De som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse før 1. september 2005, vil kunne få norskopplæring etter en overgangsordning som er lik den tilskuddsordningen som gjaldt før 1. september 2005. Overgangsordningen vil vare i fem år regnet fra 1. september 2005. I tillegg blir ordningen med norskopplæring i asylmottak gjeninnført fra høsten 2007.

Innføring av et per capitatilskudd innebærer at kommunene skal motta tilskudd etter en enhetlig satsstruktur per person i målgruppen for opplærin-

gen som bor i kommunen, uavhengig av hvordan tilbudet organiseres. Kommunene må innenfor bestemmelsene i introduksjonsloven, forskriftene og rammen av per capitatilskudd, resultattilskudd, skjønnstilskudd, overgangsordningen og eventuell brukerbetaling for de som ikke har rett til gratis opplæring, organisere all opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Kommunene skal legge til rette tilbudet ut fra behovene til den enkelte bruker og kommunens muligheter. Tilskuddet er fastsatt på grunnlag av gjennomsnittvurderinger. Det betyr at enkelte kommuner kan få tilskudd som er høyere enn utgiftene, og andre kan få tilskudd som er lavere enn utgiftene.

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å sikre at kommunene tilbyr voksne innvandrere med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap denne opplæringen, slik at de lærer tilstrekkelig norsk til å fungere i samfunnet i løpet av de første

fem årene i landet. Det skal gjøre dem i stand til å kunne ta videre utdanning og delta i arbeids- og samfunnslivet. Opplæringen skal starte så snart som mulig, og innen tre måneder etter at krav eller søknad om deltakelse blir fremsatt, og den bør holde god progresjon slik at innvandrere kan til egne seg tilstrekkelig ferdigheter i norsk i løpet av den første tiden i Norge.

Tildelingskriterier

Per capitatilskudd

Kommunen vil motta et tilskudd per person i målgruppen for rett og plikt eller bare rett til opplæring som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse de siste fem årene. Tilskuddet vil bli fordelt over fem år, slik at 80 pst. av tilskuddet vil bli utbetalt i løpet av de tre første årene og 20 pst. i løpet av de to siste årene. Bakgrunnen for at tilskuddet fordeles over fem år, er at kommunene har plikt til å tilby opplæring i inntil fem år fra den enkelte har fått oppholds- eller arbeidstillatelse første gang.

Satser for per capitatilskuddet

Tilskuddsår	2006		2007	
	Lav sats	Høy sats	Lav sats	Høy sats
År 1	6 800	18 150	7 040	18 800
År 2	10 210	27 220	10 580	28 200
År 3	10 210	27 220	10 580	28 200
År 4	3 400	9 070	3 500	9 390
År 5	3 400	9 070	3 500	9 390
Sum	34 020	90 730	35 200	93 980

Resultattilskudd

Formålet med dette tilskuddet er å rette oppmerksomheten mot resultater og gjennomstrømning i opplæringen. Det vil bli utbetalt et tilskudd per bestått avsluttende prøve, som er Norskprøve 1 eller Norskprøve 2. Tilskuddet omfatter innvandrere som er omfattet av rett og plikt eller bare rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I 2007 vil tilskuddet være på 5000 kroner per beståtte prøve.

Skjønnstilskudd

Formålet med skjønnstilskuddet er å kompensere for ulemper som enkelte kommuner opplever med den nye ordningen. Målgruppen for skjønnstilskuddet er kommuner som har høye driftsutgifter per deltaker på grunn av få deltakere i opplæringen og

som får dekket en vesentlig mindre andel av de totale utgiftene gjennom statstilskuddet etter omleggingen. Fylkesmannen vil etter søknad kunne tildele skjønnstilskudd. Fylkesmannen vil måtte vurdere kommunens totale utgifter til opplæringen, totalt statstilskudd, kommunens generelle økonomi og om interkommunalt samarbeid kan ivareta deltakernes behov. Den enkelte Fylkesmann vil få en ramme for skjønnstilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Overgangsordningen

Overgangsordningen er en videreføring av tilskuddsordningen som gjaldt før 1. september 2005, og det innebærer at det vil bli utbetalt tilskudd per undervisningstime og per deltaker per time. Antall undervisningstimer og deltakertimer

det skal gis tilskudd for, fastsettes av Fylkesmannen.

Deltakere som har en utdanning fra før som tilsvarende norsk grunnskole kan få inntil 850 timer og deltakere som har liten eller ingen utdanning fra før, kan få inntil 3 000 timer opplæring. Overgangsordningen vil omfatte alle over 16 år som har fått oppholds- eller arbeidstillatelse før 1. september 2005, og som ikke har tatt ut de timene de trenger for å lære å norsk innenfor de nevnte rammene. Ordningen omfatter også asylsøkere i alderen 16–18 år.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal ikke legge fram særskilt regnskap for den nye per capitabaserte ordningen. Gjennom Beregningsutvalgets kartlegging vil en få oversikt over om det er et rimelig samsvar mellom kommunesektorens utgifter til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og statstilskuddet. Beregningsutvalgets rapport for 2005 viser at 97 pst. av kommunenes utgifter etter statens modell blir dekket gjennom tilskuddet til opplæring i norsk og samfunnsfag. Kommunene har en annen beregningsmodell for utgiftene, der husleie og utgifter forbundet med lokalet (som strøm, renhold og inventar) er med. Denne ligger dermed noe høyere enn statens utgiftsmodell.

I løpet av 2007 vil det bli gjennomført en evaluering av kommunenes implementering av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap innenfor de økonomiske rammer som følger av gjeldende tilskuddordning.

Fra 1. september 2005 blir gjennomført norskopplæring for den enkelte som omfattes av rett og/eller plikt til opplæring, registrert i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). IMDi vil ha det overordnede driftsansvaret. Deltakere, timer og grupper i overgangsordningen vil bli registrert i Grunnskolen informasjonssystem (GSI).

Rapport for 2005 og 2006

Overgangsordningen

Norsk med samfunnskunnskap for innvandrere 2004 og 2005

Opplæring	2004	2005
Undervisningstimer	1 631 503	1 533 152
Deltakere	25 733	24 106
av disse deltakere i asyl mottak	1 094	902

Kilde: GSI/SSB

Antall deltakere per 1.10.2005 fordelt på kvinner og menn

	Antall deltakere	Pst.
Kvinner	14 855	62
Menn	9 251	38
Sum	24 106	100

Kilde: GSI/SSB

Oversikten viser antall personer som får norskopplæringen finansiert gjennom overgangsordningen per 1.oktober 2005. På grunn av utfasingen av overgangsordningen, forventer vi at antall deltakere i ordningen vil reduseres. Fordi per capitatilskuddet ble innført fra 1. september 2005, er reduksjonen fra 2004 til 2005 minimal.

Norskopplæring for voksne asylsøkere i mottak ble fjernet med virkning fra 1. januar 2003. Som en del av regjeringens handlingsplan for integrering og inkludering foreslås dette gjeninnført i høsten 2007. Asylsøkere i mottak vil få rett og plikt til opp til 250 timer norskopplæring på linje med andre flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag. Norskopplæringen avsluttes når endelig negativt vedtak etter klage til Utlendingsnemnda er fattet.

Etter 1. januar 2004 blir det ikke gitt statstilskudd til norskopplæring for arbeidsinnvandrere og deres familier. De betaler selv for norskopplæringen, eller får dette dekket av arbeidsgiver.

Antall som gikk opp til en avsluttende prøve har økt fra 3 521 personer i 2004 til 5 391 i 2005 (kilde: Norsk språktest). Omtrent 60 pst. av de som gikk opp var kvinner. Omtrent 70 pst. av dem som gikk opp besto hele eller delen av prøven.

Per capitatilskuddet

Antall personer med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap per 1. august 2006 og som var i opplæring

Antall personer med rett og plikt	7 182
Kvinner	4 664
Menn	2 518
Antall personer i opplæring	3 427
Kvinner	2 194
Menn	1 233

Kilde: Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)

Per 1. august 2006 var det 7 182 personer som var omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og som det skal utbetales per capitilskudd for i 2006. Alle disse har fått oppholds- og arbeidstillatelse etter 1. september 2005

Antall personer som omfattes av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og som var i opplæring per 1. august 2006 utgjorde 3 427 personer. Introduksjonsloven forutsetter at innvandreren selv skal søke om opplæring. Per 1. august hadde 355 personer søkt om opplæring i norsk og samfunnskunnskap

I tillegg til dette var det registrert 2 048 personer (593 kvinner og 1 455 menn) med plikt til opplæring, uten rett til gratis opplæring. Det utbetales ikke statstilskudd for dem. Av disse var 153 personer (67 kvinner og 86 menn) i opplæring per 1. august 2006

Skjønnstilskudd

Det ble avsatt 10 mill. kroner til skjønnstilskudd i 2006. Beløpet ble fordelt mellom de 10 fylkene som en antok ville få de største omfordelingsvirkningene, men kommuner i andre fylker kunne også søke.

Resultattilskudd

Det er ennå ikke utbetalt resultattilskudd. Årsaken er at det er svært få i målgruppen for tilskuddet som har kommet så langt i opplæringsløpet at de har gått opp til og bestått avsluttende prøve.

Implementeringstiltak

I 2005 og 2006 ble det utbetalt henholdsvis 5,7 mill. kroner og 9,6 mill. kroner i prosjektstøtte til tiltak for å implementere rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere. Hovedvekten i prosjektene har vært å utvikle målrettede tiltak og metoder for å styrke norsk og samfunnskunnskapsopplæringen for analfabeter og personer med liten utdanningsbakgrunn. Videre har det blitt gitt støtte til gjennomføring og organisering av samfunnskunnskapsopplæringen med vekt på veiledning og kvalitetssikring av instruktører og prosjekter som ønsket å etablere og utvikle interkommunalt samarbeid.

Budsjettforslag for 2007

For 2007 foreslår regjeringen en bevilgning på 1 368,3 mill. kroner. Det foreslås at en andel av midlene avsatt til resultattilskudd og skjønnstilskudd kan benyttes til implementeringstiltak i kommunene. Beløpet inkluderer 42,6 mill. kroner

til gjennomføring av norsk i mottak for personer som venter på å få behandlet sin søknad (jf. Handlingsplan for integrering og inkludering) samt 2,3 mill. kroner pga. økt antall kvoteflyktninger.

Post 62 Kommunale innvandrertiltak

Mål

Målet med tilskuddsordningen er å styrke integreringsarbeidet i kommunene. Midlene skal brukes til følgende tiltak:

- Tiltak for områder i storbyer som har særlige utfordringer, slik som Groruddalen i Oslo.
- Gratis kjernetid for alle 4- og 5-åringer i barnehager i områder med en høy andel minoritetspråklige barn.
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og Tromsø, kan søke om midler til språkkartlegging av alle fireåringer ved helsestasjoner for å sikre bedre norskkunnskaper ved skolestart.
- Alle kommuner kan søke om midler til å stimulere til utprøving av tiltak og til utvikling av metoder for integreringstiltak. Det er prioritert å utprøve metoder som støtter opp om introduksjonsordningen, og særlig opplæring i norsk og samfunnskunnskap for nyankomne innvandrere.
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning kan søke om midler til tiltak som medvirker til at innvandrergrupper i større grad deltar i samfunnslivet, gjennom nettverksbygging, dialog og samhandling, og til å utvikle mangfold i den kommunale tjenesteytingen, spesielt innenfor førstelinjetjenesten. Det kan også søkes om midler til tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram.
- De 12 kommunene i landet med størst innvandrerbefolkning og kommuner som allerede har etablert en samlokalisert forvaltning av trygd-, arbeids- og sosialkontor, kan søke om midler til et kvalifiseringsprogram for sosialhjelpsavhengige innvandrere med lang botid i Norge (Ny sjanse).

Innvandrerbefolkningen forstås som utenlandsfødte personer som er fast bosatte i kommunen, og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand samt deres barn.

Rapport for 2006

I 2006 ble 55,1 mill. kroner utbetalt i prosjektstøtte under post 62 kommunale innvandrertiltak. Midlene gikk til 103 prosjekter.

31 prosjekter gjaldt utvikling av nye tiltak og metoder for å bedre introduksjonsprogrammet for analfabeter og personer med liten skolebakgrunn, personer med helseproblemer eller store omsorgsoppgaver. Prosjektene gikk ut på å skreddersy programaktiviteter for disse gruppene bl.a. med yrkesrettede kurs, bedre kartlegging av programdeltakerne i forhold til deres individuelle behov og tettere oppfølging. Prosjektene var fordelt over hele landet.

De 12 kommunene med høyest innvandrerbefolkning fikk i tillegg midler til i alt 16 prosjekter som omhandlet videreutvikling av introduksjonsordningen med fokus på programmets slutfase og på overgangen til utdanning og ordinært arbeidsliv. Flertallet av prosjektene fokuserte særlig på yrkesretting av tilbudet i introduksjonsprogrammet bl a gjennom yrkesrettet språkopplæring, bransjerettede kurs, økt tilrettelegging av praksisplasser og bedriftsnettverk, samt I-bedrift. En del prosjekter omhandlet oppfølging av deltakerne i etterkant av introduksjonsprogrammet for å identifisere faktorer som har betydning for arbeidsdeltakelse over tid etter introduksjonsordningen.

I 7 av de 12 kommunene med høyest innvandrerbefolkning har ytterligere 19 prosjekter fått midler til å utvikle likeverdige offentlige tjenester for personer med innvandrerbakgrunn. De fleste prosjektene omfattet tiltak for å bedre kommunikasjonen mellom forskjellige tjenesteinstanser og personer med innvandrerbakgrunn, mens nesten like mange av prosjektene gikk ut på å styrke de ansattes tverrkulturelle kompetanse.

Støttebeløpet for prosjektene varierte fra 20 000 til 750 000 kroner, men støttebeløpet til de fleste prosjektene lå på ca 300 000 kroner.

Under Ny sjanse-programmet fikk 24 prosjekter fordelt på 10 kommuner tildelt til sammen 20 mill. kroner i 2006. Av disse er 14 prosjekter i 7 kommuner en videreføring av prosjekter i 2005. En oppsummering av prosjektvirksomheten per 31. desember 2005 (jf. Prosessevaluering og oppsummering av erfaringer fra Ny Sjanse-prosjektene fra 2005 IMDi, juni 2006) viser at 517 personer ble henvist til programmet i løpet av 2005, men at bare 206 ble deltakere. Ved årsskiftet var 161 deltakere igjen i prosjektet. Av de 51 som har avsluttet programmet har 14 fått jobb og 3 startet videregående utdanning. Prosjektene tar inn nye deltakere i 2006. Prioriterte målgrupper for prosjektene er kvinner, barnefamilier og utvalgte nasjonalitetsgrupper. Erfaringsoppsummeringen fra IMDi viser at særlig kvinner profiterer på ordningen da mange av dem ikke har fått tilbud om tiltak tidligere.

12 kommuner er innvilget tilskudd på i alt 9 mill. kroner for å prøve ut språkkartleggingsverktøyet SRPÅK 4 på førskolebarn når de møter til fire-års konsultasjon på helsestasjonene. Hensikten er å så tidlig som mulig å fange opp svak språkutvikling hos barn generelt, samt mangelfulle norskkunnskaper hos barn med et annet morsmål enn norsk og samisk. Gjennom veiledning til foreldre og tilrettelegging av varierte språkstimulerings tiltak kan kommunene sikre at barna har bedre forutsetning for å følge undervisningen ved skolestart. I forbindelse med forsøksordningen er det etablert et kurstilbud for helsepersonell ved fem universiteter og høyskoler rundt i landet. Gjennom Oslo kommune er det engasjert en faglig ressursperson som skal følge opp prosjektene på landsbasis og bistå med råd og veiledning i oppstartfasen.

Prosjektet gratis kjernetid i barnehagene for alle 4- og 5-åringer i områder med en høy andel minoritetsspråklige barn ble startet opp i 2006. 10 mill. kroner ble utbetalt til et prøveprosjekt med gratis kjernetid for alle 4- og 5-åringer i barnehagene i en bydel i Oslo. Gratis kjernetid vil i kombinasjon med målrettet oppfølging og kontakt med de foresatte bidra til at barna kan følge ordinær undervisning på skolen. Tiltaket har også som formål å øke forståelsen hos foreldre for viktigheten av språk, så vel som deltakelse i sosiale aktiviteter.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår bevilget 72,6 mill. kroner på posten for 2007.

Bevilgningen på posten er økt de senere årene:

- 12 mill. kroner i 2002
- 41,85 mill. kroner i 2003
- 43 mill. kroner i 2004
- 53,5 mill. kroner i 2005
- 56,1 mill. kroner i 2006

Midlene vil bli fordelt på følgende ordninger 2007:

- 26,5 mill. kroner benyttes til gratis kjernetid i barnehager for alle 4- og 5-åringer i områder med en høy andel minoritetsspråklige barn.
- 10 mill. kroner benyttes til systematisk språkkartlegging av førskolebarn på helsestasjoner. De 12 kommunene med størst innvandrerbefolkning samt Tromsø skal kunne søke om midler.
- 6,5 mill. kroner benyttes til tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram og gjennomføring av ordningen med opplæring i norsk og samfunnskunnskap i kommunene.
- 20 mill. kroner benyttes til forsøk med kvalifiseringsprogram –Ny sjanse. De 12 kommunene

med størst innvandrerbefolkning og kommuner som allerede har etablert en samlokalisert forvaltning av trygd-, arbeids- og sosialkontor kan søke om midler. Midlene vil bli brukt til å videreføre igangsatte prosjekter og iverksette noen nye. 1 mill. kroner skal brukes til en incentivordning for å premiere tilfeller der deltakerne i «Ny sjanse» fortsatt er i arbeid etter seks og tolv måneder.

- 5 mill. kroner benyttes til tiltaket likeverdige offentlige tjenester (LOFT), til tiltak som medvirker til å utvikle mangfold i den kommunale tjenesteytingen.
- 4,6 mill. kroner benyttes til en videreutvikling av introduksjonsordningen i kommunene.

Gratis kjernetid, språkkartlegging av førskolebarn og Ny sjanse er en del av Regjeringens Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Disse tiltakene, og tiltakene som rettes mot introduksjonsordningen i kommunene omfatter ressurser til satsing Groruddalen. Groruddalssatsingen er en del av regjeringens storbysatsing, og omfatter tiltak på mange områder under flere departementer.

Post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging

Bevilgningen skal dekke to formål: Den ene delen av bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med bosettingsordningen. Den andre delen av bevilgningen skal gå til kartlegging av de gjennomsnittlige utgiftene kommunene har til bosetting og integrering i forhold til størrelsen på integreringstilskuddet og tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, jf. kap. 651, postene 60 Integreringstilskudd og 61 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på 3,2 mill. kroner for 2007, av disse 1,66 mill. kroner til den kartlegging Beregningsutvalget gjør av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, og 1,55 mill. kroner til det samlede arbeidet KS gjør på flyktningfeltet.

Post 71 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Tilskuddsordningen på post 71 er delt i 1) tilskudd til drift av lokale innvandrerorganisasjoner og fri-

villig virksomhet i lokalsamfunn og 2) tilskudd til drift av landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet som arbeider landsomfattende og/eller med problemstillinger av nasjonal karakter. Som en del av handlingsplanen for integrering og inkludering blir posten styrket med 2 mill. kroner i 2007.

Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling

Ordningen er todelt og gjelder støtte til a) drift av lokale innvandrerorganisasjoner og b) frivillig virksomhet i regi av ulike lokale aktører, blant annet innvandrerorganisasjoner. Midlene fordeles til fylkeskommunene som forvalter ordningen ut fra antallet utenlandsfødte personer som er fast bosatt i fylket og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand, samt deres barn. Tall fra Statistisk sentralbyrå per 1. januar foregående år ligger til grunn for beregningen av tilskuddet. 10 pst. av tilskuddsrammen tilfaller fylkeskommunen som administrasjonstilskudd.

Ordningen med tilskudd til drift av lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet er under evaluering. Ev. endringer i ordningen vil foreligge til budsjettet i 2008. I 2006 gjennomføres forsøk der noen av IMDIs regionale enheter forvalter tildeling av støtten. Forsøket videreføres i 2007.

Mål

Formålet med driftstilskudd til lokale innvandrerorganisasjoner er å bidra til

- å styrke organiseringen av innvandrere lokalt
- å øke innvandreres tilgang til flere sosiale nettverk
- at innvandrere skal kunne fremme felles interesser overfor lokale myndigheter

Formålet med tilskuddet til frivillig virksomhet er

- å bidra til kontakt, samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen
- å fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen og motvirke rasisme og diskriminering
- å rekruttere flere personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner og frivillig virksomhet

Rapport for 2005

2005 ble det fordelt 13,4 mill. kroner til fylkeskommunene, som forvalter ordningen. Av dette gikk 1,3 mill. kroner til fylkeskommunene som adminis-

trasjonstilskudd. Noen fylkeskommuner rapporterer at de har bevilget administrasjonstilskuddet til tiltak. 35 pst. av midlene gikk til aktiviteter i regi av lokale innvandrersorganisasjoner, 33 pst. til drift av lokale innvandrersorganisasjoner, og 34 pst. til aktiviteter drevet av andre frivillige aktører.

Om lag 1 080 tiltak fikk støtte gjennom ordningen. De største tiltakskategorier er kulturtiltak, herunder feiring av nasjonale høytider, 30 pst., og tiltak for nettverksbygging, 15 pst. Andre kategorier er informasjonstiltak rettet mot minoriteter, støtte til idrett, kurs- og opplæringsvirksomhet, leksehjelp, forebyggings tiltak mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse og tiltak mot rasisme.

29 pst. av tiltakene var rettet mot barn og unge, 34 pst. mot kvinner med innvandrerbakgrunn og 19 pst. mot menn med innvandrerbakgrunn.

Landsdekkende organisasjoner

Mål

Målet med tilskuddsordningen til landsdekkende organisasjoner er å støtte organisasjoner som arbeider for å sikre at alle har samme muligheter, rettigheter og plikter når det gjelder å delta i samfunnet og ta i bruk egne ressurser.

Tilskuddsposten er delt i to, og støtte kan gis til organisasjoner som:

- bygger opp kompetanse om hva som fremmer inkludering og hva som hindrer like muligheter
- formidler erfaringer og kompetanse til lokale og nasjonale myndigheter, og den øvrige befolkningen

Støtten kan også gis til organisasjoner som:

- bidrar til å sikre rettighetene til asylsøkere i samfunnet
- bygger opp kunnskap om asylsøkeres behov, for å ivareta deres interesser i samfunnet

Hovedvekten av støtten vil bli gitt til organisasjoner som bygger opp kompetanse om hva som fremmer inkludering og som hindrer like muligheter, og som formidler erfaringer og kompetanse om dette til myndighetene og befolkningen for øvrig.

Støtte kan gis til organisasjoner som arbeider landsomfattende og/eller med problemstillinger av nasjonal karakter. Organisasjoner som kun arbeider lokalt, og som primært tilrettelegger for kontakt og dialog mellom personer med innvandrerbakgrunn og den øvrige befolkningen, kan søke støtte om drift av lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn gjennom fylkeskommunen.

Rapport for 2006

Ni organisasjoner fikk tildelt totalt 11,3 mill. kroner over post 71 i 2006: Antirasistisk Senter (ARS), Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO), Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA), MiRA Ressurs-senter for innvandrer- og flyktningkvinner, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS), Organisasjonen Mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF), SOS Rasisme og Human Rights Service (HRS) (HRS fikk også 700 000 kr over post 21). Organisasjonene deltar i den offentlige debatten og bidrar til at ulike innvandtermiljøer blir hørt.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på 29,3 mill. kroner på posten for 2007. Av dette er 11,7 mill. kroner satt av til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, 0,3 mill. kroner er satt av til kontakt mellom innvandrerorganisasjoner og myndighetene, 14,3 mill. kroner til lokale innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet i lokalsamfunn og 2 mill. kroner til innsats for særlige utsatte innvandrergrupper, som inngår i tiltaksplan for fattigdom. Gjennom handlingsplanen for integrering og inkludering har posten økt med 2 mill. kroner, hvorav 1 mill. kroner skal avsettes til organisasjoner i Groruddalen.

Post 72 Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.

Formålet med bevilgningen er å finansiere statens autorisasjonsordning for tolker. Tilgang på godt kvalifiserte tolker er avgjørende for å sikre at fagpersoner og offentlige tjenstepersoner skal kunne informere, rettlede og høre partene på tross av språkbarrierer, slik at innvandrere og flyktninger får et tilnærmet samme tilbud som den øvrige befolkningen. Tilgangen på kvalifiserte tolker er i dag for lavt i forhold til behovet. Universitetet i Oslo har ansvar for å arrangere tolkeprøvene som er grunnlag for autorisasjonen, og får årlige bevilgninger til dette formålet. Per 1. juli 2006 har 112 tolker i 16 språk fått bevilling som statsautorisert tolk. 57 pst. av disse er kvinner. Autorisasjonsprøven er svært krevende, og over 83 pst. av kandidatene stryker. Dette understreker behovet for å styrke utdanningstilbudet til tolker, jf. kap. 651, post 21. Fra 1. januar 2006 er ansvaret for autorisasjon av tolker delegert til IMDi.

Oppfølging av Nordisk språkkonvensjon

Formålet med bevilgningen er å følge opp Norges forpliktelser i forhold til Nordisk språkkonvensjon. Oppfølgingsarbeidet er i det daglige delegert til Norsk-finsk språksenter som rapporterer til IMDi. Språksenteret er et kompetansesenter for tolking og oversettelse mellom norsk og finsk, og ligger i Finnmark fylkeskommune. Tolketjenestene er primært regionale, mens oversettelsestjenestene er landsdekkende. Senteret driver i tillegg informasjonsvirksomhet. IMDi bidrar med å gjøre språkkonvensjonen kjent, og følger opp det nordiske

samarbeidet rundt konvensjonen, som ligger under Nordisk Råd.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner på posten i 2007, av dette 1,66 mill. kroner til tolkeautorisasjonsordningen og 0,14 mill. kroner til delvis dekning av Finnmark fylkeskommunes utgifter til driften av språksenteret.

Kr 103 000 er avsatt for å følge opp Norges forpliktelser i forhold til nordisk språkkonvensjon.

Kap. 3651 Bosetting av flyktninger og tilfak for innvandrere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	40 195	72 552	69 450
02	Noskopplæring i mottak, ODA-godkjente			32 700
	Sum kap. 3651	40 195	72 552	102 150

Post 01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter

Visse utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger i kommunene kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at 69,45 mill. kroner av utgiftene blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3651 post 01.

Post 02 Noskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter

Det foreslås at en gjeninnfører noskopplæring i asylmottak med halvårsvirkning i 2007. En foreslår at 32,7 mill. kroner av utgiftene på kap. 651, post 61 blir rapportert inn som utviklingshjelp. Tilsvarende beløp inntektsføres på kap. 3651, post 02.

Kap. 652 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	4 421	4 877	5 000
	Sum kap. 652	4 421	4 877	5 000

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Kontaktutvalget mellom innvanderbefolkningen

og myndighetene (KIM) ble opprettet i 1984. Utvalget er satt sammen av personer med bakgrunn fra innvanderorganisasjoner fra ulike regioner i landet og representanter fra offentlige myndigheter, KS og de politiske partiene som er representert på Stortinget. I tillegg har utvalget en leder.

Medlemmene oppnevnes av regjeringen for en periode som samsvarer med stortingsvalgene. KIM består av to fora: et innvandrersforum og et kontaktutvalg. Innvandrersforumet består av representanter med innvandrerbakgrunn som er foreslått av organisasjoner over hele landet. Kontaktutvalget består av alle medlemmene i Innvandrersforum, representantene for myndighetene, KS og de politiske partiene på Stortinget

Innvandrersforum er det forum som avgir høringsuttalelser, og som fremmer synspunkter i den offentlige debatten. Kontaktutvalget er forum for dialog og kontakt mellom representanter for befolkningen med innvandrerbakgrunn, myndighetene og politiske partier. Det skal avholdes møter i begge foraene fire ganger i året.

Mål

KIM skal være et rådgivende organ overfor myndighetene og en arena for dialog mellom personer med bakgrunn i innvandrersorganisasjoner fra ulike regioner i landet, offentlig forvaltning, KS og de politiske partiene på Stortinget. Det kan ta opp til drøfting alle prinsipielle sider ved norsk politikk som angår innvandrere og deres etterkommere. KIM skal selv ta initiativ til å sette fokus på saker som innvandrerbefolkningen i Norge er opptatt av, og det er ønskelig at KIM deltar aktivt i samfunnsdebatten om de spørsmålene utvalget arbeider med.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning på 5 mill. kroner til drift av Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene i 2007.

Pensjoner

Resultatområde 7 Pensjoner m.v.

Strategiske mål

Regjeringen legger stor vekt på å sikre framtidens pensjoner. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene for framtidens pensjonister. Et bærekraftig system innebærer at den økonomiske belastningen for de yrkesaktive ikke blir urimelig stor. Regjeringen legger derfor opp til at det skal være en sterkere sammenheng mellom arbeidsinntekt gjennom livet og årlig pensjonsytelse enn hva som er tilfellet i dag. Samtidig skal folketrygdens alderspensjon ha en god sosial profil.

I tråd med Stortingets vedtak om hovedprinsipper for en pensjonsreform, jf. Innst. S. nr. 195 (2004-2005) arbeider Regjeringen med et nytt pensjonssystem i folketrygden.

Det nye pensjonssystemet skal være enkelt og forståelig slik at folk flest kan beregne sin pensjon. Dette er en forutsetning for å kunne ta velbegrunnede beslutninger om egen pensjoneringsadferd.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Resultatområde 7 omfatter alderspensjon samt pensjon til gjenlevende ektefeller, tidligere familiepleiere og barn som har mistet en eller begge foreldre. I tillegg omfattes kontantytelser/tilskudd til visse lovregulerte pensjonsordninger utenom folketrygden som helt eller delvis finansieres av staten. Dette gjelder krigspensjon, pensjonstrygden for sjømenn, avtalefestet pensjon med statstilskudd (AFP) og supplerende stønad til personer med kort botid i Norge.

Øvrige områder er stønad til visse helsetjenester i utlandet, utgifter for utenlandske pasienter som behandles i Norge både fra EØS-land og land vi har gjensidig avtale med samt utgifter til behandling i Norge av stønadsberettigede nordmenn bosatt i utlandet.

Stønadsområdene forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Alderspensjoner utgjør den klart største utgiftsposten under dette resultatområdet. I dag går omlag 38 pst. av folketrygdens utgifter til alderspensjoner. Utgiftene forventes å øke på sikt. Mens antallet alderspensjonister i dag svarer til 21 pst. av befolkningen i yrkesaktiv alder, viser framskrivninger at andelen kan øke til 40 pst. i 2050.

Antall alderspensjonister har vært relativt stabilt de senere årene – de siste to årene har det vært en svak økning, etter noen år med svak nedgang. Det forventes en moderat økning fram mot år 2010, og deretter en meget sterk økning.

I 2010 forventes antallet alderspensjonister å ligge på ca. 650 000 personer. Antallet forventes å øke til omlag 860 000 i 2020. Denne utviklingen vil føre til en kraftig årlig vekst i folketrygdens utgifter til alderspensjon.

Andelen av personer mellom 62 og 67 år (både privat og offentlig sektor) som tar ut AFP har ligget stabil på ca. 18 pst. i årene etter 2000. Som følge av den demografiske utviklingen, med et økende antall eldre arbeidstakere i alderen 62-67 år, er det grunn til å forvente en sterk økning også i antall AFP-pensjonister i årene framover. Ifølge befolkningsframskrivningene til SSB vil antall personer i aldergruppen 62-67 år øke fra ca. 208 000 ved utgangen av 2005 til 283 500 ved utgangen av 2010.

Samtidig peker den langsiktige trenden både for kvinner og menn i retning av fortsatt tidlig avgang fra arbeidslivet. Den forventede pensjoneringsalderen i 2005 var på 63,6 år for dagens 50-åringer, omlag det samme som i 2001

Målstruktur

Hovedmål	Delmål
1.Sikre inntekt ved alderdom og for etterlatte	1.1 Sikre en utvikling i gjennomsnittspensjon i tråd med lønnsveksten
2.Stimulere til yrkesdeltakelse	2.1 Øke gjennomsnittsalder ved pensjonering 2.2 Øke andelen etterlattepensjonister i arbeid eller utdanning

*Delmål 1.1 Sikre en utvikling i gjennomsnittspensjon i tråd med lønnsveksten**Strategier og tiltak*

Folketrygden skal bidra til å gi alders- og etterlattepensjonister økonomisk trygghet ved å gi grunn-sikring i form av grunnpensjon og sært tillegg. Folketrygdens viktige rolle her kan illustreres ved at alderspensjonen i 2004 utgjør om lag 67 pst. av alderspensjonistenes samlede inntekter

Pensjonistene skal sikres en rimelig inntektsutvikling. Etter Stortingets retningslinjer for regulering av grunnbeløpet, skal pensjonistene ha en inntektsutvikling minst på linje med utviklingen for yrkesaktive. Reguleringen skal derfor fortsatt legge til grunn ventet inntektsutvikling for lønnstakere i alt i reguleringsåret etter justering av grunnbeløpet for avvik mellom ventet og reell lønnsøkning siste år.

Rapport og status

Pensjonistenes inntekter økte mer enn konsumprisindeksen i perioden 2001-2005. Det vises til nærmere redegjørelse under kap. 2670 Alderdom.

*Delmål 2.1 Øke gjennomsnittsalder ved pensjonering**Strategier og tiltak*

Alderspensjon til de mellom 67 og 70 år reduseres eller faller bort dersom vedkommende har arbeidsinntekt over 2 ganger grunnbeløpet. Samtidig opptjener denne gruppen pensjonspoeng. I arbeidet med Intensjonsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv har det vært et sentralt mål å øke avgangsalderen fra arbeidslivet. Videre er det i Stortingets vedtak om pensjonsreform et viktig

mål å stimulere folk til å stå lengre i arbeid. Regjeringen vil følge dette opp i en kommende Stortingsmelding.

Rapport og status

Med virkning fra 2002 ble fribeløpet for arbeidsinntekt ved siden av alderspensjon for de mellom 67 og 70 år økt. Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt for personer med alderspensjon har økt noe, fra 3,2G i 2001 til 4,4G i 2002. Andel yrkesaktive økte fra 30,0 pst. i 2001 til 30,9 pst. i 2004.

Gjennomsnittlig pensjoneringsalder har gått ned med om lag ett år fra 1996 til 2005. Dette skyldes hovedsaklig lavere pensjonsalder i AFP-ordningen.

*Delmål 2.2 Øke andelen etterlattepensjonister i arbeid eller utdanning**Strategier og tiltak*

Etterlattepensjon inntektsprøves mot inntekt. En regelendring i 2002 innebar et skjerpet krav til forventet inntekt. Det legges, med regelendringen, normalt til grunn at etterlatte under 55 år kan forventes å få en arbeidsinntekt på minst to ganger grunnbeløpet. Tiltaket synes å ha hatt god effekt. Regjeringen vil arbeide for at denne positive utviklingen fortsetter.

Rapport og status

Andelen etterlatte i arbeid og utdanning har økt de senere år fra vel 62,5 pst. i 2001, til vel 70,5 pst. i 2005. Etterlatte under 55 år økte sin utdannings/yrkesdeltakelse med 10,04 pst. i denne perioden.

Programkategori 09.60 Kontantytelser

Utgifter under programkategori 09.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
660	Krigspensjon	857 338	822 000	785 000	-4,5
664	Pensjonstrygden for sjømenn	638 000	663 000	698 000	5,3
666	Avtalefestet pensjon (AFP)	784 120	800 000	930 000	16,3
667	Supplerende stønad til personer over 67 år		157 000	248 000	58,0
	Sum kategori 09.60	2 279 458	2 442 000	2 661 000	9,0

Utgifter under programkategori 09.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	2 279 458	2 442 000	2 661 000	9,0
	Sum kategori 09.60	2 279 458	2 442 000	2 661 000	9,0

Kategorien omfatter kontantytelser/tilskudd til visse lovregulerte pensjonsordninger utenom folketrygden som helt eller delvis finansieres av staten. Det gjelder krigspensjon, pensjonstrygden for

sjømenn, avtalefestet pensjon med statstilskudd (AFP) samt supplerende stønad til personer med kort botid i Norge.

Kap. 660 Krigspensjon

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd, militære, <i>overslagsbevilgning</i>	251 122	240 000	230 000
71	Tilskudd, sivile, <i>overslagsbevilgning</i>	606 216	582 000	555 000
	Sum kap. 660	857 338	822 000	785 000

Krigspensjonen har som hovedformål å gi uførepensjon til personer som har fått mén eller redusert arbeidsevne som følge av skade eller påkjenninger under krigsdeltakelse, motstandsvirksomhet, politisk fangenskap eller sjøtjeneste under

andre verdenskrig. I tillegg ytes fri medisinsk behandling og tannbehandling samt tre ukers opphold pr. år på Bæreiasenteret eller i godkjent oppføringsinstitusjon. Pensjonsordningen gir også stønad til etterlatte.

Hovedtrekk ved regelverket

Krigspensjonen er primært en invalidepensjon som er hjemlet i fire lover:

- Lov av 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner (militærloven), som omfatter militærpersoner som har fått mén som følge av skade, sykdom eller påkjenninger under tjenestegjøring i andre verdenskrig.
- Lov av 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner (sivilloven), som gjelder personer som er påført skade ved krigsulykke i Norge, på norske skip eller i fiendtlig politisk fangenskap.
- Tilleggslov av 29. juni 1951 nr. 34, som gjelder sjømenn med en fartstid på minst seks måneder under andre verdenskrig som ikke var utsatt for krigsulykke som angitt i sivilloven, og personell ved det norske feltsykehuset i Korea.
- Lov av 22. mars 1968 nr. 2 om tillegg til krigspensjoneringslovene av 1946, som omfatter seks kategorier av krigsdeltakere og politiske fanger som var utsatt for usedvanlig hard påkjenning.

Det avgjørende inngangskriteriet for rett til pensjon etter de to lovene av 1946 og tilleggsloven av 1951 er at det foreligger årsakssammenheng mellom krigsskaden/krigspåkjenningen og senere uførhet eller sykdom. I motsetning til disse lovene har tilleggsloven av 1968 ikke noe ordinært krav om slik årsakssammenheng. Tilleggsloven av 1968 krever derimot at ervervsevnen må være varig nedsatt med minst 50 pst.

Den som har utvist grovt uverdige atferd under krigen, kan nektes ytelser etter krigspensjoneringslovene.

Ytelser i krigspensjoneringen ble opprinnelig gitt ut fra en rekke ulike pensjonsgrunnlag som skulle gjenspeile den enkeltes lønnsnivå i 1946 eller senere dersom krigsskaden ikke var inntruffet. Fra 1. september 1999 gjelder ett felles pensjonsgrunnlag for de såkalte innsats- og overgrepsgruppene. Pr. 1. mai 2006 utgjør årspensjonen for disse gruppene 278 808 kroner, mens tilfeldig krigsrammede har en pensjon på 155 256 kroner pr. år.

Det rådgivende utvalg i krigspensjoneringssaker ble avviklet fra 1. januar 2006. Arbeids- og velferdsdirektoratet avgjør sakene etter den praksis som utvalget har fulgt.

Resultatrapport 2005

Militære

Utgiftene til militære krigspensjonister i 2005 fordelte seg slik: invalidepensjon 117,5 mill. kroner og enkepensjon 129,5 mill. kroner. I faste priser er dette, i forhold til utgiftene i 2004, en nedgang på 13,1 pst. for invalidepensjonistene og en nedgang på 3,7 pst. for enkepensjonistene. I tillegg kommer utgifter til skadetur på 4,1 mill. kroner.

Pr. 31. desember 2005 var det 1 069 militære invalidepensjonister og 2 011 militære enkepensjonister. Antall invalidepensjonister gikk ned med 7,0 pst. fra 31. desember 2004. Antall enkepensjonister gikk ned med 1,7 pst. i samme tidsrom. I 2005 var avgangen 139 invalidepensjonister og 135 enkepensjonister, mens det var en tilgang på 64 enkepensjonister. For første gang var det ingen tilgang på nye militære invalidepensjonister.

Gjennomsnittlig pensjonsgrad ved utgangen av 2005 var for invalidepensjonistene 79,8 og for enkepensjonistene 85,4. Gjennomsnittsalderen pr. 31. desember 2005 var 85,4 år for invalidepensjonistene og 82,0 år for enkepensjonistene.

Sivile

Utgiftene til sivile krigspensjonister i 2005 fordelte seg med 283,1 mill. kroner til invalidepensjon og 310,6 mill. kroner til enkepensjon. I faste priser er dette i forhold til utgiftene i 2004 en nedgang på 10,8 pst. for invalidepensjonistene og en nedgang på 5,1 pst. for enkepensjonistene. I tillegg kommer ca. 12,5 mill. kroner til skadetur.

Pr. 31. desember 2005 var det 2 442 sivile invalidepensjonister og 3 743 sivile enkepensjonister. Antall invalidepensjonister gikk ned med 10,3 pst. fra 31. desember 2004, mens antall enkepensjonister viste en nedgang på 4,3 pst. fra 2004 til 2005. Gjennomsnittsalderen pr. 31. desember 2005 var 82,4 år for invalidepensjonistene og 82,5 år for enkepensjonistene.

I 2005 var det en avgang på 290 invalidepensjonister og 269 enkepensjonister, mens det var en tilgang på 11 invalidepensjonister og 101 enkepensjonister.

Utfordringer og hovedprioriteringer

De aktuelle pensjonslovene regulerer forhold som ligger mange år tilbake i tid, og antallet pensjonister er på retur. Hovedprioriteringen fremover er fortsatt å sikre de krigsskadde og deres etterlatte rett til rett tid.

Budsjettforslag for 2007**Post 70 Tilskudd, militære, overslagsbevilgning**

Tabellen nedenfor viser budsjetterte utgifter for 2007

	(i 1 000 kr)
Invalidepensjoner, inklusive etterbetalinger	95 000
Enkepensjoner m.v. inklusive etterbetalinger	128 500
Skadepensjoner, militærpersoner	6 500
Sum (avrundet)	230 000

Utgiftene til krigspensjon er generelt beregnet etter satser pr. 1. mai 2006, og utgjør nettobeløpet etter at det er gjort fradrag i krigspensjon på grunn av samordning med ytelser fra folketrygden og yrkesskadetrygd. Utgiftene til enkepensjoner med videre inkluderer også barne- og ascendentpensjoner (pensjoner til slektninger i rett oppadstigende

linje), men sistnevnte utgjør en svært beskjeden andel av utgiftene.

Det foreslås bevilget 230 mill. kroner for 2007.

Post 71 Tilskudd, sivile, overslagsbevilgning

Antall invalidepensjonister viser en jevnt synkende tendens.

Tabellen nedenfor viser budsjetterte utgifter for 2007

	(i 1 000 kr)
Invalidepensjoner, inklusive etterbetalinger	242 000
Enkepensjoner m.v. inklusive etterbetalinger	300 000
Skadepensjoner, sivilpersoner	13 000
Sum (avrundet)	555 000

Det foreslås bevilget 555 mill. kroner for 2007.

Kap. 664 Pensjonstrygden for sjømenn

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd	638 000	663 000	698 000
	Sum kap. 664	638 000	663 000	698 000

Anslag over antall pensjonister og normalpensjoner for 2007¹

Pensjonsart	Antall	Årlige normalpensjoner (1 000 kr)	Gjennomsnittlig pensjon pr. år (kr)
Alderspensjon før 67 år	7 100	1 015 000	142 958
Alderspensjon etter 67 år	7 540	83 000	11 008
Enkepensjon m.m.	7 020	94 000	13 390
Samlet	21 660	1 192 000	55 032

¹ Andre pensjonsarter enn alderspensjon før 67 år løper etter overgangsregler

Innledning

Formålet med pensjonstrygden for sjømenn er å gi arbeidstakere på skip mv. førtids alderspensjon fra fylte 60 til 67 år.

Hovedtrekk ved regelverket

Lov om pensjonstrygd for sjømenn er av 3. desember 1948 nr. 7. Trygden omfatter som hovedregel norske statsborgere og personer med fast bopel i Norge, som er tilsatt som arbeidstakere på norsk-registrerte skip på 100 brutto registertonn eller mer.

Pensjonene

Fullt opptjent alderspensjon fra 1. mai 2006

	Kroner pr. år
360 fartsmåneder opptjent som underordnet før 1. mai 1993	147 168
360 fartsmåneder opptjent som underordnet etter 30. april 1993	172 073
360 fartsmåneder opptjent som overordnet	206 035
Maksimalt inntektsprøvd pensjonstillegg	47 388

Det ytes et inntektsprøvd pensjonstillegg til personer som har vært i yrket fram til pensjonsalderen. Tillegget er midlertidig, og skal nedtrappes for framtidige årskull ettersom det bygges opp tariffestede suppleringspensjoner i størstedelen av næringen.

Finansiering

Etter sjømannspensjonstrygdloven § 8 dekkes utgiftene til pensjoner ved avgift på arbeidstakere og rederier, tilskudd fra trygdens fond og lovbestemte tilskudd fra staten. Trygden er garantert av staten.

Etter § 15 skal staten dekke den beregnede del av pensjonsutgiftene som skyldes:

- tillegg for fartstid under andre verdenskrig,
- enkepensjoner etter arbeidstakere som sluttet i pensjonsgivende tjeneste før 1. september 1939, og
- utenlandsk hvalfangst.

Staten skal dessuten gi et årlig tilskudd på 8 mill. kroner fra og med 1983. Videre må staten dekke underskuddet i trygden på grunn av sin garanti.

Resultatrapport

I 2005 var avgangen av antall pensjonister 2 963 mens tilgangen var 1 972, det vil si en netto avgang på 991 pensjonister. Pr. 31. desember 2005 var det i alt 23 163 pensjonister.

Hovedprioriteringer for Pensjonstrygden for sjømenn i 2005 var løpende analyser av trygdens økonomiske situasjon, en kvalitativ og effektiv administrasjon, brukerservice, samt forenkling og fornyelse, herunder kvalitetssikring av medlemsregisteret.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Pensjonstrygden for sjømenn finansieres etter et utligningssystem, og har hatt underskudd siden 1994. Den viktigste årsaken til dette er at det er færre aktive sjøfolk nå enn i store deler av etterkrigstiden. I henhold til sjømannspensjonstrygdloven § 14 har de årlige underskuddene vært dekket av reguleringsfondet. Dette fondet ble brukt opp i løpet av 2003, og staten må dekke trygdens underskudd på grunn av sitt garantiansvar. Det er prioriterte oppgaver for Pensjonstrygden å foreta løpende analyser av den økonomiske situasjonen, og å fortsette arbeidet med å forenkle saksbehandlingen. Videre er det en prioritert oppgave å sikre de berettigede rett pensjon til rett tid.

Det er foretatt beregninger over kontantverdien av statens garantiansvar pr. 1. januar 2006 ut fra aktuelle data i Pensjonstrygdens pensjonsregister og medlemsregister. Beregningene viser at med uendret antall medlemmer, 3 pst. grunnbeløpsøkning pr. år og 3 pst. realrente, utgjør kontantverdien av statsgarantien rundt 4 176 mill. kroner for perioden 2006–2017. Med disse forutsetningene vil trygden være i økonomisk balanse fra 2018 og senere gå med et stadig økende overskudd.

Budsjettforslag for 2007

Bevilgningen består av tilskudd til dekning av krigsfartstillegg med videre etter lovens § 15 og tilskudd som skal dekke trygdens underskudd i henhold til statsgarantien.

I alt foreslås det bevilget 698 mill. kroner i 2007.

Kap. 666 Avtalefestet pensjon (AFP)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd	784 120	800 000	930 000
	Sum kap. 666	784 120	800 000	930 000

Innledning

I tilknytning til inntektsoppgjøret for 1988 ble det fra 1. januar 1989 etablert en ordning med avtalefesten pensjon (AFP) med statstilskudd i privat sektor. I tillegg er det inngått lignende avtaler for offentlig ansatte. Utgifter for statsansatte er budsjettet under Fornyings- og administrasjonsdepartementet kap. 1542 Tilskudd til Statens Pensjonskasse. Pensjonsalderen i AFP-ordningen er i dag 62 år.

Formålet med AFP-ordningen var opprinnelig å gi slitne arbeidstakere med lange yrkeskarrierer mulighet til å gå frivillig av med alderspensjon før de nådde pensjonsalderen i folketrygden. I dag er om lag 60 pst. av landets yrkesaktive omfattet av AFP-ordningen. Andelen i aldersgruppen 62-67 år er imidlertid noe høyere. De som omfattes arbeider innenfor områder der det er tariffavtaler og hvor AFP inngår i tariffavtalen. AFP-ordningen fremstår i dag som en generell tidligpensjonsordning for de gruppene som omfattes.

Etter lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon, dekker staten 40 pst. av de årlige utgiftene til pensjoner, eksklusivt AFP-tillegget, for 64-, 65- og 66-åringer på kapittel 666 post 70. De øvrige utgiftene dekkes av arbeidsgiverne. For 62- og 63-åringer finansieres ordningen i privat sektor fullt ut av arbeidsgiverne. I tillegg bidrar staten indirekte til finansiering gjennom skattemessig gunstig behandling av pensjonen og ved godskriving av pensjonspoeng i folketrygden etter uttak av AFP.

Hovedtrekk ved regelverket

AFP gir den enkelte rett til å gå av med pensjon på bestemte vilkår før fylte 67 år. Vedkommende må være i inntektsgivende arbeid på pensjonerings-tidspunktet. Pensjonering forutsetter opphør eller reduksjon av inntektsgivende arbeid. AFP beregnes stort sett som folketrygdens uførepensjon.

AFP-mottakere i NHO-LO og YS-området får i tillegg utbetalt 950 kroner pr. måned skattefritt fra sluttvederlagsordningen (AFP-tillegg). Avtalene innenfor finansnæringen og NAVO-området gir

pensjonistene et skattepliktig AFP-tillegg på 1 700 kroner pr. måned, slik ordningen også er i offentlig sektor. Tillegget finansieres i sin helhet av arbeidsgiverne.

AFP-pensjonen skal reduseres dersom pensjonisten har arbeidsinntekt. Pensjonen reduseres med samme prosentsats som den nye arbeidsinntekten utgjør av tidligere arbeidsinntekt.

AFP kan ikke gis i kombinasjon med uførepensjon, etterlattepensjon, rehabiliteringspenger eller attføringspenger fra folketrygden.

Resultatrapport**Utgiftsutviklingen**

Det er bare ordningene i privat sektor som får statstilskudd på kapittel 666 post 70. I kommunal og statlig sektor dekker arbeidsgiver utgiftene fullt ut.

Utgiftene til AFP på kap. 666 var i 2005 på 784,1 mill. kroner, mot 753,4 mill. kroner i 2004. Målt i løpende priser var dette en økning på 30,7 mill. kroner, eller 4,1 pst. Til sammenligning økte utgiftene med 10,5 pst. fra 2003 til 2004.

I følge vedtektene for LO/NHO-ordningen skal premien til AFP-ordningen fastsettes slik at det tas sikte på et fondsopplegg som er tilstrekkelig til å dekke pensjonsforpliktelsene ved et opphør av ordningen. Dette fondet utgjorde ved utgangen av 2005 nær 1,2 milliarder kroner. I årsrapporten for ordningen for 2005 uttales det at fondet dermed mangler om lag 1,6 milliarder kroner i forhold til det nevnte målet. Departementet vil vurdere de spørsmål dette reiser i nærmere samråd med partene.

Antall stønadsmottakere og kjennetegn ved disse

Antallet AFP-pensjonister er påvirket både av demografiske forhold og av endringer i regelverket. Ved utgangen av 2005 mottok i alt 37 395 pensjonister AFP, hvorav 17 888 i privat sektor. Totalt kom det til 11 136 nye AFP-pensjonister i 2005, 4 892 av disse fra privat sektor. Av befolkningen totalt i alderen 62-67 år var 18,3 pst. AFP-pen-

sjonister pr. 31. desember 2005. Blant de nye alderspensjonistene i 2005 hadde 23,6 pst. vært AFP-pensjonister før de ble alderspensjonister.

Antall pensjonister med AFP i privat sektor, og gjennomsnittlig årlig pensjon (uten AFP-tillegg og ektefelle tillegg) fordelt etter alder. Menn og kvinner, pr. 31. desember 2005 (tallene er med utgangspunkt i G=60 699).

Alder	Antall			Gjennomsnittlig pensjon		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	17 888	12 622	5 266	174 901	192 399	132 961
herav 64-67 år ¹	11 650	8 255	3 395	174 794	192 327	132 164

¹ Overgangen fra AFP til alderspensjon skjer måneden etter at pensjonisten fyller 67 år.

Antall AFP-pensjonister i privat sektor økte fra 17 272 til 17 888 fra 2004 til 2005. AFP-pensjonistene i 2005 fordelte seg med ca. 16 000 innen LO/NHO-ordningen, vel 1 200 innen finansnæringen, og om lag 670 personer fra NAVO-ordningen.

I 2005 var gjennomsnittlig årlig pensjon for alle AFP-pensjonister i privat sektor om lag 174 900 kroner. Gjennomsnittlig pensjon er høyere for

menn enn for kvinner. Ved utgangen av 2005 var den gjennomsnittlige pensjonsgraden 95,4 pst. for aldersgruppen 62-67 år og 95,9 pst. for aldersgruppen 64-67 år. Omlag 14 pst. av alle AFP-pensjonistene hadde redusert pensjon på grunn av kombinasjon av arbeid og pensjon. Dette var tilsvarende andel som ved utgangen av 2004.

Antall pensjonister med AFP under kap. 666 AFP, post 70 Statstilskudd (privat sektor, 64-67 år), pr. 31. desember 2005 og endring fra året før. Menn og kvinner 2001, 2004-2005

År	Antall			Endring i pst. fra året før		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001	10 235	7 434	2 801	10,7	9,7	13,6
2004	11 705	8 378	3 327	2,0	1,7	2,7
2005	11 650	8 255	3 395	-0,5	-1,5	2,0

Tidligere år har det vært en økning i antallet AFP-pensjonister. Dette skyldes bl.a. utbygging av ordningen og regelendringer som nedsettelse av pensjonsalderen (sist i 1998 til 62 år) og nye regler

om kombinasjon av pensjon og arbeidsinntekt innført i 2000. Fra og med 2003 har antall pensjonister i aldersgruppen 64-67 år vært relativt stabilt.

Antall nye pensjonister etter alder på pensjoneringstidspunktet, pr. år totalt (offentlig og privat sektor 62-67 år)

År	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	Totalt
2001	5 279	702	613	727	283	8	7 612
2004	6 553	1 280	979	1 137	329	16	10 294
2005	7 183	1 416	906	1 204	403	24	11 136

I 2005 var nær 65 pst. av de nye AFP-pensjonistene 62 år på pensjoneringstidspunktet. Antallet nye AFP-pensjonister er bl.a. påvirket av at befolkningen i alderen 62-67 år økte i årene 2001-2005.

Ved utgangen av 2005 var om lag 11 pst. av 62-åringene og om lag 23 pst. av 66-åringene AFP-pensjonister.

Antall nye AFP-pensjonister under kap. 666 AFP post 70 Statstilskudd (privat sektor, 64–67 år), i løpet av året og prosentvis endring fra året før. Menn og kvinner 2001, 2004–2005

År	Antall			Endring i pst. fra året før		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001	3 892	2 814	1 078	-6,1	-6,2	-5,9
2004	4 198	3 012	1 186	4,0	5,1	1,3
2005	4 150	2 889	1 261	-1,1	-4,1	6,3

Andel som tar ut AFP av antall mulige
Tabellen nedenfor viser andelen AFP-pensjonister på hvert alderstrinn i forhold til andelen som hadde anledning til å ta ut AFP. For alderen 63–66 er uttakssratene også medregnet dem som har gått av med AFP tidligere år. Beregningene viser at om

lag ¼ av de som tar ut AFP, gjør det ved første mulige anledning, altså ved 62 år. Over 70 pst. av menn som tilfredsstiller kravene for AFP har valgt å ta ut AFP-pensjon ved 66 år, gitt at vedkommende ikke har forlatt arbeidslivet gjennom andre ordninger (blant annet uførepensjon).

Andel AFP-pensjonister av antall mulige AFP-pensjonister etter alder. 2005¹

Sektor	Kjønn	Alder pr. 31.12.2005 ²				
		62	63	64	65	66
Privat	Menn	30,9	51,1	62,0	71,4	75,4
	Kvinner	30,4	47,2	56,7	64,7	70,2
Kommunal	Menn	24,7	39,4	50,1	62,2	69,9
	Kvinner	21,2	33,3	40,5	51,0	57,9
Stat	Menn	13,4	23,9	37,4	47,6	54,3
	Kvinner	16,7	29,5	38,5	45,6	54,1
I alt	Menn	27,0	44,6	55,6	65,8	71,3
	Kvinner	23,1	37,0	45,4	54,4	61,8

¹ Uttakssratene er beregnet som andelen AFP-pensjonister på ulike alderstrinn av alle som var yrkesaktive i AFP-foretak og oppfylte opptjeningskravet for AFP ved 61 år, og som ikke hadde forlatt arbeidslivet av andre grunner (uførepensjon, død mv.). Tabellen reflekterer ikke avgang fra AFP-ordningen.

² Siden alder er målt ved utgangen av året vil den målte kohorten i gjennomsnitt være 1/2 år eldre enn det som oppgis i tabellen.

Kilde: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Det er generelt en større andel som velger AFP-pensjon i privat sektor enn i offentlig sektor. Det kan skyldes enkelte forskjeller i regelverket mellom de private og de offentlige ordningene. 75 pst. av mennene i privat sektor har gått av med AFP ved 66 år, og 30 pst har gått av allerede ved 62 år. De laveste uttakene av AFP er blant statsansatte. Ved 66 år har bare vel halvparten av statsansatte benyttet seg av AFP. Det er noe større andel kvinner enn menn som benytter den statlige ordningen ved første anledning.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Andelen av personer mellom 62 og 67 år (både privat og offentlig sektor) som tar ut AFP har ligget stabil på ca. 18 pst. i årene etter 2000. Som følge av den demografiske utviklingen, med et økende antall eldre arbeidstakere i alderen 62–67 år, er det grunn til å forvente en sterk økning i antall AFP-pensjonister i årene framover. Ifølge de siste befolkningsframskrivningene til SSB vil antall personer i aldergruppen 62–67 år øke fra ca. 208 000 ved utgangen av 2005 til 283 500 ved utgangen av 2010.

Samtidig peker den langsiktige trenden både for kvinner og menn i retning av fortsatt tidlig

avgang fra arbeidslivet, noe som bl.a. kan illustreres ved at vi ikke ser noen økning i forventet avgangsalder. Den forventede pensjoneringsalderen i 2005 var på 63,6 år for dagens 50-åringer, omlag det samme som i 2001. Utviklingen i forventet pensjoneringsalder er omtalt nærmere under kap. 2670 Alderdom.

I en kommende Stortingsmelding vil Regjeringen legge frem forslag til framtidens modell for opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden. Meldingen vil bygge på pensjonsforliket i Stortinget. Forliket går blant annet ut på at det skal være en tidligpensjonsordning for alle arbeidsta-

kere fra 62 år. Regjeringen har invitert partene i arbeidslivet til å delta i prosessen med å tilpasse dagens AFP i tråd med prinsippene i pensjonsforliket.

Budsjettforslag for 2007

For 2005 er det lagt til grunn et gjennomsnittlig pensjonsnivå på 181 300 kroner (ekskl. AFP-tillegget). Gjennomsnittlig antall pensjonister som staten gir tilskudd for er beregnet til 12 790 personer.

Det foreslås bevilget 930 mill. kroner i statstilskudd til AFP i privat sektor for 2007.

Kap. 667 Supplerende stønad til personer over 67 år

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		157 000	248 000
	Sum kap. 667		157 000	248 000

Innledning

En ny ordning med supplerende stønad for personer med kort botid i Norge ble innført fra 1.1 2006. Ordningen ble vedtatt i samsvar med Ot.prp. nr. 14 (2004-2005) og Innst. O. nr. 56 (2004-2005). Formålet med den nye ordningen er å sikre eldre innvandrere og andre med liten eller ingen alderspensjon fra folketrygden en minsteinntekt på nivå med minstepensjon.

Hovedtrekk ved regelverket

Stønadens reguleres av egen lov og er ikke en folketrygdytelse, jf. lov om supplerende stønad til personer med kort botid i Norge, sanksjonert 29. april 2005.

Stønaden skal prøves mot alle typer inntekt hos stønadsmottakeren og eventuell ektefelle/samboer/registrert partner. Det er uten betydning om

inntekten er fra Norge eller utlandet. Dersom det foreligger formue utover det vanlige, kan dette føre til avslag på supplerende stønad. Stønadsretten bortfaller ved opphold i utlandet i mer enn 90 dager, enten i sammenheng eller til sammen i løpet av en stønadsperiode. Det kreves personlig fram møte for å sette fram krav om stønaden. Supplerende stønad gis for inntil 12 måneder av gangen.

Resultatrapport – utviklingen i 2006

Ordningen er ny fra 2006. Pr. juli 2006 var det 2 284 stønadsmottakere, og det var utbetalt 117 mill. kroner. Gjennomsnittlig stønadsbeløp pr. mottaker er på om lag 7 630 kroner pr. måned inklusive barne tillegg og forsørgingstillegg. Dette tilsvarer 91 600 kroner pr. år. Gjennomsnittlig utbetalt stønad, inkludert etterbetalinger har så langt vært på om lag 8 410 kroner pr. måned. Dette tilsvarer 100 900 kroner pr. år.

Utvikling i antall stønadsmottakere og stønadsbeløp januar-juli 2006

	Antall stønadsmottakere	Andel med reduisert ytelse, prosent	Gjennomsnittlig ytelse	Utbetalt – mill. kroner	Gjennomsnittlig utbetaling inkl. etterbetalinger
Januar	1 345	59,30	7 792	10,69	7 951
Februar	1 753	61,20	7 672	15,16	8 646
Mars	1 993	61,50	7 665	18,42	9 240
April	2 101	61,80	7 628	17,38	8 270
Mai	2 207	62,30	7 605	18,77	8 503
Juni	2 232	62,70	7 571	18,27	8 184
Juli	2 284		7 563	18,33	8 025
Januar-juli			7 631	117,02	8 410

Utfordringer og hovedprioriteringer

Formålet med den nye ordningen er å sikre eldre innvandrere, og andre med liten eller ingen alderspensjon fra folketrygden, en minsteinntekt på nivå med minstepensjon. Stortinget har bedt Regjeringen om å legge fram en vurdering av følgene av lov om supplerende stønad to år etter iverksetting. Arbeids- og velferdsetaten har ansvar for oppfølging av ordningen.

Budsjettforslag for 2007

Aktuell populasjon er innvandrere over 67 år som kom til Norge da de var 27 år eller eldre og nordmenn som kommer hjem etter lange utenlandsopphold. Det vil da ikke være mulig å opptjene/bo seg til full ytelse fra folketrygden.

Basert bl.a. på utviklingen i 2006 legges det til grunn at gjennomsnittlig stønadsbeløp blir på kr. 105 200 og at gjennomsnittlig antall mottakere blir 2 350 i 2007.

Det foreslås bevilget 248 mill. kroner på denne posten i 2007.

Programkategori 29.70 Alderdom

Utgifter under programkategori 29.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2670	Alderdom	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6
	Sum kategori 29.70	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6

Utgifter under programkategori 29.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6
	Sum kategori 29.70	85 972 654	88 257 000	93 188 000	5,6

Kap. 2670 Alderdom

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	33 901 367	34 520 000	36 000 000
71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	46 976 021	48 900 000	52 480 000
72	Ventetillegg, <i>overslagsbevilgning</i>	103 883	82 000	68 000
73	Sært tillegg, <i>overslagsbevilgning</i>	4 991 383	4 755 000	4 640 000
	Sum kap. 2670	85 972 654	88 257 000	93 188 000

Plantall – alderspensjonister – gjennomsnittlige pensjoner m.v.

	2005	2006 ¹	2007
Antall alderspensjonister med grunnpensjon pr. 31.12.	629 337	634 500	638 800
Antall alderspensjonister med tilleggspensjon pr. 31.12	572 785	580 660	587 330
Antall alderspensjonister med ventetillegg pr. 31.12.	8 799	6 950	5 350
Antall alderspensjonister med særtillegg pr. 31.12.	192 022	184 800	178 300
Gjennomsnittlig pensjon i alt, inklusive etterbetalinger, kroner	136 953	143 351	146 372
Gjennomsnittlig grunnpensjon, inklusive etterbetalinger, kroner	54 041	56 052	56 546
Gjennomsnittlig tilleggspensjon, inklusive etterbetalinger, kroner	82 490	87 078	89 864
Gjennomsnittlig ventetillegg, inklusive etterbetalinger, kroner	10 591	10 858	11 000
Gjennomsnittlig særtillegg, inklusive etterbetalinger, kroner	25 472	25 795	25 559

¹ Tallene er de siste oppdaterte plantallene for 2006, og kan derfor avvike fra plantallene i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Innledning

Formålet med folketrygdens alderspensjon er å sikre inntekt for personer som har fylt 67 år.

Folketrygden gir en grunnsikring i form av grunnpensjon og særtillegg (minstepensjon), og en viss standardsikring i forhold til tidligere arbeidsinntekt gjennom tilleggspensjonen.

Hovedtrekk i regelverket

Alderspensjonen kan bestå av følgende komponenter:

- grunnpensjon
- tilleggspensjon
- særtillegg
- forsørgingstillegg for ektefelle og barn
- ventetillegg

Alderspensjon til personer mellom 67 og 70 år reduseres eller faller bort dersom vedkommende har en årlig arbeidsinntekt/pensjonsgivende inntekt som overstiger to ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Arbeidsinntekt over 1 G gir fortsatt pensjonsopptjening til og med det året en fyller 69 år.

Grunnpensjon

Grunnpensjonen fastsettes uavhengig av tidligere inntekt. For en enslig pensjonist utgjør grunnpensjonen 100 pst. av folketrygdens grunnbeløp ved 40 års trygdetid (vanligvis botid i Norge). For å få rett til grunnpensjon kreves det at vedkommende har minst tre års trygdetid. Ved kortere trygdetid enn 40 år reduseres grunnpensjonen forholdsmessig.

Grunnpensjonen til gifte pensjonister ble satt opp fra 75 til 80 pst. av grunnbeløpet pr. pensjonist fra 1. mai 2003, til 82,5 pst. av G fra 1. mai 2004 og til 85 pst. av G fra 1. mai 2005. Samboere som har vært gift med hverandre, har/har hatt felles barn eller har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene, og registrerte partnere, får grunnpensjon på samme nivå som gifte

Tilleggspensjon

Tilleggspensjonen beregnes på bakgrunn av den pensjonsgivende inntekten vedkommende har hatt som yrkesaktiv. Opptjeningstiden for full tilleggspensjon er 40 år. Det er bare personer som er født i 1940 eller senere som kan oppnå 40 års opptjeningstid innen de fyller 67 år.

Gjenlevende ektefelle er berettiget til det høyeste beløpet av egenopptjent tilleggspensjon og et beløp som tilsvarer 55 pst. av summen av egen og avdødes tilleggspensjon.

Særtillegg

Det ytes et særtillegg til pensjonister som ikke har rett til tilleggspensjon eller som har tilleggspensjon som er mindre enn særtillegget. Særtillegget faller bort i den utstrekning det ytes tilleggspensjon. Personer som får særtillegg (fullt tillegg er 79,33 pst. av G) regnes som minstepensjonister.

En minstepensjonist som forsørger ektefelle over 60 år får samme særtillegg som ektepar med minstepensjon (158,66 pst. av G). Reglene for ektefeller gjelder også for samboere som tidligere har vært gift med hverandre eller har felles barn.

Forsørgingstillegg for ektefelle og barn

Til alderspensjonist som forsørger ektefelle/samboer/partner kan det ytes ektefelletillegg som utgjør 50 pst. av pensjonistens grunnpensjon. Ektefelletillegget er inntektsprøvd. Til alderspensjonist som forsørger barn under 18 år ytes det inntektsprøvd barnetillegg.

Ventetillegg

Fra 1. januar 1973 til ordningen opphørte 1. april 1984 ble det opptjent et ventetillegg for personer som ikke tok ut hel alderspensjon mellom 67 og 70 år. Ved utgangen av 2005 var det 8 799 pensjonister som mottok ventetillegg.

Resultatrapport*Utgiftsutviklingen*

År	Løpende kroner (mill. kroner)	Endring (mill. kroner)	Endring (pst.vis)	2004 kroner ¹ (mill. kroner)	Endring (mill. kroner)	Endring (pst.vis)
2001	68 698	3 351	5,1	81 535	408	0,5
2004	81 655	4 316	5,6	84 352	1 354	1,6
2005	85 972	4 317	5,3	85 972	1 620	1,9

¹ Utgifter i 2005 kroner er deflatert med gjennomsnittlig grunnbeløp for 2005=60 059 kroner.

Fra 2004 til 2005 økte utgiftene til alderspensjon med 5,3 pst. Regnet i fast grunnbeløp var økningen 1,9 pst. Gjennomsnittlig grunnbeløp økte med 3,3 pst. I tillegg øker utgiftene til tilleggspensjon mer enn grunnbeløpet, siden folketrygdens tilleggspensjonssystem fortsatt er under oppbyg-

ging. Først med kullet som blir 67 år i 2007, er det mulig å gå av med full pensjonsopptjening (40 år) ved fylte 67 år. Stadig høyere opptjening av tilleggspensjon innebærer at færre blir minstepensjonister. Blant annet av den grunn går utgiftene til særtillegg ned.

Alderspensjonister pr. 31.desember 2001, 2004 og 2005, og endring fra foregående år

År	I alt		Minstepensjonister		Minstepensjonister i pst. av alle alderspensjonister		
	Antall	Endring	Antall	Endring	I alt	Menn	Kvinner
2001	626 578	-2 312	226 262	-10 960	36,1	11,8	53,1
2004	625 668	1 946	199 831	-8 291	31,9	9,7	47,7
2005	629 337	3 669	192 022	-7 809	30,5	9,1	45,8

Etter en periode med moderat nedgang i antall alderspensjonister, begynte antallet å øke fra 2004. Det forventes en fortsatt økning de nærmeste årene. Andelen minstepensjonister har falt fra om lag 36 pst. til om lag 30 pst. siden 2001. Det er fortsatt en høyere andel kvinner enn menn med minstepensjon. Dette skyldes at kvinnene gjennomgående har hatt en lavere yrkestilknytning og lavere inntekt. Blant kvinner som blir alderspensjonister er det stadig flere som har vært yrkesaktive. Andelen minstepensjonister blant kvinner forventes derfor å gå ytterligere ned i årene fremover. 53 pst. av kvinnene med alderspensjon var minstepensjonister i 2001. Ved utgangen av 2005 er prosentandelen sunket til 46 pst. For menn var prosentandelen henholdsvis 12 pst. og 9 pst.

Rapportering for 2005**Rapportering i forhold til målstruktur**

Vi viser til oversikt over hovedmål og delmål innledningsvis under resultatområde 7. For 2005 rapporteres det i henhold til følgende:

Delmål 1.1 Sikre en utvikling i gjennomsnittspensjon i tråd med lønnsveksten

- Utvikling i sammensetning av alderspensjonisters inntekt
- Utviklingen av gjennomsnittspensjon og gjennomsnittlig minstepensjon
- Utviklingen av gjennomsnittspensjon for nye alderspensjonister

- Grunnbeløpsøkning sammenliknet med lønnsvekst

- Utviklingen i forventet pensjoneringsalder (alder, uføre, AFP)
- Nye alderspensjonister med tidligere uførepensjon

Delmål 2.1 Øke gjennomsnittsalderen ved pensjonering

- Yrkesaktivitet for befolkningen i alderen 68-69 år

Utvikling i sammensetning av alderspensjonisters inntekt.

Sammensetning av alderspensjonistenes inntekt. Gjennomsnitt 2000-2004. Faste 2004-kroner¹

		2000	2001	2002	2003	2004
Totalt:	Samlet inntekt ²	172 400	175 400	184 800	190 100	196 100
	Alderspensjon	110 500	113 400	119 100	124 200	130 600
	Tjenestepensjon	29 200	30 450	32 000	33 300	35 200
	Annen inntekt ³	32 600	31 600	33 700	32 400	30 300
Kvinner:	Samlet inntekt ²	140 800	145 100	152 000	155 800	159 700
	Alderspensjon	97 400	99 500	104 200	108 300	113 600
	Tjenestepensjon	21 400	22 500	24 100	25 300	27 100
	Annen inntekt ³	22 000	23 000	23 800	22 100	19 000
Menn:	Samlet inntekt ²	218 500	219 300	232 300	239 100	248 000
	Alderspensjon	129 800	133 500	140 700	147 000	154 800
	Tjenestepensjon	40 600	41 900	43 100	44 900	46 800
	Annen inntekt ³	48 100	43 800	48 000	47 300	46 400

¹ Beløpene er deflatert med konsumprisindeksen.

² Samlet inntekt er summen av yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer.

³ Annen inntekt er kapitalinntekt, yrkesinntekt, andre overføringer med mer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

Pensjonistenes inntekter har økt i forhold til konsumprisindeksen i perioden. Alderspensjonens andel av inntekten har økt fra 64 pst. i 2000 til 67 pst. i 2005

I 2004 var om lag 67 pst. av alderspensjonistenes samlede inntekter alderspensjon fra folketryg-

den, mens tjenestepensjon utgjorde i gjennomsnitt om lag 18 pst. av samlet inntekt. For menn utgjorde pensjonene samlet 80 pst. av inntekten, og for kvinner om lag 88 pst.

Utvikling i gjennomsnittlig pensjon og gjennomsnittlig minstepensjon

Utvikling i gjennomsnittlig pensjon og gjennomsnittlig minstepensjon, 2005 kroner¹

	Alderspensjon			Minstepensjon		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001	116 400	137 400	101 800	85 200	81 500	85 700
2004	133 900	159 100	116 000	93 000	83 000	94 500
2005	137 900	164 000	119 200	94 300	82 000	96 100

¹ Beløpene er deflatert med konsumprisindeksen.

Gjennomsnittlig alderspensjon, regnet i faste 2005-priser, økte med 18,5 pst. fra 2001 til 2005. Økningen skyldes dels økningen i grunnbeløpet, men også at pensjonssystemet fortsatt er under oppbygning. I tillegg er det flere med tilleggspensjon. Økningen var større for menn enn for kvinner, henholdsvis 19,4 pst. og 17,1 pst. Etter 2007 antas det at kvinner etter hvert vil få en høyere prosentvis økning enn menn. Dette skyldes ordningen

med omsorgspoeng som trådte i kraft i 1992 og en økende yrkesdeltakelse blant kvinner.

Fra 1. mai 2006 utgjør den årlige minstepensjonen kroner 112 788 for enslige, kroner 103 356 for minstepensjonist gift eller samboende med minstepensjonist, og kroner 99 996 for minstepensjonist gift med pensjonist med tilleggspensjon. For enslige personer som tok ut alderspensjon fra 1. mai 2006, og er født i 1939, var høyest oppnåelig pensjon fra folketrygden kroner 287 340 i året.

Utvikling i gjennomsnittspensjon for nye alderspensjonister

Utvikling i gjennomsnittspensjon for nye alderspensjonister¹, og andel minstepensjonister

	Gjennomsnittlig alderspensjon for nye alderspensjonister, 2005 kroner ¹			Andel minstepensjonister av nye alderspensjonister, pst.		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
2001	123 500	147 800	101 400	27,0	6,7	45,5
2004	143 700	171 600	117 900	23,6	5,7	40,1
2005	148 200	176 800	121 800	22,9	5,4	39,1

¹ Beløpene er deflatert med konsumprisindeksen.

Kvinnenes økte arbeidstilknytning gir seg utslag i at kvinnenes egen opptjening av tilleggspensjon er blitt høyere, og øker også noe raskere enn menns opptjening. Gjennomsnittlig pensjon

for nye pensjonister økte med 20,1 pst. for kvinner og 19,6 pst. for menn fra 2001 til 2005. Denne trenden forventes å fortsette.

Grunnbeløpsøkning sammenlignet med lønnsvekst

Inntektsutviklingen for alderspensjonister og lønnstakere, prosentvis økning

	2001	2002	2003	2004	2005	Gjennomsnitt 2001–2005
Folketrygdpensjon						
– Grunnbeløp	4,6	5,2	5,1	3,89	3,30	4,4
– Minstepensjon for enslige	4,6	5,2	5,1	3,89	3,30	4,4
– Minstepensjon for ektepar	4,6	5,2	7,4	6,05	4,91	5,6
Lønnstakere	4,8	5,7	4,5	3,50	3,25	4,3

Kilde: St.prp.nr.70 (2005-2006) Om trygdeoppgjøret 2006

Grunnbeløpet i folketrygden økte i perioden 2001-2005 med gjennomsnittlig 4,4 pst. pr. år. Års-lønnsveksten for alle grupper var på 4,3 pst. pr. år i perioden 2001-2005. Utviklingen i minstepensjonene blir bestemt av utviklingen i grunnbeløpet og i satsene for sært tillegg. Da satsene for sært tillegg ikke har vært endret, har minstepensjonen for enslige økt i takt med grunnbeløpet. Minstepensjonen for ektepar økte relativt sett mer. Dette har sammenheng med at grunnpensjonen for gifte og samboende pensjonister ble økt fra 0,75 G til 0,8 G fra

1. mai 2003, til 0,825 G fra 1. mai 2004 og endelig til 0,85G fra 1. mai 2005.

Etter Stortingets retningslinjer for reguleringen av grunnbeløpet, skal pensjonister med pensjon fra folketrygden ha en inntektsutvikling minst på linje med utviklingen for yrkesaktive. Til grunn for reguleringen skal ligge ventet inntektsutvikling for lønnstakere i alt i reguleringsåret etter justering for avvik mellom ventet og reell lønnsøkning siste år.

Yrkesaktivitet for befolkningen i alder 68-69 år

Yrkesaktivitet for befolkningen i alder 68-69¹ år

	Antall	Andel yrkesaktive, pst. ²	Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt for de yrkesaktive, målt i G
2001	64 982	30,0	1,21
2002	62 506	30,8	1,30
2003	62 186	30,8	1,32
2004	63 137	30,9	1,39

¹ Bare de personene som er fylt 68 år har hatt mulighet for å være alderspensjonist hele året.

² Yrkesaktive er definert som personer med pensjonsgivende inntekt høyere enn null.

Med virkning fra 2002 ble fribeløpet for arbeidsinntekt ved siden av alderspensjonen økt fra en til to ganger grunnbeløpet. Gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt for pensjonister med redusert pensjon, var i 2002 på om lag 4,4 ganger grunnbeløpet (G), mot om lag 3,2 G i 2001.

Utvikling i forventet pensjoneringsalder

Gjennom intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv er det et sentralt mål å øke avgangsalderen fra arbeidslivet. Videre er det i Stortingets vedtak om å reformere folketrygdens alderspensjonssystem en sentral målsetting å stimulere folk til å stå lengre i arbeid. I henhold til dette er det også rapportert på følgende:

Forventet pensjoneringsalder, alderspensjon, uførepensjon og AFP

	Ved fylte 50 år		
	I alt	Menn	Kvinner
1996	64,4	64,7	64,1
2001	63,7	64,0	63,4
2004	63,5	63,8	63,1
2005	63,6	64,0	63,2

Forventet pensjoneringsalder i et gitt år, er definert som den alderen en tilfeldig valgt person forventes å bli pensjonert, gitt pensjoneringsmønsteret i observasjonsåret. Tabellen viser utviklingen i forventet pensjoneringsalder fra 1996 for 18-åringer og 50-åringer (der en ser bort fra uførepensjonering før 50 år). For 50-åringer har forventet pensjoneringsalder etter 2000 stabilisert seg på et nivå knapt ett år lavere enn i 1996.

Manglende måloppnåelse på dette området er en viktig begrunnelse for pensjonsreformen.

Nye alderspensjonister med tidligere uførepensjon

Andel nye alderspensjonister mellom 67 og 70 år med forutgående uførepensjon eller AFP pr 31. desember 2001-2005

År	Antall nye alderspensjonister	Andel med forutgående uførepensjon, pst.	Andel med forutgående AFP, pst.
2001	32 860	43,3	18,3
2004	35 270	42,5	23,2
2005	37 050	42,6	23,6

Blant de nye alderspensjonistene i 2005, hadde 66,2 pst. vært AFP- eller uførepensjonister før de ble alderspensjonister. Fra 2001 til 2005 har andelen nye alderspensjonister, som har vært AFP- eller uførepensjonister, økt med 4,6 prosentenheter. Andelen som har vært uførepensjonister har endret seg lite.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Utviklingen i antall eldre –Pensjonsreformen

I dag går omlag 38 pst. av folketrygdens utgifter til alderspensjoner. Utgiftene forventes å øke på sikt. Mens antallet alderspensjonister i dag svarer til 21 pst. av befolkningen i yrkesaktiv alder, viser framskrivninger at andelen kan øke til 40 pst. i 2050. I de siste to årene har det vært en svak økning i antall alderspensjonister, etter noen år med svak nedgang. Befolkningsframskrivninger viser en moderat økning fram mot år 2010, og deretter en meget sterk økning.

Veksten i antallet alderspensjonister etter 2010 skyldes at de store etterkrigskullene vil være i ferd med å gå over på alderspensjon. I 2010 forventes antallet alderspensjonister å ligge på ca. 650 000

personer. Antallet forventes å øke til omlag 860 000 personer i 2020. Denne utviklingen vil føre til en kraftig årlig vekst i folketrygdens utgifter til alderspensjon.

Framskrivninger tilsier en økning i gjennomsnittlig pensjon i fast grunnbeløp og med dagens regelverk på omlag 28 pst. de neste 30 årene. Kvinners yrkesdeltakelse har økt betraktelig. Dette fører til at kvinner opparbeider seg høyere pensjonsrettigheter. Dette vil gradvis og over tid bidra til færre minstepensjonister og en høyere gjennomsnittlig tilleggspensjon.

Utgiftene til alderspensjon vil således øke både som følge av at det blir flere eldre og som følge av høyere pensjonsopptjening.

Videre arbeid med pensjonsreformen

Regjeringen vil i inneværende stortingsperiode arbeide med å reformere vårt pensjonssystem. Bakgrunnen er bl.a. at dagens pensjonssystem står overfor store og økende økonomiske utfordringer gjennom svakere vekst i den yrkesaktive befolkning, høyere gjennomsnittlig pensjonsytelser og stigende levealder.

Stortinget vedtok 26. mai 2005 hovedprinsippene for en pensjonsreform. Vedtaket avklarte viktige mål og prinsipper for et nytt pensjonssystem. Alle år med arbeidsinntekt skal telle likt ved opptjening til alderspensjon, det skal være en tidligpensjonsordning for alle arbeidstakere fra 62 år, løpende pensjoner skal reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten og det skal innføres en ordning med levealdersjustering som innebærer at den årlige pensjonsytelsen reduseres dersom levealderen øker fra 2010.

I en kommende stortingsmelding fremmer regjeringen forslag til ny modell for opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden.

Regjeringen legger stor vekt på å sikre framtidens pensjoner. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene for framtidens pensjonister. Et bærekraftig system innebærer at den økonomiske belastningen for de yrkesaktive ikke blir urimelig stor, og den framtidige alderspensjonen i folketrygden skal derfor bygge på prinsippet om at det skal lønne seg å arbeide. Regjeringen legger som følge av dette opp til at det skal være en sterkere sammenheng mellom arbeidsinntekt gjennom livet og

årlig pensjonsytelse enn hva som er tilfellet i dag. Samtidig skal folketrygdens alderspensjon ha en god sosial profil.

Det nye pensjonssystemet skal være enkelt og forståelig slik at folk flest kan beregne sin pensjon. Dette er en forutsetning for å kunne ta velbegrunnede beslutninger om egen pensjoneringsatferd.

Budsjettforslag for 2007

Post 70 Grunnpensjon, overslagsbevilgning

Ved beregning av pensjonsutgiftene er det lagt til grunn at det totale antall pensjonister vil utgjøre om lag 638 800 personer ved utgangen av 2007 og gjennomsnittlig grunnpensjon i 2007 vil utgjøre 56 546 kroner.

Det foreslås bevilget 36 000 mill. kroner for 2007.

Post 71 Tilleggspensjon, overslagsbevilgning

Andelen alderspensjonister med tilleggspensjon, av samlet antall alderspensjonister, antas å bli om lag 92 pst. ved utgangen av 2007. Gjennomsnittlig tilleggspensjon ventes å bli 89 864 kroner.

Det foreslås bevilget 52 480 mill. kroner for 2007.

Post 72 Ventetillegg, overslagsbevilgning

Antallet personer med ventetillegg er avtakende. Utgiftene er beregnet på grunnlag av antall personer med ventetillegg pr. 31. desember 2005 og forventet levealder. Antall med ventetillegg anslås til 5 340, og med et gjennomsnittlig ventetillegg på anslagsvis 11 000 kroner.

Det foreslås bevilget 68 mill. kroner for 2007.

Post 73 Sært tillegg, overslagsbevilgning

Utgiftene er beregnet på grunnlag av antatt utvikling i antall alderspensjonister, plantallene for antall tilleggspensjonister i budsjettperioden og fordelingen av alderspensjonistenes tilleggspensjoner pr. 31. desember 2005

Andelen alderspensjonister med sært tillegg, av samlet antall alderspensjonister, ventes å bli om lag 28 pst. ved utgangen av 2007. Gjennomsnittlig sært tillegg ventes å bli kroner 25 559 i 2007.

Det foreslås bevilget 4 640 mill. kroner for 2007

Programkategori 29.80 Forsørgertap og eneomsorg for barn m.v.

Utgifter under programkategori 29.80 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2680	Etterlatte	2 338 611	2 310 500	2 366 800	2,4
2683	Stønad til enslig mor eller far	4 143 229	4 152 000		-100,0
2686	Gravferdsstønad	109 486	113 500	120 000	5,7
	Sum kategori 29.80	6 591 326	6 576 000	2 486 800	-62,2

Stønad til enslig mor eller far er flyttet til kap. 2620 fra 2007.

Utgifter under programkategori 29.80 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	6 591 326	6 576 000	2 486 800	-62,2
	Sum kategori 29.80	6 591 326	6 576 000	2 486 800	-62,2

Programkategori 29.80 omfatter kapitlene 2680 Etterlatte, 2683 Stønad til enslig mor eller far og 2686 Gravferdsstønad.

Kapittel 2680 Etterlatte omfatter i hovedsak pensjon til gjenlevende ektefeller, tidligere familie-

pleiere og barn som har mistet en eller begge foreldre. Gjenlevende ektefeller som er uføre er tatt med under kap. 2655 Uførhet, og gjenlevende over 67 år under kap. 2670 Alderdom.

Kap. 2680 Etterlatte

(i 1 000 kr)					
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	
70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	1 224 216	1 205 000	1 245 000	
71	Tilleggspensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	1 038 448	1 031 000	1 050 000	
72	Særtilllegg, <i>overslagsbevilgning</i>	63 018	62 000	60 000	
74	Utdanningsstønad	1 444	1 500	1 300	
75	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i>	11 485	11 000	10 500	
	Sum kap. 2680	2 338 611	2 310 500	2 366 800	

Plantall antall stønadsmottakere og gjennomsnittlig pensjon/stønad for gjenlevende

	2005	2006 ¹	2007
Antall gjenlevende med grunnpensjon pr. 31.12	24 209	24 100	24 000
Antall gjenlevende med tilleggspensjon pr. 31.12	23 628	23 560	23 500
Antall gjenlevende med sært tillegg pr. 31.12	3 839	3 950	4 000
Antall gjenlevende med stønad til barnetilsyn pr. 31.12	495	500	500
Gjennomsnittlig pensjon i alt, kroner	79 894	79 910	78 127
Gjennomsnittlig grunnpensjon i alt, kroner	35 889	35 810	34 930
Gjennomsnittlig tilleggspensjon i alt, kroner	42 883	42 850	41 850
Gjennomsnittlig sært tillegg, kroner	13 597	13 635	13 400
Gjennomsnittlig stønad til barnetilsyn, kroner	21 690	21 700	21 700

¹ Tallene er de siste oppdaterte plantall for 2006 og kan derfor avvike fra plantallene i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Plantall tidligere familiepleiere

	2005	2006 ¹	2007
Antall pensjonister pr. 31.12.	172	150	140
Gjennomsnittlig pensjon i alt, kroner	102 660	103 640	104 850
Gjennomsnittlig grunnpensjon, kroner	57 291	57 815	58 500
Gjennomsnittlig sært tillegg, kroner	45 297	45 760	46 300

¹ Tallene er de siste oppdaterte plantall for 2006 og kan derfor avvike fra plantallene i St. prp. nr. 1 (2005-2006).

Plantall barnepensjon

	2005	2006 ¹	2007
Antall barnepensjonister pr. 31.12	14 075	14 000	14 000
Gjennomsnittlig pensjon	22 829	23 140	23 412

¹ Tallene er de siste oppdaterte plantall for 2006 og kan derfor avvike fra plantallene i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Innledning

Formålet med folketrygdens ytelser til gjenlevende ektefeller under 67 år, tidligere familiepleiere og barnepensjon, er å sikre inntekt når forsørgeren dør eller pleieforholdet for en familiepleier er slutt. I tillegg skal ytelsene bidra til hjelp til selv-hjelp.

Pensjon og overgangsstonad er inntektsprøvd og blir redusert på grunnlag av faktisk og forventet inntekt.

Hovedtrekk ved regelverket**Gjenlevende ektefelle**

Ytelser til gjenlevende ektefelle gis etter bestemmelser i folketrygdloven kapittel 17. Ytelsene gis også til registrerte partnere og samboere som har vært gift med hverandre eller har eller har hatt felles barn.

Retten til ytelser faller bort når den gjenlevende får uførepensjon, AFP eller fyller 67 år og får rett til egen alderspensjon.

En skilt ektefelle, som ikke har inngått nytt ekteskap før den tidligere ektefellens død, har på nærmere vilkår rett til ytelser som gjenlevende skilt ektefelle.

Pensjon til gjenlevende ektefelle

Pensjon til gjenlevende ektefelle består av grunnpensjon og tilleggspensjon og/eller særtillegg. Full grunnpensjon tilsvarer folketrygdens grunnbeløp. Tilleggspensjonen skal utgjøre 55 pst. av den tilleggspensjon den avdøde hadde eller ville ha hatt som alders- eller uførepensjonist. Det ytes særtillegg når tilleggspensjonen er lavere enn særtillegget. Dersom den gjenlevende har, eller kan forventes å få, en årlig arbeidsinntekt som er større enn 50 pst. av grunnbeløpet, skal pensjonen reduseres med et beløp som svarer til 40 pst. av den overskytende inntekten. Det skal som hovedregel legges til grunn at en gjenlevende ektefelle under 55 år kan forventes å få en årlig arbeidsinntekt på minst to ganger grunnbeløpet.

Overgangsstønad til gjenlevende ektefelle

Overgangsstønad kan ytes til gjenlevende ektefelle, som ikke har pensjonsrett, og som enten er i en omstillingsfase etter dødsfallet, er under nødvendig utdanning eller har omsorg for små barn. Overgangsstønaden er en midlertidig ytelse som beregnes på samme måte som pensjon til gjenlevende ektefelle.

Andre ytelser til gjenlevende

Det kan gis stønad til nødvendig utdanning, stønad til barnetilsyn og tilskudd til flytting for å komme i arbeid etter de samme regler som for enslig mor eller far, jf. kap. 2683.

Tidligere familiepleiere

En ugift person under 67 år, som i minst fem år har hatt nødvendig tilsyn og pleie av foreldre eller annen nærstående, kan gis pensjon eller over-

gangsstønad når pleieforholdet er opphørt. Full årlig pensjon svarer til folketrygdens minstepensjon for enslige (grunnbeløpet og særtillegget). Pensjonen reduseres på samme måte som for gjenlevende ektefelle, på grunnlag av den inntekt familiepleieren har eller kan forventes å få. Overgangsstønad er en midlertidig ytelse og beregnes på samme måte som pensjon.

Barnepensjon

Barnepensjon gis til barn og unge under 18 år som har mistet en eller begge foreldre. Barnepensjon ytes med 40 pst. av grunnbeløpet for første barn og 25 pst. av grunnbeløpet for hvert av de øvrige barna.

Når begge foreldrene er døde, får det eldste barnet like stor pensjon som den av foreldrene som ville fått størst pensjon som gjenlevende ektefelle. Det nest eldste barnet får 40 pst. av grunnbeløpet og de øvrige barna 25 pst. av grunnbeløpet. Den samlede pensjonen deles likt mellom barna.

Barnepensjon gis som hovedregel til barnet fyller 18 år, men dersom begge foreldrene er døde, og barnet er under utdanning, gis pensjon inntil det fyller 20 år. Ved dødsfall som skyldes yrkesskade kan pensjon gis til barnet fyller 21 år.

Resultatrapport

Utgiftsutviklingen

I nominelle beløp har utgiftene over kap. 2680 økt med 5,5 pst. i perioden 2001-2005. I faste kroner har det imidlertid vært en nedgang i utgiftene på 11,1 pst. i løpet av samme periode. Denne utviklingen henger sammen med reduksjonen i antall gjenlevende ektefeller med pensjon. I tillegg har gjennomsnittlig pensjon gått ned, først og fremst på grunn av økende yrkesaktivitet blant gjenlevende ektefeller.

Antall stønadmottakere

Gjenlevende ektefeller med pensjon pr. 31.12. og endring fra foregående år. 2001, 2004 og 2005

År	Med grunnpensjon		Med særtillegg		Med tilleggspensjon	
	Antall personer	Endring	Antall personer	Endring	Antall personer	Endring
2001	26 511	-576	4 714	-241	25 706	-596
2004	24 632	-614	4 007	-240	24 033	-483
2005	24 209	-423	3 839	-168	23 628	-405

De aller fleste gjenlevende ektefeller med pensjon er kvinner, 92 pst. i 2005. Vel tre av fire enker under 67 år mottar pensjon eller overgangsstonad. Antall gjenlevende ektefeller med pensjon har gått ned de siste årene. Dette skyldes bl.a. at dødeligheten i aldersgruppene under 67 år er redusert, særlig blant menn, og at det dermed har blitt færre enker. Den økende yrkesaktiviteten blant kvinner påvirker også utviklingen i antall gjenlevende ektefeller som får utbetalt pensjon, da pensjonen avkortes mot inntekt og over visse inntektsnivåer vil falle helt bort.

Tidligere familiepleiere

Antall tidligere familiepleiere har gått ned fra 253 til 172 personer i perioden 2001-2005. Denne nedgangen henger trolig sammen med at yrkesaktiviteten hos kvinner har økt sterkt og at det er blitt mindre vanlig å bruke sitt yrkesaktive liv til å pleie foreldre eller nære slektninger. Gjennomsnittsalderen er høy blant de tidligere familiepleierne. I 2005 var omlag 60 pst. over 60 år.

Barnepensjon

Barnepensjonister pr. 31. desember. 2001, 2004 og 2005

	2001	2004	2005	Endring 2001–2005 i pst.
Antall i alt	14 316	14 039	14 075	-1,7
Begge foreldre døde	244	300	297	21,7

Antall barnepensjonister utgjør ca. 1,3 pst. av alle barn 0-17 år. Det er omlag 1,4 barn pr. barne-

kull som har mistet en av foreldrene og rundt 1,2 barn pr. barnekull som har mistet begge.

Rapportering på delmål og indikatorer

Gjenlevende ektefeller

Delmål 2.2	Resultatindikatorer
Øke andelen etterlattepensjonister i arbeid eller utdanning	– Andelen gjenlevende totalt og under 55 år som er i arbeid eller under utdanning – Antall gjenlevende med stønad til barnetilsyn – Sammensetningen av inntekten for stønadsmottakerne

Øke andelen etterlattepensjonister i arbeid eller utdanning.

Gjenlevende ektefeller med pensjon/overgangsstonad/stønad til barnetilsyn totalt og under 55 år. Andel under utdanning eller med redusert pensjon pga fradrag for arbeidsinntekt. 1999-2003

År	I alt		Under 55 år		
	Antall	Andel i arbeid eller under utdanning	Antall	Antall i pst. av antall i alt	Andel i arbeid eller under utdanning
2001	26 572	62,5	9 544	35,9	73,1
2002	25 968	64,9	9 067	34,9	76,1
2003	25 334	67,8	8 684	34,4	81,8
2004	24 684	69,3	8 393	34,0	82,7
2005	24 250	70,4	8 176	33,7	83,5

Andelen gjenlevende ektefeller i arbeid eller under utdanning har økt de siste årene. I 2005 var 70,5 pst. av alle gjenlevende ektefeller i arbeid eller utdanning. Dette tilsvarer en økning på 8,0 prosentenheter fra 2001. For gjenlevende ektefeller under 55 år økte andelen som er i arbeid eller under utdanning med 10,4 prosentenheter fra 2001 til 2005. Fra 1. januar 2002 er hovedregelen at det vil bli fastsatt en forventet inntekt på minst to ganger grunnbelø-

pet for mottakere under 55 år, hvis de ikke har eller kan forventes å ha en reell inntekt som er høyere.

Gjenlevende ektefeller med stønad til barnetilsyn

Antall gjenlevende ektefeller med stønad til barnetilsyn har vært relativt stabilt i perioden fra 2001 til 2005, og har ligget på rundt 500 personer.

Gjenlevende ektefeller med pensjon/overgangsstønad. Sammensetning av inntekt i kroner i 2004

Inntekt ¹	Menn og kvinner	Menn	Kvinner
Sum	226 500	228 300	226 300
Pensjonsgivende inntekt	148 000	173 000	145 600
Pensjon	77 900	54 000	80 200
Andre stønader	630	1 310	570

¹ Tabellen omfatter pensjon fra folketrygden og pensjonsgivende inntekt. Det er ikke tatt hensyn til tjenstepensjon og kapitalinntekter i tabellen. Andre stønader omfatter grunnstønad, hjelpstønad og stønad til barnetilsyn.

Utfordringer og hovedprioriteringer

Gjenlevende ektefelle

Folketrygden skal sikre gjenlevende ektefeller en rimelig inntekt og stimulere flest mulig til å skaffe seg inntekt ved eget arbeid. Erfaring viser at personer som mister ektefelle i ung alder, og som ikke kommer i arbeid i løpet av en tiårsperiode, ofte blir avhengig av pensjon resten av livet.

Dette var en vesentlig årsak til lovendringen fra 1. januar 2002. Endringen gikk ut på at pensjon til gjenlevende ektefeller under 55 år som hovedregel skal avkortes som om gjenlevende har en arbeidsinntekt på minst to ganger folketrygdens grunnbeløp. I tillegg har arbeids- og velferdsetaten et ansvar for å følge opp unge gjenlevende for å motivere til selvforsørgelse på samme måte som overfor enslige forsørgere.

Økt yrkesdeltaking blant kvinner påvirker utviklingen av antall etterlattepensjonister. Ved utgangen av 2005 var det 24 209 mot 26 511 mottakere på samme tid i 2001. Andelen mottakere under 55 år blir også stadig lavere (34 pst. i 2005 mot 36 pst. i 2001).

Budsjettforslag for 2007

Post 70 Grunnpensjon, overslagsbevilgning

Det var 24 250 gjenlevende ektefeller med grunnpensjon ved utgangen av 2005, og prognosene som ligger til grunn for budsjettforslaget viser at antall gjenlevende ektefeller vil være rundt 24 100 ved utgangen av 2006 og 24 000 ved utgangen av 2007. Anslagene bygger på Statistisk sentralbyrås prog-

noser for antall kvinner i aldersgruppen 50-66 år. Antall tidligere familiepleiere var 172 personer ved utgangen av 2005, og ventes å bli 150 personer ved utgangen av 2006 og 148 personer ved utgangen av 2007. Antallet barnepensjonister var 14 075 ved utgangen av 2005, og ventes å bli 14 000 ved utgangen av 2006 og 14 000 ved utgangen av 2007. Gjennomsnittlig pensjonsbeløp for barnepensjonister har vært på om lag 38 pst. av grunnbeløpet de siste årene, og antas å holde seg konstant i 2007.

Det foreslås bevilget 1 245 mill. kroner for 2007.

Post 71 Tilleggspensjon, overslagsbevilgning

Tilleggspensjon gis til gjenlevende ektefeller og de barnepensjonistene som har mistet begge foreldrene. Andelen gjenlevende ektefeller med tilleggspensjon er økende fordi tilleggspensjonssystemet er under oppbygging. Utgiftene til tilleggspensjon antas å minke noe, selv om flere gjenlevende ektefeller er i arbeid.

Det foreslås bevilget 1 050 mill. kroner for 2007

Post 72 Særtilllegg, overslagsbevilgning

Særtilllegg kan gis til alle kategorier gjenlevende. Av barnepensjonistene er det under 100 personer som mottar denne ytelsen. Alle tidligere familiepleiere mottar særtilllegg. Siden 1. mai 1998 utgjør fullt særtilllegg 79,33 pst. av grunnbeløpet. Dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av trygdetid, blir også særtillegget redusert tilsvarende.

Det foreslås bevilget 60 mill. kroner for 2007.

Post 74 Utdanningsstønad

Utdanningsstønad gis til gjenlevende ektefeller og tidligere familiepleiere etter samme bestemmelser som for enslig mor eller far. Utgiftene til utdanningsstønad vil være avhengig av antall gjenlevende totalt, arbeidsmarkedet, det generelle utdanningsnivået, valg av utdanningstype mv. Dette er forhold som til dels er vanskelig å forutsi.

Det foreslås bevilget 1,3 mill. kroner for 2007.

Post 75 Stønad til barnetilsyn, overslagsbevilgning

Stønad til barnetilsyn gis til gjenlevende ektefeller etter samme bestemmelser som for enslig far eller mor.

Det foreslås bevilget 10,5 mill. kroner for 2007.

Kap. 2683 Stønad til enslig mor eller far

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Overgangsstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	2 329 081	2 315 000	
72	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i>	583 441	595 000	
73	Utdanningsstønad	80 631	80 500	
75	Stønad til flytting for å komme i arbeid	219	500	
76	Forskuttering av underholdsbidrag	1 149 857	1 161 000	
	Sum kap. 2683	4 143 229	4 152 000	

Bevilgningene er fra 2007 ført opp under nytt kap. 2620 Stønad til enslig mor eller far under ny programkategori 29.20 Enslige forsørgere.

Kap. 2686 Gravferdsstønad

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Gravferdsstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	109 486	113 500	120 000
	Sum kap. 2686	109 486	113 500	120 000

Innledning

Gravferdsstønad kan gis når et medlem i folketrygden dør, jf. folketrygdloven kapittel 7. Formålet med gravferdsstønaden er å kompensere for utgifter til gravferd. Denne stønaden ytes også når dødsfallet gjelder forsørget ektefelle eller barn under 18 år som oppholder seg i landet, selv om de ikke er medlemmer i folketrygden.

Hovedtrekk ved regelverket

De fleste dødsbo har tilstrekkelig med midler til en verdig begravelse. Gravferdsstønaden er nå behovsprøvd (med unntak for barn under 18 år),

og utgjør maksimalt 16 582 kroner. Når avdøde etterlater seg ektefelle gis det et fribeløp for finansformue tilsvarende maksimal stønad. Størrelsen på stønaden fastsettes av Stortinget. I tillegg kan det gis stønad til dekning av nødvendige utgifter til transport av bære ut over 10 pst. av gravferdsstønaden (1 658 kroner) dersom baren med den avdøde må transporteres lengre enn 20 km. Nødvendige utgifter til gravlegging av dødfødte barn dekkes med opptil 16 582 kroner.

Ved dødsfall under opphold utenfor landet kan det i visse tilfeller ytes gravferdsstønad etter særskilte regler.

Formue skal dokumenteres ved sist innsendte selvangivelse eller siste likningsutskrift.

Resultatrapport

Utgiftene til gravferdsstønad i 2005 var på 109,5 mill. kroner. Av dette ble det utbetalt 39,3 mill. kro-

ner til båretransport, 6,5 mill. kroner til gravferd for dødfødte barn og 63,7 mill. kroner til behovsprøvd gravferdsstønad.

Behovsprøvd gravferdshjelp 2001,2004-2005

År	Utgifter, mill. kroner	Antall mottakere	Mottakere i pst. av antall døde	Gjennomsnittlig beløp, kroner	Maksimal sats, kroner
2001	22,3	3 088	7,0	7 165	8 000
2004	61,7	4 865	11,8	12 649	15 540
2005	63,7	4 751	11,5	13 404	16 068

Den store økningen i utgiftene til behovsprøvd gravferdsstønad har sammenheng med omleggingen av stønaden i 2003, som bl.a. innebar en økning i maksimalsatsen fra 8 250 kroner i 2002 til 15 000 kroner i 2003.

I 2005 mottok 4 751 personer behovsprøvd gravferdsstønad, mot 4 865 i 2004. Andelen dødsfall hvor det ble gitt behovsprøvd gravferdsstønad var 11,5 pst. I tillegg ble det i 2005 utbetalt stønad

til båretransport for 11 441 personer og gravferdsstønad for 750 dødfødte barn.

Budsjettforslag for 2007**Post 70 Gravferdsstønad**

Det foreslås at den behovsprøvd gravferdsstønaden økes fra opptil 16 582 kroner til opptil 17 212 kroner. Det foreslås bevilget 120 mill. kroner på post 70 for 2007.

Programkategori 29.90 Diverse utgifter

Utgifter under programkategori 29.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
2690	Diverse utgifter	257 076	201 000	230 000	14,4
	Sum kategori 29.90	257 076	201 000	230 000	14,4

Utgifter under programkategori 29.90 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	257 076	201 000	230 000	14,4
	Sum kategori 29.90	257 076	201 000	230 000	14,4

Kap. 2690 Diverse utgifter

(i 1 000 kr)				
		Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Sykestønadsutgifter i utlandet	174 464	119 000	145 000
77	Pasienter fra gjensidighetsland mv.	82 612	82 000	85 000
	Sum kap. 2690	257 076	201 000	230 000

Post 70 Sykestønadsutgifter i utlandet

Posten gjelder stønad til helsetjenester i utlandet for personer som omfattes av bestemmelsene i folketrygdloven § 5-24.

De grupper som kommer inn under stønadsreglene er bl.a. sjøfolk på norske skip i utenriksfart, norske statsborgere som er statens lønnede tjenestemenn i utlandet, norske studenter i utlandet og utsendte arbeidstakere. Turister omfattes ikke av reglene.

Nødvendige utgifter til ambulansetransport og til opphold og behandling i helseinstitusjon dekkes fullt ut. Det betales egenandel for legebehandling, tannlegebehandling for sykdom, fysioterapi, behandling hos psykolog og for viktige legemidler. Utgiftene refunderes i hovedsak av NAV Utland.

Utenlandsboende pensjonister, med rettigheter etter norsk folketrygd, gis stønad etter de bestemmelser som gjelder for tilsvarende behandling i Norge, men med de særregler at utgiftene dekkes etter særskilte satser, og at utgifter til sykehusopphold dekkes med opptil et beløp som fastsettes av Stortinget. For 2007 er det maksimale stønadsbeløpet 2700 kroner pr. døgn. Ambulansetransport dekkes fullt ut.

NAV Utland har inngått avtaler med enkelte utenlandske selskaper om administrasjon av refusjon for helsetjenester for en del medlemmer som omfattes av folketrygden og oppholder seg i USA og Australia, så som studenter, arbeidstakere i utenriktjenesten og krigspensjonister. Departementet har gitt forskrift som avskjærer retten til medisinsk stønad fra trygden for personer som er

sikret rett til dette etter gjensidighetsavtale med annet land. Dette har gitt betydelig reduksjon i folketrygdens utgifter til helsetjenester i utlandet.

Utgiftene var 175 mill. kroner i 2005, mens det er bevilget 119 mill. kroner for 2006.

Det foreslås bevilget 145 mill. kroner for 2007.

land, og land vi har gjensidig avtale med om dekning av utgifter. Posten dekker også utgifter til behandling i Norge av stønadsberettigede nordmenn bosatt i utlandet.

Utgiftene var 82,6 mill. kroner i 2005, mens det er bevilget 82 mill. kroner for 2006.

Det foreslås bevilget 85 mill. kroner for 2007

Post 77 Pasienter fra gjensidighetsland

Posten omfatter utgifter for utenlandske pasienter som behandles i Norge, og som kommer fra EØS-

Kap. 5701 Diverse inntekter

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Administrasjonsvederlag	29 063	25 000	
02	Diverse inntekter	210 740	175 000	175 000
03	Hjelpemiddelsentraler m.m.	51 998	56 000	54 000
04	Tolketjeneste	2 868		
05	Oppdragsinntekter	8 274		
06	Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag	21 815	15 000	
07	Administrasjonsvederlag fra regionale helseforetak	85 609	91 100	
15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak	11 420		
16	Refusjon fødselspenger	47 516		
18	Refusjon av sykepenger	93 095		
71	Refusjon ved yrkesskade	913 306	1 043 000	932 000
73	Refusjon fra bidragspliktige	564 991	545 000	580 000
74	Refusjon medisinsk behandling	138	900	900
75	Refusjon overskytende bidrag	18 915	12 000	8 000
80	Renter	7 855	30 000	10 000
85	Innfordret misbruk av dagpenger			35 700
86	Innfordret misbruk av attføringsytelser			11 100
Sum kap. 5701		2 067 603	1 993 000	1 806 700

Fra 2007 er budsjettet for postene 01, 04, 05, 06, 07, 15, 16 og 18 flyttet til kap. 3605. Det vises til omtale under kap. 3605.

Post 02 Diverse inntekter

Post 02 består nå i det vesentligste av følgende inntekter:

- Renter og avdrag på attføringslån

- Tilbakebetaling på grunn av for mye utbetalt til leger
- Tilbakebetaling på grunn av for mye utbetalt til stønadsmottakere
- Avdrag bidragslån
- Prosjektinntekter
- Andre refusjoner og inntekter

For 2007 foreslås bevilget 175 mill. kroner under posten.

Post 03 Hjelpemiddelsentraler

Posten omfatter bl.a. salg av hjelpemidler og biler.
For 2007 budsjetteres det med 54 mill. kroner.

Post 71 Refusjon ved yrkesskade**Bakgrunn**

En vesentlig del av folketrygdens utgifter ved yrkesskade blir finansiert av arbeidsgivere ved en refusjonsordning knyttet til den obligatoriske yrkesskadeforsikringen etter lov av 16. juni 1989 nr. 65.

Refusjonen skjer gjennom en fastsatt prosent/sats/refusjonssats av de faktiske erstatningsutbetalinger fra forsikringsgiverne. Refusjonssatsen skal således avspeile forholdet mellom trygdens utgifter og erstatningsutbetalingene, men tar ikke sikte på å få dekket de faktiske trygdeutgifter i de enkelte yrkesskadetilfeller.

Av praktiske grunner følger oppgjørsåret kalenderåret, men forsikringsselskapene kan først ha oppgjøret ferdig beregnet og utbetalt 1. mars i det etterfølgende året. Fra 1. januar, fram til forfall 1. mars, blir selskapene belastet renter i henhold til dagslånsrenten i Norges Bank.

Nærmere om folketrygdens utgifter og refusjonsinntekter ved yrkesskade

Folketrygdens faktiske utgifter ved yrkesskade, er langt større enn beløpet som blir refundert. Dette skyldes at stønadsarter, i hovedsak korttidsytelser som sykepenger og utgifter til helsetjenester, er holdt utenfor refusjonsordningen. Refusjonsordningen omfatter heller ikke enkelte persongrupper som hører inn under det offentliges ansvar, som for eksempel skoleelever og innsatte i fengsler.

I tabellen nedenfor framgår de faktiske refusjonsinnbetalinger som folketrygden har fått fra forsikringsselskapene til og med år 2006 (pr. juni).

Refusjonsinnbetalinger fra forsikringsselskapene

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Inntekt	623	698	722	831	878	913	875

Utgifter til tilfeller med uførepensjon er de største utgiftene. Nye uførepensjonister i 2005 i folketrygden, med årsak yrkesskade, var 848 personer hvorav 725 personer med skadetidspunkt etter 1990. Det vil si etter at refusjonsordningen ble innført. I 2004 var tilsvarende tall 985 personer, hvorav 840 personer med skadetidspunkt etter 1990.

Refusjonssatsen har vært fastsatt til 120 pst. av erstatningsutbetalingene siden 1991, da ordningen ble innført. Departementet vil bemerke at refusjonsordningen bygger på en forenklet modell basert på at man medregner de kapitaliserte uføreytelser fullt ut i beregningsgrunnlaget, mens andre trygdeytelser ikke medregnes. På denne bakgrunn foreslås at refusjonssatsen beholdes uendret på 120 pst. av erstatningsutbetalingene også i 2006.

For 2007 budsjetteres det med 932 mill. kroner.

Post 73 Refusjon bidragspliktige

Trygdeetaten kan utbetale forskudd i de saker der den bidragspliktige ikke betaler bidraget i rett tid, betaler for lite eller ikke betaler. Det kan også betales forskudd dersom bidrag av ulike grunner ikke er fastsatt. Når det utbetales bidragsforskudd, har folketrygden krav på refusjon av innbetalt bidrag, for samme periode, maksimalt tilsvarende det

beløp som er utbetalt som forskudd. Ordningen praktiseres ved at før forskudd utbetales, sjekkes det automatisk om bidrag er betalt, og med hvilket beløp.

I saker med bidrag lavere enn forskuddet, vil forskuddet dekke mellomlegget mellom eventuelt betalt beløp og forskuddsbeløpet.

Nye bidragsregler trådte i kraft 1. oktober 2003. De nye bidragsreglene innebærer reduksjon i forskuddsutbetalingene som følge av nye regler om inntektsprøving av bidragsforskudd. Dette påvirker også refusjonsinntektene.

For 2007 anslås inntektene på kap. 5701, post 73, å bli på 580 mill. kroner.

Post 74 Refusjon medisinsk behandling

Denne posten omfatter refusjon fra utlandet for pasienter som har fått medisinsk behandling i Norge etter EØS-avtalen.

For 2007 budsjetteres det med 0,9 mill. kroner.

Post 75 Refusjon overskytende bidrag

Folketrygdens rett til refusjon i barnebidrag for utbetalt overgangsstonad falt bort ved innføringen av nytt bidragsregelverk. Inntektsreduksjonen ble beregnet til 100-120 mill. kroner på årsbasis

(Ot.prp. nr. 43 (2000-2001) side 114). Beregningene ble foretatt i 2000.

Inntektene kommer fra innbetalinger fra bidragspliktige som av ulike årsaker hadde opparbeidet seg gjeld på området før refusjonsordningen opphørte. Over tid vil denne inntektsposten forsvinne.

Det anslås at inntektene vil bli 8 mill. kroner for 2007.

Post 80 Renter

Posten gjelder vesentlig renteinntekter av bankinnskudd og av lån og innskudd for kontorlokaler.

For 2007 budsjetteres det med 10 mill. kroner.

Post 81 Innfordret misbruk av dagpenger

Det vises til omtale under kap. 2541 Dagpenger.

Det foreslås bevilget 35,7 mill. kroner for 2007

Post 82 Innfordret misbruk av attføringspenger

Det vises til omtale under kap 2653 Ytelser til yrkesrettet attføring

Det foreslås bevilget 11,1 mill. kroner for 2007

Urfolk og nasjonale minoriteter

Resultatområde 8 Nasjonale minoriteter

Strategisk mål

Regjeringen vil legge til rette for at personer som tilhører nasjonale minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, sitt språk og sin kultur. Regjeringen vil også bidra til at personer som tilhører nasjonale minoriteter får anledning til effektiv deltakelse i offentlige saker som berører dem.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har samordningsansvar for statlig politikk som berører nasjonale minoriteter i Norge, dvs. jøder, kvener, rom (sigøynere), romanifolket (taterne/de reisende) og skogfinner. Samtidig gjelder likevel prinsippet om departementenes sektoransvar. Samordningsutvalget for nasjonale minoriteter og Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og myndighetene er viktige i arbeidet med å utforme og prioritere tiltak som vedrører de nasjonale minoritetene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementets innsats på området blir finansiert over programkategori 09.70 Nasjonale minoriteter.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Minoritetsgrupper kan stå i en sårbar stilling i et demokrati der det er lagt vekt på flertallsstyre. For å fremme reell likestilling kan det derfor være nødvendig å gjennomføre særskilte tiltak for å styrke en eller flere minoritetsgruppers stilling på ulike samfunnsområder.

Som samordningsdepartement skal departementet påse at det er helhet og sammenheng i politikken som berører nasjonale minoriteter, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. For å få til dette ønsker departementet å videreutvikle dialogen med de nasjonale minoritetene om prioriteringer og utforming av tiltak. Videre vil det være viktig å øke kunnskapen om de nasjonale minoritetene, både i forvaltningen og i befolkningen generelt.

Målstruktur

Mål for resultatområde 8 Nasjonale minoriteter

Hovedmål	Delmål
Sikre de nasjonale minoritetens kultur, språk og identitet	1. Aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene 2. Helhet og sammenheng i politikken for nasjonale minoriteter, nasjonalt og internasjonalt 3. Økt kunnskap om de nasjonale minoritetene 4. Synliggjøring av og informasjon om de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet 5. Aktiv innsats mot diskriminering av nasjonale minoriteter 6. En offentlig forvaltning som tar tilstrekkelig hensyn til brukere med bakgrunn i en nasjonal minoritet, når det gjelder språk, kultur og religion/livssyn

Delmål 1. Aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene

Strategier og tiltak

Gjennom ratifisering av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter har norske myndigheter forpliktet seg til å legge forholdene til rette, slik at personer som tilhører de nasjonale minoritetene skal kunne sikres aktiv deltakelse i alle deler av samfunnslivet, og da særlig i de saker som berører dem.

Regjeringen vil videreføre tiltak som bidrar til dialog mellom de nasjonale minoritetene og offentlige myndigheter når det gjelder utforming og prioritering av tiltak. Tiltak for styrking av organisasjonene blant gruppene vil bli prioritert, samtidig som det er et mål å lytte til de mange stemmene som finnes innenfor gruppene.

Tilskudd til nasjonale minoriteter har vært et viktig virkemiddel for å legge til rette for dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene. Regjeringen foreslår derfor at tilskuddsposten økes med 1,12 mill. kroner i 2007, jf. kap. 670, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter. Departementet tar sikte på en evaluering av tilskuddsordningen i 2007.

Regjeringen har forpliktet seg til å informere og opplyse både offentlige etater, storsamfunnet og de nasjonale minoritetene om innholdet og rettighetene som følger av tilslutningen til internasjonale konvensjoner. Arbeids- og inkluderingsdepartementet tar i 2007 i første rekke sikte på informasjonstiltak rettet mot nasjonale minoriteter om relevante menneskerettighetsinstrumenter.

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2004 vedtok Stortinget den 18. juni 2004 å opprette et Romanifolkets fond på 75 mill. kroner. Avkastningen av fondet skal benyttes som en kollektiv oppreisning til romanifolket for tidligere overgrep. Romanifolket/taternes organisasjoner er i dialog med Arbeids- og inkluderingsdepartementet om utforming av vedtekter for bruken av avkastningen av fondet. Departementet vil følge opp og legge til rette for forvaltningen av avkastningen av Romanifolkets fond. Retningslinjene for fondet vil bli utarbeidet i samarbeid med romanifolket, og man tar sikte på å opprette en ny stiftelse som skal forvalte avkastningen av fondet, jf. kap. 670, post 71 Avkastning av romanifolkets fond.

Rapport og status

De nasjonale minoritetene har i løpet av de siste årene blitt mer synlig i den offentlige debatten, og den kulturelle mobiliseringen i gruppene har økt.

Flere av organisasjonene har fått en rolle som faste samhandlingspartnere i kontakten med myndighetene.

Som følge av tidligere tiders fornorskningsspolitikk råder det imidlertid fremdeles en grunnleggende skepsis i forhold til myndighetene. Myndighetene må derfor i sin kontakt med de nasjonale minoritetene legge opp til en arbeidsmåte som innebærer god kontakt, åpenhet og tydelighet.

Høsten 2005 informerte departementet om de tilpasningene som Stortinget gjorde i billighetserstatningen gjennom behandlingen av St.meld. nr. 44 (2003-2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener. Det ble blant annet annonsert i riksavisene og aktuelle lokalaviser, og det ble avholdt møter med romanifolkets organisasjoner, som har videreformidlet informasjon til sine medlemmer. Tilbakemeldinger til departementet tyder på at tilpasningene i ordningen er vel kjent blant aktuelle søkere.

Det er et minoritetspolitisk mål at de nasjonale minoritetene selv får delta aktivt i prosessen når myndighetene skal utforme og prioritere tiltak og utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter. I arbeidet med å forbedre dialogen mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene ble Kontaktforum mellom nasjonale minoriteter og sentrale myndigheter etablert i 2003. Dette kontaktforumet har møte minst en gang i året.

Kontakten med organisasjonene til de nasjonale minoritetene bygger på demokratiprinsippet, jf. St.meld. nr. 15 (2000–2001) Nasjonale minoriteter i Noreg – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinnar og St.meld. nr. 27 (1996–97) Om statens forhold til frivillige organisasjoner. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i den formaliserte kontakten med nasjonale minoriteter primært samarbeide med organisasjoner som kan dokumentere/sannsynliggjøre medlemstall og at styret er valgt ut fra demokratiske prinsipper. Departementet har imidlertid også bilaterale møter med de som ønsker det, uten hensyn til organisasjonsform.

Delmål 2. Helhet og sammenheng i politikken for nasjonale minoriteter, nasjonalt og internasjonalt

Strategier og tiltak

Det tverrdepartementale samordningsutvalget for nasjonale minoriteter videreføres. Aktiv bruk av utvalget i forbindelse med temamøter og i konsultasjoner med Europarådet har vist seg å fungere godt. Departementet tar sikte på å utvikle denne modellen videre i 2007.

Den internasjonale kontakten har stor nytteverdi i utviklingen av politikken overfor nasjonale minoriteter. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil videreføre det nordiske samarbeidet på embetsmannsnivå og deltakelse i ekspertgrupper i Europarådet og i Ossesammenheng.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil arbeide for at representanter fra de nasjonale minoritetene i større grad får anledning til å delta i nordiske og internasjonale fora der spørsmål som særlig berører de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet drøftes.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet tar sikte på informasjonstiltak rettet mot nasjonale minoriteter om relevante menneskerettighetsinstrumenter, jf. Delmål 1 (ovenfor).

Ved årsskifte 2005/2006 ble Forumet for rom og reisende i Europarådet etablert, og det første møtet gjennomført. Forumet er rom- og romanior-organisasjonenes eget forum, som møtes uavhengig av myndighetene. De norske rom- og romanior-organisasjonene har så langt ikke vært representert i forumet, men Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil bidra med informasjon til norske organisasjoner og formidle kontakt med forumet.

Rapport og status

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har samordningsansvaret for statlig politikk som berører de nasjonale minoritetene i Norge. Samtidig gjelder likevel prinsippet om departementenes sektoransvar, som for eksempel kultur, utdanning og helse. Dette betyr at fagdepartementene med underliggende etater vil ha et overordnet ansvar for å følge opp de forpliktelser som Norge har påtatt seg gjennom ratifiseringen av blant annet Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og Den Europeiske pakten for regional- eller minoritetsspråk. Det ligger også et ansvar på forvaltningen på regionalt og lokalt nivå for å følge opp disse forpliktelsene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet skal fungere som et kontaktpunkt inn i forvaltningen for de nasjonale minoritetene, og skal opplyse minoritetene om hvilke departement som har fagansvaret. Samtidig er det behov for dialog med de nasjonale minoritetenes organisasjoner også på fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Dialogen mellom ulike sektorer og mellom ulike nivå i forvaltningen har vist seg viktig for å få en helhetlig utvikling av politikken overfor nasjonale minoriteter. Et eksempel på dette er dialogen mellom departementet og Oslo kommune om situasjonen for rom. For å bidra til dialog innad i sentralforvaltningen er det opprettet et samordnings-

utvalg for nasjonale minoriteter, med deltakelse fra de mest berørte fagdepartementene.

Det er fremdeles behov for å videreutvikle politikk og tiltak for å følge opp Europarådets rammekonvensjonen om beskyttelse av nasjonale minoriteter. Norge leverte sin andre rapport om gjennomføringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter høsten 2005. Rapporten blir vurdert av Europarådets organer i 2006.

Politikkområdet nasjonale minoriteter er forholdsvis nytt i Norge. Samtidig har mange land større grupper fra de samme minoritetene og har lengre erfaring med hensyn til politikikutvikling på området. Deltakelse i internasjonale fora er derfor et viktig grunnlag for arbeidet med å utvikle politikken overfor de nasjonale minoritetene, spesielt på nordisk, men også på europeisk nivå.

Det tredje nordiske embetsmannsmøte om nasjonale minoriteter ble gjennomført i Helsingfors i april 2006.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet representerer Norge i Europarådets ekspertgruppe for romspørsmål og i ekspertgruppen for nasjonale minoriteter. Arbeids- og inkluderingsdepartementet deltar også etter behov på relevante møter i OSSE, spesielt på møter der spørsmål om rom tas opp.

Delmål 3. Økt kunnskap om de nasjonale minoritetene

Strategier og tiltak

Arbeids- og inkluderingsdepartementet ser det som avgjørende at utviklingen av kunnskapsgrunnlaget skjer i samarbeid mellom de nasjonale minoritetene selv, berørte departementer, forskningsmiljøene og Norges forskningsråd. Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger høsten 2006 til rette for en konferanse der alle disse aktørene skal drøfte ulike kunnskapsbehov, med sikte på å utarbeide en plan for forskning om nasjonale minoriteter.

Departementet vil også videreføre støtten til prosjektet «Romanikultur, språk og opprinnelse» i regi av Norges forskningsråd.

Rapport og status

Det foreligger per i dag få offentlige utredninger og relativt lite forskningsmateriale om de nasjonale minoritetene. En hovedårsak er at det generelt sett var lite oppmerksomhet omkring disse gruppene før de fikk status som nasjonale minoriteter fra 1999.

Det er behov for økt kunnskap som et grunnlag for regjeringens politikktutvikling. Kunnskapsutvikling og forskning vedrørende nasjonale minoriteter har imidlertid en del særskilte forskningsetiske utfordringer. De nasjonale minoritetene har vært utsatt for overgrep fra storsamfunnet, og de er små og dermed lett identifiserbare. Det som har vært gjort av kunnskapsutvikling og forskning har derfor i stor grad vært gjort i samarbeid med gruppene selv. Flere av gruppene ønsker ytterligere utvikling av kunnskap, men er skeptiske til personstatistikk som de mener kan misbrukes.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har videreført prosjektet «Romanikultur, språk og opprinnelse» i regi av Norges forskingsråd. Det ble i 2006 satt av 1,0 mill. kroner til prosjektet.

Delmål 4. Synliggjøring av og informasjon om de nasjonale minoritetenes kultur, språk og identitet

Strategier og tiltak

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet vil videreføre Samarbeidsgruppe nasjonale minoriteter – kultur, hvor også Miljøverndepartementet, ABM-utvikling, Norsk Kulturråd og Riksantikvaren deltar. Formålet med dette forumet er å bedre samordningen og informasjonsflyten mellom statlige aktører som jobber med kulturpolitikk overfor nasjonale minoriteter.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet vil fortsette dialogen med romanifolket og rom angående utvikling av språktiltak overfor romanes og romani.

Riksantikvaren vil videreføre satsingen på nasjonale minoriteter og kulturminner.

Den kvenske avisa Ruijan Kaiku mottar i 2006 et øremerket tilskudd på 600 000 kroner over Kultur- og kirkedepartementets kap. 335 Pressestøtte post 76 Tilskudd til ymse publikasjoner. Regjeringen foreslår at ordningen med direkte tilskudd til enkeltpublikasjoner legges om fra 2007. Omleggingen innebærer at tilskuddene heretter vil bli forvaltet av Norsk kulturråd.

Universitetet i Tromsø har fra våren 2006 gitt tilbud i distansestudium i kvensk. Studiet varer i 3 semestre og er lagt opp som nettundervisning med to helgesamlinger i Tromsø. Det har vært stor interesse for studiet, og 40 studenter følger for tiden undervisningen. I tillegg gis det ved Universitetet i Tromsø tilbud i finsk på alle nivåer.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utgir det elektroniske nyhetsbrevet Nytt om nasjonale minoriteter 4–6 ganger i året. Målet med nyhetsbrevet er både å spre kunnskap om nasjonale minoriteter til allmennheten og å nå ut til gruppene selv med aktuell informasjon.

Rapport og status

Ansvar for tiltak for nasjonale minoriteters språk og kultur er i hovedsak lagt til Kultur- og kirkedepartementet med underliggende organer. I tillegg har Riksantikvaren tiltak på kulturminneområdet, mens ansvaret for å synliggjøre de nasjonale minoritetene i skolens opplæring ligger i Kunnskapsdepartementet.

Arbeidet med minoriteter i museer bygger blant annet på St.meld. nr. 22 (1999-2000) Kjelder til kunnskap og oppleving og på St.meld. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. For museer har dette arbeidet to hovedmål: 1) legge forholdene til rette for at minoritetene selv skaffer og produserer kunnskap om seg selv, slik at de kan bevare, utvikle og uttrykke sin kultur og 2) produsere og formidle kunnskap om minoriteter og bidra til at alle får bedre kunnskap om gruppene.

Flere norske museer arbeider med dokumentasjon av minoritetskultur, og ABM-utvikling – Statens senter for arkiv, bibliotek og museer prioriterer dette området.

Et viktig bidrag på dette feltet er arbeidet med romanifolkets kultur og historie ved Glomdalsmuseet. Romani-avdelingen ved Glomdalsmuseet vil bli et viktig sted med tanke på presentasjon av romanifolkets/taternes språk og kultur. Den nye avdelingen for romanifolkets/taternes kultur og historie ble åpnet våren 2006.

Det fremste virkemiddelet i forhold til kvensk språk og kultur er etableringen av Kvæntunet – senter for kvensk språk og kultur, som er lokalisert til Børselv i Porsanger kommune.

Vadsø museum – Ruija kvenmuseum arbeider også med dokumentasjon og spørsmål om kvenkultur. Fra og med 1. januar 2006 ble museet konsolidert med Varanger museum IKS. Tilskuddet til Varanger museum er for 2007 foreslått økt med 0,6 mill. kroner.

Representanter for det skogfinske miljøet har i flere år arbeidet for opprettelsen av et Norsk skogfinsk museum basert på samlingene til Grue-tunet og Finnetunet. For 2007 er det foreslått en bevilgning på 1 mill. kroner til Norsk skogfinsk museum over Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Det er lagt inn en økning på 1 mill. kroner til Jødisk museum i Oslo på Kultur- og kirkedepartementets budsjett.

Norge har ratifisert Den Europeiske Pakt for regional- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkpakten). Kvensk, romani (romanifolkets språk) og romanes (roms språk) er omfattet av kap. I og II (art 1-7) i pakten. Norge leverte sin 3. rapport angående oppfølging av minoritetsspråkpakten til

Europarådet 3. mai 2005. Rapporten er nå til behandling i Europarådet. Europarådet har nylig hatt møter med representanter for de nasjonale minoritetene og norske myndigheter, der Europarådet samlet tilleggsinformasjon for den videre behandlingen av Norges rapport.

I den forrige rapporteringsrunden oppfordret Europarådet Norge til en avklaring om kvensk skal anses som et eget språk eller som en finsk dialekt. I kgl.res. 24. juni 2005 ble kvensk, anerkjent som eget språk i henhold til artikkel 7 i minoritets-språkpakten. Dette innebærer at Norge har forpliktet seg til å fremme og verne kvensk språk.

I dag undervises det i finsk i grunn- og videregående skole. I læreplanene for finskfaget er det lagt stor vekt på kunnskap i kvensk, og at undervisningen skal ta utgangspunkt i den lokale kvenske dialekten. Man anser derfor at undervisning i kvensk framover vil kunne skje innenfor den eksisterende finskundervisningen. Det er ca. 1 000 elever som benytter seg av dette tilbudet.

Gjennom det siste tiåret har romanifolket opplevd en økende forståelse og anerkjennelse i majoritetsbefolkningen for sine spesielle tradisjoner og kultur. I møter med offentlige myndigheter har imidlertid representanter fra romanifolket gitt uttrykk for at det er behov for effektive støttetiltak for språket romani. Blant annet har det med støtte fra Norsk kulturråd blitt satt i gang prosjekter med sikte på registrering og dokumentasjon av språket.

Stortinget vedtok enkelte endringer i lov om stadnamn 14. april 2005. For å tydeliggjøre at loven skal sikre ivaretagelsen av kvenske (og samiske) stedsnavn er dette formålet nå nevnt særskilt i lovens formålsparagraf. I lovens forarbeider er praksis i forhold til skrivemåten av skogfinske stedsnavn særskilt behandlet. Skrivemåten av skogfinske stedsnavn skal basere seg på norske rettskrivningsprinsipper, mens skrivemåten av kvenske stedsnavn skal basere seg på finske rettskrivningsprinsipper, frem til det eventuelt er utarbeidet egne rettskrivningsprinsipper for kvensk.

Det finnes en egen navnekonsulent for kvensk som arbeider i 50 pst. stilling.

Den kvenske avisen Ruijan Kaiku ble tildelt 0,6 mill. kroner over Kirke- og kulturdepartementet i 2006. Avisen fikk i tillegg et tilskudd på 150 000 kroner fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Medietilsynet forvalter en tilskuddsordning for lokalkringkasting. Gjennom ordningen blir det blant annet tildelt drifts- og investeringstilskudd til radioer for etniske og språklige minoritetsgrupper. Det er blant annet gitt tilskudd til radiosendinger rettet mot romanifolket.

NRK har nedfelt i sine vedtekter at NRK skal gi et tilbud til nasjonale minoriteter. Medietilsynet vil føre tilsyn med at vedtektene følges opp.

Riksantikvaren satte i 2003 i verk et prosjekt som har som formål å få i gang et arbeid med identifikasjon, registrering og ivaretagelse av nasjonale minoriteters kulturminner og kulturmiljøer. Prosjektet må sees som et første skritt på veien mot et formalisert engasjement fra sentrale kulturminnemyndigheters side for å ivareta de nasjonale minoritetenes kulturytringer. En arbeidsgruppe skal legge fram en anbefaling innen utgangen av 2006.

Som en del av skolereformen «Kunnskapsløftet» har kunnskap om nasjonale minoriteter kommet inn som en del av læreplanen. I læreplanen heter det at elevene etter 7. årstrinn i grunnskolen skal kunne «gjøre rede for hvilke nasjonale minoriteter som finnes i Norge, og kunne beskrive hovedtrekk ved minoritetenes historie og levekår».

Delmål 5. Aktiv innsats mot diskriminering av nasjonale minoriteter

Strategier og tiltak

Tiltak mot diskriminering og rasisme rettet mot samer, nasjonale minoriteter og innvandringsgrupper blir av myndighetene sett i sammenheng. De nye instrumentene for å hindre diskriminering og fremme likestilling, diskrimineringsloven og diskrimineringsombudsloven, er viktige også for de nasjonale minoritetene. Det vises til nærmere omtale av arbeidet mot diskriminering under Resultatområde 6 Integrering og mangfold.

Tilskudd til nasjonale minoriteter jf. kap. 670, post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter, kan blant annet brukes til å dokumentere diskriminering, til holdningsskapende arbeid og til å formidle kunnskap om situasjonen til minoritetene.

Rapport og status

Det er fremdeles slik at diskriminering blir opplevd som et problem for personer som tilhører nasjonale minoriteter. Rapporter fra de nasjonale minoritetenes organisasjoner, og det nå nedlagte Senter mot etnisk diskriminering, viser at det foregår slik diskriminering. Det gjelder både i kontakt med det offentlige og på det private området, for eksempel boligmarkedet og på serverings- og overnattingssteder. Det blir i denne sammenheng pekt spesielt på levestandarden for rom, og det blir etterlyst tiltak både på sentralt og på lokalt nivå.

De fleste av de nasjonale minoritetene har kontakt på tvers av landegrensene og har beslektede grupper i andre land utenfor Norge. Situasjonen internasjonalt vil derfor påvirke nasjonale mino-

ter i Norge. Dette gjelder særlig rom. Diskriminering og rasisme er en av grunnene til at rom i andre deler av Europa velger å flytte til et annet land. Samtidig er migrasjon i positiv forstand, dvs. reising, en del av den tradisjonelle kulturen til rom.

Delmål 6. En offentlig forvaltning som tar tilstrekkelig hensyn til brukere med bakgrunn i en nasjonal minoritet, når det gjelder språk, kultur og religion/ livssyn

Strategier og tiltak

En satsing på utdanningstiltak for rom (sigøynere) vil på lang sikt bedre roms levekår og utjevne sosio-økonomiske forskjeller mellom flertallsbefolkningen og rom. Regjeringen foreslår at det i 2007 blir tildelt 2,08 mill. kroner over kap. 670, post 72 Tiltak for rom.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i samarbeid med gruppene og aktuelle deler av forvaltningen bistå med kunnskap om nasjonale minoriteter og gruppenes behov. Dette vil bli gjort både på departementsnivå gjennom Samordningsutvalget for nasjonale minoriteter og i dialog med relevante enkeltkommuner.

Under Kunnskapsdepartementets budsjettområde gis det tilskudd til opplæring i finsk. Regjeringen foreslår en bevilgning på ca. 9,5 mill. kroner til formålet i 2007. Målet med tilskuddet er å medvirke til finansieringen slik at det blir gitt opplæring i finsk i samsvar med rettighetene som fremgår av § 2-7 i opplæringsloven, og å medvirke til å styrke lærernes kompetanse i finsk.

Kunnskapsdepartementet gir også tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritets-språklige barn i førskolealder. Barn som tilhører nasjonale minoriteter er omfattet av tilskuddsordningen. Nærmere omtale av tilskuddsordningen finnes i Kunnskapsdepartementets St.prp. nr. 1 (2006-2007).

Rapport og status

De nasjonale minoritetene gir uttrykk for at de ofte ikke når fram i kontakt med offentlig forvaltning.

Som følge av at Norge har ratifisert Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter må forvaltningen nå i større grad ta hensyn til de nasjonale minoritetenes språk, kultur, religion og identitet. Statusen som nasjonal minoritet er ny, og offentlig forvaltning på ulike nivå har derfor varierende kunnskap om statens forpliktelser overfor nasjonale minoriteter og de krav disse forpliktelsene stiller til forvaltningen.

Mange rom ønsker et bedre kulturtilpasset undervisningstilbud som i større grad tar hensyn til språk og kultur, herunder reising. I 2006 ble det satt av 2 mill. kroner over et nytt kap. 670, post 72 Tiltak for rom. Midlene er bl.a. satt av til å forbedre skolesituasjonen for rom, til å etablere et samlingssted for rom og stimulere til egenansvar i gruppen, jf. kap. 670, post 72 Tiltak for rom.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet leder en tverrdepartemental arbeidsgruppe som jobber med spørsmålet om jødernes tilgang til koshermat. Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet deltar også i gruppen. På kort sikt har arbeidsgruppen jobbet med å sikre leveranser av kosherkylling til jødernes helligdager. Samtidig er gruppen i ferd med å utarbeide en rapport, som vil legge grunnlaget for langsiktige løsninger. Rapporten skal være ferdig i løpet av 2006. Arbeidet foregår i samarbeid med Det Mosaiske Trossamfund i Oslo.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (tidligere Kommunal- og regionaldepartementet) har sammen med Kunnskapsdepartementet (tidligere Barne- og familiedepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet) over flere år bidratt til prosjektet «Romani/taterfolket – fra barn til voksen». Viktige sider ved dette arbeidet er å synliggjøre romanfolkets/taternes kultur i barnehagen og skolen. I arbeidet er det også lagt vekt på å identifisere miljøfaktorer som er av betydning for romanielevers og -førskelebars trivsel i skolen og barnehagen og å finne tiltak som gjør det mulig for folk av romani-/taterslekt å videreføre sin reisekultur uten at barna mister eller forringer sin skolegang. Tiltakene skjer i samarbeid med gjennom Taternes Landsforening.

Programkategori 09.70 Nasjonale minoriteter

Utgifter under programkategori 09.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
670	Nasjonale minoriteter	5 100	8 800	10 000	13,6
	Sum kategori 09.70	5 100	8 800	10 000	13,6

Bevilgningene før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Utgifter under programkategori 09.70 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
70-89	Andre overføringer	5 100	8 800	10 000	13,6
	Sum kategori 09.70	5 100	8 800	10 000	13,6

Bevilgninger til nasjonale minoriteter

Det tildeles midler til nasjonale minoriteter over Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kultur- og

kirkedepartementets og Kunnskapsdepartementets budsjetter.

Bevilgninger til nasjonale minoriteter

Dep	Tiltak	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
AID	Nasjonale minoriteter	5 100	8 800	10 000
AID	Forskningsmidler	1 000	1 000	1 000
KKD	Den kvenske avisa Rujian Kaiku	600	600	
KKD	Glomdalsmuseet, byggeprosjekt	32 155	5 900	
KKD	Glomdalsmuseet, drift ¹	5 798	9 156	9 604
KKD	Kvæntunet, Porsanger, byggeprosjekt	6 043		
KKD	Kvæntunet, driftsmidler	1 582	3 263	3 387
KKD	Varanger museum ¹	2 850	3 441	4 072
KKD	Jødisk museum		414	1 430
KKD	Norsk skogfinsk museum			1 000
KD	Tilskudd til opplæring i finsk i grunnskolen og den videregående skolen	8 764	10 479	9 507

¹ Bevilgningene omfatter også virksomheter ved Glomdalsmuseet og Varanger museum som ikke er knyttet til nasjonale minoriteter.

Kap. 670 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	3 250	3 100	4 220
71	Avkastning av Romanifolkets fond	1 850	3 700	3 700
72	Tiltak for rom		2 000	2 080
	Sum kap. 670	5 100	8 800	10 000

Post 70 Tilskudd til nasjonal minoriteter

Formålet med tilskuddsordningen er å støtte frivillige organisasjoner og andre organisasjoner som har basis i en nasjonal minoritet. Det blir gitt både grunnstøtte (organisasjonsstøtte) og prosjektstøtte over denne tilskuddsposten.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å legge til rette for oppbygging og utvikling av de nasjonale minoritetenes organisasjoner. På den måten vil gruppene bli bedre i stand til selv å definere egne behov og fremme egne krav. Dette vil på lang sikt være den beste strategien for å utvikle en politikk overfor de nasjonale minoritetene som oppfyller internasjonale forpliktelser og er i tråd med nasjonale mål.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeider hvert år et rundskriv hvor målsettinger og kriterier for tildeling av tilskudd utdypes.

Rapport for 2005–2006

Av en total ramme på 3 mill. kroner ble det i 2005 brukt 1,9 mill. kroner til grunnstøtte til drift av organisasjoner og 1,1 mill. kroner til prosjektstøtte.

I 2006 har Arbeids- og inkluderingsdepartementet satt av 2,2 mill. kroner til organisasjonsstøtte og 0,9 mill. kroner til prosjektstøtte.

Budsjettforslag for 2007

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår at det for 2007 blir satt av 4,22 mill. kroner til post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter. Dette er en økning på 1,12 mill. kroner fra 2006.

Post 71 Avkastning av Romanifolkets fond

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2004 vedtok Stortinget 18. juni 2004 å bevilge 75 mill. kroner til et «Romanifolkets fond». Avkastningen av fondet vil bli benyttet til tiltak og aktiviteter som gir kunnskap om historien til romanifolket/taterne, eller som er med på å ta vare på og utvikle deres kultur og språk. Avkastningen skal også benyttes til å drive et sekretariat/rådgivings-senter som kan tilby juridisk og annen hjelp til tatere som trenger det, og eventuelt til annet arbeid eller andre prosjekt i regi av romanifolket selv.

Departementet vil følge opp og legge til rette for forvaltningen av avkastningen fra Romanifolkets fond. Retningslinjer for fondet utarbeides i nært samarbeid med romanifolket, og man tar sikte på å opprette en ny stiftelse som skal forvalte fondets avkastning. Det vises til nærmere omtale i St.prp. nr. 63 (2003–2004), kap. 526, post 90.

Da midlene til fondet ble bevilget i revidert nasjonalbudsjett 2004, ble det for 2005 beregnet en avkastning for et halvt år første gang avkastningen ble brukt til bevilgninger.

Det foreslås en bevilgning på 3,7 mill. kroner i 2007, som utgjør avkastningen av fondet for 2006.

Post 72 Tiltak for rom

Regjeringen foreslår at det i 2007 settes av 2,08 mill. kroner over kap. 670, post 72 Tiltak for rom (sigøynere). Midlene skal blant annet benyttes til tiltak for å forbedre skolesituasjonen for rom, til å etablere et samlingssted for rom og stimulering til egenansvar i gruppen. Tiltakene vil måtte utvikles og gjennomføres i nært samarbeid med Oslo kommune.

Kap. 3670 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
71	Avkastning av Romanifolkets fond	1 850	3 700	3 700
	Sum kap. 3670	1 850	3 700	3 700

Det vises til omtale under kap. 670 Nasjonale minoriteter, post 71 Avkastning av Romanifolkets

fond. Avkastningen må godskrives både som en inntekt og som en bevilgning.

Resultatområde 9 Samene

Strategisk mål

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken som føres skal tjene den samiske befolkningen, slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv skal ha en sikker framtid i Norge.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har det overordnede samordningsansvaret for statlig samepolitikk. Fagdepartementene har ansvar for å ta initiativ til å følge opp gjennomføringen av samepolitikken innenfor sine sektorer.

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnlovens § 110a. Som folkevalgt organ har Sametinget stor frihet. Det er ikke en ordinær etat eller et underliggende organ i forhold til regjeringen, og regjeringen er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør på de ulike områdene. Regjeringen har imidlertid et konstitusjonelt ansvar når det gjelder bevilgninger gitt over statsbudsjettet.

Kompetansesenter for urfolks rettigheter og Internasjonalt fag- og formidlingssenter for rein-

drift er faglig selvstendige institusjoner, ledet av egne styrever. Styrene har det overordnede ansvaret for sentrenes virksomhet og har blant annet ansvar for faglig utvikling, ressursbruk og prioriteringer. Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ble etablert som et prosjekt fra høsten 2005 med den målsetting å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansierende selskapsform innen utløpet av 2007. Når det gjelder forvaltnings- og økonomispørsmål ved Kompetansesenter for urfolks rettigheter, Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift og Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, er Arbeids- og inkluderingsdepartementet overordnet departement.

Arbeids- og inkluderingsdepartementets innsats på området blir finansiert over programkategori 09.80 Samiske formål.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

Som samordningsdepartement for samiske saker skal departementet påse at det er helhet og god sammenheng i samepolitikken. En hovedutfordring i 2007 vil være å få innarbeidet gode rutiner for statlige myndigheters konsultasjoner med Sametinget og ev. øvrige samiske interesser, slik at konsultasjonsordningen fungerer på en god og effektiv måte.

Målstruktur

Mål for resultatområde 9 Samene

Hovedmål	Delmål
Sikre samisk språk, kultur og deltakelse	1. Videreutvikle statens samarbeidsformer med Sametinget og med det samiske sivile samfunn 2. Helhet og sammenheng i samepolitikken nasjonalt og internasjonalt 3. Styrke samiske næringer og sikre naturgrunnlaget for samisk kultur 4. Fremme bruk av samisk språk og sikre at offentlig forvaltning tar hensyn til samiske brukeres kulturbakgrunn 5. Legge til rette for samisk forskning og økt kunnskap om det samiske samfunn 6. Synliggjøring og formidling av samisk kultur

Delmål 1. Videreutvikle statens samarbeidsformer med Sametinget og med det samiske sivile samfunn
Strategier og tiltak

Arbeidet med samiske og samiskrelaterte spørsmål skjer i dag innenfor rammen av regjeringens målsetting om en helhetlig samepolitikk, der samene selv gjennom Sametinget og samiske organisasjoner er medspillere og premissleverandører.

ILO-konvensjon nr. 169 Om urfolk og stammefolk i selvstendige stater fastsetter at regjeringen har en plikt til å konsultere samene i saker som kan få direkte betydning for dem. Avtale om nærmere prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget i slike saker ble inngått 11. mai 2005. Prosedyrene ble fastsatt ved kgl.res. 1. juli 2005. Omtale av konsultasjonsavtalen er gitt i St.meld. nr. 44 (2004-2005) Om Sametingets virksomhet i 2004. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i samråd med øvrige departementer utarbeidet en veileder for statlige myndigheters konsultasjoner med Sametinget og eventuelle øvrige samiske interesser. Veilederen finnes på Arbeids- og inkluderingsdepartementets internetsider.

Under arbeidet med konsultasjonsavtalen ble det enighet om at det er nødvendig å se på prosedyrene for utarbeidelsen av Sametingets budsjett som en egen sak fordi prosedyrer i forbindelse med budsjettarbeid reiser en rekke særskilte spørsmål og problemstillinger.

Kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget nedsatte i 2004 en arbeidsgruppe som skulle se nærmere på intern kontroll, tilsyn og revisjon/eksternkontroll i/overfor Sametinget. Arbeidsgruppen la fram sin rapport i april 2005. Rapporten er omtalt i St. meld. nr. 44 (2004-2005) Om Sametingets virksomhet i 2004. I rapporten har arbeidsgruppen avslutningsvis tatt opp spørsmålet om en mer selvstendig stilling for Sametinget, og viser til at det i dag er en spenning mellom Sametingets rolle som statsorgan/forvaltningsorgan og Sametinget som selvstendig folkevalgt organ. Sametinget behandlet rapporten i mai 2005, og ber i sitt vedtak om at spørsmålet blir utredet i konsultasjon med Sametinget.

Regjeringen og Sametinget oppnevnte i august 2006 en arbeidsgruppe som skal utarbeide en rapport om Sametingets formelle stilling og om budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget. Arbeidsgruppen består av medlemmer fra Sametinget, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Justisdepartementet. På bakgrunn av arbeidsgruppens rapport og Sametingets behandling av rapporten vil departementet drøfte disse

spørsmålene i den neste prinsippmeldingen om samepolitikken.

For at forpliktelsene overfor det samiske folk, som følger av nasjonale rettsregler og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner (jf. omtale under delmål 2, strategier og tiltak), skal bli fulgt opp er det viktig at det samiske perspektivet også blir ivaretatt på kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Det er et behov for en bredere gjennomgang av kommunenes og fylkeskommunenes ansvar og oppgaver i forhold til samiske saker, og rolle- og oppgavefordeling mellom Sametinget og den øvrige offentlige forvaltning. Framover vil det være særlig viktig å få avdekket hvordan behov og utfordringer hos kommuner utenfor forvaltningsområdet for samisk språk kan imøtekommes.

Samarbeidsavtalene mellom Sametinget og de tre nordligste fylkekommunene er viktige verktøy for å styrke og synliggjøre samisk kultur, språk og samfunnsliv på fylkeskommunalt nivå. I tillegg er det inngått en samarbeidsavtale mellom Sametinget og fylkeskommunene i det sørsamiske området. I denne avtalen har Sametinget, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark forpliktet seg til å ta et aktivt medansvar for sikring og utvikling av sørsamisk kultur og samfunn.

Rapport og status

Konsultasjonsprosedyrene forplikter regjeringen, departementer, direktorater og andre underliggende statlige virksomheter til å konsultere Sametinget så tidlig som mulig når det overveies å innføre lover eller tiltak som kan påvirke samiske interesser direkte. Formålet med prosedyrene er å søke å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget. I tilfeller der lovgivningen eller tiltaket får særskilt betydning for en særskilt samisk interesse eller organisasjon, vil det for å oppfylle ILO-konvensjonen kunne være nødvendig å konsultere denne interessen/organisasjonen i tillegg til Sametinget. Siden inngåelsen av avtalen om konsultasjonsprosedyrer er det blitt avholdt konsultasjoner med Sametinget i en rekke saker. Miljøverndepartementet og Sametinget arbeider nå også for å fastsette nærmere retningslinjer for konsultasjoner i saker om utarbeidelse av verneplaner, innenfor rammene av den generelle konsultasjonsavtalen.

Regjeringen legger også opp til å konsultere direkte med reindriftsnæringen i saker som direkte berører reindriften. I forbindelse med arbeidet med ny reindriftslov har Landbruks- og matdepartementet konsultert samtidig med Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund.

Det er et viktig prinsipp at de rettsregler som er slått fast i sameloven og i grunnlovsparagrafens

110a også skal fungere som retningsgivende for lokal politikk og forvaltning. Hvordan det samiske perspektivet skal ivaretas på fylkes- og kommunalt nivå er derfor en viktig problemstilling, særlig med tanke på at samene i de aller fleste kommunene utgjør et mindretall.

Delmål 2. Helhet og sammenheng i samepolitikken nasjonalt og internasjonalt

Strategier og tiltak

Utformingen av norsk samepolitikk og samepolitiske tiltak bygger på nasjonale rettsregler og internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til, blant annet FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (særlig artikkel 27) og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Grunnlovens § 110a og sameloven er det nasjonale grunnlaget for regjeringens samepolitikk.

Ansaret for å følge opp overnevnte rettsregler og konvensjoner er ut fra sektorprinsippet fordelt mellom ulike departementer med underliggende virksomheter, samt forvaltningen på regionalt og lokalt nivå. Som samordningsdepartement vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet kunne bistå i arbeidet med å identifisere områder der oppfølgingen av menneskerettighetsforpliktelser bør styrkes og foreslå tiltak som bør settes inn. Oppfølgingsansvaret er ut fra sektorprinsippet fordelt mellom ulike departementer med underliggende virksomheter, samt forvaltningen på regionalt og lokalt nivå. Som samordningsdepartement vil Arbeids- og inkluderingsdepartementet kunne bistå i arbeidet med å identifisere områder der oppfølgingen av menneskerettighetsforpliktelsene bør styrkes og foreslå tiltak som bør settes inn.

Samordningsutvalget for samiske spørsmål utgjør et viktig nettverk i arbeidet med samepolitiske spørsmål på administrativt nivå i departementene. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har lederansvar og er sekretariat for utvalget.

Regjeringen har videreført samarbeidet som ble etablert i 2000 mellom de respektive ministrene som er ansvarlige for samiske saker, og sametingspresidentene i Finland, Sverige og Norge, der en regelmessig orienterer, drøfter og behandler samiske spørsmål av felles interesse. Samarbeidet har uformell, men nær tilknytning til Nordisk Ministerråd. Forberedelsene av sakene til møtet og oppfølgingen av dem, skjer i regi av Nordisk embetsmannsorgan for samiske spørsmål. Dette organet har også representasjon fra sametingene, på administrativt nivå. Sekretariatsansvaret går på omgang mellom de tre landene.

Målsetningen med det nordiske samarbeidet er å styrke og utvikle samisk språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Nordisk samordning av samiske læreplaner og læremiddel, IT-løsninger, satsing på informasjon om samer og samiske forhold, samisk forskning, næringssamarbeid og samisk språk er sentrale områder i det nordiske samarbeidet. Ministrene og presidentene har opprettet en nordisk samisk språkpris «Gollegiella» som en påskjønnning for og en synliggjøring av innsats og arbeid for samisk språk i de nordiske landene og i Russland. Språkprisen, som er på 100 000 kroner ble første gang utdelt i november 2004. Prisen utdeles annenhvert år.

Arktisk råd har en viktig rolle i arbeidet med å styrke urfolks stilling. Urfolksgruppene og deres interesser blir direkte berørt av de fleste vedtak i Arktisk råd. Urfolksgruppene besitter også unik kunnskap og erfaring. Det er derfor en vesentlig styrke for det arktiske samarbeidet at urfolkenes representanter deltar fullt ut i samarbeidet. Regjeringen vil derfor innenfor rådets videre arbeid også prioritere saker knyttet til urfolkenes levevilkår og tradisjonelle næringer.

Barentssamarbeidet er et sentralt virkemiddel for utviklingen av norsk nordområdepolitikk og er et viktig forum for norsk-russisk samarbeid. Urfolksspørsmål har en viktig plass innenfor dette samarbeidet.

For å sikre driften av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift foreslår regjeringen å øke bevilgningen til senteret med 1,8 mill. kroner i 2007, jf. omtale under rapport og status og kap. 684 Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift, post 01 Driftsutgifter.

Utenriksdepartementet gir over kap. 116, post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner blant annet støtte til «Urfolksdeltakelse Arktisk råd, Barentsrådet m.v.» . Formålet med bevilgningen er å gi tilskudd til urfolksrepresentanters deltakelse i internasjonalt samarbeid i nordområdene der deres interesser er særlig berørt, samt å styrke deres forutsetninger for å delta i denne type samarbeid. Bevilgningen benyttes i første rekke til tilskudd til samer og russiske urfolk. I 2006 ble det satt av 0,6 mill. kroner til formålet. Det foreslås å opprettholde dette nivået for 2007. Over kap. 197, post 70 Tilskudd til atomsikkerhetstiltak og prosjektsamarbeidet med Russland gis det blant annet støtte til urfolksprosjekter som bidrar til demokrati- og næringsutvikling i Nordvest-Russland. I 2005 ble det gitt om lag 2 mill. kroner gjennom Barentssekretariatet i Kirkenes til urfolksprosjekter i russisk del av Barentsregionen. Det foreslås å opprettholde dette nivået for 2007. Videre ble det i 2005 og 2006 bevilget 0,75 mill. kroner til etable-

ring av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino. Det foreslås et tilskudd fra Utenriksdepartementet også for 2007. Bevilgningen over kap. 197, post 70 vil fra 2007 flyttes til et nyopprettet kap. 118 Nordområdeaktivitet mv., post 70 Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland.

Rapport og status

De respektive fagdepartementene har ut fra sektorprinsippet ansvar for sine saksfelt. Samtidig har Arbeids- og inkluderingsdepartementet ansvaret for å samordne politikken i samiske saker, slik at tiltakene på ulike sektorer henger sammen og trekker i samme retning. Et viktig virkemiddel i denne sammenheng er prosedyrene for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget, jf. omtale under delmål 1.

Samordningsutvalget for samiske spørsmål blir innkalt jevnlig i forbindelse med budsjettarbeidet og i utarbeidelsen av stortingsmeldinger, og ellers etter behov ut fra hvilke saker som står på dagsordenen.

Med utgangspunkt i rapporten Behov og grunnlag for en nordisk samekonvensjon utnevnte ministrene og sametingspresidentene i november 2001 en ekspertgruppe til å utarbeide utkast til en nordisk samekonvensjon. Ekspertgruppen har bestått av to medlemmer fra hvert av landene, hvor den ene er oppnevnt av de respektive Sametingene. Ekspertgruppens utkast til Nordisk samekonvensjon ble avlevert i november 2005. Utkastet har vært på høring. Høringsuttalelsene vil bli presentert for sameministrene og sametingspresidentene på det årlige møtet for sameministrene og sametingspresidentene høsten 2006. Konvensjonen er også sendt på høring i Finland og Sverige av de ansvarlige departementer i disse landene.

En hovedprioritering for Regjeringen er å legge opp til en helhetlig nordområdestrategi. Som et utgangspunkt legger regjeringen vekt på at satsingen skal være regional, nasjonal og internasjonal. Regjeringen vil formalisere dialogen med de folkevalgte myndighetene i nord, med Sametinget og de fylkeskommunale myndighetene.

Urfolksdimensjonen er en viktig del av norsk nordområdepolitikk med sikte på ivaretagelse av urfolks interesser og rettigheter, og vern og utvikling av urfolkenes historie, kultur, næringer og samfunn. Naturen i arktiske urfolksområder er sårbar og klimaendringene vil by på drastiske utfordringer i disse områdene. I en nordområdesatsning er det derfor viktig å styrke urfolks posisjon og rolle i forhold til myndigheter, næringslivsaktører, internasjonale organer og andre samarbeids-

partnere. Samtidig er det nødvendig å styrke vilkårene for grenseoverskridende og internasjonal samhandling og samarbeid mellom urfolk og deres representative organer. Det er på denne bakgrunn viktig for Regjeringen å sikre urfolk reell deltakelse og aktiv rolle i utviklingen av nordområdepolitikken. Det vises til Utenriksdepartementets St.prp. nr. 1 (2006-2007) for en nærmere omtale av regjeringens nordområdesatsning.

For å styrke det internasjonale reindriftssamarbeidet ble det høsten 2005 etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino. Driften av senteret skjer i nært samarbeid med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal virke som et knutepunkt for formidling og utveksling av informasjon, erfaringer og kunnskap verdens reindriftsfolk i mellom og mellom reindriftutøvere og forsknings- og fagmiljøer, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner og samarbeidsorganer, jf. kap. 684 Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift, post 01 Driftsutgifter.

Sametingene i Finland, Sverige og Norge har opprettet et felles samarbeidsorgan, Samisk parlamentarisk råd. Rådet består av sju representanter fra hvert sameting. Sametingene tar sikte på at rådet skal spille en aktiv rolle i det internasjonale arbeidet som angår urfolk.

Norske myndigheter har deltatt aktivt i forhandlingene om en FN-erklæring om urfolks rettigheter. Sametinget var representert i den norske forhandlingsdelegasjonen. Arbeidsgruppen som forhandlet om erklæringen ferdigstilte sitt erklæringsforslag våren 2006. Erklæringsforslaget har fått tilslutning i det nye FNs menneskerettighetsråd. Erklæringen forventes behandlet i FNs generalforsamling i løpet av 2006.

Delmål 3. Styrke samiske næringer og sikre naturgrunnlaget for samisk kultur

Strategier og tiltak

En nødvendig forutsetning for fortsatt utvikling av samisk kultur og språk er bærekraftige og tilpassingsdyktige næringer. Kombinasjoner av tradisjonelle samiske næringer, som jordbruk, duodji, fiske og utmark vedlikeholder og produserer samisk kultur. Samisk næringsliv må sikres gode og forutsigbare rammebetingelser som kan bidra til innovasjon og nyskaping i samiske områder.

Regjeringen har i 2006 økt bevilgningen til Selskapet for industrivekst (SIVA) med 32 mill. kroner over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Økningen skal brukes til å etablere minst ti nye næringshager, til gründersatsing på kvinner og til å øke nyskapingen i eksisterende næringshager. Næringshageprogrammet som skal stimu-

lere til utvikling av nye arbeidsplasser innenfor kunnskapsintensive næringer i distriktene gjennom samlokalisering i utviklingsmiljøer. SIVA valgte våren 2006 ut fem nye næringshagemiljøer. Tana næringshagemiljø var en av disse. Denne næringsshagen vil ha en samisk profil.

Kommunal- og regionaldepartementet tar sikte på å bevilge midler til gjennomføring av samisk program innenfor mål 3 i et europeisk territorielt samarbeid i den nye perioden 2007-2013 (tidligere Interreg IIIA). Formålet med bevilgningen er å fremme regional næringsutvikling og verdiskapning over landegrensen. Dette skal skje ved å stimulere til omstilling, innovasjon og nyetablering, og arbeidet vil skje i samarbeid mellom regionale, nasjonale og internasjonale aktører. Midlene som bevilges finansierer den statlige andelen i de grenseregionale programmene.

Reindriftsavtalen 2006-2007 innebærer økonomiske tiltak i reindriftsnæringen på i alt 92,5 mill. kroner, eksklusive midler til tiltak mot radioaktivitet. Dette er tilsvarende bevilgning som for reindriftsavtalen 2005-2006. Reindriftsavtalens viktigste mål er å legge til rette for økt omsetning av rein-kjøtt, samt stimulere næringen i størst mulig slakteuttak og verdiskapning innenfor gitte rammer. De produksjonsavhengige tilskuddene videreføres. Disse tilskuddene legger til rette for økt slakting og produksjon. Videre er Reindriftens utviklingsfond styrket, slik at det nå bedre ligger til rette for å møte reindriftens utfordringer knyttet til infrastruktur. Et annet område som særlig er vektlagt er kvinners stilling i reindriften. Tiltakene som er fremforhandlet underbygger den dreining man har hatt i reindriftsavtalens virkemidler de senere årene, med et større næringsrettet fokus og en tilrettelegging for de reindriftsutøverne som har reindrift som hovednæring. Overføringen til Samisk utviklingsfond fra henholdsvis reindriftsavtalen og jordbruksavtalen med totalt 4 mill. kroner videreføres. Over Reindriftsforvaltningens budsjett er det foreslått avsatt 57,4 mill. kroner til forvaltningens budsjett. Videre er det foreslått en bevilgning på 6,3 mill. kroner til vedlikehold av konvensjonsgjerdene og 0,7 mill. kroner til drift av fjellstue. Det er foreslått avsatt en bevilgning på 11,9 mill. kroner til omstillingstiltak i Indre Finnmark. Denne posten skal blant annet benyttes til gjennomføring av forvaltningens treårige plan for fastsetting av manglende rammebetingelser i reindriften. Rammebetingelser i denne forbindelse er knyttet til område-, distrikts- og siidagrenser, beitetider og reintall. En fastsetting av disse rammebetingelsene er blant annet nødvendig for å få en effektiv oppfølging av juridiske virkemidler og derigjennom et reintall i balanse med beiteressursen.

Videre benyttes posten til tiltak for en oppfølging av reindriftsstyrets vedtak om høyeste reintall for sommerbeitedistriktene i Vest-Finnmark reinbeiteområde. I tillegg benyttes bevilgningen til å dekke utgiftene til forlenget omstillingslønn.

Arbeidet med å sikre grunnlaget for en bærekraftig reindrift er en kontinuerlig prosess som også innebærer at utviklingen i næringen må følges nøye. Nødvendige tiltak må settes inn dersom det viser seg at reindriftens biologiske basis i alvorlig grad er truet. Det er Landbruks- og matdepartementets siktemål å få en ny reindriftslov som vil være et tjenlig verktøy i næringen, og til å forfølge de overordnede reindriftspolitiske mål som det må antas å foreligge bred enighet om.

I Stortingets behandling av finnmaksloven den 6. juni 2005 ba Stortinget regjeringen om «*snarest mulig foreta en utredning av samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, herunder minimumskvote for båter under ti meter, og fremme en oppfølgende sak om dette for Stortinget.*» Fiskeri- og kystdepartementet har gjennomført konsultasjoner med Sametinget og Finnmark fylkeskommune om mandat m.m. for en slik utredning. På denne bakgrunn ble det ved kgl.res. 30. juni 2006 nedsatt et utvalg som skal utrede samers og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, m.m. Utredningen forventes ferdig innen utgangen av 2007.

Et sentralt element i den brede enigheten om finnmaksloven var det at det skal opprettes en kommisjon som skal kartlegge kollektive og private bruks- og eierrettigheter som samer og andre har opparbeidet seg i Finnmark. Det skal også etableres en særdomstol for å pådømme tvister som kan oppstå i kjølvannet av kartleggingen. Justisdepartementet arbeider med sikte på at kommisjonen skal være opprettet til 1. januar 2007 og domstolen noen tid senere. Utkast til forskrifter for kommisjonen og domstolen ble sendt på høring 26. juni 2006.

Rapport og status

I henhold til FNs menneskerettskomités tolkning av konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, har samene som urfolk et rettslig vern mot alvorlige inngrep som kan hindre dem i utøve sitt tradisjonelle næringsliv.

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmaksloven) ble sanksjonert i statsråd 17. juni 2005. Hoveddelen av loven trådte i kraft 1. juli 2006. Justis- og politidepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet deler ansvaret for oppfølgingen av loven. Styret for Finnmarkseiendommen startet sitt arbeid 1. januar 2006. Grunnen ble overført 1. juli 2006.

Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester i Kautokeino ble etablert som et prosjekt fra høsten 2005 med den målsetting å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansiert selskapsform innen utløpet av 2007, jf. kap. 683 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, post 01 Driftsutgifter. Senteret er etablert som et ledd i reinstalltilpasningen i Vest-Finnmark og skal være et ressurscenter for reineiere som forlater næringen og som søker alternative arbeidsplasser og inntekter. Senteret skal dokumentere reineiernes tradisjonelle nærings- og naturkompetanse, og på basis av denne, utvikle og tilby ulike typer tjenester for salg til offentlige og private virksomheter innen oppsyn, kontroll, dokumentasjon, natur- og miljøforvaltning o.a.

Delmål 4. Fremme bruk av samisk språk og sikre at offentlig forvaltning tar hensyn til samiske brukeres kulturbakgrunn

Strategier og tiltak

Regjeringens fremste mål når det gjelder samisk språk, er å øke bruken av samisk i det offentlige rom. Det må f.eks. utgis mer offentlig informasjon på samisk. For å gjøre forvaltningen mer bevisst om bruken av samisk språk, skal departementene omtale dette i tildelingsbrevene til aktuelle statlige virksomheter.

Regjeringen foreslår at Sametinget tildeles 5 mill. kroner som følge av at forvaltningsområdet for samisk språk fra 2006 ble utvidet til også å omfatte Tysfjord kommune. Med dette forslaget følger regjeringen opp sin målsetning fra Soria Moria-erklæringen om at tospråklige kommuner skal få dekket sine merutgifter.

Kultur- og kirkedepartementet har i samarbeid med Sametinget utarbeidet et mandat for evaluering av samelovens språkregler. Arbeidet vil bli igangsatt i løpet av høsten 2006.

Stortinget vedtok i 2005 endringer i Lov om stadnamn. Endringene tok særlig sikte på forenklinger i saksbehandlingen, og på å gi klarere og mer funksjonelle bestemmelser. For samiske stedsnavn var den viktigste endringen at det skal reises samtidig navnesak for parallellnavn på norsk, samisk og kvensk. Kultur- og kirkedepartementet er i gang med arbeidet med å utarbeide forskrifter til loven, og det tas sikte på å fastsette forskriftene i løpet av høsten 2006. Sametinget har kommet med innspill til departementet under arbeidet med å utarbeide høringsforslaget til forskriftene.

Driftsbevilgningen som blir tildelt Kirkerådet over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, skal blant annet finansiere virksomheten til Samisk kir-

keråd. Det samiske folket sikres også kirkelige tjenester gjennom bevilgningen til prestetjenesten i kirken. Av bevilgningen til trosopplæring i regi av Den norske kirke er det under utvikling opplæringsstilbud for den samiske befolkningen.

Over Kultur- og kirkedepartementets budsjett blir det gitt tilskudd til Det norske Bibelselskap for oversetting av Det gamle testamentet til nordsamisk.

Over Kultur- og kirkedepartementets budsjett kap. 335 Pressestøtte, post 75 Tilskudd til samiske aviser ytes det tilskudd til samiske aviser. Tilskuddsordningen er regulert i forskrift om tilskudd til samiske aviser, og forvaltes – i likhet med øvrige pressestøtteordninger – av Medietilsynet.

Justisdepartementet vil i 2007 videreføre ordningen hvor det tilføres midler til de politidistrikt som dekker kommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal dekke utgifter som følge av merarbeid ved tospråklighet og kompetanseheving for ansatte som ønsker opplæring i samisk. Justisdepartementets tilskudd til Retts hjelpskontoret for Indre Finnmark er i 2006 på 1,24 mill. kroner. Det tas sikte på å tildele et tilsvarende beløp (prisjustert) i 2007.

Ny arbeids- og velferdsforvaltning ble opprettet fra 1. juli 2006, samtidig med at Aetat og trygdeetten ble lagt ned. I samarbeid med alle landets kommuner skal den nye etaten etablere lokale arbeids- og velferdskontorer over hele landet innen 2010. En av intensjonene med å opprette lokale arbeids- og velferdskontorer er blant annet at disse skal kunne ivareta og utvikle den kompetanse som finnes lokalt. Når det gjelder arbeids- og velferdskontorer i kommuner med samisk bosetning vil det være avgjørende at disse kontorene har nødvendig kompetanse om språklige og kulturelle forhold så vel som kunnskap om brukernes nærmiljø og næringsstilpasninger.

Handlingsplanen Mangfold og likeverd utløp i 2005. Helse- og omsorgsdepartementet og Sametinget samarbeider om videreføringen av tiltakene i planen. Hovedprinsippene i planen danner grunnlaget for det videre arbeidet. Et hovedprinsipp i planen er knyttet til målet om likeverdige tjenester, og de spesielle utfordringer dette gir i tjenestene overfor den samiske befolkning. Det er etablert en samarbeidsgruppe på administrativt nivå mellom Sametinget, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet. En av gruppens oppgaver er å konkretisere videre oppfølging av tiltakene fra handlingsplanen. Som del av konsultasjonsordningen mellom regjeringen og Sametinget har Sametinget blitt konsultert i forbindelse med arbeidet med stortingsmeldingen om omsorgstjenesten og nasjonal helseplan.

I 2006 er det bevilget til sammen 11,8 mill. kroner til oppfølging av planen. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at det i 2007 settes av 12,5 mill. kroner over kap. 724. post 21 og 70 til videreutvikling av tiltakene. Av disse foreslås 6 mill. kroner forvaltet av Sametinget. Midlene dekker 2 fagstillinger til oppfølging av helse- og sosialsaker, videreføring av rehabiliteringsstipend og midler til prosjektvirksomhet.

Målet om likeverdighet og brukermedvirkning står sentralt i Opptrappingsplanen for psykisk helse. Det er under etablering et samisk kompetansesenter for voksne og et for barn og unge innenfor en budsjettamme på til sammen ca. 25 mill. kroner ved full drift. Helse Nord har utarbeidet en overordnet plan for kompetansesenteret. Hovedutfordringen for det kliniske arbeidet er dels å bygge opp kompetanse på språk og kultur samt flerkulturell forståelse, dels å åpne virksomhet for forskningsaktivitet og utvikle et system for formidling av klinisk erfaring. Bevilgningen tildeles over kap. 743, post 75.

Bevilgningsforslag til samiske formål i grunnopplæringen er på om lag 160 mill. kroner. Dette omfatter Sametingets opplæringsavdeling, produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever i barnehage, grunnskole og videregående opplæring, og spesialpedagogisk støtte på det samiske området. Videre inngår drift av skole og internat ved Sameskolen i Midt-Norge, Hattfjelldal, drift av samisk videregående skole i Karasjok, Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino, og undervisning og internat ved sameskolene i Snåsa og Målselv kommune. Det gis også midler til språkopplæring i samiske kommuner og fylkeskommuner som har elever med rett til opplæring i og på samisk etter § 6-2 i opplæringsloven. I tillegg kommer egne utviklingsmidler til gjennomføring av den store reformen i grunnopplæringen, Kunnskapsløftet. Midlene fordeles til ulike tiltak, også i det samiske området.

Rapport og status

Regjeringen er særlig opptatt av at samisk språk skal være synlig, og at språket skal benyttes i offentlig sammenheng. Som et ledd i dette er samisk et språkvalg på lik linje med nynorsk på regjeringens internettsider. Saker av direkte interesse for den samiske befolkningen presenteres her på samisk – i hovedsak på nordsamisk, men også lulesamisk og sørsamisk. Blant annet er en rekke lover og forskrifter oversatt til samisk. Det er fagdepartementene som har ansvaret for å ivareta samisk språk innenfor sine sektorer, i samarbeid med Sametinget. Kultur- og kirkedepartementet

har et generelt og overordnet forvaltningsansvar for samiske språk gjennom forvaltningen av språkreglene i sameloven.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å legge til rette for samisk i IT-sammenheng, og har som mål at alle offentlige registre skal kunne registrere samiske bokstaver korrekt, og at utvekslingen av slike data mellom registrene skal fungere. Kompetansebasen for samisk og IT – samIT (www.samit.no) er etablert for å gjøre det enklere for offentlige virksomheter å ta i bruk samisk, både i forvaltningen og i sitt informasjonsarbeid. I tillegg er samIT sentral i arbeidet med et felles opplegg for datastandardisering av samisk språk sammen med Sverige og Finland.

Sametinget driver et prosjekt der målet er å utvikle et samisk korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling. Denne teknologien med bl.a. grammatikk- og stavekontroll er et svært viktig hjelpemiddel for å ta vare på og utvikle samisk språk, og resultatet av dette prosjektet skal komme alle samiskspråklige databrukere til gode. Prosjektet er finansiert av Sametinget og flere departementer, og skal være ferdig i løpet av 2008.

Fra 2006 er forvaltningsområdet for samisk språk utvidet til også å omfatte Tysfjord kommune i Nordland. I forvaltningsområdet for samisk språk er norsk og samisk likestilte språk. Sametinget fordelte i 2005 33,85 mill. kroner til tospråklighet i disse kommunene og fylkeskommunene, samt 3,6 mill. kroner til språksentre og 3,7 mill. kroner til språkprosjekter både i og utenfor forvaltningsområdet.

Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet og Sametinget har samarbeidet om utviklingen av Læreplanverket for Kunnskapsløftet Samisk. Læreplanarbeidet har Utdanningsdirektoratet og Sametinget samarbeidet om, og Sametinget har fått overført midler fra direktoratet til dette arbeidet. Sametinget og departementet har hatt samarbeid om fag- og timefordeling for grunnopplæringen.

Ny lov om barnehager (lov av 17. juni 2005) trådte i kraft 1. januar 2006. I § 2 fjerde ledd om barnehagens innhold heter det at *Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur*. Kommunens ansvar er presisert i lovens § 8 tredje ledd: *Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur*.

Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver ble fastsatt 1. mars 2006 og trådte i kraft

1. august 2006. Det samiske perspektivet er en integrert del av rammeplanen. Sametinget deltok i arbeidsgruppen som kom med forslag til revidert rammeplan for barnehagen. Sametinget vil i 2006 utarbeide veiledningsmaterieill til rammeplanen.

Delmål 5. Legge til rette for samisk forskning og økt kunnskap om det samiske samfunn

Strategier og tiltak

Som en del av Kvalitetsreformen er det foretatt en gjennomgang av samisk høyere utdanning og forskning ved Samisk høyskole og andre institusjoner. I den forbindelse er det foreslått en rekke tiltak for å styrke samisk utdanning og forskning, jf. St.meld. nr. 34 (2001-2002) Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning og Innst.S.nr. 12 (2002-2003).

I St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning er det uttalt at Norges forskningsråds program for samisk forskning skal forlenges og styrkes. Forskningsrådet har, i samarbeid med Sametinget og samiske forskningsmiljøer, startet arbeidet med å utforme et nytt program for samisk forskning som vil peke ut en rekke felt hvor det er behov for økt forskningsinnsats, bl.a. for å belyse samenes særskilte status som urfolk i Norge. En programplan blir lagt frem tidlig i 2007. Det legges vekt på at programmet ivaretar formidlingsoppgaver i forhold til den samiske befolkningen. Samtidig understrekes viktigheten av at samiske problemstillinger også tas opp innenfor andre av forskningsrådets programmer, og ikke begrenses til den særskilte samiske programsatsingen. Arbeids- og inkluderingsdepartementet bidrar til finansieringen av forskningsrådets program for samisk forskning over kap. 620, post 50 Norges forskningsråd.

Det er viktig at samisk forskning også ses i sammenheng med annen forskning, jf. St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning. Dette innebærer at midler til samisk forskning, som øvrige forskningsmidler, fortsatt vil bli kanalisert dels direkte til universiteter og høyskoler, og dels gjennom Norges forskningsråd.

Nordisk ministerråd har vedtatt at alle nordiske institutt skal overdras til vertsnasjonene, og i perioden 2005-2007 trapper Nordisk ministerråd ned finansieringen av Nordisk Samisk institutt. Forutsetningen er at det skal skje en parallell økning i den norske finansieringen over budsjettet til Kunnskapsdepartementet. Virksomheten ved Nordisk Samisk institutt er fra 2005 organisert som en egen enhet ved Samisk høyskole.

Kunnskapsdepartementet har bedt Norges forskningsråd om å ta initiativ til en felles nordisk utredning som skal vurdere opprettelse av et felles

samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland. Forskningsutvalgets hovedoppgave kan være å legge strategier for samisk forskning og å bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom koordinering av forskningsaktivitetene i de nordiske landene. Behovet for å opprette et eget samisk etikuttvalg foreslås også vurdert i denne sammenheng, jf. St.meld. nr. 20 (2004–2005) Vilje til forskning.

Urfolksnettverket, som er et samarbeidstiltak mellom Universitetet i Tromsø, Samisk høyskole og Nordisk Samisk Institutt, vil bli videreført.

I samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Kultur- og kirkedepartementet har Kunnskapsdepartementet arbeidet for å oppføre et nytt vitenskapsbygg i Kautokeino. Brukerne av nybygget er Samisk høyskole, Studentsamskipnaden i indre Finnmark, Samisk spesialpedagogisk støtte, Nordisk Samisk Institutt, Sametingets språk- og opplæringsavdeling, Kompetansesenter for urfolksrettigheter, Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift og Samisk arkiv. Formålet med nybygget er blant annet å samle samisk-språklige oppgaver og samisk vitenskapelig virksomhet i et større miljø. Statsbygg har fått i oppdrag å legge til rette for nybygget. Vitenskapsbygget i Kautokeino fikk en startbevilgning på 10 mill. kroner i budsjettet for 2006.

Det er behov for en større og helhetlig utredning om Sametingets valgordning som tar sikte på å avklare eventuelle behov for endret valgkretsinndeling og endret mandatfordeling fra de ulike valgkretsene. Sametinget ble i 2004 tildelt 0,3 mill. kroner over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett for å sette i gang et ekspertutvalg til en bred vurdering av ulike sider ved ordningen for sametingsvalget. Utredningen skal kunne danne grunnlag for eventuelle nye endringer i valgordningen før valget i 2009.

Rapport og status

Det er nødvendig at det kontinuerlig skjer kvalitativt god og kritisk forskning med relevans for samiske samfunnsforhold, og at forskningen får fram et kunnskapsgrunnlag for utvikling av det samiske samfunnet og for utforming av den samepolitikken som myndighetene til en hver tid fører.

Det er avgjørende å legge til rette for en god samisk forskningsinfrastruktur med systematisert og tilrettelagt primær- og grunnlagsdata om samiske forhold for generell samfunnsplanlegging og forskningsformål. Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil videreføre bevilgninger til Sametingets utviklingsarbeid hvor målet er å samle og systematisere samiskrelaterte data for statistikk- og forskningsformål. Utviklingen skjer i samarbeid

med Statistisk sentralbyrå og Nordisk samisk institutt. Forskningsrådets forskningsprogram KUNSTI utvikler språkteknologiske ressurser og verktøy som skal sikre tilgang til data på en effektiv måte og på et IT-teknologisk språk som også ivaretar samisk.

En viktig forutsetning for et sterkt og bærekraftig samisk samfunn er at samene selv besitter kompetanse på flest mulig samfunnsområder. Det samiske forskningsmiljøet er imidlertid lite og sårbart, og det er derfor behov for å rekruttere flere samer til den samiske forskningen.

Samisk tradisjonskunnskap er en viktig kompetanse og et supplement til tradisjonell akademisk forskning, og er grunnleggende kunnskap med tanke på framtidig utvikling og innovasjon. Slik kunnskap kan være avgjørende forutsetninger for å kunne ta vare på og utvikle språket, kulturen og næringstilpassingene. Det må legges til rette for økt bruk av samisk som originalspråk i forskningen om samiske forhold, særlig der forskningen dreier seg om tradisjonell kunnskap, og når forskningsresultatene skal formidles til samiske brukere og miljøer. Kommunal- og regionaldepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i 2005 og 2006 bidratt med til sammen 0,7 mill. kroner til prosjekter som bringer fram tradisjonell kunnskap, forståelser og tilnærmingsmåter som er overførbare til forskning og andre formål.

For å identifisere nærmere negative holdninger overfor samer og samiske forhold har Arbeids- og inkluderingsdepartementet finansiert en undersøkelse om selvopplevd rasisme og diskriminering blant samer, i regi av NIBR-NORUT Alta. Rapporten fra undersøkelsen ble offentliggjort i mai 2006.

Forskningsprosjektet samiske sedvaner og rettsoppfatninger ble startet i 1997 og vil etter planen avsluttes i 2007. Merbehovet vil i denne forbindelse bli dekket innenfor Justisdepartementets ramme i 2006 og 2007. Prosjektet har vært drevet i regi av Samerettsutvalget og Senter for samiske studier ved Universitetet i Tromsø. Samerettsutvalget ventes å avgi sin innstilling i løpet av 2007.

Delmål 6. Synliggjøring og formidling av samisk kultur

Strategier og tiltak

Informasjon og økt kunnskap om samer og samisk kultur vil kunne motvirke negative holdninger til samene og til samiske kulturuttrykk. Regjeringen ønsker derfor å videreføre en politikk som bidrar til å øke kunnskapen om samiske forhold, både i forvaltningen, i befolkningen generelt, og ikke minst i utdanningssystemet.

Samiske barn og ungdommer må sikres et trygt identitetsgrunnlag, slik at den samiske kulturen og det samiske samfunnet kan utvikle seg videre. Satsing på barn og ungdom er et prioritert område for regjeringen.

Prosjektet Samiske veivisere – Ofelaš¹⁸ skal være et supplement til andre informasjonstiltak. Gjennom prosjektet får tre samiske ungdommer i oppgave å informere ikke-samisk ungdom om samisk språk, kultur og samfunnsliv. Veiviserne oppnevnes for et år av gangen og besøker blant annet videregående skoler over hele landet. Administrativt er de tilknyttet Samisk høgskole i Kautokeino, som er ansvarlig for den praktiske gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet foreslås videreført i 2007. Arbeids- og inkluderingsdepartementet tar sikte på å gjennomføre en evaluering av prosjektet i 2008.

Fra og med statsbudsjettet for 2002 har bevilgningen til ulike samiske kulturformål blitt overført til Sametinget over én post. Posten dekker tilskudd til samisk spesialbibliotek, mobil bibliotekjeneste, samisk kunstnerstipend, utstillingsvederlag til samiske kunstinstitusjoner, stedsnavntjenesten og oppfølging av samisk språkløv, samiske museer, samiske musikkfestivaler og Beaivváš Sámi Teáhter. Kultur- og kirkedepartementet foreslår at det i 2007 blir satt av 47,4 mill. kroner over kap. 320, post 53 Samiske kulturformål. Bevilgningen til samiske kulturformål er dermed økt med 13,3 mill. kroner over 2 år.

Statsbygg viderefører byggeprosjektet for Øst-samisk museum og bearbeider planene sammen med Østsamisk museum. Det er ikke fastsatt ny kostnadsramme for prosjektet. Statsbygg vil i løpet av høsten 2006 utlyse ny konkurranse om entreprisen. Byggingen kan starte sommeren 2007 og være ferdig sommeren 2008. For å sikre midler til bygging av museet og videre planlegging av utstillingene i 2007 foreslår Kultur- og kirkedepartementet 20 mill. kroner.

En delutvidelse av Ája Samisk Senter ble i 2005 finansiert av Troms fylkeskommune. Det gjenstår å gi museet og biblioteket forsvarlige arealer og fornying av kultursalen. Det foreslås 1,5 mill. kroner i planleggingstilskudd i 2007.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utgir det elektroniske nyhetsbrevet Nytt om samepolitikken 4–6 ganger i året¹⁹. Målet med nyhetsbrevet er både å spre kunnskap om samiske forhold til allmennheten, og nå ut til den samiske befolkningen med aktuell informasjon. Nyhetsbrevet inneholder aktuelt stoff om arbeidet med samepolitikken.

¹⁸ www.samiskeveivisere.no

¹⁹ <http://odin.dep.no/aid/norsk/tema/same/nytt/>

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har på oppdrag og med finansiering fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet hatt ansvar for å utvikle en informasjons-DVD om samer og samenes situasjon i Norge. Prosjektet har vært gjennomført i samarbeid med departementet, og har hatt en referansegruppe med medlemmer fra Samisk høyskole, Nordisk samisk institutt, Sametinget og Reindriftsforvaltningen. DVDen ble ferdigstilt våren 2006 og ble lansert under sesjonen for FNs permanente forum for urfolk i mai 2006, jf. omtale under kap. 682 Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, post 01.

Regjeringen foreslår at det i 2007 settes av 4,1 mill. kroner til satsingen på samisk språk og informasjon, jf. kap. 681 Tilskudd til samiske formål, post 72 Samisk språk, informasjon o.a. Hovedsiktemålet med denne satsingen er å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom, øke mengden av offentlig informasjon gitt til samer på samisk, og øke mengden av informasjon om samiske forhold overfor den norske befolkningen generelt.

Rapport og status

For å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolks rettigheter og samiske rettigheter er det opprettet et kompetansesenter for urfolks rettigheter. Senteret bruker sine web-sider²⁰ aktivt i sitt formidlingsarbeid. Her finnes bl.a. informasjon om senteret og dets virksomhet og utredninger, rap-

porter og artikler om urfolks rettigheter. Senteret utgir også et eget tidsskrift *gáldu čála*.

Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift ble etablert høsten 2005 og skal virke som et knutepunkt for blant annet formidling og utveksling av informasjon, erfaringer og kunnskap, jf. kap. 684 Internasjonalt fag og formidlingssenter for reindrift post 01 Driftsutgifter.

Sametingets budsjett ble fra 2006 økt med 1 mill. kroner som følge av at Sametinget er tillagt ansvaret for å etablere en forsknings- og dokumentasjonsvirksomhet om grenselosene i Tysfjord, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) Kommunal- og regionaldepartementet og St.prp. nr. 1 (2005-2006) Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet 2006.

Bevilgningen til samiske kulturformål, blir gitt over Kultur- og kirkedepartementets budsjett, kap. 320, post 53 Samiske kulturformål, og overføres til og blir disponert av Sametinget. I 2006 ble bevilgningen økt med 7 mill. kroner for å bedre Sametingets mulighet til å drive en aktiv kulturpolitikk. Videre ble det som et ledd i arbeidet med museumsreformen lagt inn en økning på 1 mill. kroner til arbeidet med konsolidering av de samiske museene. Fra 2006 er det også lagt inn en økning på 3 mill. kroner fra Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til investeringer i samiske bokbusser, slik at den statlige støtten til samiske bokbusser fra 2006 blir forvaltet av Sametinget.

²⁰ www.galdu.org

Programkategori 09.80 Samiske formål

Utgifter under programkategori 09.80 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
680	Sametinget	144 314	158 000	168 800	6,8
681	Tilskudd til samiske formål	4 562	5 500	4 100	-25,5
682	Kompetansesenter for urfolks rettigheter	3 384	2 086	2 300	10,3
683	Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester	293	900	1 000	11,1
684	Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift	500	777	2 600	234,6
685	Finnmarkseiendom		5 000		-100,0
	Sum kategori 09.80	153 053	172 263	178 800	3,8

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Utgifter under programkategori 09.80 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	4 177	3 763	5 900	56,8
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	144 314	158 000	168 800	6,8
70-89	Andre overføringer	4 562	5 500	4 100	-25,5
90-99	Utlån, statsgjeld m.v.		5 000		-100,0
	Sum kategori 09.80	153 053	172 263	178 800	3,8

Bevilgninger til samiske formål

Det tildeles midler til samiske formål over en rekke departementers budsjetter. Samlet tildeling til samisk formål var i 2006 på ca. 641 mill. kroner.

Regjeringen foreslår at det i 2007 tildeles ca. 694 mill. kroner til formålet. En helhetlig framstilling av regjeringens samepolitikk og bevilgninger til samiske formål fra departementene gis i publikasjonen «Bevilgninger til samiske formål 2007».

Kap. 680 Sametinget

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Sametinget	139 650	153 350	164 100
54	Avkastning av Samefolkets fond	4 664	4 650	4 700
	Sum kap. 680	144 314	158 000	168 800

Bevilgningene før 2006 er gitt under Kommunal og regionaldepartementets budsjett.

Sametinget er etablert gjennom sameloven for å etterleve Grunnlovens § 110 a, jf. omtale under Resultatområde 8, pkt. Ansvar og arbeidsoppgaver.

Sametinget får årlige tildelinger fra Kunnskapsdepartementet, Helsedepartementet, Kultur- og kirkedepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Utenriksdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Forslag til bevilgning fra disse departementene er i 2007 på om lag 275 mill. kroner, en økning på 5,4 pst.

Sametinget fikk i 1999 unntak fra bruttobudsjetteringsprinsippet og får hele sin bevilgning fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirkedepartementet og Miljøverndepartementet over 50-poster. Sametinget gis på denne måten et særlig selvstendig ansvar og frihet med hensyn til ressursdisponeringen.

Med forbehold om budsjettvedtaket i Stortinget, fordeler Sametinget bevilgningene fra de ulike departementene i sitt plenumsmøte i november. Sametinget fordeler bevilgningene etter egne prioriteringer, men i tråd med de føringer som legges i Stortingets budsjettvedtak.

Rammene for Sametingets økonomiforvaltning fastsettes av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i departementets hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget. Hovedinstruksen gjelder også for midler bevilget over andre departementers budsjett og for eventuelle inntekter fra annet hold. Instruksen er fastsatt med hjemmel i sameloven § 2-1, tredje ledd. I hovedinstruksen har departementet fastsatt at Økonomireglementet for staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten også gjelder Sametinget. Departementet forutsetter imidlertid at økonomireglementet og bestemmelsene må anvendes på en måte som gir rom for Sametingets utøvelse av skjønn i sin egen-skap som folkevalgt organ.

Rapportering fra Sametinget til regjeringen og Stortinget

Sameloven § 1-3 slår fast at Sametingets årsmelding skal sendes Kongen. Regjeringen legger hvert år fram en stortingsmelding om Sametingets virksomhet for Stortinget, hvor Sametingets årsmelding er tatt inn som et eget kapittel. I meldingen blir det også redegjort for aktuelle deler av regjeringens samepolitikk. For nærmere rapportering om Sametingets virksomhet i 2005 vises det til stortingsmelding om Sametingets virksomhet i 2005, som fremmes høsten 2006.

Post 50 Sametinget**Budsjettforslag for 2006**

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår at Sametinget tildeles 164,1 mill. kroner i 2007, en økning på ca. 7 pst. Økning på 10,75 mill. kroner skal blant annet dekke Sametingets merutgifter i forbindelse med at Tysfjord kommune ble innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk fra 2006.

Post 54 Avkastning av Samefolkets fond

Under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000 vedtok Stortinget 16. juni 2000 å bevilge 75 mill. kroner til et «Samefolkets fond». Om fondets formål uttalte flertallet i finanskomiteen at avkastningen av fondet skulle gå til ulike tiltak som ville styrke samisk språk og kultur. I vedtaket fra Stortinget blir opprettelsen av fondet omtalt som en kollektiv erstatning for de skader og den uretten fornorskingspolitikken har påført det samiske folk. Avkastningen av fondet er ikke en del av rammebevilgningen til Sametinget.

Sametinget behandlet under plenum i mai 2002 utkast til vedtekter for fondet. Sametinget vedtok å ta imot Samefolkets fond som et første ledd i forsoningen mellom staten og samene. Sametinget ville likevel ikke bruke avkastningen av fondet før staten i samarbeid med Sametinget igangsatte et arbeid for å utvikle nye samarbeidsformer og tiltak

overfor samene, og før regjeringen igangsatte et arbeid for å løse sakene for eldre utdanningsskadelidende samer.

Forutsetningene i Sametingets vedtak er nå på plass, gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 44 (2003–2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener og gjennom den enigheten som er oppnådd

om prosedyrer for konsultasjoner mellom Sametinget og statlige myndigheter.

Sametinget behandlet i februar 2006 vedtektene for fondet. Vedtektene ble fastsatt ved kgl.res. 22. september 2006. Opparbeidet avkastning av Samefolkets fond, beregnet fra opprettelsen av fondet i 2000, vil pr. 31. desember 2006 utgjøre ca. 30,2 mill. kroner

Kap. 3680 Sametinget

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
51	Avkastning av Samefolkets fond	4 664	4 650	4 650
	Sum kap. 3680	4 664	4 650	4 650

Kap. 681 Tilskudd til samiske formål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
72	Samisk språk, informasjon m.v.	4 562	5 500	4 100
	Sum kap. 681	4 562	5 500	4 100

Post 70 ble slått sammen med post 72 fra 2006.

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 72 Tilskudd til samisk formål

Regjeringen vil videreføre satsingen på samisk språk og informasjon om samiske forhold. Det foreslås satt av 4,1 mill. kroner til formålet i 2007.

Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette for økt bruk av samisk i det offentlige rom, øke mengden av offentlig informasjon gitt til samer på samisk, og øke mengden av informasjon om samiske forhold overfor den norske befolkningen generelt.

Prosjektet «Samiske veivisere» ble igangsatt våren 2004. Prosjektet har en referansegruppe med representanter fra Samisk høyskole, Nordisk Samisk Institutt, Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, Sametinget og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Den tredje gruppen med veivisere ble presentert på Skiippagurrafestivalen 1. juli 2006. Ungdommene skal først og fremst besøke videregående skoler i områder der samene

er i mindretall. Videre skal de besøke områder der det tradisjonelt ikke bor samer, for eksempel det sentrale østlandsområdet. Prosjektet blir finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Prosjektet videreføres i 2007.

Et sentralt mål er å gjøre det mulig å bruke samisk tegnsatt i IT-sammenheng, for eksempel i offentlige register. Regjeringen har som mål at alle offentlige register skal kunne bruke samiske tegn, og at datautvekslingen mellom registrene skal fungere. Kompetansebasen for samisk språk og IT blir finansiert over denne posten, jf. delmål 4.

Regjeringen etablerte i 2003 et samisk språkvalg på ODIN. Videreutviklingen og forbedringen av de samiskspråklige sidene vil være et kontinuerlig arbeid.

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har på oppdrag og med finansiering fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet hatt ansvar for å utvikle en informasjons-DVD om samer og samenenes situasjon i Norge. DVDen ble ferdigstilt våren 2006 og ble lansert under sesjonen for FN's permanente forum for urfolk i mai 2006.

I 2006 ble det satt av 1,6 mill. kroner øremerket informasjonstiltak i forbindelse med oppfølgingen av Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og

naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven). Disse tiltakene avsluttes i 2006.

Kap. 682 Kompetansesenter for urfolks rettigheter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	3 384	2 086	2 300
	Sum kap. 682	3 384	2 086	2 300

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Kompetansesenteret for urfolks rettigheter har som siktemål å øke kunnskapen om og forståelsen for urfolks rettigheter, jf. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Styret for senteret er oppnevnt av Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet i fellesskap, etter forslag fra bl.a. Nordisk samisk institutt og Samisk høyskole. Utenriksdepartementet tildelte Kompetansesenteret for urfolks rettigheter 1,2 mill. kroner i 2005 og 2006 over kap. 163, post 71 Humanitær bistand og menneskerettigheter. Utenriksdepartementet vil avsette midler til dette formålet også i 2007. Senteret har tre tilsatte.

Senteret, som ønsker å benytte seg av digitale informasjonsverktøy i sitt informasjonsarbeid, har i 2005 prioritert arbeidet med å videreutvikle sin nettportal²¹. På oppdrag fra Arbeids- og inklude-

ringsdepartementet har kompetansesenteret hatt ansvar for å utvikle en informasjons-DVD om samer og sameenes situasjon i Norge. Kompetansesenterets forprosjekt om konsekvenser av petroleumsvirksomhet i Barentshavet for samiske interesser ble ferdigstilt i 2005. Prosjektet ble gjennomført i samarbeid med Nordisk samisk institutt, med finansiering fra Sametinget, Miljøverndepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. I 2005 var tema for senterets 1. september seminar urfolks utdanning og tradisjonell kunnskap. Kompetansesenteret har også i 2005 publisert to numre av skriftserien *gáldu čála*.

I Riksrevisjonens Dokument nr. 1 (2005-2006) hadde Riksrevisjonen vesentlige merknader til Kompetansesenteret for urfolks rettigheters regnskap for 2004. I 2005 har Kompetansesenteret arbeidet med å etablere gode rutiner for drift av senteret, med særlig fokus på å få på plass gode rutiner for senteret økonomiforvaltning.

Det foreslås en bevilgning på 2,3 mill. kroner over kap. 682 Kompetansesenteret for urfolks rettigheter post 01 Driftsutgifter i 2007.

²¹ www.galdu.org

Kap. 3682 Kompetansesenter for urfolks rettigheter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Diverse inntekter	1 451		
	Sum kap. 3682	1 451		

Regnskap 2005 gjelder i hovedsak bevilgningen fra Utenriksdepartementet, jf. omtale under kap. 682.

Inntektskapitelet vil også gjelde ev. ekstern finansiering av prosjekter i regi av Kompetansesenteret for urfolks rettigheter.

Kap. 683 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	293	900	1 000
	Sum kap. 683	293	900	1 000

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester er etablert i Kautokeino som et ledd i reinnstillingen i Vest-Finnmark. Senteret skal være et ressurscenter for reindriftsfolk som forlater næringen og søker alternative arbeidsplasser og inntekter. Ressurssenterets hovedoppgave er å dokumentere reindriftens tradisjonelle nærings- og naturkompetanse (realkompetanse), og på basis av denne utvikle og kvalitetssikre ulike tjenester som tilbys og selges til offentlige og private virksomheter innen oppsyn, kontroll, dokumentasjon, natur- og miljøforvaltning o.a.

Senteret er etablert som et prosjekt under Arbeids- og inkluderingsdepartementet fra høsten 2005. Målet er å omdanne prosjektet til en hensiktsmessig selvfinansiert selskapsform innen utløpet av 2007.

Virksomheten ved Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester ledes av en styringsgruppe etter

mandat gitt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Styringsgruppen ble oppnevnt i juli 2005.

Hovedfokuset i 2005 var på å etablere kjernevirksomheten, blant annet tilsetting av personell og utvikling av planer for senterets arbeid framover, særlig kontakt med aktuelle kjøpere av senterets tjenester.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår en bevilgning på 1 mill. kroner til senteret i 2007 over kap. 683 Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester, post 01 Driftsutgifter.

Kap. 3683 Ressurssenter for natur og reindriftstjenester**Post 01 Diverse inntekter**

Senteret vil som et resultat av sin kjernevirksomhet oppnå inntekter ved salg av tjenester som kan tilbys og selges til offentlige og private virksomheter innen natur- og miljøforvaltning. Inntektene skal benyttes til driften og utviklingen av senteret. Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt. Senteret hadde ingen inntekter i 2005.

Kap. 684 Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	500	777	2 600
	Sum kap. 684	500	777	2 600

Tall for regnskap 2005 refererer til gammelt kapittel og postnummer (541.73), jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Post 01 Driftsutgifter

For å styrke det internasjonale samarbeidet om reindrift er det etablert et internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift i Kautokeino. Senteret ble offisielt åpnet 2. september 2005. Det er lagt vekt på at reindriftsfolk og deres organisasjoner

skal ha et nært forhold til senteret, og det skal drives i samråd med Verdensforbundet for reindriftsfolk. Senteret skal medvirke til å formidle og utveksle informasjon og få i stand faglig samarbeid mellom reindriftsfolk i arktiske områder. Arbeidet skal være rettet mot næringsutøvere, offentlige myndigheter, forskningsmiljø og andre fagmiljø, og internasjonale organisasjoner og samarbeidsorgan.

Senterets styre ble oppnevnt i august 2005. Styresammensetningen gjenspeiler eksisterende

grenseoverskridende reindriftssamarbeid, med representanter fra Russland, Sverige, Finland og Norge. Hovedfokuset i 2005 var på å etablere kjernevirksomheten, blant annet tilsetting av personell og utvikling av planer for senterets arbeid framover.

I 2006 bevilget Arbeids- og inkluderingsdepartementet midler til senteret over kap. 684, post 01 Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift. Det ble også satt av midler til senteret over Utenriksdepartementets og Landbruks- og matdepartementets budsjetter.

Over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett foreslås det en bevilgning på 2,6 mill. kroner i 2007. Økningen på 1,8 mill. kroner vil sikre

den videre driften av senteret. Utover dette kan senteret søke om midler til konkrete prosjekter.

Kap. 3684 Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift

Post 01 Diverse inntekter

Inntektsposten gjelder bevilgningene fra Utenriksdepartementet og Landbruks- og matdepartementets budsjetter, jf. omtale under kap. 684.

Inntektsposten vil også gjelde ev. eksterne finansieringer av prosjekter i regi av Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift. Det vises til forslag til romertallsvedtak II med forslag til merinntektsfullmakt. Senteret hadde ingen inntekter i 2005.

Kap. 685 Finnmarkseiendom

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
90	Etableringslån		5 000	
	Sum kap. 685		5 000	

Post 90 Etableringslån

Det ble i statsbudsjettet 2006 gitt en bevilgning på inntil 5 mill. kroner til etableringslån til Finn-

markseindommen, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) Kommunal- og regionaldepartementet.

Kap. 5606 Renter og utbytte m.v. Finnmarkseiendom

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
80	Renter			165
	Sum kap. 5606			165

Boaðussuorgi 9 Sápmelaččat

Strategalaš ulbmilat

Ráđdehus atná vuodđun ahte Norgga stáhta lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiidda, sápmelaččaid ja dáččaid, ja ahte goappešat álbmogiin lea seamma riekti ja seamma gáibádus beassat ovddidit iežaska kultuvrra ja giela. Sámeapolitihkka mii fievrreduvvo galgá leat sámi álbmogii ávkin, nu ahte sámegiella, kultuvra ja servodateallin oažžu sihkkaris boahtteáiggi Norggas.

Ovddasvástádus ja barggut

Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas lea bajemus dási ovttahttin ovddasvástádus stáhta sámeapolitihkkii. Fágadepartemeanttaid ovddasvástádus lea čuovvolit sámeapolitihka čadaheami iešguđetge suorggis.

Sámediggi lea Sámelága vuodul ásaheavvon čuovvun dihtii Vuodđolága § 110a. Sámedikkis lea stuora friddjavuohta, nugo álbmotválljejuvvon orgána. Dat ii leat dábalaš etáhtta dahje ráđdehusa vuollásaš ásaheavvon, ja danin ráđdehusas ii leat ovddasvástádus Sámedikki politihkalaš doaimmaide dahje mearrádusaide maid Sámediggi dahká iešguđetge suorggis. Muhto ráđdehusas lea liikká vuodđolágalaš ovddasvástádus mii guoská stáhtabušeahta ruhtajuolludemiide.

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš ja Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja

gaskkustanguovddáš leat iešbirgejeaddji ásaheavvonat, maid sierra stivrrat jodihit. Stivrrain lea bajemus ovddasvástádus guovddážiid doaimmaide ja lea maid stivrraid ovddasvástádus earet eará gozihit fágalaš ovdáneami, resurssaid geavaheami ja vuoruhemiid. Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš ásaheavvui prošeaktan 2005 čavčča, dainna ulbmiliin ahte prošeakta galgá 2007 lohpa rájes ásaheavvot juogalágan iešruhtadeaddji sealskáhppin. Mii guoská hálldahuslaš ja ekonomalaš gažaldagaide sihke Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuoda-guovddážiis, Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddážiis ja Luonddu-ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddážiis, de dat gullet Bargo- ja searvadahttindepartemeantta vuollái.

Bargo- ja searvadahttindepartemeantta barggut dien suorggis ruhtaduvvojit prográmmakategoriijas 09.80 Sámi ulbmilat.

Dilálašvuoda árvvoštallan, ovdáneami mihtilmasvuodát ja hástalusat

Departemeanta lea sámi áššiid ovttahttindepartemeanta, ja danin dat galgá gozihit ahte sámeapolitihkas lea ollisvuohta ja buorre ovttaštus. Okta váldohástalusain 2007:s lea ásaheavvot buoriid bargovugiid stáhta eiseválddiid ráđđádallamiidda Sámedikkiin ja vejolaččat eará sámi beroštumiiguin, vai ráđđádallanortnet doaibmá bures ja beaktilit.

Ulbmilstruktuvrrat**Boadussuorggi 4 Sápmelaččat ulbmil**

Váldoulbmil	Oasseulbmil
Sihkkarastit sámegiela, kultuvrra ja searvama	1. Ovddidit viidáseappot stáhta ovttasbargovugiid Sámedikkiin ja sámi siviila servodagain 2. Ollisvuohta ja ovtastus našuvnnalaš ja riikkaid-gaskasaš sámpolitihkas 3. Nannet sámi ealáhusaid ja sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuodu 4. Ovddidit sámegiela geavaheami ja sihkkarastit ahte almmolaš hálddahus vuhtiiváldá sámi geavaheddjiid kulturduogáža 5. Láhčit buori dili sámi dutkamii ja nannet dieđuid sámi servodaga birra 6. Sámi kultuvrra oainnusindahkan ja gaskkustepmi

Oasseulbmil 1. Viidáseappot ovddidit stáhta ovttasbargovugiid Sámedikkiin ja sámi siviila servodagain

Strategiijat ja doaimmat

Sámi ja sápmelaččaide gullevaš gažaldagaiguin bargojuvvo dál ráđdehusa ulbmila siskkobealde, mii lea dat ahte galgá jodihuvvot ollislaš sámpolitihkka, gos sápmelaččat ieža besset leat searvvis ja mielde-váikkuheadjin Sámedikki ja sámi organisašuvnnaid bokte.

ILO-konvenšuvdna nr. 169 Álgoálbmogiid ja čearddalaš olbmuid birra sierra stáhtain cealká ahte ráđdehusa lea geatnegasvuohta ráđđádallat sápmelaččaiguin áššiin mat sáhttet guoskat njuolga sidjiide. Miessemánu 11. beaivvi 2005 ráhkaduvvui soahpamuš mii dárkileappot čilge movt stáhta ja Sámedikki gaskasaš ráđđádallamat diekkár áššiin galget čadahuvvot. Ráđđádallanvuogit leat mearriduvvon gonagaslaš resolušuvnnas suoidnemánu 1. beaivvi 2005. Ráđđádallansoahpamuša birra lea čállojuvvon St.diedáhusas nr. 44 (2004-2005) Sámedikki doaimmat 2004. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea ráđđálaga eará departemeanttaiguin ráhkadan bagadallama mii neavvu movt stáhta eiseválddiid ráđđádallan Sámedikkiin ja vejolaččat eará sámi berošteddjiiguin galgá čadahuvvot. Dát bagadus gávno Bargo- ja searvadahttindepartemeantta interneahhtasiidduin.

Ráđđádallansoahpamuša barggadettiin soabaduvvui ahte lea dárbu geahččat bargovugiid mat gusket Sámedikki bušeahta ráhkadeapmái sierra áššin, danin go bušeahttaráhkadan bargovuogit bohciidahttet ollu earenoamáš gažaldagaid ja vátti-svuodačuolmmaid.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ja Sámediggi vuodđudedje 2004:s bargojoavkku mii

galggai dárkileappot geahččat Sámedikki siskkáldas dárkkisteami, bajilgeahču ja revišuvnna/olgo-bealdárkkisteami. Bargojoavku buvttii iežas raportta cuoŋománu 2005. Raportta birra lea čállojuvvon St. diedáhusas nr. 44 (2004-2005) Sámedikki doaibma 2004. Bargojoavku lea raportta loahpageahčen giedahallan gažaldaga mii guoská eanet iešstivrejeaddji dillái Sámedikkis, ja čujuha dasa ahte dál lea gealdagasdilli gaskal Sámedikki saji nugo stáhta ásašus/hálddašanásahus ja Sámediggi nugo iešstivrejeaddji álbmotválljejuvvon ásašus. Sámediggi giedahalai dien raportta miessemánu 2005, ja bivdá mearrádusastis ahte dát gažaldagat čielggaduvvoše Sámedikki ja stáhta ráđđádallamiin.

Ráđdehus ja Sámediggi nammadeigga bor-gemánu 2006 bargojoavkku mii galgá čállit raportta Sámedikki formálalaš dili birra ja bušeahtabargovugiid birra gaskal ráđdehusa ja Sámedikki. Bargojoavkkus leat mielde áirasat Sámedikkis, Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas ja Justiisadeparte-meanttas áirasat. Departemeanta áigu dáid gažaldagaid giedahallat boahhte prinsihppadieđáhusas sámpolitihka birra. Dat dahkkojuvvo bargojoavkku raportta vuodul, ja dan vuodul go Sámediggi lea meannudan raportta.

čuoovolan dihtii geatnegasvuodaid mat leat sámi álbmogii našuvnnalaš riektenjuolggadusain ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodakonvenšuvnnain (bálddastahte mii čuožžu Oasseulbmilis 2, Strategiijat ja doaimmat), de lea dehálaš ahte sámi oaidnu maid vuhtiiváldojuvvo suohkan- ja fylkadásis. Lea dárbu govdadeappot geahčadit suohkaniid ja fylkasuohkaniid ovddasvástádusa ja bargguid mat gusket sámi áššiide, ja makkár sadji ja bargujoahkin lea Sámedikkis ja eará almmolaš hálddahusain. Boahttevuodas lea earenoamáš

dehálaš oažžut čielgasii movt hálldašit daid suohkaniid dárbbuid ja hástalusaid mat leat olggobealde sámegiela hálldašanguovllu.

Ovttasbargosoahpamušat gaskal Sámedikki ja golmma davimus fylkka leat dehálaš bargoneavvut nannet ja oainnusindahkat sámi kultuvrra, giela ja servodateallima fylkasuohkandásis. Dasa lassin lea maid ráhkaduvvon ovttasbargosoahpamuš gaskal Sámedikki ja lullisámi guovllu fylka-suohkaniid. Dan soahpamušas leat Sámediggi, Nordlándá, Davvi-Trøndelága, Lulli-Trøndelága ja Hedemárku geatnegahttan iežaset aktiivalaččat leahket mieldeovddasvástideaddjin sihkkarastit ja ovddidit lullisámi kultuvrra ja servodagaid.

Raporta ja stáhtus

Ráddádallamat geatnegahttejit ráddehusa, departemeantaid, direktoráhtaid ja eará vuolláš stáhtalaš doaimmaid ráddádallat Sámedikkiin nu árrat go vejolaš go lea ságas ásaht lágaid dahje doaimmaid mat sáhttet váikkuhit njuolga sámi beroštumiide. Ulbmil dákkár ráddádallanvugiin lea joksat soabalašvuoda stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskii. Dakkár dilis gos láhkaásaheapmi dahje doaibma váikkuha earenoamážit muhtun earenoamáš sámi berošteddjiide dahje organisašuvdnii, de sáhtta leat dárbu ráddádallat njuolga daid berošteddjiiguin/organisašuvnnain lassin Sámedikkiin, nugo ILO-konvenšuvdna neavvu. Dan rájes go ráddádallan-soahpamuš dahkkojuvvui, de leat čadahuvvon ráddádallamat Sámedikkiin mángga áššis. Birasgáhtten departemeanta ja Sámediggi leaba dál maid ráhkadeamen njuolggadusaid mat galget neavvut movt galgá ráddádallat suodjalanplánaid ráhkadanáššiin. Dát njuolggadusat leat oassin oppalaš ráddádallansoahpamušas.

Ráddehus bargá maid dan badjeli ahte galgá ráddádallat njuolga boazodoalloaláhusain áššiin mat gusket njuolga boazodollui. Bargadetttiin odđa boazodoallolágain, lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ráddádallan oktanis sihke Sámedikkiin ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikka-servviin.

Lea dehálaš prinsihppa ahte dat riektenjuolggadusat mat leat nannejuvvon sámelágas ja vuoddolágaparagrafas 110a maiddá galget doaibmat bálggesčuovgan báikkálaš politihkas ja hálldašeamis. Danin lea ge dehálaš váttisvuodaid vuolggabáikin dat movt sámi oainnu galgá vuhtiiváldit fylka-ja suohkandásis, earenoamážit go diehtá ahte sápmelaččat leat eanas suohkaniin unnitlogus.

Oasseulbmil 2. Ollisvuohta ja ovttastus našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš sámepolitihkas

Strategiiat ja doaimmat

Norgga sámepolitihka hábmen ja sámepolitihkalaš doaimmat huksejuvvojit našuvnnalaš riektenjuolggadusaide ja riikkaidgaskasaš olmmošvuoigatvuodakonvenšuvnnaide maid Norga lea dohkkehan, earet eará ON-konvenšuvdna siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid birra (eandalii 27. artihkal), ja ILO-konvenšuvdna nr. 169 Álgoálbmogiid ja čearddaid birra sierra stáhtain. Vuoddolága § 110a ja sámeláhka leat našuvnnalaččat vuodduin ráddehusa sámepolitihkkii.

Sektorprinsihpa mielde lea ovdalis namahuvvon riektenjuolggadusaid ja konvenšuvnnaid čuovvolanovddasvástádus juogaduvvon daid iešguđet departemeantaid ja daid vuolláš doaimmaid gaskka, ja maiddá guovllu ja báikkálaš hálldahusa gaskka. Ovttastahttin departemeanta áigu Bargoja searvadahttin departemeanta leat veahkkin čilget surggiid gos olmmošvuoigatvuodageatnegasvuodát berrejit nannejuvvot ja evttohit doaimmaid maid berre álggahit.

Sámi gažaldagaid ovttastahttinlávdegoddi lea dehálaš fierpmádat same-politihkalaš gažaldagaid bargguin hálldašandásis departemeanttain. Bargoja searvadahttin departemeantas lea ovddasvástádus jođihit lávdegotti ja doaibma lávdegotti čállingoddiin.

Ráddehus lea joatkan ovttasbarggu mii álggahuvvui 2000:s daid ministariid gaskka geain lea sámi áššiide ovddasvástádus, ja sámedikkepresidenttaid Suomas, Ruotas ja Norggas. Ovttasbargu doaibma nu ahte sii jámma buktet dieduid, digaštallet ja meannudit oktasaš sámi gažaldagaid maid buohkain leat beroštupmi. Ovttasbargu lea eahpeformálalaš, muhto lea lagas čanastat Davviriikkaid Ministarráddái. Lea Davviriikkaid sámi gažaldagaid ámmátasahus mii ráhkkanahttá áššiid čoahkkimii ja čuovvola daid. Dien ásaahas leat maid sámedikkiin áirasat, hálldahusdásis. Čállingotti ovddasvástádus sirdašuvvá dien golmma riikka gaskka.

Davviriikkalaš ovttasbarggu ulbmil lea nannet ja ovddidit sámegiela, kultuvrra, ealáhusaid ja servodateallima. Sámi oahppoplánaide ja oahpponeavvuide davviriikkalaš ovtasteapmi, IT-čovdosat, nannet diehtajuohkima sámiid ja sámi diliid birra, sámi dutkan, ealáhusovttasbargu ja sámegiella leat guovddáš áššiid davviriikkalaš ovttasbarggus. Ministarat ja presideanttat leat ásaahan davviriikkalaš sámi giellabálkašumi «Gollegiella», ánsun ja oainnusindahkamin árjaniid ja barggu maid lea bidjan sámegiela ovddideapmái davviriikkain ja Ruoššas. Giellabálkašupmi, mii lea 100 000 r. juoga-

duvvui vuosttaš geardde skábmamánus 2004. Báلكašupmi juogaduvvo juohke nuppi jagi.

Árktalaš rádi rolla lea nannet dan barggu mii dahkko álgoálbmogiid dilálašvuoda ektui. Eanas mearráduusat maid árktalaš ráddi dahká, gusket njuolga álgoálbmotjoavkkuiide ja sin beroštumiide. Álgoálbmotjoavkkuiin lea maid sin earenoamáš máhttu ja vásáhusat. Danin lea ge nanusvuohčan árktalaš ráddái go álgoálbmogiid áirasat besset ollásit leat mielde ovttasbarggus. Danin áigu ge ráddehus rádi viidasit bargguin maidái vuoruhit áššiid mat gusket álgoálbmogiid eallineavttuiide ja árbevirolaš ealáhusaide.

Barentsovttasbargu lea guovddáš váikkuhan-gaskaoapmi norgga davviguovlluidpolitihka ovddideamis ja lea dehálaš foruma norgga-ruošša ovttasbargui. Álgoálbmotgažaldagain lea dehálaš sadji dán ovttasbarggus.

Sihkarastin dihtii Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáša doaimma evttoha ráddehus 2007:s lasihit 1,8 milj. ru. juolludusa guovddášii, vrd. raportta ja stáhtusa máinnašeami ja kap. 684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš poasta 01 Doaibmagolut.

Olgoriikadepartemeanta juolluda, kap. 116, poastas 70 Juolludeamit riikkaidgaskasaš organisašuvnnaide, earet eará doarjaga «Álgoálbmogiid oasálastimii Árktalaš Rádis, Barentsrádis jna.». Ulbmil dáinna juolludemiin lea addit doarjaga álgoálbmogiid ovddastemiide, vai sii sáhttet oasálastit riikkaidgaskasaš ovttasbargguin davviguovlluin mat gusket njuolga sin beroštumiide, ja buoridit sin eavttuid vai sáhttet searvat dán mállet ovttasbargguide. Juolludeamit mannet ovddemustá doarjjan sápmelaččaide ja ruoššabeal álgoálbmogiidda. 2006:s lei biddjojuvvon 0,6 mill. ruvno dán ulbmili. Evttohuvo doalahit dán dási 2007:s. Kapihttalas 197, poasta 70 Doarjagat atomsihkarvuodadoaimmaide ja prošeaktaovttasbargui Ruoššain, juolluduvvo earet eará doarjja álgoálbmotprošeavttaide mat váikkuhit ovddidit demokratiija ja ealáhusaid Davvioarje-Ruoššas. 2005:s juolludii Barentsčállingoddi Girkonjárggas sullii 2 mill. ruvno álgoálbmogiid prošeavttaide ruoššabeal oasis Barentsguovllus. Evttohuvo doalahit dán dási maidái 2007:s. 2005:s ja 2006:s juolluduvvui maid 0,75 mill. ruvno Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáša ásaheapmái Guovdageainnus. Evttohuvo doarjja Olgoriikadepartemeanttas maidái jahkái 2007. Kapihttalas 197, poastta 70 juolludeamit sirdojuvvot 2007 rájes odđa ásaheavvon 118. kapihttalii. Davviguovllu doaimmat jna., postii 70 Davviguovlluid doaimmat ja prošeaktaovttasbarggut Ruoššain.

Raporta ja stáhtus

Guoskevaš fágadepartemeanttain lea sektorprinsihpa mielde ovddasvástádus iešgudet áššesuorgái. Seammás lea Bargo- ja searvadahttindepertemeanttas ovddasvástádus ovttahttit sámii áššiid politihka, vai guđege suorggi barggut doibmet oktavuodas ja gesset seamma guvlui. Dehálaš váikkuhan-gaskaoapmi dán oktavuodas lea stáhta eiseválddiid ja Sámedikki ráddádallanbargovuogit, geahča dán birra Oasseulbmil 1 vuolde.

Sámii gažaldagaid ovttahttinlávdegoddi gohččojuvvo jámma čoahkkimiidda bušehttabargguid ja stuoradiggedieđáhusaid ráhkadeami oktavuodas. Lávdegoddi gohččojuvvo muduige dárbbu mielde čoahkkái dan mielde makkár áššit ain leat áigeguovdil.

Ministarat ja sámedikkepresideanttat nammadet skábmamánus 2001 ekspeartajoavkku mii galgai ráhkadit davviriikkalaš Sámii soahpamuša (konvešuvnna) evttohusa. Vuodđun evttohussii lei raporta » Davviriikkalaš sámii soahpamuša dárbbut ja vuodđu. Ekspeartajoavkku lahttun leat leamaš guokte miellahtu juohke riikkas, nuppi lahtu guđege riikkas lea guoskevaš riikka Sámediggi nammadan. Ekspeartajoavkku Davviriikkalaš sámii soahpamus evttohus gárvvistuvvui skábmamánus 2005. Evttohus lea leamaš guláskuddamis. Guláskuddanvástádusat buktejuvvot ovdan sámedikkestariid ja sámedikkepresideanttaid jahkasaš čoahkimis 2006 čavčča. Suoma ja Ruota ovddasvástideaddji departemeanttat sáddejedje soahpamuša guláskuddamii maidái dien guovtti riikkas.

Ráddehusa váldovuoruheapmi lea ráhkadit ollislaš strategiija davviguovlluide. Ráddehus deattuha ahte vuolggasadi galgá leat guovlluid mielde nannendoaimmat našuvnnalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Ráddehus áigu formaliseret ságastallamiid álbmotválljejuvvon eiseválddiiguin davvin, Sámedikkiin ja fylkasuohkaniid eiseválddiiguin.

Álgoálbmotolaheapmi lea dehálaš oassi norgga davviguovlluid politihkas, man ulbmil lea bisuhit álgoálbmot beroštumiid ja vuoigatvuodaid ja suodjalit ja ovddidit álgoálbmogiid historjá, kultuvrra, ealáhusaid ja servodagaid. Árktalaš guovlluid luondu lea rašši ja dálkkádagaid rievdan mielddisbuktá garra hástalusaid dáid guovlluide. Danin lea davviguovlluid nannenbargguin dárbu nannet álgoálbmogiid sajádaga ja rolla eiseválddiid, ealáhusbargiid, riikkaidgaskasaš orgánaid ja eará ovttasbargi bealálaččaid ektui. Seammás lea maid dárbu buoridit eavttuid mat gusket rájiid rastá ja riikkaidgaskasaš ovttasdoaimmaide ja álgoálbmogiid ja sin ovddasteaddji orgánaid ovttasbargui. Dán duogáza ektui lea ge ráddehussii dehálaš sihke

karastit álgoálbmogiidda duohta oasálastinve-
jolašvuoda ja aktiivalaš saji davviguovlluid politihka
ovddideamis. Čujuhuvvo Olgoriikadepartemeantta
St.died. nr. 1 (2006-2007) gos lea čállojuvvo
ráđdehus davviguovlluid nannema birra.

Nannen dihtii riikkaidgaskasaš ovtasbarggu
boazodoalus, áсахuvvui 2005 čavčča Riikkaidgas-
kasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš
Guovdageidnui. Guovddáša jodiheapmi čadahuvvo
lagas ovtasbargguin Máilmmi boazosámiid lihtuin.
Guovddáš galgá doaibmat čohkkenbáikin gos
máilmmi boazodoallit ja boazodoallit ja dutkan-ja
fágabirrasat, almmolaš hálldahus ja riikkaidgas-
kasaš organisašuvnnat ja ovtasbargoášahusat bes-
set juogadit ja lonohallat dieduid, vásáhusaid ja
máhtolašvuoda, gč. kap. 684 Riikkaidgaskasaš bo-
azodoallofága-ja gaskkustanguovddáš, poasta 1
Jođihangolut.

Sámedikkis Suomas, Ruotas ja Norggas leat
ásahan oktasaš ovtasbargo-orgána, Sámi Parla-
mentáralaš Rádi. Rádis leat čieža áirasa gudege
sámedikkis. Sámedikkiid jurdda lea ahte rádis
galgá leat njunuš sadi riikkaidgaskasaš bargguin
mat gusket álgoálbmogiidda.

Norgga eiseválddit leat ángirit leamaš mielde
šiehtadallamin ON-julggaštusa mii guoská álgoálb-
mogiid vuoigatvuođaide. Sámedikkis lei áirras
norgga šiehtadallansáttagottis. Bargojoavku mii
šiehtadalaš julggaštusa, gárvvistii julggaštusevtto-
husa 2006 gida. Ođđa ON olmmošvuoigat-
vuodaráddi lea dorjon julggaštusevttohusa.
Julggaštus meannuduvvo vuordimis ON
ollesčoahkkimis 2006.

*Oasseulbmil 3. Nannet sámi ealáhusaid ja
sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuođu*

Strategiijat ja doaimmat

Oktá dehálaš eaktun dasa ahte oppanassiige galgá
sáhttit ovddidit sámi kultuvrra ja giela, lea ahte
gávdnojit guoddi ealáhusat main lea heivehan- ja
ceavzinmunni. Lotnolas árbevirolaš sámi ealáhu-
sat nugo eanandoallu, duodji, guolásteapmi ja mea-
hcásteapmi bisuhit ja ráhkadit sámi kultuvrra.
Sámi ealáhusaide ferte sihkkarstit buriid ja bisu-
hahti rámmaeavttuid mat sáhttet váikkuhit
earáhusa ja ođasmahttimii sámi guovlluin.

2006:s lasihii ráđdehus juolludeami Industrii-
jaid šaddadeami sealskáhppái (Selskapet for indus-
trivekst (SIVA) 32 mill. ruvnnuin, gielda- ja guovlo-
departemeanta bušehtas. Lasáhus galgá geava-
huvvot ásahit unnimustá logi ođđa ealáhusgárddi,
nisson grándáriid nannemii ja oážžut eanet ođdafu-
omášumiid dálá ealáhusgárdiide. Ealáhusgárde-
prográmma galgá movttiidahttit ovddidit ođđa bar-
gosajiid guovlluid máhtolašvuodagáibideaddji

ealáhusain dakko bokte ahte čohkke ovddidan-bir-
rasiid seamma sadjai. SIVA válljii 2006 gida vihtta
ođđa ealáhusgárdebirrasa. Deanu ealáhusgárdebi-
ras lea okta dain. Dán ealáhusgárddis galgá leat
sámi profiila.

Gielda- ja guovlodepartemeanta áigu juolludit
doarjaga sámi prográmma čadaheapmái ulbmil 3
siskkobealde, mii lea eurohpa viidosaš territorála
ovttasbargu ođđa áigodagas 2007-2013 (ovdal dat
lei Interreg IIIA). Ulbmil juolludemiin lea ovdá-
nahttit guovlluid ealáhusovddideami ja árvoháh-
kama rastá riikkarájiid. Dát galgá dāhpáhuvvot go
movttiidahtta nuppástuhttet, earáhuhttit ja ásahit
ođđa doaimmaid, ja dat galgá leat ovtasbargu
gaskal guovlluid, našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš
oasálastiid. Doarjagat mat juolluduvvojit galget
geavahuvvot ruhtadit stáhta oasi rádjeguovlluid
prográmmain.

Boazodoallošiehtadus 2006-2007 sisttisdoallá
oktiibuot 92,5 mill. ruvnno boazoealáhusa eko-
nomalaš doaimmaide, earret doarjagiid mat leat
mearriduvvon radioaktivitehta doaimmaide. Dat
lea seamma juolludeapmi go boazodoallošiehtadu-
sas 2005-2006. Boazodoallošiehtadusa dehálemos
mihttomearri lea lāhčit dili nu ahte bohccobierggu
vuovdin lassána, ja maiddái movttiidahttit ealáhusa
eanemus lági mielde njuovvat ja bargat árvoháhka-
miin mearriduvvon rámmaid siskkobealde. Doarja-
gat maid vuodđun lea produkšuvdna, galget fievr-
reduvvot viidaseappot. Dát doarjagat galget leat
veahkkin njuovvat ja produseret eanet. Dasa lassin
lea Boazodoalu ovddidanfoanda nannejuvvon, nu
ahte dál galgá buorebut nákcet gávnadit boazodo-
alu hástalusaiuin mat gusket siskkaldas struktuv-
rii. Nissonolbmuid dili boazodoalus lea eará suorgi
mii lea earenoamážit deattuhuvvon. Doaimmat mat
leat šihttojuvvon, nannejit dan riev dama mii boazo-
doallošiehtadusas lea leamaš mañemus jagiid, mii
guoská váikkuhan-gaskaomiide, go leat gidden
eanet fokusa ealáhussii ja dasa ahte movt lāhčit dili
daid boazodolliide geain boazodoallu lea váldoealá-
hus. Juolludeami Sámi Ovddidanfondii boazodo-
allošiehtadusas ja eanandoallošiehtadusas, okti-
buot 4 mill. ruvnno, galget fievrreduvvot viidaseap-
pot. Boazodoallohálldahusa bušehtas lea
evttuhuvvon bidjat 57,4 mill. ruvnno hálldahusa
bušehtii. Viidaseappot lea evttuhuvvon 6,3 ruvnno
doarjjan konvenšuvdnaáiddiid divodemiide ja 0,7
ruvnno doarjjan duottarstobuid jodiheapmái. 11,9
ruvdno evttuhuvvo doarjjan nuppástuhttendoaim-
maide Sis-Finnmárkkus. Dát poasta galgá earet
eará geavahuvvot dasa ahte čadahit hálldahusa
golmma jagi plána mii guoská boazodoalu váilevaš
rámmaeavttuid mearrideapmái. Rámmaeavttut dán
oktavuodas leat čadnon guovllo-, orohat- ja sii-
darájiid, guohtunáiggiid ja boazologu bargguide.

Dieid rámmaeavttuid lea dárbu mearridit earet eará danin vai njuovžilit sáhtta čuovvolit juridi-hkalaš váikkuhangaskaomiiguin ja nu maid joksá dakkár boazologu maid guohtuneatnamat girdet. Dán poastta galgá maid geavahit doaimmaide mat ásahuvvojit dan váste ahte čuovvolit boazodo-allostivrra alimus boazologu mearrádusa mii guoská Oarje-Finnmárkku geasseorohagaide. Dasa lassin galgá dat juolludeapmi maid gokčat guhkiduvvon nuppástuhttema bálkágoluid.

Sihkkarastit guoddi boazodollui vuodu lea dak-kár bargu mii čadat ferte bargojuvvot, ja dan bargus ferte čuovvut ealáhusa ovdáneami dárkilit. Ferte bidjat johtui dárbbalaš doaimmaid jus čáje-huvvo ahte boazodoalu biologalaš vuodu lea gar-rasit áitojuvvon. Eanandoallo- ja biebmodeparte-meantta mihttomearri lea oažžut áigái dakkár boazodoallolága mii livččii ávkkálaš veahkkeneavvun ealáhussii, ja čuovvut daid bajemus dási boazodo-allopolitihkalaš ulbmiliid maidda jáhkkinis lea viidát doarjja.

Go Stuoradiggi meannudii finnmárkkulága 6. beaivvi geassemánus 2005, de bivddii Stuoradiggi ráddehusa ahte galgá *«nu johtilit go vejolaš čadahit čielggadeami mii guoská sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuodaide mearraguolásteapmái olggobeal Finnmárkku rittu, dasa gullá maid unnimus earri fatnasiidda mat leat vuollet logi mettara, ja dasto galgá ovddidit dan áššin Stuoradiggái.»* Guolástus- ja riddodepartemeanta lea čadahán ráddádallamiid Sámedikkiin ja Finnmárkku fylkagiieldain dan birra makkár madáhtha jna. diekkár čielggadeamis galgá leat. Dán vuodul vuodduuvvui gng.res. 30.beaivvi geassemánus 2006 lávdegoddi mii galgá čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuodaid bivdit mearas olggobealde Finnmárkku jna. čielggadeapmi galggašii gárvvistuvvot loahpageahčen 2007.

Guovddáš áššin finnmárkkulága viiddis ovttaoaivilvuodas lei ahte galgá ásahuvvot kommišuvdna mii galgá kártet oktasaš ja priváhta geavahan- ja oamastanvuoigatvuodaid maid sápmelaččat ja earát áiggiid čada leat olahan Finnmárkkus. Galgá maid ásahuvvot sierra duopmostuollu mii galgá cealkit duomuid riidduin mat dán kártema sáhttet čuovvut. Justiisadepartemeanta bargá dan badjelii ahte kommišuvdna galgá leat ásahuvvon ođđajagimánu 1. beaivvi rádjái 2007 ja duopmostuollu galgá ásahuvvot veaháš manjelaš. Njuolggadusevttohusat mat gusket kommišuvdnii ja duopmostullui leat sáddejuvvon guláskuddamii geassemánu 26. beaivvi 2006.

Raporta ja stáhtus

Nugo ON olmmošvuoigatvuodálávdegoddi dulko siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid konvenšuvnna artihkkala 27, de lea sápmelaččain nugo eamiálbmogin riektesuodjalus stuora sisabahkkemiid vuostá mat sáhttet sin árbevirolaš ealáhusbargguid headuštít.

Láhka mii guoská Finnmárkku fylkka riektediliide eatnama ja luondduriggodagaid hálddašeapmái (finnmárkkuláhka) dohkkehuvvui stáhtarádis 17. beaivvi geassemánus 2005. Lága váldooassi doaibmagodii 1. beaivvi suoidnemánus 2006. Justiisa- ja politiijadepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttin-departemeanta juogadeaba lága čuovvoleami ovddasvástádusa. Finnmárkkuopmodaga stivra bargagodii ođđajagimánu 1. beaivvi 2006. Eanasirdnin dáhpuhuvai 1. beaivvi suoidnemánus 2006.

Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš Guovdageainnus álggahuvvai prošeaktan 2005 čávčča dainna mihtomeriin ahte prošeakta galgá ásahuvvot juogalágaš ulbmillaš iešruhtadeaddji sealskáhppin jagi 2007 mielde, gč. kap. 683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš, poasta 01 Doaibmagolut. Guovddáš lea ásahuvvon oassin boazologu heivehanbargguide Oarje-Finnmárkkus ja galgá leat resurssaguovddáš boazoeaiggádiidda geat heitet ealáhusas ja geahččalit ohcat eará bargosajiid ja dietnasiid. Guovddáš galgá dokumenteret boazoeaiggádiid árbevirolaš gelbbolašvuoda ealáhusas ja luonddugelbbolašvuoda, ja dan vuodul galget sii ovddidit ja vuovdalit iešgudetlágan bálvalusaid almolaš ja priváhta doaimmaide nugo dakkár bargguid go bearráigeahččan, dárkkisteapmi, dokumentašuvdna, luonddu- ja birashálddašeapmi ja eará.

Oasseulbmil 4. Ovddidit sámegiela geavaheami ja sihkkarastit ahte almmolaš hálddahusas vuhtiiváldet sámi geavaheddjiid kultur-duogaža

Strategijat ja doaimmat

Ráddehusa ovddemus mihttomearri sámegela dáfus lea lasihit sámegiela geavaheami almmolašvuodas. Ferte omd. almmuhit eanet almmolaš dieduid sámegillii. Oažžun dihtii hálddahusa šaddat eanet dihtomielalazžan sámegiela geavaheami birra, áigu departemeanta namuhit dán juolludanreivviin áššáiguoskevaš stáhta doaimmaide.

Ráddehus evttoha ahte Sámediggái juolluduvvo 5 milj. ru. danne go sámegiela hálddašanguovlu 2006 rájes stuoriduvvui maiddái gustot Divttasvuona gildii. Dáinna evttohusain čuovvola ráddehus

Soria Moria-julggaštusa ulbmila ahte guovttegielalaš gielddat galget oážžut gokčot lassigoluideaset.

Kultur- ja girkodepartemeanta lea ovttrasáđiid Sámedikkiin ráhkadan mandáhta sámelága giellanjuolggadusaid árvvoštallamii. Bargu álggahuvvo 2006 čavčča.

2005:s mearridii Stuoradiggi rievdadusaid Báikenammaláhkii. Rievdadusat dahkkojuvvojedje earenoamážit danin vai áššemeannudeapmi galgá šaddat álkit, ja vai šaddet čielgasit ja eanet doaimmi mearrádusat. Sámegiel báikenamaid dáfus lea deháleamos rievdadus dat ahte nammaášši galgá ovddiduvvot oktanaga dárogillii, sámegillii ja kveanagillii. Kultur- ja girkodepartemeanta lea álgán ráhkadit láhkii njuolggadusaid, ja lea jurdda ahte njuolggadusat galget dohkkehuvvot 2006 čavčča mielde. Sámediggi lea buktán iežas oaviliid departementii, njuolggadusaid guláskuddanevttohusa barggu oktavuodas.

Doaimbadoarjja mii addojuvvo Girkoráđđái Kultur- ja girkodepartemeantta bušehtas, galgá earet eará ruhtadit Sámi girkoráđi doaimma. Sámi álbmogii sihkkarastojuvvojit maid girkolaš bálvalusat dainna doarjagiin mii juolluduvvo girkuid báhpabálvalussii. Doarjja mii addojuvvo oskku oahpahussii Norgga girku olis, geavahuvvo maid oahppofálaldagaid ráhkadeapmái sámi álbmogii, dat lea bargu mii dál lea jođus.

Kultur- ja girkodepartemeantta bušehtas addojuvvo doarjja Norgga biibbalsearvai mainna galgá Boares teastamentta jorgalit davvisámegillii.

Kultur- ja girkodepartemeantta bušehta kap. 335 Preassadoarjja, poasttas 75 addojuvvo maid doarjja sámi aviissaide. Doarjjaortnega regulere sámi aviisadoarjaga mearrádusa, ja dan hálldaša Mediabearráigeahčču, nugo eará ge preassadoarjjaortnegiid.

Justiisadepartemeanta áigu 2007:s joatkit juolludit doarjaga politiguovlluide mat barget suohkaniin mat gullet sámegiela hálldašanguvlui. Doarjja galgá geavahuvvot gokčat lassigoluid mat čuvvot guovttegielalašvuoda bargguid ja bargiid gelb-bolašvuodanannema geat hálidit oahppat sámegiela. Justiisadepartemeantta doarjja Sis-Finnmárkku Riekteveahkkekantuvrii lei 2006:s 1,24 mill. ruvnno. Lea áigumuš juolludit seamma summa (haddegoargnumiin) 2007:s.

1. beaivvi suoidnemánus 2006 áсахuvvui ođđa Bargo- ja čálgohálldahus, seammás go Bargokántuvra ja Oadjokántuvra heaittihuvvo. Ovttrasáđiid buot suohkaniiguin riikkas, galgá dát ođđa ossodat nagodan ásahtit báikkalaš bargo- ja čálgokántuvraid miehtá riikka 2010 rádjái. Okta áigumuš dainna go áigut ásahtit báikkálaš bargo- ja čálgokántuvraid, lea earet eará dat ahte dat kántuvrrat galget sáhttit gozihit ja ovddidit dan gelb-bolašvuoda

mii gávdno báikkálaččat. Mii guoská bargo- ja čálgokántuvrraide dain suohkaniin gos leat sámi ássit, de ferte dain kántuvrrain leat dárbbalaš gelb-bolašvuolta sihke gielalaš ja kulturoktavuodain ja dasa lassin ferte sis maid leat máhttu ja diehtu geavaheddjiid lagasbirrasis ja ealáhusheiveheamiin.

Doaimbaplána Girjáivuolta ja seamma veardásaš doaimmai olggos 2005. Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ja Sámediggi ovttasbarget plána joatkabargguin. Plána váldoprinsihpat leat vuodđun viidasit bargui. Okta váldoprinsihpain plánas lea čadnon dan mihttomearrái ahte galget leat seammadássásaš bálvalusat, ja makkár earenoamáš hástalusaid dat mielddisbuktá sámi álbmoga bálvalusaid ektui. Sámediggi, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta ja Sosiála- ja dearvvašvuodadepartemeanta leat hálldahusdásis ásahtan ovttas-bargojoavkkui. Okta ášši mainna diet joavku galgá bargat, lea ahte oainnusmahttit movt čuovvolit viidáseappot doaimbaplána doaimbabi-juid. Oassin ráđđehusa ja Sámedikki ráđđádallamiin, lea Sámedikkiin ráđđádallojuvvon earenoamážit go leat ráhkadan stuoradiggediedáhusa fuolahánbálvalusa ja našuvnnalaš dearvvašvuodaplána birra.

2006:s juolluduvvui oktiibuot 11,8 mill. ruvnno plána čuovvoleapmái. Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta evttoha ahte 2007:s biddjojuvvo 12,5 mill. ruvdno 724. kapihtalis poasttain 21 ja 70 doaimbabi-juid viidasit ovddideapmái. Evttohuvvo ahte Sámediggi hálldaša 6 mill. ruvnno diein ruđain. Juolludeapmi gokčá 2 fágavirggi čuovvolit dearvvašvuoda- ja sosiálaáššiid, vejuidahttinstipeandda joatkin ja prošeaktadoaimmaid goluid.

Dat ulbmil ahte galgá leat seamma veardásaš ja ahte geavaheaddjit galget beassat searvat, lea guovddázis Psyhkalaš dearvašvuoda nannenplánas. Lea ásahtuvvomen gealboguovddáš rávisolbmuide ja okta mánáide ja nuoraide, man bušeahhtaramma lea oktiibuot sullii 25 mill. ruvnno go leat olles doaimmas. Davvi Dearvvašvuolta lea ráhkadan badjemearrideaddji plána gealbguovdážiidda. Klinihkalaš barggu váldohástalus lea sihke dat ahte hukset gelb-bolašvuoda gielas ja kultuvrras ja hukset mánggakultuvrralaš ipmárdusa, ja maiddái ahte rahpat dutkandoaimmaide vejolašvuodaid ja ovddidit vuogádaga movt gaskkustit klinihkalaš vásáhusaid. Dasa juolluduvvo doarjja kap. 743:s, 75. poasttas.

Juolludanevttohus vuoddoahpahusa sámi ulbmiliidda lea birrasiid 160 mill. ruvnno. Das leat mielde Sámedikki oahpahusossodat, oahpponeavvuid ráhkadeapmi ja ovddideapmi sámi ohppiide, neavvagat ja bagadallan oahpaheddjiide geat daimmahit oahpahusa sámi ohppiide mánáidgárddis,

vuoddoskuvllas ja joatkkaoahpahusas, ja earenoamášpedagogalaš doarjja sámi guovlluin. Das lea maid mielde doaibmadoarjja Gaska-Norgga Sámi-kuvlla skuvlii ja intenáhtti Árbordis, doaibmadoarjja Sámi joatkkaskuvlii Kárásjogas, Sámi joatkkaskuvlii ja boazodoalloskuvlii Guovdageainnus ja Snoasa ja Málátvuomi suohkaniid sámeskuvllaid oahpaheapmái ja internáhtaide. Addojuvvo maid doarjja sámegiela oahpaheapmái sámi suohkaniin ja fylkasuohkaniin gos leat oahppit geain lea vuogatvuohtha oazžut oahpahusa sámegiela ja sámegilli § 6–2 mielde oahpahuslágas. Dasa lassin bohtet sierra ovddidandoarjagat čadahit vuoddoahpahusa stuora nuppástuhttima, Máhttoloktema. Doarjagat juogaduvvojit iešgudetlágan doaimmaide, maiddái sámi guovlluin.

Raporta ja stáhtus

Ráddehus atná earenoamáš fuola das ahte sámegiella galgá leat oainnus, ja ahte sámegiella galgá geavahuvvot almmolaš oktavuodain. Danin sáhtta ge sámegiela válljet seammadásis go ođđadárogiela ráddehusa interneahhta-siidduin. Dáppe gávdná maid áššiid mat earenoamáš lági mielde gusket sámi álbmogii sámegillii – eanemusat davvisámegillii, muhto maiddái julevsámegillii ja lullisámegillii. Earet eará leat ollu lágat ja láhkamearrádusat jorgaluvvon sámegillii. Lea fágadepartemeantaid ovddasvástádus áimmahuššat sámegiela iežaset surggiin, ovttrasrádiid Sámedikkiin. Kulturja girkodepartemeanttas lea oppalaš ja bajemusdási ovddasvástádus hálldašit sámegiela sámelága giellanjuolggadusaid vuodul.

Ráddehus vuoruha dan barggu ahte lámčit dili ovddidit sámegiela IT-oktavuodas, ja ráddehusa mihttomearri lea ahte buot almmolaš registarat galget sáhttit registreret sámegiel bustávaid riektá, ja ahte dieđut main leat sámegiel bustávat sirdašuvvojit albmáládje diekkár registariid gaskka. Sámegiela ja IT – samIT gealbobása (www.samit.no) lea dál ásahuvvon vai almmolaš ásahusaide šaddá alkit geavahišgoahhtit sámegiela sihke hálldahusas ja maiddái iežaset diehtojuohtkinbargguin. Dasa lassin lea samIT guovddázis barggus ahte oazžut áigái oktasaš sámegiel dihtorstandardiserema Ruotain ja Suomain.

Sámediggi jodiha prošeavtta man mihttomearri lea ovddidit sámegiel riektáčállinprográmma elektuvnnalaš teakstameannudeapmái. Dát teknologija, mii earet eará galgá máhttit bearrágeahččat grammatihka ja stávvaljuohkima, lea hui dehálaš veahkkeneavvu sámegiela áimmahuššamis ja ovdánahttimis, ja prošeavtta boadus galgá bohtit buot sámegiel dihtorgeavaheddjide ávkin. Prošeavtta

ruhtada Sámediggi ja mánnga departemeantta, ja bargu galgá gárvvistuvvot jagi 2008 mielde.

2006 rájes lea sámegiela hálddašanguovlu viididuvvon, dál lea maid Divttasvuona suohkan Nordlándas mielde. Sámegiela hálddašanguovllus leaba sámegiella ja dárogiella seammadásásas gielat. Sámediggi jugii 2005:s 33,85 mill. ruvnno guovttegielat doarjjan dieid suohkaniidda ja fylkasuohkaniidda, ja vel 3,6 mill. ruvnno giellaguovddážiidda ja 3,7 mill. ruvnno giellaprošeavttaide sihke hálddašanguovllus ja olggobealde dan.

Máhttodepartemeanta, Oahpahusdirektoráhtta ja Sámediggi leat ovttasbargamiin ovddidan Sámi máhtolaševuodaloctemii oahppoplánaid. Oahpahusdirektoráhtta ja Sámediggi leat ovttasbargan oahppoplánabargguid ráhkademiin, ja Sámediggi lea direktoráhtas ožžon juolluduvvot ruđa dien bargui. Sámediggi ja departemeanta leat ovttrasrádiid bargan vuoddoahpahusa fága- ja diibmojuohkimiin.

Ođđa mánáidgárdeláhka (17. beaivvi geassemánu 2005 láhka) bodii fápmui 1. beaivvi ođđajagimánu 2006. 2. § njealljád laddasis mánáidgárdi sisdoalu birra, daddojuvvo ahte *Mánáidgárdi galgá vuhtiiváldit máná agi, doaibmandási, sohka-beali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáza, dasa gullá maid sámi mánáid giella ja kultuvra*. Suohkaniid ovddasvástádus lea dárkkuhuvvon lága § 8 goalmmat laddasis: *Lea suohkana ovddasvástádus gozihit ahte mánáidgárdefálaldat sámi mánáide sámi orrunbáikkiin huksejuvvo sámegiela ja kultuvrra vuodu ala. Eará suohkaniin galget dilálašvuodat lágiduvvon nu ahte sámi mánát besset sihkkarastit ja ovdánahttit gielasat ja kultuvrraset*.

Ođđa rámmaaplána, mii guoská mánáidgárdi sisdollui ja bargguide, mearriduvvui njukčamánu 1. beaivvi 2006 ja bodii fápmui borgemánu 1. beaivvi 2006. Sámi oaidnu lea váldojuvvon mielde rámmaplánii. Sámediggi lei mielde dan bargajoavkus mii buvttii evttohusaid mánáidgárdi rievduvvon rámmaplánii. 2006:s áigu Sámediggi ráhkadit bagadallan veahkkeneavvuid rámmaplánii.

Oasseulbmil 5. Lámčit dili sámi dutkamii ja eanet dieđuid háhkamii sámi servodaga birra

Strategiijat ja doaibmabijut

Oassin kvalitehtanuppástuhttinbargguin, leat geahčadan dan sámi oahpahusa ja dutkama mii lea Sámi allaskuvllas ja eará institušuvnnain. Dan oktavuodas leat árvaluvvon ollu doaimmat mat galget nannet sámi oahpahusa ja dutkama gč. St.died. nr. 34 (2001-2002) Kvalitehtanuppástus Sámi alla oahpahusa ja dutkama birra ja Innst.S.nr. 12 (2002-2003).

St.diedáhusas nr. 20 (2004–2005) Dutkandáhttu (Vilje til forskning) lea celkojuvvon ahte Norgga dutkanrádi prográmma mii guoská sámi dutkamii, galgá jotkkojuvvot ja nannejuvvot. Dutkanrádi lea ásahan oktavuoda ja ságastallama Sámedikkiin dan ektui makkár čalmmustahttin ja hápmi prográmmas galgá leat boahttevaš jagiin. Deattuhuvvo ahte prográmma galgá vuhtiiváldit gaskkustanbargguid sámi álbmoga ektui. Seammás deattuhuvvo maid man dehálaš lea sámi váttisvuodagažaldagaid giedahallat maiddá dutkanrádi eará prográmain, ja ahte dat eai ráddjejuvvot dušše earenoamáš sámi prográmmabargguide. Bargo- ja searvadahttin-departemannta jahkáša juolludeapmi dutkanrádi sámi dutkama prográmmii lea 2,5 mill. ruvnno. Maiddá 2007:s galgá juolluduvvot ruhta dien prográmmii.

Lea maid dehálaš geahččat sámi dutkama eará dutkamiid oktavuodas, gč. St.died. nr. 20 (2004–2005) Dutkandáhttu. Dát miellidubukta ahte doarjagat sámi dutkamii ain sirdojuvvojit, nugo eará dutkandoarjagat ge, juogo njuolga universitehtaide ja allaskuvllaide, muhto juolluduvvojit maid Norgga dutkanrádi bokte.

Davviriikkaid Ministtarádi lea mearridan ahte buot davviriikkalaš instituhtat galget sirdojuvvot gullevaš našuvnnaid háldui, ja 2005–2007 áigodagas geahpeda Davviriikkaid Ministtarádi dadistaga Davviriikkaid Sámi instituhta ruhtadeami. Eaktun geahpedeapmái lea ahte dat galgá dáhpuhuvvat seammá leahtuin go norgga ruhtadeapmi Mahttodepartemeantta bušeahtas lasihuvvo. Davviriikkaid Sámi instituhta doaibma lea organisterejuvvon sierra ovttaadahkan Sámi allaskuvllas 2005 rájes.

Máhttodepartemeanta lea bivdán Norgga dutkanrádi leahket álginfuomáseaddjin davviriikkalaš čielggadeapmái mii galgá árvoštallat ásahtit oktasaš sámi dutkanlávdegotti Norggá, Ruotá ja Suoma várás. Dutkanlávdegotti váldobargun sáhtá leat ráhkadit strategiijaid sámi dutkamii ja davviriikkaid dutkandoaimmaid ovttaštattima bokte oččodit buoret resursageavaheami. Dán oktavuodas árvaluvvo maid ahte berre guorahallat lea go dárba ásahtit sierra sámi etihkkalávdegotti, gč. St.died. nr. 20 (2004–2005) Dutkandáhttu (Vilje til forskning).

Eamiálbmotfierpmádat, mii lea ovttasbargu gaskal Romssa Universitehta, Sámi allaskuvlla ja Davviriikkaid Sámi instituhta, galgá jotkkojuvvot.

Máhttodepartemeanta lea ovttas Bargo- ja searvadahttin-departemeanttain ja Kultur- ja girkodepartemeanttain bargan dan badjelii ahte oázžut ođđa diedavistti Guovdageidnui. Ođđa vistti geavaheaddjit leat Sámi allaskuvla, Sis-Finnmárkkku Studeanttaidovttastus, Sámi earenoamáš pedago-

galaš doarjja, Davviriikkaid Sámi instituhtta, Sámedikki giella- ja oahpahusossodat, álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš, Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš ja Sámi arkiiva. Ulbmil ođđa vistti huksemin lea earet eará čohkket sámi gielladoaimmaid ja sámi diedalaš doaimma stuorát birrasii. Statsbygg galgá ráhkkanahhtit dán ođđa huksema. Diedavisti Guovdageainnus oaččui 10 mill. ruvnno álgodoarjjan 2006 bušeahtas. Huksenprošeakta jotkkojuvvot 2007:s ja galggašii gárvanit 2009:s.

Lea dárba čielggadit Sámedikki válgaortnega eanet ja ollislaččat. čielggadeapmi galgá oázžut ovdan lea go dárba rievdatit válgabiirejuhkima ja áirraslogu iešguđet válgaguovlluin. 2004:s oaččui Sámediggi 0,3 mill. ruvnno Gielda- ja guovlodepartemeantta bušeahtas vai sáhtá bidjat bargui ekspektajoavkku mii ráhkada viiddis árvoštallama mas geahččá buot beliid sámedikki válgaortnegis. čielggadeami galgá sáhttit geavahit vuodđun válgaortnega vejolaš rievdademiide ovdal 2009 válgga.

Raporta ja stáhtus

Lea dárba čadat doaimmahit kvalitatiiva buori ja kritihkalaš dutkama mii guoská sámi servodatdílalašvuodaide, ja ahte dutkan ásahe gelbbolašvuodavuoda man vuodul sáhtá ovdánahttit sámi servodaga ja hábmet sámedipolitiikka maid ráđdehus áiggis áigái fievrreda.

Danin lea ge áibbas dárba láchit dili buori sámi dutkanbirrasii gos leat systemáhtalaš ja heivehuvvon vuodđodiedut sámi dilálašvuodaid birra maid sáhtá geavahit oppalaš servodathábmemei ja dutkanulbmiliidda. Bargo- ja searvadahttin-departemeanta áigu joatki juolludit ruđa Sámedikki ovdánahttinbargguide maid ulbmil lea čohkket ja systematiseret sápmái gullevaš dieduid statistihkaid ja dutkama ulbmiliidda. Ovddideapmi dáhpuhuvvá ovttasrádiid Statistisk sentralbyráin ja Davviriikkalaš sámi instituhtain. Dutkanrádi dutkanprográmma KUNSTI ovddida giellateknologalaš resurssaid ja bargoneavvuid mat galget sihkkarastit ahte dieduid gávdna njuovžilis vuogi mielde ja dakkár IT-teknologalaš gielain mii maiddá áimamahuššá sámegiela.

Dehálaš eaktun gievrass ja guoddi sámi servodahkii lea ahte sápmelaččain alddineaset lea gelbbolašvuodta eanas servodatsurggiin. Muhto sámi dutkanbiras lea unni ja rašši, ja lea dárba oččodit eanet sápmelaččaid sámi dutkamii.

Árbevirolaš sámi máhttu lea dehálaš gelbbolašvuodta ja lassá árbevirolaš akademiikkalaš dutkamii, ja lea vuodđomáhttu masa hukse boahtevuoda ovdáneami ja rievdadusaid. Diekkár máhttu sáhtá leat mearrideaddji eaktun dasa ahte nákcet

áimmahuššat ja ovddidit giela, kultuvrra ja ealáhusabargguid. Ferte láhčit dili nu ahte lea vejolaš eambbo geavahit sámegeiela originálagiellan sámi dilálašvuodaid dutkamis, earenoamážit de go dutkamis lea sáhka árbevirolaš máhtus, ja go dutkan-dieđuid galgá ovdanbuktit sámi geavaheddjiide ja birrasiidda. Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta leat 2005:s ja 2006:s juolludan oktiibuot 0,7 mill. ruvnno prošeavttaide mat ovdanbuktet árbevirolaš máhtu, ipmárdusa ja lahkonaddanvugiid maid maiddái sáhtta geavahit dutkamis ja eará ulbmiliin.

Iskan dihtii dárkileappot makkár heajos guottut leat sápmelaččaide ja sámi dilálašvuodaid, lea Bargo- ja Searvadahttindepartemeanta ruhtadan iskkadeami mas iskojuvvui rasisma ja vealaheapmi maid sápmelaččat ieža leat vásihan. Dutkama čadahii NIBR-NORUT Álttás. Iskkadeami raporta almmuhuvvui miessemánus 2006.

Dutkanprošeakta sámi vieruiduvvan dábit ja riekteipmárdusat álggahuvvui 1997:s ja galgá plána mielde loahpahuvvot 2007:s. Eanet dárbbut dien oktavuodas galget ruhtaduvvot Justiisadepartemeantta 2006 ja 2007 rámmain. Prošeavtta lea jodihan Sámi vuoigatvuodálávdegoddi ja Sámi dutkamiid guovddáš Romssa Universitehtas. Lea vuordimis ahte Sámi vuoigatvuodálávdegoddi gárvvista iežas evttohusa 2007 mielde.

Bargoulbmil 6. Oainnusindahkat ja gaskkustit sámi kultuvrra

Strategiija ja doaimmat

Diehtu ja eanet máhttu sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra sáhtta eastadit heajos guottuid sápmelaččaid ja sámi ovdanbuktimiid vuostá. Danin dáhttu ráđdehus joatkit dakkár politihka mii nanne máhtu sámi dilálašvuodaid birra, sihke háldda-husas, álbmogis oppalaččat ja ii unnimustá oahpahusásahusain.

Sámi mánáide ja nuoraide ferte sihkkarstit oadjebas identitehtavuodu, vai sámi kultuvra ja sámi servodat sáhtta ovdánit. Ráđdehus vuoruhá doaimmaid mat nannejit mánáid ja nuoraid dili.

Prošeakta Sámi ofelaččat²² galgá leat lassin eará diehtujuohkindoaimmaide. Prošeavttas ožžot golbma sámi nuora bargun juohkit dieđuid sámegeiela, kultuvrra ja servodateallima birra nuoraide geat eai leat sápmelaččat. Ofelaččat nammaduvvojit jahkái ain hávális ja fitnet eará eará joatkkaskuvllain miehtá riikka. Hálddahuslaččat gullet sii Sámi allaskuvllii Guovdageainnus, mas lea ovddasvástáduš pratihkalaččat čadahit prošeavtta. Evttohit joat-

kit prošeavtta 2007:s. Bargo- ja searvadahttindepartemeanta áigu árvoštallat prošeavtta 2008:s

2002 stáhtabušehta rájes leat juolludeamit iešguđet sámi kulturdoaimmaide sirdojuvvon ovttas poasttas Sámediggái. Poasttas juolluduvvo doarjja sámi sierragirjerádjosii, johtti girjerájusdoibmii, sámi dáiddastipeanddaide, sámi dáiddainstitušuvnain čájáhusbuhtadussii, báikenammabálvalussii, sámi giellalága čuovvoleapmái, sámi museaide, sámi musihkkafestiválaide ja Beaivváš Sámi Teáhterii. Kultur- ja girkodepartemeanta evttoha ahte 2007:s juolluduvvo 47,4 mill. ruvdno kap. 320, poasttas 53 Sámi kulturulbmilat. Dasto leat juolludeamit sámi kulturulbmiliidda lassánan 13,3 mill. ruvnnuin 2 jagis.

Statsbygg joatká Nuortalaš sámi musea huksenprošeavttain ja heiveha plánaid ovttas Nuortalaš museain. Prošeaktii ii leat mearriduvvon odđa ruhtagolahanrámma. Statsbygg áigu 2006 čávčča almmuhit odđa entrebálkašumi gilvuu. Huksen sáhtta álggahuvvot 2007 geasi ja gárvvistuvvot 2008 geasi. Kultur ja girkodepartemeanta evttoha juolludit 20 mill. ruvnno dán doibmii, vai sihkkarastá musea huksema ja 2007 čájáhusaid viiddásit plánema.

Romssa fylkagiella ruhtadii oasi Ája Sámi Guovddáša huksemiin 2005:s. Lea vel báhcán bargun gávdnat museai ja girjerádjosii dohkálaš areálaid ja ođasmahttit kultursála. Evttohuvo 1,5 mill. ruvdno 2007 plánendoarjjan.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta almmuha elektruvnnlaš ođasreivve man namma lea Ođas sámeapolitihkas 4-6 geardde jagis²³. Ulbmil ođasreivviin lea sihke dat ahte juohkit dieđuid sámi dili birra almmolašvuhtii, ja maiddái olahit sámi álbmogii áigeguovdilis dieđuiguin. Ođasreivviin beassá lohkat áigeguovdilis áššiid sámeapolitihkalaš bargguin.

Algoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas ožžon ovddasvástáduš ovddidit diehto-DVD sápmelaččaid ja sámi dilálašvuodaid birra. Departemeanta ruhtada dán doaimma. Prošeakta lea doaimmahuvvon ovttasrádiid departemeanttain, ja das lea leamaš referánsajoavku mas ledje áirasat Sámi allaskuvllas, Davviriikkaid sámi instituhtas, Sámedikkis ja Boazodoallohálldahusas. DVD gárvvistuvvui 2006 gida ja dovddusindahkkojuvvui Algoálbmogiid bistevaš foruma čoahkkimis miessemánus 2006, loga dan birra kap. 682 Algoálbmot vuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddášii, poasta 1 Doaimmagolut.

Ráđdehus evttoha ahte 2007:s juolluduvvo 4,1 mill. ruvdno sámegeiela ja diehtujuohkima nannen-

²² www.samisveivisere.no

²³ <http://odin.dep.no/aid/sami/p30008913/oddas/bn.html>

bargguide, gč. kap. 681 Doarjja sámii ulbmiliidda, poasta 72 Sámegiella, diehtjuohkin ja eará. Váldoulbmil dáinna nannemiin lea láhčit dili almmolašvuhtii geavahit eanet sámegiella, lasihit almmolaš diehtjuohkima sápmelaččaide sámegillii ja lasihit diehtjuohkima sámiiid dilálašvuodaid birra muđuige dárui álbmogii.

Raporta ja stáhtus

Lea áhahuvvon Álgolbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš danin vai oázžut eanet máhtu ja ipmárdusa álgolbmogiid vuoigatvuodaid ja sámii vuoigatvuodaid birra. Guovddáš geavaha viššalit iežas web-siidduid²⁴ diehtjuohkinbargguin. Dies gávdná earet eará guovddáša ja dan doaimma birra dieđuid, raporttaid ja artihkkaliid álgolbmogiid vuoigatvuodaid birra. Guovddáš almmuha maid sierra áigečállaga, gáldu čála.

Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš áhahuvvui 2005 čavčča, ja galgá doaimmat báikin gos earet eará sáhttat gávdat ja lonohallat dieđuid, vásáhusaid ja máhtu, loga dan birra kap. 684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš, poasta 1 Doaimmagolut.

Sámedikki bušeahtta lasihuvvui 2006:s 1 mill. ruvnnuin, mii lei boadus das go Sámediggái lea biddjon ovddasvástádus álggahit dutkan- ja dokumenterendoaimma Divttasvuona ráđjeoahpistedjiiid birra, gč. St.prp. nr. 1 (2005-2006) Giella- ja guovlodepartemeanta ja St.prp. nr. 1 (2005-2006) St.prp. nr. 1 rievdadeapmi mii guoská stáhtabušehttii 2006.

Juolludeamit sámii kulturulbmiliidda bohtet Kultur- ja girkodepartemeantta bušeahtas, kap. 320, poasta 53 Sámi kulturulbmilat. Dat sirdojuvvojit Sámediggái, mii hálldaša daid ruđaid. 2006 lasihuvvui juolludeapmi 7 mill. ruvnnuin dainna ulbmiliin ahte addit Sámediggái buoret vejolašvuoda jodihit aktiivalaš kulturpolitihka. Museaid nuppástuhttinbargguid oassin lasihuvvui vel 1 mill. ruvdno, mii galgái geavahuvvot sámii museaid konsolideremii. 2006 rájes lea maid Giella- ja guovlodepartemeantta bušeahtas biddjon 3 mill. ruvnno lasáhus sámii girjebussiid investeremiidda, nu ahte 2006 rájes lea Sámediggi mii hálldaša stáhta doarjaga sámii girjebussiide.

²⁴ www.galdu.org

Prográmmakategoriija 09.80 Sámi ulbmilat

Prográmmakategoriija 09.80 golut lea juogaduvvon kapihttaliid mielde

					(1 000 ru)
Kap.	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušehta salderen 2006	Evttohus 2007	Pst. rievd. 06/07
680	Sámediggi	144 314	158 000	168 800	6,8
681	Doarjja sámi ulbmiliidda	4 562	5 500	4 100	-25,5
682	Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš	3 384	2 086	2 300	10,3
683	Luonddu- ja bozodoallobálvalusaid resurssaguovddáš	293	900	1 000	11,1
684	Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš	500	777	2 600	234,6
685	Finnmárkkuopmodat		5 000		-100,0
Oktiibuot kategoriija 09.80		153 053	172 263	178 800	3,8

Prográmmakategoriija 09.80 golut juogaduvvon poasttaide

					(1 000 ru)
Poasttat	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušehta salderen 2006	Evttohus 2007	Pst. rievd. 06/07
01-23	Stáhta iežas doaibmagolut	4 177	3 763	5 900	56,8
50-59	Juolludeamit eará stáhtarehketdoaluide	144 314	158 000	168 800	6,8
70-89	Eará juolludeamit	4 562	5 500	4 100	-25,5
90-99	Loanat, stáhtavealgi jna.		5 000		-100,0
Oktiibuot kategoriija 09.80		153 053	172 263	178 800	3,8

Juolludeami sámi ulbmiliidda

Sámi ulbmiliidda juolluduvvojit doarjaga mánggaid departemeanttaid bušehtain. 2006:s juolluduvvui sámi ulbmiliidda oktiibuot sullii 641 mill. ruvnno.

2007 juolludeapmi lea sullii ca. 694 mill. ruvnno. čállosis «Juolludeamit sámi ulbmiliidda 2007» oaidná ráđdehusa sámedipolitiikka ja departemeanttaid juolludemiid sámi ulbmiliidda ollislaččat.

Kap. 680 Sámediggi

(1 000 ru)

Poasta	Namahas	Reketdoallu 2005	Bušeakta salderen 2006	Evttohus 2007
50	Sámediggi	139 650	153 350	164 100
54	Buorrin Sámiálbmot foanddas	4 664	4 650	4 700
	Oktiibuot kap. 680	144 314	158 000	168 800

Sámediggi lea ásahuvvon sámelaga vuodul ollašuhttin dihtii Vuodđolága § 110 a, gč. maid mii čuožžu Boadussuorggis 8, Ovddasvástádus ja barggut čuoggás.

Sámediggi oažžu jahkásaš juolludemiid Máhtodepartemeanttas, Dearvvašvuodadepartemeanttas, Kultur- ja girkodepartemeanttas, Birasgáhtten-departemeanttas, Eanandoallodepartemeanttas, Olgoriikadepartemeanttas ja Bargo-ja searvadahttindepartemeanttas. Diet departemeanttat evttohit 2007 juolludit birrasii 275 mill. ruvnno, mii lea 5,4 pst. lasáhus.

Sámediggi beasai 1999:s spiehkastit brutobušeahhtaprinshpas ja oažžu olles juolludeami Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas, Máhtodepartemeanttas, Kultur- ja girkodepartemeanttas ja Birasgáhttendepartemeanttas 50-poasttain. Ná addojuvvo ge Sámediggái earenoamáš iešheanalaš ovddasvástádusja friddjavuohta mii guoská resurssaid hálddašeapmái.

Dainna eavttuin ahte Stuoradiggi dohkkeha bušeakta, juohká Sámediggi juolludemiid maid oažžu gudege departemeanttas dievasčoahkkimis skábmamánus. Sámediggi juohká juolludemiid iežas vuoruheami mielde, daid láidestemiid mielde maid Stuoradiggi cealká bušeahhtamearrádusas.

Sámedikki ruhtahálddašeapmái lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanta mearridan rámmaid, mat leat departemeanta váldobagadusas mii guoská Sámedikki ruhtahálddašeapmái. Váldobagadus guoská maid juolludemiide mat leat addojuvvon eará departemeanttaid bušeahhtain ja vejolaš eará dietnasiidda. Bagadus lea mearriduvvon sámelaga § 2-1, goalmát laddasa vuodul. Váldobagadusas lea departemeanta mearridan ahte Ekonomijanjuolggadusat mat gusket stáhtii ja Stáhta ekonomijastivren mearrádusat galget maid guoskat Sámediggái. Muhto departemeanta vuordá ankke ahte ekonomijanjuolggadusaid ja mearrádusaid galgá sáhttit geavahit dan láhkái ahte dat addet Sámediggái vejolašvuoda ovddidit iežas oainnu nugo álbmotválljejuvvon orgána.

Sámedikki raportereren ráddehussii ja Stuoradiggái

Sámelaga § 1-3 cealká ahte Sámedikki jahkediedáhus galgá sáddejuvvot Gonagassii. Ráddehus almmuha jahkásaččat stuoradiggediedáhusa Sámedikki doaimma birra, ja das lea Sámedikki jahkediedáhus fárus sierra kapihttalín. Diedáhusas čilget maid muhtun áigeguovdil osiid ráddehusa sámpolitiikkas. Mii guoská Sámedikki 2005 doaimma dárkilit raporteremii, čujuhit stuoradiggediedáhusii Sámedikki 2005 doaimma birra, mii gárvvistuvvo čakčat 2006.

Poasta 50 Sámediggi**2006 Bušeahhtaevttohus**

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta evttoha ahte Sámediggái juolluduvvo 164,1 mill. ruvdno jagis 2007, mii lea birrasii. 7 pst. lasáhus. 10,75 mill. ruvnno lasáhus galgá gokčat lassigoluid maid Sámediggi oažžu go Divttasvuona suohkan lea váldojuvvon mielde sámegiela hálddašanguvlui 2006 rájes.

Poasta 54 Sámefoandda vuoiu

Rievdaduvvon našunalbušeakta meannudeamis 2000 mearridii Stuoradiggi geassemánu 16. beaivvi 2000 bidjat 75 mill. ruvnno «Sámiálbmot fondii». Foandda ulbmila birra celkkii finánsalávdegotti eanetlohku ahte ruhta mii foanddas boahtá buorin, galgá geavahuvvot iešgudetlágan doaimmaide mat nannejit sámegiela ja kultuvra. Stuoradikki mearrádusas foandda ásaheami áššis namuhuvvo ahte foanda galgá leat oktasaš buhtadussan daid vahágiid ja vearrevuoda ovddas maid dáruiduhttinpolitiikka lea dagahan sámi álbmogii. Ruhta mii foanddas boahtá buorin ii leat oassin rámmajuolludeamis mii addojuvvo Sámediggái.

Sámediggi meannudii miessemánus 2002 dievasčoahkkimis evttohuuvon njuoelggadusaid fondii. Sámediggi mearridii váldit vuostá Sámiálbmot foandda álgun stáhta ja sápmelaččaid soabadallamis. Almmatge ii hálidan Sámediggi geavahišgoah-

tit ruda mii foanddas lea buorrin ovdal go stáhta lea ovttrasáđiid Sámedikkiin álggahan barggu mii galgá ovddidit odda ovttasbargovugiid ja doaibmajuiid sápmelaččaid, ja ovdal go ráđdehus bargagoahtá čoavdit áššiid mat gusket vuoras oahpumasán sápmelaččaide.

Sámedikki mearrádusa eavttut leat dál čovdovuvvon, go Stuoradiggi lea meannudan St.died. nr. 44 (2003–2004) Buhtadusortnet soahtemánaide ja buhtadusortnegat romaniábmogii/táhteriidda ja

vuoras oahpumasán vaháguvvan sápmelaččaide ja kveanaide, ja go leat ovttaoaivilis das movt stáhta eiseválddiid ja Sámedikki ráddádallamat galget čadahuvvot.

Sámediggi meannudi foandda njuolggadusaid guovvamánus 2006. Njuolggadusat mearriduvvo gng.res. čakčamánu 22. beaivvi 2006. Sámiálbmot fondii lea čohkkojuvon birrasi 30,2 mill. ruvdno buorrin foandda ásaheami rájes 2000, 31. beaivvi rádjái juovlamánus 2006.

Kap. 3680 Sámediggi

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahuš	Rehketdoallu 2005	Bušeahtha salderen 2006	Evttohus 2007
51	Buorrin Sámiálbmot foanddas	4 664	4 650	4 650
	Oktiibuot kap. 3680	4 664	4 650	4 650

Kap. 681 Doarjja sámi ulbmiliidda

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahuš	Rehketdoallu 2005	Bušeahtha salderen 2006	Evttohus 2007
72	Sámegiella, diehtujuohkin jnv.	4 562	5 500	4 100
	Oktiibuot kap. 681	4 562	5 500	4 100

Poasta 70 biddjojuvvui oktan poasttain 72 jagi 2006 rájes.

Poasta 72 Sámegiella, diehtujuohkin jnv.

Ráđdehus áigu joatkit sámegiella nannenbargguid ja diehtujuohkima sámi dilálašvuodaid birra. Evttohuvo bidjat 4,1 mill. ruvnno dán ulbmili 2007:s.

Doarjaortnega ulbmil lea láhčit dili nu ahte almmolašvuodas sáhtta geavahišgoahtit eanet sámegiella, lasihit almmolaš dieđuid sámegillii sápmelaččaid birra, ja lasihit diehtujuohkima sápmelaččaid birra dárui álbmogii muđui.

Prošeakta «Sámi ofelaččat» álggahuvvui 2004 gida. Prošeavttas lea referánsajoavku mas leat mielde áirasat Sámi allaskuvllas, Davviriikkaid sámi instituhtas, Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddášis, Sámedikkis ja Bargo- ja Searvadahttindepartemeanttas. Goalmát ofelaš joavku dovddusindahkkojuvvui Skiippagurrafestiválas suoidnemánu 1. beaivvi 2006. Nuorat galget vuosttamuččat finadit dakkár guovlluid joatkkaskuvllain gos sápmelaččat leat unnitlogus. Sii galget

maid finadit guovlluin gos árbevirolaččat eai ása sápmelaččat, nugo ovdamearkkadihte guovddáš nuortaguovlluin riikkas. Prošeavtta ruhtada Bargo- ja searvadahttindepartemeanta. Prošeakta jotkkojuvvo 2007:s.

Guovddáš ulbmil lea dahkat vejolažžan geavahit sámegiel bustávaid IT-oktavuodas, ovdamearkkadihte almmolaš registariin. Ráđdehusa mihtomearri lea ahte buot almmolaš registarat galget sáhttit gavahit sámegiel bustávaid, ja ahte dieđut main leat sámegiel bustávat galget albmáládje sirdašuvvat registariid gaskka. Sámegiella gelbbolašvuodabása ja IT ruhtaduvvo dán poasttas, gč. Oasseulbmil 4.

Ráđdehus ásahe 2003:s ODIN neahttabáikái sámegiella válljengiellan. Sámegielsiidduid viidasit ovddideapmi ja buorideapmi lea bargu mainna čadat bargojuvvo.

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas ožžon ovddasvástádus ovddidit diehto-DVD sápmelaččaid ja sápmelaččaid dilálašvuodaid birra Norggas. Departemeanta ruhtada dán doaimma.

DVD gárvvistuvvui 2006 gida ja dovddusin-dahkkovjuvvui Álgóálbmot bistevas foruma čoahkkimis miessemánus 2006.

2006:s sirrejuvvui 1,6 mill. ruvdno vásetin diehtjuohkindoaimmaide mat galget čadahuvvot Finn-

márkku fylkka riektediliid ja eatnama ja luondduriggodagaid hálddašemi lága birra (finnmárkku-láhka). Dát doaimmat loahpahuvvojit 2006:s.

Kap. 682 Álgóálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuoda-guovddáš

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušeakta saldaren 2006	Evttohus 2007
01	Doaibmagolut	3 384	2 086	2 300
	Oktiibuot kap. 682	3 384	2 086	2 300

Poasta 1 Doaibmagolut

Álgóálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáša mihttomearri lea lasihit máhtu ja ipmárdusa álgóálbmogiid vuoigatvuodaid birra, gč. St.prp. nr. 1 (2003–2004). Guovddáša stivrra lea Sámediggi nammadan ovttrasrádiid Gielda- ja searvadahttindepartemeanttain, earet eará Davviriikkaid sámi instituhta ja Sámi allaskuvlla evttohusaid mielde. 2005:s ja 2006: juolludii Olgoriikadepartemeanta 1,2 mill ruvnno álgóálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddášii kap. 163, poasttas 71 Humanitára veahkki ja olmmošvuoigatvuodát. Olgoriikadepartemeanta áigu dán ulbmilii juolludit doarjaga maiddái 2007:s. Guovddášis leat golbma bargi.

Guovddáš, mii hálida geavahit digitála diehtjuohkinbargoneavvuid diehtjuohkinbarggustis, lea 2005:s vuoruhan bargat ovddidit iežas neahttabáikki²⁵. Álgóálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš lea Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas ožžon ovddasvástádus ovddidit

diehto-DVD sápmelaččaid ja sápmelaččaid dilálašvuodaid birra Norggas. Gelbbolašvuodaguovddáša ovdaprošeakta Barentsábi petroleumdoaimma váikkuhusaid birra sámi beroštumiid ektui gárvvistuvvui 2005:s. Prošeakta čadahuvvui ovttas Davviriikkaid sámi instituhtain, ja Sámediggi, Birasgáhttindepartemeanta ja Gielda- ja searvadahttindepartemeanta ruhtadedje proševtta. Guovddáša čakčamánu 1. beaivvi 2005 seminára fáddá lei álgóálbmogiid oahpahas ja árbevirolaš máhttu. Gelbbolašvuodaguovddáš lea maiddái 2005:s almmuhan guokte nummara *gáldu „ála* áigečállagis.

Riikarevišuvnna Dokumeanttas nr. 1 (2005-2006) ledje mearkkašahti mearkkašumiid Álgóálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáša 2004 rehketdollui. Gelbbolašvuodaguovddáš lea 2005:s bargan ásahtit buriid bargovugiid guovddáša jodiheapmái, ja leat earanoamáš beroštumi atnán das ahte oazžut sadjai buriid bargovugiid guovddáša ruhtahálddašepmái.

Evttohuvo juolludit 2,3 mill. ruvnno kap. 682 Álgóálbmot vuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddášii, poasta 1 Doaibmagolut 2007:s.

²⁵ www.galdu.org

Kap. 3682 Álgóálbmot vuoigatvuodaid gelbbolaš-vuodaguovddáš

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušeakta saldaren 2006	Evttohus 2007
01	Doaibmagolut	1 451		
	Oktiibuot kap. 3682	1 451		

2005 rehketdoallu guoská eanemusat doarjagiidda maid Olgoriikadepartemeanta lea juolludan, gč. kap. 682.

Dienaspoasta guoská maid vejolaš olggobeal ruhtademiide mat gusket proševttaide maid

Álgoálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodagu-
ovddáš jodiha.

Kap. 683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš

(1 000 ru)

Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušehta salderen 2006	Evttohus 2007
01	Doaibmagolut	293	900	1 000
	Oktiibuot kap. 683	293	900	1 000

Poasta 1 Doaibmagolut

Luonddu-ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš ásahuvvui Guovdageainnus oassin Oarje-Finnmárkkku boazologuheivehan bargguide. Guovddáš galgá leat resurssabáiki boazoeaiggádiidda geat heitet ealáhusas ja ohcet eará bargosajiid ja dietnasiid. Resurssaguovddáža váldobargu lea dokumenteret árbevirolaš ealáhus-ja luondumáhtu (realgelbbolašvuoda), ja dán vuodul ovddidit iešguđetlágan bálvalusaid mat fállujuvvojit almmolaš ja priváhta doaimmaide dain bargosurggiin: bajilgeahčču, dárkkisteapmi, dokumenteren ja luonddu-ja birashálldašeapmi jna. ja sihkkarastit daid kvalitehta.

Guovddáš lea 2005 rájes leamaš Bargo- ja searvadahttindepartemeantta prošeakta. Ulbmil lea rievdadit prošeavtta heivvolaš iešruhtadeaddji seal skáhppin jagi 2007 mielde.

Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáža jodiha stivrenjoavku mii lea dasa ožžon mandáhta Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas. Stivrenjoavku nammaduvvui suoidnemánus 2005.

Váldobargun 2005:s lei álggahit siskkáldas doaimma, nugo earet eará virgáibidjat bargiid ja ráhkadit plánaid guovddáža boahhtevaš doaimmaide, earenoamážit oččodit oktavuodaid ásahusaiguin geat sáhtáše guovddáža bálvalusaid oastit.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta evttoha 2007:s juolludit guovddážii 1 mill. ruvno kap. 683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš, poasta 1 Doaibmagolut.

Kap. 3683 Luonddu- ja boazodoallobálvalusaid resurssaguovddáš

Poasta 01 Feara makkár dietnasat

Guovddáža váldodoaimma bohtosat galget buktit dietnasa, go guovddáš vuovdala bálvalusaid maid sáhtá fállat almmolaš ja priváhta doaimmaide luonddu- ja birashálldašan suorggis. Dietnasat galget geavahuvvot guovddáža jodiheapmái ja ovddideapmái. Čujuhuvvo muđui romártállamearráduš evttohussii II mas evttohuvvo lassidienasfápmudus. Guovddážis eai lean makkárga dietnasat 2005:s.

Kap. 684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš

(1 000 ru)

Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušehta salderen 2006	Evttohus 2007
01	Doaibmagolut	500	777	2 600
	Oktiibuot kap. 684	500	777	2 600

2005 rehketdoalu logut čujuhit boares kapihttalii ja poastanummarii (541.73), gč. St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Poasta 01 Doaibmagolut

Lea ásahuvvon riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš Guovdageidnui, nannen dihtii riikkaidgaskasaš ovtasbarggu boazodoalus. Guovddáža almmolaš rahpan lei čakčamánu 2. beaivvi 2005. Deattuhuvvo ahte olbmui boazo-

doalus ja sin organisašuvnnain galgá leat lagas oktavuohhta guvddáži, ja dat galgá jodihuvvot ovttrasrádiid Boazoálbmogiid máilmmilihtuin. Guovddáš galgá leat mielde gaskkustit ja lonohallat dieđuid ja oazžut áigái fágalaš ovttasbarggu boazodoalu olbmuid earenoamážit boazodolliid, almmolaš eiseválddiid, dutkanberrasiid ja eará fágaberrasiid ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ja ovttasbargoguimmiid váste.

Guovddáša stivra nammaduvvui borgemánus 2005. Stivralahtuid välljen speadjalastá dan riikkaidgaskasaš boazodoallovttasbarggu mii dál juo gávdno. Stivrras leat áirasat Ruoššas, Ruotas, Suomas ja Norggas. Váldobargun 2005:s lei álggahit siskkáldas doaimma, nugo earet eará virgáibidjat bargiid ja ráhkadit plánaid guovddáša boahhtevaš doaimmaide.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta juolludii 2006:s doarjaga guovddáži kap. 684, poasttas 01 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš. Guovddáži sirrejuvvui maid ruhta Olgo-

riikadepartemeanta ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta bušeahtain.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta bušeahtas evttohuvo juolludit 2,6 mill. ruvnno jagis 2007. 1,8 mill. ruvnno lasáhus galgá sihkkarastit guovddáša viidasit jodiheami. Dasa lassinsáhtá guovddáš ohcat doarjagiid dihto proševttaide.

Kap. 3684 Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš

Poasta 01 Feara makkár dietnasat

Dienaspoasta guoská Olgoriikadepartemeanta ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta bušeahtaid juolludemiide, gč. dan birra kap. 684:s.

Dienaspoasta guoská maid vejolaš olggobeale ruhtademiide mat gusket proševttaide maid Riikkaidgaskasaš boazodoallofága- ja gaskkustanguovddáš jodiha. Čujuhuvo muđui romártállamearrádus evttohussii II mas evttohuvo lassidienasfápmudus. Guovddáži eai lean 2005:s dietnasat.

Kap. 685 Finnmárkkuopmodat

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušeahta salderen 2006	Evttohus 2007
90	Álggahanloatna		5 000	
	Oktiibuot kap. 685		5 000	

Poasta 90 Álggahanloatna

2006 Stáhtabušeahtas addojuvvui gitta 5 mill. ruvnno rádjái álggahanloatna Finnmárkkuopmoda-

hkii, gč. St.prp. nr. 1 (2005-2006) Gielda- ja guovlodepartemeanta.

Kap. 5606 Finnmárkkuopmodat Reanttu, dienas ja eará

		(1 000 ru)		
Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2005	Bušeahta salderen 2006	Evttohus 2007
80	Reanttut			165
	Oktiibuot kap. 5606			165

Migrasjon

Resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring

Strategiske mål

Beskyttelse til flyktninger og samfunnstjenlig, styrt innvandring er strategiske målsettinger for regjeringen.

Norge arbeider for at flyktninger skal kunne sikres beskyttelse nær konfliktområdene, men der dette ikke er mulig, vil Norge bidra med å ta imot personer som ikke kan sikres slik beskyttelse, og gi dem en trygg framtid her i landet.

Regjeringen ønsker en samfunnstjenlig, styrt innvandring i samsvar med våre internasjonale forpliktelser og avtaler og vil legge til rette for at etter-spurt utenlandsk arbeidskraft kan komme til Norge. Det er en forutsetning at arbeidstakerne sikres norske lønns- og arbeidsvilkår. Det er viktig å legge til rette for mellomfolkelig samkvem, kultur- og kunnskapsutveksling og for at innvandrere som bosetter seg i Norge, får gode forutsetninger for å delta aktivt i samfunnslivet.

Ansvar og arbeidsoppgaver

Resultatområdet omfatter utforming og iverksettning av innvandrings-, asyl- og flyktningpolitikken. Sentrale virkemidler er regelverk, i hovedsak utlendingslovgivningen, og bevilgninger til driften av utlendingsforvaltningen og til mottak for asylsøkere. Departementet arbeider med utkast til en ny utlendingslov som skal fremlegges våren 2007.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ansvaret for utformingen av utlendingspolitikken. Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) er sentrale utøvende organ. UDI skal sette i verk politikken på departementets ansvarsområde og gi faglige bidrag til utviklingen av tiltak og regelverk. UNE er et uavhengig forvaltningsorgan som behandler klager på UDIs vedtak etter utlendingsloven. UNE overtok ansvaret for klagebehandlingen i statsborgersaker fra 1. september 2006. I tillegg inngår politiet og utenriksstjenesten i en samlet utlendingsforvaltning med ansvar for praktiseringen av deler av regelverket. For å oppnå målene på området er det nødvendig

med nært samarbeid med flere andre departementer og offentlige etater. Viktige tiltak på feltet hører inn under ansvarsområdet til andre departementer, for eksempel tiltak som gjelder helse, barnevern, likestilling mellom kjønn og forebygging av kriminalitet.

Tilstandsvurdering, utviklingstrekk og utfordringer

I dag bor nærmere 200 millioner mennesker i et annet land enn sitt fødeland. Nærmere 10 millioner av disse er flyktninger. Nesten halvparten av migrantene er kvinner. Om lag 56 millioner migranter befinner seg i Europa. Utviklingen i retning av en aldrende befolkning i rike, stabile land og en høy andel unge uten arbeid i fattige, urolige land tilsier at migrasjonsstrømmene til Europa vil øke i årene framover. I tillegg øker migrasjonen på bakgrunn av familieinnvandring. Europeiske land må også regne med at mange fortsatt vil søke asyl, selv om antallet er synkende i de fleste landene. En konsekvens av den økende globaliseringen er at rekruttering av arbeidskraft fra et internasjonalt arbeidsmarked har blitt stadig mer aktuelt.

Sammensetningen og omfanget av innvandringen til Norge varierer noe fra år til år på bakgrunn av endringer i det internasjonale konfliktbildet, etterspørsel etter arbeidskraft, familieinnvandringsregler mv. I 2005 nådde nettoinnvandringen til Norge nesten 18 500, det nest høyeste tallet noensinne. Bare i 1999 var det litt høyere nettoinnvandring som særlig skyldtes at en betydelig gruppe krigsflyktninger ble gitt midlertidig beskyttelse her. Som i 1999 utgjør statsborgere fra land i det østlige Europa en betydelig andel av nettoinnvandringen i 2005 (6 300 personer), men bakgrunnen er en helt annen –mulighetene for arbeidsmigrasjon som følger av at EØS-området er utvidet. Den største gruppen kom fra Polen (2 900). Den nest største nettoinnvandringen kom fra land i Asia (6 100), med Irak som viktigste enkeltland (1 200).

Det skilles vanligvis mellom fire hovedgrunnlag for innvandring: familieforhold, arbeid, utdan-

ning eller behov for beskyttelse. Foreløpige tall fra SSB viser at i perioden 1990 –2004 sett under ett besto 36 pst. av innvandringen av personer med behov for beskyttelse og deres nære familie, mens 33 pst. var øvrig familieinnvandring. 15 pst. var arbeidsinnvandring og 8 pst. kom på grunnlag av utdanning. For de resterende åtte prosentene var grunnlaget et annet eller ukjent. De siste årene har tendensen vært økt arbeids- og utdanningsmigrasjon, svakt økende familieinnvandring og færre asylsøkere. Norge skiller seg i så måte lite ut fra generelle tendenser i mange europeiske stater.

Internasjonal migrasjon, både tvungen og frivillig, innebærer betydelige utfordringer for verdenssamfunnet, for regionalt samarbeid og for den enkelte stat. Norge deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid på migrasjonsområdet, i første rekke innen Norden, i forhold til EU (herunder

Schengen- og Dublin-samarbeidet) og med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).

Regjeringen vil framheve følgende sentrale utfordringer på migrasjonsområdet de nærmeste årene:

- Behovet for utenlandsk arbeidskraft
- Rask retur av personer uten lovlig opphold (herunder problemer med ukjent identitet)
- Effektivt europeisk samarbeid innen Schengen (styrket yttergrensekontroll og felles visumregister) skal bidra til økt sikkerhet
- Familieinnvandring –forhindre misbruk av regelverk og negative følger som tvangsekteskap etc.
- Forståelsen av sammenhengen mellom migrasjon og utvikling
- Styringsforhold og organisering i utlendingsforvaltningen

Målstruktur

Målstruktur for resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring

Hovedmål	Delmål
1. Samfunnstjenlig, styrt innvandring og beskyttelse til flyktninger	1.1 Tilrettelegging for arbeidsmigrasjon 1.2 Regulert familieinnvandring basert på partenes frie valg 1.3 Måltrettet utlendingskontroll 1.4 Retur av personer uten lovlig opphold 1.5 Varige løsninger for flyktninger i hjemlandet, i regionen eller i Norge 1.6 Differensiert og nøkternt mottakstilbud 1.7 Etatsstyring som sikrer effektiv gjennomføring av regjeringens innvandrings- og flyktningpolitikk

Delmål 1.1 Tilrettelegging for arbeidsmigrasjon

Strategier og tiltak

Den nordiske overenskomsten om et felles arbeidsmarked og EØS-avtalens bestemmelser om fri personbevegelse innebærer at mye av migrasjonen som berører Norge, er fastlagt gjennom internasjonale avtaler. Avtalene innebærer fri personbevegelse både for arbeidstakere og deres familiemedlemmer, og for andre grupper, for eksempel studenter. Avtalene gir gode muligheter for næringsutvikling, kunnskapsutveksling og mellommenneskelig kontakt. Regjeringen vil videreutvikle det tette samarbeidet med de nordiske nabolandene og EU på dette området.

Behovet for utenlandsk arbeidskraft blir i dag i all hovedsak dekket av borgere fra land som er omfattet av disse internasjonale avtalene. Det er grunn til å forvente at dette også vil være situasjonen de nærmeste årene, jf. Resultatområde 2

Arbeidsmarked. Disse arbeidstakerne må sikres de samme lønns- og arbeidsvilkår som andre, jf. nærmere omtale under Resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet.

Overgangsreglene for arbeidstakere fra de nye EØS-medlemslandene står ved lag. Norske myndigheter vil vurdere avvikling av disse i løpet av treårsperioden som begynte 1. mai 2006.

Regjeringen ønsker en regulert og behovstyrt arbeidsmigrasjon fra land utenfor EØS, jf. Soria Moria-erklæringen. Slik arbeidsmigrasjon bidrar til å dekke arbeidskraftbehov og tilfører verdifull kompetanse på enkelte områder, jf. omtale av tiltak for å øke slik arbeidsmigrasjon under Resultatområde 2 Arbeidsmarked.

Som et ledd i arbeidet med rekruttering av kvalifisert arbeidskraft, foreslår regjeringen å sette av 2,5 mill. kroner for å behandle flere søknader om arbeidstillatelse.

Det finnes et betydelig antall ledige og under-sysselsatte innenlands, ikke minst blant innvandrere. Innsatsen for at flere i disse gruppene kommer i arbeid må ikke undergraves av økt rekruttering fra utlandet, jf. Resultatområde 2 Arbeidsmarked og Resultatområde 6 Integrering og mangfold.

Økt innvandring vil bidra til endringer i norsk arbeidsliv og samfunnsliv. I et globalisert arbeidsmarked vil det være særlig viktig med klare spilleregler og regelverk, nasjonalt og internasjonalt, som hindrer sosial dumping, svart arbeid og økonomisk kriminalitet og som sikrer arbeidstakernes rettigheter, jf. Resultatområde 3 Arbeidsmiljø og sikkerhet.

Det har kommet forslag fra bl.a. FNs migrasjonskommisjon, GCIM, og Verdensbanken om å gjøre det enklere for migranter fra fattige land å delta i det globale arbeidsmarkedet. Dette kan skje gjennom avtaler om tidsbegrenset arbeidsmigrasjon, utformet både med tanke på interessene til mottaker- og avsenderland. Det berører bl.a. spørsmålet om forholdet mellom arbeidsmigrasjon og utvikling i fattige land, og hvordan man kan legge bedre til rette for at migranter bidrar til en positiv økonomisk og sosial utvikling i hjemlandet. Regjeringen vil forholde seg aktivt til forslag om å styrke koordineringen mellom ulike internasjonale organers virksomhet, særlig innen FN-systemet. Det forutsetter bedre samordning, også nasjonalt, mellom flyktning- og innvandringspolitikken og utenriks- og utviklingspolitikken. På Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde er det bl.a. aktuelt å ta med perspektivet, som gjelder sammenhengen mellom migrasjon og utvikling, i forbindelse med utforming av forslag til ny utlendingslov og påfølgende arbeid med nye forskrifter til loven.

Rapport og status

Innslaget av arbeidstakere fra enkelte av de nye EØS-landene har blitt større og gjelder flere sektorer enn før utvidelsen i 2004. Overgangsreglene for arbeidstakere fra landene har ikke vært til hinder for denne økningen. Det vises til nærmere omtale under Resultatområde 2 Arbeidsmarked.

Det aller meste av rekrutteringen av faglært utenlandsk arbeidskraft fra land utenfor EØS gjelder faglært arbeidskraft med arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse. Det ble innvilget omtrent 1 200 slike tillatelser i 2005. De største gruppene kom fra USA, India, Russland, Kina og Australia. Totalt ble det innvilget 5 700 nye arbeidstillatelser til arbeidstakere fra land utenfor EØS samme år. Nærmere en tredjedel gjaldt sesongarbeidskraft. De fleste sesongarbeidstakerne kom fra

Romania, Ukraina, Hviterussland, Russland og Bulgaria.

I løpet av 1. halvår 2006 er det innvilget omtrent 660 arbeidstillatelser til faglærte. De største gruppene kommer fra samme land som året før. Til sammen hadde 2 750 personer en gyldig tillatelse som faglært i Norge per 1. juli 2006. Det er 450 flere enn på tilsvarende tidspunkt i 2005. I løpet av første halvår 2006 ble det innvilget nærmere 1 300 sesongarbeidstillatelser; flest til personer fra om lag samme land som året før.

Med virkning fra 1. februar 2006, ble det iverksatt en ny bestemmelse i utlendingsloven om at det kan nektes arbeidstillatelse for å ta arbeid hos en arbeidsgiver som grovt eller gjentatte ganger overfor utenlandske arbeidstakere har brutt regler som skal verne om arbeidstakernes lønns- eller arbeidsvilkår. Bestemmelsen har som siktemål å motvirke sosial dumping og å beskytte utenlandske arbeidstakere mot utnyttelse.

Delmål 1.2 Regulert familieinnvandring basert på partenes frie valg

Strategier og tiltak

Familieinnvandring er en naturlig konsekvens av en stadig mer globalisert verden hvor giftemål og partnerskap inngås på tvers av landegrenser. Sammen med annen migrasjon betyr det at en økende andel av befolkningen har nære slektninger i andre land, også utenfor EØS. Det er viktig at regelverk og praksis ikke skaper urimelige hindringer for familieliv og kontakt siden muligheten til familieinnvandring angår en rettighet av fundamental velferdsmessig betydning.

Innvandring på grunnlag av familierelasjoner kan imidlertid ha uønskede virkninger. For mange mennesker i fattige land er slike relasjoner avgjørende for å komme seg til et rikt land. Dette kan føre til misbruk av regelverket, for eksempel gjennom bigami eller fiktive slektskapsforhold. Det kan også skape et press for å etablere familieforhold som i verste fall bygger på tvangsekteskap. I ly av regelverket kan det forekomme utnyttning av kvinner og barn i en utsatt posisjon, også gjennom menneskehandel.

Regjeringen ønsker bedre styring av familieinnvandringen og vil forebygge negative konsekvenser for integrering og inkludering. Et viktig virkemiddel er utlendingslov og -forskrifter. De sentrale bestemmelsene som gjelder familieinnvandring, skal i større utstrekning enn i gjeldende lov nedfelles i den nye utlendingsloven. Det er viktig i større grad å utvikle nye målrette tiltak mot tvangsekteskap og håndtere problemer knyttet til mishandling og proformaekteskap, uten at

dette griper unødig inn i den enkeltes frihet og privatlivets fred. Regelverket skal så langt som mulig forebygge og hindre disse negative sidene ved familieinnvandring.

Rapport og status

Familieinnvandringen økte så vidt fra 12 750 tillatelser i 2004 til vel 13 000 tillatelser i 2005, flest til personer fra Thailand, Irak, Somalia og Polen. I løpet av første halvår 2006 ble det innvilget om lag 7 000 tillatelser, flest til borgere fra nevnte land, men med Polen på topp. Fra Thailand kommer mange kvinner gift med norske menn, mens det fra land som Somalia og Afghanistan er en høy andel barn.

Tillatelser til familieinnvandring – viktigste land i 2005 og 1. halvår 2006

Land	2005	2006 (30. juni)
Polen	748	616
Thailand	1 014	561
Somalia	929	509
Irak	933	410
Russland	653	310
Tyskland	558	288
Afghanistan	507	277
Pakistan	461	232
Storbritannia	420	214
USA	355	207
Andre land	6 479	3 362
Totalt	13 057	6 986

Med virkning fra 1. februar 2006 gjelder en ny bestemmelse i utlendingsloven om at en utlandsk ektefelle kan nektes oppholdstillatelse dersom det er sannsynlig at vedkommende selv eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet i Norge. Fra samme dato ble det videre iverksatt en ny bestemmelse i loven, som innebærer at en ektefelle kan nektes oppholdstillatelse dersom referansepersonen etter forespørsel ikke samtykker i at søkeren gis tillatelse, eller dersom det er sannsynlig at ekteskapet er inngått mot en av partenes vilje. Ut fra samme hensyn ble det også vedtatt en hovedregel om at den som har giftet seg i utlandet med en som er bosatt i Norge, ikke skal få innvilget oppholdstillatelse før ektefellen har returnert til Norge og har vært til intervju hos utlendingsmyndighetene. Bestemmelsen er foreløpig ikke trådt i kraft, da det må utarbeides forskrif-

ter for gjennomføring av intervjuordningen. Bestemmelsen tar særlig sikte på å hindre at noen blir presset til å inngå ekteskap mot sin vilje under ferieopphold eller tilsvarende i utlandet.

Delmål 1.3 Målrettet utlendingskontroll

Strategier og tiltak

Verdens befolkning reiser stadig mer. Det er nødvendig å ha fleksible og gode ordninger som legger til rette for reisevirksomhet til Norge. Samtidig skal vi aktivt bidra til å motvirke at Norge blir et fristed for menneskesmugling, menneskehandel og aktiviteter som kan knyttes til internasjonal terrorisme. For å sikre trygghet trengs en effektiv utlendingskontroll. Vi skal ha best mulig kunnskap om hvem som får opphold eller befinner seg i landet, og vi skal motvirke at personer reiser inn og oppholder seg ulovlig i Norge.

Norge deltar i Schengen-samarbeidet. Opphevingen av personkontrollen på de indre Schengengrensene medfører behov for et utstrakt samarbeid mellom landene bl.a. når det gjelder kontrollen på yttergrensene. Norge har ansvar for sin del av EU/Schengens yttergrense og for en rekke andre forpliktelser som følger av samarbeidet. Vi har felles utfordringer og står solidarisk i forhold til den byrdedelingen som det enkelte Schengenlandet påtar seg bl.a. ved å kontrollere grensene på vegne av øvrige land. I 2005 ble det operative samarbeidet om yttergrensekontroll i Schengen styrket, ved opprettelsen av grensekontrollbyrået Frontex. Nå arbeider EU med å opprette et yttergrensefond, som skal bidra til en økonomisk byrdefordeling mellom deltakerlandene. Enkelte medlemsland bærer en uforholdsmessig stor andel av omkostningene i forbindelse med kontrollen på yttergrensen på vegne av samtlige medlemsland. Den store tilstrømmingen til Middelhavslandene og Kanariøyene den siste tiden bidrar til å illustrere aktualiteten i dette. Yttergrensefondet er Schengen-relevant og Norge vil delta, såfremt Stortinget samtykker til dette. Norge må som ikke-EU-medlem likevel inngå en tilleggsavtale som regulerer noen spørsmål, for eksempel revisjon. Norsk deltakelse i Yttergrensefondet vil få budsjettmessige konsekvenser.

Utenriksstasjonene har en sentral plass innen utlendingsforvaltningen. Stasjonene erfarer generelt et økende antall visumsaker og henvendelser i utlendingssaker. God kunnskap om de politiske målene for innvandringspolitikken og om regelverket er viktig for å sikre en rask saksbehandling og god service til de som henvender seg til norske konsulære representanter. Det lokale konsulære

samarbeidet mellom Schengen-landenes stasjoner er viktig for å sikre en ensartet praksis på visumområdet.

Innenfor Schengen-samarbeidet er det særlig viktig å arbeide med dokumentsikkerhet og bedre kontroll av de personer som reiser inn eller befinner seg på Schengen-territoriet. Det arbeides bl.a. med å utvikle nye sikkerhetstiltak som gir grensekontrollen rask og effektiv tilgang på relevante visumdata. Innen Schengen skal det opprettes en sentral visumdatabase (VIS), der også biometriske data på visumsøker skal lagres. Det skal også opptas biometriske data som lagres i de nye Schengen oppholdskortene. Disse tiltakene vil gi bedre kunnskap om identiteten til dem som reiser inn på lovlig vis, og bidra til å gjøre det lettere å fastsette identitet til mange av dem som oppholder seg her ulovlig. Styrking av kontrolltiltakene innebærer nye muligheter for rask og sikker behandling av enkeltsaker. Dette kan muliggjøre en mer liberal praksis på andre områder, for eksempel muligheten til å få besøksvisum for slekt og venner og raskere behandling for personer som reiser ofte inn i landet.

Regjeringen vil videreføre kampen mot organisert menneskesmugling og finne mekanismer for å bekjempe menneskehandel som både beskytter ofrene og forebygger nye ankomster. Et tiltak regjeringen vil sette i verk er å gi utenlandske ofre for menneskehandel i Norge mulighet til et utvidet midlertidig legalt og skjermet opphold i Norge, en såkalt utvidet refleksjonsperiode. Hensikten med å utvide det midlertidige oppholdet i forhold til dagens ordning, og samtidig sikre ofrene for menneskehandel tilgang på helsehjelp og sosiale tiltak i perioden, er å bidra til å hjelpe ofrene ut av situasjonen og tilrettelegge for straffeforfølgning av bakmenn. Et adekvat straffenivå og et effektivt bortvisnings- og utvisningsregime er viktige signaler til personer som gjør seg skyldige i overtredelse av utlendingsloven. Økt kompetanse på utenriksstasjonene mht å avdekke dokumentmisbruk mv. er av stor betydning.

Problemer relatert til ulovlig opphold er i fokus. Det mangler faktakunnskap om omfanget av ulovlig opphold og arbeid i Norge. Et forskningsprosjekt skal derfor igangsettes for å komme frem til statistiske metoder for å beregne antall ulovlige innvandrere i Norge på et gitt tidspunkt.

Rapport og status

Norge deltar i Schengen-samarbeidet og deltar dermed i den løpende informasjonsutvekslingen om utvikling og trender vedrørende ulovlig innvandring til Europa. I 2006 har det særlig vært fokus på båttrafikken med personer fra afrikanske

land til særlig Spania (Kanariøyene) og Malta. Mange menneskeliv har her gått tapt, og det har vært behov for ekstraordinær innsats til kontroll av denne trafikken.

Stortinget samtykket våren 2006 i godtakelse av vedtak om videreutvikling av Schengen-regelverket (europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 562/2006 om fellesskapsregler som regulerer bevegelsen av personer over grenser (Schengen-grenseregler)). Forordningen innebærer en videreutvikling av Schengen-regelverket og regulerer passering av indre og ytre grenser samt grenseovervåking, jf. St.prp. nr. 59 (2005–2006). Nødvendig lovendring er vedtatt, jf. Ot.prp. nr. 73 (2005–2006) og Innst. O. nr. 63 (2005–2006). Forslag til nødvendige forskriftsendringer vil bli sendt på høring høsten 2006.

Norges utvikling av nye kontrollsystemer er gjennomført i henhold til framdriftsplanene. Nytt saksbehandlingssystem for visumsaker, NORVIS (fase 1), ble tatt i bruk av utenriksstasjonene i første kvartal 2006, og nytt og forbedret grensekontrollsystem var under uttesting våren 2006. Utviklingen av Schengens sentrale VIS-system har ikke overholdt framdriftsplanene og det ligger foreløpig an til minst 3 måneders forsinkelse, dvs. med oppstart av VIS systemet 2. kvartal 2007. Dette medfører at arbeidet med tilpassing av NORVIS for kommunikasjon med VIS basen, utsettes tilsvarende.

I 2005 ble det fattet om lag 95 000 visumvedtak, de aller fleste (over 90 000) på norske utenriksstasjoner. Nærmere 85 000 av vedtakene, dvs. nesten 90 pst., var positive. De fleste sakene gjaldt turister og familiebesøk. I underkant av en tredjedel av visumsakene gjaldt søkere fra Russland.

Utlendingsmyndighetene besøker jevnlig norske utenriksstasjoner for å sikre en god dialog om innvandringspolitiske spørsmål. Våren 2006 besøkte representanter fra AID, UD og JD stasjonene i Beijing og Shanghai bl.a. på bakgrunn av en betydelig økning av visumsøknader til Norge.

Delmål 1.4 Retur av personer uten lovlig opphold *Strategier og tiltak*

Ulovlig opphold er et problem internasjonalt, og kan også se ut til å øke i Norge. For at asyl- og innvandringspolitikken skal være troverdig, vil regjeringen styrke arbeidet med å sikre at personer uten lovlig opphold faktisk forlater landet, jf. Soria Moria-erklæringen.

Arbeidet med retur av personer med avslag på asylsøknaden er krevende. Sentrale utfordringer i dette arbeidet er:

- Hjemland som ikke overholder sin folkerettslige plikt til å motta egne borgere

- Asylsøkere som ikke samarbeider om id-fastsettelse og ikke retter seg etter vedtak om avslag
- Identitetsproblematikk –93 pst. av asylsøkerne melder seg uten reisedokumenter
- Problemer med å framskaffe reisedokumenter som er nødvendige for å gjennomføre returer
- Tilrettelegging for reintegrering i hjemlandet

Det er et mål at flest mulig reiser frivillig fra Norge. Frivillig retur er mindre ressurskrevende for myndighetene enn tvungne returer. I de fleste tilfelle vil også den som skal forlate Norge oppleve frivillig retur som mer verdig. Norske myndigheter samarbeider derfor med International Organization for Migration (IOM) om et frivillig returprogram, som innebærer informasjon og praktisk og økonomisk bistand ved retur. Programmet er et viktig virkemiddel for å nå målet om at personer som ikke har et oppholdsgrunnlag her, faktisk forlater landet. Det er et mål at en større andel av utlendinger som ikke får innvilget en asylsøknad, benytter seg av denne ordningen i årene framover.

Regjeringen forutsetter at hvert land oppfyller sin plikt til å ta imot egne borgere, og at returer kan gjennomføres raskt basert på enkle og omforente rutiner. For å sikre at dette også skjer i praksis, er tilbaketakelsesavtaler et viktig virkemiddel. Arbeidet med å inngå slike avtaler med aktuelle land vil derfor bli videreført.

Hovedtyngden av den praktiske gjennomføringen av returarbeidet ligger hos politiet. UDI har ansvar for å koordinere og utvikle returarbeidet i utlendingsforvaltningen. Det er viktig å sikre god samordning mellom utlendings- og justismyndighetene.

En særlig utfordring er gjennomføringen av utvisningsvedtak som fattes av hensyn til rikets sikkerhet og retur av kriminelle personer, når det å gjennomføre returen til det aktuelle landet på kort sikt ikke vil være i overensstemmelse med våre forpliktelser iht. menneskerettsloven og den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 3. Det betyr for eksempel at Norge ikke vil returnere en person til et område der vedkommende risikerer dødsstraff, uten at det finnes tilfredsstillende forsikringer på dette punkt fra myndigheter i berørte opprinnelsesland. Å sikre tilfredsstillende forsikringer er krevende. Norge er her i samme situasjon som en lang rekke andre europeiske land.

Norge vil delta aktivt i det internasjonale samarbeidet om returspørsmål i ulike fora, herunder i EUs pågående arbeid med et direktiv om minstekravstandarder ved retur av tredjelandsborgere uten lovlig opphold.

Rapport og status

Utlendingsmyndighetene fattet om lag 700 bortvisningsvedtak i 2005, en klar nedgang fra 2004 med 1 150 slike vedtak. Antall utvisningsvedtak var imidlertid stabilt på nærmere 1 300. Et utvisningsvedtak betyr at personen får et tidsbegrenset eller varig forbud mot å reise inn igjen i Norge, mens et bortvisningsvedtak ikke medfører en slik restriksjon.

I løpet av 1. halvår 2006 uttransporterte politiet om lag 1 400 personer, hvorav ca. 870 tidligere asylsøkere og 530 ble bort- og utvist. 260 personer ble uttransportert til andre Dublin-land. Om lag 200 reiste med assistanse fra IOM. I hele 2005 var det til sammenlikning i underkant av 3 000 uttransporterte og vel 550 som reiste med IOM. Nedgangen må ses i forhold til nedgangen i antall asylsøkere i årene 2002–2005.

Regjeringen prioriterer returarbeidet. AID har derfor opprettet en stilling spesielt øremerket oppfølging og koordinering av forhandlinger om tilbaketakelsesavtaler. Arbeidet med slike avtaler er en tidkrevende prosess, og resultatene høstes ofte lenge etter at arbeidet ble påbegynt. Forhandlinger pågår med flere land med sikte på å inngå nye tilbaketakelsesavtaler, og en avtale med Makedonia samt en avtale med Hong Kong SAR vil bli undertegnet høsten 2006. Norge vil da ha slike eller lignende avtaler om retur med 16 land.

Perioden fra et endelig avslag er fattet til iverksetting av vedtaket, kan tidvis bli svært lang. På bakgrunn av dette, har det blitt satt i gang et prosjekt som skal vurdere returproblematikken. Prosjektet vurderer ulike tiltak for å effektivisere returarbeidet, inkludert tiltak som i større grad kan øke antallet frivillige returer. Sluttrapport fra prosjektet skal foreligge høsten 2006.

Delmål 1.5 Varige løsninger for flyktninger –i hjemlandet, i regionen eller i Norge

Strategier og tiltak

I Soria Moria-erklæringen varslet regjeringen at den vil føre en helhetlig innvandrings- og flyktningpolitikk forankret i Norges internasjonale forpliktelser, og en human, solidarisk og rettssikker flyktning- og asylpolitikk. Norge har en klar moralsk forpliktelse til å ta sitt ansvar for mennesker som trenger beskyttelse. Regjeringen bygger flyktning- og asylpolitikken på internasjonale rettsprinsipper uttrykt gjennom menneskerettighetene og flyktningkonvensjonen. Vi skal bidra til at flest mulig flyktninger får hjelp, og at ressursene på dette området utnyttes best mulig. Oftest kan flere flyktninger hjelpes dersom de kan få beskyttelse nær

konfliktområdene, men i andre tilfeller er det behov for vern i Norge.

Verden har i dag færre flyktninger enn noen gang de siste 20 årene. Dette er en gledelig utvikling. En større andel av flyktningene har imidlertid vært henvist til en trøstesløs tilværelse i årevis uten utsikter til å kunne vende tilbake til hjemlandet eller til å leve et normalt liv der de er. FNs høykommissær har henstilt om at flere land tar imot flere slike flyktninger og gir dem muligheter for å bygge en ny framtid. UNHCR mener at en tid med færre flyktninger gir en god anledning til å løfte fram de vanskeligstilte flyktningene. I fjor ble rundt 70 000 flyktninger overført til et nytt land. Det er bare 16-17 land som samarbeider med UNHCR om å gi flyktninger en slik løsning. Regjeringen mener at Norge nå kan ta imot flere flyktninger i samarbeid med UNHCR og går inn for at kvoten for 2007 utvides fra 1 000 til 1 200 plasser. Norge vil legge vekt på hensynet til spesielt sårbare grupper og tar også hensyn til den enkeltes forutsetninger for å kunne delta aktivt i det norske samfunnet. Jf. omtale under kapittel 651 post 60 og kapittel 690 post 75.

Internasjonalt samarbeid på flyktningområdet er nødvendig for å løse verdens flyktningproblemer og situasjonen for internt fordrevne. En hovedutfordring er å gi bedre beskyttelse og sikre varige løsninger for flyktninger så nær opprinnelseslandet som mulig. (Se rapportering nedenfor).

Flyktninger som kommer til Norge eller til norsk grense, har rett til asyl dersom vilkårene for dette er oppfylt. Alle asylsøkere skal få en individuell behandling av søknaden. Søknadene skal vurderes i lys av blant annet UNHCRs anbefalinger knyttet til beskyttelse, og våre internasjonale forpliktelser. Asylsøkere har rett til informasjon i søknadsfasen og advokatbistand i forbindelse med en eventuell klage. Å vente lenge på vedtak i asylsaken kan være en stor belastning for den enkelte søker. Behandlingen av asylsøknadene skal derfor være rask og effektiv.

Enslige mindreårige asylsøkere er en særlig sårbar gruppe, og det er nødvendig å tilpasse søknadsprosedyrer til deres behov. Norske myndigheter mener at det normalt er til barnets beste at det blir gjenforent med foreldrene, og vil derfor forsøke å oppspore omsorgspersoner. Det er videre viktig at man har sikre og pålitelige metoder for å fastslå hvorvidt det faktisk dreier seg om mindreårige, slik at det ikke legges til rette for misbruk og undergraving av de særskilte ordninger som eksisterer for denne sårbare gruppen. I rapporter fra henholdsvis Nasjonalt Kunnskaps-senter for helsetjenesten (etter oppdrag fra Sosial-

og helsedirektoratet) og NOAS og Redd Barna er det rettet kritikk mot bruken av håndrotsundersøkelser for å fastslå alder. På denne bakgrunn har Ullevål Universitetssykehus sagt opp avtalen med UDI om å foreta slike undersøkelser. UDI har vist til at måten de benytter resultater av håndrotsundersøkelsene på fullt ut tar høyde for de bekymringer som kommer til kjenne i rapporten fra Kunnskapssenteret. Aldersundersøkelsene er kun momenter i en helhetsvurdering i hver enkelt sak. Hvilken vekt som kan legges på resultatet av aldersundersøkelsene må hele tiden vurderes i forhold til hvor sikre de aktuelle undersøkelsesmetodene er. UDI har overfor departementet redegjort for enkelte oppfølgingstiltak på kort sikt. På lengre sikt vil UDI vurdere om det kan være mulig å finne frem til andre og bedre undersøkelsesmetoder som kan være anvendbare for grensedragningen av om en søker er over eller under 18 år.

Mange asylsøker fyller ikke vilkårene for beskyttelse. Selv om tilstrømmingen av søkere uten beskyttelsesbehov er redusert de seinere årene, er det fortsatt nødvendig å ha prosedyrer som motvirker at søkere uten beskyttelsesbehov kommer til Norge, herunder opprettholde 48-timersprosedyren og differensiert saksbehandling. Det er også viktig å ha et konstant fokus på omfang og sammensetning av asylsøkerstrømmen og løpende vurdere mulige tiltak for å begrense tilstrømmingen av personer uten beskyttelsesbehov.

Videre er det sentralt å forhindre såkalt «asylshopping» i Europa og sikre at asylsøkere får saken sin realitetsbehandlet i ett europeisk land. Norge bidrar til dette gjennom Dublin-samarbeidet og vil støtte opp om en videreutvikling av samarbeidet slik at ordningen kan utnyttes best mulig. (Se rapportering nedenfor).

Krig og konflikt fører også mennesker som knyttes til krigsforbrytelser, terror og alvorlige overgrep på flukt. Det er en økende bevissthet både i UNHCR og nasjonalt om viktigheten av en systematisk og rask vurdering av om personer, som påberoper seg behov for internasjonal beskyttelse, kan knyttes til handlinger som det internasjonale samfunn ønsker å verne seg mot. Slike personer skal primært straffeforfølges.

Vi skal legge til rette for at flyktninger skal ha mulighet til å vende tilbake til hjemlandet når situasjonen tillater det. Støtte til tilbakevending er derfor en viktig del av Norges flyktningpolitikk. Få flyktninger vender imidlertid tilbake med dagens støtteordning som virker lite fleksibel og motive-rende for den enkelte. Eksilbefolkningens kompetanse og ressurser etterspørres i økende grad av regjeringene i land som skal gjenoppbygges. Erfa-

ring fra flere land viser at mer fleksibilitet i støtte til reintegreringstiltak for den enkelte og for prosjekter i lokalsamfunnet gir økt effekt av tilbakevendingsordninger. På samme måte har man positive erfaringer med å videreutvikle program for frivillig retur av personer som har endelig avslag på asylsøknaden.

Regjeringen synes det er viktig at flyktninger med viktig kompetanse bidrar til gjenoppbygging og normalisering av hjemlandet, og vil særlig fokusere på tilbakevending til land som de siste årene har hatt en positiv utvikling etter perioder med konflikt. Støtteordningen for tilbakevendingsprosjekter har tidligere i hovedsak blitt brukt til prosjekter rettet mot flyktninger i Norge, for å gjøre dem mer motivert for og bedre i stand til å vende tilbake. Det er nå åpnet for at støtten også skal kunne gis til prosjekter i utlandet. Målet er å bedre situasjonen til dem som faktisk velger å vende tilbake og gjøre dem bedre i stand til å bidra aktivt i arbeidslivet i hjemlandet.

Rapport og status

I 2005 ble nærmere 950 overføringsflyktninger tatt ut på den norske kvoten, mens om lag 750 ankom. De største gruppene kom fra Myanmar/Burma og den Demokratiske republikken Kongo. For 2006 er kvoten satt til 1 000 personer. Per 10. august 2006 var det tatt ut 683 personer, de fleste fra Burma og Kongo. 623 personer var ankommet Norge.

Stortinget vedtok 14. juni 2005 en midlertidig lov om opphold for vietnamesere på Filippinene med slektninger i Norge, jf. Besl. O. nr.106 (2004-2005), Inst. O. nr. 106 (2004-2005) og Ot.prp. nr. 82 (2004-2005). Dette skjedde på bakgrunn av et anmodningsvedtak i Stortinget (nr. 181 for 2004-2005). Lovforslaget ble støttet av alle partiene, men i innstillingen fra Kommunalkomiteen viser medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre til sine standpunkter ved behandlingen av anmodningsforslaget, som disse partiene stemte imot.

Stortingets flertall mente at det ville være naturlig at Norge, på bakgrunn av tidligere engasjement for indokinesiske flyktninger, tok sin del av ansvaret for de gjenværende vietnameserne på Filippinene. Flertallet mente at disse var rettsløse og uten utsikter til et verdig liv. Mindretallet la vekt på at FNs Høykommissær for Flyktninger (UNHCR) ikke anså at disse hadde behov for beskyttelse eller gjenbosetting i tredjeland, at de på sikt ville få rettigheter på Filippinene og ellers kunne vende tilbake til Vietnam uten fare for forfølgelse.

Loven er utformet slik at den dekker dem som sto på en liste Stortinget var forelagt, men også

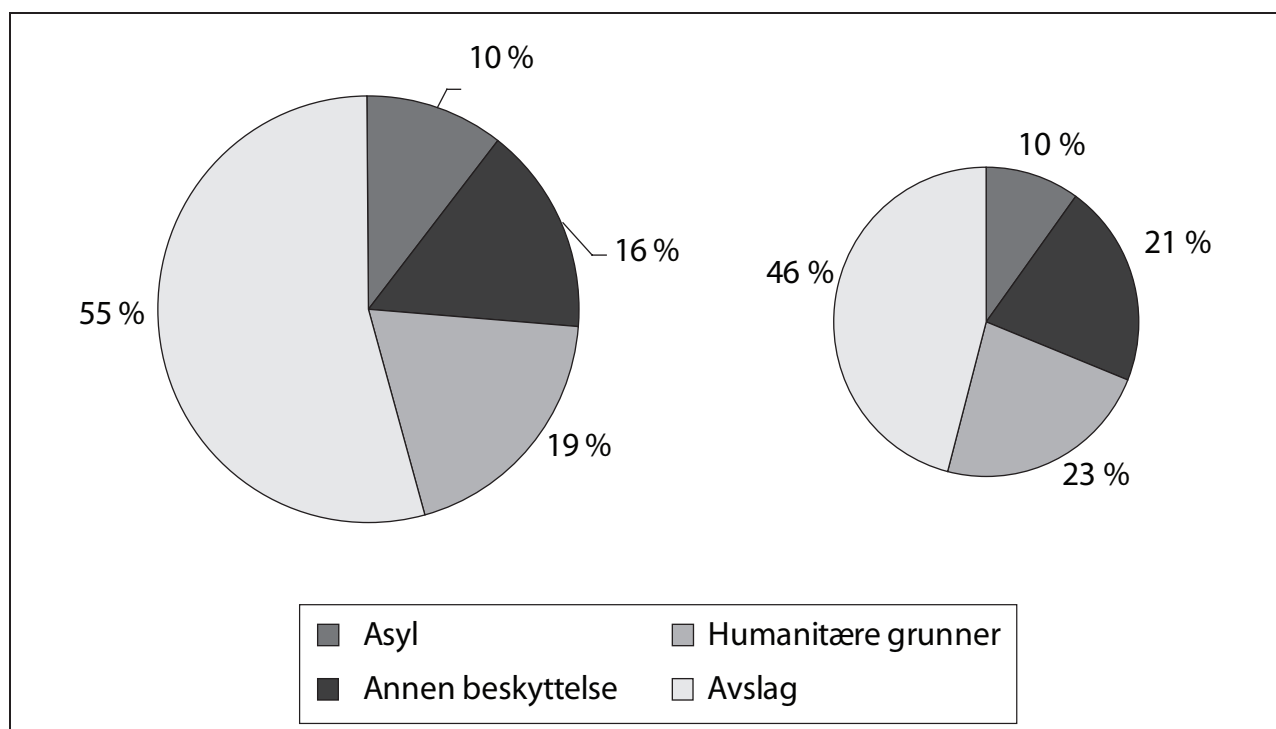
andre som fyller generelle vilkår. De skal være registrert av filippinske myndigheter som «gjenværende vietnamesere» eller tilhøre deres nære familie, ha søskenbarn eller nærere familiemedlemmer i Norge og ikke være straffedømt. Det kan søkes om opphold i medhold av denne loven fram til 10. oktober 2006. Per 30. juni hadde 212 personer søkt. 120 hadde fått vedtak om opphold av UDI. Av disse var 39 vietnamesiske borgere, 81 filippinske. Av disse sto bare 39 på den nevnte listen. Majoriteten av de som får opphold i medhold av loven, er dermed andre enn dem Stortinget fikk seg forlagt fra representanter for vietnameserne før Stortinget behandlet loven. Alle som får en tillatelse på grunnlag av den midlertidige loven inngår i kvoten for overføringsflyktninger.

Norge har gjennom sitt formannskap i UNHCRs gjenbosettingsgruppe våren 2006, arbeidet for å styrke UNHCRs saksbehandlingskapasitet sentralt og regionalt, bidra til at flere nye land tar del i gjenbosettingsarbeidet, og arbeidet for en felles gjenbosettingsinnsats for å løse fastlåste flyktningssituasjoner. Vi finansierer for tiden tre stillinger på gjenbosettingsområdet i UNHCR. Dette styrker organisasjonens evne til å forberede sakene til de flyktningene som har behov for å bli overført til et nytt land. Norge støttet i 2005 UNHCRs regionale gjenbosettingsprogram for Latin-Amerika. Programmet har gjort det mulig for flere land i regionen å etablere nasjonale program for latinamerikanske flyktninger. Ved å konvertere 18 norske kvoteplasser finansierte Norge en varig løsning i regionen for 85 flyktninger. Videre har vi med utgangspunkt i formannskapet for UNHCRs gjenbosettingsgruppe arbeidet for å utvikle gjenbosettingen til en løsningsmekanisme som kan brukes mer strategisk i forhold til fastlåste flyktningssituasjoner.

De siste årene har det vært en vesentlig nedgang i antallet asylsøkere til Norge, herunder antallet grunnløse søknader. Nedgangen i antall asylsøkere fortsatte i 2005, da om lag 5 400 personer søkte asyl. Utviklingen i første halvår av 2006 viser at antall søkere ligger på om lag samme nivå som i 2005. Nærmere 2 400 personer har søkt asyl per 1. juli.

Av sakene som ble realitetsbehandlet i 2005, endte 55 pst. med avslag og 10 pst. ble innvilget asyl. I tillegg fikk 16 pst. opphold av andre beskyttelsesgrunner og 19 pst. opphold på humanitært grunnlag. Av sakene som ble behandlet i første halvår 2006, ble 46 pst. avslått, mens 10 pst. ble innvilget asyl. I tillegg fikk 21 pst. opphold pga. andre beskyttelsesbehov og 23 pst. på humanitært grunnlag. I 2005 ble 74 pst. av asylsakene realitetsbehandlet i Norge, 17 pst. ble behandlet etter

Dublin-forordningen og 9 pst. trukket/henlagt. I 1. halvår 2006 var tilsvarende tall 66, 18 og 15 pst. jf. figuren nedenfor.

Figur 6.9 Asylsaker – utfall av realitetsbehandlede saker, 2005-2006 (1. juli)

I de senere år har det vært rettet et spesielt fokus mot kjønnsperspektivet ved flyktningvurderingen. Stadig flere får flyktningstatus som følge av kjønnsbasert eller kjønnsspesifikk forfølgelse.

Tilbakemeldinger fra UDI knyttet til differensiert saksbehandling, viser at UDI i liten grad klarer å behandle alle saker innenfor de prosedyrer som er etablert. Dette gjelder særlig den såkalte 7-ukers prosedyren. Den innebærer at alle asylsaker som ikke krever ytterligere undersøkelser, skal avgjøres innen 7 uker etter søknadsfremsettelse. Dette skyldes manglende ressurser og store restanser som ikke blir nedarbeidet. Dette fører også til at enkelte saker blir svært gamle.

I den norske utlendingsforvaltningen legges det vekt på å heve kompetansen i anvendelsen av flyktningkonvensjonens bestemmelser for adgangen til å ekskludere eller unnta personer fra flyktningstatus. Departementet har gitt midler til et foudprosjekt der formålet var å se nærmere på bestemmelsene om eksklusjon og opphør i flyktningkonvensjonen, og i tillegg se på fem ulike lands praksising av disse reglene. I rapporten, som ble levert våren 2006, kommer forskerne (Einarsen, Skaar og Vevstad) med en rekke anbefalinger knyttet til det videre arbeidet med eksklusjon og opphør. Departementet vil vurdere disse anbefalingene.

I 2006 har Danmark kommet med i det praktiske Dublin-samarbeidet. Samtidig er den store tilstrømmingen av asylsøkere over Middelhavet en stor utfordring i Middelhavsregionen, ikke minst for små land som Malta. På sikt kan Dublin-samarbeidet settes i fare dersom ikke landene i samarbeidets yttersone får avlastning. Både UNHCR og EU-kommisjonen har i 2006 gjennomført evalueringer av samarbeidet. Resultatet vil foreligge høsten 2006. Departementet vil vurdere eventuell oppfølging.

Delmål 1.6 Differensiert og nøkternt mottakstilbud Strategier og tiltak

Mange asylsøkere tilbringer relativt lang tid i mottak både før og etter at søknaden er behandlet. Det er et mål at oppholdstiden i mottak skal være kortest mulig, at bosetting i en kommune skal skje kort etter at oppholdstillatelse er innvilget, og at retur til opprinnelseslandet skal gjennomføres etter endelig avslag. Samtidig er det viktig at det gis et aktivitetstilbud til beboere i mottak i den tiden de oppholder seg der. I tillegg til innkvartering får beboere i asylmottak økonomiske ytelser til livsopphold, og de skal ha tilbud om nødvendige tjenester, aktiviteter og informasjonsprogram.

Det er knyttet særlige utfordringer til personer med psykiske problemer. En del av beboerne i asylmottakene har psykiske problemer som følge av opplevelser før og under flukten. Lang tid i mottak, med den usikkerhet det innebærer, kan forsterke de psykiske problemene. Videre er det utfordringer knyttet til å gi enslige mindreårige asylsøkere et tilfredsstillende omsorgstilbud. Enslige mindreårige asylsøkere har behov for særlig omsorg og tilsyn. Det er en målsetting at det skal gis et egnet tilbud i mottak til personer med særskilte oppfølgingsbehov.

Barne- og likestillingsdepartementet vil i 2007 i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet vurdere dagens tilbud til enslige mindreårige asylsøkere, samt gjennomgå hvordan tilbudet bør utformes i framtiden. Herunder vil Barne- og likestillingsdepartementet vurdere hvilke barnevernstiltak som kan være aktuelle.

Tilbudet om å bo i asylmottak opphører, med visse unntak (blant annet barnefamilier og enslige mindreårige asylsøkere), for personer som får avslag på søknaden om asyl, og dermed plikter å forlate Norge. Norske myndigheter vil hjelpe personer som ønsker å returnere frivillig, gjennom å tilby systematisk veiledning og støtte til retur til beboere i mottakene. Det er imidlertid mange som ikke reiser frivillig og som velger å oppholde seg ulovlig i Norge til tross for avslag på asylsøknaden. For denne gruppen gis det tilbud om tak over hodet og enkel forpleining i ventemottak. For å sikre at alle i målgruppen tilbys plass i ventemottak i stedet for i asylmottak, skal det settes av midler til 200 plasser i ventemottak i 2007 (en økning fra 100 plasser i 2006), jf. omtalen av kap. 690, post 21.

Rapport og status

Ved utløpet av juni 2006 var det ca. 8 000 beboere i transittmottak og ordinære mottak. Det var 65 ordinære mottak, 5 transittmottak og 1 ventemottak i drift. Fire av mottakene har forsterkede avdelinger med totalt 80 plasser for personer med psykiske problemer eller atferdsvansker, men som ikke kvalifiserer for innleggelse på sykehus eller annen institusjon. Ett av mottakene er forbeholdt enslige mindreårige asylsøkere som er 15-18 år (Hvalstad i Asker). Mottaket har både en ordinær avdeling og en transitt avdeling. I tillegg er det ett kombinert transittmottak og ordinært mottak for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år med 15 faste plasser (Vårli i Moss), og det er fire egne avdelinger for enslige mindreårige asylsøkere ved ordinære mottak. Med etableringer av forsterkede avdelinger og ventemottak, har mottakssystemet blitt ytterligere differensiert i forhold til ulike

grupper. Generelt gjelder fortsatt at mottakene er av nøktern standard. Målet om et differensiert og nøkternt tilbud er langt på vei oppnådd.

Som følge av at det nå kommer færre nye asylsøkere, reduseres antall mottak og plasser, inkludert for enslige mindreårige asylsøkere. Mens det i mange kommuner tidligere har vært motstand mot å opprette mottak, møter UDI motstand mot nedleggelser av mottak. Dette er i tråd med erfaringene fra tidligere nedbygningsperioder.

Med virkning fra 1. februar 2006 ble utlendingsloven endret. Det ble lovfestet at asylsøkere har krav på innkvartering inntil søknaden er endelig avgjort, det ble innført hjemmel for forskriftsregulering av selve innkvarteringsordningen, klageadgangen over vedtak om bortfall av botilbud ble avskåret, og det ble lovfestet et særlig tvangsgrunnlag for utkastelse fra mottak. Det ble innført krav om politiattest for personer som skal jobbe med barn i asylmottak. Personer som har begått seksuelle overgrep mot barn og unge, er utelukket fra arbeid i asylmottak.

I mars 2006 ble det opprettet et ventemottak med ca 100 plasser for personer med endelig avslag på søknad om asyl. Disse får vedtak om bortfall av botilbud i asylmottak når utreisefristen er oversittet. Barnefamilier, enslige mindreårige asylsøkere, personer som samarbeider om retur og personer med alvorlige sykdommer, mister ikke botilbudet i asylmottak, til tross for oversittet utreisefrist. Disse gruppene skal dermed ikke inn i ventemottak. Ventemottaket er et åpent og frivillig tilbud, som har nøktern standard. Beboerne får kun tilbud om tak over hodet og enkel forpleining.

Regjeringen ønsker å bedre situasjonen for barn i mottak. Beboere i mottak har generelt svak økonomi. Dette medfører at barn som bor i asylmottak ofte ikke får muligheten til å delta i aktiviteter utenfor mottaket. For barn gir lek og aktivitet grunnlag for bearbeiding av følelser, utvikling av kunnskap og ferdigheter. Regjeringen foreslår derfor å sette av 5,5 mill. kroner til å gjennomføre ulike aktivitetstiltak for barn som bor i mottak. Midlene skal brukes til å legge til rette for en fritid med aktiviteter som bl.a. styrker barnas selvfølelse, slik som konflikt-håndteringskurs, menneskerettighetskurs, ulike sportsaktiviteter og andre type tiltak.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har gitt støtte til en studie om Norges forhold til EUs mottaksdirektiv. Studien inngår i en større komparativ undersøkelse om implementeringen av EUs mottaksdirektiv i EUs medlemsland og Norge. Prosjektet gjennomføres på oppdrag av EU-kommisjonen og skal etter planen avsluttes innen utgangen av 2006.

Barne- og likestillingsdepartementet vil i 2007 i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet vurdere dagens tilbud til enslige mindreårige asylsøkere, samt gjennomgå hvordan tilbudet bør utformes i framtiden. Herunder vil Barne- og likestillingsdepartementet vurdere hvilke barnevernstiltak som kan være aktuelle. Det vil imidlertid bli gjennomført tiltak for å bedre situasjonen for enslige mindreårige asylsøkere i mottak innenfor budsjettrammen, eksempelvis vil UDI styrke det psykososiale tilbudet til beboere ved avdelinger for enslige mindreårige.

Delmål 1.7 Etatsstyring som sikrer effektiv gjennomføring av regjeringens innvandrings- og flyktningpolitikk

Strategier og tiltak

Etatsstyringen skal være fundert på prinsippet om mål- og resultatstyring. Måloppnåelse, arbeidsprosedyrer, intern drift og interne systemer skal følges opp gjennom kontroll og resultatmåling. Fokus bør være på oppnådde resultater, heller enn på hvordan resultatene skal nås, og på at UDI og UNE drives i tråd med lover og regler og innenfor de økonomiske rammene som er stilt til disposisjon. Departementet har ikke bare et ansvar for at UDI og UNE når resultatmålene, men også for at målene nås med effektiv ressursbruk.

Å sørge for effektiv behandling av utlendingsaker har vært et viktig fokus i etatsstyringen. Lang saksbehandlingstid innebærer at asylsøkere kan oppholde seg i Norge i flere år mens søknaden er til behandling. Dette er kostnadskrevende bl.a. i form av lange opphold i mottak. Lang saksbehandlingstid er videre en belastning for søkerne, enten det dreier seg om asylsøkere, arbeidssøkere, visumsøkere eller andre. Det er derfor viktig fortsatt å ha fokus på saksbehandlingstid og høy produksjon i alle typer av utlendingssaker.

Regjeringen foreslår å øke UDIs driftsramme med 64,5 mill. kroner. Av disse midlene skal 58 mill. kroner brukes til å sørge for økt kvalitet i saksbehandlingen, og 6,5 mill. kroner skal brukes til lederutvikling og styrking av internkontrollfunksjonen.

Prosessen rundt saken om UDIs innvilgelse av oppholdstillatelse til en gruppe kurdere fra Nord-Irak, jf. omtale under, viser i følge rapporten fra granskingskommisjonen at et for stort press på å få ned saksbehandlingstiden kan gå utover kvaliteten på saksbehandlingen, og kan føre til at det fattes uriktige vedtak. Dette har synliggjort et behov for ikke bare å fokusere på saksbehandlingstid, men også sikre at saksbehandlingen har tilstrekkelig kvalitet og at den skjer i overensstemmelse med

regelverket og internasjonale konvensjoner. Det er videre viktig å sikre at det er samsvar mellom politiske mål og prioriteringer og praksis i utlendingsaker.

Konklusjonene og anbefalingene fra granskingskommisjonen følges opp i departementet og direktoratet. Arbeidet tar også utgangspunkt i statsrådets redegjørelser for Stortinget våren 2006 og kontroll- og konstitusjonskomiteens innstilling (Innst. S. nr. 237 (2005-2006)). Oppfølgingen vil fokusere på:

- rolleforståelse i departement og direktorat
- styringssystem og rutiner for styringsdialogen mellom departement og UDI med sikte på klargjøring og forbedringer
- departementets kapasitet og kompetanse i styringen av UDI
- formkrav til UDIs rapportering og departementets tilbakemeldinger spesielt i forhold til praksis og praksisendringer
- departementets rolle og oppgaver knyttet til kravet om å påse at UDI har en forsvarlig internkontroll
- saksbehandlingstider, nødvendig kvalitet og god håndtering av saksmengden i UDI
- strategisk ledelse, intern kommunikasjon, kultur, verdier og etikk

Mange av granskingskommisjonens funn samsvarer med vurderinger som allerede har vært gjort, og tiltak er iverksatt.

Det vil fortløpende bli implementert tiltak for en mer rasjonell og målrettet styring av UDI. Dette skal gi grunnlag for en bedre styringsdialog og samhandling mellom AID og UDI. Dette skal sikre gjennomføring av den politikken departementet legger til grunn. Styringsdialogen mellom AID og UDI skal være godt forankret i avklarte roller og med en felles forståelse for hvordan departementet styrer, hvilke styringsmekanismer som nyttes, hva som styres, hvilke mål som skal nås, og hvordan dette forventes fulgt opp i UDI. Arbeidet skal også bidra til bedre kvalitetssikring knyttet til saksbehandlingsprosesser i direktoratet, praksis og rammeverk for internkontroll.

Det tas sikte på en ferdigstillelse av arbeidet innen sommeren 2007.

Regjeringen foreslår å bevilge 27,9 mill. kroner til saksbehandling i Utlendingsnemnda (UNE). Midlene vil gjøre UNE i stand til å bygge ned antall ubehandlede asylsaker fra 5 300 til 3 000 saker. Bedre saksbehandlingskapasitet i UNE er hensiktsmessig, både av hensyn til klagerne og oppholdstid med medfølgende utgifter i mottak.

Økende oppmerksomhet om terrortrusler og personer med uklar identitet har økt fokuset på

viktigheten av god kunnskap og effektiv behandling av saker som berører hensynet til rikets sikkerhet og utenrikspolitiske hensyn.

Rapport og status

Vinteren 2006 ble det avdekket at UDI hadde innvilget oppholdstillatelse på humanitært grunnlag til ca. 200 kurdere fra Nord-Irak. Tillatelse ble gitt i strid med politiske signaler om hvem som skulle få tillatelse i denne gruppen. Det ble nedsatt en granskingskommisjon som skulle undersøke omstendighetene rundt denne saken, jf. NOU 2006: 14 Gransking av Utlendingsdirektoratet. Den første delrapporten av 22. mai 2006 konkluderte med at UDI hadde brutt rapporteringsplikten til departementet, og at UDI kunne kritiseres for å ha tøyd regelverket langt uten å sjekke om praksis var innenfor lov og forskrift. Granskingskommisjonen la fram sin andre delrapport 23. juni 2006. Mandatet var å påpeke mulige forbedringer i styringsdialogen mellom AID og UDI og i UDIs utforming av praksis og formidling av denne. Granskingskommisjonen skulle ev. også foreslå justering av regelverk og retningslinjer som sikrer at AID er tilstrekkelig informert om UDIs praksis. Granskingskommisjonen avdekket utfordringer på en rekke områder knyttet til rolleforståelse, styringsforhold, departementets tilsynsrolle og forhold knyttet til kvalitetssikring av vedtak og etablering av praksis i UDI.

Saken ble behandlet i kontroll- og konstitusjonskomiteen som avla sin innstilling 13. juni

2006. Komiteen mener at det er kritikkverdig at UDI unnlot å rapportere til departementet i saken og at de politiske føringene ikke ble fulgt opp. Komiteen mener videre at det er avgjørende at det etableres styringssystemer som sikrer at det oppdrag som gis til forvaltningen gjennom lover, forskrifter, instruksjer og bestillinger blir fulgt opp. Det pekes på et behov for å fokusere på ledelse, styringsdialog, saksbehandling, rolleforståelse og kultur.

Utlendingsloven gir departementet adgang til å instruere Utlendingsdirektoratet i behandlingen av enkeltsaker som omfatter hensynet til rikets sikkerhet og utenrikspolitiske hensyn. Fra september 2005 er Kongen i statsråd klageinstans i saker som berører grunnleggende nasjonale hensyn. I 2006 har departementet arbeidet for å sikre en økt bevissthet omkring slike saker i hele utlendingsforvaltningen.

I tråd med Soria Moria-erklæringen ble det 7. mars 2006 gjennomført en høring om åpenhet i UNE. Konklusjonen fra høringen ble at følgende punkter skulle følges opp nærmere:

- Behandlingsform (nemndmøte vs. nemndleder alene)
- Tid og mulighet for saksforberedelse og ev. utsending av saksdokumenter
- Bedre kildehenvisninger og mindre standardiserte begrunnelser for avslag
- Partsinnsyn og åpenhet om landinfo

Departementet vil i samarbeid med UNE følge opp konklusjonene fra høringen.

Programkategori 09.90 Beskyttelse og innvandring

Utgifter under programkategori 09.90 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
690	Utlendingsdirektoratet	1 571 161	1 265 505	1 259 000	-0,5
691	Utlendingsnemnda	101 650	115 856	127 600	10,1
	Sum kategori 09.90	1 672 811	1 381 361	1 386 600	0,4

Utgifter under programkategori 09.90 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-23	Statens egne driftsutgifter	1 655 738	1 333 181	1 350 300	1,3
30-49	Nybygg, anlegg m.v.		16 000		-100,0
70-89	Andre overføringer	17 073	32 180	36 300	12,8
	Sum kategori 09.90	1 672 811	1 381 361	1 386 600	0,4

Prioriteringer og forutsetninger i budsjettet for 2007

Målene under Arbeids- og inkluderingsdepartementets resultatområde 10 Beskyttelse og innvandring finansieres under programkategori 09.90 Beskyttelse og innvandring.

De største utgiftspostene under programkategori 09.90 er knyttet til drift av mottak for asylsøkere (kap. 690, post 21) og til drift av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda (kap. 690, post 01 og kap. 691 post 01 og 21). Bevilgningsbehovet på feltet er i stor grad avhengig av antallet personer som søker asyl og forskjellige tillatelser til opphold og arbeid i Norge.

Internasjonale hendelser som er vanskelig å forutse, gjør vurderingen av omfanget av asylansøkerne til en utfordring. I løpet av det siste tiåret har det vært store svingninger i søkerantallet, med en kraftig økning frem til 2002. I senere år har søkerntrenden vært tilsvarende fallende. Dette har skapt betydelige utfordringer mht. administrasjon

av mottakssystemet og dimensjoneringen av ressursene til å behandle ulike typer søknader. Det er i bevilgningsforslaget lagt til grunn at det vil komme ca. 5 500 asylsøkere i 2007. Antallet søknader om opphold og statsborgerskap er økende, og i bevilgningsforslaget er det lagt til grunn at UDI vil motta 70 000 søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven. Regjeringen foreslår å bevilge 58 mill. kroner ekstra for å sikre tilstrekkelig kvalitet i UDIs saksbehandling, herunder også nødvendige kvalitetstiltak vedrørende praksisutforming og regelverksarbeid. Regjeringen foreslår også å bevilge 27,9 mill. kroner i ekstra midler til UNE for å bygge ned antallet ubehandlede asylsaker.

Regjeringen foreslår å øke gebyrene på utlendingssaker tilsvarende 15 mill. kroner i 2007. Forslaget innebærer at sats for innvandring knyttet til arbeid, bosetting, familieinnvandring og utdanning økes med 300 kroner per søknad. Inntektsøkningen føres over Justisdepartementets kap. 3440, post 06 Gebyrer – utlendingssaker.

Sentrale forutsetninger for 2007-budsjettet

	Antall
Asylsøkere	5 500
Overføringsflyktninger	1 200
Familiemedlemmer til flyktninger (reiseutgifter)	400
Personer i mottak, gjennomsnitt	6 225
Tilbakevendte	100

Tallene i tabellen er –med unntak av tallet på overføringsflyktninger –prognoser, ikke måltall. Prognoser som gjelder asylsøkere og innvandring, er usikre. Antallet asylsøkere virker inn på de andre forutsetningene, både under resultatområde 10 og på andre departementers ansvarsområder.

Kap. 690 Utlendingsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	452 507	323 375	416 300
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 083 817	872 731	781 900
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	17 764	21 219	24 500
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisesenter, <i>kan overføres</i>		16 000	
71	Kunnskapsutvikling, migrasjon, <i>kan overføres</i>			6 800
72	Retur og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	8 524	18 130	18 800
75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	8 549	14 050	10 700
	Sum kap. 690	1 571 161	1 265 505	1 259 000

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til drift av Utlendingsdirektoratet (UDI). UDI skal iverksette flyktning- og innvandringspolitikken på Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde. UDI gir også faglig baserte bidrag til utviklingen av regelverk og politikk på dette området. UDI behandler søknader om bl.a. familiejenforening, visum, oppholdstillatelse, arbeidstillatelse, statsborgerskap og asyl, og har ansvaret for drift av statlige mottak, herunder opprettelse og nedleggelse av mottaksplasser.

Til sammen 5 400 personer søkte om asyl i 2005, en nedgang på 2 500 personer, eller rett i overkant av 30 pst. fra året før. Målet om å behandle 8 000 asylsaker i 2005 ble ikke nådd. UDI behandlet da i underkant av 7 500 saker. Grunnet et lavere ankomsttall og en økning i antallet opp-

holdssaker, overførte UDI ressurser fra asyl- til oppholdsavdelingen. UDI behandlet i underkant av 70 000 oppholdssaker i 2005, ca. 6 000 flere enn kravet satt av departementet. Ved utgangen av 2005 var det i overkant av 3 000 asylsaker til behandling i UDI, en nedgang fra ca. 4 500 siden årsskiftet 2004/2005. Antallet ubehandlede oppholdssaker økte fra 12 500 saker til ca. 12 800 saker i løpet av 2005. Første halvår 2006 har UDI behandlet ca. 33 800 saker i 1. instans, 2 200 asylsaker og 31 600 saker og klager etter utlendings- og statsborgerloven. UDI har foretatt en nødvendig kvalitetsøkning i vedtaksproduksjonen i 2006. Dette fører til et lavere produktivitetsnivå i siste del av 2006. Kvalitetsløftet videreføres i 2007. For 2007 er produktjonskravene satt til 5 500 asylsaker og 70 000 oppholdssaker. Produktivitetskravene er basert på et noe lavere produktivitetsnivå enn tidligere, som følge av at det er lagt opp til en heving av kvaliteten på vedtakene.

Regjeringen foreslår å øke UDIs driftsramme med 64,5 mill. kroner. Av disse midlene skal 58 mill.

kroner brukes til å sørge for økt kvalitet i saksbehandlingen, og 6,5 mill. kroner skal brukes til lederutvikling og styrking av internkontrollfunksjonen.

Som en del av handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen er det foreslått å bevilge 2 mill. kroner til et kompetanseteam mot tvangsekteskap. Teamet skal bistå i konkrete saker, samt bidra med råd og veiledning i det generelle arbeidet i førstelinjetjenesten.

Som et ledd i arbeidet med rekruttering av kvalifisert arbeidskraft, er det foreslått satt av 2,5 mill. kroner for å behandle flere søknader om arbeidstillatelse. Dette vil sette UDI i stand til å redusere saksbehandlingstiden for arbeidstillatelser uten at det går på bekostning av andre sakstyper.

Til tross for at antallet asylsøknader er lavere nå enn sammenlignet med de siste årene, er sammensetningen av asylsøkergruppen vel så viktig for utgiftsnivået på post 01 som antallet nye asylsøkere. En klar trend er færre asylsøkere med antatt grunnløse søknader, noe som gir en relativ økning i saksporteføljens kompleksitet og behandlingsomfang og gjør saksbehandlingen mer komplisert og ressurskrevende. Samtidig kommer søkerne fortsatt fra like mange land som tidligere. UDI må derfor beholde bredden i kompetansen og kan ikke spesialisere seg ytterligere på enkelte landområder.

For i større grad å strømlinjeforme og effektivisere asylsaksbehandlingen, innførte UDI fra 1. juni 2005 en ytterligere differensiering av saksbehandlingen i asylsaker. Målsettingen med denne ordningen er at saksbehandlingstidene skal bli kortere. Antatt grunnløse søknader skal behandles innen 48 timer etter at saken er registrert hos politiet, søknader fra personer fra land der UDI har god oversikt over forholdene, skal behandles innen tre uker og søknader fra øvrige land, hvor forholdene er mindre oversiktlige, skal behandles innen sju uker. Søknader som krever ytterligere verifisering eller som krever innhenting av flere opplysninger, kan bli tatt ut av den opprinnelige prosedyren. UDI viderefører saksbehandlingsprosedyren vedrørende søknader som kommer inn under Dublinforordningen, og søknader fra enslige mindreårige asylsøkere prioriteres og behandles fortløpende, som tidligere. Det har vist seg vanskelig å overholde fristen på sju uker. Kun ca. 30 pst. av sakene i denne prosedyren behandles innen fristen. Mange av sakene som blir eldre enn sju uker, er søknader fra land med mange ankomster, hvor det er nødvendig å prioritere intervjuer og behandling av eldre saker fremfor nye. Dette gjelder særlig saker fra Irak og Somalia.

UDI la i 2005 mange ressurser i forberedelsen av det nye Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), både faglig, praktisk og organisasjonsmes-

sig. Overføringen av oppgaver og ansatte har gått etter planen. IMDI er samlokalisert med UDI og deler enkelte administrative funksjoner med UDI, jf. også omtale under kap. 650, post 01.

Et nytt visumsaksbehandlingssystem, NORVIS, ble innført i utlendingsforvaltningen i løpet av mars 2006. NORVIS er nå i bruk på utenriksstasjoner og i UDI. Fase 2 av NORVIS-prosjektet omhandler integrasjon mellom NORVIS og den planlagte europeiske C-VIS (Central System VIS). Arbeidet med Schengens C-VIS er noe forsinket fra planlagt oppstart 1. januar 2007. Denne forsinkelsen vil påvirke fremdriften av integrasjonsprosjektet.

Datasystemet for utlendings- og flyktningssaker, DUF, fungerer i dag tilfredsstillende mht. teknisk funksjonalitet, driftsstabilitet og responstider. Funksjonaliteten i DUF dekker alle arbeidsoppgaver i utlendingsforvaltningen, med unntak av kommunikasjon med mottakene. Et prosjekt for ny mottaksmodul er derfor igangsatt. Utfordringene er knyttet til etablering av gode rutiner for saksbehandlingen og for saksflyt og samhandling mellom etatene som benytter DUF.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 690, post 01 på 416,3 mill. kroner i 2007.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger, jf. også omtale under delmål 1.6.

Utlendingsdirektoratet (UDI) har fullmakt til å inngå avtaler om etablering og drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger. Alle kontrakter om mottaksdrift skal konkurranseutsettes, så fremt det ikke er helt spesielle forhold som tilsier at regelverket for offentlige anskaffelser kan fravikes, som f.eks. uventet stor tilstrømming av asylsøkere.

Bevilgningen dekker kontraktfestede utgifter til driftsoperatører, ytelser til asylsøkere og flyktninger i tiden de oppholder seg i mottak, første gangs helseundersøkelse, flytting mellom mottak, alternativ mottaksplassering av asylsøkere av helsemessige og/eller sosiale årsaker, opplæringstiltak for mottaksansatte, utvikling av informasjonsmaterieil, halvdagsplass i barnehage for fire- og femåringer, flytting i forbindelse med bosetting i kommunene og vertskommunekompensasjonen, og dekning av gjennomsnittlige utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse

med statlige mottak. Videre dekkes utgifter til særskilte tiltak som vakthold og tilrettelegging av boforhold for personer med særskilte behov, samt reise og kost for asylsøkere som skal til intervju. Utlendingsnemnda (UNE) disponerer 20 transittplasser til bruk i forbindelse med klagebehandlingen. Regjeringen har for 2007 foreslått å sette av 5,5 mill. kroner til en egen pott til aktiviteter for barn som bor i asylmottak. I forbindelse med at norskopplæring for asylsøkere gjeninnføres, foreslås det satt av 6,6 mill. kroner for å dekke transportkostnader til og fra opplæringssted. Grunnet en differensiering av arbeidsgiveravgiften, er det foreslått å redusere beløpet på posten med 6,6 mill. kroner.

Bevilgningsbehovet avhenger av antall personer i mottak. Dette er igjen avhengig av antall personer som søker asyl, saksbehandlingstid i asylsaker, andel innvilgelser/avslag, bosettingstakt og effektuering av avslag. Prognosene for dette er preget av stor usikkerhet og bevilgningsbehovet på posten vil kunne endre seg i løpet av budsjettperioden.

For å ivareta behovet for fleksibel mottakskapasitet, har avtalene UDI inngår med driftsoperatører i hovedsak tre måneders oppsigelsestid. Regjeringens mål er at minimum 90 pst. av de ordinære, faste mottaksplassene og minimum 80 pst. av de faste transittplassene skal være belagt til enhver tid. I perioder med stor opp- og nedbygging kan målet fravikes, etter nærmere avtale med departementet.

Gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse i perioden 1. januar–30. juni 2006 var på 98,3 pst. av de ordinære plassene og på 81,9 pst. av de faste transittplassene. I perioden er det lagt ned 5 mottak mens det for annet halvår er planlagt nedleggelse av ytterligere 4 mottak (totalt 1 665 plasser). Årene fra 2004 til og med 2006 vil dermed være preget av en sterk nedbygging med totalt over 11 400 plasser.

Kapasiteten av transittplasser skal sikre et fleksibelt og differensiert system for håndtering av asylsøkere. Personer som har åpenbart ubegrunnet asylsøknad blir f.eks. plassert på eget sted med egen oppfølging. Det samme gjelder personer som faller inn under Dublinkonvensjonen. Dette letter politiets arbeid med retur. Siden transittsystemet er mer utsatt for svingninger i antallet nye asylsøkere, ligger det større utfordringer i å tilpasse kapasiteten i transittmottak enn kapasiteten i ordinære mottak.

Det ble i 2006 bevilget 15 mill. kroner til drift av et ventemottak med om lag 100 plasser i 2006, i tillegg til investeringsutgifter, jf. omtalen under kap. 690, post 45. Ventemottaket har en nøktern standard og det er en målsetting å motivere de bosatte til retur til de enkeltes hjemland. For 2007 er det anslått at behovet for plasser i ventemottak vil øke

til om lag 200 plasser ved utgangen av året. I budsjettforslaget er det lagt inn 10 mill. kroner for å dekke dette økte behovet.

UDI har ennå ikke noe særlig erfaring med denne typen plasser. Anslaget er derfor usikkert og vil avhenge av hvilken avtale for leie og drift og ev. investeringskostnader UDI kan greie å forhandle seg frem til.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning under kap. 690, post 21 på 781,9 mill. kroner i 2007. Bevilgningsforslaget er basert på et anslag om gjennomsnittlig belegg i mottak på ca. 6 225 personer. Se også forslag til romertallsvedtak VI om fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Bevilgningen på posten dekker utgiftene UDI har til tolking og oversettelse i forbindelse med behandlingen av asylsaker.

UDI har ansvaret for å intervjuer asylsøkere og benytter seg derfor av tolker i stort omfang. I tillegg til asylintervjuet har asylsøkere, med visse unntak, anledning til å gi en skriftlig forklaring, en såkalt egenerklæring, før intervjuet. Denne ordningen innebærer utgifter til oversettelse. Bevilgningen på posten skal også dekke utgifter til oversettelse av originaldokumenter som saksbehandleren i UDI mener bør oversettes til norsk. Det gjelder originaldokumenter som søkeren, politiet eller andre instanser har lagt ved i saken. Dessuten dekker posten tolking og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans, herunder i forbindelse med verifiseringsrapporter og alderstester for EMA som blir forelagt søker. Formidling av positive vedtak dekkes også over posten.

Korrekt tolking og oversettelser er en sentral forutsetning for rettssikkerheten, effektiv og ryddig saksbehandling og god service. Statsautoriserte tolker prioriteres ved oppdragsfordeling. Deretter prioriteres tolker med tolkeutdanning. Det er vanskelig å finne tolker i enkelte språk som få i Norge behersker, og hvor det finnes verken autorisasjon, utdanning eller en mulighet til å teste tolken med en tospråklig prøve. Konsekvensen er at det går lengre tid før søkere blir intervjuet. I sjeldne tilfeller må søkere på grunn av lang ventetid flyttes fra transittmottak til ordinære mottak før intervjuet er gjennomført. De må da på et senere tidspunkt transporteres tilbake for intervju. Kostnadene ved tilbaketransport blir belastet post 22. I

2005 ble det gjennomført 3 404 intervjuer, og det ble utfylt 2 519 egenerklæringer. Per 30. juni 2006 hadde UDI gjennomført 1 596 intervjuer, og 1 216 egenerklæringer var blitt fylt ut.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 690, post 22 på 24,5 mill. kroner i 2007.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, utreisесenter, kan overføres

Bakgrunnen for å etablere en egen investeringspost i tilknytning til ventemottak i Lier, var at kommunen stilte krav om tilknytning til kommunalt kloakkanlegg, nødvendige brann- og bygningstekniske oppgraderinger og etablering av egne helsetjenester på stedet, og at dette var utgifter som ville kunne påløpe de nærmeste årene. Det er bevilget 16 mill. kroner på posten i 2006. Så langt er ingen av midlene på post 45 benyttet.

Regjeringen Stoltenberg II ønsket å videreføre arbeidet med å etablere et statlig innkvarteringstilbud, kalt ventemottak, for personer med endelig avslag på søknad om asyl i Buskerud sivilforsvarsleir. Ventemottaket ble etablert i Lier kommune 27. mars 2006, med midlertidig dispensasjon fra krav om tilknytning til kloakkanlegg.

I statsbudsjettet for 2007 er det lagt til grunn at det i 2007 vil være et behov for ytterligere 100 ventemottaksplasser, totalt 200 plasser. Bygningsmassen på Lier er fra 1950-tallet, og med dagens byggtekniske krav er det ikke mulig å utvide kapasiteten på Lier på annen måte enn ved å rive den eksisterende bygningsmassen og bygge nytt. Videre viser nye beregninger at det planlagte arbeidet med tilknytning til offentlig kloakkanlegg vil bli dyrere enn tidligere antatt.

Summen av disse forholdene gjør at det er nødvendig å foreta grundige vurderinger om det er hensiktsmessig å beholde ventemottaket i Lier kommune, all den tid de nødvendige investeringene ikke innebærer noen betydelig kvalitetsøkning på stedet, eller gir mer fleksibilitet i beboerkapasiteten. Det kan være indikasjoner på at det ville være en bedre utnyttelse av midlene på post 45 å benytte dem til å etablere ett eller flere alternative ventemottak.

Det kan tenkes alternative løsninger med tilstrekkelig kapasitet andre steder, slik at ventemottaket på Lier avvikles. Ved nyetablering av ventemottak eller konvertering av eksisterende mottak, må man påregne noe oppgradering eller endringer slik at bygningsmassen tilfredsstiller bygg- og branntekniske krav, at det etableres helsetjenester og muligheter for adgangs kontroll m.m.

På bakgrunn av dette mener Arbeids- og inkluderingsdepartementet at man fremover bør vurdere alternative løsninger i tillegg til løsningen med ventemottak ved Lier kommune. Dette vil kunne innebære at midlene på posten, som til nå har vært knyttet til ventemottaket i Lier, i stedet blir benyttet til ett eller flere andre ventemottak. De avsatte midlene skal, hvis behov, benyttes til større utstyrsanskaffelser, oppgradering, vedlikehold m.m. for å imøtekomme bygg- og branntekniske krav, egne helsetjenester og å sikre at bygningsmassen og forhold rundt denne er slik at ventemottaket kan drives på en hensiktsmessig måte.

Post 71 Kunnskapsutvikling, migrasjon, kan overføres

Både Arbeids- og inkluderingsdepartementet og UDI vil forvalte midler på denne posten. Formålet med bevilgningen på posten er:

- å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for innvandrings- og flyktningpolitikken
- å bidra til nasjonal kunnskapsutvikling om internasjonal migrasjon
- å bidra til formidling av forskningsresultater og kunnskap om og metodikk og praksis på området

Bevilgningen skal brukes til kunnskapsutvikling om migrasjon, menneskehandel, mottaksforhold og utlendingsrettslige problemstillinger. Bevilgningen vil i det vesentlige bli benyttet til pågående prosjekter. Forskningsprosjekter om familieinnvandring og barn vil bli prioritert. I prosjektene skal kjønnspektivet komme fram.

Rapport for 2005 og 2006

Bevilgningen har blitt brukt til prosjekter for å styrke kunnskapsgrunnlaget om menneskehandel i tråd med handlingsplanen mot menneskehandel, og til å få fram mer forskning på utlendingsrettslige problemstillinger. Bevilgningen har også blitt brukt til å innhente mer kunnskap om arbeidsmigrasjon, serieekteskap, internasjonale studenter og innvandring, enslige mindreårige asylsøkere, i tillegg til utviklingsarbeid knyttet til ulike sider ved mottaksforhold og oppsporingsarbeid i forhold til omsorgspersoner i hjemlandet for enslige mindreårige asylsøkere. Enkelte prosjekter er omtalt under relevante delmål i tilknytning til resultatområde 10.

Budsjettforslag for 2007

Det foreslås en bevilgning på 6,8 mill. kroner på kap. 690, post 71.

Post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å motivere flyktninger til å vende tilbake til hjemlandet når det er trygt, og vedkommende ikke lenger har et beskyttelsesbehov. Posten skal dekke ulike tilbud som kan legge forholdene til rette for hjemvending, og på den måten gjøre reintegreringen i hjemlandet enklere. Posten er todelt og består av individuell økonomisk støtte ved tilbakevending og støtte til prosjekter innen retur og tilbakevending.

Individuell støtte ved tilbakevending

Personer som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag eller som er familiegjennforente med disse, kan etter søknad få dekket reiseutgifter og i tillegg få 15 000 kroner per person til hjelp for å starte på nytt i hjemlandet. UDI behandler søknadene. Å motta tilbakevendingsstøtte får ingen direkte følger for retten til videre opphold i Norge. Tillatelse til opphold og arbeid vil være gyldig til den går ut etter de ordinære reglene. Dersom søkeren gjeninnvandrer til Norge, skal vedkommende betale støtten tilbake etter nærmere fastsatte regler.

Det er først og fremst personer med midlertidig beskyttelse som har benyttet seg av ordningen, det vil si personer fra Bosnia-Hercegovina og Kosovo. De siste årene har langt færre enn tidligere vendt tilbake med individuell støtte, jf. tabellen under. Tabellen viser også hvor mange som har benyttet muligheten til å gjeninnvandre til Norge. Rundt 41 pst. av de utsendte kravene om tilbakebetaling av støtten er betalt per 30. juni 2006. At tilbakebetalingsprosenten ikke er høyere, kommer bl.a. av at regelverket åpner for betalingsutsettelse for dem som lever av økonomisk sosialhjelp eller får pengereglementsytelser for asylsøkere. De fleste med egen inntekt har så lav inntekt at tilbakebetalingen må skje i avdrag.

Tilbakevendte og gjeninnvandrede i perioden 1998 til 1. halvår 2006

År	Antall tilbakevendte	Antall gjeninnvandrede
2000	1 634	1 419
2001	1 001	165
2002	87	135
2003	55	50
2004	77	47
2005	58	61
1. halvår 2006	33	16

Mange av de gjeninnvandrede er personer fra Kosovo. Flere av disse fikk avslag på søknad om opphold i Norge og har reist tilbake til Kosovo for annen gang, frivillig eller med tvang. Av de 1 419 gjeninnvandrede i år 2000 befinner minst 1 000 seg nå i hjemlandet. I tillegg er det verd å merke seg at de som er registrert som gjeninnvandret ett år ikke tilbakevendte samme året.

Tilbakevendings- og returprosjekter

Prosjektstøtte kan gis til kommuner, offentlige etater, frivillige organisasjoner, internasjonale organisasjoner og enkeltpersoner. Prosjektene skal ta hensyn til at kvinner og menn kan ha ulike behov. Prosjektene skal være innenfor et eller flere av disse kriteriene:

- informasjon om forholdene i hjemlandet
- opplæring og kvalifiseringstiltak med tanke på yrkesaktivitet i hjemlandet
- forsoning og demokratibygging
- mottak og reintegrering i hjemlandet
- hjelp til næringsetablering i hjemlandet

Det kan i forbindelse med bestemte prosjekter være aktuelt å vurdere utbetaling av returstøtte for bestemte grupper som returnerer frivillig innenfor avgrensede tidsrom.

Totalt 11,85 mill. kroner ble avsatt til tilbakevendingsprosjekter i 2005. UDI har i 2005 hatt prosjekter innenfor alle prosjektkategorier med hovedtyngde på informasjonsprosjekter, kvalifiseringstiltak og prosjekter som fokuserer på hjelp til næringsetablering i hjemlandet. I tråd med nye føringer for posten ble flere prosjekter utvidet til også å gjelde retur av asylsøkere med avslag. Prioriterte land i 2005 var Afghanistan, Irak og Somalia.

I 2006 er totalt 16,63 mill. kroner avsatt til retur- og tilbakevendingsprosjekter. Prosjektene har i stor grad fokus på informasjonstiltak, mottak og reintegrering og hjelp til næringsetablering. Regjeringens satsing på returtiltak, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006), har gitt rom for å følge opp trepartsavtalen med Afghanistan og UNHCR. I denne sammenheng er det satt av midler til retur for 600 personer fordelt på følgende tiltak:

- støtte til mottak og reintegrering i Afghanistan
- helseundersøkelse
- rådgivning
- returstøtte på 5 000 kroner per person ved ankomst Kabul

Ved utgangen av juni 2006 har 21 personer søkt om å delta i programmet for retur og tilbakevending til

Afghanistan. Av disse har foreløpig 9 personer reist hjem til Afghanistan.

I 2002 inngikk Politiets utlendingsenhet (PU) og UDI en avtale med International Organization for Migration (IOM) om et program om frivillig retur til hjemlandet for asylsøkere og andre utlendinger uten lovlig opphold i Norge. Avtalen ble fornyet i juli 2005. I perioden mai 2002 til 30. juni 2006 returnerte om lag 4 250 personer til hjemlandet med dette programmet. Personer fra Russland og Bosnia-Hercegovina utgjorde de to største nasjonalitetene. I 2005 returnerte ca. 550 personer. I underkant av 200 personer har returnert første halvår 2006. De fleste som har reist i 2006 er fra Serbia og Montenegro.

Regjeringen finansierer i 2006 informasjons- og motivasjonsarbeid i asylmottak knyttet til retur, og i ventemottaket drives det et eget målrettet informasjonsarbeid. Denne type arbeid vil videreføres og videreutvikles i 2007.

I 2007 skal det ytterligere fokuseres på prosjekter og tiltak som motiverer til frivillig retur og støtte til mottak og reintegrering i hjemlandet. I det internasjonale samfunn er det i økende grad en oppfatning at gode tilbakevendingsordninger og opplegg som også kan bidra til reintegrering i hjemlandet av personer som returneres etter endelig asylavslag, er svært viktig for å lykkes med retur- og tilbakevendingspolitikken. Mange land i en gjenoppbyggingsfase har behov for kompetanse og fagkunnskap som de som returnerer besitter. De samme landene kan imidlertid være mer tjent med å ha sine borgere i vestlige land, fordi de da sender penger hjem. Dette kommer både familie og lokalsamfunn til gode. Regjeringen ønsker derfor å legge mer vekt på tiltak som kan bidra til reintegrering av personer som forlater Norge, og støtte opp under tiltak som kan ha en positiv virkning på lokalsamfunnet i aktuelle land. Erfaring viser at man på denne måten har muligheten for bl.a. å legge til rette for at også spesielt kvalifiserte perso-

ner vender hjem og bidrar til gjenoppbygging og utvikling av hjemlandet.

Regjeringen ser det som særlig viktig at land som Irak, Afghanistan og Somalia prioriteres i kommende år.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 690, post 72 på 18,8 mill. kroner i 2007.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger, familiegjennforente (til personer som har fått asyl) og flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Det legges til grunn at det i 2007 skal betales reiseutgifter for anslagsvis 1 600 personer. IOM (International Organization for Migration) arrangerer reisene på forespørsel fra UDI. IOM bestiller billetter og bistår med å skaffe nødvendige reisedokumenter. De hjelper også personer i eventuelle transittland og vurderer om det er nødvendig med eskorte for syke personer og små barn som reiser alene. I første halvår 2006 er reiseutgifter dekket for om lag 850 personer.

Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med en avtale med Norsk Folkehjelp om mottak av overføringsflyktninger. Reiseutgifter for personer som blir gjenforent med herboende som har opphold på humanitært grunnlag blir ikke dekket av staten. På bakgrunn av at regjeringen går inn for å øke kvoten for overføringsflyktninger med 200 personer, foreslås det satt av 1,2 mill. kroner ekstra for å dekke reiseutgifter til disse personene.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 690, post 75 på 10,7 mill. kroner i 2007.

Kap. 3690 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	140	18 130	18 800
02	Gebyr for nødvisum		96	100
03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	4 263	13 769	10 400
04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	350 684	333 731	281 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	328		
16	Refusjon av fødselspenger	10 831		
18	Refusjon sykepenger	4 263		
	Sum kap. 3690	370 509	365 726	310 800

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Post 01 Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 18,8 mill. kroner av utgiftene på kap. 690, post 72 Retur og tilbakevending for flyktninger blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3690, post 01 Retur og tilbakevending for flyktninger.

Post 02 Gebyr for nødvisum

På bakgrunn av tidligere erfaringstall foreslås det budsjettert med 100 000 kroner i gebyrinntekter for utskriving av nødvisum.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 10,4 mill. kroner av utgiftene på kap. 690, post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3690, post 3 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet.

Post 04 Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 281,5 mill. kroner av utgiftene på kap. 690, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3690, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Kap. 691 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	96 111	108 386	118 500
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	5 539	7 470	9 100
	Sum kap. 691	101 650	115 856	127 600

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Utlendingsnemnda (UNE) behandler alle klager etter utlendings- og statsborgerborgerloven på vedtak som Utlendingsdirektoratet (UDI) treffer i førsteinstans og klager på vedtak i UDI om innmelding av utviste personer i Schengen informasjonssystem (SIS). UNE fungerer som et uavhengig forvaltningsorgan når nemnda fatter vedtak i klagesaker.

Regjeringen foreslår å bevilge totalt 27,9 mill. kroner ekstra til saksbehandling i UNE. Midlene vil gjøre UNE i stand til å bygge ned antall ubehandlede asylsaker fra 5 300 til 3 000 saker. Bedre saksbehandlingskapasitet i UNE er hensiktsmessig, både av hensyn til klagerne og oppholdstid med medfølgende utgifter i mottak.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av UNE, herunder saksbehandlingsutgifter, men ikke utgiftene til selve saksbehandlingen i nemndmøte.

Budsjettet for 2007 er basert på at UNE skal behandle et antall saker som tilsvarer antallet innkomne saker i 2007. Prognosene tilsier at UNE vil få inn 5 900 asylsaker og 5 100 oppholdssaker i 2007, inkludert statsborgerskapssaker. I tillegg foreslår regjeringen å tilføre UNE 25,6 mill. kroner for å bygge ned antallet ubehandlede saker. I 2005 var omgjøringsprosenten 8,2 pst. av alle saker. Tilsvarende tall for første halvår 2006 var 9,1 pst.

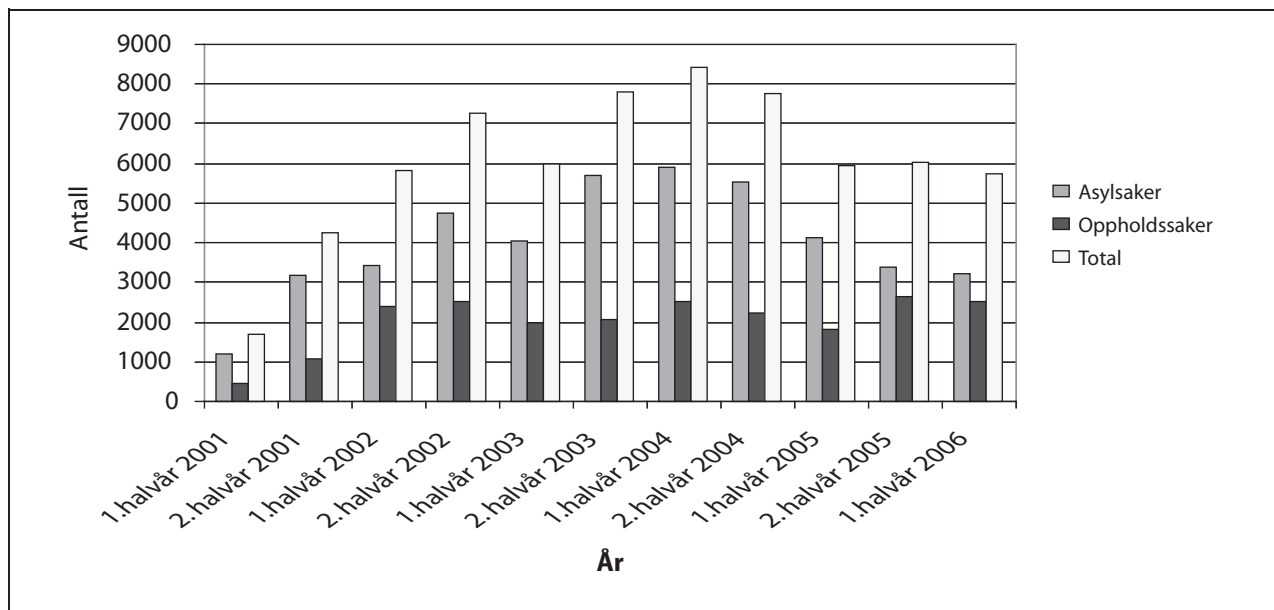
Asylsaker

Asylsakene omfatter både klagesaker, dublinsaker og omgjøringsanmodninger. Prognosene forutsetter at 21 pst. av asylsakene UNE får til behandling er enkle saker som kan avgjøres av sekretariatet, at 67 pst. av sakene kan avgjøres av en nemndleder etter sekretariatsforberedelse, og at 12 pst. inneholder vesentlige tvilsspørsmål og skal avgjøres i nemndmøte etter sekretariatsforberedelse. Denne fordelingen har endret seg betydelig de siste årene. Trenden med færre enkle saker fortsetter og gjenspeiler hovedsakelig færre saker etter Dublinforordningen og antallet grunnløse saker. En konsekvens av denne utviklingen er relativt flere ressurskrevende saker, som gir en høyere gjennomsnittlig tidsbruk per sak. Antall omgjøringsanmodninger øker, og utgjør per 30. juni 2006 en nesten like stor andel som klagesaker.

Asylsøknader skal prioriteres dersom personene det gjelder fortsatt oppholder seg i landet og er gitt tillatelse til å være her mens klagen blir behandlet. For øvrig skal asylsøknader fra kriminelle, enslige mindreårige og personer med ekstraordinære hjelpebehov prioriteres.

Tallet på ubehandlede asylsaker var per 30. juni 2006 i underkant av 4 200 saker, altså en nedgang på ca. 800 saker fra årsskiftet 2005/06.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i klagesaker der klageren kan oppholde seg i landet mens saken blir behandlet, var for asylsaker behandlet per 30. juni 2006 ca. 15 måneder. 11 pst. av sakene ble behandlet innen seks måneder. Situasjonen nevnt over bidrar til at saksbehandlingstiden øker.

Figur 6.10 Saker UNE har behandlet siden 2001

I første halvår 2006 ble 23 pst. av asylsakene der klageren var gitt tillatelse til å være her mens klagen blir behandlet, avgjort i nemndmøte. Av disse var 21 pst. med personlig fremmøte og 2 pst. uten personlig fremmøte. I 2005 ble 19,5 pst. behandlet i nemndmøte, hvorav 16,5 pst. med personlig fremmøte og 3 pst. uten personlig fremmøte.

Oppholdssaker

Oppholdssaker i betydningen andre saker enn asyl, omfatter både klagesaker og omgjøringsansøknader. Fra 1. september 2006 tar UNE over klagesaksbehandlingen for statsborgerskapssaker (STB-saker) fra AID. Antallet andre oppholdssaker synker noe, mens prognosene for STB-saker mer enn utlikner denne nedgangen. Saksbehandlingsomfanget bygger på at 54 pst. av sakene kan avgjøres av sekretariatet, 44 pst. av nemndleder og 2 pst. av nemndmøte. Det er noe usikkert hvordan overtakelsen av STB-saker vil slå ut på relativ avgjørelsesform. Tallet på ubehandlede oppholdssaker var per 30. juni 2006 ca. 1 900, altså en nedgang på ca. 700 saker siden årsskiftet 2005/06. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var for alle oppholdssaker behandlet per første halvår 2006 ca. 6 1/2 måneder.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 691, post 01 på 118,5 mill. kroner i 2007.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til behandling av saker i nemndmøter og er særlig avhengig av tilstrømmingen av asylsøkere og av hvor stor andel av sakene som blir behandlet i nemndmøte. Posten omfatter blant annet godtgjørelse til nemndmedlemmer og tolker og reise og opphold for nemndmedlemmer, søkere, tolker og advokater. Antallet asylsaker behandlet i nemndmøte med personlig fremmøte har økt betydelig, fra ca. 320 møter første halvår 2005 til i overkant av 400 møter første halvår 2006. Det foreslås satt av 2,3 mill. kroner til nedbygging av ubehandlede saker.

Budsjettforslag for 2007

Regjeringen foreslår en bevilgning på kap. 691, post 21 på 9,1 mill. kroner i 2007.

Kap. 3691 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	147		
16	Refusjon fødselspenger	3 234		
18	Refusjon sykepenger	847		
	Sum kap. 3691	4 228		

Bevilgningen før 2006 er gitt under Kommunal- og regionaldepartementets budsjett.

Bevilgningen under kap. 691 Utlendingsnemnda, post 01 Driftsutgifter kan overskrides med tilsvarende beløp som inntektene på post 16-18.

Del III
Omtale av særlige tema

7 Forskning og annen kunnskapsutvikling

Departementets hovedmål er å bidra til arbeid, velferd og et inkluderende samfunn gjennom å ta i bruk og utvikle de virkemidler en samlet sosialpolitikk, arbeidsmiljø- og sikkerhetspolitikk, sysselsettingspolitikk, innvandringspolitikk, integrerings- og inkluderingspolitikk gir. For utvikling og gjennomføring av disse oppgavene er det stort behov for forskningsbasert kunnskap. Forskningsvirksomheten i Arbeids- og inkluderingsdepartementet har følgende hovedmål:

1. Å bidra til langsiktig og målrettet kunnskapsoppbygging innenfor Arbeids- og inkluderingsdepartementets sektorområder.
2. Å sørge for at det eksisterer nødvendig kunnskap for politikkutforming og forvaltning, herunder også kunnskap om måloppnåelse og effekter av iverksatte tiltak.
3. Det skal være kompetente forskningsmiljøer på alle områder som departementet har ansvaret for.

Det anvendes flere virkemidler for kunnskapsinnhenting. Forskningsbasert kunnskap og kompetanse innhentes bl.a. gjennom støtte til langsiktig forskning i regi av Norges forskningsråd, gjennom oppdragsforskning bestilt av departementet eller underliggende etater, støtte til forskerstillinger samt gjennom forskning og kunnskapsinnhenting i regi av Statens institutt for arbeidsmiljøforskning (STAMI) som er et forvaltningsorgan underlagt departementet.

7.1 Forskning i regi av Norges forskningsråd

Forskning i regi av Norges forskningsråd har i hovedsak et anvendt siktemål i realiseringen av overordnede mål for sektoren. Samtidig bidrar bevilgningen til Norges forskningsråd til å bygge opp forskningsmiljøer på viktige samfunnsområder. Under kap. 601, post 50 Norges forskningsråd foreslås bevilget 92,9 mill. kroner.

Bevilgningen går til finansiering av forskningsprogrammer, strategiske satsinger samt basisbevilgninger til forskningsinstitutter.

Regjeringen vil fra 2007 sette i gang en ny og helhetlig satsning på forskning om sykefravær og utstøting. Det foreligger mye kunnskap om enkelt-

årsaker, men kunnskapsgrunnlaget om disse årsakenes relative styrke og hvordan de virker sammen er fortsatt for svakt. Et hovedanliggende er at det skal gjennomføres en tydelig, helhetlig og samlet satsing på forskning om årsaker til sykefravær og utstøting. Et viktig mål er å bringe gode fagmiljøer fra alle relevante kompetanseområder inn i den helhetlige satsingen med en felles ambisjon om at satsingen i størst mulig grad skal forklare alle vesentlige årsakssammenhenger.

Flere studietilbud utdanner kandidater som i sin senere yrkespraksis vil arbeide med mennesker som av helsemessige årsaker har problemer på arbeidsmarkedet. For å styrke kunnskapsgrunnlaget for deres senere yrkespraksis bør undervisningstilbudet på dette området gjøres mer forskningsbasert og knyttes opp til samfunnsrelevante temaer som sykefravær og utstøting fra arbeidslivet. Den nye forskningssatsningen har som ambisjon å legge til rette for en styrking av undervisningstilbudet til relevante studieretninger. Den nye forskningssatsningen vil gå over ti år.

Formålet med satsningen er:

- Å bidra til et mer helhetlig og forsterket kunnskapsgrunnlag om årsakene til sykefravær, uførhet og utstøting fra arbeidslivet.
- Å sikre forskningsbasert kunnskap om effektive virkemidler for å forebygge sykefravær og uførhet og for å nå regjeringens mål om et inkluderende arbeidsliv.
- Å styrke forutsetningene for at undervisningsvirksomheten til relevante utdanninger blir mer forskningsbasert.

I 2007 finansieres satsningen med 10 mill. kroner fra avkastningen av forskningsfondet. Det vises i den forbindelse til kapittel 286 post 50 St. prp. nr. 1 (2006-2007) Kunnskapsdepartementet. Regjeringen ser også denne satsingen som en oppfølging av tidligere forskningssatsinger på området «arbeid og helse».

7.2 Direktefinansiert forskning og utredningsvirksomhet

Bestillerfunksjonen mht. forsknings- og utredningsoppdrag samt forsøksordninger er innenfor deler av departementets ansvarsområder overført

til Sosial- og helsedirektoratet. Andre underliggende etater har også denne bestillerfunksjonen.

Det kunnskapsgrunnlaget departementet selv innhenter som grunnlag for politikkutvikling dekkes under kap. 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m., post 21. Dette gjelder bl.a. utredningsvirksomhet innenfor levekår og fattigdom, personer med nedsatt funksjonsevne og svakstilte grupper, trygderelaterte og pensjonsrelaterte problemstillinger, arbeidsmiljø, arbeidsmarked og arbeidsliv.

I St.prp. nr.46 (2004-2005) ble det lagt fram forslag til en ny arbeids- og velferdsforvaltning. Stortinget ga sin tilslutning til forslaget ved behandlingen 31. mai 2005. Som et ledd i en samlet FoU-satsning, ble det i St.prp.nr 46 (2004-2005) forutsatt at det parallelt med reformen skal gjennomføres:

«Et helhetlig evalueringsopplegg som ikke bare undersøker effekter, men som også fotfølger reformen underveis, og som makter å løfte fram eksempler på vellykkede lokale løsninger» (jf kap 7 side 79).

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i samarbeid med Norges forskningsråd sette i gang en evaluering av NAV-reformen. Det grunnleggende formål med evalueringen er å gi svar på om reformen når de overordnede målene; bedre arbeidsretting, bedre brukerretting og en mer effektiv forvaltning. Evalueringen omfatter både en forskningsbasert evaluering av resultater/effekter i forhold til målene og en prosessevaluering for bl.a. å dokumentere hvordan reformen er blitt gjennomført. Evalueringen starter i 2006 og vil følge reformen i hele gjennomføringsperioden (2006-2009) og videre fram til reformen har satt seg.

I tillegg innhentes kunnskap for departementets politikkutvikling på feltet integrering og inkludering, jf. kap 651 post 21 og migrasjon jf. kap 690 post 71. Det satses også på økt kunnskap om sammenhengen mellom arbeidsmarked og andre levekår. Det henvises også til kap. 0634 Arbeidsmarkedstiltak post 21 Evaluering, utviklingstiltak mv. Denne bevilgningen gir grunnlag for å utvikle kunnskap om attføringsløp, virkninger av arbeids-

markedstiltak og kunnskap om flere sider ved arbeidsmarkedet og arbeidsmarkedspolitikken.

Finansiering av trygdeforskning ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Universitetet i Oslo (Trygdemedisin) og Universitetet i Bergen (Trygdeøkonomi) dekkes også innenfor kap 601 post 21. Ordningen med direktefinansierte trygdeforskerstillinger ble evaluert i 2005. Rapporten konkluderer med at uten en slik satsing ville trygdeforskningen sannsynligvis stått svakere enn i dag. På kort sikt anbefales det å fortsette som før, på lengre sikt bør miljøene i større grad konkurrere på et bredere grunnlag. På denne bakgrunn vil departementet gå bort fra å finansiere stillinger til å gi miljøstøtte til de tre miljøene i tre år fra 2007 til 2009. Fra 2010 er det forutsatt at også flere miljøer skal få søke om langsiktig miljøstøtte til trygde- og pensjonsforskning fra denne potten.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet gir støtte til et professorat i arbeidsrett ved Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo. Formålet er å styrke det arbeidsrettslige fagfeltet gjennom forskning og produksjon av juridisk litteratur, med særlig vekt på den kollektive arbeidsretten.

Departementet gir også støtte til en forskerstilling ved NOVA på feltet eldre innvandrere. Målet er å få en helhetlig oversikt over de velferdspolitiske utfordringene som gjelder den økende gruppen eldre innvandrere, og å styrke kunnskaps og beslutningsgrunnlaget for politikkutvikling. Stillingen finansieres over kap 601 post 21. Departementet støtter også utvikling av statistikk og analyser i regi av SSB om migrasjonsstrømmer og innvandrere og etterkommeres integrering og levekår i Norge over kap 601 post 21 og kap 651 post 21.

7.3 Forskning i regi av underliggende etater

STAMI er det nasjonale forskningsinstituttet for arbeidsmiljø og arbeidshelse. Virksomheten omfatter forskning, utredning, service, utdanning og formidling. Det overordnede målet er å skape og formidle kunnskap om sammenhengen mellom arbeid og helse. For nærmere omtale vises til Kap. 0643 Statens arbeidsmiljøinstitutt.

8 Samfunnssikkerhet og beredskap

Det enkelte fagdepartement har ansvaret for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i sin sektor, herunder oppfølgingen av St.meld. nr. 17 (2001-2002). Samfunnssikkerhet- og beredskapsarbeidet skal bidra til å redusere alvorlige trusler og risikoer og dermed redusere samfunnets sårbarhet. Hovedutfordringen er å hindre tap av liv, helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner og materielle verdier i forbindelse med større ulykker, katastrofer og andre uønskede hendelser i fred, krise og krig. I lys av erfaringene etter flodbølgekatastrofen og den etterfølgende St.meld. nr. 37 (2004-2005), er departementet etter endringer i departementsstrukturen i ferd med å gjennomgå sine rutiner for å sikre en enda bedre handlekraft om en ny katastrofe skulle inntreffe. Departementet vil bl.a bedre koordineringen mellom departementene mht. håndtering av grenseflatene mellom departementenes ansvarsområder i ulike faser av en krisesituasjon, herunder informasjons- og mediahåndteringen.

8.1 Petroleumsvirksomheten

Petroleumstilsynet skal følge opp at aktørene i petroleumsvirksomheten holder et høyt nivå på helse, miljø, sikkerhet og beredskap, og gjennom dette også bidra til å skape størst mulig verdier for samfunnet. Lovgivningen på beredskapsområdet tar utgangspunkt i at fare- og ulykkesituasjoner skal unngås ut fra hensynet til personell, miljø og økonomiske verdier. I tillegg er det krav om å iverksette tiltak for å hindre eller redusere skadevirkningene av en fare- og ulykkessituasjon. Operatør skal gjennomføre beredskapsanalyser og nødvendige tiltak, både i forhold til den risiko som virksomheten selv genererer og i forhold til ytre risikofaktorer som terror og sabotasje. For nærmere omtale av petroleumsvirksomheten, vises til programkategoriomtale 09.40 Arbeidsmiljø og sikkerhet, kap. 642 Petroleumstilsynet.

8.2 Økonomisk sosialhjelp

I 2004 ble ansvaret for sosialtjenesteloven overført fra Sosialdepartementet til Helse- og omsorgsdepartementet, som fikk ansvar for alle lovens kapitler med unntak kap.4.5 Midlertidig husvære og

kap. 5 Økonomisk stønad, som er Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområder.

Etter § 3-6 i sosialtjenesteloven plikter kommunen å utarbeide en beredskapsplan for sin sosialtjeneste i samsvar med lov om helsemessig og sosial beredskap.

Sosialtjenesten skal gi nødvendig hjelp under ulykker eller andre akutte situasjoner.

Sosial- og helsedirektoratet har ansvar for å følge opp loven gjennom sin rolle som forvaltningsmyndighet og rådgivningsinstans overfor tjenestene. Direktoratet gjør dette på vegne av sine to overordnede departementer Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Statens helsetilsyn har ansvar for å føre tilsyn med tjenestenes etterlevelse av loven. Fylkesmannen bidrar gjennom rådgivning og veiledning til at fastsatt helse- og sosialpolitikk blir gjennomført av de som har ansvar etter loven.

8.3 Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsetaten forvalter ordninger av stor samfunnsmessig betydning. Sikring av pensjons- og stønadsutbetalinger er en hovedutfordring. Etaten er derfor avhengig av en høy grad av sikkerhet i og rundt sine IT-systemer for å levere rett ytelse til rett tid. Beredskapsbestemmelsene i lov av 16. juni 2006 om arbeids- og velferdsforvaltningen stiller klare krav til etaten for å sikre at driften kan fortsette mest mulig normalt under en krise. Arbeids- og velferdsetaten er gitt ansvar for at beredskapsplaner er utarbeidet, øves og vedlikeholdes for å sikre

- utbetaling av samfunnsskrittiske ytelser
- driftssikkerheten knyttet til de sentrale IT-systemene
- at sikkerhets- og beredskapspersonell øves og læres opp
- at leverandører av varer og tjenester er leveringsdyktige og at informasjonssikkerheten er tilfredsstillende iht. kravene i personopplysningsloven

På bakgrunn av risiko- og sårbarhetsanalyser arbeides det fortløpende med løsninger for bedre sikring av data med henblikk på reduksjon av sårbarhet og å unngå større utbetalingsforsinkelser.

Det er også i ferd med å bli utarbeidet løsninger for å kunne foreta utbetalinger manuelt dersom samfunnskritiske funksjoner er brutt sammen.

8.4 Utlendingsfeltet

Det finnes egne beredskapsplaner til bruk ved ev. masseankomster av asylsøkere. Slike ankomster krever særlig oppmerksomhet omkring mottak og helsesituasjon, i tillegg til en rask og effektiv registrering. Det er fokus på vår plikt til å nekte innreise i Norge for personer som er oppført på FNs sanksjonslister mv. Det er også viktig at utlendingsfeltets felles datasystem opprettholdes og er sikkert og tilgjengelig. Dette er et viktig verktøy for alle deler av forvaltningen, inkl. politi og utenrikstjenesten.

8.5 Integreringsfeltet

Feltet har høyt politisk fokus, og situasjonen rundt karikaturtegningene av profeten Muhammed viser potensialet for kriser på dette området. Beredskapen er i høy grad rettet mot informasjonsområdet, og det ordinære linjeansvaret vil normalt være tilstrekkelig til å håndtere situasjoner som kan oppstå. Departementet skal imidlertid lage en beredskapsplan i samarbeid med Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og andre relevante aktører som dekker krisesituasjoner hvor hele eller deler av innvandrerbefolkningen er berørt. En vil her bl.a bygge på erfaringene fra håndteringen av situasjonen rundt karikaturtegningene.

9 Fornyning, organisasjons- og strukturendring i statsforvaltningen

9.1 En helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning

Prinsippene og lovgrunnlaget for NAV-reformen er behandlet av Stortinget, jf. St.prp. nr. 46 (2004-2005), Innst. S. nr. 198 (2004-2005), Ot.prp. nr. 47 (2005-2006) og Innst. O.nr. 55 (2005—2006). Innen utgangen av 2009 skal det være tilgjengelig felles lokale kontorer i alle landets kommuner (NAV-kontor). NAV-kontorene skal være basert på samarbeidsavtaler mellom Arbeids- og velferdsetaten og den enkelte kommune. Arbeids- og velferdsetaten ble etablert 1.juli 2006.

Om lag 20 lokale kontorer klargjøres for pilot-drift fra oktober 2006. Et kontor dekker fem kommuner. Totalt kan dermed 25 kommuner ha etablert NAV-kontor i løpet av høsten 2006. Formålet med pilotene er å høste erfaringer både i forhold til selve etableringen av kontorene og driften av dem.

I 75 kommuner er kommunens sosialtjeneste og Arbeids- og velferdsetaten allerede samlokalisert. I 2007 tas det sikte på at disse kontorene etableres som fullverdige NAV-kontorer, samt at det på slutten av året etableres noen NAV-kontor som ikke allerede er samlokalisert. Etablering av NAV-kontorer i de resterende kommunene gjennomføres i 2008 og 2009.

Regjeringen vil høsten 2006 legge fram en stortingsmelding om arbeid, velferd og inkludering. Stortingsmeldingen vil følge opp NAV-reformen – ny arbeids- og velferdsforvaltning gjennom en bred gjennomgang av mål, strategier og virkemidler for å støtte opp under Arbeids- og velferdsforvaltningens innsats for å få flere i arbeid, enklere og bedre tilpasset service til brukerne og en helhetlig og effektiv forvaltning.

9.2 Brukervennlig forskriftsverk innen helse, miljø og sikkerhet

Det arbeides med forenkling av forskriftene til Arbeidstilsynet. Målet for prosjektet har vært økt brukerorientering og forenkling i form av enklere

regelverksstruktur og færre forskrifter på arbeidslivsområdet. Det tas sikte på at utkast til nytt forskriftsverk skal forelegges departementet i løpet av våren 2007.

9.3 Nytt regelverk for petroleumsvirksomheten

Petroleumstilsynets rolle som koordinerende myndighet også for enkelte anlegg på land, medfører behov, og legger til rette for, utarbeidelse av regler som regulerer petroleumsvirksomheten på sokkelen og på land som en helhet. Regelverksutviklingen vil ha særlig fokus på risikohåndtering og nytte-/kostvurderinger. Samtidig vil det tas hensyn til de eventuelt særskilte forhold som gjelder for regulering av den landbaserte delen av virksomheten og reguleringen av annen virksomhet på land. Sannsynlig ikrafttredelse er 1. januar 2008.

9.4 Brukerrettede internettilbud

«Regelhjelp.no» er en internettbasert regelverksveiviser som skal gjøre det enklere, særlig for små og mellomstore bedrifter, å finne ut hvilke krav på HMS-området som er særlig viktig for dem. Veiviseren ble etablert for 10 bransjer 1. september 2005 og omfatter regelverket til etatene for næringslivsrettet tilsyn, dvs. Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Arbeidstilsynet, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon og Mattilsynet. Veiviseren bygges nå suksessivt ut og skal innen utgangen av 2007 omfatte om lag 50 bransjer.

«Familienettet.no. Mange foreldre gir uttrykk for at det er vanskelig å finne informasjon om rettigheter og tjenester når de får barn med nedsatt funksjonsevne. I 2007 vil det bli lansert et nettbasert informasjons- og møtested for foreldre med barn som har nedsatt funksjonsevne og/eller kronisk sykdom. Nettstedet etableres i regi av Nasjonalt Kompetansesenter for læring og mestring ved Aker sykehus.

9.5 Effektiv hjelpemiddelformidling

Hjelpemiddelsentralene har tatt i bruk et nytt data-system, som blant annet legger bedre til rette for samling på tvers av fylkesgrensene. Det innebærer

for eksempel at gjenbruk på tvers av fylkesgrensene blir lettere fordi alle hjelpemiddelsentralene får tilgang til oversikter over lagerbeholdningen i alle hjelpemiddelsentralene.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

tilråd:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2007 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 600–691, 2441–2442 og 2620–2690	kr	239 280 000 000
b. Sum inntekter under kap. 3605–3690 og 5701–5705	kr	2 733 155 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjetåret 2007, kapitlene 600–691, 2541–2542, 2620–2690, 3605–3690, 5701–5705

I Utgifter:

Kap.	Post		Kr	Kr
Administrasjon				
600		Arbeids- og inkluderings- departementet		
	01	Driftsutgifter	198 200 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 900 000	201 100 000
601		Utredningsvirksomhet, forskning m.m.		
	21	Spesielle driftsutgifter	129 800 000	
	50	Norges forskningsråd	92 900 000	
	72	Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.m.	9 800 000	232 500 000
604		NAV-reform og pensjonsreform		
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 45</i>	905 100 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	325 000 000	1 230 100 000
605		Arbeids- og velferdsetaten		
	01	Driftsutgifter	7 582 100 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	34 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	206 300 000	7 822 400 000
606		Trygderetten		
	01	Driftsutgifter	55 200 000	55 200 000
		Sum Administrasjon		9 541 300 000
Tiltak for bedre levekår m.v.				
621		Tilskudd forvaltet av Sosial- og helsedirektoratet		
	21	Spesielle driftsutgifter	33 200 000	
	22	Spesielle driftsutgifter, funksjonshemmede	32 900 000	
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte, <i>kan overføres</i>	143 300 000	
	70	Frivillig arbeid, <i>kan overføres</i>	21 800 000	

Kap.	Post	Kr	Kr
	71	Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner m.v.	138 400 000
	74	Tilskudd til pensjonistenes og organisasjoner m.v.	8 500 000
623		Nasjonalt dokumentasjonssenter for personer med nedsatt funksjonsevne	378 100 000
	01	Driftsutgifter	7 300 000
		Sum Tiltak for bedre levekår m.v.	7 300 000
			385 400 000
		Arbeidsmarked	
634		Arbeidsmarkedstiltak	
	21	Evaluering, utviklingstiltak m.v., <i>kan overføres</i>	29 900 000
	70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres</i>	1 426 800 000
	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70</i>	3 660 600 000
	73	Investeringer i skjermede tiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 71</i>	27 000 000
	74	Lønnssubsidium ved reaktivisering, <i>overslagsbevilgning</i>	44 000 000
			5 188 300 000
635		Ventelønn	
	01	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	405 000 000
		Sum Arbeidsmarked	405 000 000
			5 593 300 000
		Arbeidsmiljø og sikkerhet	
640		Arbeidstilsynet	
	01	Driftsutgifter	315 000 000
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 900 000
			318 900 000
642		Petroleumstilsynet	
	01	Driftsutgifter	144 000 000
	21	Spesielle driftsutgifter	14 400 000
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 500 000
			159 900 000
643		Statens arbeidsmiljøinstitutt	
	50	Statstilskudd	81 800 000
			81 800 000
646		Pionerdykkere i Nordsjøen	
	01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	500 000
	70	Tilskudd til pionerdykkere, <i>overslagsbevilgning</i>	80 000 000
	72	Tilskudd til Norsk Oljemuseum, <i>kan overføres</i>	5 200 000
			85 700 000
648		Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	
	01	Driftsutgifter	12 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr
	21		
	Spesieller driftsutgifter, kan overføres	2 300 000	14 300 000
	Sum Arbeidsmiljø og sikkerhet		660 600 000
	Integrering og mangfold		
650	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	86 600 000
651	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling migrasjon, integrering og mangfold, <i>kan overføres</i>	45 000 000
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	2 826 400 000
	61	Opplæring i norsk og samfunns-kunnskap for voksne innvandrere	1 368 300 000
	62	Kommunale innvandrer tiltak	72 600 000
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	3 200 000
	71	Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	29 300 000
	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 900 000
652	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene		4 346 700 000
	01	Driftsutgifter	5 000 000
	Sum Integrering og mangfold		4 438 300 000
	Kontantytelser		
660	Krigspensjon		
	70	Tilskudd, militære, <i>overslagsbevilgning</i>	230 000 000
	71	Tilskudd, sivile, <i>overslagsbevilgning</i>	555 000 000
664	Pensjonstrygden for sjømenn		785 000 000
	70	Tilskudd	698 000 000
666	Avtalefestet pensjon (AFP)		
	70	Tilskudd	930 000 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år		
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	248 000 000
	Sum Kontantytelser		2 661 000 000
	Nasjonale minoriteter		
670	Nasjonale minoriteter		
	70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	4 220 000
	71	Avkastning av Romanifolkets fond	3 700 000

Kap.	Post		Kr	Kr
	72	Tiltak for rom	2 080 000	10 000 000
		Sum Nasjonale minoriteter		10 000 000
		Samiske formål		
680		Sametinget		
	50	Sametinget	164 100 000	
	54	Avkastning av Samefolkets fond	4 700 000	168 800 000
681		Tilskudd til samiske formål		
	72	Samisk språk, informasjon m.v.	4 100 000	4 100 000
682		Kompetansesenter for urfolks rettigheter		
	01	Driftsutgifter	2 300 000	2 300 000
683		Ressurssenter for natur- og reindriftstjenester		
	01	Driftsutgifter	1 000 000	1 000 000
684		Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift		
	01	Driftsutgifter	2 600 000	2 600 000
		Sum Samiske formål		178 800 000
		Beskyttelse og innvandring		
690		Utlendingsdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	416 300 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	781 900 000	
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	24 500 000	
	71	Tilskudd	6 800 000	
	72	Retur og tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	18 800 000	
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	10 700 000	1 259 000 000
691		Utlendingsnemnda		
	01	Driftsutgifter	118 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	9 100 000	127 600 000
		Sum Beskyttelse og innvandring		1 386 600 000
		Folketrygden		
		Arbeidsliv		
2541		Dagpenger		
	70	Dagpenger, <i>overslagsbevilgning</i>	6 837 000 000	6 837 000 000
2542		Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.		

Kap.	Post	Kr	Kr
	70	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v., <i>overslagsbevilgning</i>	490 100 000
		Sum Folketrygden	7 327 100 000
		Arbeidsliv	
		Enslige forsørgere	
2620		Stønad til enslig mor eller far	
	70	Overgangsstonad, <i>overslagsbevilgning</i>	2 380 000 000
	72	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i>	540 000 000
	73	Utdanningsstonad	80 000 000
	75	Tilskudd til flytting for å komme i arbeid	500 000
	76	Forskuttering av underholdsbidrag	1 180 000 000
		Sum Enslige forsørgere	4 180 500 000
		Inntektssikring ved sykdom, uførhet og rehabilitering	
2650		Sykepenges	
	70	Sykepenges for arbeidstakere m.v., <i>overslagsbevilgning</i>	24 100 000 000
	71	Sykepenges for selvstendige, <i>overslagsbevilgning</i>	1 660 000 000
	72	Omsorgs- og pleiepenges ved barns sykdom m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	340 000 000
	73	Tilretteleggingstilskudd, <i>kan overføres</i>	204 300 000
	74	Refusjon bedriftshelsetjenester, <i>kan overføres</i>	19 000 000
	75	Feriepenges av sykepenges, <i>overslagsbevilgning</i>	1 345 000 000
			27 668 300 000
2652		Medisinsk rehabilitering m.v.	
	70	Rehabiliteringspenges, <i>overslagsbevilgning</i>	8 040 000 000
	71	Legeerklæringer	265 000 000
			8 305 000 000
2653		Ytelser til yrkesrettet attføring	
	70	Attføringspenges, <i>overslagsbevilgning</i>	10 924 000 000
	71	Attføringsstonad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 273 000 000
			12 197 000 000
2655		Uførhet	
	70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	17 030 000 000
	71	Tilleggs pensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	25 590 000 000
	72	Særtilllegg, <i>overslagsbevilgning</i>	1 320 000 000
	73	Foreløpig uførepensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	160 000 000
	74	Tidsbegrenset uførestønad, <i>overslagsbevilgning</i>	6 730 000 000

Kap.	Post	Kr	Kr
	75	Menerstatning ved yrkesskade, <i>overslagsbevilgning</i>	105 000 000
	76	Yrkesskadetrygd gml. Lovgivning, <i>overslagsbevilgning</i>	75 000 000
		Sum Inntektssikring ved sykdom, uførhet og rehabilitering	99 180 300 000
		Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne m.v.	
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler m.v.	
	70	Grunnstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 530 000 000
	71	Hjelpestønad, <i>overslagsbevilgning</i>	1 630 000 000
	73	Hjelpemidler m.v. under arbeid og utdanning	117 000 000
	74	Tilskudd til biler	695 000 000
	75	Bedring av funksjonsevnen, hjelpemidler	2 630 000 000
	76	Bedring av funksjonsevnen, andre formål	95 000 000
	77	Ortopediske hjelpemidler	700 000 000
	78	Høreapparater	435 000 000
		Sum Kompensasjon for merutgifter ved nedsatt funksjonsevne m.v.	7 832 000 000
		Alderdom	
2670		Alderdom	
	70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	36 000 000 000
	71	Tilleggpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	52 480 000 000
	72	Ventetillegg, <i>overslagsbevilgning</i>	68 000 000
	73	Særtilllegg, <i>overslagsbevilgning</i>	4 640 000 000
		Sum Alderdom	93 188 000 000
		Forsørgertap	
2680		Etterlatte	
	70	Grunnpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	1 245 000 000
	71	Tilleggpensjon, <i>overslagsbevilgning</i>	1 050 000 000
	72	Særtilllegg, <i>overslagsbevilgning</i>	60 000 000
	74	Utdanningsstønad	1 300 000
	75	Stønad til barnetilsyn, <i>overslagsbevilgning</i>	10 500 000
			2 366 800 000
2686		Gravferdsstønad	
	70	Gravferdsstønad, <i>overslagsbevilgning</i>	120 000 000
		Sum Forsørgertap	2 486 800 000

Kap.	Post	Kr	Kr
Diverse utgifter			
2690	Diverse utgifter		
	70 Sykestønadsutgifter i utlandet	145 000 000	
	77 Pasienter fra gjensidighetsland mv.	85 000 000	230 000 000
	Sum Diverse utgifter		230 000 000
	Sum departementets utgifter		239 280 000 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr
Diverse inntekter			
3605	Arbeids- og velferdsetaten		
	01 Administrasjonsvederlag	25 000 000	
	06 Gebyrinntekter for fastsettelse av bidrag	15 000 000	
	07 Administrasjonsvederlag fra regionale helseforetak	100 000 000	140 000 000
3634	Arbeidsmarkedstiltak		
	02 Opplæringstjenester	2 000 000	
	85 Innfordring av feilutbetaling, Arbeidsmarkedstiltak	2 000 000	4 000 000
3635	Ventelønn m.v.		
	01 Refusjon statlig virksomhet m.v.	121 000 000	
	85 Innfordring av feilutbetaling av ventelønn	2 400 000	123 400 000
3640	Arbeidstilsynet		
	01 Diverse inntekter	1 410 000	
	04 Kjemikaliekontroll, gebyrer	4 820 000	
	05 Tvangsmulkt	1 710 000	
	07 Byggesaksbehandling, gebyrer	15 000 000	22 940 000
3642	Petroleumstilsynet		
	02 Oppdrags- og samarbeidsvirksomhet	850 000	
	03 Refusjon av tilsynsutgifter	58 900 000	
	06 Refusjoner/ymse inntekter	2 400 000	62 150 000
3651	Bosetting av flyktninger og tilfak for innvandrere		
	01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	69 450 000	
	02 Noskopplæring i mottak, ODA-godkjente	32 700 000	102 150 000
3670	Nasjonale minoriteter		

Kap.	Post		Kr	Kr
3680	71	Avkastning av Romanifolkets fond	3 700 000	3 700 000
		Sametinget		
3690	51	Avkastning av Samefolkets fond	4 650 000	4 650 000
		Utlendingsdirektoratet		
	01	Retur og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	18 800 000	
	02	Gebyr for nødvisum	100 000	
	03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	10 400 000	
	04	Statlige mottak, ODA-godkjente utgifter	281 500 000	310 800 000
		Renter og utbytte m.v.		
5606		Finnmarkseiendom		
	80	Renter	165 000	165 000
		Sum Diverse inntekter		773 955 000
		Folketrygden		
5701		Diverse inntekter		
	02	Diverse inntekter	175 000 000	
	03	Hjelpemiddelsentraler m.m.	54 000 000	
	71	Refusjon ved yrkesskade	932 000 000	
	73	Refusjon fra bidragspliktige	580 000 000	
	74	Refusjon medisinsk behandling	900 000	
	75	Refusjon overskytende bidrag	8 000 000	
	80	Renter	10 000 000	
	85	Innfordret misbruk av dagpenger	35 700 000	
	86	Innfordret misbruk av attføringsytelser	11 100 000	1 806 700 000
5704		Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs		
	02	Dividende	100 000 000	100 000 000
5705		Refusjon av dagpenger		
	01	Refusjon av dagpenger, statsgaranti ved konkurs	50 000 000	
	03	Refusjon for dagpenger fra EØS-land	2 500 000	52 500 000
		Sum Folketrygden		1 959 200 000
		Sum departementets inntekter		2 733 155 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2007 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 600 post 01	kap. 3600 post 02
kap. 605 post 01	kap. 3605 post 01, 04, 05 og 06
kap. 605 post 21	kap. 3605 post 02
kap. 623 post 01	kap. 3623 post 01
kap. 640 post 01	kap. 3640 post 01, 06 og 07
kap. 642 post 01	kap. 3642 post 06 og 07
kap. 642 post 21	kap. 3642 post 02
kap. 650 post 01	kap. 3650, post 01
kap. 682 post 01	kap. 3682 post 01
kap. 683 post 01	kap. 3683 post 01
kap. 684 post 01	kap. 3684 post 01
kap. 690 post 01	kap. 3690 post 05
kap. 691 post 01	kap. 3691 post 01

III

Omdisponeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2007 kan:

1. omdisponere inntil 10 pst. av bevilgningen under kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 70 Ordinære arbeidsmarkedstiltak til post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak.
2. omdisponere inntil 40 mill. kroner fra kap. 634 Arbeidsmarkedstiltak, post 71 Spesielle arbeidsmarkedstiltak til kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter.
3. omdisponere mellom bevilgningene under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 01 Driftsutgifter.
4. omdisponere mellom bevilgningene under kap. 604 NAV-reform og pensjonsreform, post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold, kap. 605 Arbeids- og velferdsetaten, post 45 Store nyanskaffelser og vedlikehold.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2007 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet

ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
634		Arbeidsmarkedstiltak	
	70	Ordinære arbeidsmarkedstiltak	405,0 mill. kroner
	71	Spesielle arbeidsmarkedstiltak	723,3 mill. kroner

Andre fullmakter

V

Fullmakt til å ettergi rente- og avdragsfrie lån

Stortinget samtykker i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2007 kan ettergi rente- og avdragsfrie lån gitt til arbeidsmarkedstiltak for yrkeshem-

mede der dette blir vurdert som nødvendig for å sikre den videre driften.

VI

Fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger

Stortinget samtykker i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2007 kan inngå avtaler om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger med varighet utover 2007. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøkere og flyktninger blir større enn antatt i statsbudsjettet for 2007, samtykker Stortinget i at Arbeids- og inkluderingsdepar-

tementet kan øke antall plasser i statlige mottak innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov under kap. 690 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak.

Folketrygden*Andre fullmakter*

I

Folketrygdytelser

Stortinget samtykker i at med virkning fra 1. januar 2007 skal følgende ytelser etter folketrygdloven utgjøre^{*)}:

		kroner
1a.	Grunnstønad for ekstraavgifter ved uførhet etter lovens § 6-3 (laveste sats)	6 864
1b.	Ved ekstraavgifter utover laveste sats, kan grunnstønaden forhøyes til	10 488
1c.	eller til	13 788
1d.	eller til	20 292
1e.	eller til	27 516
1f.	eller til	34 380
2a-1.	Hjelpestønad til uføre som må ha hjelp i huset ^{1 2}	11 448
2a-2.	Hjelpestønad etter lovens § 6-4 til uføre som må ha tilsyn og pleie ³	12 312
2b.	Forhøyet hjelpestønad etter lovens § 6-5 til uføre under 18 år som må ha særskilt tilsyn og pleie ³⁾	24 624
2c.	eller til	49 248
2d.	eller til	73 872
3.	Behovsprøvet gravferdsstønad opptil	17 212
4.	Stønad til barnetilsyn etter lovens §§ 15-11 og 17-9 ⁴	

	kroner
for første barn	35 496
for to barn	46 308
for tre og flere barn	52 488

* Satsene under 1, 2 og 4 er årsbeløp for ytelsene.

¹ Stønad til hjelp i huset gjelder tilfeller før 1. januar 1992.

² Fra 1. januar 1997 skilles det mellom stønad til hjelp i huset og stønad til særskilt tilsyn og pleie.

³ Gjelder også ved uførhet som skyldes yrkesskade, jf. lovens § 12-18.

⁴ Fra 1. januar 2004 dekkes 64 pst. av dokumenterte utgifter til barnetilsyn. Beløpene i tabellen er maksimale refusjonssatser. Stønaden er inntektsprøvet.

=====